6
40-d
16

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
6
32 A
64

Digitized by Google

BVI f 10

Google

ANGELI

POLITIANI ET ALIORVM VIRORVM I

ſtrium

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

EPISTOLARVM LIBRI XII.

Eiuſdem PRÆFATIO *in Suetonii Tranquilli expoſitionem.*

Acceſſit præterea eorum , quæ Græca ſunt, accuratiſſima interpretatio.

HANOVIÆ

Apud Petrum Antonium Impenſis Iohannis Stöckle.

M. DCXXII.

NOBILISSIMO SVMMÆQVE SPEI ADOLESCENTI, GODEFRIDO, IOANNIS illius Engelberti F. à Lauthern, S.P.D.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

QVVM nec occupationemeæ, quibus, vt alias ſemper, ita hoc in primis Francofurtenſium Nundinarum *decurſu, valde deſtineor, mihi permittant, vt prolixam huic libello præfationem addam; nec ingenuus ardor ille tuus ipſummet hunc libellum, Tibi* GODEFRIDE *Nobiliſſime, per me iam oblatum penitius introſpiciēdi cognoſcendiq; talem forte quandam admittat: paucis enimuero Nos vtrobique expediam: ſicq; cauſas ſaltē exponam, quibus ego motus è Typographeio meo & iā denuo ediderim, & inſcripſerim Tibi atque dedicauerim*

haſce POLITIANI EPISTOLAS.
Iſtinſce igitur Editionis cauſæ mihi ſuppeditata fuere tum ab alijs, tum à meipſo quoque, ſic ſatis efficaces. Aliorum enim intellexi primum & explorata habui IVDICIA *partim de his ipſis Epiſtolis partim etiam* VOTA. *Iudicia (inquam) eruditiſſimorum hominum; qui tum ſuperiori iampridem elapſo floruere ſeculo, tum hoc præſenti florent etiamnum. Etenim ſi velim colligere, quæ iam ante centum plus minus annos Iudicia doctiſſimi temporis eiuſce viri protulerunt & epiſtolis hiſce detulerunt; in quantum, bone Deus, ſit euaſura volumen hæc præfatio! quid autem vos heic adpellem, qui merito ſuo doctiſſimi reputantur hodie? Inſtar multorum tamen, adeoque omnium vnus mihi ſit* LIPSIVS; *qui talibus in hiſce paſſim hodie volitantibus Epiſtolis non politiem illam Politiani modo deſiderat, ſed & aperte pronunciat,* Se necdum vllas vidiſſe, quas iterum velit legere, præter

vnas Politiani Epiſtolas. *O magnificum magni viri iudicium! quod equidem inter alia me valde mouit, vt Libellum hunc prælis meis Typographicis committerem exindeq́ denuo emitterē. Quo tum acceſſere multorum etiā vota ac deſideria: diſtractis enim illius poſterioris, ſed enim ante plureis adeoq́ viuētiūm modo memoriam excedenteis annos factæ. Editionis exēplaribus, ita per paucorū vt ea manib. hodie terantur; multi profecto literaturæ politioris & elegātiarum quarumcunq́ ſtudioſi hactenus exoptârunt, & efflagitârunt etiam abs me renouatam hanc editionem Quum autem & ipſe, fato quodam peculiari meo, propenſiſſimum rei literariæ pro mea virili iuuandæ animum ſemper habuerim; eô facilè ſum adductus, vt Epiſtolas haſce minatiori (ſicut apparet) forma tum in emptorum quorumcunque, tum inprimis viatorum ac literarum ergô peregrinantium, gratiam & vſum ado-*

ornatas & expolitas è librario meo commeatu denuo diuulgarẽ & quã pluribus communicarẽ. Ita quidẽ editionis huiusce cauſas vtcunq; explicatas habes. Accipe nunc cauſas quoque Dedicationis: quarum vtiq; multas adferre poſſem; at enim à propoſito meo ne aberrem temere, aut in decorum forte peius impingã, has ſolummodo taleis exprimere lubet. Prior eſt amantiſſimi Patris tui IOANNIS *illius* EGELBERTI à LAVTHERN *(quanti vero viri! dicam ad æquiſſimam ſimul ac honeſtiſsimam vt æmulationem paternæ gloriæ te exſtimulem, & vno ſed reuerâ vero verbo dicã, omniũ ferme in omnibus eminentiſsimi eoq; vere Nobiliſsimi Viri) gratia ſingularis ac beneuolentia ſumma, quâ me continue proſequutus eſt, ex quo* HANOVIAM *primum veni: quapropter etiam mecum ſæpenumero cogitaui, quei monumento tandem aliquo publico gratam aduerſus ipſum animi mei mentem teſtatam facere poſſem. Iſtud autem moli-*

enti

enti per quã opportune mihi offertur hoc Epiſtolarum Politiani opuſculum *in officinâ meâ denuo concinnandum:quod argumentũ declarãdæ meæ gratitudinis adpoſitũ fore ratus offerre quam primũ decreui* TIBI GODEFRIDE *Nobiliſſimi Patris iſtiuſce γνησίως plane Filio;cui quidquid confertur, in ſemet eſſe collatũ illũ exiſtimare quis dubitet? Tibi vero, nobiliſſime adoleſcens, offerre volumen hoc epiſtolarum eô volui, quod(en alteram dedicationis rationem;)id à Studiis tuis alieni forte nihil, adcommodi vero multum eo continere mihi videretur. Poſtquam enim è Pædagogicæ diſciplinæ voragine,in qua plerięʒ diu fluctuant, mature, ſed & feliciter atque cum laude plauſuęʒ bonorum omnium haud ita pridem emerſiſti, non eſt dubium,Te deinceps,auctoritate cũ primis omnium peritiſſimi eoque prudentiſſimi Patris tui, tum etiam eruditiſſimorum Præceptorũ tuorum conſilio, ſelecturum atque ſecta-*

turum eſſe Studij genus eiuſmodi quod & celebritatem aliquando nominis & vtilitatem aliquam inſignem adferre tibi poſsit. Iſthuc autem quid & quantum conferant Philologicæ diſquiſitiones (vnde promptitudinem quandam expeditam varie diſcurrendi, variiſque ne dicam omnibus de rebus conferendi cum aliis quarumcunque facultatum profeſſoribus adſequi facile queas) ecquis eſt paulo cordatior, id qui neſciat? Atqui taleis iſtas heic offenſurum eſſe te, non leniter & perfunctorie ſaltem attrectatas, ſed grauiter etiam & adcurate paſsim petractatas, quidni confidenter Tibi ſpondeam? Quid enim? Latinæ puritatis ac imitationis exactam rationem tenere cupis? Hinc obtinebis. Poetarum figmenta capere geſtis? Heic percipies. Oratorum pigmenta conſpicari magis optas? Heic perſpicies. Philoſophorum adyta penetrare ſatagis? Huc te confer, & abſque dubio, penetrabis. Medicorum ſecreta ſcire laboras? Heic

cogno-

cognoſces. Hiſtoriarum notitiam adſequi contendis? Heic adſequeris. Exempla tua tam ætati tuiſque conuenientia ſtudiis intueri deſideras? At quam egregia tibi occurrent heic in Medicæis, Vrſinis, *aliis itemque nobiliſſimis tum adoleſcentibus: quæ ſemper Tibi velim obuerſari & obſeruari. Intricatas Legum ciuilium quæſtiones exſolui tibi præoptas? Solutiones heic habebis expeditas. Politicum denique conſummatum & omnibus pene numeris abſolutum efformari te expetis? Efformabit crede mihi: Politianus hic omnium* πολιτικώτατος. *Sed quorſum feror? Habes ita, nobiliſſime* GODEFRIDE, *cur haſce Politiani Epiſtolas tibi nuncupare voluerim; quas vt commendem tibi pluribus, nihil eſt opus: opto ſaltem eas abs Te ſuſcipi ita, vt exhibentur à me; nimirum animo ſincero & ab omni ſimulatione puro. Vale: & me, prout*

hactenus feciſti, amare, deinceps etiam mihi fauere perge. Hanouiæ; die 25. Martij antiqui. Anno Chriſti 1604.

T. N.

Studioſiſs.

GVILIEL. ANTONIVS
Typographus.

CATA-

CATALOGVS EORVM, QVI IN *hoc opere ſcribunt epiſtolas.*

In primo epiſtolarum libro.

Angelus Politianus.
Ioan. Picus Mirandula.
Hermolaus Barbarus.
Pomponius Lætus.
Baptiſta Guarinus.

In II.

Angelus Politianus.
Philippus Beroaldus.
Nicolaus Leonicenus.
Hieronymus Donatus.

In III.

Angelus Politianus.
Callimachus
Ludouicus Odaxius.
M. Antonius Sabellicus.
Lucius Pholphorus Pōtifex Signinus.

In IV.

Iacobus Antiquarius.
Angelus Politianus.
Cæſar Carmentus.

In V.

Angelus Politianus.
Bartholomæus Scala.
Anton Godrus Vrceus.

In VI.

Angelus Politianus.
Philippus Beroaldus.
Franciſcus Buccius.
Auguſtinus Mapheus.
Ioan. Franc. Benedictus.
Iacobus Antiquarius.
Marſilius Ficinus.

In VII.

Marcar. Mutius eques.
Angelus Politianus.
Tydeus Acciarinus.
Baccius Vgolinus.
Aldus Manut. Roman.
Matthæus Veronenſis, Canonicus regularis.
Baptiſta Guarinus.

In VIII.

Angelus Politianus.
Innocent. Papa octauus.
Iacob Cardin. Papienſis.
Franciſcus Piccolomin. Cardinalis Senenſis.
Paulus Corteſius.

In IX.

Angelus Politianus.
Hermolaus Barbarus.
Ioannes Picus Mirandula.
Iacobus Antiquarius.
Marſilius Ficinus.

In X.

Angelus Politianus.
Ioannes Dei gratia rex Portugalliæ.
Laurentius Medices.

In XI.

Angelus Politianus.
Iacobus Antiquarius.
Ludouicus Maria Sfortia dux Mediolanẽſis.

Georgius Merula.
Bartholomæus Chalcus
Philippus Beroaldus.
In XII.
Angelus Politianus.
Ioannes Picus Mirandula.
Bartholomæus Scala.
Petrus Crinitus.
Michael Acciarius Vtianenſis.
Scipio Carteromachus,
Hermolaus Barbarus.

Præterea in hoc Duodecimo addita ſunt multa ſane quã elegantia *Hermolai Barbari Syntagmata.* Inter quæ Epiſtola eruditiſſima de ferculis, & oratio elegãtiſſima ad Fredericum Imperatorem, & Maximilianum regẽ Romanorum. Item Præfatio in Suetonii Tranquilli expoſitionem.

HEXASTICON IN LAVDEM ANGELI POLITIANI, Natura loquitur.

Si mihi quod ſummi mirandũ plaſma Tonãtis,
Angelus *id merito* Politianus *erit.*
Entheus haud timuit mecum certamen inire;
Et puto victurus, ſi licuiſſet, erat.
Nec tamen immiti ponetur gratia fato.
Hæc ſiquidem raris alea fœta bonis.

ANGE-

ANGELI POLITIANI

EPISTOLARVM

LIBER PRIMVS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

EPISTOLA I.

ANGELVS POLITIANVS PETRO MEDICI SVO, S. D.

EGISTI mecum ſæpenumero, magnanime Petre Medices, vt colligerem meas epiſtolas, & in volumen redactas publicarem. Collegi, ne non in omnibus obſequerer tibi, quo ſunt in vno ſpes omnes, opesque meæ ſitæ. neque collegi tamen vniuerſas, id enim laborioſius, quàm Sibyllæ folia. Non ſcripſeram videlicet ad hoc, vt in vnum corpus referrentur, ſed ad vſum præſentem duntaxat, oblatis argumentis, non quæſitis. Ita nec exempla mihi retinui niſi quarundam, puto minus fœlicium, quæ diu iam cum blattis & tineis rixabantur. Veruntamen, vt iuſtum voluminis efficerem, nonnullas etiam miſſas ad me. ſed à doctis duntaxat, inſerui, quæ marcentem quaſi

ſtomachum lectoris excitarent. Eſt autem omnino ſtylus epiſtolarum mearum ipſe ſibi diſpar. Quo nomine multum quoque ſcio reprehendar. Nam nec eadem mihi ſemper voluntas, nec idem cuique vel perſonæ, vel materiæ congruebat. Non deerunt ergo qui dicant, vbi tam varias epiſtolas legerint (ſiqui modo legerint) iterum me Miſcellanea, non epiſtolas compoſuiſſe. Sed inter diuerſas opiniones & præcipientium de epiſtolis, & epiſtolas ſcribentium, ſperaui fore profecto, necubi mihi patrocinium deeſſet. Occurret aliquis forſan, qui Ciceronianas eſſe neget: huic ego dicam (nec ſine authore tamen) in epiſtolari ſtylo ſilendum prorſus eſſe de Cicerone. Rurſus alius hoc ipſum culpabit, quod æmuler Ciceronem: ſed reſpondebo, nihil mihi eſſe magis in votis, quam vt vel vmbram Ciceronis aſſequar. Optaret alius, vt oratorem Plinium ſaperem, quod huius & maturitas, & diſciplina laudatur. Ego contra totum illud aſpernari me dicam Plinii ſeculum. Sed & ſi Plinium cuiquam redolebo, tuebor ita me, quod Sidonius Apollinaris, non omnino peſſimus author, palmam Plinio tribuit in epiſtolis. Symmachum ſi cui referre videbor, non pudebit, vt cuius & breuitas celebretur & rotunditas. Abeſſe rurſus à Symmacho ſi cui credar, negabo mihi ſiccitatem placere. Longiores quædam dicentur epiſtolæ, tales Plato ſcripſit, Ariſtoteles, Thucydides, Cicero. Dicentur aliæ contra nimis breues, obiiciam

iiciam

ticiam tunc ego, Dionem Brutum, Apollonium, Marcum, Philoſtratum, Alciphronem, Iulianum, Libanium, Symmachum, ſed & Lucianum, quem falſo Phalarim vulgo putant. Damnabit alius me, quod argumenta non ſint hic epiſtolaria: damnari me patiar, ſed cum Seneca. Nolet aliquis in epiſtolis ſententias; prouocabo rurſus ad Senecam. Poſcet alius rurſum ſententias, huic ergo pro me Dionyſius reſiſtet, ac pertinere ſententias ad epiſtolam negabit. Stylus eſſe nimium dicetur apertus: hunc tamen laudat Philoſtratus. Dicetur obſcurus; at eſt ad Atticum talis M. Tullii. Negligens erit; at epiſtolis negligentia eſt ipſa pro cultu. Rurſus erit idem diligens; conuenit maxime, quoniam pro munere mittuntur epiſtolæ. Si concinnitas ibi ſit, aſſeretur à Dionyſio; ſi deſit, ab Artemone. Tum quoniam Romani quoque ſunt Atticiſmi quidam, ſi non erit Attica: decebit hoc ipſum: nam quo alio damnatur Herodes, quam quod Atticus homo nimis Atticiſſet? Sin contra nimis Attica, Theophraſtus hic proferetur, in hoc notatus ab anicula licèt homo non Atticus. Non erit feſtiua, me vero ſeueritas delectat; non erit ſeuera, ſed ego delitiis capior. Figuras habebit, hos ergo ipſos quaſi geſtus amat epiſtola ſermoni propior. Carebit figuris; at hoc ipſum carere figuris figurat epiſtolam. Promet indolem ſcribentis, id quoque præcipitur. Non promet, non ſcilicet. quæſiuit, vt quæ carere ambitione

debet. Circulo claudetur, hoc & Græci faciunt. Aberit circulus, nec hoc Philoſtratus improbat. Soluta erit & incompoſita, non diſplicet Aquilæ. Pedes habebit & iuncturam, non diſplicet Quintiliano. Non aget, non eſt enim dialogus. Aget, eſt affinis dialogo. Communiter dicis, inquit alius, quæ communia, nouè quæ noua: cum ſtylo res igitur congruit. Immo autem communiter noua dicis, nouè communia. Nempe quoniam memor ſum præcepti veteris, τὰ μὲν κοινὰ καινῶς, τὰ δὲ καινὰ κοινῶς [h. e. Communia quidem nouè, noua autem communiter.] *Ad hunc igitur modum poſſe vſquequaque ſpero tergiuerſari. Sed tamen ipſi viderint. Tibi vero mi Petre ſuauiſſime, certo ſatisfaciam, vel in Epiſtolis ſi bonæ fuerint, vel in obſequio, ſi non bonæ. Vale.*

ANGELVS POLITIANVS PETRO MEDICI SVO, S.D. 2.

CVm ſæpe ex nobis audiſſes, Florentiam, quæ tu in vrbe principem locum, ſicuti diu maiores tui, merito tenes, aliam prorſus habuiſſe originem, quam quæ ab hiſtoriæ noſtræ ſcriptoribus prodatur: rogaſti humaniſſime, quod ſemper ſoles, vt quicquid ea de re comperti haberem, literis mandarem. Fore enim aiebas, vt mihi ciuitas omnis iure deberet, quod parietes ei ſuos demonſtraſſem, præſertim qui tales extitiſſent, vt ſi ſumendi ex quacunque hiſtoria fuiſſent, præſtan-

ſtantiores omnino deligi non potuerint. Ego igitur, mi Petre, cum vt ciuitati gratum faciam, quæ me benigne ſemper humaneque tractauit, tum vt tibi honeſta poſtulanti, quo nihil mihi gratius in terris viuit, obtemperem: breuiter hac epiſtola complectar, quid in literarum monimentis, de vrbis huius autoribus inuenerim, tum de nomine ipſo pauca ſubnectam. Quoniamque ſatis conſtat, etiam Faſulanos in partem ciuitatis fuiſſe acceptos, vnde appellatas quoque crediderim Faſulas, exponam Deduxere igitur Florentiam coloniam Triumviri, Caius Cæſar, qui deinde Auguſtus, Marcus Antonius, & Marcus Lepidus, etiam pontifex maximus. Coloni autem deducti Cæſariani milites, quibus aſſignata ducenta iugera per cardines & decumanos, Quod ego apud Iulium Frontinum reperio celeberrimum ſcriptorem, qui Neruæ ætate floruit, in libro De agrorum menſuris, quem tu librum domi habes Petre Medices vetuſtiſſimum. Ita quod nulli vnquam contigit, à tribus imperatoribus, quorum vnus omnium ſummus, alter etiam pontifex maximus, orta eſt Florentia. Ciues autem primi Florentini viri illi fuerunt, quorum virtuti nulla nec arma, nec munimenta, nec robora reſtiterunt. Explorata origine cauſam quoque nominis indagemus. Triplex Roma vrbi fuiſſe nomen proditur: vnum hoc quod diximus peruulgatum: alterum quod arcanum fuit, vnde Amaryllida

ſ[illegible]m, quæ amorem propriè ſignificat in Bucoli-con carmen poeta detorſit: tertium ſacrificiis debitum, de quo vocabulum Floralibus impoſitum. quod Anthuſam Græce Philadelphus interpretatur homo doctus, à quo hæc accepimus. Hoc tu Latine, vel Florentem vertas, vel aptius Floram fortaſſe aut Florentiam. *Scimus autem populi Romani colonias quaſi effigies paruas eius, & ſimulachra fuiſſe. Conſtat etiam Florentiam conditam ad Romæ imaginem, quod (vt alia præteream) nomen quoque adhuc Capitolii, & regionem quarundam teſtificatur. Idem autem fuiſſe* Anthuſæ *vocabulum Conſtantini vrbi poſitum, quæ noua Roma diceretur, tam Philadelphus idem quàm etiam doctiſſimus Euſtathius tradiderunt. Inde igitur productum nomē, vnde vrbs quoque ipſa producta. Nam apud Plinium vel corrupta voce,* Fluentinos, *legi pro* Florentinis: *vel ita veteres olim populos, qui præfluentis Arni ripas incolerent, appellatos crediderim, qui tamen deinde in Florentinos condita vrbe, deductaque colonia commigrauerint, vt edictum quoque Deſiderii Longobardorum regis* Fluentinos *appellantis, ad vtramuis redigi cauſam facile poſſit. Ptolemæus certe (vt quidam vetuſti fatentur codices)* Florentiam *dixit. Idemque libro hiſtoriæ naturalis quarto decimo Plinius, quanquam vulgatis codicibus mendoſiſſimus omnino ſit locus. Meminit & Pau-*

linus

linus Ambroſij diſcipulus Florentia, qui noſtro etiam præſuli Zenobio locupletiſſimum ſanctitatis teſtimonium perhibet. Indicat & Procopius, quam etiam tum valida hæc urbs, & præpotens fuerit, quæ tentata ſæpius à Gotthis expugnari nõ potuit. Vnum antiquitatis in ea veſtigiũ pulcherrimum extat adhuc; templum hoc mirifica ſtructura olim Martis, nunc Præcurſoris titulum gerens. Etenim Martem Romanorum gentis authorẽ, Martem Cæſariani potiſſimum colebant milites orbis terrarũ victores, Martem præcipuus veſtræ urbis conditor Auguſtus, ut cui Romæ quoque medio foro cognomento vltori poſuit templum. Quo minus mirandum Florentinam iuuentutẽ, quãuis patrio more abſtineat armis, ludicris tamen adhuc certaminibus, etiã inter milites exercitatiſſimos excellere. Nã de te Petre, nihil hoc loco mihi dicendum, qui tot palmas nuper paucis dieb. totiens victor abſtuleris: ne forte noſtra hac epiſtola, tui laudandi captaſſe occaſionem uiquam videar. Fæſulæ reſtant, quas ab Atlante illo cælifero conditas, & vetus fama fert, & homo ut illis temporibus doctiſſimus Ioannes Boccatius confirmat: quæ ne diutius tamen vacillet authoritas, Heſiodum citare poſſum vetuſtiſſimum poetam, qui Fæſulam fuiſſe unam ſed & primam Nympharũ declarat, à quibus Hyadum, ſeu Latine Suculàrum ſidus exprimitur, quarum ſcilicet poſitum luna repræſentat, quod adhuc inſigne Fæſulanis eſt: niſi potius ob id lunam

geſtant, quod vltima erraticarum verticem ipſum Atlantis cælum fulcientis potiſſimum premit. Sed audi iam verſus Heſiodios, quos ex libro ipſius, cui titulus Aſtræa, partim grauis auctor Theon, partim Zezes ille grammaticus repetit in epiſtolarum ſuarum commentariis, incomparabilis memoriæ vir atque infinitæ penè lectionis. [illegible]

Νύμφαι χαρίτεσσιν ὁμοῖαι
Φαισύλη ἠδὲ Κορωνὶς, ἐϋστέφανός τε Κλέεια,
Φαιώθ' ἱμερόεσσα καὶ Εὐδώρη τανύπεπλος,
Νύμφαι, ἃς ὑάδας καλέουσι φῦλ' ἀνθρώπων.

Nymphæ Gratiis ſimiles:
Fæſula, & Coronis, beneccoronataque Cleia,
Phæoq; ſuauis, & Eudore habens longum peplum.
Nymphæ, quas Hyadas vocant genera hominum.

Vides vt Fæſulã nominat Heſiodus inter Hyadas potiſſimam, quod apud Euſtathium quoque reperias, quamuis in eo mendoſis codicibus Æſula ſit. Sed & Ammonius grammaticus Fæſulæ meminit, vt vnius è Bacchi nutricibus. Hyadas autem fuiſſe Atlantis filias, & eaſdem Bacchi nutrices, nullus credo paulo humanior ignorat. In ea vero ciuitate fulminum claros interpretes vetere Ethruſca diſciplina fuiſſe, docet ita Silius: Affuit & ſacris interpres fulminis alis Fæſula. Cui quoniam ſemper ego neſcio quo pacto plus cæteris faui, tacere illud non poſſum; totius etiam Italiæ ſalutem referri acceptam Fæſulanis oportere, videlicet in quorum ingo-

iugo Radagaſius olim Gotthorum rex immaniſſimus, cum ducentis hominum milibus orbem terrarum vaſtantibus diuinitus concluſus exceptus, trucidatusque fuerit. Hæc ſunt, mi Petre, quæ de Florentia, & Faſulis intacta noſtris annalibus, apud reconditos quidem, ſed idoneos tamen authores inuenerim: quæ, niſi fallor, ciuibus noſtris, tibique gratiſſima eſſe debent. Ego certe nihil hoc maius homo ſtudio deditus literarum, præſtare vobis potui, qui me in ciuitatem aſciueritis, quam vt labore, induſtriaque mea, parentes aliquando veſtros, tam multis adhuc ſeculis ignoratos, celebres, illuſtresque viros agnoſceretis. Vale.

IO. PICVS MIRANDVLA ANGELO POLITIANO, S. D. 3.

CVm Muſas tenues meas, quibus dum per ætatem licuit, de amoribus meis iocatus ſum, in libellos quinque digeſſerim, mitto ad te illorum primum, miſſurus & alios, ſi in hoc vno amicum experiar te, non aſſentatorem: ea enim lege ad te veniunt vt caſtigentur, vt vapulent, vt erratorum pœnas & vngue & obeliſcis luant. Adhibe igitur te illis æquum iudicem, non iniquum, hoc eſt ſeuerum, non indulgentem. Nam quæ maior iniquitas, quam amicum fallere de te ſibi omnia promittentem? Non eo vſque ingenio delicato ſum vt amici hominis lituras faſtidiam. Quin forte nec tu, nec quiſpiam cre-

A 5

deret, quam hæc mea mihi non ſatisfaciant, quam in iis etiam, quæ magis placent, metuam tamen ne ſim vt inquit ille, Suffenus. Quare operam tuam quæſo in re honeſta & liberali, amiciſſimo homini ne deneges. Vale.

ANGELVS POLITIANVS JOanni Pico Mirandulæ S. D. 4.

NÆ tu homo es lepidus qui me cum tuis amoribus committere tentes, quique adeò ſeuere, & tetrice à me homine haud ſane rugoſæ frontis, tam bellos accipi puerospoſtules. Vnus (aiunt) amor Pana deum palæſtra prouocatum ſupplantauit. Tu me concertare cum toto Veneris grege, qui putas poſſe? Sed tamen hoc tu exigis, tu inquam Pice, cui denegari quicquam ſit plane nef[as]. Quare aliquot exoraui ex iis, vt ſe à nobis vexari paulum paterentur. Neque ego iudicis (ita m[e] ſemper ames) ſed Momi perſonam indui, quem ferunt ſandalium Veneris tandem culpaſſe, cum Venerem non poſſet. Confodi igitur verſiculos aliquos non quod eos improbarem, ſed quod tanquam equeſtris ordinis, cedere reliquis; veluti Senatoribus videbantur, atque Patriciis. Plebeium nihil offendi Sed & in his non tam iudicium tibi quàm voluntatem defuiſſe certo ſcio, quando & Naſoni tuo decentior (vt aiunt) facies videbatur, in qua næuus eſſet. Remitto ad te eos, atque addo Stoicum comitem, quem vtinam talione tan-

tum

tum referiant ipſi, ac non planè habeant ludibrio. Vtcunque erit, habet ſenecio hic ſuperciliosus, vbi patientiam ſuam exerceat. Non erit iam quod clamet ὦ Ζεῦ βρέξον τὰς [illegible] i. O Iupiter plue calamitates. *Non Bithus & Bacchius melius compoſiti. Reliqui, quos petis, negant ferre lucem. Tu me ama, id quod mutuo facies. Vale.*

IOANNES PICVS ANGELO POLITIANO S. D. 5.

5.

N*Ec vrbanius vnquam, nec hilarius acceptos ſe amores mei prædicant, quàm his proximis diebus apud te: & quod amice quidem confoſſi ſunt, cum ſibi gratulantur maxime, tum tibi plurimum debẽt. Quis enim nolit ab iſto enſe mori? Dolent tamen indulgentius id factum eſſe, quàm oportebat, atque in eo ſunt, vt dubitent amore ipſo in amores tè cæcutientem factum meos: ac ita demum dubitant, vt iudicio tuo, alioqui grauiſſimo, in ſua cauſa non ſatis confidant. Confidunt tamen etiam ſeſe vinculis aſſerunt, domi eſſe neſciunt, libertatem & publicum ſecurè poſtulant. Sed quid de Epicteti tui feſtiuitate dicam? O rem iocoſam, & riſu dignam Catoniano! vix erat in limine, cum pandens ſinus, en inquit obelos, en ſagittas, ſi neſcitis Græce. En me ſi ex veſtris quiſquam audax fuerit paratum referire. Quis cachinnis temperaſſet, cum Stoicus*

homo tam lepide iocaretur ? Abſtinuimus profecto telis , & quod interminatus erat repoſiturum ſeſe iniuriam , & quod ita cutis occalluerat, vt tam leues ictus non admitteret. Qua igitur veneratione debuimus , ſenem excepimus: qui vt demum apud nos conſedit, philoſophari cœpit de moribus, & id quidem Latine; non tam ob id quod apud Latinos erat , nam & erant in eo conſeſſu qui Græca nouerant, quàm quod Latine ipſe beneficio tuo luculentius ſaperet. Sed nec operam perdidit, quandoquidem non prius loqui deſiit, quàm nos ex Peripateticis Stoicos fecerit , & Apathian illam omnes approbauerimus , vt iam videre ſit paulo ante delicatos homines , iam factos omnium tolerantiſſimos; qui laceſſiri quidem poſſimus ab aliis , lædi à nobis tantum , qui fato reluctimur nunquam, & quæ noſtra non ſunt, ſic fieri demum velimus, vt dii volunt, & eos nec culpemus vnquam, nec accuſemus , nihil doleamus , nihil expoſtulemus: ſeruire, vinci neſciamus : Re, non oratione philoſophemur. Et qui nouicii ſumus, nos ipſos vt aduerſarios obſeruemus : aliorum de nobis opinionem, atque id generis alia, quæ externa ſunt, negligamus potius quam reiiciamus. Ad diem curemus, vt hoſpitium viatores : habeamus ea denique, non habeamur. Silentium amemus , ne quicquam euomatur non concoctum : & nobis alii raro, & nos aliis nunquam riſum pariamus : & vt vno Epictetum totum verbo

verbo complectar, & ſuſtinere aduerſa, & abſtinere voluptatibus abunde didicerimus. Vide quam ſigillatim ad Epictetum tuum effinxerimus vitam noſtram, vide quam & cito, ne hac quoque parte Stoici non eſſemus, qui nos admonitos volunt, tandiu deficere hominem, quandiu non proficit. Id quod quanquam in cæteris admiratus ſum, in me tamen vno vel maxime, qui cum ſemper in Lyceo, vel Academia, nunquam in porticu ſim verſatus: ita victus ſum oratione ſenis vt in eius ſententiam, non pedibus modo, ſed manibus quoque & toto corpore diſceſſerim. Vale.

ANGELVS POLITIANVS IOANni Pico Mirandulæ S. D. 6.

T*Anti mihi ſunt literæ tuæ mi Pice, vt nullo pacto credam poſſe me illis reſcribendo ſatisfacere. Tanta rurſus tua eſt humanitas, vt te boni conſulturum: quicquid à nobis proficiſcatur, exiſtimem. Si verba ſuppeterent animo, laudare pro merito ingenium, literas, eloquentiam tuam conarer: ſed vereor ne laudes cogar tantas, vt Flaccus inquit, culpa deterere ingenii. Quare imitabor Timantem, quodque exprimere penicillo non poſſum, velo contegam. Quod ſi mihi hortandus eſt, qui ipſe omnibus exemplo ſit, ita ego meum Picum, vt ille Mycenæus Teucrum hortabor, βάλλ' οὕτως. Tibi autem debere me multis nominibus intelligo,*

qua ſingula enumerare non eſt conſilium: ſed acceſſit meritis erga me tuis Manuelis noſtri viri docti elegans epiſtola, Hymettio *illo, vnde ſcilicet eam legit, melle, atq; omni nectare dulcior. Eum nos planè Glaucum reddidimus,* χάλκεα χρυσείων [i. ærea aureis,] *commutantes. Quis enim neſcit, quã illi* ἐπιχώριοι τοῖς Ἕλλησιν Ἀττικισμοὶ *i.* [vernaculi Græcis Atticiſmi] *degeneren* [illegible]*citra mare? Sed tamen hoc ipſo minus eius obelos metuimus, quod in Latio nati ſumus. Sicut Latina cum ſcribimus perperam, hoc nos tuemur, quod Græciſſare putamur: atque vt veſpertiliones, dum neque mures planè, neque aues ſumus, vtriſque tamen nos probare tentamus. Vale.*

ANGELVS POLITIANVS IOanni Pico Mirandulæ ſuo, S. D. 7. 7.

A*Vdio te verſiculos amatorios, quos olim ſcripſeras, cumbuſſiſſe, veritum fortaſſe, ne vel tuo iam nomini, vel aliorum moribus officerent. Non enim puto, quoniam minus exierint apte, ſicuti Plato ſuos dicitur. Nam quantum repeto memoria, nihil illis terſius, dulcius, ornatius. Quos quia vocabas amores tuos, placuit mihi nuper velut in amores ipſos abs te crematos, ita ludere Græcis verſibus.*

Πολλάκι τοξευθεὶς, φλεχθεὶς θ' ὑπὸ Πῖκος ἐρώτων.

Οὐκ ἔτλη προτέρω, πάντα δ' ἀφεῖλεν ὅπλα,

Τόξα

Τόξα, βέλη, φαρέτρας καὶ νήσας ξύγε πάντα
Ἧψεν ὁμοῦ σωρὸν λαμπάσι ληΐδίοις.
Σὺν δὲ αὐτοὺς μάρψας, ἀμβλυντὰ χερύδελα δῆσεν
Ταῖς νευρεῖς, μέσσῃ δ' ἔμφαλε πυρκαϊῇ.
Καὶ πυρὶ φλέξε τὸ πῦρ. τί δ' ὦ ἄφρονες αὐτοῦ ἔρωτες
Τὸν Πῖκον, Μουσῶν ἔσεπτο πᾶσθε πρόμον, h.e.

Sæpe ſagittatus, incenſuſque Picus ab amoribus
Non tolerauit vltra: omnia vero abſtulit arma,
Arcus, ſagittas, pharetras; & congregans hæc ſane omnia,
Accendit ſimul aceruum flammis edacibus,
Ipſos vero corripiens, debiles manulas ligauit
Funiculis, in medium vero iniecit ignem.
Et igne combuſſit ignem. quid vero ô inſipientes ipſum amores
Ad Picum Muſarum volaſtis principem?

JOHANNES PICVS MIRANDVLA ANGELO POLITIANO, S. D. 8.

QVod proximis literis tuis me tantopere laudaris, debeo tibi tantum quantum ab eo abſum vt merito lauder. Id enim debetur cuique, quod gratis dat, non quod perſoluit. Quare & ipſe id totum tibi debeo, quod de me ſcribis, cum in me tale ſit nihil, cum id mihi ipſe nullo pacto deberes, id totum tua fuit humanitatis, & ſingularis in me beneuolentia. De

cætero ſi me examinaris, nihil inuenies, niſi tenue, humile, anguſtum. Nouitii ſumus atque tyrunculi, qui ex inſcitiæ tenebris pedem modo mouimus, promouimus fere nihil. Benigno nobiſcum agitur, ſi inter ſtudioſorum ordines referamur. Habet docti nomen quiddam aliud, quod ſit tibi, & tui ſimilibus peculiare: mihi tam grandia non conueniunt, cum eorum quæ in literarum ſtudiis ſint præcipua, nihil non ſolum exploratum habeam, ſed nec adhuc etiam, niſi per tranſennam viderim. Conabor quidem id quod nunc ago, talis eſſe aliquando, qualem nunc me prædicas, & eſſe aut iudicas, aut certe velles. Interea imitabor te Angele, qui te Græcis excuſas, quod ſis Latinus Latinis, quod Græciſſes. Simili & ego vtar perfugio, vt poetis rhetoribusque me approbem, propterea quod philoſophari dicar, philoſophus quod rhetoriſſem & Muſas colam. Quanquam mihi longe aliter accidit, atque tibi. Quippe ego dum geminis ſellis (vt aiunt) ſedere volo, vtraque excludor: fitque demum (vt dicam paucis) vt nec poeta, nec rhetor ſim, neque philoſophus. Tu ita vtrunque imples, vt vtrum magis, haut ſatis conſtet: qui & Græcam & noſtram Mineruam, ita pulchre amplectaris, quaſi Cinnus vtriuſque linguæ, vt quæ inſititia ſit, quæ genuina, non facile diſcerni poſſit. Nam vt de Latinis taceam (de his enim cui è primo loco ceſſeris?) quis credat, vt de Hadriano illo, Romanum hominem

minem tam Græce loqui? Iurabat Emanuel noſter, dum tuas legeret, non eſſe tam Atticas Athenas ipſas. Is es mi Angele (faceſſat adulatio) cui ex noſtris vnus, aut alter, ne dicam nemo, conferendus ſit. Quod ſi plures eſſent tales, non haberent hæc ſecula cur inuiderent antiquitati. Incumbe quæſo, & literas quantum potes à ſitu recipe, ne nitor ille Romanæ linguæ iniuria temporum penitus obſoleſcat. Excude ſemper aliquid nouum, quod rem Latinam adiuuet, & illuſtret. Et quæ domi habes, fac tandem exeant in communem ſtudioſorum vtilitatem. Vale.

HERMOLAVS BARBARVS Angelo Politiano ſuo, S. D. 9. 9.

P*Oſt diſceſſum tuum Venetiis, ad te ſcripſi nunquam, de te ſæpe: nec ſcripſi modo ſæpe, ſed etiam loquutus ſum de te, quoties incidebat. Incidebat autem cum volebam: volebam ſemper. Omnino mihi multus in ore Politianus ſit, eritque dum vixero. Nam quantum ipſe de te conceperim, cum primum te cognoui: quantum porrò le doctrinæ tuæ literæ ſibi ſperent & ſpondeant, facilius cogitare poſſum animo quam dicere. Poſtulo autem à te quaſi meo iure duo. Primum, vti viuere diu ſtudeas, non tibi, ſed & tibi ſanè, dum literis primum, & bonis artibus, quibus Hercule ſuccurrendum eſt, ruinoſis & nutantibus, bre-*

uique caſuris, niſi per ſolertiſſimos homines, opē ſumma proſpiciatur. Alterum, uti aut tu me ſocium in hac adhibeas, aut à me adhibitus, aquo animo patiare. Sin grauaris in famulatu erò tibi, cum iuſſeris. Vltro nomen do, profiteor inuocatus, & maxime voluntarius. Ardeo cupiditate iuuandi recta ſtudia. Nullus eſt tam magnus labor, nullum munus in literis tam ſordidū, quod defugiam: quanquam omnis ferè functio, quæ pertinet ad literas, non poteſt eſſe non honeſta, non ſplendida, non magnifica. Vale.

ANGELVS POLITIANVS HERmolao Barbaro ſuo, S. D. 18 10.

TV vero Hermolae ita mihi omnia, vel præſenti prius, vel deinde abſenti præſtitiſti, vt (ſi officia duntaxat, non autem animum atque voluntatem remetiamur) ingratus proculdubio ſim moriturus. Et quidem ea cauſa eſt, cur tibi nec agam gratias, nec egerim hactenus, quod intelligo non orationem modo noſtram, ſed plane facultatem omnem imparem eſſe tuis erga me meritis. Nam quod mihi in tua epiſtola tantum tribuis, quantum ego nec agnoſco, nec fateor, vel ob id certe mihi gratum eſt, quod amicius, quam verius ſentiens, magis fortaſſe nos diliges. Verba porrò quibus velut me militem bonus imperator hortaris, vt rectis ſtudiis, vtroque quaſi cornu

labo-

laborantibus ſuccurram, eo me minus meuerunt quod ſanè quàm paucos tui ſimiles video, quod duces æquar. Vt enim non dubitat Agamemnon, quin ſit breui Troiam capturus, ſi decem dentur συμφράδμονες (conſiliarii) *Neſtoris ſimiles: Ita ſi Hermolai mihi dentur decem, ſub quibus meream, facile ſperem literas, cum Græcas, tum Latinas, è barbaria media receptum iri. Te tamen & laudo, & admiror, qui adeo accisis rebus atque afflictis ſpem tibi aliquam feceris adhuc reliquam. Quapropter mihi etiam, vel ob id audentem, extrema cupido eſt certa ſequi. Vale.*

ANGELVS POLITIANVS HERmolao Barbaro ſuo, S.D. II.

QVod ad te iamdiu nihil Hermolae dederim literarum, non tam meis velim, quàm tuis occupationibus adſcribas. Occupationes autem non minus equidem ſtudia ipſa literarum, & ſapientiæ, quibus vſquequaque inuigilas, quàm iſtos accipio diſcurſus obeundæ legationis, & rei gerendæ publicæ. Quid igitur vel ineptius, vel inhumanius, quàm aut Muſarum ſacris operanti obſtrepere, aut agenti rem ſeriam tricbas veluti intempeſtiuas obiicere? Neque vero cauſa fuit cur timuerim, ne (quod eſt apud Ariſtotelem tuum) noſtram quoque amicitiam ſilentium dirimeret. Non enim ſic in amore mutuo languemus, vt ſimus inter nos

machinis retinendi. Sed nec ſilentium quiſpiam interpretetur, vbi neuter ceſſat honorifice de altero & loqui, & ſcribere. Caue enim putes Hermolae, non diem dixerim, ſed horam penè vllam praterire, in qua non ego de ingenio, de literis de prudentia, de conſilio, de humanitate, de candore, de ſtudiis denique tuis, propè declamitem. Teſtis Medices Laurentius meus, teſtis hic item Mirandula Picus, heroes arbitror duo, non viri, quos aut auditores habeo laudum tuarum attentiſſimos, aut beneuolentiſſimos pradicatores. Iam apud eruditam iuuentutem, & familiarium cohortem, tantum de te loquendo profecimus, vt vnus vtique habeare non ſolum doctiſſimus, ſed & humaniſſimus & prudentiſſimus. Porro autem vt epiſtolas, vt orationes omiſerim, inquis de te ſemper à nobis illuſtris mentio facta, vel hac ipſa, qua mox edentur, Miſcellanea noſtra, cum quidam (vt Horatius inquit) dignus vindice nodus inciſſet, *te ſcilicet vna cum Laurentio Picoque iudicem ſibi contra rudem inſcitiam nuncupauerunt. Neque vero tu quoque otioſus, aut occaſionibus imparatus in me ſemper etiam, vltra fortaſſe quàm patior ornando, extollendoque ſic vt temet pulcherrime, ab hoc epiſtolarum ſilentio, crebris de me ſermonibus redemeris. Non igitur amicitiam noſtram blandimentis iſtis & aſſentationibus indecoris & ineptis, atque optimo cuique maxime ſuſpectis,*

Adde

addo etiam vulgaribus, fouemus. Non tamen vllo loco, vel ſtudio deſumus alter alteri, vel officio. Specioſa iſta, & populária beneuolentiæ oſtentamenta quaſique fucum, & præſtigias, neque tu arbitror deſideras, & ego abominor. Vino, aiunt, vendibili, ſuſpenſa hedera nil opus. Et nos ergo faciem. ſtrepitumque omnem (ſic doctos decet) aſpernemur, atque amicitiæ (quod dicitur) perſonam detrahamus. Cæterum vt eo tandem deueniam, qua gratia tibi hanc epiſtolam ſcribere inſtitueram, cum Franciſci Gaddius Florentinus, qui paulo ante legatus iſtic agebat, vir vtrique noſtrum coniunctiſſimus forte (vt fit) in ſermone apud Laurentium Medicem, nuper inieciſſet, deſiderare te volumen, ſi quod hic emendatum Dioſcoridis haberemus, ſtatim nobis Laurentius (vt eſt homo tui ſtudioſiſſimus) pro more authoritateque mandauit, vt eam rem quamprimum, quam diligentiſſime curaremus. En tibi igitur librum, mi Barbare ſatis emendatum (ni fallor) certe veterem. Tu cum fueris vſus ad me remittes, non tam (qua tua eſt diligentia) incolumem, quàm doctiſſima iſta notatum manu, quo precium volumini aliquod ex te, atque authoritas accedat. Vale.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

HERMOLAVS BARBARVS ANgelo Politiano ſuo, S.D. 12

12.

SI ſurdis etiam brutiſque rebus amicitiæ & inimicitiæ ſuæ, non aliunde quàm à cælo conſtant, quo & affectus cæcos, & quæ Græci ἀναιτιολόγητα [innocuas & ſimplices locutiones] vocant, referimus accepta, quid ni ſentiat hanc vim & homo? quanquam intereſt, quod ſtolida illa & muta ſemper inter ſe pro natura quæque ſua diſſident, aut concordant, vnius cæli merito. Sed hominem homini plerunque mores & iudicia conciliant, nec minore glutino, quàm iſtac ſyderum defluuia ferruminant: huiuſque generis eſt amor, qui nos inuicem innexuit, & Herculeo nodo iunxit. Nihil mirum, ſi nec ſpacio temporis excutitur, nec locorum intercapedine conuellitur, nec officiorum ſilentio polluitur, nec alia quauis negligentia rubigine decoloratur. Certa opinione virtutis & doctrinæ tuæ natus, eadem opinione conſeruatur, alitur, augetur, te volente nolenteque perennat. Tandiu Hercule futurus, non dico me quandiu ames, ſed quandiu amare cogas. Et iſte ingenii & eruditionis tuæ fulgor obſeruetur oculis Tunc amare potero deſinere, cum tu rem Latinam deſerere. Sed de hoc ſatis. Dioſcoridem accepi, gratias & tibi, & Gaddio noſtro tam multas ago, vt quas Laurentio meo agam homini clariſſimo, humaniſ-

ſimo

ſimo, doctiſſimo, non habeam. habeam quas non ago. Atque vtinam quandoque poſſim referre. Multis nos magnus ille vir indies & ſtudiis accumulat, & officiis adobruit. Ego contra diu noctuque retracto, ac recogito, non quemadmodum rationem cum eo parem faciam (quis enim poſſet hoc, niſi alter Hercules, aut certe alter Laurentius:) ſed quemadmodum planè intelligat, me apud eum eo loco eſſe cupere, quo qui magnitudinem æris alieni & profeſſione nominis, & magna fidei compenſatione redimunt. Vale.

ANGEL. POLITIANVS HERmolao Barbaro ſuo, S. D. 13. 13.

Explicare non poſſem literis Hermolaë, quanta mihi lætitia prandenti nuper ſecum Laurentius Medices, te Patriarcham factum eſſe Aquileienſem nunciauerit. Ego vero tanto ſum ex ea re gaudio, tantaque voluptate perfuſus, vt in ipſo quoque diſcubitu (quid enim manifeſta negem?) geſtierim, exilierim, lætum, felicemque nuncium, vix ipſe me capiens proclamauerim. Et nunc gratulor tibi, gratulor doctis omnibus, gratulor ſeculo Hermolaë. Tibi, quod hoc etiam tuarum virtutum præmium dixerim, an teſtimonium publice acceperis. Nam quamuis antea quoque multis magnificisque fueris ornamentis affectus, tamen hoc vnum procul excellit atque eminet: non mo-

do quia maius aut quia genere diuerſum, ſed quod per eum quaſi gradum breui putaris altius aſcenſurus. Doctis vero, quod is vir ad maximas proueheris dignitates, cui ſemper hoc hominum genus, atque hæc ſecta vita plurimum placuit. Etenim ſummo loco natus, amplis opibus innutritus, egregiis honoribus perfunctus, & faſtigium diſciplinarum propè omnium tenes & profeſſores ac ſtudioſos artium bonarum (quamuis humili fortuna plerunque ſumus) ita complecteris & amas, vt atque cunctis tua quaſi maieſtatis faſces, ac vexilla ſubmittas. Seculo autem, quod inſigne aliquod habet, quo iam ſtare audacter aduerſus & vetuſtatem poſſit & poſteritatem: ſcilicet quia veluti recuperaſſe nunc oculus caca prius fortuna videri poteſt, dum cumulare honoribus eum geſtit, in quo virtutum pene omnium quaſi quidam concentus exauditur. Tu igitur & ſi virtute ipſa clarior es, atque (vt puto) lætior, quam virtutis præmio, debes tamen hanc & temporibus & literis diligentiam, ne fortunæ deſis, neu vota noſtra deſtituas, ſed incumbas inſteſque fauori quantum potes: non quidem ambitu infami, qui philoſophũ dedecet, ſed his potius artibus, quæ te charum bonis, admirabilem propè vniuerſis reddiderunt. Equidem, quod ad me attinet, quando aliter ſuffragari non licet, illud vſquequaque præſtabo, ne quam occaſionem, vel tui celebrandi nominis, vel conci-

conciliandæ tibi, colligendæque beneuolentiæ prætermittam. Vale.

HERMOLAVS BARBARVS ANgelo Politiano ſuo, S. D. 14.

QVod ex ſecundis rebus meis lætitiam incredibilem conceperis, neque nouam rem feciſti, nec mihi non præuiſam, imaginationeque præſumptam. Noui quanta propenſione, atque adeo inductione animi, prouinciã duram & inexplicabilem ſuſceperis ornandi & tollendi nominis mei, quàm conſtans, pertinax, & adductus in eo fueris. Quam rem tuam videaris agere, cum meam agis. Itaque nihil ſum miratus, quod rationibus tuis conſultum putaueris, cum meis eſt prouiſum. Habeo tibi, & ſemper habebo gratias, non ſolum vt amico & beneuolo, ſed vt Politiano, id eſt, vt homini doctiſſimo. Plus enim eſt à Politiano quàm ab amico laudari. Teſtimonium & iudicium amici fallitur, Politiani etiam amantis non fallitur. Laurentio non minus principi tuo quàm meo, indies plura & maiora debeo. Teſtis eſt ipſe. In magno verſor periculo, ne in tanto meritorum eius erga me cumulo, & ingratus, & barbarus eſſe videar. Vale.

POMPONIVS LÆTVS ANGElo Politiano ſuo S. D. 15.

SEriuſ quam opinabaris ab amiciſſimo fieri, diſtuli ad te mittere, quod ſummopere legere optabas. Cauſa fuit neſcio quis, qui ſe intra paucos dies daturum Quintilem & Sextilem mihi pollicitus eſt. Remque is longius opinione mea traxit. Ipſe tandem, vt creditori, qui vel præcipuus es, ſatisfacerem, quæ apud me erant, diligentiſſime exſcripſi. A Venuſia Apulorum adlata ſunt marmorea in tabula: obſcuro loco ibi latebant fragmenta aliarum tabularum, vbi annus integer erat, coniungi nequiuerunt, quod multa deerant: illinc tranſlata Arianum, ſumma cura, quæ ſupereſt tabula ſeruatur. Mitto & quædam monimenta rerum, eodem in loco reperta, & placitura tibi (vt exiſtimo) amatori vetuſtatis. Romæ ferè idem, ſed multo ante, verum fine caret: ſi habere cupis, reſcribe: quanquam quid hoc dixerim? cum facile intelligam te plurimum id quærere: ſed videbatur optabilius, ſi popoſceris: ſcias omnia quæ apud me ſunt, tua eſſe. Duo à te ſum petiturus, alterum ſtudio, alterum autoritate conficies. Illud eſt apud Valerium Flaccum in quinto libro, cum loquitur de Chalybibus populis, apud quos ferrum repertum eſt: quid ſibi velit indigena. *Quod ſequitur, corruptum eſt: & ſtatim duo carmina quæ ſequuntur, fabulam habent mihi*

mihi incognitam. Forte Apollonius aliquid de- ra re ſcribit. Tuum limatiſſimum iudicium ex- pecto, quod mea ſententia, quicunque profitemur literas, veneremur neceſſe eſt. Sed de ingenio ſcio quid ſcripturus ſum. Illud alterum erat, vt v- nicis literarum fautoribus Laurentio ac filio me commendes. Ab Laurentio tua opera, ob- ſecro, impetres literas non vulgares, ſiue ad Io- annem Tornabonum, ſiue ad oratorem Flo- rentinorum, in commendationem Fabricii con- tubernalis mei, qui vt prædicat, notiſſimus eſt Laurentio, aliaſque Florentiæ negotia Reguli Fauentini egit. In præſentia cum ſit expeditu- rus quædam honeſtiſſima in curia Romana, authoritatem Laurentii (quæ plurima eſt) ve- hementer accedere cupit. Effice tu homo non minus literatiſſimus quàm integerrimus, vt voto fruamur. Bene valeas. Romæ, decimoſexto calendas Aprilis MCCCCLXXXVIII.

ANGELVS POLITIANVS POM- ponio Læto, S.D. 16. 16.

*Q*Vas à te nuper accepi literas, ita gratas habui, mi Pomponi, vt me ab iis putem immortalitate donatum. Sed & ſemenſtre calendarium mire fuit gratum: & quam ais tabulam bello Marſico factam: quæ ſi eadem eſt, quam Romæ obiter legerim, vereor vt ſatis ex fide ſit exſcripta. Siquidem* Aimilius, *non* Æmilius *erat in ſaxo. Quam eandem diphthō-*

gum etiam ſuper ipſa Panthei teſtudine adnotaueram. Quod vero etiam (ſi diis placet) de obſcuris poetarum me conſulis, homo omnis literatura conſultiſſimus: atque id mihi ex amore tribuis, quod tibi ex vero debetur: intelligo quam tibi debeam, quàm mihi faueas, quantum oneris ſuſtineam. Dicam tamen quod ſentio, tibique ſi non rem ipſam ſtudium certe meum, voluntatemq; probabo. Verſiculi ipſi, quos vere mendoſos putas, hi ſunt videlicet:

Indigena æterni rupem Iouis, hinc tibi Mauors
Dant virides poſt terga lacus, vbi deſide mitra
Fœta legat, partuque virum fouet ipſa ſoluto.

Hos equidem ita legendos arbitror:

Inde Genetæi rupem Iouis, hinc Tibarenum
Dant virides poſt terga lacus, vbi deſide mitra
Fœta ligat, partuque virum fouet ipſa ſoluto.

Vt ſit ſenſus: poſt Chalybas promontorium Genetai Iouis, dant poſt terga, hoc eſt praternauigant. Tum virides lacus Tibarenorum; virides, *ſcilicet, quoniam pecore abundant, atque ob id paſcuis, quibus ſcilicet Tibarenis mos eſt, uti à parturientibus, ſtatimq; etiam partu liberatis vxoribus, viri in lecto mitrati collocentur, & ipſi vicem puerperarum foueantur: curenturque, quod ex Apollonio mira breuitate tralatum, cuius in libro ſecundo ſunt hi verſus:*

Τοὺς δὲ μετ' αὐτίκ' ἔπειτα Γενεταίου Διὸς ἄκρην
Γνάμψαντες, σώοντο παρὲξ Τιβαρηνίδα γαῖαν.

Ἐνθ' ἐπεὶ ἄρκε τέκωνται ὑπ' ἀνδράσι τέκνα γυναῖ-
κες
Αὐτοὶ μὲν στενάχουσιν ἐνὶ λεχέεσι πεσόντες,
Κράατα δησάμενοι. ταὶ δ' αὖ κομέουσιν ἐδωδῇ
Ἀνέρας, ἠδὲ λοετρὰ λεχώϊα τοῖσι πένονται.
Poſt hos autem quam primum, deinde Genetæi
Iouis arcem
Flectentes acti ſunt præter Tibarenida terram.
Vbi poſtquam vtrique ſuſtulerunt ex viris filios v-
xores,
Ipſi quidem ſuſpirant lectis decumbentes
Capita reuincti; illæ autem rurſus nutriunt epu-
lis
Viros, & lauacra partualia his laborioſe mini-
ſtrant.

Addunt interpretes Apollonii, ſcriptum id eti-am à Nymphodoro in Tiſinomis, tum Gene-taum promontorium à Genete fluuio vocatum, in quo templum ſit hoſpitalis Iouis, quem Xe-nion *appellant. Idem eodem libro ſic ſcribit A-pollonius:*

Ἄγχι δὲ ναιετάουσι πολύῤῥηνες Τιβαρηνοὶ
Ζηνὸς ἐυξείνοιο Γενηταίην ὑπὲρ ἄκρην h.e.
Prope vero habitant affluentes agnis Tibareni
Iouis hoſpitalis Genetæam ſuper arcem.

Quo loco πολύῤῥηνες *ab agnorum copia dicti. Vnde* virides lacus *erudite dixit Valerius, ob paſcua, vt arbitror. De Tibarenis etiam Orpheus in Argonauticis poſt Chalybas meminit ſtatim: & eodem Strabo libro duodecimo* Tibarnos *appellat. Quod autem de Eribote*

B 3

quæſieras: fuit is filius Teleontis, de quo ſic idem ſcribit Apollonius libro primo:

Εἵπετο δ' Εὐρυτίων τε καὶ ἀλκήεις Ἐριβώτης.
Υἷες ὁ μὲν Τελέοντος. ὁ δ' Ἴρου Ἀκτορίδαο.
Ἤτοι ὁ μὲν Τελέοντος ἐϋκλήεις Ἐριβώτης.
Ἴρου δ' Εὐρυτίων, σὺν καὶ τρίτος Οἰλεύς. hę.

Dicebatur autem Euritionque & robuſtus Eribotes.
Filii, hic quidem Teleontis, ille vero Iri Actoridæ.
Nempe hic quidem Teleontis inclytus Eribotes,
Iri autem Eurytion, ſimul & tertius erat Oileus.

Literas contubernali tuo commendaticias ad oratorem Florentinum, paulo negotio impetrabimus à Laurentio Medice: qui ſi mihi quaſi vni è minutioribus literatis nihil non indulget, cur quicquam tibi literarum principi deneget? Vale: & ſi quid te dignum ex antiquitate habes, participa quæſo nobis, tui cupidiſſimis. Et Vaſinio dic ſalutem meis verbis. Florentiæ. 4. calend. Martias. M.CCCCLXXXVIII.

POMPONIVS LÆTVS ANGELO Politiano, S.D. 17.

Iam tempus appetit eruditiſſime & candidiſſime Italorum, vt Lucretii libros remittas, vt vir integer fidem ſoluas. Dabis ferendos ad vrbem Petreio homini fidei ſumma, qui celebritatem tui nominis cum cæteris noſtri ordinis amat, colit, veneratur. Nam quiſquis eſt, qui de ſe bene ſenſerit, gratulari plurimum debet ſeculo noſtro, cum tales habeat viros, quales maiores

iores noſtri in ſumma gloria habuiſſe duxiſſent. Data opera Florentiã ſe confert, vt te ſæpius viſat, & vt totus ex lima tua pendeat, vtinam & mihi liceret. Cum de altitudine tui ingenii cogito, non poſſum non admirari cur noſtri graculatim & ſtrunatim (vt ita loquar) ad te non aduolent. Legi opus tuum, in quo apertiſſime doctrina quadam ſingulari veteres ab inferis reuocaſſe videris. Sed parcius in præſentia, prædicatione mea non indiges; ſatis enim tuo labore clarus es. Verum quoties de aliquo ſublimi interpretatio eſt, vnus Politianus occurris. Ego quid de perſpicaciſſimo ingenio tuo ſentiam, vna epiſtola & longa quidem explicui, quanquam in ea re quid longum eſſe poteſt? Credo diſtuliſti carmina Lucreti remittere, propter variarum diſciplinarum occupationem. Obſecro, atque obteſtor; effice vt ad ſuum Quirinum redeant. Habeo quædam vetuſtiſſima monimẽta, quæ cum videris obſtupeſces, admiraberiſque, quod nuper effoſſa erutaque & inuenta in illa tua obſeruatione reperiãtur. Quia de re diuinitatem quandam in te eſſe intelligo, vt vere animus tuus ſit de cælo ſumptus ignis. Dii te ſeruent. Commenda me Medicibus, patri, & liberis, literarum patronis. Deinde plurima ſalute Demetrium impartias. Vale. Romæ, ante V. calendas Iunii.

ANGEL. POLITIANVS POMponio ſuo, S. D. 18.

LVcretium Petreio dedi, quem tibi iam redderet. Vah tam ſero, inquis: fateor, ſed non plus negligentia mea, quàm tua humanitatis fiducia dum alia ex aliis, in quibus opera ponatur occurrunt, dilatus hic in quadriennium liber eſt, qui vel triduo potuerat abſolui. Cæterum ego Pomponii mei memor, qui quidem neſcit offendi, à Politiano præſertim, prætuli audacter officio commodum. Petreio nondum frui licuit, vt optabam, probo & antiquis moribus homine. Iam tum peregre aberam, cum ille Florentiam, ſtatimque peregrinationem meam ruſticatio excepit. Spero tamen dierum paucorum iacturam, vt in vrbem reuerterimus, interrupta (quod aiunt) copula ſarciet. Quas in me laudes confers, quanquam agnoſcere ſalua fronte non auſim, tamen ob id gratiſſimas habui: quoniam cum nec irriſio in iſtos mores, nec adulatio cadat, neceſſe eſt laudatio hac, aut ex amore in me nimio, aut ex vero proficiſcatur. Quorum cum ſit vtrunque mihi glorioſum, alterum diu in votis, alterum etiam ſupra vota eſt. Monimenta illa, quæ narras antiquitatis, iamiam tractare, complecti, adorare geſtio: per fortunas imperti, ſi quid habes quod excellat. Medices noſtri vnice tibi fauent. Demetrius autem ſalutem ſibi à te dictam, totidem verbis remune-

muneratur. Vale In Faſulano ſexto Idus Auguſti. Mcccccxci.

BAPTISTA GVARIN. IOANni Pico Mirandulæ, S.D. 19. 19.

NOndum concedo ſecundum te litem dari oportere, nam facile poſſum tuas iſtas captiones in te ἀντιστρέφειν [cõuertere] *Si tibi præceptor ſum, cur mihi non obſequeris? Si non ſum, cur me præceptorem appellas? Neque ideo nomen hoc recuſo, quod te diſcipulum ſpernam, quem mihi præceptorem aſſero, ſed quod tuam doctrinam & veneror, & prædico, in qua te neque vnguium meorum nota, neque tranſuerſi calami ſigno, neque miniata cærula, neque obeliſco denique aut aſteriſco, tantum promouiſſe mihi conſcius ſum. Sed in nouum quoddam vindiciarum genus (vt video) incidimus, dum tu mihi eam poſſeſſionem aſſerere contendis, quã ego cedere conor. Quæ vnquam rhetorum cauſa huius generis adorem aut reum habuit? Ego, mi Pice, nunquam in hac pugna tibi herbam porrigam, niſi prius bona cum gratia compoſuerimus (vt quando aliter non ſuccumbus) vterque noſtrum alteri præceptor pariter, & diſcipulus iudicetur. Sed omiſſis iocis, ſeria agamus, & heptaplus tua, & tuipſe tibi merito placere potes, cum omnia doctorum hominum puncta ita ſis aſſecutus, vt ne in tabella quidem latebra liuor vllus appareat. Idem in*

reliquis ſcriptis facilius tibi datum iri ſperandum eſt, cum vſus etiam acceſſerit, qui ſolet in ſcribendo magiſter haberi optimus. Quòd ad me attinet, gaudeo vehementer laudato viro, & a bo[…]nibus, ac vbique laudando Laurentio me in ore eſſe, addito præſertim Politiani calculo: cuius ego copioſam & arcanam multiplicis diſciplinæ lectionem ita complector, vt admirer, ita admirer, vt commẽdare non deſinam. Qua fit, vt extra doctrinæ aleam me ab illo poni, triumphi inſtar exiſtimem. Quod librorum meorum indis empetus, id mihi & laboriorum eſt, & inutile. Satis erit ſi pro tempore poſtulatis meis inſeruies. Nunc Martianum Capellam, & Senecæ quæſtiones naturales opto, ſi modo emaculati ſint codices. Nam qui apud nos ſunt, opera Sibyllæ indigent. Eos ſi impreſſos emere poſſim, gratius mihi erit. Sin minus, non longo poſtliminio tui ad te redibunt. Vale ſpecimen bonarum diſciplinarum, meque amare perge. Ferrariæ, Non. Decembr. MCCCCLXXXII.

ANGELVS POLITIANVS BAptiſtæ Guarino ſuo, S. D. 20.

Oſtendit epiſtolam mihi nuper adſe tuam Ioannes Picus Mirandula, princeps omni laude cumulatiſſimus: in ea cum tu mihi multum tribueres ex recenti Miſcellaneorum cura, tum vero ſeorſum in ſcheda ſyllabas,

bas notaſti aliquas, in quibus meam non nihil diligentiam requirebas. Sed hoc poſterius tamen ita cunctanter, ita ſuſpicioſe feciſti, quaſi denique metuiſſes, ne me lædi grauius putarem, ſicubi abs te non doctiſſimo ſolum viro, ſed optimo quoque redarguerer. Ego igitur quanquam diſſimulare non poſſum, laudationem mihi tuam fuiſſe pro eo ac debuit omnino gratiſſimam, tamen vt eam quoque placabilius exciperem, cauſa fuit in primis, quod abunde fidem blanditiis illis tuis comes addita libertas, ne dixerim caſtigatio faciebat. Etenim non ego auidius refellam, quam refelli me patiar, & opinionem fallaciis quaſi morbis animi præcipuis, multo etiam libentius ipſe caream, quam cæteros liberem. Tuum vero mihi omnino, quaſi pro lapide Lydio iudicium debet eſſe. Nam vt illo purum dignoſcitur aurum ab adulterino, ſic apud me de tua facile ſententia verum videtur poſſe falſumque diſcerni. Nec eſt in quo tam bene de propriis mihi ſtudiis ſpondeam, quam quod ita diſputare ſoleo de ambiguis, vt plus in vento vero gaudeam, quam victoria. Quanquam autem abs te tantæ authoritatis homine prouocatio non eſt, tamen pro tua ſingulari humanitate quæſo benigne audias quid ad iſta reſpondeam. Negas probare te, quod imolare, *prima breui, quod item* matutinus *prioribus correptis ſyllabis enunciauerim. Ego vero tametſi rudis in primis, non adeo tamen obtuſi ſum pectoris, in ver-*

ſibus maxime faciundis, vt ſpacia iſta, moraſque non ſentiam. Verum cum mihi de Græco penè ad verbum forent antiquiſſima interpretanda carmina, fateor, affectaui equidem, vt in verbis obſoletam vetuſtatem, ſic in menſura ipſa, & numero gratam quandam, vt ſperaui, nouitatem. Nec autem putabam fore, vt cum Virgilius, acerrimi vir iudicii, verſus aliquoties Homeri vatis exemplo, caudam trahentes effinxerit, non etiam mihi tale quippiam præſertim Græca vertenti concederetur. Quocirca verſiculos feci de induſtria, prominuli quaſi ventris qui medii pedem quaterna tempora ſuperantem caperent, ex argumento προγαστορίδας [ventricoſos] *appellatos. Qualis apud Homerum puta ſit ille:*

Πατρόκλου ποθέων ἀνδροτῆτά τε καὶ μένος ἠΰ.
Patrocli deſiderans virilitatem & robur bonum.

Sed quoniam quod ego ſtudio nouitatis quæſieram; ſyllabarum ſcilicet ignorationi plerique tribuebant: mandaui ſtatim quibus maxime potui amicis, ad quos vlla modo exemplaria perueniſſent, vt verſiculos eos velut in quadram redigerent, ad hoc exemplum:

Luce feri, nam lux ſuperis gratiſſima diuis.

Et item:

O pueræ, emicuit rubor haut mora, matutina

Cuius enim ſtultitiæ, vel cuius potius improbitatis fuiſſet, agere diutius, etiam bonam fabulam.

lam, quam continuo populus exſibilaret? Itaque magnopere à te peto, cures mihi primo quoque tempore, non auſim dicere tua, ſed ſcholaſtici alicuius manu locum ſic vtrunque, in omnib. quotquot iſtic erunt exemplaribus, emendandum. Nam vt tibi poteſtas venalium quoque fiat, ipſi continuo per literas cauebimus. Iam vero, quod liquentibus, *prima correpta dici vix permittis, equidem in eo Virgilium ſequebar, cuius illa certè ſunt notiſſima:*

Principio cælum, ac terras, camposque liquentes. &c.

Ignemque, horribilemque feram, fluuiumque liquentem.

Nec me fallunt autem, liquentia mella, *ſic apud eundem poſita, vt quantum ſcilicet in tempore, tantum ſit in intellectu diſcriminis. Sed & orichalcum breui ſecundæ dictum reprehendis, quæ tamen ſyllaba diphthongo notatur. Ad hæc illo ipſo quem tum locum interpretabar,* οὐδ' ἐς ὀρειχάλκου *dixerat Callimachus, vnus mihi tum quidem præ cæteris ſequendus, quanquam aliàs quoque grauiſſimus author. Nam quod Statius aliter vſurpat iure ſuo, videlicet vna diphthongum litera defraudat, quod & in* Pleidum *vocabulo non reformidat. Poſtremo quæris idem, vt cur &* Bœotia *ſcribam: ſed enim quærere ego quoque viciſſim poteram, cur tu* Boetia *potius nullo ſcilicet in has vocales Græcarum tranſitu, quem modo vel præcepta tradiderint, vel rationes perſuaſerint, vel authoritas*

comprobauerit, niſi forte vulgus imperitum reſpicimus, nullo prorſus habendum numero apud eruditos, quorum te principem ſemper exiſtimauimus. Adde, quod hanc noſtram vocis iſtius ſcripturam, ſicut è Graco primum demigrauit, intemeratam ſeruant exemplaria quæcunque adhuc incorrupta vetuſtatis indole cenſentur. Hæc igitur habui nunc quidem, quæ pro mea cauſa dicerem. Verùm quando tu vnus omnium ætatis noſtræ profeſſorum celeberrimus aliter ſentis, nihil iam crede mihi, ſed ad Pyrrhonios planè deficio: nec eſſe prorſus aut affirmo poſthac, aut nego quicquam ſicuti nobis vel à ſenſibus ipſis, vel ab animo denique repræſentatur. Cupio tamen & de cæteris quid ſentias audire, tanto maiorem tibi habiturus cottidie gratiam, quanto ab erroribus me, vel ſæpius liberius, vel poſtremo etiam ſeuerius vindicaueris. Vale.

BAPTISTA GVARINVS Angelo Politiano ſuo, S. D. 21.

GAudeo mirificè interprete Pico noſtro, Palladio magis quam Martio datam eſſe nobis occaſiunculam, vt de communibus ſtudiis aliquid per literas colloquamur. Sic enim fore ſpero, vt amor in doctrinam tuam meus, amicitiam inter nos conflet. Quod autem ita cunctanter & meticuloſe ad Picum ipſum nonnulla de aureolo Miſcellaneorum tuorum

tuorum libro ſcripſi, id neutiquam mirari debes: ita ſunt horum temporum mores, vt ſiquis liberius quid proferat, bellicum ceciniſſe videatur. In me Angele mi ſuauiſſime, vt nullus eſt loliginis ſuccus, ita eſt candida, & ſine labe ſimplicitas. Doctos omnes amo, coloque, & nouos neſcio quomodo magis etiam quàm veteres admiror. Quippe cum hoc tempore, & librorum iactura, & morum aliquorum ignoratio, & multarum rerum deſuetudo anxiam laborioſamque pariat emergendi difficultatem: quare ignoſces mihi, ſi ex aliis animum ſpectaui tuum. Quia tamen te maxime diligebam, vt hominem eruditiſſimum, cupiebamque ſine exceptione ab omnibus poſſe laudari, ideoque ſentiebam à liuidulis fortaſſe notatum iri, ea tibi clandeſtina aliqua via no[illegible] fieri deſideraui. Delectatus ſum vehementer tua iſta probitate, qua neque tuliſti ægre te commoneri, & rogaſti, vt de cæteris idem facerem: quia eis te gratiam habere profitearis, qui ab erroribus te vindicauerint. Non ego tantum mihi arrogo, vt quod tu ignoraueris, ego id me ſcire credam. Sed ſcribentibus omnibus id vſu venire ſolet, vt in ſcriptis ſuis (dum noua ſunt) relegendis, vel obaudiant: vel conniueant, vt taceam opiniones nonnullas, quarum inuentionibus applaudunt. Quod ni ita eſſet, non in præceptis haberemus: Nonumque prematur in annum. *Siquid autem à me benedictum videatur, Terentianum illud,*

non tamen aſſentatorie reſpondebo: Ridiculum, non enim cogitaras. Cæterum idem iſtuc tu te melius quando inueniſſes? Vt aliquando ad rem veniam, dabo operam, vt qui reſidui ſunt apud mercatorem libri tui, non niſi ex tua ſententia exeant. Ego ſumptu meo habueram librum ipſum apud me hoſpitem. Poſteaquam tamen etiam gratis alterum fratrem in contubernio eſſe voluiſti, vſus ſum tua liberalitate, vt ego munificus eſſe poſſim, & vt tibi plus debeam Leoniceno & Pictorio munus tuum tradam, cum abs te reſponſum accepero. Magnificis Laurentio, & Pico me commendes, rogo. Vale. Ferrariæ, *quarto calen. Ian.* MCCCCLXXXIX.

ANGELVS POLITIANVS
Baptiſtæ Guarino ſuo, S.D. 22.

BEne habet. Amicos vndique Miſcellanea nobis aut comparant, aut excitant. Vndique epiſtolæ ad nos, vel de nobis excellentium virorum plenæ ſtudii, plenæ laudum. Vel proximæ duæ abs te, quam ingenuæ, bone Deus; quàm ſimplices, quàm liberales, quantis poſtremo, & quibus aſperſæ amoris notis. mitto enim quàm elegantes & doctæ. Proprium videlicet hoc eius domus, in qua duntaxat etiam ipſa bonarum artium ſunt incunabula. Quos igitur mihi tanta iſta ſeu iudicia, ſeu ſtudia veſtra admouere aculeos, immo vero quos adſcribendum ſubdere ſtimulos debent? Iam facile contemno,

quæ

quas & contempſi tamen ſemper, ineptias maleuolorum, & nugas vere dixerim abortiuas (prius enim penè emortuæ quam editæ tuis mihi ſuffragantibus epiſtolis, etiam Phœnice viuacioribus. Ego vero alacer iam doctorum clamoribus adiutus, ad huius calcem curriculi propero. Quin (ſi modo tu non aſpernaris) curabo extet ad poſteros in reliquis meis ſcriptis perpetuum, non dixerim doctrinæ tuæ, quo quidem minus eges, ſed certe beneuoli inter nos animi teſtimonium. Vale: Pictoriumque noſtrum candidiſſimum hominem ſaluere iube meis & Pici verbis. Florentiæ, quinto Idus Ianuar. MCCCCLXXXIX.

BAPTISTA GVARINVS
Angelo Politiano ſuo, S. D. 23.

NOlim exiſtimes maxima eſſe tuarum laudum præconia, quæ ad te in epiſtolis perſcribūtur. Multo enim maiora ſunt, quæ ſtudioſi humanitatis, in animis ſuis ex libro tuo taciti concipiunt, aut cum in cœtu ſunt, de te colloquuntur: vno ore omnes omnia bona dicunt, doctrinam tuam prædicant, extollunt, admirantur. Nemo eſt qui precio deterreatur, quo minus Miſcellanea domi habeat vnde diſcat. Hæc ſunt vera eruditionis teſtimonia, in quibus nulla eſt placendi, adulandive ſuſpicio. Quo magis miror dubitari à te, an cupiam ſcriptis tuis famam meam immortalem fieri, quaſi cornea mi-

bi ſit fibra: non id ego quoque expetam, in quod fertur humana natura procliuitas. Illud tamen monuiſſe, aut ſaltem rogaſſe velim; vt & morſibus viuentium, & laudationibus (non enim adulationes appellauerim) qui minime in ſcribendo utaris. Nam præterquam quod ea res dignitati ſcribentis officit, multi ſunt qui magis affectionibus animi id ſcribendi genus, quam vero iudicio acceptum referant. Non temere hoc dici putes. Audio enim perſape quæ de reliquis circumferantur; & tamen liberũ tibi in hiſce rebus examen relinquo, quem etiã plus videre arbitror. Salutem tibi Pictorii noſtri verbis dico, Tu vero magnificis Laurentio, & Pico me commendabis. Vale, Ferrariæ, 16. calend. Ianuar.

M.CCCCXC.

ANGE-

ANGELI POLITIANI

EPISTOLARVM LIBER II.

ANGELVS POLITIANVS PHILIPPO Beroaldo ſuo, S.D. I.

LEGIT epiſtolam mihi nuper ad ſe tuam Picus hic Mirandula noſter, plane flos illibatus ingeniorũ, cuius in extrema clauſula, noſtri quoque ſic honorificam mentionem faciebas, vt in quodam veluti literatorum conſeſſu, proximos videlicet ab illo mihi gradus aſſignaueris. Hanc igitur ego tuam (ſi modo ita vocetur) ſententiam, quamuis audire citra ruborem, gnarus inſcitiæ meæ non poteram, tamen quod ab inſigni quadam beneuolentia proficiſcebatur, ita gratanter accepi, vt vix tantundem fuerim voluptatis habiturus, ſi mihi eſſe illa quæ de me pronunciabas, vera perſuaſiſſem. Nam quamuis teſtimonio cõſcientiæ repugnet, lætor tamen alicui talem me videri poſſe, qualem tua me fingit, hoc eſt, hominis eruditiſſimi prædicatio. Quare ſtatim dictaui hanc tibi epiſtolam Beroalde, quæ ducer-

rem quantopere mihi tuum tale laudationis officium blandiatur; ſimulque darem fidem nulli me prorſus occaſioni defuturum, rerumque poſthac & temporum plane omnis articulos excuſſurum, donec tibi pro ſtudio erga me tali, & animo tandem quoquomodo referam gratiam. Vale: Florentiæ. XVII. ſalendar. Februar. MCCCCLXXXIX.

PHILIPPVS BEROALDVS Angelo Politiano ſuo, S.D. 2.

PErlegi oppido quàm libens literas illas, quas ad me nuperrime dediſti, & quia tua ſunt: & quia literata, Miſcellanea tua doctiſſimum te eſſe teſtantur, epiſtola humaniſſimum. Turpe eſt vinci eruditione, humanitate vero turpiſſimum. Inde fit, vt mihi non minutula labecula inſpergatur, ſed maxima labes, & ea quidem ineluibilis infigatur, cum abs te vincar in vtroque. Aſſurgebat iam primum literatio noſtra tua politiſſima literatura, neq; id diſſimulanter. Iam vero & illa quoque, quæ in me alioquin non improbari ſolet humanitas, tua cedit humanitati, adeo vt tibi comparatus, poſſim merito inhumanus iudicari. In aliena tibi epiſtola ſalutem tranſeunter adſcripſeram. Tu (qua tua dexteritas eſt) è veſtigio me per epiſtolam reſalutaſti. quæ ſua plane politura Politianum oſtentat artificem, totaque eſt officii beneuolentiaque refertiſſima. Cui vt breuiter reſpondeam:

deam: Non opus eſt mi Politiane, vt mihi gratias agas, ob meum de ſingulari tua virtute vel teſtimonium, vel iudicium. Etenim ſi nolo videri mendax & vanus, id faciam quod facio neceſſe eſt. Præterea perſuaſiſſimum habe, me in primore fronte animum geſtare, nec à labiis diſſentire præcordia: concordat in me ſcriptio cum mente, lingua cum pectore, & de promptuario noſtro ſyncera promuntur citra omnem fucatam ſimulationem. Eruditio tua illa interior atque politior, à nemine non paulo humaniore ſuſpicitur, à me & ſuſpicitur, & amatur. Hoc in præſentia fit, hoc idem fiet in poſterum. Sum & ero tuarum laudum, ſi non idoneus, ſaltem beneuolus buccinator. Olim iſtic iecimus amicitiæ inter nos mutua fundamenta; quæ cum id temporis à nobis glutino literario fuerint ferruminata, ſupereſt vt eodem deinceps ferrumine immiſſo ad faſtigium extollantur. Quod ad amuſſim fiet & libellam, ſi epiſtolæ inter nos vltro, citroque diſcurrerint, ſi fuerit inter nos, ſi non quotidiana, ſaltem hebdomatica literarum reciprocatio. Quæ in fulturis amicitiæ ſtabiliendis laterculorum, aut calcis haud dubie vicem repræſentant: patefactæ ſunt amicitiarum fores, quarum me futurum ſubinde hoſpitem polliceor. Vale decus literarum. & quod Pico Polyhiſtori meo nomine debes, eidem meo nomine reſoluito. Vale.

NICOLAVS LEONICENVS Angelo Politiano ſuo, S.D. 5.

MVnus Miſcellaneorum tuorum, quæ tuo nomine Baptiſta Guarinus nuper mihi tradidit, ingenti me voluptate affecit. Nam & ſi à politioris humanitatis ſtudiis iampridem feriatus ſim, gaudeo tamen à doctiſſimis atque amiciſſimis hominibus mihi aliquando occaſionem præſtari ad ea ſtudia redeundi, quæ me in adoleſcentia maxime delectarunt. Quanquam (vt verum fatear) poſtquam opus id perlegi, viſus ſum non in alienis agris cum diſpendio, ſed in proprio ſolo magna cum vtilitate verſari. Inueni in eo non modo quæ ad literaturam, ac poetarum & oratorum cognitionem plurimum conferunt, ſed & medicorum, & philoſophorum ſententias docte atque eleganter abs te explicatas, & in veriorem lucem eductas, quàm in aliorum libris perlegantur. Quæ res non mediocrem mihi ſpem affert, fore vt aliquando philoſophia vniuerſa, quæ iampridem apud barbaros barbara facta eſt, Angeli Politiani opera, Latine loqui incipiat. Habuiſti (vt ſcribis) à teneris annis præceptores præſtantiſſimos, ſub quibus & Platonicam & Ariſtotelicam diſciplinam imbibere potuiſti. Nunc vero, vt ex tuis ſcriptis accepi, frueris conſuetudine Pici noſtri, principis nunquam ſatis laudati, cuius doctrina imitatione ſummum ſapientiæ culmen,

men, quemadmodum iam in oratoria, ac poetica facultate eminentiſſimum obtines locum, breui attingere poteris. Niſi vtrunque amarem, vtrique plurimum deberem, inuiderem felicitati veſtræ, quibus in præclariſſima Italiæ ciuitate, ſub Laurentio Medice, ac Petro filio eximiis ætate noſtra virtutis, atque ingeniorum patronis, per ſummum otium ingenue philoſophari contingit. Vtinam ego is eſſem, quem vos tertium ſocium tantis rebus adiungere non indignum iudicaretis. Si facultas daretur vobiſcum viuere, vobiſcum emori vellem. Nam quid ſuauius, quid conducibilius eſſe in vita poteſt, quam cum amiciſſimis, iiſdemque & integerrimis & vndecunque doctiſſimis, quales vos eſtis, viuere? Sed erit (vt ſpero) vt reliquum iam ingraueſcentis ætatis meæ vobiſcum traducam, non modo propter conſuetudinis ſuauitatem, ſed etiam vt commentemur quonam modo pereunti doctrinæ ac vitæ hominum potius, quos multorum inſcitia ἀΐδι προϊάπτει, [inferno præmittit] *conſulamus. Vale. Magnifico Petro tuo, in cuius olim pueri, dum Florentiæ eſſem, me gratiam inſinuaſti nunc iam iuueni, atque vna cum ætate, virtutibus, ac dignitate, vt audio, aucto ſi tibi videtur, me plurimum commendabis. Ex Ferraria. v. calend. Februar.*

ANGELVS POLITIANVS
Nicolao Leoniceno ſuo, S. D. 4.

Non tu munus accepiſti, quinimmo dediſti potius, vt qui dignum me habueris, cuius etiam nugas lectitares. Niſi magis iniuria ſit hac, Florales agentem ſpectari à Catone. Feriatum diu te dicis à literis politioribus: at ego, ſi talem ſcribere epiſtolam qui feriatur, poteſt, qualem tu miſiſti nuper omnium elegantiſſimã, cenſeo eſſe mihi quoque quacunque occaſione feriandum. Sed ita eſt profecto, bona iſta artes, litera, philoſophiaeque veſtra, non prius tenentur ſingula quam ſimul omnes. Omneis vero atate noſtra, tu, ſi non ſolus, certe cum paucis, hoc eſt, cum vno aut altero ad ſummum tenes: Sed de reliquis aliâs. Galeni vero commentaries vidi nuper, quos tu planè Latinos feciſti. Auguror, nec me puto fallit augurium, plurimum poſteritati collaturos. Nam ſeculo etiam huic noſtro nondum audeo ſperare, quoniam praua conſuetudine ſic penè quidam homines obbrutuerunt, vt glandem adhuc defendant repertis frugibus. Similesque mihi Gryllo videntur illi, qui cum Vlyſſe diſputat apud Plutarchum, nec vllis adduci rationibus poteſt, vt è ſue rurſus in hominem redire velit, quem prius ex homine Circe mutauerat in ſuem. Gratulatio tua quod philoſophia me totum dediderim, mirum quantum mihi bona ſpei addi-

dit-

dit. Perſeuerabimus igitur, præſertim cum bene ceſſerit adhuc, quod hactenus publice ſpecimen dedimus, non modo docendo, ſed etiam diſputando. Facit animos credo Picus hic noſter, qui cum diu comparem ſibi nõ inueniat in harena, certanti mihi laborantiq; tamen vnicè fauet. Isq; cum mihi tale quiddam forte, quale Clauco illi Caryſtio pater acclamauit τὴν ἀπ᾽ ἀρότρου, [vulnus ab aratro] terram medius fidius ipſam ſubiicere videtur Antai pedibus. Atque vtinam tu quoq; nobiſcum viueres eodem contubernio, crederem fore, vt & Muſæ huc omnes (ſi modo vllæ vſquã ſunt Muſæ) cum ſuis, & nemoribus, & fontibus, ne dixerim cum ſua modo ſupellectile commigrarent, & indoctorum, barbarorumque phalanges, quæ totum ferè orbem ſignis poſitis exultantes tenent, facile te & Pico ducibus fugarentur. Laurentius, Petruſque Medices, hoc eſt, cum filio ſuauiſſimo pater humaniſſimus, certatim te diligunt, occaſionemq; ſibi dari volunt, qua beneuolentiæ ipſorum aliquando erga te, vberiorem fructum pleniorem que percipias. Vale.

NICOLAVS LEONICENVS Angelo Politiano ſuo, S. D. 5.

QVemadmodum non multum dolentur ſero ab hominibus illaudatis vituperari, ita plurimum gaudeo à viris nunquam ſatis laudatis commendari. Nam & ſi illi aut odio, aut inuidia liuore occæcati omnibus detra-

bunt, hi vero plura quandoque amori, ac beneuolentiæ tribuunt, quam veritati. Non parum tamen intereſſe cenſeo, hoc ne an illo affectu quicquam agatur. Quis enim Therſitæ maledicenti, ac nemini parcenti credat? Neſtori vero, à cuius ore melle dulcior diſtillat oratio, non aſſentiatur. Ego ſanè & ſi nihil me eſſe ſciam, tua tamen orationis perſuaſione ac lepore ductus, aliquod iam nomen ac decus cenſeo poſſidere. Neque in animum inducere poſſum, quin tuum de me iudicium nonnulli ſint approbaturi. Si non illi, qui (vt in tua elegantiſſima epiſtola ſcribis) iam obbrutuerunt, & à glande neſciunt deſueſcere, ſaltem ij quos recta ſtudia delectant, exigui ſanè numero, ſed bello viuida virtus. Horum armis atque auxiliis fretus, barbarorum phalanges, atq; eorum qui à nobis ad illos defecerunt impetus, inſolentiaſque contemnam. Tu modo mi Politiane, eum te mihi exhibe, qui ſemper fuiſti erga me, hoc eſt, mei honoris ac dignitatis acerrimum defenſorem. Laurentium vero ac Petrum Medices, hoc eſt, cum patre filium humaniſſimum, in me dilectione certantes, quandoquidem tu ille fuiſti, qui mihi quodcunque hoc regni, qui ſceptra, Iouemque tua apud illos authoritate ac gratia conciliaſti, ſtudeas in eodem erga me amore conſeruare. Vale.

ANGE-

ANGELVS POLITIANVS Nicolao Leoniceno ſuo, S.D. 6.

Dictata illa tua, Nicolae, quibus Auicennæ refellis inſcitiam, doceſque medicos iuniores quanta in caligine rerum verſentur, neſcio plus ne mihi voluptatis an doloris attulerint. Nam & gauiſus mirifice ſum res eas, quibus hominum vita, ſalusque continetur, ab eo potiſſimum viro editas eſſe in lucem, quem quidem ego ſemper ingenii, diſciplinarumque merito plurimi fecerim; & indolui rurſus generis humani vicem, quod in ſe graſſari tamdiu impune triſtem hanc inſcitiam patiatur, atque ab iis interdum vitæ ſpem precio emat, vnde mors certiſſima proficiſcatur. Quis enim non videat plus eſſe à medico, quàm à morbo periculi? Siquidem & morbus alius pro alio curetur, & alia pro aliis remedia afferantur. Quod ſi te priſca illa Nicolae tuliſſet ætas, in qua pro meritis præmia reddebantur, ne deorum quidem honoribus caruiſſes, niſi forte maius eſſe credimus, vnum aut alterum (quod Æſculapius fecit) à morte, quàm omneis pariter homines (quod ipſe facis) à mortis etiam periculo eripere. Quare perge obſecro qua inſtituiſti via, ſcilicet vt vna opera & immortalem tibi gloriam parias, & omnibus vere hactenus mortalibus ægris vitam ſalutemque concilies. Quod autem Plinium

quoque redarguis noſtrum, quaſi ciſthon *pro hedera acceperit, in hoc ego vt liberè agam & amice, longe à te diſſentio. Nec autem verebor eius viri patrocinium ſuſcipere audacter, qui fuerit de vita & literis tam præclare meritus, præſertim aduerſus te, hoc eſt, aduerſus eminentem philoſophum, cui nihil veritate ipſa debeat eſſe antiquius. De veſtris enim illa ſunt ſcholis: amicus Socrates, amicior veritas, & item amici ambo, plus tamen habendum honoris veritati eſt. Plinius igitur, vt quidem tu ais, perinde atque Auicenna ciſthon ab hedera non diſtinguit, errore (ſi quidem ita ſit) maximo, quando ciſthos ab hedera plurimum, & figura, & colore & viribus differat. Adiuque mirandum de Plinio magis quàm de Auicenna, quoniam Græca lingua peritus, ſecernere à ciſſo, hoc eſt ab hedera, ciſthon debuerat. Argumentum affers quamobrem alterum ab altero non ſeparet: Quod in libro naturalis hiſtoriæ* XVI. *hederam diuidat in marem, ac fœminam, floremque vtriuſque ſimilem dicat eſſe roſæ ſylueſtri. Tum idem libro* 4. & 20 *ciſthon quoque illam ſub qua naſcitur hypociſthis, in marem diuidat & fœminam, marique roſaceum fœminæ album tribuat florem. Poſtremo, quod etiam ciſthi huius feciſſe inter hederas mentionem ſe dicat. Quocirca ſi videris poſſe colligere, cum Plinius libro* 4. & 20. *mentionem ſe de ciſtho inter hederas feciſſe doceat., cuius tamen*

men vocabulum nuſquam ſuperius inter hederas citetur. facilis coniectura eſt ciſthon ab eo hedera nomine comprehenſam, præſertim qui ſic hederam, quemadmodum & ciſthon in marem, fœminamque patiatur, & in hederis florem deſcribat ciſthi. Iam quoniam quid tibi videatur expoſui, quid ego contra opiner ediſſeram. Nego vſquam à Plinio inter hederas ciſti mentionem factam præterquam libro 4 & 20. vbi illā præclare diſtinxit ab hedera. Nam quod tibi ſumis quaſi Plinii teſtimonium, alibi eum de ciſtho inter hederas locutum, hoc ego neutiquam cōcedo. Mihi enim vbi hoc ait, in quarto & vigeſimo ſcilicet libro, diſſerere de ciſtho, aduſque illam tantum clauſulam videtur, quæ ſic eſt apud ipſum: Sub his naſcitur hypociſthis. *Poſt id autem ſtatim interpungitur, ac de integro ſic verba incipiunt: Quam inter hederas diximus ciſſos erythranos, ab hiſdē appellatur ſimilis hedera. Nec autem vereor (quæ tua eſt in literis elegantia) quin figuram agnoſcas, cuiuſmodi apud Ouidium eſt:*

Quam legis à rapta Briſeide litera venit. *Et iterum*
Quam, niſi tu dederis caritura eſt ipſa, ſalutem
Mittit Amazonio Creſſa puella viro.

Quod ſi illud, quam, *referre ad id malis quod antegreditur, cogeris ad hypociſthida potius (hæc enim ſtatim prior) quam ad* ciſthon *referre. Deque hypociſthide tacet omnino ſuper*

rius, hoc eſt, libro decimoſexto inter hederas, cum de erythrano tamen loquatur. Quid? quod nec ciſthon alibi vſquam nominat inter hederas, nec maris fœminaeque diſcrimen tam ciſthi proprium quàm omnium plane arborum, virgultorumque videtur, quod nec idem Plinius diſſimulat. Quid? quod flos quoque diuerſus perhibetur, in hedera quidem maris & fœminæ concolor, in ciſtho autem plane diſcolor. Nam quod hederaceum ſylueſtri roſæ comparat, non tam colorem inſinuari quam lanuginem puto, qualis intra roſas eſt. Vnde etiam hederæ florem χνόον Theophraſtus appellauerit. Satis igitur (vt arbitror) apparet, nihil eſſe quod nos fateri cogat Plinium libro decimoſexto ciſthon inter hederas retuliſſe, qui tamen idem libro quarto & vigeſimo, ſic hederæ ciſthon, quemadmodum & chamæciſſon *adnexuit: non quia ciſthon hederamque eſſe idem crediderit, ſed quod eam Græci vicino (ſic enim inquit) vocabulo appellent. Quare ne quenquam ſimilitudo vocabuli falleret, ibi potiſſimum diſtinctiones adhibuit, vbi confuſionis occaſio naſcebatur: nec eo contentus, etiam ciſthi proprietates prorſus ab hedera diuerſas adiecit. Nuſquam enim hederam ſic ante deſcripſerat, vt aut maiorem thymo, aut ocymi foliis, aut poſtremo albo eſſe flore docuerit. Quamobrem quis iam dubitet, ſecundum Plinium pronunciari oportere, quem ne ſuſpicio quidem vlla iſtius erroris*

toris attingat? Illud obiter mirari me fateor, quid ita tibi in mentem venerit, ledon *herbam, ſeu* tuladam *mauis, vnde &* ladanum *vocetur, Latinam vocem arbitrari prorſus, quaſi non & Dioſcorides, & alii veteres Græci paſſim vt patria, vernaculaque vtantur, tam Hercules quam & ladano. Hæc habui mi Nicolae, quæ tibi pro Plinio (vera ne an falſa neſcio, ſed mihi tamen veriſimilia) obiicerem. Quæ ſi tibi doctiſſimo homini probabuntur, lætabor equidem Latinum authorem non in eadem eſſe aleâ, qua barbari. Sin minus, expecto iam quid ad hæc noſtra qualiacunque reſpondeas: etenim cum grauiſſima ſit apud eruditiſſimum quenque Plinii authoritas, aut non tentanda fuit, aut aliquanto fortius quam certe adhuc feciſſe videris, conuellenda. Vale.*

NICOLAVS LEONICENVS Angelo Politiano ſuo, S. D. 6.

GAudeo plurimũ Angele vir doctiſſime, ſtudium meum in refellenda inſcitia barbarorum qui de medicina ſcripſerunt, abs te nunquã ſatis laudato viro probari. Non enim ego id de te ſentio, quod forte plerique, qui in ea hæreſi ſunt, hominem eloquentem non poſſe de aliis diſciplinis iudicare: quaſi earum peritia carere ſit neceſſarium ei, qui bonarũ literarũ, ac politioris humanitatis ſtudiis fuerit imbutus. Noui ego tuũ perſpicaciſſimũ ingenium, noui feruens iã inde à pueri-

tia ſtudium, non minus ad philoſophiæ doctrinam, quam ad oratoriam atque poeticam capeſſendam, in quibus omnibus tantum profeciſti, vt tua te patria inclyta Florentia omnium liberalium artium vtatur præceptore. Nec ſanè mirandum te vnum eſſe perpaucorum, qui ætate noſtra eloquentiam cum ſapientia iunxerunt, cum in eiuſdem ſapientiæ ſtudio habeas ducem ac comitem diuino virum ingenio Ioannem Picum Mirandulam noſtrum, cum quo dies ac noctes, in omni doctrinarum meditatione verſaris: ac præterea tibi omnia ad ingenue philoſophandum adiumenta ſuppeditet fauor ac gratia Laurentii Medicis, maximi hac tempeſtate ſtudiorum patroni, qui miſſis per vniuerſum terrarum orbem nunciis, in omni diſciplinarum genere libros ſumma ope conquirit, nulli ſumptui parcit, quo tibi, ac reliquis præclaris ingeniis, bonarum artium ſtudia æmulantibus, inſtrumenta abundantiſſima paret. Audiui te referente, vocem illam præclaram ex Laurentii ore prodiiſſe, optare tanta ſibi abs te, ac Pico noſtro ad libros emendos præſtari incitamenta, vt tandem deficientibus ſumptib. totam ſupellectilem oppignerare cogatur. *Cũ igitur omnia & animi & fortuna bona in te cumulatiſſima ſint, nihil eſt quod Angelo Politiano pro me contra barbaros pronunciante, quempiam deinceps timere debeam, qui illorum patrocinium ſit ſuſcepturus. Quod autem*

autem vt iure à me barbaros reprehendi iudicaſti, ita non approbas, quod Plinium de vita ac literis optime meritum, intra eandem cum barbaris aleam poſuerim; cuius tanta ſit apud peritiſſimum quenque authoritas, vt aut eam tentare non debuerim, aut ſi omnino conuellendam duxeram, fortius id à me fieri, quàm adhuc feciſſe videar, oportuerit. Si me forte hiſce verbis (vt qui mecum amice omnia potes) temeritatis atq; impudentiæ tacitè accuſas, qui tantæ exiſtimationis virum per calumniam quodammodo deprehendere quæſiuerim, habeo iam excuſationem mihi ex tua epiſtola paratam. Fateris enim vera eſſe, quæ in ſcholis noſtris lectitantur: amicus Plato, magis amica veritas; *ſed cum ambo ſint amici, pium eſſe veritatem in honore præferre. Cum igitur ego ita ſentirem, Plinium nõ minus quàm cæteros in hederæ deſcriptione alterius plantæ, quæ apud Græcos κιϑὸς appellatur, nominis vicinitate deceptum, quoniam hedera à Græcis κιϑὸς dicatur, indicia non ſine errore miſcuiſſe, nolui quantum in me erat, pati veritatem ipſam in obſcuro iacere. Quod autem fortius atque euidentius hunc à me errorem indicari oportuiſſe cenſes, ſcito non fuiſſe tunc animi mei propoſitum Plinii authoritatem peſſumdare. Nam cum illa dictabam, præcipua erat mihi contentio cum barbaris. Atque ideo cũ de hedera ſermo haberetur, cuius naturam non*

ſatis Auicenna cognitam fuiſſe probare contēdebam, obiter, ac veluti quodam in tranſcurſu Plinium quoque in aliorum mentione nominaui. Quem tamen non dixi vna cum Auicenna, ac reliquis erraſſe, ſed videri in eodem cum aliis errore verſari. Vide quàm modeſtius dē Plinio, quàm de aliis tunc ſim locutus, quos non videri eodem errore deuiare, ſed plane aberrare aſſeueraui. Quod ſi is mihi animus tunc fuiſſet, aut nunc etiam eſſet, Plinii errata in lucem pateſacere potuiſſem & tunc, & nunc quoque poſſem integrū de eiſdem implere volumen. Pauca tamen è multis hoc in loco cenſui aperienda, vt intelligas me non temerario iudicio: ſed certiſſimis rationibus adductum, vt exiſtimarem Plinium in hedera deſcriptione, quemadmodū in multis aliis ad medicinam pertinentibus, aberraſſe. Illud vero mihi primum tecum conueniat, tam apud Græcos, quàm apud Latinos, atque etiam barbaros, Dioſcoridem eſſe ſummum authorem atque præcipuum, cui in herbarum ac fruticum deſcriptionibus fides ſit adhibenda. Nam & Plinius ipſe non minus hunc quam Theophraſtum in hac parte ſecutus videtur, vt qui vtranque linguam, & Græcam & Latinam nouerit, ſententias integras Dioſcoridis, quaſi verbum ex verbo à Plinio translatas agnoſcat. Galenus præterea, homo cum in omnium liberalium artium, tum in medicina præſertim diſcipli-

ſciplina præcipuus, in ſuo de ſimplicibus medicamentis libro, ſe à deſcribendis herbarum imaginibus ſuperſediſſe fatetur, quoniam abunde in hoc ſtudio fuerat à Dioſcoride ſatisfactum. Nec Serapio Arabs herbas deſcribere agreſſus, aliis eas notis indicauit quam Dioſcorides: quamuis & ipſe non rectè in omnibus imitando Dioſcoridem, libros ſuos innumeris impleuit erroribus. Quos niſi ſperarem aliquãdo in lucem fore detegendos, ſtudio ac diligentia inclyti præſulis Hermolai Barbari, patriachæ Aquileienſis, viri omnium diſciplinarum peritiſſimi. libentius ſanè aliquando notarem, quam hoſce Plinii in præſentia ſim recitaturus. Tum quia magis me iuuat contra homines barbaros, quam Latinos agere. Tum quia maius humano generi ex Serapionis inſcitia, quam ex Plinio periculum imminet. Siquidem ætate noſtra omnes ferè medici in ſimplicium medicaminum cognitione Serapionem ſequuntur, Plinium autem nec legendum quidem exiſtimãt, quòd eum in numero grammaticorum, vel oratorum, non autem philoſophorum, aut medicorum habendum iudicent. Ego vero & ſi non inficias eo, Plinium omniũ doctrinarum ſtudia excoluiſſe, multa tamẽ de quibus in ſuis de naturali hiſtoria libris conſcripſit, non ſatis illi comperta, atque explorata fuiſſe crediderim. Ex quo illud ſecutum eſt, vt cũ non ea ſcriberet quæ ipſe nouiſſet, ſed quæ potius à diuerſis authoribus variè ſcripta col-

legiſſet, ſæpius diuerſa pro iiſdem, atq; eadem pro diuerſis retuliſſet videatur. Quam quidem rem me tibi homini doctiſſimo facile probaturum ſpero, ſi paululum ſepoſito affectu, non tanquam Plinii patronis, ſed potius iudex, hæc quæ in Plinio notaturi ſumus errata, diligentius perpendere, atque examinare volueris. Vale.

ANGELVS POLITIANVS IOVIANO Pontano, S. D.

ETſi magnum te dolorem Ferdinandi regis interitu cepiſſe non dubito, propterea quod in illo & authoritas, & ſapientia tanta fuit, quantum vix in rege vnquam alio meminimus; tamen cum mecum ipſe conſidero quis ei regi rex ſuccedat, penè eſſe nephas arbitror, vel te, vel quenquam ex iis qui rebus veſtris fauent, quorū de numero nos quoque ſumus, maiore aliquo in luctu, mœſtitiaque verſari. Nam cum vobis regni hæres (quod felix fauſtumque ſit) Alfonſus alter maximus natu filius obtigerit, cuius excellens ingenium, ſingularis virtus, incredibilis ſapientia bello & pace claruit, ingrati profecto fuerimus, ſi non quantum relictum, ſed quantum ſit ademptum reſpexerimus, præſertim cum ſubſidiis tot, tantiſque regnum fulciatur. Dux enim ſuffectus Calabris Ferdinandus alter Alfonſi filius, quem & ipſum nobis fama refert, omnibus corporis animique dotibus excellere, ſic vt multis magn-

gnisque rebus non dubium iam regiæ cuiuſdam indolis ſpecimen dederit, Accedit eo Federicus magna prudentia, magna dexteritate, magno vſu rerum: ſed maiore in regem fratrem beneuolentia, fide, pietate. Mitto neceſſitudines alias, opes, exercitus, duces, ſocios, ſtudia, popularium præſidia, munimenta, propugnacula, quæ nullis penè humanis virib. labefactari poſſe videantur. Opem vero diuinam quis rogo vel ſperare, vel polliceri ſibi magis poteſt, quam qui Turcos impios, ferro, ignique ſequens, non tam ab oppido Hydrunte, quam (vt mihi videtur) ab Roma ipſa, quam primum petebant, atque adeò à ſanctiſſimis illis altaribus expulerit. Quapropter tametſi magna omnino facta eſt iactura, Ferdinandi obitu, tamen quoniam vigiliam quaſi ſuam filio tradidit, regemque pro ſe quem potiſſimum voluit, reliquit in omni genere laudis excellentem, non debetis vllo pacto, mi Pontane, quicunque inter officia regis eſtis, mœrori vos dedere, ſed animo præſenti, quod equidem te facere arbitror, præſto eſſe, diligentiamque omnem veſtram videlicet ad eum (quantum quidem fieri poteſt) cura, labore, moleſtiaque leuandum conferre. Te vero etiam ſeorſum gratias agere Deo maximo conuenit, quod eum quem in hanc ſpem à tenero educaſti, quem diſciplinis ornaſti, quem præceptis inſtituiſti, regem iam vides: atque ita regem non modo, vt regno pulcherrimo iſto quidem atque opulentiſſimo, ſed vt et-

iam orbis terrarum imperio digniſſimus habeatur. Hæc ego vt ad te ſcriberem, præcipuus quidam meus erga te principesque tuos amor impulit. Sed & multum quoque adhortatus eſt alumnus hic meus, idemque patronus, noſtraque reipublicæ columen Petrus Medices excellenti iuuenis & animo & ingenio, quo nihil fieri poteſt, mi Pontane, tui amantius: nam regi ipſi tuo, quam ſeſe itidem totum, penitusque tradiderit, nihil attinet ſcribere præſertim ad te, cui nota ſunt omnia. Sed tamen de illo ſemper & honorifice loquitur, & amanter, vt cæteris penè reliqui nihil faciat. atque hæc hactenus. Quod autem ſuperioribus diebus excuſaſti diligẽter occupationes tuas, propterea quod epiſtolæ cuidam noſtræ non reſponderas, nimis officioſus homo es (vt video) nimis humanus. Me enim quamuis omnino equidem literas tuas gratiſſimas haberem, nihil delectare poteſt quod cum tua vlla moleſtia tribuatur. Tantum illud ignoſcas velim, quod dum ſtudio in te meo, & amori obſequor, non ſum veritus ſemel, itemque tuis occupationibus obſtrepere. Licet autem per me tibi (dummodo amare nõ deſinas non ſolũ non reſpondere ad literas meas, ſed ne legere eas quidem, ſi ita ſit commodum Vale.

HIERONYMVS DONATVS Ioanni Pico Mirandulæ, S. D. 8.

QVæ mea partes eſſe debuerant, eas omnes tibi ſumpſiſti Pice doctiſſime, teipſum apud

pud me negligentia inſimulans, & in eo crimine, cuius ego apud te maxime reus ſum, excuſationem quærens. Parum tibi videtur alios ingenio, & eruditione præcellere, niſi modeſtia quoque, & humanitate vincas non ſolum alios, ſed teipſum. At vero obſecro, harum virtutum munera ita amplectaris, vt nobis quoque aliquam obeundi officii noſtri occaſionem relinquas: ne, dum harum omnes tibi partes vendicas, nos inhumani atque inciuiles habeamur, qua ego in re (quæ mea eſt impudentia) iam non excuſo negligentiam meam ſed accuſo humanitatem tuã. Quod ſcribis te non temporariam mecum, ſed perpetuam amicitiam ſtatuiſſe, non ſolum ea cauſſa tibi me plurimum debere intelligo, verum etiam recte mihi amicitiam definiſſe videris: quæ temporaria cum ſit, iam amicitia eſſe non poteſt. Illud ſcito, me eam in meorum ornamẽtorum delectu ſepoſuiſſe. Quid enim mihi accidere poteſt præclarius, quàm à tanto viro non laudari ſolũ, ſed etiam amari? Hermolaus noſter incredibilem doctrinarum tranquillitatem, & ſtudiorum φιλοπονίαν [voluntarium, aut charum laborem] *curat maxima vtilitate eruditorũ: video eſſe ſummũ, ac rarum quiddam, quod ſperare poſſunt literæ, eo incolumi. Eius ego conſuetudinem, quã mihi tãtopere inuides, eadẽ penu ſeruo, qua & amicitiam tuam. Nihil præterea adeo* θαυμαστὸν [admirãdũ] *cenſeo, quod aſſequi ingenio & eruditione non*

poſſis, præſertim quia audito te τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας χάριν [Græcanicæ doctrinæ gratia] *iſtuc demigraſſe. Quod ego conſilium ita laudo, vt magis laudare non poſſum. Nam οὐδὲν γλυκύτερον ἢ πάντ' εἰδέναι.* [Nihil dulcius quam omnia ſcire] *Ego Politianum tibi inuideo hominem fertiliſſimi, & facundiſſimi ingenii, cuius Ruſticum nuper legi: viſus eſt mihi ſplendor ætatis noſtræ. & πᾶν ἐπ' ἀληθείᾳ πεπλασμένον ἐκ Διὸς ἔρνος.* [Totus in veritati effigiatus ex Ioue ramus] *Cui ea de me polliceri te meis verbis poſtulo, quæ ab homine amiciſſimo expectare poteſt. Vtor autem te internuncio, in auſpicãda mihi cum eo beneuolentia, cum fretus humanitate tua, tũ quod τῶν Μουσῶν καταπνεῷ στόματι* [Muſarum ſpiranti & vegeto ore] *per te qui eruditiſſimus es, me conciliari conuenit. Vale, & puta nihil mihi tu literis eſſe iucundius. Plura laxiore otio ad te ſcribam. Venetiis* XVII. *Calend. Ianuar.* MCCCCLXXXIV.

ANGELVS POLITIANVS Hieronymo Donato ſuo, S. D. 9.

IN epiſtola quadam tua Picum noſtrum, cum me pleraque delectaſſent, tum vt ad te ſcriberem ſubinuitauit. Iudicium quod affers de Ruſtico noſtro, vtinam quidem tam verum, quàm honorificum. Quod ego tamen non iudicium adeo de me, ſed ſtudium potius in me ac beneficium interpretor. Neque enim ita mihi ſum

ſum inexploratus, vt tibi amiciſſimo homini, atque ob id minus integro iudici, plus de me credendum ſtatuam, quam ipſe mihi: niſi forte ita me ludit illa poetarum (quod Horatius inquit) amabilis inſania, vt nunquam congrediar mecum, nunquam de tergo in pectus manticam reuocem. Quod ſi poeticen ſequitur, velut vmbra corpus, cæcus ille amor ſui, qui φιλαυτία dicitur, quæque pleroſque infatuat, & tollens vacuam plus nimio gloria verticem: fateor iam nunc piget me candidatum poetices haberi tam ingrata vice, tam triſti ac pœnitenda mercede. Alioqui ne Lycius quidem ille me ſtultior χρύσεα χάλκειον, [aurea æreis] *demutauerit ἑκατόμβοια ἐννεα βοίων* [centum bobus taxata, ſc. arma Glauci Lycii. ix. bobus taxatis, ſc. armis Diomed.] *Cæterum nihilum minus debemus tibi, vel ſentienti de nobis, vel ſentiri ab aliis poſtulanti, quæ nec agnoſcat conſcientia noſtra, nec ferat pudor. Siue enim, vt cæteros fallas, ne tua quidem ornamenta, hoc eſt laudum tuarum ſupellectilem mihi inuides: ſiue ipſe falleris potius, meaque te vel vitia delectant: vtrunque amoris eſt, & quidem non vulgaris; ſiquidem Achilles quoque Patroclo ſua arma induit, & Alcæum vatem nanus etiam in articulo pueri dectabat. Quare ſi me amas, id quod ſcio, iam ſcilicet dubitare non potes, quin ego te redamem. Siquidem aiunt, amorem nullo magis emi quam ſeipſo. Neque*

tamen ſicut amantem mutuo amo, ita laudantem viciſſim te laudo. Quippe in reponendis beneficiis lex eſt illa Heſiodi cuſtodienda, vt eâdem menſura reddas, aut etiam cumulatiore, ſi poſſis. Sed cum tu quas habes orationis diuitias, cum tu inquam iſto ingenio vir, iſtaque doctrina, in me vnum è medio homunculum, laudes tantas ipſo (quod aiunt) horreo congeſſeris, quî poſſum ego de reditu maligni, incultique ſoli, ſaltem alterum tantum tibi, nedum plus aliquid remetiri? niſi tamen velut echo illa, tuas tibi voces regeram atque refundam. Sed vereor ne ſi quæcunque dederis, reſignauero, tibique laudes tuas, quas precario poſſideam, remiſero, nudum ipſe me ſtatuam, & vt illa Æſopi cornicula, plumis ablatis moueam riſum. Atqui tamen nec illud ſaltem me potes ingrati reum peragere, cum vicariam pro me ſolutionē ſponte ſuſcipiat, ac meas parteis ſubleuet ſacer hic Picus dicam an phœnix? cuius tu ſemper in ore illo es, Muſarum gratiarumque pleno. Quo ſcilicet inſpirante nos quoque impellimur ad te, ſupra etiam quam velemus, ſed tamen adhuc infra quam cupimus, efferendum. Nam par quidem tanto perferendo oneri ipſe eſt ſolus. Nos autem de eo ſic pēdemus, vt de magnete Platonis anuli ferrei. Ipſeque in nos vim quandam arcanam depluit, quaſique ἐνθουσιασμόν. [afflationem diuini numinis; aut diuinæ ſubſtantiæ] *qui plus etiam poſſe nos cogit, quam ſponte poſſu-*

poſſumus. Ipſe quaſi Pauſarius modos & incitamenta dat nobis laudandi tui, laudandi una tecum Hermolai Barbari hominis, vt mihi quidem videtur, vnius ex reliquis aurei ſeculi, quamuis ipſe longe doctior, & non illi ſanctiores. Sed ingreſſos plerunq; nos ſuper vobis aliquid ῥαψῳδεῖν [decantare] tam multa in cælum aura leuat, vt Icarium quandoque caſum formidemus. Vides autem nunc quoque me quaſi νυμφόληπτον [furore percitum] etiam in epiſtola neſcio quid exhibere διθυραμβικώτερον [furioſius.] Quid tu igitur frontem obducis? An ſcilicet te fugit indulgendum hoc mihi quicquid eſt furoris? vel quod omnes paulo humaniores iuxta adamo, ac ſum (quod dicitur) amuſſis alba: vel quod tibi quoque non abhorrens videor à Muſis, Picoq; item ipſi & fortaſſe Hermolao, triumuiris ſcilicet literariis: qui ſi me vel tantillum probatis, iã nunc medium oſtendo digitum, non popello tantum & literatorib. ſed philoſophis adeo ipſis, ne excepto quidem Platone, ſed Florentino. Vale.

HIERONYMVS DONATVS ANgelo Politiano ſuo, S.D. 10.

EGo vero Politiane doctiſſime, tui erga me amoris fructus gratiſſimos & iucundiſſimos cepiſſe me ſentio, neque aliunde vberiores, honorificentioreſque prouentus expecto. Nam & in amicitia reſpõdiſſe te video, αὐτῷ τῷ μέτρῳ καὶ λώϊον [ad ipſam menſuram & melius, ſeu abundantius] Et te id quod nunquam dubitaui,

non Politianum modo, verum & πολιτικώτατον [ciuiliſſimum] *eſſe percipio, ſociata tam rara exactaque eloquentia infinita propè humanitati, atque modeſtia. Quod ſi rationes negotiorum meorum excuſſero, atque inuicem retulero, nihil me ab eo die quo ad Picum nouiſſime ſcripſi, præſtantius lucrifeciſſe comperiam tua hac epiſtola. Dii boni quantam Attica, erecta, exculta, quantum denique amabili, vt in ea ſummus amor, ſummaque eruditio contendere videantur: neq; facile vtrum excellat dignoſci poſſit, vtriuſque rei euidentiſſimas cauſas coniectari facillimum eſt. Eruditio enim diuino ingenio, ſtudio infatigabili, tota ex te ipſo ſumma eſt. Beniuolentia vero non ingentiſſima eſſe nõ poteſt, qua me Pico authore cõplexus es Ego tamen iã antea amare te cœperam, ſed defuit illa, εἰς ταυτὸν συνάγουσα ὁμιλία* [in vnum cogens conuerſatio & conſuetudo.] *Qua tamen in poſterum beneficio literarum non indigebimus. Attamen meminiſſe te ſuſpicor, ferè enim quinquennium agitur, cum apud nos verſabaris, te Hermolao ac mihi, tunc parentis & patrui morte ſqualido ac pullato, carmen illud aureum de ſacrilega, ac ſanguinaria Iuliani cæde recitaſſe. Ex quo nunquam apud me eruditorum hominum mentio facta eſt, quin mihi ex omnibus primus occurreres, mox in tua illa Ruſtico elegantiſſima (magnus à me ſemper habitus) maior inuentus es. Quamob-*

rem,

rem id tibi perſuaſum velim, ea te mecum amoris & officii fundamenta iecìſſe, vt nullo caſu ruere, nulla vi conuelli poſſint, Cuius fructus candidiſſimos, & mihi omnium longe gratiſſimos, hoc eſt, literas tuas expecto. Neque ſolum literas, ſed interdum quoque amœniſſimas Muſas: quæ cum ad me venerint, tunc maxime Theocriti carmen illud ſuauiſſimum cantabo.

Τᾶς μοὶ πᾶς εἴη πλεῖος δόμος, οὔτε γὰρ ὕπνος,
Οὔτ' ἔαρ ἐξαπίνας γλυκερώτερον, οὔτε μελισ-
σαις
Ἄνθεα, ὅσσον ἐμοὶ Μῶσαι Πωλιτιανοῦ φίλαι. h. e.
Quo mihi tota ſit plena domus, neque enim
ſomnus,
Neque ver derepente dulcius, neque apibus
Flores, quantum mihi Muſæ Politiane gratæ.

Vale, & me ama, à quo amaris plurimum. Venet. 6. Idus Iunii, M. D XII.

HIERONYMVS DONATVS ANgelo Politano ſuo, S. D. II.

Salue Politiane mi. Tandiu humaniſſimis tuis reſpondere diſtuli, vt putem me nunc potius ad te ſcribere quàm reſcribere. Imputabis, ſiue occupationes publicas: ſiue priuatam deſidiam, modo abdices omnem, aut obliuionis, aut arrogantiæ ſuſpicionem. Equidem, Politiane mi, nullum ego theſaurum comparari poſſe cenſeo amico, qui & probus doctus ſit, nec aliunde homini locupletior felicitatis pro-

uentus accedit, quàm ex vera incorruptaq; amicitia, quam virtus probitasque conciliat. Quo fit, vt ego ſæpiſſime veſtram iſtam ſub parente patriæ Laurentio, academiam abſens mirari, & amare maxime ſoleam. In qua præclara ſimul optimarum artium, morumque precia, contra pertinaciſſimas animi ſordes, vitium atque inſcitiam conſpirauerunt. Quorſum hæc? vt facile tibi perſuadeas me, quanquam tardius reſcripſerim, ſummopere tamen delectatum eſſe humaniſſimis & eruditiſſimis literis tuis. In iis præclarum iſtud veſtrum otium intueri licet, & doctrinarũ quietem vobis inuidere. Nam nos & publica & priuata diſtringunt, & noſtra fere ſunt temporis furta, non ſtudia. Gratulor vobis amœniſſimas Muſas, literatiſſimum otium. Quibus abſens impenſe faueo, ſubſcribo, & bene opto, cum veſtra, tum bonarum artium cauſa. Sed hæc ſatis. Scio iſtic apud vos eſſe complura Alexandri Aphrodiſei, volumina in variis generibus doctrinarum, præcipue vero in philoſophia naturali. Sunt item apud me hic nonnulla illius opera mire erudita & grauia. In his habentur duo volumina περὶ ψυχῆς, quæ per hos dies perlegi. Alterum ex his voluminibus principium habet eiuſmodi, περὶ ψυχῆς τί τ' ἐστὶ καὶ τὶς αὐτῆς ἡ οὐσία. [De anima & quid ſit, & quæ eius eſſentia] *Is libellus apud me fere poſt principium mutilus eſt. Cupio me certiorem reddas, nunquid apud vos in delectiſſima*

ſima iſta Medicum bibliotheca totus atque incolumis ſit. Quod ſi (vt ſpero) illaſus & integer, mihi gratiſſimum facies, ſi primũ eius libri caput tranſcribi feceris, & ad me mitti curaueris: ſi negotium librario commiſeris, neque præceleri, vix horam abſumet. Vale. Picum meum ſaluere iube. Cum dico Picum, doctos etiam omnes intelligo. Iterum vale. Mediolani pridie calend. Aprilis, MCCCCLXXX.

ANGELVS POLITIANVS Hieronymo Donato ſuo, S. D. 12.

ETſi literarum tuarum ſemper incredibile deſiderio teneor, propterea quod mihi ex eruditione fructus, ex elegantia voluptas, ex authoritate ſummus honos conciliatur; facile tamen id ego differri nonnunquã patior, vel ne te à ſtudiis auocem potioribus, vel certe vt exemplum mihi tuum ſexcentas iam debenti epiſtolas patrocinetur. Roges *cauſas tanti debiti. Non inficior deſidiam eſſe primam, quæ mihi ſemper, neſcio quo pacto fuit in delitiis. Sed tamen & occupatiuncula, vel tricha potius inepta quadam, moleſtaque nimis, otium omne meũ penè inter ſe ſcrupulatim partiuntur. Nã ſi quis breue dictũ, quod in gladii capulo, vel in annuli legatur emblemate, ſi quis verſum lecto, aut cubiculo, ſi quis inſigne aliquod nõ argento dixerim, ſed fictilibus omnino ſuis deſiderat, ilico ad* Politianũ *curſitat omneſque iã pariotes à me, quaſi à limace videas obli-*

toſ argumentis variis & titulis. Ecce alius Bacchanalibus Feſcenninorum argutias, alius conciliabulis ſanctas ſermocinationes, alius cicharæ miſerabiles nænias, alius peruigilio licentioſas cantilenas efflagitat. Ille mihi proprios amores ſtultus ſtultiori narrat. Ille ſymbolum poſcit, quod ſua tantum pateat, cæterorum fruſtra coniecturas exerceat. Mitto ſcholaſticorum garritus intempeſtiuos, verſificatorum nugas, ſeque & ſua de more admirantiū: quæ cottidie cuncta demiſſis auriculis perpetior. Quid plebeculam dicam, vel verbanā, vel agreſtem, quæ me tota vrbe ad ſuum negotium, quaſi naſo bubalum trahit? Ergo dum proterue inſtantibus negare nihil audeo, cogor & amicos vexare cæteros, & (quod moleſtiſſimum eſt) ipſius in primis Laurentii mei Medicis abuti facilitate. Quare adeo mihi nullus inter hæc ſcribendi reſtat, aut commentandi locus, vt ipſum quoq; horarium ſacerdotis officium penè (quod vix expiabile credo) minutatim concidatur. Poſtremo cum nihil faciam, nunquam ſum tamen otioſus, immo dum cuiuſuis eſſe compellor, nec meus eſſe planè, nec cuiuſquam poſſum. Proinde ſicubi diſtulero poſthac, aut omiſero ad te reſponſum, ſcito me ſtatim, ſicuti ſoleam, nugas agendo fuiſſe occupatum. Laurentius Medices noſter, vel ex epiſtolis tuis, quas ei ſemper honoris mei cauſa recito, vel ex huius magni Pici teſtimonio, qui tibi plurimum tribuere ſolet,

ſolet, ita te iam diligit, vt nobiſcum ferè contendat. Hermolaũ vero ipſum Romæ, hoc eſt quam oculatiſſimo loco, legatum fore, mire gauiſus eſt etiam ſtudiorum nomine. Quem ſic expectamus auide, vt ſpe iam totum pene contriuerimus. Quod ſi ſemel in itinere exceptus, abire à nobis properabit, iam nunc dico, atque edico, væ hominis togæ, væ laciniis. Alexandri vero, quos ais de anima libros, nullos ipſi prorſus hic habemus, ſed nec extare quidem ſuſpicamur, quod ex indice quoque ipſo, quem Seraticus ad te miſit, animaduertes. Quin rogamus ego & Picus, vt cum Venetias (quod propediem fore nunciant) remeaueris, eius deſcribendi copiam, Laurentii Medicis librario facias. Equidem nonnullas Alexandri huius peracutas in philoſophia quæſtiones, anno iam tum ſuperiore Latinas feci. Sed & te quæpiã ſcriptoris eiuſdem narrat Seraticus interpretari. Tum Grimanus proxima æſtate miſſurum ſe mihi exemplar alterum, quod tibi pridem commodauerat, vltro eſt pollicitus. Qua de re coniecturam facio, potuiſſe illud accidere, vt eundem vterque forte fortuna librum conuerterimus. Hoc ſi non falſo ratiocinor, iam ſcilicet ſpongiam cogito, rogoque mihi de eo quamprimum ſignifices, vt ipſum ſaltem limæ laborem lucrifaciam. Vale, meque Iacobis duobus, Volaterrano, & Antiquario, hoc eſt humanitatis ac probitatis geminis exemplaribus commenda. Florentiæ x. calend. Maias.

M CCCCLXXXX.

tos argumentis variis & titulis. Ecce alius Bacchanalibus Feſcenninorum argutias, alius conciliabulis ſanctas ſermocinationes, alius cicharæ miſerabiles nanias, alius peruigilio licentioſas cantilenas efflagitat. Ille mihi proprios amores ſtultus ſtultiori narrat. Ille ſymbolum poſcit, quod ſua tantum pateat, cæterorum fruſtra coniecturas exerceat. Mitto ſcholaſticorum garritus intempeſtiuos, verſificatorum nugas, ſeque & ſua de more admirantiū: quæ cottidie cuncta demiſſis auriculis perpetior. Quid plebeculam dicam, vel verbanā, vel agreſtem, quæ me tota vrbe ad ſuum negotium, quaſi naſo bubalum trahit? Ergo dum proterue inſtantibus negare nihil audeo, cogor & amicos vexare cæteros, & (quod moleſtiſſimum eſt) ipſius in primis Laurentii mei Medicis abuti facilitate. Quare adeo mihi nullus inter hæc ſcribendi reſtat, aut commentandi locus, vt ipſum quoq; horarium ſacerdotis officium penè (quod vix expiabile credo) minutatim concidatur. Poſtremo cum nihil faciam, nunquam ſum tamen otioſus, immo dum cuiuſuis eſſe compellor, nec meus eſſe planè, nec cuiuſquam poſſum. Proinde ſicubi diſtulero poſthac, aut omiſero ad te reſponſum, ſcito me ſtatim, ſicuti ſoleam, nugas agendo fuiſſe occupatum. Laurentius Medices noſter, vel ex epiſtolis tuis, quas ei ſemper honoris mei cauſa recito, vel ex huius magni Pici teſtimonio, qui tibi plurimum tribuere

ſolet,

ſolet, ita te iam diligit, vt nobiſcum ferè contendat. Hermolaũ vero ipſum Romæ, hoc eſt quam oculatiſſimo loco, legatum fore, mire gauiſus eſt etiam ſtudiorum nomine. Quem ſic expectamus auide, vt ſpe iam totum pene contriuerimus. Quod ſi ſemel in itinere exceptus, abire à nobis properabit, iam nunc dico, atque edico, væ hominis togæ, væ laciniis. Alexandri vero, quos ais de anima libros, nullos ipſi prorſus hic habemus, ſed nec extare quidem ſuſpicamur, quod ex indice quoque ipſo, quem Seraticus ad te miſit, animaduertes. Quin rogamus ego & Picus, vt cum Venetias (quod propediem fore nunciant) remeaueris, eius deſcribendi copiam, Laurentii Medicis librario facias. Equidem nonnullas Alexandri huius peracutas in philoſophia quæſtiones, anno iam tum ſuperiore Latinas feci. Sed & te quæpiã ſcriptoris eiuſdem narrat Seraticus interpretari. Tum Grimanus proxima æſtate miſſurum ſe mihi exemplar alterum, quod tibi pridem commodauerat, vltro eſt pollicitus. Qua de re coniecturam facio, potuiſſe illud accidere, vt eundem vterque forte fortuna librum conuerterimus. Hoc ſi non falſo ratiocinor iam ſcilicet ſpongiam cogito, rogoque mihi de eo quamprimum ſignifices, vt ipſum ſaltem limæ laborem lucrifaciam. Vale, meque Iacobis duobus, Volaterrano, & Antiquario, hoc eſt humanitatis ac probitatis geminis exemplaribus commenda. Florentia x. calend. Maias. M CCCCLXXXX.

HIERONYMVS DONATVS ANgelo Politano ſuo, S.D. 13.

ACcepi Miſcellanea; percurri: iucundiſſima lectio, in qua delectari & iuuari vel doctiſſimus quiſque poſſit. At, inquies, præceps iudicium eſt, quod obiter fertur. Sed cum de re literaria agitur, iudicare de te poſſumus abdicatis iuris ſolennibus, etiam ſtantes. Adeo cuique ſecurum eſt de eruditionum controuerſiis, cum Politiano in tenebris quoque dimicare. Mihi autem in eo opere tantum tribuis, quantum nec agnoſco, nec poſtulo. Perge (quod facis) iuuare bonas artes, neque formides blacteratorum & ſciolorum aculeos: nunquam caruere inuidia egregij forteſq; conatus, ἀλλ' ὅμως (κρέασων γὰρ οἰκτιρμῶν φθόνος) μὴ παρίει καλά· νώμα δικαίῳ πηδαλίῳ [verum tamen (melior. n. miſerationibus inuidia) ne dimitte honeſta. Rege iuſto temone, *i.* gubernaculo] *Latinas literas. Fortaſſe enim hi maxime ex eo opere profecturi ſunt, quibus id magis ſordeſcere videbitur. Vale. Mediolani 6. calen. Nouembr.* M.CCCCLXXXIX.

ANGELVS POLITIANVS Hieronymo Donato ſuo, S. D. 14.

NOn eſt ea authoritatis meæ rigor, vt inuidentium flatus quaſi ventorum tuto poſſit excipere, ni veſtris paucorum teſtimoniis velut adminiculis ipſa per ſe decidua fulciatur. E-

qui-

quidem multorum accepi literas, ex quo Miſcellanea publicaui, laudantium ſcilicet (vt fit) & gratulantium. Sed neſcio quo pacto, de tuo, de Barbari, de Pici, de iſtiuſmodi perpaucorum iudicio, ſic ipſe me cenſeo, vt tum denique ſtare videar, cum puncta omnia tulerim ſuffragii veſtri. Quanquam etiam iſthinc reddita mihi nuper epiſtola eſt Iacobi Antiquarii, mire grauis & eruditaquem mihi virum minime alioqui facie notum, ſæpenumero tamẽ Laurẽtius Medices meus, à literis, à moribus, à prudẽtia commendauerat. In ea profecto epiſtola, nec honeſtam indolem, nec expreſſam quandã vetuſtatis imaginem, nec textũ illud operoſius, quale veſtrum eſt, nec vllum deniq; ſtyli cultioris ornamentum requiſiueris, vt admitti (ni fallor) in iſtã quaſi prærogatiuam tribuum iure debeat. Sed de hoc ipſi videritis. Epiſtolam vero ad me tuam legit idẽ Laurentius, & quidem non incurioſe, lectãq; verbis exquiſitiſſimis laudauit, ſic vt mihi quoq; apud illum magna acceſſerit, de tuo felici calamo commendatio. Nam quanquã mihi ille vir plus meritis ſemper tribuit, tamen vt tuas legit literas, viſus eſt neſcio quo pacto fauere propenſius iudicio de me ſuo, & pluris aliquãto me poſt eam diẽ facere, quàm antea cõſueuiſſet. Iamne igitur ſentis quantopere iſto literarum nomine debeam tibi, per quẽ factũ ſit, vt ſibi iam Laurẽtius ipſi placeat, quod ego nõ diſpliceam? Quare te rogo, cũ tibi à rep. otiũ fuerit, ſcribas aliquando ad Politianũ tuũ, puteſq;

te non epiſtolas ad ipſum, ſed ſtipendia mittere, ſed ſacerdotia, ſed honoris titulos, omniaq; denique vitæ humanæ commoda. Quorum cum ſemper author ei Laurentius vnus extiterit, tanto ſubinde potiora collaturus videtur, quanto eundem gratiorem vobis, hoc eſt religioſiſſimis artium bonarum cenſorib. intellexerit. Ioannes Picus Mirandula, lux omnium doctrinarum, ſalutem tibi adſcribit, & vt item Merulæ Puteolanoq; nuncies, vterq; rogamus. Vale Florentiæ, calend. Decemb. M.CCCCLXXXIX.

ANGELI POLITIANI
EPISTOLARVM LIB. III.

ANGELVS POLITIANVS Callimacho ſuo, S.D. I.

E*TSI video quæ tu de me ſentias, prædiceſq;, amicius multo, quàm verius, & ſentiri & prædicari, tamen gaudeo ea mihi tribui abs te, quæ ipſe tu memet neutiquam agnoſcam. Quid enim non gaudeã me etiam præſtigia quadã ſenſum iſtum prædicationemq; tuam lucrifacere? Nam haud dubium mihi quidem eſt, quin tu tibi quæ ſcribis, etiam vera eſſe perſuaſeris, quando neque tu ex ea nota es hominum, quos Homericus ille heros tantopere ſe peroſum confirmat*

firmat, aliud in lingua promptum, aliud cluſum habentes in pectore: neque vlla eſt cauſa, cur Politiano Callimachus palpum obtrudere poſtulet. Non fallis itaq; me, ſed ipſe abs te magis falleris, atque adeo non falleris, vera ſentis, vera de me prædicas. Gratulare igitur iudicio de nobis tuo, atque iſthãc opinionem perpetuo obtine, dum amorem, dum beneuolentiam obtineas: quin lauda me quoque, vt cœpiſti, vt ego ille laudatus vir, laudari me cum Næuiano Hectore gaudeam. Fiam autem te laudatore vendibilis potius quàm venalis. Neque enim ſum vnquam dominum mutaturus, quare quicquid mihi aſtruxeris, tibi accreuerit. Sum quippe in tuo ære, vnde & forſitan locellos iſthunc vſq; ad me miſiſti, gratique ſunt, ſcilicet quia feſtiui, quia tui. Sed gratias non ago, tute enim beneficium dando accepiſti, non quia digno, ſed quia tuo, immo tibi (amicus enim alter ipſe eſt) atque ob id digno, hoc eſt Callimacho ipſi dediſti. Vale.

CALLIMACHVS
Angelo Politiano S.D. 2.

E*A quæ mihi obiicis in principio literarum tuarum, adeo ſubinde argute purgas, & eleganter, vt reſpondendi facultatem ſimul & cauſam mihi interceperis, planeque iudicaueris, id quod prioribus literis meis aſſeueraui, diuinum ingenium tuum omnia poſſe. Itaq; omiſſis illis, quæ neque melius, neq; ſubtilius dici pro*

me poſſunt, quàm dicta ſint à te, affirmo amice ſed & vere. Neq; enim illud niſi & hoc, quod niſi iampridem mihi prope vnicus viſus eſſes, cuius carmen vtile dulci commiſceat, nunc certe volentem adduxiſſet me in eam ſententiam Ruſticus tuus ſane vrbaniſſimus, doctrinaque & elegantia plenus; & qui vere ex fumo clariſſimam lucem efferat, atq; ob id eo titulo indigniſſimus. Vidi, & legenti placuere multa ſcriptorum noſtri temporis: ſed Ruſticum hunc non ſatis eſt vidiſſe ſemel, iuuat vſque morari, & conferre pedem: nihilq; in eo non ſumme placet, niſi quod deſinit, cum tamen deſit nihil, vt tam multa nemo alter quam tu afferre potuerit pro materia. Habeo itaq; tibi gratias, quod locellos meos tanti duxeris, non poterant vendi carius, cum donare inſtituiſſem; voluiſti, vt in cæteris omnibus etiam liberalitate me ſuperare, in qua hoc genere compenſandi vinci & cupio, & patior. Vale literarum decus & doctrinæ. Leopoli III. calend. Octob. MCCCCLXXXV.

LVDOVICVS ODAXIVS ANGElo Politiano ſuo, S.D. 5.

N*Iſi mihi de liberaliſſimis moribus, & humaniſſimo ingenio tuo conſtaret, hanc nuper ad te ſcribendi prouinciam non deſumerem, potiusq; in antiquo ſilentio perſiſterem. Mirum enim tibi fortaſſe videbitur, cur ergo tecum exigua admodum, & quatuor horarum ſpacio contracta familiaritate deuinctus, qui plurimus*

tribus

tribus abhinc annis ad te ſcribendi occaſiones omiſerim, quas vndequaque aucupari debueram, nunc ad te potiſſimum ſcribere voluerim; meamque (vt opinor) vel temeritatem incuſabis, quod nunc ſcribam, vel negligentiam, quod antehac non ſcripſerim. Cæterum quia non tam ex aliorum ſermone, quam ex mea opinione mihi perſuaſi, te eum eſſe qui omnes tibi, ac virtuti tuæ deditos nullo vnquam tempore reiiceres: eapropter has nunc ad te literulas, amoris duntaxat atque obſeruantiæ in te meæ, teſtes eſſe volui, quas ob ſubitam opportunitatem cuiuſdam iſthuc proficiſcentis exaraui. Quanquam igitur me prorſus ab omni vel ignauia, vel ruſticitate præteriti ſilentii non excuſo, ſpero tamen fore, vt reliquum meum erga te ſtudium boni conſulas. Nam præter hanc ſcribendi diligentiam, qua ego iampridem initam Pataui familiaritatem confirmare debui, nullum à me cum beneuoli, tum obſeruantis amici officium prætermiſſum puto. Siquidem à ſuperioribus annis, quo primum tempora tua mihi vel doctrina, vel humanitas innotuit, fui ſemper honorum ac dignitatis tuæ ſtudioſiſſimus, ac ſæpiſſime cum apud alios eruditiſſimos viros Venetiis & Pataui, tum hic apud principes meos de te ſum honorificentiſſime locutus, effecique (vt opinor) præconio meo, vt claritati tuæ maius quippiam ſplendoris adderetur. Quo fit, vt non dubitem me abs te in eorum amicorum numero collocari poſſe, qui (vt Iſo-

crates tuas aſſerit) non tam præſentes amicos venerantur, quam abſentes etiam amplectuntur. Principes ſanè mei, quibuſcum de te frequentiſſimum ſermonem habui, de moribus, atque eruditione tua, optime, ac magnifice ſentiunt. Quid ita? quia ego in eam opinionem adductus ſum, vt exiſtimem eum te fore, qui literarum ſtudioſis emolumentum, tibi vero gloriam immortalem ſis allaturus. Cuius rei periculum feciſſes, ſi vna cum præſtantiſſimo diſcipulo tuo Româ diſcedens ſuperioribus diebus, Vrbinum ex condicto veniſſes; expectatus enim, & pluſquam dici poſſit, deſideratus veniſſes. Quod ſi me nudiuſtertius audire potuiſſes de te verba facientem vna cum Nino Bononienſi ſedecimuiro, homine mea quidem opinione plurimi faciendo, ſi nobilitatem, ſi diuitias, ſi liberalitatem morum, ſi literaturam inſpicias, profecto intellexiſſes ea, præterquam ab amantiſſimo homine dici, aut excogitare non potuiſſe. In eam enim confabulationem veneramus, vt de viris hoc tempore doctiſſimis loqueremur. In quibus facile tu principatum obtinere viſus es. Nec me amor, aut adulandi ſtudium fallit, à quo ſemper tanquam inteſtino morbo abhorrui. Sed quorſum hæc tam multa de officio erga te meo? Nempe vt intelligas me tibi eſſe ac fore deditiſſimum, & ſi magno montiũ ac regionum interuallo ſecludamur teq; habere neminẽ, à quo maiori vel beneuolentia, vel obſeruantia foueа-

fouearis. Quod ſi vlla vnquam mihi occaſio euenerit, vt quapiam in re tibi more gerere poſſim, id vero inprimis mihi iucundiſſimum erit. Quã quidem occaſionẽ abs te actutum preueniri cupio, ne me in pollicendo quam in præſtando liberaliorẽ autumes. Demetrium vero virũ eruditiſſimum. Petrumq́ inprimis diſcipulum tuum, elegantiſſimæ atq́ ampliſſimæ ſpei adoleſcentem, nomine meo ſaluos facito: cui librum ex Plutarcho traductum, vnum ex multis ineptiarum mearum monumentis, dedicaui multos iam menſes, miſiſſemq́ hactenus, ſi dignum putaſſem, qui in manus veſtras eruditiſſimas perueniret; mittetur tamen clementia veſtra potius allectus, quam iudicio deterritus. Vale.

ANGELVS POLITIANVS Ludouico Odaxio, ſuo, S.D. 4.

D*Eprehenderunt me in actu literæ tuæ, ideoque lectas paulum in præſens ſepoſui, diligentius dein per otium recogniturus, ad eaſq́ (vt par erat) cum primum poſſem reſponſurus. Id ſi ſerius quàm aut tu pateris, aut ego voluiſſem, cõtingit: eſt tamen humanitatis tuæ quicquid hoc eſt quod facimus, boni conſulere. Neque enim tam opellam aliquam alter ab altero, quam ipſum animum requirimus. Neq́ enim continuo parum amat, qui parum officioſus eſt. Quare ne illud quidem in epiſtola tua valde probo, quod te tam ſcrupuloſe excuſas, cur aut antea nihil ad me ſcripſeris, aut nunc demum ſcri-*

pſeris. Si enim amamus ex animo inter nos, ſicuti certe amamus, quicquid alteri commodat, profecto vtriq; commodat. Quare neque diſſoluere, ſed nec laſſare voluntates noſtras, quaſi nodo Herculaneo cohærentis, aut ſilentium poſſit, aut vlla officii, præſertim non neceſſarii intermiſſio. Quo autem amicis iſta literarũ viciſſitudo? cum ad abſentes tantum miſſitentur, amor autem verus etiam abſentes præſentes faciat, niſi ſi vel ipſis teſtantur, vel aliis oſtentant mutuam voluntatem. Sed neq; teſtibus eget amor ſincerus; quippe oculeus totus, ac lynceus, & qui Momi quoq; iudicium de poſitu humani corculi deſpuat, neque ſe populo iactat, cum ſint amici κατ' Ἐπίκουρον, ſatis magnum theatrum alter alteri. Quin iſtam quoque penè dicam ſuperſtitioſam probationem amoris in me tui totam tibi remitto. Eſt enim mihi, eſt ad manum ſemper amicitiæ examen. Eſt & Hechatonis amatorium, quo te vel ingratis ad amandum compellam. Sed nec te monebo, vt principibus me tuis inſinues, neq; inuicem moneri me patiar, vt patronis te meis adiungam. Quoquo enim tu irrepſeris, ego ſequar: vbi vbi ego me adglutinauero, inde ſcilicet tu pendebis: vt enim militem, cuſtodemque eadem catena, ita par legitimum amicorum vna tenet copula. Plutarchum Latine iam per te loquentem, ego atq; adoleſcens meus auidi expectamus; minime quidem dubitantes, quin ſit abſolutiſſimus futurus.

futurus, vel ob id certe, vt alicui ex veteribus Græcus τὰ διδακτρα [docendi præmia] *referas, quando ita Græce ab eis didiciſti, vt nouos docere iam omneis poſſis, & quod dicitur αὐτι πελαργεῖν* mutuam officij vicem rependere.] *Vale.*

LVDOVICVS ODAXIVS ANgelo Politiano ſuo, S. D. 5.

P*Lutarchi libellus ad te venit, qui ſi vllam potius elegantiam, quam beneuolentiam profiteretur, erubeſceret profecto, nec ad exactiſſimæ eruditionis officinam ſeſe, niſi verecunde conferret. Nunc autem latus & ſecurus accedit, humanitate tua magis quam vllo ornamento ſuo fretus: proinde meretur, vt eum ad te proficiſcentem benigne ſuſcipias, illique primariam amoris operam ſedulo impertiaris. Siquidem ego illum, quem alioquin friuolum, abiectum, & vile munus exiſtimarem, non indignum tamen putaui. qui ad exhibendum ſtudii atque obſeruantiæ in vos meæ pignus adueniret: vtcunque erit, & quanticunque erit, in bonam accipias partem, rogamus, obſecramusque. Nudius tertius ab Hermolao Barbaro, & Petro Contareno, qui duo vel nobiliſſimi, vel ornatiſſimi, vel eruditiſſimi viri ſunt, Venetiis mihi literæ venerunt, in quibus admoneor, vt ſi vnquam ad te ſcripturus ſum, eorum te nomine ſaluum eſſe iubeam. Memini me autumno ſuperiore, cum Venetiis eſſem vna cum his de te perinde ac doctiſſimo homine ſermonem habuiſſe. Illi autem ſe familiaritatem*

tuam iniiſſe aſſerebant, cum triennio, aut quadriennio proximo viſendæ ciuitatis gratia eô conceſſiſſes. Digni homines ſunt, qui à te quoque diligantur. Vale igitur; & me ama. Igubii. V. calend. Iulias. M. CCCCLXXXV.

ANGELVS POLITIANVS LVdouico Odaxio ſuo, S. D. *6.*

PLutarchi lepidum nouum libellum, quem tu ſcilicet Latine interpretatus, adoleſcenti meo nuncupaſti, vidi, cepi, legi: & quidẽ ſimul omnia adeo cupide, vt prius penè ad calcẽ præ ſtudio perueniſſe, quam ex carceribus promouiſſe me ſenſerim. Illex mihi fuit ſtatim ſuauis odor quidam verborum tuorum planè Ambroſius. Tum ſententiarum veluti ſapor quidam auſterus, & dulcis non ſecus illecebris orationis tuæ, quam Myrothecii condimentis imbutus, ita (quod dicitur) palatum irritauit, vt quaſi helluo aliquis, vix commanſas epulas has tam lautas, tam opiparas deuorauerim. Et ſum profectò miratus, ſic Latine Plutarchum loqui didiciſſe, iam mortuum, cui viuenti quondam (ſic enim ſcribit ipſe) adeo ſermo Romanus repugnabat Videri enim poteſt non tam obiiſſe, quo die obiit, quam ſeceſſiſſe ad ſtudium Romanæ linguæ, vt qui Græcorum, Latinorumq; vitas illuſtrium hominum inter ſe contulerit, cum quo ipſe ſe conferat, non inueniat. Nam ſeſe conferre ſibi in vtriuſque orationis facultate

certe

certe non auſit, quia ſcilicet in noſtra praponderat. Quod autem princeps iſte tuus, atque adeo noſter (noſter enim eſt profectò qui literarum ſtudioſus eſt) quod, inquam, bonas arteis complectitur, atque ad omneis parteis bene audiendi ſe comparat, parentiſque ſui abſolutiſſimi hominis veſtigiis inſiſtit, dici non poteſt, vt gaudeam, vt exultem, atque triumphem, vt tibi quoque gratuler mi Ludouice. Duos mihi viros tuliſſe ætas noſtra videbatur, qui rem literariam, non quidem cunctando, vt ille verrucoſus, ſed multa agendo potius reſtituerent: Federicum Vrbinatem principem olim tuum, & Laurentium Medicem patronum ſemper meum, vtinamque ſemper. Hi duo (ni fallor) auſi in tantis ſeculi huius tenebris lucem ſperare, quaſique contra torrentem peſſimorum morum brachia dirigere, ergo & librorum pulcherrimam ſupellectilem ſibi compararunt, & doctos iuuerunt, & ipſi ſtudia tractarunt. Nam vt de principe tuo taceam, de quo longiore ſubſellio agendum puto, dicam autem de Laurentio meo; caue putes quenquam eſſe ex noſtro (vt ſic dixerim) ſeminio, hoc eſt, ex iis qui omnem ætatem in literis conſumpſerunt, cui cedat hic, vel acumine in diſputando, vel prudentia in iudicando, vel in explicando quæ ſentiat, facilitate, copia, varietate, gratia. Acer illi ſermo, & grauis, & cum res poſtulat, ſalibus ſcatens, ſed ex illo mari collectis, in quo Venus eſt orta: exempla & hiſto-

riam veterem ſic habet ad manum, ut eis perinde uti ſemper atque ſuis ſtipatoribus videatur: ſic ut ingenium habere in numerato & eſſe quaſi promum condum (ut Plautino utar verbo) totius antiquitatis facile credas. Extincto igitur duce illo tuo, cum viderem noſtras iam artis unica ſpe niti, fateor, vereri cœpi, unius ut hominis vires tanto perferendo oneri pares eſſe poſſent. Quare cum oſtendis recidiuam illam virtutem Federici reſurgere in filio, hiſdemque adoleſcentem artibus, quibus olim clariſſimum patrem delectari. reddidiſti mihi quidem animum, atque aquam [quod dicitur] aſperſiſti Quare gaude tuo tanto bono gaude tuo labore & diligentia, & [quod facis] perge protinus exercere principem noſtrum in ſtadio Muſarum. Aſſueſcat iam nunc à tenero amare literas, fouere literatos, complecti & colere. Scis autem meſſem plerunque reſpondere ſementi, tibique potiſſimum primitias frugum deberi ab hoc agro quippe [ut ille inquit] Morum quos fecit præmia doctor habet. *Sed & Petrus nunc ſtudiis acriter incumbit, & humanitati. Habet indolem paternam, habet ingenium, ludit & ipſe nunc verſiculis, nunc ſoluta oratione & libera. Græcis plurimum delectatur. In ſumma, dignus qui ſit principi tuo charus, quia ſimilis. Similis autem, qua ratione parua magnis componuntur. His nunc ſcribente hanc epiſtolam me alteram ſeorſum commentatur epiſtolam.*

Qua

Quæ cuiuſmodi erit, etiam ſi minus apte exierit, mittetur tamen ad te, vt ipſius ingenioli deguſtationem velut aliquam accipias. Amat autem plurimum te de munere hoc, & cupit ſane occaſionem ſibi aliquam dari, qua gratiam reponat, Si ad Hermolaum, Petrumq́ Contarenum Venetos reſcripſeris, velim vtrique agas meo nomine gratias, vtriq; me commendes non vulgariter. Ad ſuperiores tuas literas neſcio an reſponſum acceperis noſtrum cupio ſignifices, vt in ratione lati atq; accepti poſſim tecum paria facere. Vale.

MARCVS ANTONIVS SABELlicus Angelo Politiano, S.P.D. 7.

ERam ego aliunde noſtram auſpicaturus amicitiam, ni ſubitus Atlantis conterranei tui, hinc digreſſus noſtrum in ea re conſilium præuertiſſet. Fuit is annum & amplius Venetiis, ac quamdiu fuit, & domi, & foris etiam frequens mecum eſſe perſeuerauit. Nullius vnquam conſuetudine ſum magis delectatus. Siquidem præter morum elegantiam, ſingularemq; modeſtiam patrio ſermone, Thuſcaq; illa ſua vrbanitate, breui conſecutus eſt; vt eo vno nemo eſſet mihi iucundior, nemo in hac vrbe gratior. Omnia præter tempus ſecunda habui, in illius amicitia fruenda. Etenim tunc potiſſimum ei viſum eſt hinc abire, cum maxime in ſui erexiſſet admirationem. Sed in eo viſus eſt mihi

omne vetuſtum amicitiæ exemplum æquare, quod in tam tumultuario digreſſu, ſine meis ad te literis venire identidem recuſauit, ratus certiſſimum ſe noſtræ futuræ amicitiæ pignus ſecum in patriam deferre, ſi apud te virum clariſſimum cuiquam chariſſimus eſſe cupit, ipſius mores & ſtudia commendarentur: quaſi ita velit euenire, vt cum vterque noſtrum de ipſius moribus idem ſentire cœperit, non infirmus ad amicitiam gradus (vt Criſpo placet) factus videatur: ſed rectè ille. Nos vero ſcribendi conſuetudinem, maioribuſque officiis illam iis modicis principiis ortam, locupletiorem (vt ſpero) indies faciemus. Nunc Atlantem ipſum tuæ dignitatis ſtudioſiſſimum, maiorem in modum commendarem, niſi vrbaniſſimus poeta moneret, peccare eum qui ſuos putet cuiquam commendandos. Gratulor igitur (quod ſupereſt) tibi lepidiſſimi adoleſcentis reſtitutam conſuetudinem, quam tantiſper etiam inuidere pergam, donec in vtriuſque complexus venero: Vale Thuſci nominis decus, & Marcum Antonium iam hinc amare incipe, qui te ob tuas ampliſſimas virtutes amat, colit, obſeruat. Venetiis, Idibus Iuliis.

MCCCCLXXXVIII.

ANGE-

ANGEL. POLITIANVS MARco Antonio Sabellico, S. P. D. 8.

Solebat Atlas quondam ſuo mihi nomine redire tam gratus, vt recepto contentus amico nullum vltra officium deſiderarem. Nunc autem tuarum nomine literarum, quas fideliter reddidit, tam mihi iucundus rediit, vt eius penè præſentiam non requirerem, atque haberet Atlas quippiam ſecum, quod planè plus à me, quam Atlas expeteretur. Nunc idem iſtuc reuertitur, cum literis meis, quas tibi arbitror fore gratas, non tam ſuo quam tabellarii nomine. Noram equidem antea quoque quantum ingenio & literatura, quantum etiam ſtylo, facundiaque polleres. De humanitate nihil ſanè adhuc inaudieram, ſed eam tua mihi nunc epiſtola deliniauit, Atlas vero penicillo, & coloribus expreſſit. Aucupabar ſane iampridem occaſionem quampiam ineundæ abs te gratiæ, cum tu ſcilicet hoc agentem prauenisti, non ob id humanior modo quod prior, ſed quod minore quoque propoſito præmio. Quare danda mihi opera eſt, vt quemadmodum ineunda tecum amicitia poſterioris tuli, ſic eadem tuenda colendaque prioris feram, Vale. 6. calend. Sept. MCCCCLXXXVIII.

ANGEL. POLITIAN. IOANNI Laurentio Veneto ſuo, S. D. 9.

EN ad te reuertitur Phædrus, vtriuſque noſtrum homo ſtudioſiſſimus: cui tú ſcilicet aliquot ab hinc menſes literas ad me dediſti, plenas amoris erga me, rectas, elegantes, qualeſque denique à te vno poterant proficiſci. Reſpondebo ad eas quam breuiſſime. Laudas me Ioannes quaſi vnum ex numero eruditiſſimorum & tui ſimilium. Laudas, inquam, tu me vnus omnium quos viderim, quos audierim longe eruditiſſimus. Ego igitur, & ſi memet haud ignoro, tamen fero æquiſſime, te aut ipſum decipi amore in nos nimio, aut alios item velle deceptos. Non eſt autem quod paria coner referre. Nam cum tu mihi vix leuem vmbram aſſequenti doctrinæ, humanitatiſque tuæ, tantum tamen tribueris laudem, quantæ demum tibi iure debeantur: ſi coner ipſe inuicem laudes regerere, reſtituenda erunt & reſignanda tibi illa ipſa verba, quæ abs te acceperam, vſuraria, vt iure rideatur egeſtatis noſtræ ſiniſtra quadam ambitio, illi ipſi diuitias oſtentans, unde ſcilicet emendicauerit. Libellos tuos, atque item quos ex bibliotheca iſta codices habemus, remittemus cum primũ iſthuc orator noſter Florentinus ſe contulerit. Pauſaniam vero expectamus, cum tibi erit commodum. Vale. Faſulis, Idibus Octobribus, M.CCCCLXXXVI.

L V.

LVC. PHOSPHORVS PONtifex Signinus Alexandro Corteſio, S.D. 10.

Politianas epiſtolas legi Alexander accuratiſſime, ſummmaq; cum voluptate, quorum vtrunq; prope neceſſarium fuit, & quod ad hominem amiciſſimum, & quod ab homine eruditiſſimo erant ſcripta. Video os probum, iam interpellas & obſtrepis: apage tu, vis ſcire quid ſentiam? vide quid agas, an ego iudicare poſſim? ne vltra crepidas ſutor, vt in Græco adagio eſt. Pergis vrgere? reſpondebo, ne ſuperbus videar. Memento tamen me cum homine familiari tanquam mecum loqui: ſcio indiuiduoſam rem eſſe huiuſmodi iudicia etiam recta, nedum mea qualiacunque ſunt. Accipe igitur in aurem velut μυςήρια, caue enuncies. Ego Politianum noſtrum mi Alexander, ſummopere amo, & admiror, atque ei omnia ſumma tribuo. Et vt libere quod ſentio dicam, non magis iſtum damnandũ cenſeo, quàm illos laudandos, qui quadringentis abhinc annis papyros & chartas velut maculis prætextas, & encauſticas tabellas iuſſerunt potius, quam vlla egregia forma atque imagine illuſtrarunt, præter vnum aut alterum Laurentium Vallam, me puero, & nuper Domitium Calderinum: quos quidem non laudare ac admirari nefas, & plane impium duco. Cæteros autem (vt apud Ciceronem in-

quit, vel Antonius, vel Craſſus) non dubitabo inertiæ, & prorſus inſcitiæ condemnare. Tametſi illos quoque excuſatos habeo. Sum enim æquus iudex, ſiquidem id quod poterant præſtiterunt. Neq; enim omnes Catones, aut Scipiones, aut Lælii (vt ait Marcus Tullius) poſſumus eſſe: quamuis nonnulli (vt ait idem) ſiue felicitate quadam, ſiue bonitate naturæ, rectam vitæ ſecuti ſunt viam, præclare tamen actum cum eis exiſtimo, qui id quomodo tentauerunt, etiam ſi non ſunt conſecuti. Adde quod non tam ipſis, quam temporibus acceptum eſt referendum, bonarum literarum & magiſtrorum penuria. Quis enim ignorat, iam inde ab diruta vrbe, amiſſo imperio, Italia à Barbaris occupata, Romanam eloquentiam, atque adeo omnem literaturam, & omnes artes periiſſe? Sic Cæſari tuo placuit, qui hæc omnia peſſum, & plane perditum iit. Sed emerſit tandem aliquando ingenium, & velut ex cineribus, ac carbonibus rediuiuus ignis effulſit, vnde hi tanquam lumina nobis illuxerunt. Quod cum ita ſit, dulciſſime Alexander, gratulemur ſeculo noſtro, & eo magis quod iam iſtud par impar factum eſt. αἴνιγμα tibi propono, ego iſtos pares, impares reddo. Non intelligis? quin Apollinem, quin vatem Cumæam, quin Hammonem, quin Ethruſcos tuos, quin quicquid eſt ariolorum conſulis? At non eſt opus. Ecce tibi ſolutum ænigma, Laurentino Valla, Domitio Calderino,

Ange-

Angelum Politianum adiicio, & quaſi triumuiratum creo. Ego ſic ſentio, ſic cenſeo, ſic iudico, in aurem tuam inſuſurrans. Sed libet exclamare, ſic inquam pro tribunali ſententiam fero, & omnibus bonis doctiſq; viris, atq; adeo toto orbe terrarum audiente proclamo: Thraces, Sauromatæ, Getha, Britanni, poſſum oſtendere literas, venite, vt ait lepidiſſimus poeta. Habes meum Alexander de Politiano iudicium: neque hoc adulationi datum quempiam arbitrari velim, quippe qui alteros iam mortuos & ſenſibus orbatos conciliare mihi nequeo, alterum nondum nouiuiuũ quanquam fateor me id vehementer optare, & talia iacere fundamenta amicitiæ, vt ea nulla vnquam temporum iniuria poſſit abolere. Quod vt facias, ô noſter Alexander, maiorem in modum à te peto, vt inſinuatione tua me voti compotem facias, & principi literarum me concilies, ac plane dedas. Ipſum vero Politianum, audin' tu vir doctiſſime (tecum mihi res eſt) oratum velim, vt quod ab aliis beneficii loco accipit, à me rogatus non aſpernetur, vt in amore ac beneuolentia reſpondeat, ſimul vt viro clariſſimo & ciui primario Laurentio Medici me commendatum reddat. Aliquot enim aguntur anni, ex quo tam magno amico & prepotenti me dicare ſummopere cupio, & in clientelam, ac voluntariam tradere ſeruitutem. Vale. 3. Idus Mart.

M CCCCLXXX.

ANGELVS POLITIANVS LVcio Phoſphoro pontifici Signino. S.D. II.

MIſit ad me Alexander Corteſius, homo vtrique noſtrum amiciſſimus, epiſtolam quandam tuam ad ipſum ſcriptam. In qua tu mihi multa tribuens, cupere poſtremo affirmas, per eum ipſum nobis, per me autem Laurentio Medici conciliari. Eam epiſtolam cum legerem, dici non poteſt quantopere ſim delectatus. Nam ita & verbis, & ſententiis, & concinnitate erat abſoluta, vt plane appareret Muſis eam dictantibus fuiſſe exceptam. Cogita igitur tu quàm mihi nunc placeam, quamque ipſe me mirer, qui ſim Muſarum καταπηγῶ στόματι *laudatus. Sed tamen vereor ne ita me tua iſtæ puellæ ornandum ſuſceperint, vt Iſocrates Buſirin, Therſiten, Libanius, Muſcam Lucianus, Fauorinus etiam quartanam febrim, ad ingenii modo periclitandas vires, artemque oſtentandam laudauerunt. Sunt enim in fabulis tota, ſunt in mendaciis atque præſtigiis, mihi tamen libet hoc loco verum locutas. Quis enim damnet ſua vota libenter? Quod ſi in hoc erro, libenter (vt Cicero inquit) erro. Eſt enim idipſum lucro apponendum quod decipimur. Quippe voluptatem certe aliquam falſa quoque opinio nobis conciliat. Scis Stratoclen illum oratorem, deuictis prælio Athenienſibus, ſuamque fortunam*

nam ignorantibus, victoriam nunciaſſe, re autem poſtmodum ſic vt erat intellecta, ita indignantibus popularibus reſpondiſſe: Qui vobis ciues mei (*inquit*) iniurius fui, ſi bidui triſtitiam me authore lucrifeciſtis? *quare ego quidem falli me ſinam, & quod eſſe verum maxime cupio, verum eſſe facillime patiar. De te autem (amoto ioco) ſic ſentio mi Phoſphore (malo enim te Phoſphorum homo in literis agens, quam vt vulgus,* reuerendum patrem *appellare: hoc enim literarum atque humanitatis, illud nomen dignitatis eſt: nos autem ex literis te & humanitate, ſi pateris, magis quam ex dignitate pendimus.) Sed ita mi Phoſphore ſentio, te eſſe hominem plenum humanitatis. Humanitatem cum dico, non magis φιλανθρωπίαν, quam etiam παιδείαν intelligo: vtrumque enim Latine quidem ſcientibus ſignificat. Itaque ne cornu quidem copiæ, aut virgulam diuinam, pluris quam tuam amicitiam fecerim. Es que tu iam nunc meo infixus cordi, & quidem trabali clauo; daboque operam, quantum quidem præſtare potero, ne tu auidius quam prudentius, me tibi aſciuiſſe amicum videare, & quando longius abs te agitare contingit, quam vt ſubſeruire vſibus tuis queam, fauebo certe laudibus, omnique (vt aiunt) pede in te honeſtando conſiſtam. Epiſtolam certe ipſam tuam, non tam epiſtolam quã venereum illud cingulum amoribus medicatum, nunquam à me amittam, quin potius quaſi ima-*

ginem animi tui identidem contemplans, ita meum deſiderium conſolabor. Cæterum nunc demum intelligo, quantum iacturæ fecerim, quod te prius haud cognouerim, cum tanta mihi te cognito voluptas arriſerit. Nos ad Laurentium Medicen, qui nunc balneis dat operam, exemplum epiſtolæ tuæ mittemus, ſimul vt animum erga ſe tuum ex ea perpendat, ſimul vt nos ex tuo teſtimonio pluris aliquanto faciat, quam fortaſſe facit, quamuis multo etiam pluris faciat, quam digni ipſi nobis videmur. Vale.

LVCIVS PHOSPHORVS Pontifex Signinus, Angelo Politiano ſuo, S. D. 12.

OFficioſe quidem, & amice fecit Alexander, qui neſcio quas literulas meas ad te miſit. Sed hominem certe, nimium amantem mei fefellit id, quod amatores fallit. Solent enim aliqui præ nimio amore zelotypia laborare (ſic enim appellant quandam nimii amoris, ſiue ſedulitatem, ſiue ſuſpicionem) Quod ideo accidit, quoniam ea quæ ſibiipſis tantopere placent, eadem omnibus placere credunt, ac vix tutum hominum intuitum arbitrantur. Simile aliquid Alexander noſter fecit, qui dum mea extollit, prædicat, amat, admiratur, eadem aliis placere putat. Quod fortaſſe cum Tarentinis & Conſentinis, aut cum Lælio decimo (vt ille inquit)

inquit) optime factum eſſet. Sed cum Perſio, omnium doctiſſimo, hoc eſt cum Politiano, vereor ne imprudens fuerit & inconſideratum: feliciter tamen cecidit, quando illa mea (vt ſcribis) puella pro vno amatore duos ſortita ſunt, & ego ex vſura (inquit Plinius) ſortem feci. Vellem illas eaſdem non quidem fucatus, aut vnguentis delibutas, tanquam ad mœchos, ſed quaſi ornatas matronas, cum muliebri mundo & dote ad viros iuiſſe. Nam quis aut repudium, aut certe repulſam non formidaret? Sed me hercule extra iocum, nec μεταφοριχῶς Politiano non minus horrui, quam lætatus ſum, cum illas literas ad manus tuas perueniſſe audiui. Me potius recta oratione, ac præparata & comperendinata, ad te ſcripſiſſe oportuit ac decuit, & ita amicitiam petere. Sed illas literas ad Alexandrum dedi, vt eo veluti legato & caduceatore vterer, cum quo tibi veterem amicitiam intercedere ſciebam, & hoſpitalitatem. Tu pro tua ſapientia ac facilitate, ſi quid illic obiurgandum, & parum aut te, aut me dignũ offendiſti, condonabis amori noſtro, & nimiæ familiaritati. Eſt enim Alexander plane alter ego, & ego alter Alexander. Quod ſi tu conditionem non reiiciis, tertius accedes, & ne vnquam à triumuiratus magiſtratu diſcedas, quando proximis comitiis te triumuirũ literarum creauimus, comitiis futuris te triumuirũ amicitiarum creabimus. Suſtuliſti digitum, be-

ne habet non perhorreſcam poſthac. Nunc volo te aliquantulum vellicare. Cur tamdiu nobis ignotus fuiſti? Parum piè mi Politiane & planè crudeliter feciſti. Nunc demum poſt tot annos ad nos venis? Me miſerū tam longo tempore Politiano caruiſſe? ſine eius literis egiſſe? non ſcripſiſſe? non legiſſe? non recitaſſe? præſertim quādo & Romæ fuiſti, & ad multos iſthinc ſæpe ſcripſiſti. Sed quid ago? quaſi vero ego quoque non eandem nauim conſcenderim, & in eadem culpa ſim, qui de te non ſciſcitarim. Herniciis meis refero acceptum. Nam poſtquam iis ſacris initiatus fui, in illa ſaxa me conieci, vbi ne nomen quidem clarorum virorum audiebam, ſed nec literis vacabam, cum pecoribus, & glebis res gerebatur, tanta erat ſatietas, vel potius faſtidium curiæ & fori. Rurſus nunc mutata voluntate, conſilium noſtrum totum eſt Ciceronianū qui ad Ruffum ſcribens, Vrbem, inquit, mi Ruffe cole. & ex Sicilia reuerſus ſtatuit ab oculis ciuium non diſcedere. Sed quid dico Ciceronianum? immo Alexandrinum. Alexander enim eſt, qui me retinere nunquam deſiſtit. Hic fiunt homines, & vt eſt in quadā eius, Hic caput hic ſedes, hic fortunarū alea. Quid quæris? vehementer his verbis ſum incenſus, & planè confirmatus. Quare iucundiſſime Politiane, demus operam, vt tam diuturni temporis iacturam reſarciamus, & tanto impenſius recentem amicitiam colamus, quanto ſerius eſt cœpta.

cœpta. Ego tuas expecto ſingulis hebdomadibus per tabellarios, qui trapezitis Medicibus tuis rationes afferunt. Genus literarum erit, non de republica, quæ nulla eſt, non de imperio, quod iamdiu amiſimus, quo dolore maxime crucior infelix, ſed de philoſophia, de bene beateque viuendi ratione, de ſtudiis, artibusq; noſtris præclariſſimis, & de illorum feliciſſimorum temporum contemplatione. Nam in iis nihil eſt quod pro magnitudine animi noſtri ſpectare poſſimus, niſi forte te Samarobrina, & Batauis delectant. En quo diſcordia ciues perduxit miſeros. *An hoc ita fato datum erat, & de nihilo nihilum? nollem potius vnquam factū: quamuis tanta nobis monumenta reliquerint illi viri literarum, rei militaris, artificiorum, ædificiorum, virtutum deniq; omnium, tamen neſcio quomodo deſiderium illud ferre non poſſumus, & fuiſſe felicem miſerius eſt, quàm ſemper infelicem, & nunquam patrem quàm orbum eſſe, & mori quàm non naſci. De iis igitur velim ad me ſcribas accurate, vt ſoles, ac elegantiſſime. Cum Laurentio nauo mihi operam per fortunas Politiane, admiror iſtum principem ciuitatis & amo plane, vt eum ſæpe cum magno Pompeio comparare ſim ſolitus, & ſi feliciorem exitum & opto & ſpero. Vale. Romæ. 12. calend. Maias.* M CCCCLXXXV.

ANGEL. POLITIANVS LVCIO Phoſphoro pontifici Signino ſuo, S.D. 13.

Nihil peccauit Alexander meus, qui mihi epiſtolam miſerit, qua mihi debebatur. Peccaſſet magis nulla expiãdus victima, ſi meas mihi laudes inuidiſſet, quanquam nõ mea illæ, ſed tua potius laudes sũt, atq; ob id etiam mea, κοινὰ γὰρ τὰ τῶν φίλων. ſed tu perſonam ex nobis mutuatus, teipſum ſcilicet in ſcænam detuliſti. Nam vt ego libenter hunc amicorum, ita tu iure illum literatorum expleueris triumuiratum. Quod autem conquereris, parũ ſcriptas diligenter eas fuiſſe literas, aut me ludis, aut omnium es homo feliciſſimus, qui promas de ſummo, quodvix quiſpiam de imo pectore. Non eſt autem quod aut ruri vrbem, aut rus in vrbe deſideres ſi ipſe habitas tecum, ſi quo unq; is, te ſequeris, manum tibi in quauis ſolitudine theatrum, magnam ſolitudinem in quouis theatro facturus. Officium porro epiſtolarum, quod requiris, hac lege polliceor, vt tu inuicem pollicearis, illo etiam (cum res tulerit) intermiſſo, nullam tamen amoris inter nos iacturam factum iri. Ita enim ſum aliquando diſtrictus & occupatus, vt non liceat; ita triſtis & nauſeabundus, vt non libeat ſcribere. Tu igitur (vt vetus eſt dictum) amici vitia noueris, non oderis. Vale.

LVCIVS

LVCIVS PHOSPHORVS
Pontifex Signinus, Angelo Politiano ſuo, S.D. 14.

VBi ſunt iſti qui obloquuuntur & allatrantur? en quo redacti ſumus ô Politiane, vt imperiti iudicent. Mihi Miſcellanea tua, atque adeo quæcunq; ſcribis, magnopere placent; garriant iſti quid velint, quod portenta verborum loquaris. Ego te plane Latinum eſſe iudico. Nam illud ne inimici quidem negant, te ſupra quàm dici poſſit curioſiſſimum, ac diligentiſſimum eſſe. & omnes forulos excuſſiſſe, teq; doctrina quidem ſingularis hominem fatentur eloquentia vero nullius; quaſi poſſit aliquis eloquens eſſe, niſi idem ſit doctus. Ridiculi æſtimatores, & critici noſtrorum temporum. Quid quòd & de Picò tuò, vel noſtro potius, tot laudes, quot ſcribis cum audiunt, ſtomachantur, & (ſi diis placet) faceti eſſe volunt, afferentes illud Æſopéum, Nihil reliqui aliis eſſe: *quib. quid poteſt eſſe verius? Is enim vnus eſt, in quo natura omnia bona congeſſiſſe, & vbi omnes ſuas vires exercuiſſe videtur. Sed tu ridere debes. volo tibi narrare quò erga illos adagio vtor, Videte, inquam, quid agatis boni viri, nam* iſte piſcis paucorũ hominũ eſt, *vt ille Scipioni dixiſſe fertur. Quod ita transfero. Politianus paucorum, id eſt* doctiſſimorũ eſt, *non turba literatulorum, ac pædagogorum, & vul-*

gi. Ergo omnes docti te vnum admirantur; & fatentur te omnes, qui ſexcentis abhinc annis ſcripſerunt facile ſuperare, hoc eſt, te illos, non illos te, ne quis me reciprocis argumentis vti, aut amphibologicè loqui credat, & doctrinam, & eloquentiam in te eſſe coniunctas Non enim quis non eloquens dici debet ſi ſuo quodammodo vtitur ſtylo, cum complura & varia ſint genera dicendi. Sed epiſtolam plicabo, quoniam feſtinat tabellarius: mox plura audies. Has ſcripſi tumultuarie, cum in Pauli Corteſii domum diuertiſſem, qui eſt planè tuus, & omnem impetum aduerſariorum ſuſtinet. Tuum erit ſcuto, & parma tela ſuſcipere, & in eoſdem retorquere, niſi mauis vt ſupra dixi, ridere. Vale. Pridie Idus Februarias.

ANGEL. POLITIANVS LVCIO Phoſphoro pontifici Signino. S.D. 15.

IRaſceris obtrectatorib. noſtris eruditiſſime Phoſphore, quod in Miſcellaneis portēta me loqui verborum dicant, & vt hominem (quod ais) doctum fateantur, ita negent eloquentem. Tum quod illud etiam criminentur, tantas me in vnum Picum laudes cōtuliſſe, vt aliis omnino nullas fecerim reliquas. Me vero iſta Phoſphore nihil mouent; neq; enim vlla ſermonum talium noua mi facies, inopinave ſurgit. Omnia percipi, atq; animo mecū ante peregi, *quin adeo ne reſponderem quidem, niſi te ita*

ita velle ſentirem cui negare nihil poſſum. Portenta igitur verborum quæ vocent iſti fateor ignoro: niſi ſi portenta credunt, quæ ipſi noua nunc primum vocabula, vel audiunt, vel intelligunt. Nam ego nec verba vlla peperi, cinctutis non exaudita Cethegis, nec vllo habeo niſi receptiſſimos authores. Non tamen ex eorum ſum numero, qui ceſſare Latinam linguam magna ex parte patiuntur, dum quiſque illa reformidat, quæ vulgo hactenus ignorata ſunt. Siquidem eo res rediit, vt ne magnorum quidem authorum lingua tuto loquamur. quoniã vulgo minus innotuerit. Itaq; barbaris vti malumus quam Romanis vocibus: & cum ſiligineus domi ſit panis, emendicato furfure magis veſcimur. Quod autem mihi eloquentiam ſic adimunt, vt doctrinã concedant, non modo equidẽ nõ ſuccẽſeo, ſed & gratias ago. Noli quæſo amori erga me tuo nimis indulgere Phoſphore, nec parum laudari putes, ſi Marci Varronis exemplo lauder, quem & ipſum veteres ſcientia multa nullius eloquentia eſſe crediderunt. Ego ſanè mi Phoſphore, nec eloquentiã mihi vindico: nec doctrinam agnoſco. Si cui tamen in Miſcellaneis etiam citra eloquentiam ſciolus videor, bene habet Vici: nam iſthuc ipſum quærebam. Quo enim eloquentia mihi in hoc opere non ad perſuadẽdum, ſed ad docendum parato? Quod autem de ſtylo ſcribis, vtique verum puto, non continuo peius eſſe, quod variet, cum ſit ipſius elo-

quentia non vultus, non color vnus. Quapropter nec adhuc quiſquam ſuffragiis eſt omnibus habitus eloquens; ſiue quod ſibi quiſque præ cæteris placet, ſiue quod alios alia dicendi forma plus capit. Demoſthenem cogita, & Ciceronem. Illius quibuſdam ſicca oratio; Demadi lucernam olere; Æſchini etiã (ſi diis placet) barbara videbatur. Hunc Caluus exanguem & tritum, Brutus fractum & elumbem, quidam ieiunum atque aridum; contra alij tumentem & inflatum, nec ſatis preſſum; exultãtemque ſupra modum, & ſuperfluentem; alij frigidum in iocis, alij parum antiquum; quidam etiã in dicendo viro molliorem, ſuperſtitioſumque, & peregrinis quaſi legibus nimis addictum putauerunt. Neque vero hæc ideo refero, quò me putem cum talibus conferendum: non enim ſic inſanio Phoſphore, ſed vtendum magnis nominib. fuit, vt ſtomacho iſti tuo potius occurrerem. Nam quid ego de Pico Mirandula dicam? Hi ſunt inuidiæ nimirũ Phoſphore mores. Sed viuat ille, viuat modò, nec eat alio deinceps, quã quo pede iam cœpit; etiam liuor ipſe fatebitur, non modo eum non ſupra modum, ſed longe etiam infra modum fuiſſe à nobis laudatum. Cuius tamen præconium non video quid aliorum titulis offecerit, quos in hoc ipſo Miſcellaneorum libro cõcelebramus. Reliquum eſt, vt tibi agam Phoſphore gratias, qui me hominem tenuiſſimæ fortunæ, neque multæ admodũ literaturæ, ne viſum

quidem

quidem tibi adhuc, ita diligas ipſe & pontifex & doctiſſimus, vt etiam contentiones honoris dignitatiſq; mea cauſa ſuſcipias. Sed & Picus debere ſe tibi plurimum ſentit ſalutemq; tibi & Corteſio ſuo nomine iuſſit adſcribi. Laurentius quoq; Medices noſter viſus eſt epiſtola tua magnopere delectari, quem ſcito eſſe hominem tui ſtudioſiſſimum: quod eſſe verum tum denique agnoſces, cum periculum feceris. Vale Florentiæ, pridie cal. Martias. M CCCCLXXXI.

ANGEL. POLITIANVS LVCIO Phoſphoro pontifici Signino, S.D. 16.

Acceptâ epiſtola tua ſtatim ad Laurentium cucurri. Expoſui quid optares, grata voluntas, gratus illi tuus animus. Deniq; pro munere accipit, quod pro munere poſcis. Quam ad eũ dediſti epiſtolam, nondum mihi quidem legendam dedit. ſed tamen vt & doctam laudauit, & amoris erga ſe pleniſſimam, ac ſi per occupationes liceat, reſponſurum ſe tibi vel hodie promiſit. Vale. Florentiæ pridie Idus Maias. M. CCCCLXXXI.

ANGEL. POLITIANVS CASſandræ fideli Venetæ puellæ doctiſſimæ, S. P. 17.

O Decus Italiæ virgo, quas dicere grates Quaſve referre parem? quod etiam *honore me rudium literarum non dedignaris:*

mira profecto ſides, tales proficiſci à fœmina (quid autem à fœmina dico?) imo verò à puella & virgine potuiſſe. Non igitur iam Muſas, non Sibyllas, non Pythias, obiiciant vetuſta nobis ſecula: non ſuas Pythagorei philoſophantes fœminas, non Diothimam Socratici, nec Aſpaſiam, ſed nec poetrias illas Græca iactent monimenta, Teleſillam, Corinnã, Sappho, Anyten, Erinnẽ, Praxillam, Cleobulinam, ceteras: credamusq́; facile Romanis iam Lælii & Hortenſii filias, & Corneliam Gracchorum matrem fuiſſe matronas quantumlibet eloquẽtiſſimas. Scimus hoc profecto ſcimus nec eum ſexum fuiſſe à natura, tarditatis aut hebetudinis dãnatum. Sed enim veterum ſeculorum talis iſta penè publica laus fuit, vt in quibus etiam viliſſimos ſeruos ad extremum perueniſſe quondam, vel literarũ vel philoſophiæ faſtigium reperiamus. At vero ætate noſtra, qua pauci quoq́; virorum caput altius in literis extulerunt, vnicam te tamen exiſtere puellam, quæ pro lana librum; pro fuſo calamum; ſtylum pro acu tractes; & quæ non cutem ceruſſa, ſed atramento papyrum linas. Id vero nõ magis vſitatum, nec minus rarũ aut nouũ, quàm ſi de glacie media naſcantur violæ, ſi de niuibus roſæ, ſi de pruinis lilia. Quod ſi conatus ipſe pro miraculo iam cernitur, quid de profectu ſtudiorũ tanto dicemus? Scribis epiſtolas Caſſandra ſubtiles, acutas, elegantes, Latinas, & quamquam puellari

qua-

quadam gratia, virginali quadam ſimplicitate dulciſſimas, tamẽ etiam mirè graueis & cordatas. Orationem quoque tuam legimus, eruditam, locupletam, ſonoram, illuſtrem, plenam q; datæ indolis. Sed nec extemporalem tibi deeſſe facultatem accepimus, quæ magnos etiam oratores aliquando deſtituit. Iam vero in dialecticis implicare nedos inenodabiles, explicare ab aliis nunquam ſolutos, nunquam ſoluendos diceris. Philoſophiam vero ſic tenes, vt & defendas acriter quæſtiones propoſitas, & impugnes vehementer, audeſque viris concurrere virgo, ſic ſcilicet in doctrinarum ſtadio pulcherrimo, vt non ſexus animo, non animus pudori, non ingenio pudor officiat. Et cum te laudibus nemo non attollat, ſummittis ipſam te tamen & temperas, nec minus ad humil modeſtè cunctorum de te opinionem, quam verecunde virgineos oculos reuerẽter q; deiicis. O qui me igitur ſtatim ſiſtat iſthic, vt faciem virgo tuam caſtiſſimam contempler, vt habitũ, cultum geſtumque mirer, vt dictata, inſtillataq tibi à Muſis tuis verba quaſi ſitientibus auribus perbibam! Denique vt afflatu, inſtinctuq; tuo conſummatiſſimus repente poeta euadam: Nec me carminibus vincant, aut Thracius Orpheus, Aut Lin⁹; huic mater quãuis, atq; huic pater adſit Orphi Calliopea, Lino formoſus Apollo. *Mirari equidem antehac Ioannem Picum Mirandulam ſolebam, quo nec pulchrior*

alter mortalium, nec in omnibus (arbitror) doctrinis excellentior. Ecce nunc etiam te Caſſandra poſt illum protinus cœpi, fortaſſe iam cũ illo quoq; venerari. Tibi vero tanta incœpta Deus optimus maximus ſecundet: & cum receſſeris à parentibus, is author contingat & conſors, qui ſit iſta virtute non indignus: vt quæ nunc propemodum ſua ſponte naturalis ingenij flamma ſemel emicuit, ita crebris deinceps aut adiuta flatibus aut enutrita fomitibus effulgeat, vt à noſtrorum hominum præcordiis, animoque nox omnis, geluq; penitus & languoris in literis, & inſcitia diſcutiatur. Vale.

IACOBVS ANTIQVARIVS Angelo Politiano, S. D. 18.

P*Ergens nuper ex vitæ inſtituto, ad ſcribarum Mediolanenſem decuriam, complures adoleſcentes qui ibi verſantur, remiſſo aliquãtiſper principis negotio, certatim intentos offendi, ad legendum diſpertitum, quem in manibus habebant inter ſe librum. Roganti quidnam operis noui emerſiſſet, Miſcellanea inquiunt Politiani. Conſcendo, ac inter eos ſedeo, tũ vna incipio auidiſſime legere. Quippe delector ingeniis ætatis noſtræ, quæ non ſolum manca non ſit ſed iam plane in Romanæ antiquitatis ueſtigia abeat. Verum cum parum temporis impendi reliceret, ex bibliopolæ taberna codicem mitti iuſſi. Affertur à puero meo ſtatim cum*

dimi-

domi eſſem, eum intẽtius euolno; in primis verbis, immo in ipſa inſcriptione, quod in Laurentij Medicis nomine liber apparuerit, animus valde cœpit delectari. Tum ipſa præfatio multam literis ſpem oſtendere, ſpecimenq; quoddã pulcherrimum præ ſe ferre viſa eſt. Capita ſubinde libri excurro, vbiq; ſumma eruditio, vbiq; faſtidij expultrix blanditur varietas. Et (quod plurimũ ingenij ac laboris poſtulauit) tot tantorumque authorum teſtimonio res agitur, vt quicunque ſugillare aliquid ex iſtis lucubrationibus tuis tentauerit, canis latrator haberi poſſit, non demorſor. Nollem cum Domitio tanquam cum larua (quando olim inter mortales deſiit eſſe) pedem te ſæpius conferre. Iuuit enim, quantum potuit, rem literariam, inter primos ſitum & puluerem veteribus excutere ſtuduit: politiora indies Politiani æmulatione, vel exemplo præſtiturus, ſi vixiſſet. Non tamen aliter eum abs te peti arbitror, quam primi pili hominem Mors illũ (vt ſcis) immatura præripuit, emendaturum fortaſſe, ſi quid inconſideratius exciderat. Satius eſt (vt tu inquis) candidatũ, vt autem ego philoſophia virum conſularem aliorum errata notatis locis coarguere, nomini autem parcere: Verũ in hanc ipſam ſententiam ambiguus tendo: Quia pugnis aerem creditur verberare, aut cõmentitia nugamenta ſectari, extantem qui nullum habet, in quem ſuſcepta videatur oratio. In hac tamen opinione ambi-

guitate vacillantem, certum in ea parte me eſſe ſentio qui prodeſſe voluerũt, diem capitis illis dicendum non eſſe. Fuit inter nos Domitius & monimẽta reliquit fama non pœnitenda. Te æternitas manet, ſi ncipitio capillo eam prehẽs diſti. Cupio, & pro humano iure abs te peto, vt cum in iis Miſcellaneis quæ edidiſti centurionẽ te eſſe volueris, iam in reliquo opere, quod inter manus (vt arbitror) multiplex & eruditum eſt, Tribunum, aut planè poſitis caſtris legatum te facias & imperatorem. Nam quib. centũ capita placuerint, ij longe maiore numero delectabuntur. Idibus Nouemb M. CCCCLXXXIX.

ANGELVS POLITIANVS Iacobo Antiquario ſuo, S. D. 19.

VTinã quas in me confers epiſtolâ tuâ laudes ita veras eſſe nec ab humanitate magis, quam à iudicio profectas aliis, mihique perſuaderes, vt ego ſtatim de hac ipſa epiſtola tua, iudicium ſemper grauiſſimum Laurentij Medicis agnoui. Nam cum tibi ille ſummus hominum in omni vſu, plurimum ſermonibus tuis deferat, tum ſe videre ait neminẽ, cui tuliteris, probitate, prudentiaq; concedas. Crederem vero facile, quæ ſic ex animo, quaſique dicam vero vultu de me ſcribis, ac propriis omnino laudib. fauerem, niſi teſtimonio iſti, præter conſcientiam meam, fama quoque ipſa publice in omnes tuæ humanitatis obſtreperet. Quare totam

equidem

equidem ſic accipio laudationem, non vt illam meis meritis ſed vt tuis moribus aſſignem, tanto plus tibi me debere ſentiens, quanto ipſe minus mihi debebam. Quod autẽ ad Miſcellanea noſtra attinet, aut ego fallor, aut nihil in eis aque fructuoſum, quàm libertas illa, & ſimplicitas incauta fortaſſe, ſed & ingenua tamen, ac ſi minus à prudentia, certe à charitate profecta communium ſtudiorum, quæ prima videlicet in huius ſeculi ſcriptoribus deſideratur. Nam quod me pedem conferre cum Domitio nolles, equidem quid ſpectes intelligo, nec ego non aliquid iſtiuſmodi iam tum videbam, cum perſonam mihi illam cenſoris odioſiſſimam imponebam, diligentiamq; penè improbam, iactationi verborum, cantilenæque cuilibet expoſitam, neglectis cautionibus affectans ad ſarcienda literarum damna, ſolertiam omnem pro virili parte dirigebam. Semper autem ſum veritus, quam denique in partem, meum tale conſilium non dico ab obtrectatorib. raperetur, ſed à prudentiſſimis etiam hominibus, iiſdemque cautiſſimis acciperetur. Quanquam autem omnino vt conuenire mihi tecum, id eſt, cum viro amiciſſimo, doctiſſimoq; neceſſe eſt, tamen quia ſuo cuique corde quadam peruidentur, dicam adeo nonnihil, quæ mihi in hac epiſtola tua parte ſapienter obiicis & amice. Cum mortuo negas, quaſi cum larua decertandum. Mihi vero contra videri ſolet, etenim quod aduer-

ſus mortuos pronũciamus. pro vero accipi tam ſolet, quam debet: vt item quod aduerſus viuenteis, plerumq; odii vel inuidiæ ſuſpicione laborat. At iuuit ille rem literariam, quis neget? An non iſto nomine ſic à me laudatur vt à nemine magis, & quidem in eadem ipſa pagina qua & reprehenditur? Sed erat, inquies, emendaturus ea ſi diutius vixiſſet. Qui ſciam vero iſtuc? An vſquequaq; de ingeniorum profectu bene ſperare eſt? aut non huius ipſius poſtrema quæque mendoſiora? Quid? quod futurus indies ambitu honorũ minus otioſus, opinione quoque ſui magis inflatus. Sed fac emendaturum fuiſſe. Num igitur ob id inter ſcriptores omneis vnus à cenſoria virgula Domitius aſſeretur? vnus erit iſte (ſi diis placet) gallinæ filius albæ? Iam cur diſſimulari quoq; nomen oporteat, cuius in authoritate venenum, ſi quod eſt ipſius commentariorum, velut anguis in herba deliteſcat? Ego vero ſic Domitium ſtudioſis, quaſi foueam viatoribus oſtendo. Nec autem obliuiſci videor humanitatis, quin potius (vt iam non ſperare modo, ſed etiam explorate videor iudicare poſſe) melius aliquanto de vita merebor cenſura iſta mea quam forſan alius indulgentia. Adde, quod illuſtribus factum id quoque exemplis; niſi cui tamen leuis eſt author Horatius, Ennium, Plautum, Lucilium, Doſſennium, totamque illam cohortem poetarum veterum ſemel iugulãs, & quidem reclamante

popu-

populo. Quid? non in Senecam quoque Aulus Gellius magna libertate verborum incurrit? Non eundem Quintilianus atro notat calculo? Non Marino Ptolomæus diem dicit, Eratoſtheni Strabo, Theſſalo Galenus, Hermagora Cicero? Non omnes denique philoſophorum ſcholæ maxime cum prioribus digladiantur? Nec cuiuſquam ſanè parcitur nomini, dum pro ſe quiſque certat publico bono. Sed iſta, inquies, grauiora. Fateor. At idem cur non liceat in leuioribus? Certe Plato philoſophorum princeps, etiam ſine præfatione honoris nugari dicit Æſchylum, tragœdiæ ſummum (ſi quidem Ariſtophani credamus) authorem, quod in leuicula re diſſenſerit ab Homero. Nec ego tamen cauſam Domitij damnaui totam; ſed vt iam decuriatus hominem, ſic ipſum neutiquam negligenter expendi critica lance diſſimulaturus in plenum, ſi non aliquo certe habendum numero credidiſſem. Et videbatur ita mihi rectum ſane tum; cum illa meditabatur. Qui tamen idem facile iam; libenterque muto factum; te diſſentiente, cuius mihi protinus vt debet; etiam pro magnis rationibus eſt authoritas. Cæterum quoniam de eo nobis integrum non eſt, vbiq; diuulgatis exemplaribus, & quidem pluribus, quam vt vllo modo retexi queant, velim tu tibi de cætero, ſecundũ reliquum candorem tuum, contrarias parteis in mei gratiam ſumas, & vt homo doctus homini non

indoctiſſimo fauens, eloquentiæ tuæ blanditiis impetres, vt hanc aduerſus Domitium (quando ita vis) pugnam tam cæteris videar non ab inſectandi ſtudio proteruiter, aut maleuolè, quam me ſcio, à certo ſenſu, & vero ſimpliciter, & ſedulo ſuſcepiſſe. Quod ſi feceris, maximo mihi fueris inuitamento ad cætera quoque edenda, quæ domi quotidie, nec (vt quidem ſpero) minus elaborata proximis, excuduntur. Vale. Ioannes Picus Mirandula, nullius homo magis quã ſui ſimillimus ſalutem tibi à me, ſuo quoq; nomine iuſſit adſcribi. Florentiæ pridie calendar. Decemb M CCCCLXXIX.

IACOBVS ANTIQVARIVS Angelo Politiano ſuo, S. D. 20.

SCripſi adeo optima fide ſciens fore, vt literæ meæ pari candore animi acciperentur. Quod factum non muto, & ita contigiſſe ſicut optabam, valdè lætor. Superuacua eſt in Domitium excuſatio; in quem omnes (ſc. n. dixerim) velellas vtilitate publica diſcentium, à te ſuſceptas fuiſſe arbitror. Neq; eas à me, vel minimo verbo repunctas eſſe velim, vel notatas contraria cenſura. Sed optaſſem, quod amplius opere edito liberum non eſt, temperatum eſſe frequentius à perſona; dum rem inceſſeres. Vtcunq; tamen id ſtudium ſuſceperis, more optimi agricolæ quicquid ſentium occurrebat ſulcis tuis penitus cum radicib: extirpatum iri te voluiſſe non dubito. Nec vetus adhiberi exẽplum oportuit, vbi nego-

negotium præſens non caret laude. Equidem ſcriptis tuis deeſſe id tantum ſentio, quod priſcā ætatē non vixeris, cum qua memoriā omnium ſeculorum conſecutus eſſe videaris, induſtria ac laboris ſimilitudine. Hoc teſtimonium qui non dederint, infelici nati ſunt Muſarum partu, & aldulterino. Noli igitur longi incubatus fœtura nos in expectatione macerare. Sed accepto etiā in tui nominis ſecuritatem ſponſore Pico, cuius tota vita gloriarum plena eſt, à quo in amicorum gregem per te receptum iri omnibus votis expeto: cuius veſtigia ſemper adoro. Quicquid ex altilium cohorte domi naſcitur ſpectandum, legendum ediſcendum emittas, detenturus eos omneis in fidibus tuis, qui aliquo virtutum ſimulacro, aut harmonia ducuntur. Vale. Chalcus tibi ſalutem dicit, tuus eſt, & Antiquarius tuus eſt, vterq; velut dextera tua digitus haberi cupit. Mediolani v. Idus Decemb. MCCCCLXXXIX.

IACOBVS ANTIQVARIVS Angelo Politiano ſuo, S.D. 21.

PVdorem nuper mihi fecit Hieronymus Donatus, qui receptā à republica perſonā magno apud hūc principem æſtimatu agens, officiū meum ſingulari humanitate præuertit. Sed tu quoque in cauſa. Nam ad eum, ſimul & ad me ſcribens, ita inter ſeſe vtramq; epiſtolam cōmiſiſti, vt maiorem meritis de me opinionem

tuam apud illum teſtatus, plus pignoris (quod aiunt) depoſueris, quàm mea pecunia poſſit redimi. Vnde ſtatim legendum miſit; quod (pace tua) falſo prædicabas. In mea itidem epiſtola demonſtraſti illum eſſe dignum quem veneremur, cumulata optimarum artium laude. Equidem inſtitueram ad eum quod ſcripſeras deferre, ſed mei ingenii remiſſa natura, quaſi perendinandi ius vſurpans, ſpacium dedi homini præſtantiſſimo, vt iſtiuſmodi verecundia me conſpergeret: quam longe tamen æquiore animo ferο, quàm teſtimonium tuũ, quod magnis verbis, nullo alioquin ad veritatem confinio pertinentibus, ita confeceris vt nihil potius agere coneris, quàm vt inter dulce reſonantes tibias carmen aliquod demeruiſſe videar. Equidem prolotos digitos me habere non ſentio, quibus myſterium Philoſophiæ ab iſtis ſanctiſſimè, ac penitus tractatum contingere liceat: profanus ſum, & proculi limen adoro. Satis eſt tale arcanum inter eorum manus verſari, quos idoneos proſpeximus ad reſtituenda humana, & diuina animorum exercitamenta: quæ paulò ante ex diſciplinis diſciplinæ cenſebantur, congeſta barbarice terra in oculos miſera, & toto orbe in vnam ſepulturam redacta. Philoſophia Mihi certe in partem felicitatis tribuo quod hoc ſeculo naſci contigit, in quo velut è cœlo delapſi homines expultricem immũditiarum curam literis adhibentes effecerunt, vt

vbi

vbi Picus, phœnix, & id auium genus auſpicatiſſimum eſt, obſtrepere anſer amplius non debeat. Licuit Hermolaum de facie cognoſcere, licuit eum differentem audire de fato, de fortuna, de caſu. Quæ res vt populari captu difficilis eſt, & inprimis à Peripateticis operoſe tractata, ita ab eo reddebatur perſpicua, vt omnem illam cœleſtium cauſarum ſeriem, veluti catenam quandã ante oculos ponere videretur. Sæpe ad pacem, ſæpe ad gratiam, in qua templa vterq; noſtrum diuinæ rei cauſa pergebat, conuenimus. Mira in eo comitas, lepor multus, totam mentem ad afflatum diuinum refert, cuidam terreſtri numini ſimilis. Cum Hieronymo nondum frequens congreſſus: quoniam & ſi cultura literarum in eo eminentium plurimũ inuitat, vt ei fiam quam familiariſſimus; quod tam facile futurum perſpicio, quàm cum viro in officium ſemper expoſito, & obuio: negotii tamẽ publici ratio, quæ nuſquam ſuſpicione vacauit, me deterret, & ab eius honeſtiſſima ac frugifera conſuetudine retrahit. Vnde dolor, ira, & indignatio frequenter macerant animũ meum, vt in ſingulari ac diu alioquin, multisque rebus perſpecta fide, alienam delationem cauere oporteat, iucundiſſima in vita fructus amiſſione, atque iactura. Verum propius eum intueor, quotiens in regiam venit, delectorque amœnitatibus ingenii, quas prudentia & grauitate cõdiuit: qualem in ampliſſima Rep op-

portuna ad honores ſubſellia ſortitum eſſe decet. Sed ſolicitudine quadam pungor (id ſcilicet curat homuncio) ne per quos lingua Latina ornamenta reſtituuntur, per eoſdem aliquando Italicum imperium in unam rempub cedat. Veneti enim in omni tempeſtate ſapientes viri, quod ſuperbiam ſua nimis infenſam omnib. eſſe intelligerēt (ampulloſa namq; quorundā imperitia, & oſtētatione id accidebat) nouato nuper in melius more, eos legatos circummittunt, qui & molliant animos, quibus cum agunt & familiarius commercia miſceant, atque patefacto quod prius ſenioribus tantum licebat etiā iuuentuti, & gliſcenti Philoſophia aditu honorib. & præmiis ornāt. Incredibile eſt, quantū iſti proficiāt. Sed quoniam imperiū non niſi fato dari cernimus, quid ſit euenturū, alii viderint. Nos interea cōmunib. ſtudiis gratulamur quæ aſſertores vos habēt maximos, & primæ claſſis viros. Bene profecto nobiſcū agitur, quod lucernam à vobis anteferri cōtigit, quotidie aliquid excuditur poſteritate dignum. Id magnopere ad mei animi lætitias pertinet. Illud tantum mea intereſſe vt putes velim, quod quam operam præſtare nequeo, in aliorum induſtria libenter intuear; vltra onerari non patior, quàm hominē poſtremæ trib. ſine prærogatiua ferentis ſuffragia. Vale, & Pico omnium qui viuunt laudē ſupergreſſo, me ſæpius, & iterū cōmenda. Mediolani XVI *calend. Ian.* MCCCCLXXXIX.

ANGE-

ANGELVS POLITIANVS
Iacobo Antiquario ſuo, S. D. 22.

ARguis mendacẽ, quod in epiſtola mea proxima ſtylum literasq; tuas, apud eruditiſſimũ virum quaſi plus nimio laudauerim. Sed hoc ita docte facis tamen, vt quibus me verbis accuſas, iiſdem prorſus abſoluas. Quo fit, vt non alio magis iudicij mei ratio mihi conſtet, quam quod abs te ſic reprehenditur eloquenter. Niſi forte parũ verus ob id ego teſtis, (teſtis.n. planè, non laudator) quod attigi teſtimoniũ de te, nec impleui: verũ cogita, quam ſit arduũ verbis exæquare laudes, quæ fidem ſic excedant, vt eis nec tu quidem protinus aſſentias. qui iampridem ſatisfeceris. Quod autẽ me Ioanni Pico Mirandula, Hieronymoq; Donato, & Hermolao Barbaro, tantis in omni literatura viris, quantos olim non meminimus, adnumeras, equidem irrideri me putarem: niſi perſuaſiſſimum haberem, falli te duntaxat amore nimio, quam ſolere ait Plato in iudiciis cæcutire. Cæterum ego tam me ſcio cum talibus nec ingenio, nec doctrina, quam nec natalibus nec fortuna debere cõferri. De imperio vero, quo ais, fors ipſa viderit, aut ſi quis eſt in magnis rebus mea quoque preci & voto locus, vtinam deniq; apud eos reſidat qui ſint illo quam digniſſimi. Picus noſter vnice te diligit, nec autem plus de meis verbis, quam de tuis epiſtolis; quin eas nunc me

tibi dictante, cum maxime legit, curatque deſcribendas: ſed & mire gaudet, quod Hieronymum Donatum iuxta ſecum probes, tum quod inter vos cohaſeritis tu & Barbarus, non inuicem modo, ſed & in commune conſultum putat. Idem pene me quoque prouocat in te redamando, nulli ſcilicet hominum concedentem. Quare velim mihi pro meo in te ſtudio Chalcum perpetuo, vel patronum ſi patitur, vel ſi hoc mauult, amicum magnum, quibus potes machinis retineas. Vale. Florentia, quarto calend. Ianuar. M.CCCCLXXXIX.

IACOBVS ANTIQVARIVS
Angelo Politiano ſuo, S. D. 23.

P*Erferuntur qottidie ad te manipulatim ex toto doctiſſimorum hominum cœtu litera, qua tua laudi multum videntur afferre, qua eas fronte accipias ignoro; opinor tamen indiſſimulata & familiari. Quod vero ſcribunt, ſeculo gratulantur, & tibi. Interea Pomponij epiſtola plurimum me delectauit, quam mihi legendam nuper tradidit Bernardus noſter, adoleſcens in tua ſchola tornatim expolitus. Cupio tamẽ ex te ſcire, an tibi ex tam referta multorum laudatione quicquam vindices. Nam ſapientes viri, in quorum ſententia te eſſe arbitror, quicquid inſpexerint in ſe boni, non ſua opera id partum, paratum ve: ſed natura & Dei beneficio tributum eſſe credunt. At vero qui illud*

illud ſibi acceptum referunt, hi proculdubio lenæ purpuriſſatæ cõparandi ſunt, aut Poggianæ fabulæ. Et nos poma natamus. Sæpe eas cogitationes immigrare te (ſic enim puto) quæ ad alicuius rei veſtigium iam tenendum ſpectent, ſed extrarias, & tuæ menti quaſi quibuſdam igniculis collucentes haud dubie ſentis. Itaque cum te alicuius humani decoris conſcium cernis eſſe, ſupra hominem te, ne vno quidem digito efferre debes. Ego enim is ſum qui te amem, atque etiam colam virtutem tuam: ſed rurſus qui donum cœlitus datum in te agnoſcam, quo & vetera illuſtres longæuitate rubiginata, & ſurgenti atque ad æmulationem laudis adnitenti ſeculo manum porrigas. Vale. Mediolani, calend. Septemb. MIXD.

ANGELVS POLITIANVS
Iacobo Antiquario ſuo, S. D. 24.

QVæris ex me per epiſtolam, qua tandẽ fronte doctiſſimorum hominum tam crebras literas, meis refertas laudibus accipiam; & an quippiam mihi ex illorum teſtimonio plus vindicem. Prudenterq; me admones, & beneuolẽ, ne meum eſſe putem quod diuini beneficij ſit, neve ſupra hominem efferar. Denique ſic epiſtolã claudis, vt eſſe in magna ſpe, vel expectatione potius ſtudiorum, literarumq; noſtrarum videaris. Equidem (vt planiſſime dicam) ſentio me ſibi in ſuſpicionem veniſſe, quaſi plus ni-

mio ſim gloriæ auid⁹, quod vt quas à doctis hominib. proximis aliquot menſibus acceperim literas, earum exemplum ſtatim iſthuc Bernardo Riccio miſerim, quo tibi protinus oſtenderentur. Vt autem ſic ineptirem, non mea me voluntas, verum ipſius Bernardi, optimi quidem iuuenis, ſed mei nimium amantis, aſſiduæ propè obſecrationes impulerunt; præſertim qui te quoque ipſum magnopere id velle, atque etiam contendere aſſeueraret. Non igitur vt auras quaſi captarem, quod à meis moribus procul abeſt, ſed vt amicis obſequerer, quorum me ſemper iudicio permiſerim crebras iſthuc epiſtolas illas miſſitabam; quas tamē propè meminetam non iuratorū teſtium, ſed blandientiū eſſe amicorum. Quod igitur rogas, qua eas denique fronte ſuſcipiā, planè fateor lætâ: ſic enim ſoleo quæcunq. à viris & amicis, & doctis proficiſcūtur. Cæterum ſic ipſemet mecum cogitare ſoleo. Si fallitur qui me laudat, danda mihi opera eſt, ne iterum fallatur, atque interim habēda gratia. Sin autem minime fallitur, aut idem nec etiam fallit, atque ita maior ſum, quàm mihi fortaſſis videor, aut ſi fallit, animandi mei, vel conciliandi, vel irridendi gratia fallit: quorum primum mihi expedit, alterum non diſplicet, tertium cadere in amicum non ſolet. Itaq; ratiocinationem ſic colligo. vt aut ego ne doctus quidem ſim, quod iſti vel opinantur, vel dictitant, aut ſim certè, qualem prædicant. Sed quoniam

niam vir eſſe nemo doctus poteſt, qui n ſibi ipſe quoq; videatur: prima enim docti hominis conditio eſt, vt ipſe ſe norit. Ego vero mihi doctus non videor. ſequitur omnino ne ſim doctus. Sed hoc ipſum tamen non falli me in eo quo plerique opinor. falluntur, niſi diuini eſſe muneris intelligerem, etiam plus cæteris fallerer. Ibi vero fateor, riſi mediocriter, cum me admones, ne ſupra hominem efferar, ſcilicet periculũ eſt hoc in me, qui quidem adhuc in primis literulis hæſitem, quaſdã vero arteis ex iis ne attigerim quidem, quæ Philoſophiæ ſtudio famulantur: cum ſit eorum quoq; qui diſciplinas omneis, omnemque ſapientiam prohibuiſſent, celebris illa ſentẽtia, ſic ad ea quæ natura in promptu haberet; noſtræ mentis aciem, ſicut ad ſolem noctua oculos caligare. Procul hæc à nobis inſania ſit, vt quantum abſimus adhuc. nõ dico à ſummis, ſed vel à mediocribus viris, ignoremus. Aſſentatiunculis aũ em quorundam, aut item obtrectatiunculis & ineptis, & leuibus, non magis equidem aut attollor, aut deprimor, quàm vmbra ipſa mei corporis. Non n. quia longior illa & extẽſior manè ac veſperi ſit, meridie vero breuior & cõtractior: ob id ego quoq; ſtatim maior procerior que mihi manè ac veſperi, quam meridie ipſo videri debeo. Quod autẽ fore ſuſpicaris, opera, ſtudio, induſtriaq; mea, vt & vetuſtaſti ſqualor abſtergatur, & ad frugem iuniores perueniant. vide quæſo ne tibi verba det amor erga me ni-

mius. Ego certe (neſcio autem vitio ne mentis captus an conſilio magis adductus) magnum quiddam omnino molior, facturusq; operæpretium videor, modo vires animum ſubſequantur. Vale. Faſulæ, ante VII. calend. Septemb, MCCCCLXXXXI.

ANGELI POLITIANI
EPISTOLARVM LIB. IV.

JACOBVS ANTIQVARIVS Angelo Politiano ſuo, S.D. I.

AD quintum Idus Aprilis ſeceſſeram Ticinũ. Poſtridie eius diei cũ officii cauſa præfectum arcis, humaniſſimum virum Iacobum Puſterlam conueniſſem, perbenigne me exoſculatus, ſecunda inquit noctis vigilia, de Laurentii Medicis obitu præuolans tabellarius ad principem contendit. Hoc nuncio attonitus, oculos cũ in terrã defixiſſem: Eſtne, inquam, nobis iratus Deus? vt in illo omnium ſapientiſſimo viro, tot ſpes, tot virtutum imagines, & ſigna, tãquam ad vaſa conclamans ſuſtulerit: ſed de Italiæ calamitatibus mox. Quæ enim ab eminentiſſimis locis mala ingruunt, niuibus, cum in montium cacuminibus liqueſcentes ingentia efficiunt flumina, ſimillima eſſe ſolent. Biduo poſt Mediolanum regreſſus, offendi ſermonem varium,

riū; ea namq; dī mœſtiſſima re iam populus erat certior. A ii de cœlo adem Liberatæ, paulo ante quàm Laurentius decederet, tactam: alii deſperata eiuſdem ſalute. Petrum Leonem Medicum, qui ægrotanti aſſederat, ſeſe in puteū præcipitaſſe affirmabant. Dedi cōpluſculos dies dolori meo; neq; poſſum mi Politiane, magnopere non torqueri; & vt meipſum aſſidue magis vrgeam, tū mea, tum aliorū cauſa facit. Scis qua illū veneratione proſequebar, quove quaſi reſtituta vice, me ipſe complectabatur animo non ignoras: qui vnus omniū vitæ meæ præſidium in pleraq; fortuna à me cenſeretur conſtantiſſimum. Sed in cōmuni rerum acervo (plura ſunt) ſæpe n. inter Scyllam & Charybdim poſitus, Italiam non minus temperabat, quàm Iſthmus ille, qui inter Ionium & Ægeum, ne inter ſe cōcurrentia maria confundantur, natura conſtitutus eſſe videtur. Scio in clariſſimo iuuene Petro Medice, ab vniuerſa ciuitate, quod noſtrū dolorem plurimū extenuat, patris authoritatē prorſus cōfirmatam eſſe, idq; decretū publicum, quoniā in vnius familiæ incolumitate totius Reip. ſalus verſatur, perpetuo manſurum & ſperamus, & cupimus. Laurentii tamē deſideriū lenire nequeo & quod recēti vulneri accidere ſolet, quo magis frigeſcit, eo grauius dolet, in me ſentio. In iſta vero tua ingenti ſtudiorum calamitate, atq; iactura, quid abs te opem video; quid impetrare poſſim ambigo. Fa-

etiam tamen quod in communi luctu aſſolet, ac per ipſum Laurentii felicem memoriam, ut abſterſis aliquantiſper lachrymis, quo ille emigrauerit animi terrore, quidue antea ad ſuos ſit præfatus, in vtriuſq; noſtrûm conſolationem totam illius vitam ſplendoris, & laudis plenam, tuis aliquando lucubrationibus ad poſteritatem peruenturam non dubito: quibus honoribus ſit elatus, cui quoq; monumento, & quibus eulogiis intulerint perſcribas, & rogo, & obſecro. Vale. Mediolani XVIII. *calendar. April.* MCCCCLXXXXII.

ANGELVS POLITIANVS Iacobo Antiquario ſuo, S.D. 2.

VVlgare eſt, ut qui ſerius paulo ad amicorum literas reſpondeant, nimias occupationes ſuas excuſent. Ego vero quo minus maturè ad te reſcripſerim, non tam culpam cõfero in occupationes quanquam ne ipſa quidem defuerunt, quàm in acerbiſſimũ potius hunc dolorem, quem mihi eius viri obitus attulit, cuius patrocinio nuper vnus ex omnibus literarum profeſſoribus, & eram fortunatiſſimus, & habebar. Illo igitur nunc extincto, qui fuerat vnicus author eruditi laboris videlicet, ardor etiam ſcribendi noſter extinctus eſt, omniſque propè veterum ſtudiorum alacritas elanguit. Sed ſi tantus amor caſus cognoſcere noſtros, *& qualem ſe ille vir in extremo quaſi vitæ*

vita actu geſſerit, audire: quanquam & fletu impedior, & à recordatione ipſa, quaſiq; retractatione doloris abhorret animus, ac reſilit; obtemperabo tamē tuæ tantæ ac tam honeſtæ voluntati; cui deeſſe pro inſtituta inter nos amicitia neq; volo, neq; poſſum. Nā profecto ipſemet mihi nimium & inciuilis viderer, & inhumanus ſi tibi & tali viro, & mei tam ſtudioſo rem auſim prorſus vllā denegare. Cæterū quoniam de quo tibi a nobis ſcribi poſtulas, id eiuſmodi eſt, vt facilius ſenſu quodā animi tacito, & cogitatione cōprehendatur, quam aut verbis, aut literis exprimi poſſit; hac lege tibi iam nunc obſequium noſtrum aſtringimus, vt neq; id polliceamur quod implere non poſſimus, tuā certa cauſa non retuſemus. Laborauerat igitur circiter menſes duos Laurentius Medices è doloribus iis, qui quoniā viſcerum cartilagini inhæreant, ex argumento Hypochondrij *appellātur. Hi tametſi neminē ſua quidē vi iugulant, quoniā tamen acutiſſimi ſunt, etiam iure moleſtiſſimi perhibentur. Sed n. in Laurentio, fatóne dixerim, an inſcitia, incuriaque medentium id euenit, vt dum curatio doloribus adhibetur, febris vna omniū inſidioſiſſima cōtracta ſit, quæ ſenſim illapſa non quidem in arterias, aut venas, ſicuti cæteræ ſolent; ſed in artus, in viſcera, in neruos, in oſſa quoque, & medullas incubuerit. Ea vero quod ſubtiliter ac latenter quaſiq; lenib. veſtigiis irrepſerat, parū primo animad-*

uerſa: dein vero cum ſatis magnã ſui ſignificationem dediſſet, non tamẽ pro eo ac debuit diligẽter curata, ſic hominẽ debilitauerat prorſus, atq; afflixerat, vt non viribus modo, ſed corpore etiam pene omni amiſſo, & conſumpto diſtabeſceret. Quare pridie quam natura ſatisfaceret, cum quidem in villa Caregia cubaret æger, ita repente concidit totus, nullã vt iam ſuæ ſalutis ſpem reliquã oſtenderet. Quod homo, vt ſemper cautiſſimus, intelligens, nihil prius habuit, quam vt animæ medicum accerſeret, cui de contractis tota vita noxiis Chriſtiano ritu confiteretur. Quem ego hominẽ poſtea mirabũdum ſic propè audiui narrantem: nihil ſibi vnquam neque mirius, neq; incredibilius viſum, quam quomodo Laurentius conſtans paratuſq; aduerſus mortẽ, atq; imperterritus, & præteritorum meminiſſet, & præſentia diſpenſaſſet, & de futuris item religioſiſſime, prudẽtiſſimeq; cauiſſet. Nocte dein media quieſcenti, meditãtiq; ſacerdos adeſſe cum ſacramento nunciatur. Ibi vero excuſſus, Procul, *inquit*, à me hoc abſit, patiar vt Ieſum meũ. qui me finxit, qui me redemit, adúſque cubiculũ hoc venire: tollite hinc obſecro me quã primũ, tollite, vt Domino occurram. *Et cum dicto ſubleuans ipſe ſe quantum poterat, atq; animo corporis imbecillitatem ſuſtentans, inter familiarium manus obuiam ſeniori ad aulam vſq; procedit: cuius ad genua prorepens, ſupplexque at læ-*

at lachrymans: Tunc, *inquit*, mitiſſime Ieſu, tu nequiſſimũ hunc ſeruũ tuum dignaris inuiſere; At quid dixi ſeruum? immo vero hoſtẽ potius, & quidẽ ingratiſſimũ, qui tãtis abs te cumulatus beneficiis, nec tibi dicto vnquã audiẽs fuerim, & tuã toties maieſtatẽ læſerim. Quod ego te per illam quã genus omne hominũ cõplecteris charitatẽ, quæq; te cælit⁹ ad nos in terrã deduxit, nostræq; humanitatis induit inuolucris, quæ famẽ, quę ſitim, quę frigus, ęſtum, labores, irriſus, cõtumelias, flagella, & verbera, quæ poſtremo etiã mortẽ, crucemq; ſubire te cõpulit. Per hanc ego te ſalutifer Ieſu quæſo, obteſtorque, auertas faciem à peccatis meis; vt cũ ante tribunal tuũ cõſtitero, quo me iamdudũ citari plane ſentio, nõ mea fraus, non culpa plectatur, ſed tuę crucis meritis cõdonetur. Valeat valeat in cauſa mea ſanguis ille tuus Ieſu precioſiſſimus, quẽ pro aſſeẽdis in libertatẽ hominib. in ara illa ſublimi noſtrę redemptionis effudiſti. *Hæc atq; alia cũ diceret lachrymans ipſe, lachrymantibuſq; qui aderant vniuerſis, iubet eum tandẽ ſacerdos attolli, atque in lectulũ ſuum, quo ſacramentum cõmodius adminiſtraretur, referri. Quod ille, cum aliquandiu facturum negaſſet, tamen ne ſeniori ſuo foret minus obſequẽs, exorari ſe paſſus, iteratis eiuſdem fermè ſententia verbis, corpus ac*

ſanguinem dominicum plenus iam ſanctitatis, & diuina quadam maieſtate verendus accepit. Tum conſolari Petrū filium (nam reliqui aberant) exorſus ferret æquo animo vim neceſſitatis admonebat, non defuturū cœlitus patrocinium, quod ne ſibi quidē vnquam in tantis rerū fortunæq; varietatib. defuiſſet; virtutem modo, & bonā mentem coleret, bene conſulta bonos euentus paritura. Poſt illa cōtemplabundus aliquandiu quieuit: excluſis dein cæteris, eundem ad ſe natū vocat, multa monet, multa præcipit, multa edocet, quæ nondū foras emanarūt, plena omnia tamē (ſicuti audiuimus) & ſapientiæ ſingularis, & ſanctimoniæ quorum tamen vnū quod nobis ſcire quidem licuerit, adſcribā. Ciues, *inquit*, mi Petre, ſucceſſorem te meum haud dubie agnoſcent. Nec antē vereor, ne non eadem futurus authoritate in hac Rep. ſis, qua nos ipſi ad hanc diē fuerim⁹. Sed quoniā ciuitas omnis corp⁹ eſt (quod aiunt) multorum capitum, neq; mos geri ſingulis poteſt memento in eiuſmodi varietatibus id cōſilium ſequi ſemper, quod eſſe quàm honeſtiſſimum intelliges, magiſq; vniuerſitatis, quàm ſeorſum cuiuſq; rationē habeto. *Mandauit & de funere, vt ſcilicet aui Coſmi exemplo, iuſta ſibi fierent, intra modū videlicet eum, qui priuato cōueniat. Venit dein Ticino Lazarus veſter, medicus (vt quidem viſum eſt) experientiſſimus: qui tamen*

ſerò

ſerò aduocatus, ne quid inexpertum relinqueret, precioſiſſima quadam gemmis omne genus margaritisq; conterendis medicamenta tentabat. Quærit tibi tum ex familiaribus Laurentius (iam enim admiſſi aliquot fueramus) quid ille agitaret medicus, quid moliretur. Cui cum ego reſpōdiſſem, epithema eum concinnare, quo præcordia fouerentur; agnita ille ſtatim voce, ac me hilare intuens (vt ſemper ſolitus) heus, *inquit*, heus Angele: ſimul brachia iam exhauſta virib. ægre attollēs, manus ambas arctiſſime prehendit. *Me vero ſingultus lachrymæq; cum occupauiſſent quas celare tamē reiecta ceruice conabar, nihilo ille commotior, etiam atque etiam manus retentabat. Vbi autem perſenſit fletu adhuc præpediri me, quo minus ei operam darem, ſenſim ſcilicet eas quaſiq; diſſimulanter omiſit. Ego me autem cōtinuo in penetrale thalami conicio flentem, atq; habenas (vt ita dicam) dolori & lachrymis laxo. Mox tamen reuertor eōdem, ſiccatis quantum licebat oculis. Ille vbi me vidit, vidit autem ſtatim, vocat ad ſe rurſum, quæritque perblande, quid Picus Mirandula ſuus ageret. Reſpondeo, manere eum in vrbe quod vereatur, ne illi ſi veniat, moleſtior ſit. At ego, inquit, viciſſim ni verear, ne moleſtū ſit ei hoc iter, videre, atq; alloqui extremum exoptem priuſquā planè à vobis emigro. Vin' tu, inquā accerſatur? Ego vero, ait ille, quā primū. Ita ſanè facio, venerat*

iam, aſſederat, atque ego quoq; iuxta genibus incubueram, quo loquentem patronũ facilius, vtpote defecta iam vocula, exaudirem. Bone Deus, qua ille hunc hominẽ comitate, qua humanitate, quib. etiam quaſi blanditiis excepit? Rogauit primo, ignoſceret quod ei laborẽ hunc iniunxiſſet; amori hoc tamen & beneuolentiæ in illum ſua adſcriberet, libentius ſeſe animam editurum, ſi prius amiciſſimi hominis aſpectu morientes oculos ſatiaſſet. Tum ſermones iniecit vrbanos, vt ſolebat, & familiares. Nonnihil etiam tunc quoq; iocatus nobiſcũ, quin vtroſq; intuens nos; Vellem, ait, diſtuliſſet me ſaltem mors hac ad eum diem quo veſtrã planè bibliothecam abſoluiſſem. Ne multis. Abierat vix dum Picus cum Ferrarienſis Hieronymus, inſignis & doctrina, & ſanctimonia vir, cœleſtiſq; doctrinæ prædicator egregius, cubiculum ingreditur, hortatur vt fidem teneat; ille vero tenere ſe ait inconcuſſam. vt quã emendatiſſime poſthac viuere deſtinet, ſcilicet facturum obnixe reſpondit, vt mortem deniq; ſi neceſſe ſit æquo animo toleret. Nihil vero, inquit ille, iucundius, ſiquidem ita à Deo decretum ſit. Recedebat homo iam, cum Laurentius, Heus, inquit, benedictionẽ pater, priuſquã à nobis proficiſceris. Simul demiſſo capite vultuq;, & in omnem piæ religionis imaginem formatus, ſubinde ad verba illius & preces, rite ac memoriter reſponſitabat, ne tantillũ quidem familiarium luctu,

aper-

aperto iam, neq; ſe vlterius diſſimulante, commotus. Diceres indictam cæteris, vno excepto Laurentio, mortem. Sic ſcilicet vnus ex omnibus ipſe nullam doloris, nullam perturbationis, nullam triſtitiæ ſignificationem dabat: conſuetumque animi rigorem, conſtantiam, æquabilitatem, magnitudinem, ad extremum vſq; ſpiritum producebat. Inſtabant Medici adhuc tamen, & ne nihil agere viderentur, officioſiſſime hominem vexabant, nihil ille tamen aſpernari, nihil auerſari, quod illi modo obtuliſſent: non quidem quoniam ſpe vitæ blandientis illiceretur, ſed ne quem forte moriens, vel leuiſſime perſtringeret. Adeoque fortis ad extremum perſtitit, vt de ſua quoq; ipſius morte nõnihil cauillaretur: ſicuti cum porrigenti quidã cibum, roganti q; mox quam placuiſſet, reſpondit: quàm ſolet morienti. *Poſt id blande ſingulos amplexatus, petita q; ſuppliciter venia, ſi cui grauior forte, ſi moleſtior morbi vitio fuiſſet; totum ſe poſt illa perunctioni ſummæ, demigrantiſque animæ commendationi dedidit. Recitari dein euangelica hiſtoria cœpta eſt, qua ſcilicet irrogati Chriſto cruciatus explicantur, cuius ille agnoſcere ſe verba & ſententias propè omneis, modo labra tacitus mouens, modo languenteis oculos erigens, interdum etiam digitorum geſtu ſignificabat. Poſtremo ſigillum crucifixi argenteum, margaritis gemmiſq; magnifice adornatum, defixis vſquequaque oculis ir-*

tuens, identidemque deoſculans expirauit. Vir ad omnia ſumma natus, & qui flantem reflantemq; toties fortunam, vſq; adeo ſit alterna velificatione moderatus, vt neſcias vtrum ſecundis rebus conſtantior, an aduerſis æquior ac tẽperantior apparuerit. Ingenio vero tanto ac tam facili, & perſpicaci, vt quibus in ſingulis excellere alij magnum putant, ille vniuerſis pariter emineret. Nam probitatem, iuſtitiam, fidem, nemo arbitror neſcit, ita ſibi Laurẽtij Medicis pectus atq; animum quaſi gratiſſimum aliquod domicilium, templumque delegiſſe. Iam comitas, humanitas, affabilitas quanta fuerit, eximia quadã in eum totius populi, atq; omniũ planè ordinum beneuolentia declaratur. Sed enim inter hæc omnia liberalitas tamen, & magnificentia exſplendeſcebat, quæ illum penè immortali quadam gloria ad Deos vſq; prouexerat. Cum interim nihil ille famæ duntaxat cauſa, & nominis, omnia vero virtutis amore perſequebatur. Quanto autẽ literatos homines ſtudio complectebatur, quantũ honoris, quantũ etiam reuerentiæ omnib' exhibebat, quantum denique operæ, induſtriæq; ſuæ conquirẽdis toto orbe terrarum, coemendiſque linguæ vtriuſque voluminibus poſuit: quantoſque in ea re quam immanes ſumptus fecit, vt non ætas modo hæc, aut hoc ſeculum, ſed poſteritas etiam ipſa maximam in huius hominis interitu iacturam fecerit. Cæterum conſolantur nos maximo in luctu

liberi

liberi eius, tanto patre digniſſimi. Quorum qui maximus natu Petrus, *vixdum primum & vigeſimum ingreſſus annũ, tanta iam & grauitate, & prudẽtia, & authoritate molem totius Reip ſuſtentat, vt in eo ſtatim reuixiſſe genitor Laurentius exiſtimetur. Alter annorum duodeuiginti,* Ioãnes, *& Cardinalis ampliſſimus (quod nunquam cuiquam id ætatis contigerit) & idem pontifici maximo, non in eccleſiæ patrimonio dũtaxat, ſed in patria quoq; ſua ditione legatus; talem tantũq; ſe iam tam arduis negotiis gerit, & præſtat, vt omnium in ſe mortaliũ oculos conuerterit, atq; incredibilem quandam, cui reſponſurus planiſſime eſt, expectationẽ concitauerit. Tertius porro* Iulianus, *impubes adhuc pudore tamen ac venuſtate, neq; non probitatis, & ingenii mirifica quadam ſuauiſſimaq; indole, totius ſibi iam ciuitatis animos deuinxit. Verum vt de aliis in præſenti taceã, de Petro certe ipſo cohibere me non poſſum, quin recenti re teſtimonium hoc loco paternum adſcribam. Duobus circiter ante obitum menſibus, cum in ſuo cubiculo ſedens (vt ſolebat) Laurentius, de Philoſophia, & literis nobiſcum fabularetur, ac ſe deſtinaſſe diceret reliquam ætatem in iis ſtudiis mecum, & cum Ficino, Picoq; ipſo Mirandula conſumere, procul ſcilicet ab vrbe, & ſtrepitu: negabam equidem hoc ei per ſuos ciues licere, qui quidem indies viderentur magis, magisq; ipſius & conſilium, & authoritatem*

deſideraturi. Tum ſubridens ille, Atqui iam, *inquit,* vices noſtras alumno tuo delegabimus, atq; in eum ſarcinam hanc & onus omne reclinabimus. *Cumq; ego rogaſſem, an adhuc in adoleſcente tantum virium deprehendiſſet, vt eis bona fide incumbere iam poſſemus.* Ego vero, *ait ille,* quanta eius & quàm ſolida video eſſe fundamẽta, laturũ ſpero haud dubie quicquid inędificauero. Caue igitur putes, Angele, quenquam adhuc ex noſtris indole fuiſſe tanta, quantam iam Petrus oſtendit, vt ſperem fore, atq; adeo augurer (niſi me ipſius ingenii aliquot iã experimenta fefellerint) ne cui ſit maiorũ ſuorum conceſſurus. *Atq; huius quidem iudicii praſagiique paterni, magnum profectò & clarum ſpecimen hoc nuper dedit, quod ægrotanti praſto fuit ſemper, omniaq; per ſe penè etiam ſordida miniſteria obiuit, vigiliarum patientiſſimus & inedia: nunquamq; à lectulo ipſo patris, niſi cum maxime Reſp. vrgeret, auelli paſſus. Et cum mirifica pietas extaret in vultu, tamen ne morbum aut ſolicitudinem paternam mœrore ſuo adaugeret, gemitus omneis, & lachrymas incredibili virtute quaſi deuorabat. Porrò autem, quod vnum triſtiſſima in re pulcherrimum, ceu ſpectaculum videbamus, inuicem pater quoque ipſe ne triſtiorem filium, triſtitia ſua redderet, frontem ſibi extempore velut aliam fingebat, ac fluentes o-*

culos;

culos in illius gratiam continebat, nunquam aut conſternatus animo, aut fractus, donec ante ora natus obſeruaretur. Ita vterq; certatim vim facere affectibus ſuis, ac diſſimulare pietatem pietatis ſtudio nitebatur. Vt autem Laurentius è vita deceſſit, dici vix poteſt, quanta & humanitate, & grauitate ciues omnes ſuos Petrus noſter, ad ſe domum confluentes exceperit. quam & appoſite, & varie, & blande etiã dolentibus, cõ olantibuſq; pro tempore ſuamq; operam pollicentibus reſponderit. Quantam deinde, & quam ſolertem rei conſtituendæ familiari curã impenderit, vt neceſſitudines ſuas omneis grauiſſimo caſu perculſas ſubleuarit vt vel minutiſſimum quenq; ex familiaribus deiectum, diffidentemq; ſibi aduerſis rebus collegerit erexerit, animauerit, vt in obeunda quoque Rep nulli vnquam, aut loco, aut tempori, aut muneri, aut homini defuerit, nulla deniq; in parte ceſſauerit. Sic vt eam planè inſtitiſſe iam viam, atque ita pleno gradu iter ingreſſus videatur, breui vt putetur parentem quoque ipſum veſtigiis conſecuturus. De funere autem nihil eſt quod dicam. Tantum ad aui exemplum ex præſcripto celebratum eſt, quemadmodum ipſe, vt dixi, moriens mandauerat. Tam magno autem omnis generis mortalium concurſu, quam magnum nunquam antea meminerimus. Prodigia vero mortem fermè hac anteceſſerunt. quanquam alia quoque vulgo fe-

runtur. Nonis Aprilibus hora fermè diei tertia, triduo antequam animam edidit Laurentius, mulier neſcio qua, dum in æde ſacra Mariæ nouellæ, quæ dicitur, declamitanti è pulpito dat operam, repente inter confertam populi multitudinem expauefacta, conſternataq; conſurgit, lymphatoque curſu, & terrificis clamoribus, Heus, heus, *inquit*, ciues, an hunc nõ cernitis ferocientem taurum, qui templũ hoc ingens flammatis cornibus ad terram deiicit? *Prima porrò vigilia, cum cœlum nubibus de improuiſo fœdaretur, continuo Baſilicæ ipſius maximæ faſtigiũ, quod opere miro ſingularẽ toto terrarum orbe teſtudinem ſupereminet, tactum de cœlo eſt, ita vt vaſtæ quæpiam decuterentur moles, atq; in eam potiſſimum partem, quà Medicæ conniſuntur ædes vi quadam horrenda & impetu marmora immania torquerẽtur. In quo illud etiam præſcito nõ caruit, quod inaurata vna pila, quales aliæq; in eodem faſtigio conſpiciuntur, excuſſa fulmine eſt, ne non ex ipſo quoq; inſigni proprium eius familiæ detrimentum portẽderetur. Sed & illud memorabile, quod vt primum detonuit ſtatim quoq; ſerenitas reddita. Qua autem nocte obiit Laurentius, ſtella ſolito clarior, ac grandior ſub vrbano imminens, in quo is animã agebat, illo ipſo temporis articulo decidere, extinguiq; viſa quo cõpertum deinde eſt eum vitâ demigraſſe. Quin excurriſſe etiam faces trinoctio perpetuo de Fæ-*

ſulis

ſulanis montibus, ſupraq; id templum, quo reliquiæ conduntur Medicæ gentis, ſcintillaſſe nonnihil, moxq; euanuiſſe feruntur. Quid? quod & leonum quoq; nobiliſſimum par, in ipſa quæ publice continentur cauea, ſic in pugnam ferociter concurrerit, vt alter peſſime acceptus alter etiam letho ſit datus. Arreti quoque ſupra arcẽ ipſam, gemina perdiu arſiſſe flamma, quaſi Caſtores feruntur, ac lupã idẽtidem ſub mœnibus vlulatus terrificos edidiſſe. Quidam illud etiam (vt ſunt ingenia) pro monſtro interpretantur quod excellentiſſimus (ita enim habebatur) huius ætatis medicus, quãdo ars eum præſcitaq; fefellerant animum deſponderit, puteoque ſe ſponte demerſerit, ac principi ipſi Medicæ (ſi vocabulum ſpectes) familia ſua necẽ parentauerit. Sed video me, cum quidem multa, & magna reticuerim, ne forte in ſpeciem adulationis inciderem, longius tamen prouectum, quàm à principio inſtitueram. Quod vt facerẽ, partim cupiditas ipſa obſequẽdi, obtemperandiq; tibi optimo, doctiſſimo, prudentiſſimoq; homini, mihiq; amiciſſimo cuius quidem ſtudio ſatisfacere, breuitas ipſa in tranſcurſu nõ poterat: partim etiam amara quædam dulcedo, quaſique titillatio impulit, recolendæ, frequentandæq; eius viri memoriæ. Cui ſi parem ſimilemq; noſtra ætas vnum forte atq; alterum tulit poteſt audacter iam de ſplendore nominis & gloria, cum vetuſtate quoq; ipſa contendere.

Vale 15. *calen. Iunias.* MCCCCLXXXXII. *in Faſulano ruſculo.*

CÆSAR CARMENTVS ANgelo Politiano, S.D. 3.

POlitias tuas, hoc eſt Miſcellaneorum librũ oſtendit nuper mihi Iacobus Rufinus, amœniſſimi homo ingenii, tibiq; amiciſſimi. Nihil me Hercules illis mundius, nihil acutius, nihil doctius, iſta vna centuria (vt equidem ſentio) non modo Gellium, & id genus alios æmularis, ſed longe ſuperas. Fama quanquam magnus es, ſcriptis certe maior; quare ætati huic noſtræ gratulor. Eſt enim præſenti in ſeculo, quod admirari poſſimus, ne ſemper veterũ ingenia ſuſpiciamus. Ego per te cum multa didicerim, tibi me debere fateor, cunctaq; mea polliceor; amicos habes ſupremæ fortunæ viros, nos humili de plebe ſumus, qui quaſi fores amicitiæ tuæ pulſamus. Quid tu tenuis hominem ſortis deſpicies? inter ganeatas dapes vilis quandoque iuuat, atq; appetitur oliua. Porro quod & ipſe literas iſtas profitear, nihil velim charum me tibi reddat. Nam profeſſio adeo ieiuna eſt, in hoc laude dignus, quod ad ſtudia iſta anhelem, non quod profitear. Quali enim ſimus doctrina, ipſi probe ſcimus, iter in denſis tentamus tenebris, lucella ſectamur, quandiu tantum cõgeſſerimus, quantum ſit ſatis pro victu annorum aliquot, mox Athenas, id eſt, Florentiam ad ca-

ad capiendum abs te cultum ingenii proficiſcemur: abſentem quæſo & incognitum, ſi potes, dilige interea, & vale.

ANGELVS POLITIANVS Cæſari Camento ſuo S.D. 4.

I*Ggnoſce occupationibus Cæſar neq; me vel ſuperbũ crede, vel inofficiosũ, quod ad tuas hactenus literas non reſcripſerim. Melior diei pars lectionib. variis mihi teritur, reliqua datur amicis opera. Noctem ſibi quies, & ſomnus cum precibus, horario, & ſtylo diuidunt. Ac (ne manifeſta diſſimulem) recraſtinator quoq; natura ſum maximus, nec ad diem facile ſoluo: quanquam omnino aliquando ſoluo quod debui: quorum alterum dum redditur (vt verum fatear) nonnihil dolet ob ignauiam; alterum me, quoniam redditum non eſt, ſemper excruciat. Venio nunc ad epiſtolas tuas, quas equidem quoniam ſunt elegantiſſimæ, plenæque mearum laudum, cupiebam ſic inuicem ferre laudibus, vt par pari relatum cognoſceres. At enim ſi fecero, credet aliquis me forſitan huius deniq; ſpe mercedis, abs te antea fuiſſe laudatum. Quare malo equidem tibi hoc officium debere, quàm meas laudes adducere in ſuſpicionem: præſertim ſic abs te rhetoricè dictas, vt ob eas ipſe quoq; mihi placeam qui ſcio vera non eſſe. Sine igitur, quæ de me ſcripſiſti, mora aliqua temporis roborari, talionemq; tũ*

denique à nobis expecta. Nunc uſuram laudationis tuæ gratuitam quæſo permitte dies aliquot, ne quis argutulus dicat, nos inter nos *(ut illi apud Terentium faciunt)* tradere operas mutuas. *Vale. Florentiæ, Idibus Ianuariis.* M.CCCCLXXXVIII.

ANGEL. POLITIANVS TRIſtano Chalco ſuo, S. D. 5.

Significas mihi literis tuis, decuriam ſcribarum totam ſic delectari Miſcellaneis noſtris, ut inde me quoque videlicet authorem, quanto vix credibile ſit, amore proſequatur. Equidem habeo gratiam ſtudiis meis & vigiliis, in quibus acriter ab ineunte ætate, ſi minus cũ diſpendio bonæ valetudinis, certe ſim periculo maximo verſatus. Etenim quamuis ipſa ſibi literarum tractatio ſatis grande præmium ſit, adeo ſcilicet ſuauis, & iucunda, tamen iſtiu modi ſit acceſſionibus, ut nullum vitæ genus eſſe putem cũ literati hominis otio, dummodo non ſterili, conferendum. Nec enim plures Iaſoni & Cadmo ſatu dentium nati ſunt hoſtes, quàm mihi ſatu Miſcellaneorum nati amici. De Tertulliano quod requiris Quintus Septimius Florens Tertullianus *appellatur, eiuſque legi libros præter Apologeticum, de Pallio, de carnis reſurrectione, de corona militis ad martyria, de virginibus velandis, de habitu mulierũ, de cultu fœminarum ad uxorem, ad Scapulam, de perſecutione*

ad

ad Fabium, de exhortatione caſtitatis, de patientia, de monogamia. de præſcriptionibus hæreticorum contra Hermogenem, aduerſus Praxeam, Valentianos, Marcionem, Iudæos, hæreticos omneis. Ipſe quorundam præter hos, librorum meminit à ſe compoſitorū, qui nec extant. Lactantius, vt in omnibus eruditum doctrinis, ita in eloquendo duriorem perhibet. Augustinus lapſum quibuſdam locis miratur, quamuis hominem doctiſſimum. Cyprianus ſua frequenter ſcripta de illius fontibus irrigauit. Reliqua ſuper eo libellus Hieronymi virorum illuſtrium ſuppeditabit. Ex apologetico verò nimium tibi deerat, quod & huic epiſtolæ totum ſubnexui: tu cæteros tamen eius libros caue putes cum apologetico conferendos, tum illud ſcito, volumen eſſe quod deſideras, propè immenſum. Nam quod ad operam ſcilicet attinet meam, libenter equidem de illa tibi verbis eiſdem ſpondeo, quibus Publio Septimio de ciuium fortunis Antonius. Quid concupiſcas, tu videris. Quod concupiueris, certè habebis. Vale. Florentiæ, pridie Idus Ianuar. M.CCCCLXXXIX.

ANGEL. POLITIANVS Triſtano Chalco ſuo, S. D. 6.

SCribis Marianum Genazanenſem Theologiæ conſultum, qui ſacras iſthic ad populū conciones habet tanta eſſe omnium admiratione apud vos, vt eorū facile fidem, quæ de ipſo in

Miſcellaneis prædicauimus abſoluerit: Iri aß hunc plenis undiq; viis, allici lepôre verborum, ſuſpendi ſententiarum grauitate, flecti omneis orationis impetu, & viribus. Fatebor quid mihi vſu venerit cum primum hic apud nos concionari cœpit. Acceſſi vt audirem, ſic quomodo alios conſueueram, explorabundus, & penè (vt verum dicam) contemptum. Sed vt habitum vidi hominis, & ſtatum, quaſiq; indolem quãdam in oculis, & vultu minime vulgarem, cœpi aliquid expectare iam, quod eſſ. in probaturus. Ecce tibi igitur præfari incipit. Arrigo iam tũ aures, canora vox, verba electa, grandes ſententiæ. Denique agnoſco inciſa, video membra, ſentio circumductum, capior numero, iam partiri pergit, attendo. nihil impeditum nihil inane, nihil ibi quod caudam traheret. Texit deinde argumentorum nexus, illa queor; retexit, expedior; inſerit aiicubi narratiunculas, ducor: modulatur carmen, teneor; iocatur nonnihil, rideo. premit, vrgetque vocis do manus; tentat affectus mitiores. ſtatim mihi per os lachrymæ; clamat iratus, terreor, ac veniſſe iam nollem. Deniq; pro re ipſa quam tractat, & figuras variat, & vocis flexus, & vbique actionem geſtu commẽdat. Mihi vero etiam (vt fatear) creſcere in ipſo pulpito, nec ſupra ſui modo. ſed omnino ſupra hominis menſuram ſæpe eſt viſus. Ac dum ſic omnia quaſi ſingula contemplor, ceſſit miraculo iudicium. Putabam fore tamen, vt

con-

conſumpta poſtmodũ nouitate, minus indies me caperet. Caterum contra accidit; idem enim poſtridie, quaſi alius audiebatur; ſed illo ipſo melior, qui pridie viſus optimus. Nec tu illud corpuſculum cõtempſeris; inuictũ, infatigabile eſt, vt non aliunde magis reparare vires, quam de laboribus ipſis videatur. Quis inde autem tantum vocis, tantum ſpiritus, tantum virium, ac laterũ ſperaret? Adde quod & ruſticatus quandoq; ſum, domiq; cum ipſo familiarius egi. Et quidem nihil vidi placidius, nihil tamen etiam cautius. Non eius abſterret ſeueritas, non item corrumpit facilitas. Alij cum ſe magiſtros eccleſiarum profitẽtur, credunt ſibi ius eſſe in homines, vitæ & necis. Itaq; ſic intemperanter poteſtate abutuntur, vt nunquam ſupercilium, nunquam pædagogi vultum, & verba illa tetrica deponant. Hic autem noſter ſic modum tenere didicit, vt in ipſo tantum pulpito cenſuram exerceat: cum deſcendit, inuicẽ ciuilitas excipiat. Quare ſic à me, ſic à Pico item Mirandula meo (bone Deus, quo viro?) frequẽter aditur, vt nullo magis quam ſermone illius & conſuetudine triſtitiam literati laboris diſcutiamus. Nam Laurentius ipſe Medices, elegans ingeniorũ ſpectator, quantum homini tribuat, nõ modo ſubſtructo protinus inſigni cœnobio oſtendit, ſed multo etiam magis aſſiduitate qua iam cultuque: ſic vt vnam cum illo ambulatiunculam omnib. ferme vitæ vrbanæ diſcurſibus antepo-

nat. Itaque te quoq; hortor, inſpicias hominem (ſi potes) & explores, etiam de proximo, laudabis & hic Politiani tui iudicium, nec illi moleſtus vnquam venies, neſcit offendi, non enim is eſt, qui lucem refugiat & oculos. Puto, qui bona conſcientia teſtibus omnino gaudet, quæuis vtique non deſideret. Vale, II. calend. April. M.CCCCLXXXII.

ANGELVS POLITIANVS Antonio P zamano, S. D. 7.

Q*Vid eſſe hoc dicam vir doctiſſime, quod illo ipſo tempore, quo vos Ioanni Pico Mirandulæ, me præſente, tu Grimanusq; non iam tuus potius quam meus, quanquã mentito nomine, quanquam diſſimulata patria, quanquã ſub mille inuolucris exhibuiſtis, non aliũ prius, aut libentius ſermonẽ quam de vobis ipſis, licet alio reuocantib. ac propemodum reſiſtentibus, iniecimus? An non obſecro, vos ſurda & ignara quadam naturæ conſentiẽtis ratio non modo perſonã detrahere illam vobis intempeſtiuã, ſed & exprobrare fucum falſarum illiuſmodi apud amicos imaginum videbatur? Adeon autem vos tum fuiſſe ferreos, adeon quaſo in illo male me hercules lepido propoſito pertinaces, vt cum de vtroq; veſtrũm, tam ardenter vterq; noſtrũ ſic à vobis quaſi certe non à vobis quærebamus? Et cũ apud vos de vobis ipſis, vt apud alios tam ex animo, tamque amanter loquebamur, duri-*

tiem

tiem tamen, aut obſtinationem potius latendi, fallendiq́ nos, eandem ſemper retinueritis: O (ſi nõ ita induxiſſetis animum) qui complexus, & quanta illa noſtra extitiſſent gaudia? Quem diem nobis inciuili illo, ne dixerim crudeli commento, quem fortaſſe etiam vobis inuidiſtis? Etenim ego, ne poſtea quidem lætitiam indicii, toto perſenſi pectore, cum ſub articulo vno temporis mihi vos penè prius abſtuliſtis, quam obtuleritis. Nam & ſi animus omnino inclinabat eòdem, vix tamen credere audebam, vos eos eſſe bona fide, qui videbamini eratis, nec enim vel ab eis me antea potuiſſe, vel tum quoque non iterum poſſe falli exiſtimabam, qui ſe nuper fefelliſſe confitebantur; vt ne illud quidem tantillum voluptatis, liberum, ſincerumque mihi, & ab omni vacuum ſuſpicione reliqueritis. Vt enim piſces, atque aues decepti ſemel, cæteros etiam cibos, illi hamatos, hæ viſcatos credunt; ſic ab impoſtura nuper veſtra, quod etiam merum, ſincerumq́ fuit, eſſe id omne tamen dilutum mihi, atq́ incruſtatum penitus videbatur. Fecit iſtuc ipſum olim in me Picus, verum lõge ille mitius. Nam cum me ruſticãtem temporarius verſipellis adiuiſſet, ac ſibi ludos pauliſper de amico cepiſſet, & de ſe quid ſentirem, callide, quaſi alienus exploraſſet: mox tamen vbi luſit ſatis, vltro ſe mihi ridens patefecit, vt omni prorſus erepta nube frui iã liberrimè ſuauiſſimi iuuenis, præſentia, dulciſſimoque col-

loquio licuerit, & veras audire, & reddere voces Vos cōtra immodici, niſi me fortuna reuertentem veſtra ipſorum cauſa rure in vrbem, penè dixerim fugientibus in ipſo limine obieciſſet, taciti (quod adhuc abominor) taciti ambo, & ignorati mihi, tum pro Venetis Vicentini, pro Pizamanis & Grimanis, neſcio qui Porticenſes diſceſſeratis. Sed enim querelæ conticeſcant, ſeræ iam & nihil profuturæ, licitumq; amicis fuerit ludere aliquando ex ſuo commodo amicos, ſicuti chariſſimos homines, etiam interdum numina ſolent, quod viri quidem ſapientiſſimi prodiderunt. Venio nunc ad epiſtolas tuas elegantiſſimas, quas mihi, & Pico Lactantius noſter diligentiſſimus reddidit, hoc eſt, vtramq; vtriq;. Nā quod in hoc genere alteri datur, vtriq; profecto datur. Et quidem videris in eis mihi vel ob hoc ipſum, neruos omneis tuæ contendiſſe humanitatis, vt quod peccaueras, antea te nobis coram diffingēs, nunc abſens eundem refingens pulcherrima viciſſitudine redimeres. Etenim ſic in literis ipſis, amor humanitasque tua, & ſuauitas ingenij natiua quadam viuit, ſpirat, exhibetq; ſe, vt non (quod ſolitum eſt) in atramento, ſed in penitiſſimis præcordiis intinxiſſe nobis ſcriptorium calamum videaris. Ita quod ait Syracuſius poeta, ſi quid nos antea momordiſti, nunc innoxium repetita etiam vtilitate reddidiſti. Nam quod breuiores fuerint epiſtolæ, dolemus quidem, ſed eas arte longiſſi-

giſſimas, hoc eſt, à capite crebro repetentes, facere didicimus. Sunt autem adhuc apud me literæ quoque aliæ tuæ, neq; non ſimul & Grimani, quas ab hinc annos fermè decem dediſtis ad me. Nec illæ profectò indignæ, quæ tanquam ſemina iacerent adoleſcentes, qui quidem forent ad hanc vberrimam frugem peruenturi. Nempe igitur ſicuti amatores munuſcula ſua quiſque Veneris diligenter ſeruant, anellum puta, catellam, ſudariolũ, violam quoq; nõnunquam roſam, floſculum: ſic ego tuas illas & item Grimani literas, amoris veri gratiſſima pignora, non modo paulo incurioſius non habeo, ſed & ſub oculos crebro recuoco, nunc mihi ipſe, nunc amicis recitans, atque ita memoriam redintegrans, ita affectus renouans, ita conſuetudinem mihi veſtram quam ſæpiſſime aſciſcens. Quare abs te iure quodam meo poſtulo, ne iſtud ad me ſcribendi officium omittas, cuius fructus tanti faciam Sed cum tibi à ſtudiis grauioribus otium ſuppetit, otiũ illud in me potiſſimũ, transferas, operamq; mihi aliquam ſaltem vacui tẽporis impertias. Debes hoc amori meo, debes certe humanitati tuæ. Dominicum verò Grimanum lætor equidẽ legationis honorificẽtiſſimæ perfungi munere: cupio tamen eum ſaluum quamprimum recipias, ne diutius à Muſis ferietur, & vt aucto multis pro merito laudibus ob rempublicam bene geſtam, nõ tuo modo, ſed meo quoque nomine gratuleris, ſalutes, ample-

ctariſq; reducem: tum qua poteris ſignificatione, vnum me quoq; tibi inter longa proſequentium officia repraeſentes. De codice autem nihil te equidem hortabor. Errarem potius, ſi cauſam tibi meam commendandam putarem. Tantum dixerim vehementer me illum deſiderare, qui lectus à me libenter, cuſtoditus diligenter, etiam deinde fideliter remittetur. Io. Picus Mirandula quaſi Roſcius quidam literarii theatri, reſpondebit arbitror, & ipſe ad tuas literas quas videlicet gratanter accepit. Te cordi & Grimanum, mecum ſimul infixos habet, & quidem trabali clauo: laudat vtrumq; vbique, quacunque occaſione, nec occaſio illi tamen vnquam deeſt. Sed & Laurentio Medici tuas ego ad me literas recitaui, fabulamq; illam ſimulati nominis ridendi narraui totam. Caſtigauit tamen ille me verbis, quod cognitos deinde, non etiam inuitos in ædes ſuas adduxeram, vt veteris calaturæ vaſa, gemmasque, quando id vos cupere dixeratis, pro arbitrio ſpectaretis. Negaui me parem duobus. Nam ne Hercules quidem contra duos, quod eſt in prouerbio. Verum amat ille vos, fauet propoſito, doctrinæq; iſti: Vir vnus, ad omnia magna, & honeſta natus, educatus, exercitatus, nec minore à vobis (ni fallor) ſtudio viſendus, quàm illa ipſa calamina, quæ prius appetita, dein tamen oblata, continuo refugiſtis. Vale.

ANGE-

ANGEL. POLITIAN. FRANCIſco Calæ ſuo, S. D. 8.

ACcepi epiſtolam tuam, qua mihi ſignificas allatum iſthuc eſſe de machinula Automato, quæ ſit nuper à Laurentio quodam Florẽtino conſtructa, in qua ſyderum curſus cum tali ratione congruens explicetur. Aisque te cupere, vt quõniam famæ fides derogetur, ego ad te de ea ſcribam. Si quid comperti habeam, geram tibi morem. Et quamuis longo interuallo id opus viri agens, haud aſpexi: tamen eius vel quæ forma ſit, vel ratio, vel vſus, quantum conſequi memoria potero, breuiter exponam. Quæ ſi tibi explicatio paulo videatur obſcurior, non noſtræ omnino orationi, ſed ipſius etiam rei, qua de agitur, ſubtilitati, atque adeo nouitati velim attribuas. Columella eſt quadrata, quæ pyramidos modo in acutum deſinens faſtigiatur, altitudinis ferè trium cubitum. Supra eam pro capitello planus orbis eſt ahenews, auro & coloribus diſtinctus, & in cuius altera parte omnis ſyderum errantium curſus explicetur, cuius eſt dimenſio cubitali breuior, rotulisq; intrinſecus denticulatis agitur, circulo immobili ſummum complectente marginem, quatuor & viginti horarum ſpatiis diſtincto. Intraque eum in ſummo verſatili orbe ſigna duodecim ſuis diſcernuntur gradib. Interius orbiculi octo pari fermè inter ſe magnitudine vi-

ſuntur. Ex iis duo medium obtinent punctum, alter ſcilicet alteri infixus, ſic vt inferior maiuſculus ſolem, ſuperior lunam repræſentet. A ſole radius ad circulum pertingens, in ipſo quidem horas, in ſignifero verò menſeis, dies, graduumq; numerum, verumq; & medium (quod aiunt) ſolis motum pariter indicet. A luna item ſtylus prodit, ipſius horrarũ index, quæ ſcilicet inferius in limbo ipſo maioris orbiculi deſignantur, perque lunaris epicycli tranſiens cẽtrum, ſigniferumque contingens, medium ſui ſyderis declarat motum: alteri idem indidem exoriens, lunariſque centrum corporis, hoc eſt, epicyli oram ſecans, verum eius locum manifeſtat. Quo fit, vt & tarditas celeritasq; & motus, curſusq; omnis, & coitus item, pleniluniaq; viſantur. Circum hos orbiculi ſex, quorum vnus, quem Draconis caput caudamque *vocant ſolis pariter lunæque defectus inſinuat. Reliqui planetis attributi. Quorum à ſingulis bina eminent cuſpides motuum indices, perinde atque in luna oſtendimus. Sed ei retro quoque gradiuntur, quod nequaquam in luna vſu venit, vtpote cuius in contrarium feratur epicyclus. Ita & coniunctionum, & receſſuum, & latitudinum ratio in ſingulis manifeſta. Eſt præterea limbus alius ſigniferi inſtar, ſex illos quos dixi planetarum orbiculos ſuperne ſecans, vnde & orientium gradus ſignorum, & dierum ſpatia, hoc eſt, quota ſol hora exoriatur.*

appa-

apparet. A quibus ſinguli planetæ orbiculis deferuntur, & viciſſim interdiu quidem ad orientem, noctu vero ad occaſum commeant. Contra orbis ipſe ampliſſimus noctu ad orientem, interdiu ad occidentem, quatuor & viginti horarum ſpatio planetas torquet. Quæ ſcilicet omnia cum cœlo congruere ipſo, & ratio conuincit, & peritiſſimus quiſque conſentit. Nec eſt quod mireris, incredibilia hæc videri permultis. Quippe (vt eſt apud quendam) Tarda ſolet magnis rebus ineſſe fides. Vix ipſi inquit oculis cred mus, cum hæc quotidie intueamur. Atque adeo cum legerem aliquando tale quiddam fabricatum Archimedem Syracuſanum, vacillabat etiam in tanto authore fides. Quam plane hic noſter abſoluit. Et ipſo quidem opere laus omnis inferior eſt; neq; enim aliter laudari pro dignitate poteſt, niſi vt omnẽ illi laude eſſe imparem fateamur. Ipſum certe artificem dubium eſt, morum ne & probitatis, candorisq; & ſanctitatis, an ingenii magis cauſa admiremur, ſic vt & cœlitus demiſſum, & in cœlo ipſo cœlum didiciſſe exiſtimemus. Vale. Feſulis 6 Idus Auguſtas. M.CCCCLXXXIV.

ANGEL. POLITIANVS PHIlippo Poſco, S.D. 9

GRatum feciſti, quod epiſtolam quod verſiculos miſiſti. Quæris quid ſentiam, breue faciam. Recti ſunt, feſtiui, arguti, pleni ſenſibus

& aculeis Diterem conſummatos, niſi non cum ſeculo hoc illos, ſed cum vetuſtate committerem. Quod autem rogas, cur ego has particulas, quodquod, & dque, *per* d, *potius quàm per* t, *literas notem, facile reſponſum. Ac ne te aut circunduci, aut etiam falli putes, pauculos teſtes, neque eos tibi non domeſticos citabo. Eſt in atrio Capitolino ad ſiniſtram opinor anei Herculis, haud ita pridem inuenti, marmor quoddam, vetuſtis, aciam penè exoletis inciſum verſiculis, quorum initium eſt:* Hercules inuicte. *In eo hoc quoq; legitur*, Adminiſtrandum quodannis. *Adſtipulatur etiam huic ſcripturæ ille codex antiquiſſimus Vergilianus, qui iſtic in intima Palatina bibliotheca aſſeruatur maiuſculis characteribus exaratus, de quo paucula mecum recognoſcas licet ex Bucolicis modò, & Georgicis, ne totum tibi ſit volumen explicandum.* Pocula, *inquit*, bina nouo ſpumantia lacte quodãnis. *Et paulo poſt*: Vt Baccho, Cererìq; tibi, ſic vota quodãnis. *Et rurſum.* Degenerare tamẽ ni vis humana quodãnis. *Item:* Namq; omne quodãnis Terq;, quaterq; ſolũ ſciudendũ. *Sed & illud,* adq;, *pari ratione notatur. Neq; te moueat, quod in ponte illo Anienis, à Narſe cõſtructo, deprehendas aliter:* Atq; interruptũ continuatur iter. *Niſi ſi illi inerudito ſeculo ſtandũ putas. Ego Quintilianum ſequi malim, qui in primo de oratoria inſtitutione libro, vel-*

uti

ut frigidam eludit, quæ ſit à multis ſeruata differentia, vt ad, *cum eſſet præpoſitio*, d, *literam; cum autem coniunctio*, t, *adciperet. Itaq; veteris adhuc ſcripturæ veſtigia in eodem inuenias Vergilio: vt*, Adq; humiles habitare caſas. Ad mihi ſeſe offert vltro. Adq; iterum ad Troiã. Adq; ære Menalcha. Adq; ſolo proceras erig e alnos. Adque vtinam ex vobis vn⁹. Adq; aduerſos detinet hoſtis. *Et mille alia, vt minore etiam quam ſum pollicitus, me pomœrio cir: ũſcribam. Quærit inſuper de nobis Lollius noſter, cur idem in verbo* agredior *ſeruemus. Ducitq; eum (ni fallor) cum conſuetudinis vis, tum Priſciani authoritas. Sed ego à conſuetudine hac praua ad rectam vetuſtatem prouoco. Inſpice (ſi eſt otium) librum eundem. Ita opinor, inueneris.* Adgredere ô magnos, aderit iam tẽpus, honores, *Et item*: Adgreſſi, nam ſæpe ſenex ſpe carminis ambos Luſerat. *Neq; mihi ſanè hoc quidem loco non imbecilla etiam (adſit venia dicto) ac vacillans Priſciani videatur authoritas. Quippe qui etiam cenſeat, errorem magis ſcriptorũ, quam ratione factum vt* adfatur, ad ludo, ad rideo, ad nitor, ad fumo, d, *retineant. Quis enim putet etiam in numiſmatis ipſis Cæſaribus conſecratis, id mendũ admiſſum? in quib. cum alia ad eundem modum, tum certe adlocutio*, d, *litera notatur, nunquã* l. *Sed vos nimiũ belli homines, ac faceti, planè me luditis, qui domi Pomponiũ*

habeatis, hominem totius antiquitatis, omnisque adeo literaturæ conſultiſſimum. Itaq; ego ineptus, etiam Athenas noctuam. Sed iam vale, noſtraſque Lollio occupationes excuſa, ad quem ſcilicet nullas huic quidem tabellario literas dederim. Vale.

ANGEL. POLITIAN. IOANNI Gottio Raguſino, S. D. 10.

CVm per hos quadrageſimæ proximos dies, enarrandis populo ſacris literis eſſem occupatus, perlegi tamen libros carminum tuorum, quos mihi tu pro ſingulari humanitate tua, mutuoque inter nos amore dedicaueras. Ei me ſcilicet cum voluptate maxima, tum maiore prorſus admiratione affecerunt. Nam quem non obſecro, ſuauitas illa tanta, lepor, elegantiaque verſiculorum, tot aculei, ſales, argutiæ, tanta eruditio, tanta varietas, tanta vbique Veneres, gratiæque delectent? Quis non attonitus audiat hominem ab Illyrico, mercimoniis (vt inquit Plautus) emundis, vendundisq; occupatum, florentibus adhuc annis, tantos in omni poetice feciſſe progreſſus, vt non ſolum cum ſuæ ætatis hominibus, ſed cum ipſa planè antiquitate conferri poſſit? Perſequerer nimirum ſingula, mi Ioannes, quæ ego in tuis poematis audacter contra veteres ſtatura deprehenderim, ni metuam, ne aut plus paulo indulgere amori, aut aſſentatiŭncula aliqua videar te

velle demereri. Sed planè ita ſentio, eſſe hos libellos ita examuſſim perfectos, atq; ad ſummũ abſolutos; vt ne ab liuore quidem iure valeant reprehēdi. Debet autem tibi hoc noſtrum (qualecunque eſt) ſeculum, quod tu videlicet par veteribus in hoc ſaltem laudis genere reddidiſti. Equidem gratias tibi ago immortaleis, vtpote quem tuis illuſtrando carminibus immortalitate donaueris. Ita enim mihi perſuadeo, tam lepida iſta poemata, tam venuſta, tamque ornata & pulchra, omnem eſſe iniuriam temporum ſuperatura. Vale.

ANGELVS POLITIANVS
Roberto Saluiato ſuo, S. D. II.

BEatus es gratia, mi Roberte, quem ſic docti certatim laudant, vt tum deniq; docti credantur, cum te maxime laudauerint. Prodigioſus honor, ſed tuis meritis non indebitus. Facit enim ſedulitas erga hunc ordinem tua, non vt ineptus, aut adulator, qui laudet, ſed vt impius aut ingratus habeatur, qui non laudet. Adeo quippe doctorum ſtudioſo fauetur, vt in ipſum nec inuido quicquam liceat. Quare ne, quaeſo, morum talium pœniteat, quib. ad ſplendorem nominis plus multo proficitur, quam triumphis. Nunquam enim veſtigia gloriæ obliterantur ab hominum doctorum impreſſa, non ingenio dixerim, ſed animo. Vale.

loquio licuerit, & veras audire, & reddere voces Vos cõtra immodici, niſi me fortuna reuertentem veſtra ipſorum cauſa rure in vrbem, penè dixerim fugientibus in ipſo limine obieciſſet, taciti (quod adhuc abominor) taciti ambo, & ignorati mihi, tum pro Venetis Vicentini, pro Pizamanis & Grimanis, neſcio qui Porticenſes diſceſſeratis. Sed enim querelæ conticeſcant, ſeræ iam & nihil profuturæ, licitumq; amicis fuerit ludere aliquando ex ſuo commodo amicos, ſicuti chariſſimos homines, etiam interdum numina ſolent, quod viri quidem ſapientiſſimi prodiderunt. Venio nunc ad epiſtolas tuas elegantiſſimas, quas mihi, & Pico Lactantius noſter diligentiſſimus reddidit, hoc eſt, vtramq; vtriq;. Nã quod in hoc genere alteri datur, vtriq; profecto datur. Et quidem videris in eis mihi vel ob hoc ipſum, neruos omneis tuæ contendiſſe humanitatis, vt quod peccaueras, antea te nobis coram diffingẽs, nunc abſens eundem refingens pulcherrima viciſſitudine redimeres. Etenim ſic in literis ipſis, amor humanitaſque tua, & ſuauitas ingenii natiua quadam viuit, ſpirat, exhibetq; ſe, vt non (quod ſolitum eſt) in atramento, ſed in penitiſſimis præcordiis intinxiſſe nobis ſcriptorium calamum videaris. Ita quod ait Syracuſius poeta, ſi quid nos antea momordiſti, nunc innoxium repetita etiam vtilitate reddidiſti. Nam quod breuiores fuerint epiſtolæ, dolemus quidem, ſed eas arte longiſſi-

giſſimas, hoc eſt, à capite crebro repetentes, facere didicimus. Sunt autem adhuc apud me literæ quoque aliæ tuæ, neq; non ſimul & Grimani, quas ab hinc annos fermè decem dediſtis ad me. Nec illæ profectò indignæ, quæ tanquam ſemina iacerent adoleſcentes, qui quidem forent ad hanc uberrimam frugem peruenturi. Nempe igitur ſicuti amatores munuſcula ſuæ quiſque Veneris diligenter ſeruant, anellum puta, catellam, ſudariolũ, violam quoq; nõnunquam roſam, floſculum: ſic ego tuas illas & tuę Grimani literas, amoris veri gratiſſima pignora, non modo paulo incurioſius non habeo, ſed & ſub oculos crebro recuoco, nunc mihi ipſe, nunc amicis recitans, atque ita memoriam redintegrans, ita affectus renouans, ita conſuetudinem mihi veſtram quam ſæpiſſime aſciſcens. Quare abs te iure quodam meo poſtulo, ne iſtud ad me ſcribendi officium omittas, cuius fructus tanti faciam. Sed cum tibi à ſtudiis grauioribus otium ſuppetit, otiũ illud in me potiſſimũ, transferas, operamq; mihi aliquam ſaltem vacui tẽporis impertias. Debes hoc amori meo, debes certe humanitati tuæ. Dominicum verò Grimanum lætor equidẽ legationis honorificè iſſima perfungi munere: cupio tamen eum ſaluum quamprimum recipias, ne diutius à Muſis ferietur, & vt aucto multis pro merito laudibus ob rempublicam bene geſtam, nõ tuo modo, ſed meo quoque nomine gratuleris, ſalutes, ample-

ſtariſq; reducem: tum qua poteris ſignificatione, unum me quoq; illi inter longa proſequentium officia repræſentes. De codice autem nihil te equidem hortabor. Errarem potius, ſi cauſam tibi meam commendandam putarem. Tantum dixerim vehementer me illum deſiderare, qui lectus à me libenter, cuſtoditus diligenter, etiam deinde fideliter remittetur. Io. Picus Mirandula quaſi Roſcius quidam literarii theatri, reſpondebit arbitror, & ipſe ad tuas literas quas videlicet gratanter accepit. Te cordi & Grimanum, mecum ſimul infixos habet, & quidem trabali clauo: laudat vtrumq; vbique, quacunque occaſione, nec occaſio illi tamen vnquam deeſt. Sed & Laurentio Medici tuas ego ad me literas recitaui, fabulamq; illam ſimulati nominis ridendi narraui totam. Caſtigauit tamen ille me verbis, quod cognitos deinde, non etiam inuitos in ædes ſuas adduxeram, vt veteris cælaturæ vaſa, gemmasque, quando id vos cupere dixeratis, pro arbitrio ſpectaretis. Negaui me parem duobus. Nam ne Hercules quidem contra duos, quod eſt in prouerbio. Verum amat ille vos, fauet propoſito, doctrinæq; iſti: Vir vnus, ad omnia magna, & honeſta natus, educatus, exercitatus, nec minore à vobis (ni fallor) ſtudio viſendus, quàm illa ipſa cal[a]mina, quæ prius appetita, dein tamen oblata, continuo refugiſtis. Vale.

ANGE-

ANGEL. POLITIAN. FRANCIſco Calæ ſuo, S. D. 8.

ACcepi epiſtolam tuam, qua mihi ſignificas allatum iſthuc eſſe de machinula Automato, quæ ſit nuper à Laurentio quodam Florẽtino conſtructa, in qua ſyderum curſus cum tali ratione congruens explicetur. Atque te cupere, vt quoniam famæ fides derogetur, ego ad te de ea ſcribam. Si quid comperti habeam, geram tibi morem. Et quamuis longo interuallo id operis ruri agens, haud aſpexi: tamen eius vel quæ forma ſit, vel ratio, vel vſus, quantum conſequi memoria potero, breuiter exponam. Quæ ſi tibi explicatio paulo videatur obſcurior, non noſtræ omnino orationi; ſed ipſius etiam rei, qua de agitur, ſubtilitati, atque adeo nouitati velim attribuas. Columella eſt quadrata, quæ pyramidos modo in acutum deſinens faſtigiatur, altitudinis ferè trium cubitum. Supra eam pro capitello planus orbis eſt aheneus, auro & coloribus diſtinctus, & in cuius altera parte omnis ſyderum errantium curſus explicetur, cuius eſt dimenſio cubitali breuior, rotulisq; intrinſecus denticulatis agitur, circulo immobili ſummam complectente marginem, quatuor & viginti horarum ſpatiis diſtincto. Intraque eum in ſummo verſatili orbe, ſigna duodecim ſuis diſcernuntur gradib. Interius orbiculi octo pari ferme inter ſe magnitudine vi-

ſuntur. Ex iis duo medium obtinent punctum, alter ſcilicet alteri infixus, ſic vt inferior maiuſculus ſolem, ſuperior lunam repræſentet. A ſole radius ad circulum pertingens, in ipſo quidem horas, in ſignifero verò menſeis, dies, graduumq; numerum, veruumq; & medium(quod aiunt) ſolis motum pariter indicet. A luna item ſtylus prodit, ipſius horrarũ index, quæ ſcilicet inferius in limbo ipſo maioris orbiculi deſignantur, perque lunaris epicycli tranſiens cẽtrum, ſigniferumque contingens, medium ſui ſyderis declarat motum: alteri idem indidem exoriens, lunariſque centrum corporis, hoc eſt, epicyli oram ſecans, verum eius locum manifeſtat. Quo fit, vt & tarditas celeritasq; & motus, curſusq; omnis, & coitus item, pleniluniaq; viſantur. Circum hos orbiculi ſex, quorum vnus, quem Draconis caput caudamque *vocant ſolis pariter lunæque defectus inſinuat. Reliqui planetis attributi. Quorum à ſingulis bina eminent cuſpides motuum indices, perinde atque in luna oſtendimus. Sed ei retro quoque gradiuntur, quod nequaquam in luna vſu venit, vtpote cuius in contrarium feratur epicyclus. Ita & coniunctionum, & receſſuum, & latitudinum ratio in ſingulis manifeſta. Eſt præterea limbus alius ſigniferi inſtar, ſex illos quos dixi planetarum orbiculos ſuperne ſecans, vnde & orientium gradus ſignorum, & dierum ſpatia, hoc eſt, quota ſol hora exoriatur. appa-*

apparet. A quibus ſinguli planetæ orbiculis deferuntur, & viciſſim interdiu quidem ad orientem, noctu vero ad occaſum commeant. Contra orbis ipſe ampliſſimus noctu ad orientem, interdiu ad occidentem, quatuor & viginti horarum ſpatio planetas torquet. Quæ ſcilicet omnia cum cœlo congruere ipſo, & ratio conuincit, & peritiſſimus quiſque conſentit. Nec eſt quod mireris, incredibilia hæc videri permultis. Quippe (vt eſt apud quendam) Tarda ſolet magnis rebus ineſſe fides. Vix ipſi inquit oculis credimus, cum hæc quotidie intueamur. Atque adeo cum legerem aliquando tale quiddam fabricatum Archimedem Syracuſanum, vacillabat etiam in tanto authore fides. Quam plane hic noſter abſoluit. Et ipſo quidem opere laus omnis inferior eſt; neq; enim aliter laudari pro dignitate poteſt, niſi vt omnẽ illi laude eſſe imparem fateamur. Ipſum certe artificem dubium eſt, morum ne & probitatis, candoris q; & ſanctitatis, an ingenii magis cauſa admiremur, ſic vt & cœlitus demiſſum, & in cœlo ipſo cœlum didiciſſe exiſtimemus. Vale. Feſulis 6 Idus Auguſtas. M.CCCCLXXXIV.

ANGEL. POLITIANVS Philippo Poſco, S.D. 9

GRatum feciſti, quod epiſtolam quod verſiculos miſiſti. Quæris quid ſentiam, breue faciam Recti ſunt, feſtiui, arguti, pleni ſenſibus

& aculeis Dicerem conſummatos, niſi non cum ſeculo hoc illos, ſed cum vetuſtate committerem. Quod autem rogas, cur ego has particulas, quodquod, & adque, *per* d, *potius quàm per* t, *literas notem, facile reſponſum. Ac ne te aut circunduci, aut etiam falli putes, pauculos teſtes, neque eos tibi non domeſticos citabo. Eſt in atrio Capitolino ad ſiniſtram opinor anei Herculis, haud ita pridem inuenti, marmor quoddam, vetuſtis, ac iam penè exoletis inciſum verſiculis, quorum initium eſt:* Hercules inuicte. *In eo hoc quoq; legitur,* Adminiſtrandum quodannis. *Adſtipulatur etiam huic ſcripturæ ille codex antiquiſſimus Vergilianus, qui iſtic in intima Palatina bibliotheca aſſeruatur maiuſculis characteribus exaratus, de quo paucula mecum recognoſcas licet ex Bucolicis modo, & Georgicis, ne totum tibi ſit volumen explicandum.* Pocula, *inquit,* bina nouo ſpumantia lacte quodãnis. *Et paulo poſt:* Vt Baccho, Cererique tibi, ſic vota quodãnis. *Et rurſum.* Degenerare tamẽ ni vis humana quodãnis. *Item:* Namq; omne quodãnis Terq;, quaterq; ſolũ ſcindendũ. *Sed & illud,* adq;, pari ratione notatur. *Neq; te moueat, quod in ponte illo Anienis, à Narſe cõſtructo, deprehendas aliter:* Atq; interruptũ continuatur iter. *Niſi ſi illi inerudito ſeculo ſtandũ putas. Ego Quintilianum ſequi malim, qui in primo de oratoria inſtitutione libro, vel-*

ut frigidam eludit, quæ ſit à multis ſeruata differentia, vt ad, *cum eſſet præpoſitio*, d, *literam; cum autem coniunctio*, t, *alciperet. Itaq; veteris adhuc ſcripturæ veſtigia in eodem inuenias Vergilio: vt*, Adq; humiles habitare caſas. Ad mihi ſeſe offert vltro. Adq; iterum ad Troiā. Adq; ære Menalcha. Adq; ſolo proceras erig,t alnos. Adque vtinam ex vobis vn⁹. Adq; aduerſos detinet hoſtis. *Et mille alia, vt minore etiam quam ſum pollicitus, me pomœrio circūſcribam. Quærit inſuper de nobis Lollius noſter, cur idem in verbo* agredior *ſeruemus. Ducitq; eum (ni fallor) cum conſuetudinis vis, tum Priſciani authoritas. Sed ego à conſuetudine hac praua ad rectam vetuſtatem prouoco. Inſpice (ſi eſt otium) librum eundem. Ita opinor, inueneris.* Adgredere ô magnos, aderit iam tēpus, honores, *Et item*: Adgreſſi, nam ſæpe ſenex ſpe carminis ambos Luſerat. *Neq; mihi ſanè hoc quidem loco non imbecilla etiam (adſit venia dicto) ac vacillans Priſciani videatur authoritas. Quippe qui etiam cenſeat, errorem magis ſcriptorū, quam ratione factum vt* adfatur, ad ludo, ad rideo, ad nitor, ad fumo, d, *retineant. Quis enim putet etiam in numiſmatis ipſis Cæſaribus conſecratis, id mendū admiſſum? in quib. cum alia ad eundem modum, tum certe adlocutio*, d, *litera notatur, nunquā* l. *Sed vos nimiū belli homines, ac faceti, planè me luditis, qui domi Pomponiū*

velle demereri. Sed planè ita ſentio, eſſe hos libellos ita examuſſim perfectos, atq; ad ſummũ abſolutos; vt ne ab liuore quidem iure valeant reprehẽdi. Debet autem tibi hoc noſtrum (qualecunque eſt) ſeculum, quod tu videlicet par veteribus in hoc ſaltem laudis genere reddidiſti. Equidem gratias tibi ago immortaleis, vtpote quem tuis illuſtrando carminibus immortalitate donaueris. Ita enim mihi perſuadeo, tam lepida iſta poemata, tam venuſta, tamque ornata & pulchra, omnem eſſe iniuriam temporum ſuperatura. Vale.

ANGELVS POLITIANVS Roberto Saluiato ſuo, S. D. II.

BEatus es gratia, mi Roberte, quem ſic doctĩ certatim laudant, vt tum deniq; docti credantur, cum te maxime laudauerint. Prodigioſus honor. ſed tuis meritis non indebitus. Facit enim ſedulitas erga hunc ordinem tua, non vt ineptus, aut adulator, qui laudet. ſed vt impius aut ingratus habeatur, qui non laudet. Adeo quippe doctorum ſtudioſo fauetur, vt in ipſum nec inuido quicquam liceat. Quare ne, quaſo, morum talium pœniteat, quib: ad ſplendorem nominis plus multo proficitur, quam triumphis. Nunquam enim veſtigia gloriæ obliterantur ab hominum doctorum impreſſa, non ingenio dixerim, ſed animo. Vale.

ANGELVS POLITIANVS
Andreæ Magnanimo ſuo Bonon.
S. D. 12.

NEque deſidia mea, neque occupationum culpa omnino eſt, licet harum quoq; nonnulla ſit, quod ad epiſtolam ſuperiorem non reſcripſi hactenus, ſed tua potius facilitatis, nota iam ſic omnibus, vt ob eam protinus & ego licere in te mihi omnia exiſtimauerim. Qui ſi nomen hoc humani retinere ſtudes, quod vſu penè iam feciſti tuum, nec iraſci ſilentio noſtro potes vllo pacto, nec debes. Quod Miſcellaneis noſtris ita faues, vt Atticis quoque Noctibus eas compares: equidem vellem minus vulgo humanus habereris, vt non ex ingenio tuo ſemper ad officium parato ſcribi talia, ſed ex operis ipſius merito crederetur. Tu perge nihilominus ornare iſto pacto me vel immerentem. Non minus enim plerumque delectat falſa quàm vera laus: ſicuti gratius accidit ferè quod dono datur, quam quod ex debito. Vale. Florentiæ XVII. *calend. Febr.* M CCCCLXXXIX.

ANGELVS POLITIANVS
Andreæ Magnanimo ſuo, S. D. 13.

EFflagitari ſcribis iſthic ab iis qui libros excudunt formis. Herodianum meum. Meum enim iure appello, quem quaſi Latinitate donauerim. Tum rogas codicē tibi ipſum tuū remittam aliquādo noſtra (quod illos cupere ais) ma-

nu emendatũ: remitto, ſed (vt verum fatear) leniter poti⁹ quàm ſeuere caſtigatũ: ſic autẽ vt noſtra errata plura in eo, quàm librarii deprehendas. Crediderim tamen ſtylo ipſi certe meo, hoc eſt, interpretis, plus aliquanto veniæ deberi quã authoris: quoniam meliuſcule reſpondent ferè, quæ ſcribas, vbi ſit liber quaſi curſus, quam quæ vertas, vbi nihil extra præſcriptum. Accedit & illud quod hoc mihi munus interpretandi quaſi leuioris operæ fuit, vtpote qui diebus pauculis dictauerim ſic deambulans. Itaq; tantum abeſt, vt mihi inde laudem petam, vt etiam abunde pulchrum fore putem, ſi vitauero grauiorem culpam. Quare cum amicis reliquis, tum ibi inprimis omnem huius operis defenſionẽ non remitto ſolum, ſed etiam propè interdico, voſq; integros ad alia reſeruo, quæ poſt edentur. Sed quanquam plurimi ſunt apud vos, qui mihi etiã plus nimio fauent, vnus tamen es tu Andrea Magnanime cognomento iſto tuo gẽtilicio digniſſime, quẽ equidẽ faciã plurimi. Cum quod ex bonis ortus, & opib. flores, & honoribus tum vel maxime quod ingenio es elegantiſſimo, morib ſuauiſſimis, gratia pene quadã (quicquid ais, quicquid loqueris, imo etiam ſi nihil agis, nihilq; loqueris) ſingulari, ac vultu deniq; ipſo, quod dicitur, homines deuincis. Itaq; nihil quẽquam metuo, vbi tu mihi ſtudeas. Nũquam enim male de Politiano ſentiet, qui placere eum Magnanimo intelleget. Vnum tantum eſt, quod

à te nunc contendo. Cures pro reliqua in noſtris reb. diligentia, vt quàm minimum quaſi degenerent ab origine, quæ mox volumina formabuntur; vtque ne illæ ipſa quidem adnotatiunculæ omittantur, quas marginibus adſcripſimus. Inter eas vero etiam locos puto treis, quatuorve ad ſummum reperies, vbi fuit excuſatione vtendum corrupti apud Græcos exemplaris. Ad hæc vero facile procuranda obeundaque magis idoneum habere, magisque ex vſu tuo neminem póſſis, quam Alexandrum Sartium, ciuem tuum literatum hominem, noſtriq́; ſtudioſum, tum (quod ego in hac re primum puto) neutiquam in amici negotio dormitantem. Vale in ruſculo Faſulano, pridie Nonas Maias, MCCCCLXXXXIIII.

ANGELI POLITIANI
EPISTOLARVM LIB. V.

ANGELVS POLITIANVS Bartholomæo Scalæ, S.D. I.

ET tu mihi ſuperioribus diebus aperte dixiſti, & abs te auditum multi retulerunt, non placere genus ſcribēdi meū, propterea quod aſcitanimium verba, & remota conſecter. Me quoque eſſe quendam (ſic enim ſoletis dicere) ferru-

ferruminatorem. Vox enim hæc apud te ſignificare iamdiu cœpit eum, qui verbis iſtis paulo minus vulgatis vteretur. Nam Hermolaum Barbarum, quaſi per iocum vocare ferruminatorem *ſoles (vt audio) quia verbum fortaſſe iſtud aliquoties ille vſurpauiſſet. Sed ego, mi Scala, quemadmodum tibi facile concedo, vocem infrequentem non temere recipiendam: ſic e diuerſo contenderim, non debere eſſe cuiquam fraudi, quod Latinas & apud idoneos repertas in vſum reuocet, ac vetuſtis dare nouitatem ſtudeat, nec vacare omnino patiatur, quæ temporum culpa prorſus in deſuetudinem abierunt. Etenim ſi quæ cuique obuia ſint, ea tantum noſter ſermo recipiat, nulla magis, quã tabellionum lingua vtemur. Ad Ciceronem vero quod me reuocas, authorem quidem Latinæ linguæ ſummum, nec tamen ſolum; quare quid aliis facias, quorum teſtimonia vim ſententiæ ſemper apud eruditiſſimum quenq; habuerunt? Quæro item, quid vni ſaltem Varroni reſpondeas, qui quidem, ſicuti Ciceroni palmã concedit orandi cauſas, ita Latine loquendi ſibi retinet? Quæro etiam, an quaſi barbaros quoſdam reiicias, Liuium, Salluſtium, Quintilianum, Senecam, Plinium quoque vtrumque, multos alios præterea tot ſeculorum ſuffragiis comprobatos: Præſertim cum diuerſiſſimi etiam quidam dubiam fecerint palmam: velut apud Græcos Herodotus in hiſtoria, &*

Thucydides, apud nos autem Liuius, & Salluſtius. Quid quod & Cicero diſſimillimus Demoſthenis? Nihil enim adiici alteri, nihil alteri detrahi poteſt, uidelicet orationis illi ſuccus, alteri quidem penè deeſt, alteri verò quaſi ſuperfluit. Cæterum cur hoc ipſum verbũ Ferrumino, *tanto cum riſu profertur, cum ſit proprium, ſimplex non male ſonans, non obſoletum, quo nec Plinius ipſe proprietatis adamator, nec Iuriſconſulti abſtineant, qui vocabulorũ ſibi vim, iure quodam ſuo præ cæteris vindicant. Eone igitur quoniam ſemel aut iterum ſit vſus Hermolaus, merito aut cõtemnitur, aut irridetur? Multa tu quidẽ credo, ſcripſiſti, non multa ad eo tamẽ edidiſti quæ vulgo ferãtur. Sed hiſtoriã certe cõponis, longum opinor opus, & arduum. Quod ergo in te ſtatuis exemplum, ſine bonorũ quidem authorum vocibus vtemur tuto? Fateor tamen rationem habendam, vel materiæ quã ſcribas, vel perſonæ ad quam ſcribas, vel temporis in quo ſcribas. Non enim idem Ciceronis actiones & Apulei Milleſias fabellas decuerit. Alia enim quaſi lingua quâ ludimus, alia quâ ſeria peragimus. Nec eodem ſermone puerum, quo doctum hominem adloquaris. Nec rurſus eodem modo ad amicos, quo ad ignotos, nec eodem ad principes, quo ad priuatos ſcribas. Quare Cicero quoq; tuus, fortaſſe autem & meus, ita ſibi diſſimilis aliquando deprehenditur, vt non omnia perinde quæ ſcribit, eiuſdem prorſus*

ſua eſſe authoris videantur. Sed te cenſorē Scala facile ferimus, hominem tot annos in literis non ſine gloria verſantē. Male doctos quoſdam ferre item non poſſumus, qui tamen ipſi quoque omnia exigunt ad Ciceronis guſtum Sape enim hoc vſu venit; & quidē cum magno meo interdum vel riſu, vel ſtomacho, vt illa ipſa in noſtris ſcriptis potiſſimum reprehenderent, quæ bonis emendatisq́; Ciceronis exemplaribus reperirentur; cum tamen ipſi voces omnino barbaras pro Ciceronianis vſurparent, quas videlicet excuſores iſti nouorum librorum Teutones peruerſiſſime aliquando effinxiſſent. Iam præceptum illud Caſaris, quod obiici protinus ſolet, vt tanquā ſcopulum refugiamus infrequens verbū, *magis fortaſſe illo ſeculo valuerit, quo Latine adhuc omnes loquebantur, quàm noſtro. Iure enim tum poterat argui, qui parum cōtentus foret ætatis ſuæ vocabulis. Nūc autem vulgo Latinis ſermo neſcitur, nec à nutricib. iam, ſed à magiſtris diſcitur. Apud quos certe nulla magis haberi verba & vſitata debent, & recepta, quam quæ de veteribus illis magnorum authorum theſauris proferantur. Hæc ego ad te liberè quidem, ſed & amicè ſcripſi mi Scala, non tam meipſum videlicet aſſerens à riſi tuo, quo equidem non offendor, quàm Hermolaum ipſum Barbarum leuiter defendens, hominem ſeculi noſtri eruditiſſimum, deq́; literis, & philoſophia, dum vixit, optime*

meritum. Liceat autem mihi per te (ut opinor) qua tua eſt in rebus omnib. æquanimitas, ſentire aliud omnino in literis, quam tu ſentias, dummodo nulla inter nos amoris, hoc nomine, beneuolentiæq́; mutua iactura fiat Vale. VIII. *calend. Ianuar.* MCCCCLXXXXIII.

BARTHOLOMÆVS SCALA Angelo Politiano ſuo, S.D. 2.

CONuenerant in corona modò quidam docti videlicet, & literati homines, ac cum de ſtudiis (vt ferè ſit) ſermo incidiſſet, de diuo Hieronymo frequentior oratio fuit, vt ne verbera quidem ante æterni iudicis tribunal, quod Ciceronianus, non autem Chriſtianus eſſet, tacerentur. Theodorus Gaza, qui & ipſe forte aderat, vir profectò, quantum poſſum ego iudicare de literis, præclara eloquentia, ridens facetè admodum queſtus dicitur iniuriam viro ſanctiſſimo immeritiſſime illatam. Ita cũ riſu ſoluta concio eſt. Sed quorſum fabella, inquies, mi Politiane, delitiæ vrbis huius? quoniam & mihi quoq́; nunc Theodoro aliquo opus eſt, qui me eximat de Ciceronianorũ grege. Nam quis eſt tandem qui me vſquam huiuſmodi notauerit? qui ne inter mediocriter quidem eruditos connumerari iure queam. Sum enim quiſpiam de populo (ſi noſſe me vis) eloquentiæ Latinæ ſtudioſus, affectatorque, atque admirator bonarum artium, ipſe tamen triuialem vix aliquam

liquam eloquentiam, doctrinamq; conſecutus. Nam teſtes profecto qui id ad te mendacii detulerunt, falſum te nimirum habuere, ne me indicta cauſa condemnes. An ego Salluſtium, an Liuium deſpexerim? quorum altero nihil in ſcribendo ingenioſius, aut exactius crediderim, alterius grauitatem orationis, atq; maieſtatem admirari ſatis pro meritis nemo poteſt. Nam quod de Quintiliano addis, & Seneca, & Pliniis ambobus, diuerſa ratio eſt, valde quidem tum rebus ipſis, tum elocutionis genere diſparibus. Sed quando ad has me modo diſceptationes eleganti epiſtola tua reuocauiſti, agam ego tecum iam amicius, vt voluiſti, & liberius. Nō enim ſtylum ego duntaxat non probaui tuum aliquando, quia nimis affectata videretur oratio; ſed & alia fuerunt, in quibus à tuis ego opinionibus facile diſſentirem. Neque vnquam ſatis dignam putaui cauſam, quæ tātas turbas cieret, vt Vergilius *ſcriberetur pro* Virgilio, *ſiue à verendo, vt videri velle vis, quia &* Parthenius *dictus ſit; ſiue à virendo, quod multo magis placet. Quid tandem flagitii eſt ſi hoc vel illo potius modo pronuncies? Minutior (mihi crede) res eſt quàm quæ bona diutius ingenia diſtorqueat. Idem de duobus quoq; aduerbiis dixerim,* totiens *&* quotiens. *Placet tibi ea ſcribi abſque* n *litera, & arbitror authorem habere te, ac cauſam cur ita placeat. At videbatur aliter Priſciano nobili Grammatico, id-*

quæ vſus comprobauerat. Nam capitale fuerit, ſi quid peccaris tale? Nam intellego quod dici contendis oportere, ab frequentiore ſcribendi vſu reuocauiſti, vt iſto iam exemplo, & cōpremo, & redemo, vt alia multa prætermittam, non cōprimo & redimo dicendum ſit. Et quidem iſta fortaſſe melius. At indigna certe, tot iam tantiſq; ſtudioſorum hominum diglatiationibus. Adoleſcentem quoq; dicere te pro adoleſcente aiunt. Quam ego opinionem tantum abeſt vt probem, vt tetraſticho etiam olim cum ex aliis quoque idem audiuiſſem, ſim proſecutus. Neque alienum mihi nunc videtur, ſi hoc id loco oppoſuero

Nunquid adoleſcens, ἀπὸ τῆς οὐρᾶς, [à cauda] vt adulor
Fiet, & à cauda nomine, nomen erit?
αἰσχρὸν τοῦτ' ἔστι [turpe hoc eſt] nomē: tolle ergo pudendum
C·nſeo, quodq; adolet Papiriane voca.

Plura ſunt huius generis, quæ præterire nunc neceſſe eſt, ne fiat fortaſſe faſtidium hinc lectoribus. Ferruminator tamen, de quo tu tam multa, dicendus eſt prius: quod verbum ſicuti aſperum natura pronunciata eſt, ita minus vſu emollitum arbitror: niſi eo proprie vtaris, & neceſſitate ſignificandi quadam, vt illi ipſi, quorum affers teſtimonia, factitaſſe mihi videntur, fugiendum eſt. Ad alias enim rerum notas duriter transfertur. Et r quidem litera natura a-

ſpera

ſpera eſt. τραχύνει δὲ τὴν ἀκοὴν τὸ ρ, [aſperitate offendit literar.] *ait Dionyſius. Poetæ quoq; & ipſi, atq; oratores, ſi quando in res inciderint, paulo crudiores, vt eas exprimant accommodatius, aſperentq; verbis, crebrius inſerunt eas dictiones, quæ eius ſoni plus habent. Si enim geminaueris, multo rugire videtur aſperior, vti in terra accidere videmus, & ſerra. Cuius ne ferre quidem ſtridorem aures quorundam poſſunt. Quid curro? nonne ſtrepitum etiam præ ſe videtur ferre currentium? Quid item carri? num canthorum quaſi fragore quodam pertundunt auditi? Ex eodem videntur genere, error, marra, ſuſurri, barri, horror, ferrũ, terror, & huiuſmodi ſexcenta, quæ enumeraſſe ab re eſt. Adde quod adeo abſoletum puto, vt vix è plurimis vnum inuenias, qui ferruminandi vim naturamque nunc planè teneat, vt vnde ſit dictum. Nam ſi Liuius* ferrum en *poſuit pro bitumine, aut bitumen eſt ferrumen, aut aliquid quiddam, quod ego ignorare me fateor neq; inueni adhuc, & ſi multũ diuq; quæſiuerim qui ſcire id ſe profiteretur. Nouiſſe arbitror te tamen, atque Hermolaum, virum certe in literis iis noſtris minime contemnendum, qui ita & vtamini libere, atque inſolentiam verbi defendatis. Hermolaum enim etiã ſum ob virtutis excellentiam admiratus nedum ferruminatorem non riſerim. Namq; inter eos qui hac tempeſtate bonis artib. excelluerunt, liben-*

ter connumerem. Verum vt quod ſentio fatear, è noſtris temporibus plus ſpei mihi videntur illa præſtare, quam rei. Ac ſoleo id ſæpe cum Landino noſtro, qui cum propter commune literarum ſcribendi publicarum munus congredior frequentius, neque eſt de quo colloquamur, quā de iſta veſtra humanitate auidius: Soleo, inquam, præ antiquis nos appellare homullulos, qui & ſi ipſe quoque multa ſcripſerit appoſite, atque eleganter, ediditque, vt inde ſubtimere ſcriptis ſuis poſſit, ſi vetuſtatis candidiſſimum illum ſplendorem non attigerint; nihilominus tamen, qua viri modeſtia eſt, haudquaquam repugnat obſtinatius. Pluſculum vero neſcio quid quam ego, videtur huic ætati tribuere. At ipſe cum rem militarem, cum literas, cum philoſophiam, cum picturas, ſculpturaſque noſtras, reliquaque ætatum ornamenta conſidero, & confero cum vetuſtioribus, quid putas? cadunt animi, pudereque incipit noſtrum ſtudiorum, niſi aſtrologia forſitan redimat, & ſolatium afferat proſtratis. Quæ ad id iam inſaniæ redegit nonnullos rerum profitenteis futurarum ſcientiam, vt ne veſpertilionum quidem, aut papilionum, & cicindelarum motus vllos fieri ſine fato putent. Verum enimuero non fruſtra erit, opinor, ad nepotes, & poſteritatem prouocatio: & profecto tua maxime opera, qui meliorem nobis legendo & docendo Florentinam reddidiſti iuuentutem. Multa iam & magna viden-

videntur iacta eſſe fundamenta gloriæ literarũ; ſed nondum ad frugẽ, quod dicitur, peruentum, niſi me aut iudicium animi m[illegible] aut deſiderii conſequendæ tantæ dignitatis fallit: atq; in deſiderio quidem antiquo prouerbio vel celeritas mora eſt. Nunc venio ad eum locum, qui eſt in tuis literis de ſcriptis meis, vt hac quoque de re, quod eſt, non differar. Quæ ſcripſi ego quidem, parũ multa ſunt, edita vero nulla, niſi quæ aut imprudentiore in ætate pueriliter pene exciderunt, aut extorſit neceſſitas. Non enim digna mihi viſa ſunt, quæ in manus eruditorũ emitterentur: vt autem legerentur ab indoctis, non fuit deſiderium: quid enim niſi vanum inde, atq; infructuoſum expectandum fuit? Contra illorum opinionem, qui prius etiam quam atramentũ (quod aiunt) exaruerit, informatores habent librorum paratos, & multa millia eiuſdem ſcripti exempla per Italiam, orbemque terrarum legenda diſſeminant: vt quaſi latioribus ex campis vberiores famæ ſuæ fructus percipiant, ingenti profecto de ſe potius, deque viribus ſcribendi ſuis, quam de aliena virtute proferre ſententiam videntur. Id tamen ineſt in re periculi (niſi fallor) quod quæ ita ederis, non in nonum preſſa annum (quod Flacco placet) ſi quid humano more aberraueris, ad limam vix redire poſſunt ſine dedecore: quod etiam quibuſdã qui feſtinantius ſua impreſſere, accidiſſe certum eſt: ſed detur iſta venia doctioribus. Quo-

H

nam pacto feremus eos, qui rerum ignari cunctarum, blacterant tamen & ipſi multa, atque oblinunt, necdum finita informant, vnde ſunt Nymphales, *quos vocant vnde* Morgantes, Dryadesq; *& infinita penè monſtra, quæ vulgo decantantur; vt vel hinc facta nota aliqua videatur informatura arti, quæ iſtam occaſionem præbuerit indoctis, doctiſque ita inſaniendi, vt ſit verum illud quod dicitur:* Nihil beatum eſſe ab omni parte. *Sed certe ſum lõgior, amoris vinculo extractus, quo te complector, coloque atque admiror. Quæ reſtant, reſtant autem plurima agemus coram melius, cum voles, vel domi ocioſius, ſi forte plebeias ſpectatorum turbas vereamur. Vale. Domi pridie calend. Ianuar.* M.CCCCLXXXXIII.

ANGELVS POLITIANVS Bartholomæo Scalæ ſuo, S. D. 3.

I*Ta reſpondebo ad epiſtolam tuam Scala doctiſſime, qua mihi multa, ſed leuicula obiicis, vt iocer interdũ tecum liberius, & cauiller: quod quoniam & liberale eſt, & ad imitationem tui ſuſceptum à nobis, credo non ſuccenſebis. Ac primo quidem (quod vereris) ne te inter Ciceronianos numeremus, ſuſpicione iſta falſa te libero. Nec eſt cur Theodorum deſideres ob id aliquem, tale nihil de te (crede mihi) homines exiſtimant. Nec vero ego id vnquam dixi, non ſum tam temerarius, nec audax, nec*

menda-

mendacia qui loquar libenter. Nam quod Liuium modo, & Salluſtium probas, Quintilianum, Senecam, Plinios ambos reiicis, cauſa eſt opinor, quod otiũ tibi nondũ fuit hiſtoriã ſcriptitanti, etiam horum virtutes inſpicere. Sed & affectatam videri tibi orationem meam facile patior, quoniam dictandis epiſtolis ſcriba publicus aſſuetus probare eum ſtylum maxime debes, qui à vulgari conſuetudine minus abhorreat. Nec in eo tu reprehendendus tamen, quoniã plerunq; ad indoctos epiſtolæ iſtæ veſtræ mitti ſolent: nos cõtra, qui iuuentuti veterum ſcripta prælegimus, delectum habere verborum ſententiarumq; didicimus. Nec ipſi nobis vt auribus indoctorum ſeruiremus, eloquentiæ meliorem partem ſponte abſcidimus. Hoc vos affectatum forte putatis, quo maieſtas quædam potius linguæ continetur, & ſanctitas. Ex quo Salluſtium quoque ipſum, quem iure mecum probaſti, quidam tamen vt affectata ſcribentem, notiſſimo epigrammate inceſſerunt. Iam quod minuta quæpiam, quæ ad orthographiam potiſſimum pertinent, adeo improbas, vt penè tragœdias excites. Rogo te, mi Scala, ne mihi inuidiam iſtam facias, nec ob id turbas cieri, aut ſtudioſorum digladiationes miſceri, aut diſtorqueri bona ingenia clamites, propterea quod Vergiliũ *ſcribere malo, quàm* Virgilium. *Non enim puto, ad pileum ſeruos ideo voco, non aduerſus optimates armatam*

multitudinem concito: quin deierare tibi perſancte poſſum nunquã me ob eam cauſam, nec cum quopiam verba commutaſſe, nec in eo mihi aliquem repugnaſſe, præter te vnum. Diu vero iſta qualiacunq; ſint, non iuuentus modo noſtra, ſed & Doctores plerique pronis auribus acceperunt; vt nec Landinus ipſe præceptor olim meus, nunc autem vtriuſq; noſtrum collega, magnæ vir in literis & authoritatis, & celebritatis, aliter iam pronunciet quàm Vergilium. *Quod ſi tu* Virgilium *malis, non equidem clamo flagitium te facere. Quid enim mea id refert? Non te ſcilicet docendum ſuſcepi, ſed Florentinã iuuentutem. Cæterum de iſto quidem, quæ dicenda videbantur, abunde in Miſcellaneis expoſui: ſimul iis reſpondi obiter, qui modum ſtatuere noſtræ induſtriæ conabãtur, ac me in crimen vocabant, quod ab hac minuta & vilia non conniuerem: quaſi vero iſta me vel à lingua vtriuſque, vel ab ipſius deniq; philoſophiæ, cæterarumq; artium bonarum profeſſione auocauerint. In quibus iam multos annos magno quidẽ cum labore, neſcio vero an & cum laude adhuc aliqua verſor. Nam quod me credidiſti* Vergilium *putaſſe à* verendo *deduci, riſi fateor, non mediocriter. Quis enim ad te iſta detulit, quæ ne cogitaui quidem? Sed audi ad cætera, de quibus adhuc nihil quicquam mandaui literis, ne me nugis duntaxat iſtis cẽſeri putes.* Totiens & quotiens *defendis au-*

ctore

thore Priſciano, ceu vero, non & ipſe hoc ſemper affirmauerim, analogiam, quidem poſtulare quoties, toties, *ſicuti* decies & millies. *Priſciano autē authore, etiã* n *literã, in his duob. vt in illo* multotiens, *interponi. Nec vero negat Priſcianus & ſine litera* n, *vtrumq; vſurpari, ſed &* n, *ait interponi. Quoniã credo, quibuſdam rectius ita tũ videbatur. Eſſe autẽ hoc vitiũ, ſera iam & affecta Latinitatis, aduerbiũ quoq; illud multotiens teſtatur, quod arbitror apud idoneos non reperies. Illa vero aetas, & item paulo ſuperior,* centiens *quoque &* milliens, *item* vicenſimus, tricenſimus *interpoſita* n *litera, vſurpabat, quod in Pandectis ipſis archetypis Iuſtiniani principis, vt erratum librarii ſemper inducitur. Iam* intellego *vt dicam, potius quàm* intelligo, *vetuſtis exemplaribus adducor, praeſertim, ſi nec grammaticorum repugnet authoritas, nec analogia. Sic enim* intellego *videtur, vt* pellego. *Tum ab* interlego *formari ait hoc verbum Priſcianus,* r *litera in* l, *conuerſa: ſicut à* perlego *illud* pellego. *Rurſusq; idẽ quo loco* e, *verte ait in* i, *à* lego *affert* diligo. *De hoc autẽ* intelligo *penitus tacet. Poſtremo alibi quoq; &* intellego, *inquit,* intellexi: *quod antiqui dicebant* interlego interlexi. *Vides igitur vt* interlego, *apud antiquos fuit, de quo verſa* r *litera, in* l, *poſtmodo* intellego *ſit factũ. In* adoleſcentẽ *vero tetraſticho etiam luſiſti, verba ſcilicet Graeca Latinis*

admiſceis: ne perdidiſſe perã te credamus, quod homo ſenex in Græca ſchola ſedere cœperis ſub magiſtro, Catonem puto illum Cēſorium æmulatus. Et ſunt quidam tui familiares, qui latero cauillum neſcio quod in calce dicant iſtius epigrammatis, quod equidem nec agnoſco, nec credo. Nam & tu homo prudens non temere ieceris in alterum, quod in te facile reiiciatur. Et me adeo morum non pœnitet, vt ſi turpicule, aut nequiter quippiam dixeris, pertinere id ad me non credam. Verũ vt iocos tuos omittam, ſi modo ibi iocus eſt vllus: rogo te, vnde expiſcatus *adulandi verbum Græco intellectu deduci à cauda, nulla pene inter ſe ſimilitudine, cum tranſpoſitis potius literis credatur ab alludendo? Sed* adoleſcentem *ſcribi negas oportere* u *litera, cum* adoleo *dicamus: Quæro autem ego nunc abs te, cur nõ inde* adoltus *potius quàm* adultus? *videlicet neſcis quanta ſit harum cognatio inter ſe literarum, nec apud Latinos modo, ſed & apud Græcos: Aut te illud ſaltẽ fugit, nouitiam fuiſſe* o *literã, quæ etiã aliqua Italiæ ciuitates caruerint, & eius loco* u *poſuerint, vt Thuſci noſtri, & Vmbri. Quo nomine in vetuſtis adhuc vrbis monumentis, &* ſacerdus *pro* ſacerdos, *&* epiſtulis, *pro* epiſtolis, *&* nungento *pro* nongento, *multaq; item ad id exemplum cõſpiciuntur. Quæ tamen ego non omnino ſequor: ſed & cur non ſequar, certa ratio eſt. At enim* adoleſcẽs, *non modo in veteribus*

libris

libris cum litera u plerunque reperitur; ſed &
tertiam quoque à fine producit ſyllabam, contra
originis naturam, quod ille indicat verſus: At
leuis ille Deus, cui ſemper adulescentem.
Sicuti apud Maronē Vpilio, *ſicuti forte apud*
antiquos omneis, iucundus. Nec pro his tamen
ego, vt pro aris, & focis pugno. Tantū admoneo
leuiter ſtudioſos, quid obſeruem. Sæpe itē (quod
Cicero ait) ſcientiam mihi reſeruo, vſum lo-
quendi populo concedo. Cæterum quod mul-
ta prætèrire te dicis in hoc genere, ne lectoribus
faſtidium parias, quæ ſunt quæſo iſta quæ præ-
teris? An Carthaginienſis *quod ego dicere*
malo, quam quod vulgo ſoletis Carthaginen-
ſis? *Quid autem habetis, præter inueteratū diu*
errorem, quod hic obiiciatis? Principio ille ipſe
Priſcianus, quem tu nobilem grammaticū
vocas, Carthaginienſem *dici regula præcipit.*
Poſt hoc illius authoritati plurimum videlicet
addit Ennianus verſus, quem Tullius citat:
Hoſtē qui feriet mihi erit Carthaginien-
ſis. *S. n.* Carthaginēſis *legatur, metrū (ſicuti*
vides) claudicauerit. Poſtremo libros quoq; pro-
ferre poſſum, quando voles, complureis vetuſtiſ-
mos. Poſſum & epigramma citare, quod in an-
tiquo marmore inciſum Romæ adhuc in Trans-
tyberina regione ſpectatur, quæ noſtræ obſerua-
tioni ſubſcribāt. Sed venio iam ad Ferrumina-
torē, quem tu vitas (vt vtar Flacci verbis) cane
peius & angui. Quo ſi vtendum non eſt præ-

pterea, quod literam habeat r geminatam, profecto iſto exemplo, mi Scala, nec tu ferrum mollitiam, nec agricola terram ſuam relinques, immo nec marram. Nam tot errata illa tua verba (ſic n. iocari libet) hoc eſt, quæ habeant r literam geminatam, non minus vtiq; in vſu ſunt, quam quæ mollia putas. Ac ſi audiendus mi Scala ſis, cogemur omnes iam lallare pueriliter, & quod ridendum ſit, ad Alcibiadis labdaciſmum confugere. At ſi proprie vtare, inquis, fortaſſe non pecces, ſed tantum ſi transferas. Quaſi vero aut hoc traslationi repugnet, aut non ferè ſæpius apud bonos quoq; auctores, verbum hoc de ſuo in alienum domicilium immigrauerit. Nam quod ais neſcire te quid nomine ferruminis vſurpetur, equidem ignoſco. Non enim fortaſſis euoluere grammaticos noſtros Græcis occupato licuit, à quibus enarratur. Pro bitumine autem cur accipias nõ video, tum profiteor indicaturum quid apud Liuium valeat, modo tu locum oſtendas, vbi Liuius vtatur. De Hermolao tu quidem prudenter, quod excuſas, inuidiam credo metuens. Sed redi, quæſo, mecum in memoriam, quam & tu eum ardenter ſuperioribus diebus accuſaueris, & ego conſtanter defenderim. Nec enim ob aliud infamaſtis hoc ferruminandi verbum, quam quod illo eſt vſus Hermolaus. Nam in meis certe adhuc ſcriptis non reperitur. Eſt & aliud quiddam, quod me fateor in epiſtola tua valde mira-

mirari: qui enim derogas plurimum ſeculo huic, in quo viuimus, parumque putas eruditum, ſi cum veteribus conferatur: idem tamen ſeculi eiuſdem tantum authoritatib. mecum pugnas. Sed & arrogantes temerariosque iudicas, qui ſua ſcripta publicent, ac propagari formis patiantur: quaſi vero qui recte ſcribant, non eo pacto pluribus etiam proſint. Iſto vtantur conſilio tuo, qui miſeras chartas oblinunt, vt eas videlicet perpetuis tenebris ſepeliant. Me vero nec pudeat emendare ſequentibus ſcriptis, ſi quid in prioribus quandoque deliquerim; quo videlicet (vt quidam inquit) & ſcribendo proficiam, & proficiendo ſcribam. Nec enim minor eo nomine, vel Hippocratis, vel Auguſtini, vel Ciceronis eſt gloria, quod publicata diu à ſe quædam nouis ſubinde editionibus damnauerunt. Sed video me longius prouectum, dum pluribus epiſtolæ tuæ quaſi capitibus reſpondeo. Dabis veniam (qua tua eſt humanitas) non loquacitati modo, ſed libertati quoque meæ: quorum alteri occaſionem tua dedit epiſtola, ad alteram me inuitauit exemplum. Videtur autem neſcio quo pacto, decere amicos, vt in ſermonibus, ita etiam in epiſtolis, quædam inter ſe quaſi velitatio, qua ſolitos vti plurimum Socraticos illos, emunctæ naris homines accepimus: vt videlicet in dicendo eruditionem, in audiendo patientiam experirentur. Vale. Florentiæ.

BARTHOLOMÆVS SCALA Angelo Politiano, S.D. 4.

Dixin tibi edentulũ eſſe me? Sum ante proteſtatus, cum ſene tibi ætate iam confecto, atq; effœto viribus, rem fore, ſum verus. Iubeo, r. ceptui canant ſigna. Non commiſerim mi Politiane, vt his conditionibus iſto me ludo includam. An ego inermis, imbellis, ignauus tremulus miles deſcendam in puluerẽ, & in campum, ad inſulſam ac ridiculam velitationem? Nam cum Hercule congreſſus, quem tot, tantaq; euicta monſtra transferunt in cœlum, herbam do iam iam, manuſq;, & ſerues victum precor. Ne ſæui triumphi diductus, inter captiuos addere ad pompam potero, atque ad numerum. Nam certe agere potes (iam mihi videtur) non de literis modo noſtris, ſed & de literis quoque ipſis trimphum. Quod me ita dignum putaueris, cui adeo accurate reſponderes; quodque tantum ſcribendo honeſtaueris, atq; extuleris, etiam ſupra modum, & ſi is ſemper nos fuit tuus, tamen hac quoq; noua in me nunc humanitate debere tibi multũ fateor. Admirabilis eſt profecto ornatus epiſtola tua, doctrina noua planè, atq; incredibilis, inuſitata, incõparabiliſq; facũdia. En habes quid ſentiã de ſcriptis tuis, etiã chirographo confirmatũ, ſi quid maleuoli obloquerentur. Ipſe cum his vulgatioribus epiſtolis, vt feci hactenus, me oblectabo contentus

tus

tus hac obſcuriore ſorte, quando præclariora vos nati annis (vt ferunt) melioribus occupauiſtis. Tu certe, præter cæteros, mi Politiane, naturæ multum debes. Illa tibi ingenium iſtud, quo agere tam multa, atq; memoriam, qua omnium ferè rerum reminiſci potes, dedit: vt corporis modo prætermittam dotes, quæ nonnihil & ipſa habere à quibuſdam putantur, momenti, ad felicitatem & fortunæ commoda: quæ profecto iuuare natiuam virtutem, niſi ipſa ſeſe deſerat, vehementer ſolent. Cæcus ſit funditus, qui hæc non viderit. Cæterum ſine epiſtola; nam melius id fieri coram puto, cum opportune agi res poſſit, omnibus de rebus, de quibus ſcribis (iſt enim quod dici contra poſſit) tranſigemus. Vale. Florentiæ, M. CCCCLXXXXIII.

ANGELVS POLITIANVS Bartholomæo Scalæ ſuo, S. D. 5.

SI tu edentulus, mi Scala, tua tamen fuerat dentata epiſtola, ſenſi equidem. Nam penè morſu me fregit; & pepercit illa tamen nonnihil, atq; ita mecũ luſit, vt vrſa interdum cum catello ſolet. Stultus ego qui non ſtatim veterano, toties coronato ceſſi videlicet tyrunculus adhuc, enſe leuis nudo, parmaque inglorius alba. Tu tamen magnifice hoc, ſicut alia, qui ne dignum quidem me putes ira. Nam quod Hercules abs te vocor, non mihi ob id placeo. Sic enim pigris canibus (vt inquit ille) nomen

erit, Tigris, Pardus, Leo. Vincere autem non magis te potui, quam Herculem ridiculi apud Philoſtratum Pygmæi, quos ille omneis correptos, leonis pelle inuoluit. Cæterum triumphare de literis non eſt meum. Quando enim mihi illæ hoſtes? Gotthorum laus iſta, & Hunnorum, non mea eſt. Sed & occupare præſtantiora quî potui quæſo? qui quidem te concionante forſan adhuc in cunis vagiebam. Poſtremo ſi quem tibi honorem habui, mi Scala, merito tuo me fatear habuiſſe. Si quid rurſus te pupugi per iocū, iam nunc equidem muto factum. Quod vero laudes in me tantas ore pleno congeras, amor in cauſa. Sed tamen hoc ita interpretor, vnam mihi laudem hanc eſſe laudem omniũ maximam, quod abs te merui laudari etiam falsò. Si quid eſt quod agere præterea coram velis, nulla mora in Politiano tuo. Vale.

BARTHOLOMÆVS SCALA Angelo Politiano ſuo, S. D. 6.

TAnquam qui aſperiora prægustauerunt, ſi deinde in mitiora inciderint, ſapere vidētur dulcius, ita ſum ipſe modo iſto ſaccaro tuo, iſtoque nectare epiſtola recreatus. Atq; vt quod eſt fatear, neſcio quomodo acciderit, quæ ſcribuntur à te cuncta, tuum ſapiunt ſalem, ac te referunt. Hoc quod poſtremo ad me miſiſti muneris, magis tuum eſt, ſcilicet concitaui ego te, vt video pluſculum, & in cauſa fui ipſemet

mihi

mihi commutati ſtyli. Ego floribus Auſtrum perditus, & liquidis immiſſi fontibus apros. *Virgiliano prouerbio. Et oleũ immiſcui liquida lixiuia noſtrũ. Sed redij in viam, & mihi crede, quæ minus habent cõcitationis, atq; animorũ grauiora ſunt: quod tamen forſitan poetæ negauerint, quorum buccina ſæpe inflatior melius complet aures. Dediſti iam errori veniam, quod te dignũ fuit, ſic Heroes quondam magnanimos fecitaſſe accepimus. At tibi quoq; illud apud Maronẽ dicitur:* At tu Romane memẽto, *&c. Noſti carmen. Generoſa profecto mens, quæ vt non commouetur iniuriis, aut acceptarum vel inulta obliuiſcitur. Quod dixi te de literis triumphaturum, non eũ ſenſum habet, vt ego te literarum dicere hoſtem voluerim, quarum profeſſorib. nihil eſt aut tua domo, aut teipſo hoſpitalius; ſed ſunt illæ loco poſitæ excelſo, atque aſpero,* & Qui cupit optatã curſu contingere metã, Multa tulit, fecitq; puer, ſudauit, & alſit. *Te nihil deterruit, nihil reuocauit, non anni domuere decem, non mille carinæ. Tuliſti de literis triumphum, id eſt, eas habuiſti in poteſtate, quæ immortali te admodum gloria decorarẽt. Neq; Gothi mihi triumphaſſe de literis, aut omnes illæ Barbaræ gentes videri ſolẽt. Quippe quæ eas ne norint quidem, neq; nomen audierint, nedũ adierint armis, atq; expugnauerint: nec ſolent illæ quidem machinas vereri præliares, & tormenta, ſtudio, atque officio le-*

niuntur, vt noſter de literis apologus fortaſſe nō vſquequaque inſulſus nititur oſtendere. Nec quod de occupatis à vobis locis ſcripſi, penitus abſurdum eſt. Nam & poſteriores in euangelio operarii, non minus mercedis retulerunt. Fortunatiora certe ſunt iſta tempora, quis negauerit? noſtris temporibus, quantum ad literas ſaltem pertinet. Voco autem noſtra, vagitus illius tui tempora, in quibus & librorum, & praeceptorum ex quibus quaſi fonte quodam certo litera hauriuntur, penuria permagna fuit: ſuo quiſque Marte quid poſſent vires experiebatur, vnde multa vitia inhaſerunt mentibus. Ego certe qui illius aetatis imbibi aquulam, vix ad veſtrum hunc modum depurare turpidam poſſum, & ad liquidum iſtud tempeſtatis huius reuocare. Hos ego vocaui annos meliores, niſi tu aliter ſentias. Vale. M.CCCCXCIII. *Florentia.*

ANGEL. POLITIANVS ANtonio Vrceo Codro ſuo, S. D. 7.

COmpoſui propemodum libellum Graecorum epigrammatôn, quem ſaepe vt edam, familiares mei me rogant, & pertinere dicunt (ita.n. mihi palpantur) non ad Latinorum modo, ſed omnino ad ſeculi gloriā, ſi Latinus homo tamdiu iam dormienteis excitē Graecas Muſas. Non enim poema reperitur vllum citra ſexcentos annos à Graecis conditum, quod patienter legas. Sunt hodie tamen vnus & alter, qui

non

nonnihil dicuntur conari, quanquam adhuc non appareat. Vt igitur hoc ipſos vel euocem, vel irritem, cogitabam libellum qualemcunque hunc noſtrum publicare, modo tu non diſſentias. Etenim in ea re tuum conſilium, ſartum tectum habere placet. Aut igitur libellus hic probabitur ab iis quoque ipſis qui componere putantur, atque ob id magna mihi omnino gloria tribuetur: aut improbabitur, & meliora ipſi fortaſſe ſcribent. Itaque rurſus hoc ipſo nomine bene audiam. Mitto interim quadam tibi ex ipſis non delecta, ſed fortuita: mentior, immo delecta potius. Siquidem illa potiſſimum quibus cum veteribus Græcis (niſi tamen hoc nimis improbum) certaui. Tu confer tamen, & vtcunque diſplicuero præcepta crede, quibus poteram placere. Lege vero primum, quod in Apelleam Venerem poſt tot antiquorum compoſui. Quam Plinius etiam noſter Anadyomenē *vocat, & victam Græcis verſibus ait: à quibus tamen ſit illuſtrata, qua laus ad me non attinet, illo qui nondum tempore factus eram.*

Εἰς ἈΦΡΟΔΙ'ΤΗΝ, τὴν Ἀναδυομένην.

Κύπριν Ἀπελλείας ἔργον χερὸς, ὡς ἴδον ἔσταν
Δαρὸν θαμβαλέος, τὴν ἀναδυομένην.
Ταὶς ἅτε παρθενικαῖς. ἅτε καὶ φιλοπαὶς μόνος, αἰδὼς
Τὰν ὄψιν μίγδαν ἔλλαχεν, ἠδὲ γέλως.
Καὶ τοῦ μὲν ῥαθάμιγγας ἁλιβρέκτοιο καρήνου
Δεξιτερᾷ θλίβεν, καὶ κελάρυζεν ἀφρός.

Ἦν δ' ἄρα τῆς νοτίδος τις ἐμοὶ φόβος. αἴδε γε-
λῶσα
Ἔσκεπε τὰν ἄβαν τὰν ἔθ' ὑποβρύχιον.
Καὶ γὰρ ἕως λαγόνων ὕφαλος πέλε. καί τις ἔτι
φρίξ.
Ματρὸς ἀπ' ὠδίνων ὄμφακα μαστὸν ἔχεν.
Εἰ τοίαν ποκ' Ἄρης ἔχε δέσμιος, οὐκ ἀποδῦναι
Οὐδ' Ἀφαιστείας ἤθελ' ἀλυκτοπέδας h. c.

In Venerem Anadyomenen, i. e. emergentem.

Venerem Apelleæ opus manus vt vidi, ſteti
Diu attonitus, Venerem inquam Anadyomenen.
Nunc virginis, nunc etiam iocis indulgentis, pudor
Ipſam faciem ſortitus eſt, & riſus.
Et manu quidem guttas ſalo perfuſi capitis
Dextra ſtringebat, & ſtrepitabat ſpuma.
Erat vero vtiq; humoris quidam mihi horror: at ſiniſtra quidem
Tegebat pubem adhuc demerſam.
Etenim laterum tenus in mari erat, & quidã adhuc horror.
Matris ex partus doloribus acerbum vber habebat.
Si talem olim Mars habuiſſet vinctus, non exui
Ne Vulcanias quidem voluiſſet pædicas.

Sed & in armatam Venerem tandiu poſt alios ita luſi.

Εἰς ΑΦΡΟΔΙ'ΤΗΝ ὠπλισμένην.
Εἰς τί σοὶ ἔγχος κρατέεις Παφία, λόγχαν δὲ τινάσ-
σεις.
Καὶ θώρηκ' ἐνέδυς, καὶ κόρυν ἀμφίφαλον;

Μάρνας

Μέμνασ' ὅτι οὐ σοὶ δέδοται πολεμήια ἔργα

Τὰ τρυφερά, διέπεις δ' ἱμερόεντα γάμον.

Ἀλλ' οὐκ ἐς δῆριν θωρήσσομαι, ὅπλα δ' Ἄρηος

Ἐνδύομ' ὡς καὶ Ἄρης ἐκλελάθοιτο μάχας.

Ἐν γὰρ ἐμοὶ μοῦνα καὶ τεύχεα καὶ Κύπριν εὑρών,

Οὔποτ' ἐμῶν λεχέων ἔσσετ' ἀπαυλόσυνος.

In Venerem armatam.

Ad quid ſcutũ tenes Paphia, haſtam vero quatis,

Et loricam induta es, & galeam criſtatam?

Memento quod non tibi data ſunt bellica opera,

Delicatæ curam vero habes dulcium nuptiarũ.

At non ad pugnam armor, arma autem Martis

Induor, vt Mars obliuiſcatur pugnæ.

In enim me ſola & arma, & Venerem nactus,

Nunquam à meis cubilibus ſecubabit.

In matrem quoque Lacænam, trito Græcis argumento ad hunc modum.

ΕἸΣ ΛΑ'ΚΑΙΝΑΝ.

Ἐκ προφυγόντα μάχας τὸν ἑὸν παῖδ' ὡς ἐνόησε

Σπαρτιὰς ἡ μάτηρ φασγάνῳ αὐτίασεν.

Καὶ κτάνε τὸν δύστανον, ὃν ἔτραφεν, ὃν τέκεν αὐτά,

Ταῦτα δ' ἐκερτόμεεν λοξ' ἐπιδερκομένα.

Εἰ τοιόν σ' ἐδόκησα, οὐκ ἂν τέκον. ἔρρε Λακαίνας

Ὡς παῖς, οὐκ ἐθέλων ὡς Λακεδαιμόνιος. h c

In Lacænam.

Effugientem prælium ſuum filium vt cognouit

Spartana mater, enſe occurrit.

Et interfecit miſerum, quem nutrierat, quem pepererat ipſa.

Huiuſmodi autem conuitiis inſectata eſt toruè intuens.

Si talẽ te putaſſem, non peperiſſem. peri Lacænæ

Vt filius, non volens vt Lacedæmonius.

Nec reueritus Iulianum principem ſum, cuꝰ heroicis verſibus de Organo muſico meos Elegos; & quidem pauciores oppoſui: quos & ipſos adſcribam.

ΕἸΣ ΤῸ ὌΡΓΑΝΟΝ.

Καλκεῖον δονάκων ὁρόω στίχον, ἀλλὰ τίς, αὐτῷ
Τεχνάτης κρύβδην τὸν πολύθρουν κέλαδον?
Οὗτος ὁ τοῖς προχαλοῖς ἐπερετροπαδάκτυλα παλμοῖς
Δινεῦ προμερεῖς τ' ἀμφιστρόφων σελίδας.
Ἀλλὰ πολυσπερέων, πόθεν οἱ τόσσος ἐσμὸς ἀητῶν.
Οὐκ ἀθρεῖς ἀσκοὺς διχθαδίους ὄπιθεν h. e.

In organum.

Æreum fiſtularum conſpicio ordinem: ſed quis in ipſo
Efficit occulte multiſonum ſtrepitum?
Is qui citis viciſſim motos digitos motibus
Verſat, tremulaſque vtrinq; agitat tabellas.
Sed diſperſorum vnde ipſum tantum agmen flatuum?
Non vides folles geminos retrorſum?

Extant etiam nobiliſſima duo epigrammata in puerum ſuper Hebri glacie ludentem, ſicuti Latinum quoque non inuenuſtius, quod Auguſto tribuitur: ſed cum Græcis illis ita quidem Græce contendimus.

ΕἸΣ ΠΑΙΔΑ.

Παῖς Ἕβρῳ ἐπέθρωσκε πεπηγότι τυτθὸς ἀθύρων,
Κρυστάλλου δ' ἐάγη μαρμαρόεν δάπεδον.
Χ' ὢ μὲν ὀλισθαίνων, πέσεν εἰς βυθὸν, ἀλλ' ἀΐδαο
Κρατὸς ἔκοψε δέρην εἰς ὀξυχαλέας παγετός.

Σκλῶος

Σκῆνος ἄρ' ἐνδόμυχον ῥοθίων ταχὺς ἔσπασεν ὁλκοί.

Τῷ πυρὶ δ' ἡ μήτηρ μοῦνον ἔδωκε κάρη.

Εἶπε δ' ἄπιστον ἀχοῦσα, τί δύσμορος υἱὸν ἔτεξα;

Ἀρ' ὡς στοιχείοιν βρῶμα γένοιτο δυοῖν.

In Puerum.

Puer Hebro inſiluit concreto Paruulus ludens,
Glaciei vero fractum eſt marmoreum ſolum.
Et ſic quidē labens cecidit in profundum, aſt immadefactum
Capitis abſcidit collum teſtacea glacies.
Corpus vtique abditum fluctuum præceps traxit vorago:
Igni autem mater ſolum dedit caput.
Dixit vero ingemiſcens: quid infelix filiū peperi?
Vtiq; vt elementorum cibus fieret duorum.

Hoc autem quod ſequitur, non cum Græcis iam, ſed cum Latino commiſimus. Vertimus enim vetuſtum poetæ Pulicis in hermaphroditum, quod vulgus Antonio Panormitano falſo adiudicat: in quo laborioſiſſimum fuit reddere totidem verſibus, ac penè verbis immo vel ſyllabis eandem gracilitatem. Latinum Pulicis hoc eſt.

Cum mea me genitrix grauida geſtaret in aluo,
Quid pareret, fertur conſuluiſſe deos.
Mas eſt Phœbus ait, Mars fœmina, Iunoq; neutrum.
Cumque forem natus, hermaphroditus eram.
Quærenti lethum, Iuno ſic ait, occidit armis.
Mars cruce, Phœbus aquis, ſors rata quæq; fuit.
Arbor obumbrat aquas, aſcendo, decidit enſis
Quem tuleram caſu, labor & ipſe ſuper.
Pes hæſit ramis, caput incidit amne, tulique
Fœmina, vir, neutrum, flumina, tela, crucem.

Nunc audi noſtrum Græcum, ſi placet.

Ἔγκυος οὖσα γυνὴ, τίκτος πέρι, Φοῖβον, Ἄρηα,
Ἥρην τοὺς ἅμα τρεῖς ἐξήρετο θεούς.
Ἄρσενα Φοῖβος, Ἄρης θῆλυν φάτο, κ' οὐδέτερον
Ἥρη πάνθ' ὑγιῶς. Ἀνδρόγυνος γὰρ ἔφυ.
Εἰρομένῃ δὲ μόρον. μόρος οἱ ξίφος ἔλλαχεν Ἥρη,
Σταυρὸς Ἄρης, Φοῖβος κύματα πάνθ' ἀπέβη.
Δένδρῳ ἐφεστήκει, ποτὶ δ' οἱ ξίφος, αὐτὸς ἐπ' αὐτῷ
Ἥλατ' εἰς ποταμὸν κύμβαχος, ἐν δὲ πόδας
Ἤρθη ἀπ' ἀκρεμόνων. θάνε γοῦν θῆλυς τε καὶ ἄρρην
Κ' οὐδέτερον. σταυρῷ. κύμασι. καὶ ξίφεϊ. h. e.

Grauida quũ eſſet mulier, de fœtu Phœbum Martem.
Iunonem ſimul tres interrogauit deos.
Marem Phœbus, Mars fœminam, & neutrum tu
Iuno omnia ſane. Androgynus enim natus eſt.
Quærẽti vero mortem, mors ei enſis dixit Iuno.
Crux Mars, Phœbus fluctus: omnia cõtigerũt.
Arbore inſtitit lapſus eſt aũt ei enſis ipſe ſuper ipſam
Cecidit in fluuium ſupinus: ex vero pedibus
Sublatus eſt à ramis. Periit igitur fœminaque & mas.
Et neutrum, cruce, fluctibus, & enſe.

Sed nimis tibi ſum fortaſſe moleſtus, itaq; iam deſinã. Prius tamen illud teſtabor, me non ideo certaſſe cum tam præclaris ingeniis, quæ diu cõprobauit antiquitas præſertim in harena ipſorum, quo inde mihi victoriam vel ſperarem, vel quærerem, ſed quod hoc magis videbar illa cogni-

cogniturus, quominus in experiundo consequerer. Tu tamen qualicunque sint ludricæ hæc mea, velim diligenter explores, agniturus & in cæteris eiuſdem generis, quæ vel iam ſcripſi, vel adhuc ſcripturio prorſus eundem guſtum. Vale.

ANTON. CODRVS VRCEVS Angelo Politiano, S. D. 8.

I*N magnis Iulii caloribus redditæ fuerũt mihi literæ tuæ Angele doctiſſime, quibus non grauatus es ad me mittere pauca quædam Græca ex multis, quæ compoſueras epigrammata, cũ Græcis & Latinis certantia. Ego quib. verbis iſti tam prompto, ac tam liberali in me animo, gratias agam, non reperio. Dediſti enim mihi ſeneſcenti, quid compararẽ, & quid comparando diſcere poſſem. Et certe mihi viſus es & Latinus vir terſiſſimus, & Græcus facundiſſimus. Quod autem ſcripſiſti te cogitaſſe libellum ipſum epigrammatum publicare modo non diſſentirẽ. Quid eſt quod fieri, aut dici aut cogitari à Politiano poſſit, in quo diſſentiat Codrus? Equidem nõ ſum tã ſocors, nec tam mihi placeo, vt verbis tuis vel elicitus prodeam, aut tanquam criſtatus gallus cãtaturus exultem. Ego ne paucis admodum literis & mediocri ingenio dotatus, tibi viro in omni doctrinæ genere peritiſſimo cõſilium dabo? μὴ γένοιτο [ne fiat, ſiue, abſit] Et certe miratꝰ ſum nõ parũ, quæ te ratio*

ad hoc ſcribendum exhortata fuerit, niſi forte meus erga te ſingularis amor, & vita mea pluſculi anni commouerũt. Quod ſi ita eſt ſcribam libens quod ſentio ea tamen lege, vt ſi quid inconditũ, aut inſuaue hic tuas aures mordaci aceto lotas offenderit, nõ me, ſed teipſum accuſes, qui tacentem, ac pene ſopitum excitaueris. Contuli igitur, vt iuſſiſti, epigrammata tua cũ Græcis: & tantum abeſt vt Græca vituperare velim, vt illa plurimum comprobem. Verum in tuis verſiculis neſcio quid plus gratiæ, & dulcedinis mihi eſſe videtur, quod magis ſentiri quã monſtrum poteſt. Præterea non eo inficias verſus hexametros ex paucis quidem, ſed longioribus particulis compoſitos ſuam in tempore ſeruare authoritatem, qualis eſt apud Heſiodum, Πληϊάδων Ἀτλαγενέων ἐπιτελλομενάων. [Pleiadib. ab Atlante genitis exorietibus.] *Et apud Vergilium:* Paſtorũ muſam Damonis & Alpheſibœi. *Et alii eiuſmodi plures, tam apud Græcos, quam apud noſtros poetas. Sed verſiculi ſanè ex pluribus dictionibus cõpacti, ſcatentibus dactylis elegantiores, rotundiores, ac leniter magis currentes, iudicio meo exiſtimandi ſunt, vt* Ἄνδρα μοι ἔννεπε Μοῦσα πολύτροπον, ὃς μάλα πολλά. [Virum mihi dic Muſa perquam exercitatũ, qui valde multa.] *Et:* Si quis in hoc aurem populo non nouit amandi, Me legat, & lecto carmine doctus amet. *Et hoc præcipue in elegis, ſeu epigrammatis ap-*

tis apparet. In pentametris vero lõgas dictiones libenter audio, vt τὴν ἀναδυομένην, *&* ὡς Λακεδαιμόνιος. [Anadyõmenẽ vt Lacedæmonius.] *Habent enim neſcio quem Græcienſis conſuetudinis modum. Poſtremo quantum decoris ac gratiæ verſibus prabeant epitheta non tantum perpetua, ſed & nouè excogitata, & argutæ ſententiæ, nemo non eruditus intelligit. In tuis verſibus, vt ad te redeam, hæc omnia inueniuntur. Nam ipſi & partibus multis aptè cohærentibus, & dactylis frequentibus leguntur, ac ſcanduntur, & ſentẽtiis fortaſſe argutioribus, quam Græci verſus concluduntur. Quanti me putas feciſſe epitheton illud,* ὀμ-
φακὴς μαςὸν [acerbum vberẽ] *Et illam variatã ſimilitudinem* μόρον μόρος? [Mortẽ mors] *& alia id genus multa, quæ multiplicẽ in ſe habent doctrinam, & voluptatẽ: Sed quibus verbis laudabo illam ſententiam, quæ in fine Veneris Anadyomenes vſus es, vbi ſcripſiſti: ſi* Mars ligatus t. lem habuiſſet Venerẽ, noluiſſet vnquam vinculis Vulcaniis diſſolui? *Angele mi obſeruande, nõ tibi blandior, ſed ex animo loquor: in aliis quidem non es Græcis inferior in hoc vero etiam es (vt ſentio) ſuperior. Quare non te tantum hortor vt edas quæ ſcripſiſti, ſed rogo & obteſtor. Ede, ede quam celerrime, vt & tu gloria, & literarum ſtudioſi doctrina tua frui poſſint. Nam vel euoces, vel irrites ad ſcribendum eos quos noſti, vel non, bene audies*

omnino, & ſummopere laudaberis. Sed tecum in hoc ſtadio currentibus licebit (mihi crede) potius terga tua quam pectus videre. Et ſi nulla alia te ad hanc editionem cauſa moueret, vel hac te impellere debet, rumpantur vt ilia, non dico Codro, qui tuus eſt, ſed illis quos ego ſane non video, ſed tu fortaſſe cognoſcis tibi eſſe non amicos: vt intelligant te, quod iam Latine feciſti, Græce non minus poſſe, & indoctis prodeſſe, & doctos ſummopere delectare. Et tandem ſi non vis aliis prodere, prode mihi, qui rerum tuarum, vt ſum, ſic ſemper ero lector ſedulus, ac amplificator. Sed hæc ſatis ſit in iis præcipue caloribus, qui neſcio quomodo vobiſcum, certe nobiſcum grauiter agunt. ἐπεὶ κεφαλὴν, καὶ γούνατα Σείριος ἄζει. [quoniam caput & genua Sirius deſiccat.] *vt ſcribit Heſiodus. Vale, & memento nos Epigrammatôn Græcorum volumen integrum exſpectare; tibi me commendo, & ſi Picus princeps noſter iſthic eſt, me illi ſeruum ſuum eſſe inſinuato. Bononiæ, quinto luce Iulij.* M.CCCCXCIII.

ANGELVS POLITIANVS Iacobo Modeſto Patrenſi ſuo, S. D.

ROgaſti me ſæpius, vt tibi nomina colligerē veterum iuris conditorum, non qui citentur ab aliis, ſed quorum ſint ipſorum verba pro legibus in Iuſtiniani principis digeſtis, quas & Pan-

Pandectas *appellamus. Ego vero quoniam te longius diſtuli, quam fortaſſe ſingularis amor erga me tuus merebatur, ne ſine fœnuſculo mora iſta fuerit, etiam titulos, numerumq; librorũ tibi perſcribam, de quib. quinquaginta* Digeſto*rum volumina conſarcinantur. Volo enim tibi hoc quoq; apponere quaſi condimẽtum ſtudiorũ tuorũ. In quib. te multam ponere operam, multumq; proficere, quod mihi ſæpe tui præceptores narrant, vnice gaudeo. Nam cum tu noſtris laribus à puero fueris innutritus, probauerimque ſemper ingenium, mores, animum fidelitatemque tuam, nihil abs te mihi penè ſeiunctum puto, laudeſque tuas perinde amplector vt meas. Sed vt ad rem redeam, ſeptem omnino & triginta fuere conditores iuris, quorum de verbis Digeſtorum leges, velut centones quidam conſuuntur. Et quorundam ex his mentio eſt in titulo* De origine iuris, *quem tibi non damus in ſolutum, propterea quod eſt in ære tuo. Vetuſtiſſimus autem omniũ, ſicuti mihi videtur,* Q. Mutius Scęuola eſt. P. F. Põtifex maximus. *Cujus apud Ciceronem quoq; plurima mentio. Huius huc accerſitur vnus tantum* liber Definitionũ. Gallus deinde Aquilius, *qui Ciceronem orantem iudex audiuit & quẽ* familiarẽ ſuũ *Cicero idem in Topicis appellat. Hu*ius *tantũ reſponſis irrigantur Digeſta.* Labeonis *vero eodem aſciſcuntur* libri octo pithanôn, *id eſt*, credibiliũ, *ſeu* veriſimilium, &

item poſteriorum decem. Fuit autem Labeo, quem vocat Horatius inſanum, *de cuius ingenio, natura, ſtudiis, ac doctrina multa ſcribit Gellius in Atti. noct.* Saluii quoq; Iuliani *digeſtorum nonaginta libri*, de ambiguitatibus vnus, *ad Minutiū ſex, ad Vrſeium quatuor. Floruit hic Adriani tēporibus, & iudicanti fuit in cōſilio magna vir authoritatis, auunculus etiā Didij Iuliani, deinde principis. Aduocantur &* Neratii Priſci regularū quindecim, membranarum ſeptē, reſponſionū tres. *Hūc ſibi putatur Traianus amicorū conſenſu ſucceſſorē deſtinaſſe ſic vt ei dixerit aliquādo*: Cōmēdo tibi prouincias, ſi quid mihi fatale contigerit. *Eundēq; mox Hadrianus imperator habuit in conſilio.* Voluſius *quoq;* Mætianus *iuriſcōſultus eſt habitus celeber, quo multū eſt vſus Hadrianus idē. Qui q; docuit* M. Antoniū principē, *cognomento* Philoſophum. *Veniūt huc igitur illius quoq;* libri fideicommiſſorū ſedecim, publicorum quatuordecim. *Sed* Mætiani *nomen in* Marcianū *deprauatur à librariis Fuit. n. Marcianus ipſe quoq; iuris author, à Didio Iuliano principe iuſſus occidi. Qui libres huc cōtulit* Inſtitutorū ſedecim, regularū quinq;, de appellationib. duos, publicorū duo. *Itē ſingulares, quos Græci* monobiblus, *his titulis*, De delatoribus, hypothecarlæ, ad S.C. Turpilianum. Iulius *quoque* Celſus *Hadriano fuit in conſilio, qui Digeſto-*
rum

rum libros vnde quadraginta compoſuit. Sed & Valēs, *qui* fideicōmiſſorum ſeptem. Marcellus *quoq;, qui* Digeſtorum *ſcripſit vnū & triginta*, reſponſorum *vnum, ſex* ad leges. *Item* Iabolenus, *cuius acciti huc libri ſunt. Ex* Caſſio *quinq; epiſtolarum quatuordecim, ad Plautium quinq;. Claruit his temporibus etiā* Scęuola, *cui M. Antoninus philoſophus operam dedit, ac deinde factus imperator, multum illo eſt vſus. Hic & Seuerum docuit illum, qui ſibi poſt Pertinacem magna virtute imperium parauit. Docuit & Papinianū, de quo mox dicemus. Sed* Scęuolæ *huius libri deducuntur in Iuſtiniani Pandectas*, Digeſtorū quadraginta, quæſtionū viginti, reſpōſorū ſex, regularū quatuor, de quæſtione familię vn⁹, quæſtionū publice tractatarū vnus. *Huius auditor (vt diximus) Papinianus libros ad Pandectas affert*, Quæſtionum triginta ſep. ē, reſponſionū vndeuiginti, definitionū duos, de adulteriis, vnū, ędilitiū vnū. *Hic habitus omniū eſt acutiſſimus, eumq; vocant hiſtoriæ* iuris aſylū, doctrinæ legalis theſaurū *ſic vt ab illo ſtudioſi legū, qui profecisſēt, appellati* Papinianiſtę *quādoq; fuerint, amicus & Seuero principi, ſed à condiſcipulatu, neque non affinis per ſecundam vxorem. Succeſſor eidem quoque in adminiſtratione fiſci. Deniq; moriens Seuerus, filios ſuos non alii magis quàm Papiniano commendauit. Erat*

autem præfectus vrbi Papinianus, ac plus potens in aula quàm volebat. Itaq; ſæpe deponere nocituram potentiam fruſtra conatus, tandem ab Antonino Caracalla Seueri filio, militũ gladiis obiectus & ſecuri percuſſus eſt, quod excuſare parricidium noluiſſet. Huius adſeſſores in præfectura Iulius Paulus & Domiti⁹ Vlpianus *quos quidam ex veſtris Græco vocabulo* Coryphæus *appellant, quoniam quaſi verticem legitimæ diſciplinæ cum Papiniano tenuerunt. Feruntur &* Vlpiani *libri ad edictum tres & octoginta, ad Sabinum vero vnus & quinquaginta ad leges viginti, pro tribunali decem, de officio proconſulis decem regularum ſeptem, fideicommiſſorum ſex opinionum ſex, de adulteriis quinque, de appellationibus quatuor, de officio conſulis tres, Inſtitutorum duo, de cenſibus ſex, Reſponſorum duo Tum ſingulares hi. Regularum rurſus, de ſponſalibus, de officio præfecti vrbi, de officio præfecti vigilum, de officio curatoris reipublicæ, de officio prætoris tutelaris, de officio quæſtoris. Sed quamuis tam multa ſcripſerit Vlpianus, tamen Paulus aliquanto eſt (vt Græce dicã)* polygraphoteros: *eius enim numerantur hi libri. Ad edictum octoginta, quæſtionum viginti ſex, reſponſorum viginti tres breuium viginti tres ad Plautium duodeuiginti, ad Sabinum ſexdecim, ad leges decem, regularum ſeptem ſententiarum vel factorum ſex, ſententiarum iterum quinq; ad Vitellium quatuor,*

tuor, ad Neratium quatuor, fideicommiſſorum tres, decretorum tres, de adulteriis tres, manualium tres, inſtitutorum duo, de officio proconſulis duo, ad legem Iuliam, vel vt aliter lego, ad legem Æliam, duo item ad legem Æliam Sentiam tres de iure fiſci duo. Monobili autem, Regularum rurſus, regularum tertio, de pœnis paganorum, de pœnis militum, de pœnis omnium legum, de vſuris, de gradibus & affinibus, de iure codicillorum, de excuſationibus tutelarum. Ad regulam Catonianam, ad S.C. Orfitianum, ad S.C. Tertyllianum, ad S.C. Syllanianum, ad S.C. Velleianum, ad S.C. Libonianũ ſeu Claudianũ. De officio præfecti vigilum, de officio præfecti vrbi, de officio prætoris tutelaris, de extraordinariis criminibus. Hypothecaria. Ad municipalem, de publicis iudiciis, de inofficioſo teſtamento, de ſeptemuiralibus iudiciis, de iure ſingulari, de ſecundis tabulis. Ad orationem diui Seueri, ad orationem diui Marci, ad legem Velleam, ad legẽ Cinciam, ad legem Falcidiam. De tacito fideicommiſſo, de portionibus quæ liberis damnatorum conceduntur, de iuris & facti ignorantia, de adulteriis, de inſtructo & inſtrumẽto, de appellationibus, de iure libellorum, de teſtamentis, de iure patronatus, de iure patronatus quod ex lege Iulia & Papia venit, de actionibus, de concurrentib. actionibus, de interceſſionibus fœminarum, de donationibus inter virum & vxorem, de legibus, de legitimis na-

reditatibus, de libertatibus dandis, de ſenatuſconſultis. Fuere autem Paulus & Vlpianus præfecti ambo. Sed quidam factos ab Alexandro dicunt, quidam vero ab Heliogabalo, qui tamen Vlpianum remouit vt virum bonum. Cæterum Alexander vtrumque magno in honore habuit, maxime autem Vlpianum, qui cõſiliarius ei quoq; fuit, & ſcrinii magiſter. Nec vnquam ad eum ſolus admiſſus quiſquam eſt, niſi præfectus atq; Vlpianus. Tum ſi quando alter adhibitus, ſemper tamen Vlpianus rogari iubebatur. Sabinus autem ille, ad quem libros Vlpianus ſcripſit, puto etiam ad quem Paulus & Pomponius, vir fuit inſignis & conſularis, ab Heliogabalo iuſſus occidi, cuius filius etiã Fabi' Sabinus Alexandro fuit gratiſſimus, & Cato ſui temporis dictus eſt. Neſcio autem an hic filius idem ſit Sabinus, qui cõſularis ac præfectus vbi per tumultum fuſti percuſſus in populo, & occiſus, atq; in publico derelictus fuerit. De illo quoq; ambigitur vter ne de iure ſcripſerit, filius an pater. Scripſit vero iuris ciuilis tres, ex Proculi ſingularem, ſed & epiſtolarum libros octo. Pomponii quoq; collati ſunt eodem libri, ſcilicet ad Quintum Mutium, lectionũ vndequadraginta, ad Sabinum quinq; & triginta, epiſtolarum viginti, variarum lectionum quindecim, ad Plautium ſeptem, fideicõmiſſorum quinq;, ſenatuſconſultorum quinq;, regularũ, vnus enchiridii duo, Caium *vero citat & Boethius in*

Cice-

Ciceronis Topicon commentariis. Huius huc adhibiti ſunt ad edictum prouinciale libri duo & triginta, ad leges quindecim, ad edictum publicum quindecim, qui ſoli tum reperti fuerunt. Aureorum ſeptem, Dodecadelti, hoc eſt duodecim Tabularum ſex, Inſtitutionum tres de manumiſſionibus tres, fideicommiſſorum duo, de caſibus vnus, regularum vnus, dotaliciorum vnus, hypothecariæ vnus. Sumpſerunt hauſtus, qui Tribunianum iuuerunt, ex Venulei quoq; ſtipulationum libris vndeuiginti, Actionum decem, de officio proconſulis quatuor, de pœnis paganorum vno, publicorum tribus, de interdictis ſex. Itẽ ex Mauriciani *ad leges ſex, ex* Terentii Clementis *ad leges viginti, ex* Africani queſtionum nouẽ, *ex Florentini inſtitutorũ duodecim, ex* Tertylliani *de caſtrenſi peculio vno, ex Iuſti conſtitutionum viginti, ex* Hiphoniani *diſputationum libris vno & viginti, ex* Calliſtrati *de cognitionibus ſex, edictorũ monitoriorum ſex, de iure fiſci quatuor, inſtitutorum tribus, quæſtionum tribus, ex* Menandri *militarium quatuor, ex* Modeſtini *reſponſorum vndeuiginti, Pandecta duodecim, regularũ decem, differentiarũ nouẽ, excuſationũ ſex, de pœnis quatuor. Item ex eiuſdẽ Monobiblis, de præſcriptionibus, de inofficioſo teſtamento, de manumiſſionibus, de legatis & fideicõmiſſis, de teſtamentis, de curematicis, de enucleatis caſib. de differentia dotis, de ritu nuptia-*

rum. Ex Tarunt j Paterni *militarium quatuor*, ex Macri *militarium duobus, publicorum duobus, de officio præſidis duobus, Icoſton, ſeu verius Icaſton duobus, de appellationibus duobus.* Ex Arcadij *de teſtibus vno*, ex Rufini *regularum duodecim*, *ex* Anthi *ſiue* Publii Furii Anthiani *patris edicti quinq; libris*, *ex* Maximi *ad legem Falcidiam*, *ex* Hermogeniani *epitomatum ſex libris. Hæc eſt deniq; tam iuris conditorum, qui ſymbolam dederunt, quam librorum quoque & titulorum, quibus veſtræ Pandectæ ſe debent, exactior nomenclatura. Nam cæteri non intexuntur, ſed tantum citantur: quidam tamen in codicibus deprauatis, quamuis omnino immunes, munificibus tamen adnumerantur. Tituli præterea nonnulli, ſicuti de Excuſationibus, penè integri Græcè ſunt editi, quos indoctus aliquis (vt apparet) in Latinum tranſtulit. Sed & hæc (vt opinor) & alia pleraque noſtras aliquando vigilias deſiderant, quas vtique nos (modo vita ſuppetat, ac modo paululum quid otii contingat) nimium quam libenter tribuemus, ſed prius tamen philoſophiæ ſatisfaciendum, cui nunc totos (vt ſcis) penitusque nos tradidimus. Erit opus omnino* Bartholomæi Socini Senenſis *doctoris excellentis, immo verò planè ſingularis, opera nobis & conſilio. Quem equidem* Papinianum alterum *videor audacter poſſe appellare ſeculo noſtro. Vale.*

ANGE-

ANGELI POLITIANI EPISTOLARVM LIB. VI.

ANGEL. POLITIANVS PHIlippo Beroaldo ſuo, S. D. 1.

CErtiorem me per literas iamdiu multi fecerunt, veniſſe iſtuc ad vos quendam, qui noſtras adnotationes venditet in Statii ſyluulas, easque ſe iactet ex noſtris autographis deſcripſiſſe. Puto eſſe autem non quas me prælegente ſtudioſi exceperunt, ſed quas ego adoleſcens viuente adhuc Domitio, marginibus domeſtici codicis adſcripſeram: videlicet offenſus iam tum, quod multa ille parum perſpecte prodidiſſet, quæ ferè omnes tamen quaſi cælitus demiſſa mirabantur. Quare viſum eſt adnotationes iſtas, qualeſcunque ſint, his ad te literis, quaſi quibuſdam characteribus inſignire, ne vel aliena fortè mihi tribuantur, vel propria ſubripiantur. Scribere autẽ ad te potiſſimum libuit, vt maior in teſte foret authoritas; præſertim quoniam vulgari iſta primum Bononiæ cœpta ſunt quà tu in ciuitate iure diu principem locũ tenes inter noſtri ordinis profeſſores. Ergo in epiſtola prima negamus à Vergilio Culicis paſtoris de-

ſieri mortem, quod Domitius credidit. Nec probamus quod ille de hymnis Homericis dubitauit. In equo maximo, Dacum attonitum, & iturum caſtris Catonem, ſecus atq; idem accipimus Pelleaſq; ceras, *legimus, non* Apelleas, *quas & Lyſippo tribuimus. Noctem deſignari dicimus per tempus, quo ſuperis terrena placent. Nec mitis apud nos* Tonans, *immo* Taras, *quo Neptuni ſtatua innuitur, cuius apud Nonium Lucilius, cuius (vt omittam Græces) etiam Plinius meminit.* Lætus quoq; huic dono, *non* lætius, *ipſi legimus.*

At in Violentilla, *vocalis vmbra ritũ ſpectare illum nobis nuptiarum videtur, de quo in problematis Plutarchus. Sed & qua dulcis imago proſiluit, ad ſpeculum potius pertinet. Nec illud,* Tam Thybridis, *ſed magis,* iã Thybridis arces *admittimus. Vt &* falſus huic pinnas, *non antẽ* falſas. *Nam Minoa corona, quæ ſit alia quàm Ariadnes? Tũ nec apud Statium Chiron (quanquam hoc tamen alicubi legitur) pater Thetidis eſt accipiendus. In Thyburtina quoq; villa pulchre de Leone dictum illud aſpexit, quod torua bellua frõs, torui oculi, nec talis hyems tectis, Epiphonema, Nec vbi de* Chalcidos fluctibus *mentio ſit, res miranda in comparationẽ, ſed fretorum anguſtia vocantur. Reprehendimus & illud vt admodũ frigidũ, quod de amne ridente, deq; nymphis exiſtimat anhelantibus: nec probamus Aniene in fonte, ſed Aniem*

nilem & fonte. Proq; Tiburno Tiberrinum recipimus, exploſis locorũ genius. Tum quod ille ſibi algentia vindicat, ipſi publicum diu probamus. Cõquerimur & quod apud eundẽ, pro Lucrinis domibus, Laciniæ ſint, nullo idoneo ſenſu, contra exemplarium fidem, reclamantibus & ſyllabis duabus, ſed nec maiorem lyram trahi per vim patimur ad Vergilium. Diſſentimus & in Callici ſoteriis, vt in illo licet: Enthea vatis. *Item in illo:* Hinc alti gaudens. *Nec vero* Caliciç *ſyllabam reformidamus, Phœbum tamen affirmamus loqui, non Æſculapium. Sed in Ethruſci balneo, primum illud ita legimus:* Tu quoq; muta feræ volucer Tegeææ ſonoræ, *quo Mercurius, teſtudoq; mõſtratur. Nec* auertite, *pro* exuite, *ſed* aduertite *volumus. & quod ibidẽ maxime deprauatũ, nos ita corrigimus:* Vix locus Eurotę viridis cũ regula lõgo, Sinada diſtinctu variat. *Huc illud etiã pertinet,* nõ lumina ceſſãt, *quo excitari oculos colorũ varietatib. oſtẽditur. Nec pro vaſis labra ſed pro ſummis accipimus, aut vaſorũ partibus aut fiſtularũ. In calẽdis Decẽbribus, latere palmam putamus, præ magnitudine ipſa dactylorũ. Deridemus & Hamũ, & Spaſſionẽ, quod tamen & Merula refellit. In glaucia, lectionem plurib. locis improbam^9, vt:* atq; ipſos reuocabat ad oſcula poſtes, & turba cataſtę *Sed & illud,* adlegiſſe iuuat. *Deniq; parabolen quoq; ſucciſi papaueris, nõ à Verg. tãtũ, ſed ab Home-*

ro vſq; repetimus. In Polij villa, miramur planè tantum de pratoriis eſſe ſilentium. Sed & per Epexegeſin legimus illud : Aſpicit & Phœbi tenerum iubar. *In arbore Attedij, credimus, eſt Cacozelon ut æſtuare ad fulmen redigatur. In Pſitacho querulæ iam ſponte fores videntur, quoniam quidem quarulæ antea quoque, ſed nõ ſponte, quia brutorum voces etiam interdum querelæ dicãtur. Nec vero agnoſcimus illam de Bleſci pueri obitu conſolationem. Sed & in Leone manſueto, nouum pudorem, nõ ut Domitius interpretamur, immo autẽ nec omnino fleuiſſe Cæſarem ſuſpicamur. In Lucani genethliaco, duos ita verſiculos corruptos integramus. Et ſi qua patet, aut diem recepit, ſeris mollibus expleatur umbra. Nec aliam præter Argo ariolamur puppem temerariam Mineruæ. De Nerone quoq; de Orpheo, de urbis incẽdio, de Pollæ laudibus diuerſa ſentimus ab ipſo. Nec penetraſti legimus in epiſtola ad Polliũ, ſed penetrali. Porrò in Hercule Surrentino falsò ludi Actiaci pro Pythiis accipiuntur. Falsò item illud de Parthenope ridente*, Parua ſuæ ſimulacra coronæ. *Verbũ quoq;* degenerauit, *in ſuum locum reſtituimus, in quem ſcil. illud ſubierat*, dedignatur. *Etenim in Propomtico, pro Thebaide poſuit Domitius* Achilleida. *Sed & in Ethruſci lachrymis male illud*, Æternaſq; vltro ſacrauimus vmbras. *Et item illud*, Præcipuos ſed non merito ſurrexit in arcus. *In Earini coma,*

Puer Sangarius nobis, haud dubie Ganymedes eſt. Nec concuſſum vulnere torpens, *ipſi legimus*, immo corpus, *ſicuti crinis apud nos, qui eſt apud illum vertex. In Ecloga ad vxorem, leuicula mutatio hæc. Etenim* tua *pro illo eſt* mens tua, *totum pene poeta confundit intellectum Non approbo* Lechias, *neque enim ſyllabæ ferunt, in via Domitiana, nec item cœnum populeum. Verſiculum quoque illum,* Sed grates ago ſtrictus atqui tanti eſt. *Sic equidem in exemplaribus inuenio.* Sed grates ago, ſeruitutuſque tanti eſt. *Damno & lutras, in lyrico ad Septimium.* Nec qui Libyam doceant, *ſed* qui deceant, *defendo. In Epitrapezio*, nos hoc ſpatiũ, *quod ille*, an ſpatio. *Nos*, infra ſtet menſura pedem, *quod ille*, pedum. *Nam illud*, Aut eleæ lucis, *ipſo refellitur ſyllabarum vitio. Sed &* Torani alumnum *confinxit ipſe ſibi, pro* Timaui. *Recuſat & in Saturnalibus ad Grippum, Cereos arentes, hendecaſyllabi ratio. Verſiculus quoque ille*, ſic domini noſtræ, *Nil mutas, ſed idem mihi rependis.* Iam genetrix Sipileia, *in Abaſcantio, non Domitij fuit emendatio, ſed publica omnium diu lectio. Quod tamen attulit ipſe*, Iam laceras, *& quæ ſequuntur: quodque* Meropen *vocauit eam, quæ ſit* Ærope, *proprium fuit ipſius. Sicuti* humeri iubati *pro fortibus, non quod* verius, *pro* puerilibus. *Illud quoque ſic ipſe reſtituo:* Quod cupis ipſe iuberi, Da Capitolinis, *& cætera. In protre-*

ptico ad Criſpinũ, Reſpuo Nemeam, reſpuo
Nubigenas illos commenticios clypeos, cũ ty-
romb. & quo loco tributa ibi ſunt, ego. Thoa-
ca repono. Multa in epicedio quoque patris, ali-
ter apud nos, vt vatem & nil dulcè ſonantem,
vt Phrygius ſilex, qui mihi Niobam ſignificat,
non Hecubam, vt quod menſis vocabulũ putat
ipſe, nos participium. Legit ibidem, qualis & il-
le dies: at ego, quam tuus ille dies. Nec vm-
bram Phylaceida, Proteſilaum, ſed Alceſtim
credere malo. Certe in carmine ad ſomnum, non
ab Æthonte, ſed ab Oeta deducto Oeteos. Multa
in Epicedio quoq; pueri, vel notaui, vel emẽda-
ui. Puta illud, Quis error? quẽ lusimus tam is
mœroribus, ecce lacertis. Et illud, Nimirũ
eum veſtra domus & quæ multa parum co-
hærenter interciſa ſupplet, & ipſum ſimii vo-
cabulũ. quod ibi nuſquã. Præterea, nitãtes, ni-
hili vocem. Sed nec à Iuuenale Statium taxari,
quaſi circulatorẽ crediderim. Ferè autẽ sũt ha-
ctenus quæ notauimus adoleſcentes, in libri no-
ſtri margine, quibus iſte nos homo nimium fa-
miliaris circumduxit. Sed his tamen (vt arbi-
tror) lõge ſunt & plura, & meliora, quæ decimo-
quarto fere adhinc anno nobis eaſdem publi-
ce ſyluulas enarrantibus excepta ſunt. In quæ
ſe diu iam caſu incidiſſe, vir admodum litera-
tus Tydeus Acciarinus, quo Conſentiæ tempo-
re profitebatur, eleganti nobis epiſtola ſignifi-
cauit. Nactus autem fuerat, vt mihi poſtea

remun-

renunciatū eſt, quæ Franciſcus Puccius Florentinus collegiſſet, auditor ille quidē noſter olim, dein vero in eadem ſchola etiam profeſſor, qui Neapoli nunc agitat magna cum laude, doctus vtraq; lingua iuuenis, nec abſurdo ingenio, ſiue tu proſam condere ſiue carmen iubeas. Itaq; nihil inſtitor iſte veſter, aut magnum circumfert, aut nouū. Sed vides, vt notaui locos, non explicaui. Sanè quoniam commentarios non faciebam, ſed epiſtolam, quæ meo quaſi pecori notas inureret: mox (vt ſpero) Commentarios quoque in eaſdem Syluas publicaturus breuiſſimos illos quidem ſed tamen prorſus (vt Plautinum verbum penè amiſſum reuocetur) amuſſitatos Tu interim (quæ tua erga me beneuolentia eſt) vbi res tulerit, imponas (quæſo) plagiariis pudorem. Vale. Florentiæ, calen. April. M.CCCCLXXXIIV.

PHILIPPVS BEROALDVS Angelo Politiano ſuo, S.D. 2.

Vide mi Politiane in ſtudiis noſtris politiſſime, quanti te, & quidem meritiſſimo faciam. Quicquid ex officina iſtac tua luculenta depromitur, id omne probum, excoctum ac emaculatū eſſe habeo perſuaſiſſimū. Immo (quæ tua eſt in literis curioſitas, & excellētia) ſi quid tibi adhuc aduleſcenti parum elimatū per incuriā elapſum foret, id tamē apud me, & reliquos qui bene ſentiunt, fieret perfectiſſimum, vel ob idipſum, quod à Politiano proueniret. Tanta

enim tua iampridem claritudo, & æſtimatio, vt poſſis vel obſoletis nitorem dare, faſtiditis gratiam, nouis autheritatem. Et vt ſemel finiam, hæc apud me tuorum ſtudiorum reuerentia eſt, hũc tibi honorem deferre ſoleo, quem diuus Auguſtinus ſcriptoribus canonicis autumat ſe ſe retuliſſe, vt tu nuſpiam errori confinem eſſe credere auſim. Non ex amore iudicium hoc eſt, ſed ex iuditio amor. Teſtes ſunt Scholaſtici ſexcenti, teſtis eſt pulpitum illud, ex quo quotidie profitemur, me tuendidem eſſe præconem & buccinatorem tuæ ſingularis eruditionis. Quid multa? publice, priuatim, domi foris, in gymnaſio literario, extra gymnaſium, vbiq; locorum, vbique gentium vbiq; temporum Politianus à Beroaldo extollitur, celebraturque meritiſſimo præconio. Tibi me virtus tua fecit amicum. Perlegi libenter, quæ ad me peramanter & officioſe ſcripſiſti. Perlegi libentius quæ in Merulam eloquenter, & cordate exaraſti. Qui inſtar Zoili iam ſibi cognomentum Homeromaſticis adoptauerat; qui in cunctos ſeculi noſtri literatos, non dentes, cum edentulus foret, acuebat, ſed linguam vibrabat virulentam; qui pati æquo animo non poterat virtutem in iuuenibus ſoboleſcentem. Qui ad maledicendum faberrime formatus ingemiſcebat, immo (vt verius loquar) diſrumpebatur orientem ſolem à plerisque omnibus iampridem adorari quàm occidentem. Mors hominis declarauit, quàm gratus

tus foret omnibus. Videtur enim Merula ex gaudio eſſe procreatus. Ita cuncti mortales ex illius obitu gaudent. Quod ad me attinet, vellem viueret, vellem peperiſſet criminoſiſſima adnotamenta, quæ in me fertur diu parturiſſe; vt ita inter veteranum & tyronem pugna foret conſpicabilis. Forſan forſan didiciſſet ſe cornutam beſtiam irritaſſe, & momordiſſe remorſurum, & quod noſtro ſequitur de vulnere ſanguis. Namque nobis neque machæra hebes eſt, neque ſtylus retuſus. Quod ſi mortui in nos ſcripta publicabuntur, cogemur aduerſus mortuum ſuſcipere certamen, & vicem talionis implodere: Quanquam non me fugit, quam parum plauſibilis futura ſit iſta contentio, & quod cum mortuis non niſi larua luctantur. Gratias tibi vberes ago, & habeo pro honorifica illa nominis mei mentione, quam amanter nimis inſeruiſti epiſtolæ in Merulam graphice, luculenterque conſcriptæ: Quæ enim mihi vberior laus & verior contingere poteſt, quam laudari à laudatiſſimo noſtri temporis, eruditiſſimoq́; ? Quod ſcribis neſcio quem, perinde ac fugitiuum iſthinc huc migraſſe, tuasq́; , vel potius ſub nomine tuo, adnotationes in ſyluulas Statij venditare: quis hic ſit haud equidem noui, neq; quiſpiã eſt hac nota notabilis: nemo prorſus apud nos viſitur, qui aliquid inuulget, aut nomini tuo obſcurum, aut eruditioni derogaturum. Adnotatiuncula autem illa tua bre-

nes, & conciſe, quas ad me dediſti, quibus ſubnotantur magis quam explicentur loca reconditiora ſyluularum aduerſus Domitij interpretamenta effecerunt, vt ſyluulas veluti in tranſcurſu relegerem. Iamque & ipſe in ſententiam tuam, non tam pedibus eo, quam aſſenſu literario. Nihil poteſt eſſe verius, nihil penſitatius.

Vale decus literarum, & me (quod facis) ama mutuiter. Si rarenter ad te ſcribo, cauſa eſt aceruus occupationum, quibus iugiter diſtincor, Verum, vt inquit ille & non officioſus amo. Iterum ſalue. Vale. Ex Bonon. Pridie Idus April. M.CCCCLXXXXIV.

ANGELVS POLITIANVS Philippo Beroaldo ſ.o. S. D. 3.

ADeo teſtibus non indiget amor erga me tuus, & ſtudiorum ſimilitudine conciliatus, & multis roboratus officiis, vt qui Bononia Florentiam veniunt, ſtatim quaſi ſolenniter, quo mihi ſe magis approbent, in tua cohorte eſſe numerent. Vellem tamen vt laudare me tam vere poſſes, quam plene ſoles: quanquam hoc ipſum laudari abs te, laus eſt (vt mihi quidem videtur) non ampla modo, ſed & vera. Lætor autem placuiſſe tibi, quæ ad Merulã ſcripſerim, qui vtinam nobis ereptus tam ſubito nõ fuiſſet, exegiſſemus ad obruſsam quicquid ille vnquam literis mandauerat. At puto (quod cum modeſtia dictum ſit) perierat Merula, niſi periiſſet.

Nunc

Nunc cineres & oſſa perſequi non libet, ne ſi liceat quidem. Nec eſt quod vlla expectemus illius ſcripta quaſi poſthuma. Coruos deluſit hianteis. *Nam nec Centuriæ vſquam, nec Plautinæ quæſtiones comparent. Ita lepidus homo poſteris impoſuit. Dignus omnino tamē, quem profeſſores non contemneremus, niſi profeſſores ipſe omneis contempſiſſet. Quod porro ad notas attinet quas nobis neceſſitas quædam penè retentantibus extorſit, ſatis mecum præclare agetur, ſi pueritiam ſapere, non etiam puerilitatem videbuntur. Vale. Florentiæ. IX. calend. Maias.* MCCCCLXXXIV.

FRANCISCVS PVCCIVS Angelo Politiano ſuo, S.D. 4.

ME *vero ipſum recens iſta Miſcellaneorum editio, vt delectauit ſanè plurimum ob eximiam laudem, atque adeo immortalitatem, quam tibi pulcherrimo hoc opere partam candide ſum pro amicitia noſtra gratulatus. Sic certe in eo commouit, atque pupugit non parum, quod arcana illa, & vere dixerim myſteria literarum, quæ diu nos ac ſingulatim ab oris tui oraculo exceperamus, vt his quaſi pro iure noſtro placere nobis, & gloriari poſſemus, peruulgatis nunc his libris, non magis noſtra, id eſt ſectatorum tuorum, quàm populi, atque adeo Scholaſticorum omnium erunt. Et de Ariſtotele quidem præceptore ſuo conqueſtum eſſe per epi-*

ſtolam Alexandrum regem Gellius ſcribit, quod is ſcriptis, ac publicatis philoſophiæ ſecretiorib. operibus, priuatum illum diſciplinæ profectum auditoribus ſuis inuidiſſe videretur. Et ita tamen legendos dedit libros illos Ariſtoteles, vt ab his tantum intelligi poſſent, qui eum prælegentem audiuiſſent. Reſcribens enim regi affirmat τοὺς λόγους καὶ δεδομένους καὶ μὴ ἐκδεδομένους. [libros & editos & nõ editos] *vt iam noſtra multo æquior expoſtulatio videri debeat, quod Miſcellanea tua ſic dilucide ac diſtincte conſcripta ſunt, vt hos libros qui legunt, os authoris, & vt aiunt,* ζῶσαν φωνὴν [viuam vocem] *non multum, aut certe nihil deſiderent. Hos tu igitur theſauros, has margaritas, non porcis quidem, vt dicitur, ſed populo, aut quod ſit etiam indignius, grammaticorum ferulæ expoſuiſti. Nam per Deos immortales, quid ego primum in hoc opere admirer? reconditiſſimosne locos, & quaſi ſanctius illud ærarium literarum, vnde nihil communi percuſſum moneta, nihil publici iuris effertur? An doctrinarum varietatem & illius* ἐγκυκλοπαιδείας [cyclicæ doctrinæ] *verſicolorem, & vndequaque fulgentiſſimam veſtem? An vero teſtium quos citas, & authorum dignitatem ſimul ac numerum? quorum ſane pleroſque hi quoque qui ſibi docti videntur, ne de nomine quidem ipſo notos ante habebant. Nam de ornatu illo ac lepore nitidiſſimæ orationis quid dicam? quæ*

vario

vario quodam, & propè vermiculato intertextu laſciuiens, omneſq; verborum floſculos captans, candorem tamen vbiq; Latinitatis, & quaſi pudicitiam præfert; vt illa ipſa purpura, & muliebri mundo quàm honeſtiſſimo indefeſſum lectorem vno propè decurſu, à præfatione ad extremam illam coronidem traducat. Habemus in manus quotidie ego & Vgolinus tuus hunc librũ, legimus, decantamus, ediſcimus, ac nulla iam pagella eſt quam non decies reuoluerimus; nec tamen adhuc caput vllum ſic attente aut diligenter perlegere potuimus, quin reſumentibus illud idem in manus arridere magis nobis, atq; & vt Aphrica illa afferre noui ſubinde aliquid videatur. Ac cum illo recognoſcere iuuat, quæ pridem, cum iſtic eramus, te prælegente didicimus; tum vero pleraque alia de liberalitate tua addita, quaſi auctarium quoddam auida, ac pendenti aure cõbibimus; vt iam ſcilicet partitam cum aliis auditionis noſtræ mercedem hoc ipſo corollario non inuiti rependamus. Iam vero quanquam quicquid ipſi ſumus, ſi quid ſanè ſumus, id totum tuo beneficio ſumus: quantum tamen ingenio meo applaudere, & gratulari me putas, vbi aliquid de penu tuo proferre vidimus, quod nos quoque ipſi in re noſtra noſtro quæſitum Marte haberemus. Etenim licèt ſanè perſpiciam quantum inter aquilam ac noctuam interſit, tamen venire in idem, & conſentire rationes noſtras cum

tuis, id vero ipſum placere, me meipſum mihi videri nunc demum aliquid facit. Omittam alia quædam, fraterculus ille gigantis apud Iuuenalem, & terræ filius apud M Tulliũ, quàm erudite abs te, & appoſite enarratus eſt In eundem vero ſenſum expoſitum eſſe à nobis abhinc fermè biennio in publico frequentique auditorio lectiſſimus iuuenis, & vtriuſque noſtrûm amiciſſimus Nicolaus Valorius, qui tum forte aderat, nouit Aminiatula quoq; cera in epiſtolis Ciceronis non admodum diuerſa noſtra lectio fuit, qui nullum quidem emendatiorem codicem nacti (eſt enim bonorum librorum in iis locis mira penuria) ſed tantum coniecturis permoti, minio ac cera tua ponendum putaueramus. Sed & illud Iuuenalis cacoethes appellari exiſtimem iudicii tui cauſa explorandi, quod mihi quidem pro Delphico oraculo eſſe non reticuero. Nam cum legerim apud Cornelium Celſum cacoethes ſpeciem quandam carcinomatis eſſe, eam quidem moleſtiſſimam admodum & diuturniorem, inde per metaphoram quandam à Satyro aſſiduam inceſſentem vomicam ſcribendorum carminum, hoc ſignari nomine crediderim. Idque cum adiecta inſanabile, & in ægro corde, & verbum ipſum ſeneſcit, quod apte cadit in vlcus rediuiuum. Tum vero etiam tria illa Auguſti carcinomata ſimili propè ratione ſic dicta, quaſi digito indicare videntur. Huic tamen ſententiæ meæ,

quam-

quamuis (vt mihi quidem videtur) vndequaq; in hunc locum quadrante non prius calculum album adiecero, quam cum abs te quoque doctiſſimo, atq; incomparabili viro comprobatum iri accepero. Nec vero illud veremur, ne forte me exiſtimes ex iis rebus velle tecum conferri. Præfati enim iam ſumus intelligere nos quantum diſtet ab Aiace Therſites, & ſimul noui facilitatem tuam, qui in laudis tuæ participatum, cum omnes bonos, tum præſertim tui ſtudioſos, & amatores non grauate admittis. Sed redeo ad Miſcellanea. In qua, me Hercule Propertianum illud iam decantare poſſimus: Cedite Romani ſcriptores, cedite Graii. *Etenim ſi quid mihi de literis iudicij eſt, non iuniores modo omnes longo poſt te interuallo reliquiſti, ſed veterum etiam ſcriptorum laudem in hoc quidem genere haud dubiè adæquaſti. Nam de copiæ quidem cornu, quod nonnulli in te inuidi acuebant, ſentiant alij quid velint, mihi certè totum inane, ac vile, nec redimitum floribus, ſed paleis occultatum videtur. Sunt enim meræ nugæ, & planè (vt ipſe ſcripſiſti) craſſior inter vos, quam inter Pyrrhamum & Thisben paries extat. Atq; vt intelligas quam iſtius operis æternitatem exploratiſſimam habeam, haud parum inuidere me fateor Mirandolio, Vgolino, aliisque compluribus æqualibus, & familiaribus noſtris, quod tam eximia in hoc libro præfatione citati cognoſcen-*

tur à poſteris, fientq; pariter tecum æterni, & illuſtres. Quod ſi id ante mihi veniſſet in mentem, vel gratia, vel precibus, aut pretio etiam, atq; omni ambitus genere contendiſſem, vt nos quoq; honeſtiſſimæ iſti centuriæ adſcriberemur: & quoniam alios te ſubinde libros ſubcenturiaturum eſſe polliceris, iam nunc honorem iſtum quacunque tecum mercede paciſcor. De meo autem erga te ſingulari ſtudio & amore, & ſi de eo te non dubitare certo ſcio, tamen quia ita locus expoſcere videbatur, ſcripſiſſem in præſentia aliquid, ni veritus eſſem ne tam longa ac verboſa epiſtola ſtomachum iam tibi, & propè nauſeam fecerit. Cum præſertim nihilo breuiorem elegiam quaſi coronidem quandam adiecerim, quam iis Dominici natalis feriis per otium luſimus, admoniti patriæ domeſtici laris, cuius iam non minus quam Homericus ille Vlyſſes ἱέμενος καὶ καπνὸν ἀποθρώσκοντα νοῆσαι: [cupio & fumum exilientem noſſe] *& ſimul vt vna opera veteribus amicis, & tibi præcipuè duci & præceptori meo priſtinam obſeruantiam, & amorem teſtarer. Eam tu cum vacabit, diligentius perleges. Et ſi videbitur iſtorũ hominum naſum non reformidare, oſtendes cum omnibus, tum etiam ſi qua opportunitas affuerit, Laurentio Medici, viro primario, & de me, & de omni ciuitate noſtra bene meritiſſimo. Vale. Neapol. pridie calend. Ianuar.*

ANGE-

ANGELVS POLITIANVS Francisco Puccio ſuo, S. D. 5.

INcredibili me voluptate tua litera affecerũt. Non tam crede quod noſtra Miſcellanea laudant (quanquã id etiam) quam quod apud me, qui tibi olim praceptor obtigerim, ſingularem quandam vel eruditionẽ, vel eloquentiam tuam profitentur. Vt enim agricola vehemẽter exultat, vbi generoſus fœtus ex arbore ipſa legit, quam ſuis quondam manibus conſeuerat, ac diu multa cura produxerat; ita nos magnopere delectatos illa epiſtola tua ſcias, qua mirificos iſtius ingenij noſtra opera culti nobis fructus exhibuerit. Audieram quidem ſape antea quoq; nec ſine ingenti meo quidem gaudio, te Neapoli docere iuuentutem magna celebritate, magna gloria. Sed hac tua nunc tamen epiſtola planè declarauit, non abeſſe à Neapolitanis, quibus ita placeas, iudicium illud antiquũ ſtudiorum, qua ſibi olim ſedem apud ipſos propriam, quaſiq; certum domicilium delegiſſent. Eſt enim ſtylus eius epiſtola cum (quod ego in primis exigere ſoleo) Latinus & caſtus, tum vero elegantem quandam pra ſe indolem ferens, elaboratus, in laboratoq; ſimilis: hoc eſt, ita latenter, ita diſſimulanter cultus, vt in eo ſe forma non cultus oſtentet. Facilis idem profluens, numeroſus, non anxie, nõ moleſte diligens, magiſque ſimilis neglegenti, ſed ita tamen vt plus

eo quoque pacto Veneris habeat, qualis Apelleis eſt color in talis. Quid igitur mirum, ſi meum quoq; ſicuti Latonæ tacitum pertentant gaudia pectus? cum tales prodiiſſe diſcipulos è noſtris umbraculis video, quales ego fortaſſe iam nec magiſtros aſperner. Non enim propterea quod tibi ego tunc magiſter, ideo nunc quoque te doctior. Nam & qui me docuerunt, ipſi deinde aliquoties in noſtra ſchola cum cæteris diſcentibus deſederunt. Vices ita rerum ſunt, & quidem pulcherrimè: nec mihi certe quicquam gratius quã diſcipulos emittere mè quoque ipſo doctiores, præſertim ſi grati, ſi memores, ſi non in præceptorem quoque ipſum, ſicut in parentem equulei recalcitrent. Sed & de verſiculis, mi Pucci, tuis quid dicam? quam noua ibi multa, quam immo antiqua, quod filum, qui color, qui cultus, quæ illecebra, quæ mollitia, quæ quaſi teneritudo, quã ibi multas figuras, quam multa lineamenta Græci Callimachi, neſcio equidem an data opera; ſed expreſſiſti. Nam quod in iis me quoque laudas, & triplici eloquio ſuccingis, ac nè liuori quidem ius eſſe in nos vllũ dicis, ſiue ita tu credas, ſiue tanquam poeta fingas, omnino tamen ago gratias, quoniam hoc ipſum contigiſſe mihi ut à docto homine, quamuis falſo lauder, ingens profecto laus eſt, atque ob id vera. Sed illud opinor, tu quidem iocans, quod quaſi magnam quandam expoſtulas iniuriam, quia quæ prius in ſchola

docui,

docui, nũc & in Miſcellaneis peruulgaui. Quid autem hoc tua? Nunquid adhuc dictatis indiges, qui per te numeros implere omneis, ac iam praſcribere cateris potes? Quin imitare tu quoque leonum catulos: quibus cum ſatis dentes, vnguesque creuerunt, aſpernati matris vbera, pradam ſibiipſi procul in ſyluis captant. Sed verſari cum Baccio Vgolino te dicis, eique librum noſtrum voluptati fuiſſe. Cum Baccio tu igitur meo verſaris Pucci? Cum Baccio iocos agitas, & ſeria? penè dixi (quod nefas) inuideo. Sed quis non tibi eius hominis inuideat conſuetudinem quo nemo blandior, humanior, ſuauior? Deierem equidem nihil me illo vidiſſe amabilius, nihil etiam tamen amantius. Itaq; conſecutus mihi, quod nemo fere vnquam videtur, vt ſit omnibus charus, omnibus iucundus. Amatur à principibus, ſed ſine aulicorum obtrectatione Celebratur à doctis, ſed ſine æmulorum offenſione. Cum cateris ita viuit, vt omnium ex æquo beneuolentiam colligat, ordinum tamen diſcrimen non confundat. Quanta autem illi prudentia? quanta fides, quanta rebus maximis adminiſtrandis animi altitudo, quæuis, quæ ſtudia, quæ acrimonia? quantum deinde amoris, officii, ſedulitatis, diligentia, quæ porrò in conuictu comitas, facilitas, ſimplicitas? quàm vbique candidus, facetus, ingenioſus, quàm etiam eruditus ac literatus? quid poſtremo carminib. illis, ſiue quæ ad cithæ-

ram canit ex tempore, ſiue quæ per otium componit, dulcius, mundius, limatius, venuſtius? Sed quid ego longius euagor? Fruere tu quantũ potes meam tuamq; vicem Baccio meo: fruere Baccio, meis ſeriis, meiſq; delitiis. Atque adeo non tantum meis, quàm omnium potius, quicunque ſalem modo habent aliquem. Date vero operam (quo deſiderium veſtri lenius feram) crebris vt inter vos de me ſermonibus ſæpiſſime mihi (quod dici ſolet) aures circumſonent. De fraterculo gigantis quid mirum, ſi tu eadem prodidiſti fermè abhinc biennium, quæ nos abhinc fermè quadriennium? Nonne etiam catuli ſæpe duo lepore eiuſdem cubile deprehendunt, ſi forte iiſdem vterque veſtigiis inſtiterunt? Cacoethes vero non vlcus modo, ſed & lenta quædam febris eſt in definitionibus apud Galenum, quod & nos alibi retulimus in literas. Vtroque tamen apud Iuuenalem conſuetudo mala ſignificatur. Cæterum quid hoc eſt quod tu tam timide, & differenter, tam lente, tam ſuſpicioſe, tã cautim, tam quaſi pedetentim nos adis? An vereris ne me iſtis offendas? quaſi vero non laudes tuæ redundent in nos, ſicut in te noſtræ: quaſique neſcias me meorum familiarium laudibus plus aliquanto fauere, quàm propriis. Ego te profectò in cõſortium laudum mearum (ſi modo meæ ſunt aliquæ laudes) adeo non grauato admiſerim, vt hanc potius mihi laudem vnam putem lau-

dum

dum omnium maximam, quod eas tu non aſpernaris. De copiæ cornu, Miſcellaneisque noſtris (quanquam amore labi tu quoque potes) à te tamen (vt verum fatear) nõ magnopere diſſentio. Veruntamen illud interim memini, Simiam quoq; ipſam, quæ turpiſſima beſtia vocatur ab Ennio, credere tamen ſuos catulos eſſe omnium formoſiſſimos. Vale.

AVGVSTINVS MAFEVS Angelo Politiano, S.D. 6.

CVm eſſes Romæ apud nos æſtate ſuperiore vir doctiſſime, ac non multis ego ante diebus accepiſſem te non minore ingenio & doctrina, quàm cura Herodiani viri ſanè clariſſimi hiſtorias è Græco in noſtrum ſermonem vertiſſe, ad communem videlicet ſtudioſorum omnium gratiam & vtilitatem: tanta ſum equidem animi voluptate affectus, vt nihil profecto auribus meis aut antiquius, aut optabilius afferri eo tempore potuiſſe exiſtimem. Hinc enim factum eſt arbitror, vt ego recenti quodam deſiderio eius viſendi operis commotus, atque erectus paulo curioſius exemplar abs te petere non dubitauerim. Quod mihi pro ſingulari tua erga omnes facilitate, non modo non negaſti, ſed & verbis amplioribus ſpopondiſti, id te quamprimum Florentia vſque ad nos trans miſſurum, ne diutius ſcilicet tam floridæ, tamque amœnæ lectionis fructu, ac voluptate care-

remus. Quem librum cum auide per dies multos expectaſſem, neque meum ingens illud deſiderium diutius ſuſtinere poſſem (quippe iam dubia & incerta ſpe quadam meus detineri animus videbatur) omni ſtudio, ac ſolicitudine, induſtriaque elaboraui id efficere, quo minus tale opus eſſet mihi vlterius deſiderandum. Itaque inuento apud neſcio quem, dubiæ ſanè fidei exemplari quodam, quamprimum iuſſi volumen ipſum, vt erat, exſcribi atque exarari. Quod equidem arbitror partim ſcriptoris incuria, partim exemplaris vitio, eſſe pluribus in locis corruptum, ac deprauatum, nec plane ſuis omnibus integris membris conſiſtere. Quam rem adnotaſſe haud improbe videar; dum proxime luculentam ipſam hiſtoriam non incurioſe, ac conniuentibus oculis perluſtrauerim; quæ adeo meas aures impleuit, vt in ea lectione meum omne ſtudium atque otium per hos continuos dies collocauerim. In qua præter elegantiam, concinnitatemque Romani ſermonis, ac ſententiarum varietatem, illud in primis non ſolum præcipua laude, ſed eſſe ſingulari admiratione digniſſimum cōſpicatus ſum, quod concionibus adeo crebris, adeo ſublimibus abundat, vt in ea parte inſignis ipſe hiſtoriarum ſcriptor Herodianus, Cornelio Tacito noſtro, ne primo quidem loco ceſſiſſe videatur. In quo non minor profecto laus tua, & felicitas eſſe debet; cum in eo vertendo opere illud planè ſu-

ne fueris aſſecutus, vt ſeruata vbique vera hiſtoriæ maieſtate, nihil quod ad candorem, ad ſublimitatem, ad decus Romani ſermonis, aut ad ſententiarum grauitatem, vel totius operis ipſius concinnitatem pertineat, aut requiri abs te, aut deſiderari poſſe vllo modo videatur. Qua ex re illud proculdubio futurum de hac tua proxima fœtura ominamur, vt magnos ſcilicet atque vberes fructus, nec minores voluptates ſit cunctis literarum profeſſoribus ſucciſiuis paritura temporibus. Quæ licet hactenus non niſi ad paucorum manus peruenerit, authori tamen iam ſuo æternam memoriam, & claram nominis perpetuitatem ſpondere affatim, ac pollicere videtur. Nam mihi vere perſuadeo Græcum virum Herodianum, quem ipſe nuper ciuitate Romana donaſti, ſi in mille volumina diligenter impreſſus, tranſcriptuſque ad manus literatiſſimorum hominum, ſemel reſeratis carceribus peruenerit, de eo ſingulorum iudicio, expectationique ſatisfacturum, vt in eo libello nihil niſi candidum, niſi ſublime, niſi luculentum, atque omni ex parte perfectiſſimum contineri omnes ingenue fateantur. Quamobrem nihil eſt vir literatiſſime, quod ſingularem hanc gloriam, veluti popularem quandam auram, vel contemnas, vel in poſtrema parte felicitatis tuæ colloces. Quæ quidem cum ex ingenii tui viribus orta ſit, ac ſolo virtutis ſuffra-

gio, tanquam ex quodam legitimo certamine conſtet, in memoria profecto, ac recordatione ſempiterna omnium mortalium euigilabit. Hanc ego mediusfidius futuram de te famam, hanc lucubrationem tuarum æternitatem, tanquam ex altiſſima quadam ſpecula intueri iam plane videor: niſi tamen (quod minime vereor) ſingularis meus erga te amor, & antiquæ ipſius hiſtoriæ maieſtas & reuerentia, quam Græcis iampridem commendatam, vel potius occupatam literis, poſtliminio tandem in patriam redire iuſſiſti, me in hac parte cæco, & obſcuro eſſe iudicio facit. Non potui tamen non moleſtiſſime & iniquo animo ferre, quod cum proxime (vt dixi) ex deprauato illo archetypo ſumptum & emendatum non incurioſe, non ſurda aure, non illotis (vt aiunt) manibus, retractauerim, quædam in eo adeo corrupta, adeo varia, & præpoſtera adnotaui, vt nullo pacto ſententiis verba congruere, aut ſatis competere videantur. Quibuſdam tamen in locis tentaui deprauatas libelli partes, ſi qua poſſem lima, vel ingenij ratione caſtigare. Quod cum minime aſſecutum me fuiſſe intelligam, cupiamque noſtro huic volumini ſuum ius, ſuamque integritatem reſtitui; operæprecium me hercle arbitratus ſum illud ad te qualecunque tranſmittere, quod bene in primis abs te perluſtratum, atque omni ex parte diligenter repurgatum, ad ſuum quamprimum dominum, ſerena fronte, & cute

& tute candidula reuertatur. Quam curam ſi non moleſto animo pro amico ſumpſeris, habebis me profectò laudem in primis tuarum vocaliſſimum præconem, atque omni tempore memoria tua clariſſima non ingratum, aut ſanè frigidum debitorem. Vale.

ANGEL. POLITIANVS AVguſtino Maffeo ſuo, S.D. 7.

Q*Vanto tu erga me liberalior & humanior, tãto me ab te maiori affici iniuria puto: videlicet quod inhumanus habeor, cum tecum confero. Accepiſti in me Romæ ſuperiori æſtate domi tua, mihiq; perbenigne libros veteres, aliaque monimenta, quibus tu abundas, ipſe delector, oſtendiſti. Rem tibi ego tamen puſillam facilemq; roganti non tribui. Quis me ferat: omnes te docti colunt, hominem doctum, doctisq; fauentem: ſolus ego ſi non contempſi, certe ſuſpicionem dedi, quaſi contempſerim. Quid agam? culpam ne conferam in occupationes? Sed quæ tantæ potuerunt occupationes efficere, ne codicem mitterem, quem domi habebam? Oblitumne me dicam? Sed obliuiſci nec potui, nec debui, quod tu tantopere à nobis homo tantæ dignitatis, tantæ authoritatis & gratiæ, tam bene de nobis meritus petiiſſes. Si factum negligentia dixero, erit hæc ipſa negligentia vix expiabilis. Quid igitur? Nempe id quod res eſt, putabam quotidie cras miſſurum, cras*

tamen videre adhuc non potui. Deniquè ſic cogitabam: Sciet Auguſtinus eo plus eſſe apud me fiduciæ, quo ſit minus officii. Plus amari porro fiducia, quàm officium debet. Ergo quo plus ceſſabimus, plus ille nos amabit. Nec vero ratiocinatio fefellit. Tãtum enim abeſt, vt te offenderimus, vt honoris etiam noſtri cauſa deſcribi protinus egregiis & notis, & paginis Herodianum curaueris, epiſtolamque compoſueris ornatiſſimam, noſtris refertam laudibus. Ac ne quid abeſſet etiam grammaticũ vetuſtum, nec adhuc peruulgatum, quem commodari tãtum volebam, dono dediſti. Sic ergo meum conſilium, ſi non ſapiens fuit, at certe felix. Sed cur non & ſapiens, cum bene coniectauerim, prorſusque diuinauerim? Quod Herodianum laudas, gratum: nec enim pluris apud me munera illa pontificia quàm ſuffragium hoc tuum. Dicat igitur hunc ego librum penè ex tempore Latinum fecerim, tamen quoniam tu negligentiæ meæ ſubſcribis, ego quoque iam poſthac ita illi fauebo, ceu ſi nihil induſtriæ defuerit. Exemplum certe quod miſiſti, libens emendabo, tum epiſtolam ſeruabo tuam diligenter, vt ex occaſione contra obtrectatores proferatur. In qua cum ſint omnia laudanda, niſi quod nimium me laudat, qui tamen ibi prius laudem non invenio. Fortaſſe vero laus eius nulla prior, quàm quod animata & ſpirans, citra lectoris operam per ſeipſa penè videtur loqui. Vale.

IOAN-

IOANNES FRANCISCVS BE-
nedictus Angelo Politiano, S. D. 8.

MIraberis fortaſſe eruditiſſime Politiane, quod ad te ignotus ſcripſerim, & præſertim tanti nominis virum. Verum ſi ad huius calcem perueneris, inuenies profecto, ſi ignotũ, ſaltem tui amantiſſimum, & acerrimum tuarum laudum propugnatorem ad te ſcripſiſſe, ſi acerrimus propugnator is eſſe poteſt, qui nondum Velitis functus eſt officio. Agens enim hic Venetus ſecretarius Miſcellanea tua, opus ſane multiiugum, at eruditum perlegere decreui. Arbitrabar enim, id quod de te conſtantiſſime conceperam, me non minus eorum doctiſſima lectione, quam multiplici eruditione delectatum iri. Verum me Hercule ſuperauit (vt ille ait) præſentia famam. Inueni ſi quidem non ſellularium, ac triuialem in eis doctrinam, ſed qualem Marci Catonis, illiusue antiquitatis fuiſſe memorant. Quo factum eſt, vt ſi prius tuus fueram amicus, nunc deditiſſimus ſim, publicoque prædicabam ore Politianum noſtra ætate eruditiſſimum eſſe. Et ne fortaſſis me hæc ad adulationem dixiſſe putares, Bernardus Riccius Florentinus ſecretarius, vir literatiſſimus, indubitans erit teſtis. Eſſent & alij, & præcipue Georgius Merula, ſi naturalis liuor permitteret: cum quo tui cauſa pugnando, res mea fere ad Triarios de-

uenerat, qui te furem, te Cæſariani præcepti immemorem appellabat, inſtabatq; acrius (prout eius eſt inſtituti) ampliſſimam virtutum tuarum famam deturpare, ac ſtatim poſt compoſitam in te inuectiuam oſtendit, qua conatur te manifeſti furti deprehendere. Ego autem virũ admonere non ceſſabam, hortans, & enixè rogans, vt ab huiuſmodi inuidioſo deſiſteret inſtituto. Affirmabam enim ſe non tantum Politianum veteranum militem, ſed Picum etiam, quem tu iure Phœnicem *appellas, in ſe concitaturum: omnem deniq; doctiſſimorum virorũ academiam; qui tum bonarum literarum ſtudioſi ſint, Politiani partes acerrime defendent. Verum irrita & vana noſtra fuit omnis admonitio. Nam tranſcripturus inuectiuam, quamprimũ in lucem dabit. Sed* parturiẽt montes, naſcetur ridiculus mus. *Fateor certè Georgiũ Merulam virum doctum eſſe, verum Politianum doctiorem eſſe nunquam negabo. Et ne cogitares me in eum hæc odio dixiſſe, ſcias velim meũ fuiſſe præceptorẽ, cui (vt Fabius inquit) tanquam alteri debeo parenti. Verum amicus Plato, amicus Socrates, ſed magis amica veritas. Et de iis ſatis. Tuã in Ariſtotelis libros prælectionẽ, his proximis dieb. vidi, quam adeo admiratus ſum, vt ſtupore quodã altera dubitarẽ fieri Niobe. Proh Iupiter, ſapit ne hæc vulgatam aliorum lectionẽ? ſapit ne pædagogorum tritam enarrationem? Quicquid in vniuerſali ſcientiarum*

rum

rum machina continetur, in quatuor quinqueue ſchedas ſtrictim à te repoſitum video. Faueant igitur alii cœptis: nam quemadmodum de Pico veriſſime dici poteſt, ſolum in literis eſſe phœnicem; ſic quoque de te iam fatendum erit. Reliquum eſt, vt ſcias Ioannis Franciſci operam ad nutum te habere. Teque ſacratiſſimo academicorum vinculo obteſtor, vt non minus me, & rebus vtaris meis, quam propriis. Nec te pigeat Pico optimo, optimarum literarum principi me commendare. Vale.

ANGELVS POLITIANVS Ioanni Franciſco Benedicto. S. D. 9.

N*On minus grata mihi tua litera, quam ſi tu diu notus. Idem quippe in amicis quod in pecunia; iucundius multo parantur, quam habentur. De Miſcellaneis credo equidem ita tibi videri, vt ſcribis, fortaſſe aliter videbitur, cum in amoris locum cenſura ſubierit. Hoc & Merula fortaſſe vſu venit. Olim nos cum primis amabat; nunc (vt ais) accuſationes quoque parturit, non liuore credo, ſed iudicio. Cupio quamprimum clamet; Iuno Lucina fer opem. At ſi opus fuerit, egomet quoq; obſtetrix accurram. Prælectionem vero, qua diſciplinas omneis aut diuidimus, aut partimur, admirari tum deſines, cum te ad Picum conuerteris, cuius vno in pectore ſeſe diſciplina illa omnes, tanta tamq;*

multiplices explicarunt. Nam quod vtriuſque ambias amicitiam, cauſa non eſt, vtpote iam nunc vtrique chariſſimus, vtriq; intimus. Non enim aliter amicos, quam in commune paramus. Vale.

IACOBVS ANTIQVARIVS Marſilio Ficino, S. D. 10.

LIbros quos graueis, & copioſos de vita nuper dediſti, accepi. Prima eorum frons, & indicium plurimum inuitarunt, vt capita decurrerem. Immorari in eorum lectione diutius non licuit; quoniam heri ſunt redditi inter conclamandum ad vaſa, exeunte in venationes principe. Cras vero Ticini me eſſe oportet, in qua vrbe (vt ſpero) abſumam duodecim dies. Inde regrediens ad Ficinum, id eſt ad vitam meam, regreſſum me eſſe arbitrabor: magno enim me ſtudio iam noſtratia hæc oblectant, qui veterа tantum ſectari ſoleo. Nec ab re pene totas Athenas iſthuc conceſſiſſe video, vt Latinas habeamus. Id fieri nemo negarit, authore Laurentio Medice, viro ex omni æuo incomparabili, qui ſignum quoddam omnib. bonis artibus, & diſciplinis, ad bene ſperandum ſuſtuliſſe videtur: ſed plura aliquando de illo, nec pauciora de libris tuis, quibus Plato plane fit noſter. Interea nec gratias tibi ago, quando maximarum debitor ſum. Nec magis contendo vt me ames qui te parentis loco eſſe volui. Vale, & oculus noſtri ſeculi.

ſeculi Pico & Politiano me commenda. Vale Mediolani.

ANGELVS POLITIANVS Iacobo Antiquario ſuo, S. D. II.

IN calce epiſtolæ cuiuſdam, quã tu ad Marſilium noſtrum Ficinum ſcribis, mei, Picique mentionem faciens, oculos nos huius ſeculi appellas. Gauiſus fateor opinione tua ſum. delectatus teſtimonio, propè etiam elatus laudatore Antiquario, præſertim apud Ficinum illum, mortui penè Platonis Æſculapiũ. Sed vt in me deſcendi, nihil omninò reperi, quod iſtis laudibus reſponderet. Conuerti ergo ad Picum, partemq; illam meam laudationis tuæ tranſcripſi. Nam vt Solem vnum mundus, ita vnum habet hæc ætas oculum, non duos. Vale.

MARSILIVS FICINVS Angelo Politiano ſuo, S.D. 12.

ACceperam calamum Angele, vt Homericam Muſam tuam miris in cœlum laudibus, quod poſſem extollerem. Repente autem ſic interpellauit me Cupido Quid agis inepte Ficine? ſemperne in laudibus Muſæ verſaberis? Me lauda philoſophe, ſi vis abſq; adulationis ſuſpicione laudare. Si Muſam celebras Politianam, Angelum ſolum celebras; ſi Cupidinem; Angelũ vnà atq; Marſilium. Ego enim cõmu-

nis veſtrum amor ſum, vtrumq; colo, ab vtroque color. Hæc Angele Deus ille mihi. Sed ego illi, inquam, verax eſt Muſa Politiana, nunquam mentiri me cōpulit. At tu periure Amor, me cogis mentiri quotidie. Ita heri delitias Politianas amabam, vt iurarem eas in poſterū vehementius amare non poſſe. Sic hodie rurſus amo, vt iurem me heri eas non ſatis amaſſe, vtq; ſimul adfirmem, non poſſe cras ardentius amare quàm hodie. Cras iſtud quotidie ſimiliter me deludit, ſemper adultus eſt meus amor, quis credat? ſemper & adoleſcens. Adoleſcat tamen vt placet, modò non ſeneſcat. Sed audi Cupido, non Venus amoris huius mater eſt, ſed Calliope. Fouet hunc Muſa ſedulo, creſcit aſſidue, creſcat hoc fomento iugiter, & periturus ſit. Non eſt hoc vitium in amore. Sic igitur Angele communem amorem noſtrum, Muſamq; tuam colere vnà & debeo & volo. Tu Muſam ipſam adora, amoris & gloriæ matrem. Vale.

ANGELVS POLITIANVS Marſilio Ficino, Philoſopho Platonico ſuo, S. D. 13.

QVid obſecro indignatur amor iſte ſemper in noſtra Muſa laudibus te veſ ſatis? quaſi vero alius eam magis quàm amor laudauerit, qui quoniam cæcutit, vt Plato inquit tuus, ideo nec fidem facit. Itaq; iure noſtro ciuili ne poſtulare quidem cæco licet: ſed quoniam laudari iam

iam ſe quoque vult, à quo tandem laudabitur? An à Muſa? quando nec in Phædro ſine Muſis laudatus. Sed Muſis non creditur, vtpote dicentibus falſa (ſi credis Heſiodo) ſimilia tamen veris. Dicunt & vera quidem (ſic enim eſt apud eundem) cum volunt: volunt opinor apud Mineruam, cui noctua famulatur, quæ vel in tenebris cernit Minerua porrò numen familiare tibi, ſicuti Muſarum mihi. Vere igitur apud nos amor noſter laudabitur, licet ipſe minus vere Muſam laudauerit. Solet autem (quod idem tuus author Plato affirmat) etiam Iouis permiſſu peierare amor. Vale.

MARSILIVS FICINVS Angelo Politiano ſuo, S. D. 14:

SI nunc Politiane dixero me literarum tuarum acumen & eloquentiam non mediocriter admirari, aliquis forte me nimis admirabundum exiſtimabit. Quippe cum nouitas tantum cæteris admirationem parere ſoleat, ego vero etiam quæ mihi in Politiano iamdiu notiſſima ſunt, videar admirari. Sed re vera non antiqua nunc in te, ſed noua demiror. Adeo enim feliciter Politianus meus breuiſſimo quodam tempore adoleuit, vt mutata forma, alius mihi iam nouuſque appareat. Ego qui mihi puer non parum, qui multũ placuit adoleſcens, idem plurimum perplacet adultus. Merito creſcente indies forma, creuit & gratia, atque id

quidem ea etiam ratione placet factum, quia ſæpe vaticinatus ſum futurum. Perge igitur fac ſbſecro, vt cœpiſti, te diuinum, vt ſimul me facias diuinantem. Quod autem Marſilianâ tantis vbique efferslaudibus, nihil miror. Quis enim in propriis laudibus canendis non vehemens ſit? non accendatur? Quis adeo guſtu caret, vt non ſibi ſua maxime placeant? Retulit nobis Francus, quid cum doctis omnibus, præſertim cum Hermolao Barbaro erga nos egeris. Quid petas vt agam? agimi equidem libenter, vtinam belle. Belle certe ago, atque bene quicquid cum Bernardo Bembo meo ago. Landinus & Caualcantes innumeris te viciſſim ſalutibus obruunt. Vale.

ANGELVS POLITIANVS Marſilio Ficino ſuo, S. D. 15.

N*On tu noua deprehendis in me quotidie, qua laudes, ſed noua potius in te, quibus me laudas. Suggerit hanc tibi copiam nimius amor, apud quem (ſicuti Propertius ait)* Maxima de nihilo naſcitur hiſtoria. *Diuinum vero tu puto me facies, qui feciſti diuinantem, dum quotidie diuinum te prædico. Vale.*

MARSILIVS FICINVS Angelo Politiano ſuo, S. D. 16.

A*Lamannus Donatus noſter iampridem ore illo Politiane ſuo (noſti hominem) ore rotundo, altius hunc in modum noſtris auribus inſo-*

inſonat: Commenda pretor per humanitatem, commēda obſecro per ſacrum iſtum amorem in me tuum, qua quidem obſecratione nulla ſacratior, commenda quàm primum Alamannũ tuum Politiano. Cum vero tam ardentis, tamque pertinacis petitionis, ſiue flagitationis potius ab eo cauſas diligenter exquiro; ille ſimiliter rurſus ingeminat Commenda Ficine modo, commenda quamprimum. Cauſam autem tam exoptatæ commendationis adhuc explicat nullam. Ego igitur cauſam eius qui nullam petitionis ſuæ cauſam affert, ſine cauſa ſimiliter tibi commendo. Sed caue Politiane putes præſentem commendationem ob hoc ipſum, quòd carère cauſa videatur eſſe leuiſſimam. Ego enim contra ob id potiſſimum tibi grauiſſimam videri volo. Nempe ſummum apud Philoſophos in quolibet rerum genere illud habetur, quòd in eo ipſo genere cauſam nullam habet, quaſi non ab alio vllo, ſed à ſeipſo dependeat. Quamobrem commēdatio præſens, cuius nulla præter ipſammet tibi adducitur cauſa, ſumma apud te commendationum omnium cenſeatur. Et ſi Alamannus ipſe, ſicut plerunque ſolent, qui ad quoſuis concitatius efferuntur, clamitat ſolum, eũdemque clamorem ſæpius iam auribus noſtris ingeminat: clamoris autem ſui rationes vllas lingua ſub rapidiſſimo cordis affectu, hæſitante planè explica non poteſt: ego tamen indiciis certis adductus, opinor eum inſano-

quodam amore Muſæ alicuius formoſioris accenſum ardere iam totum, atq; vehementer optare, ſaltem gratiam Politiani Muſarum ſacerdotis, amititiamq; inire; quo quidem conciliatore, amata quandoque Muſa facilius potiatur. Omnes vt ſecum ſtudiis pro talibus annos exigat, & pulchra faciat ſe prole parentem. *Vale. Sed antequam epiſtolam obſignem, teſte Angelo te prædico huic Alamanno, ſi quando huic officio meo, minus officioſus gratusve videbitur (quod abſit) ei me ſic prorſus exprobraturum. Ha nimis ingrate dicam nonne ſatis à me tibi factum quondam exiſtimabas ſi te non tam Muſarum ſacerdoti, quàm ipſis Muſis, quod multo maius eſt, videor commendaſſe? Vale.*

ANGELVS POLITIANVS Marſilio Ficino ſuo, S.D. 17.

HErculem me vocas in libro tuo de vita, quod monſtra domem, puto illa intuens monſtra, quæ veterum libros nimis obſident, in quibus ego purgandis diu multumque laboro. Magnifica laus, præſertim à philoſopho illo, qui ſit princeps in ſecta principe. Sed ego tanti nominis pondus ſuſtinere non queo, non magis quam cœlum, quod ipſe tamen Hercules ſuſtinuit. Iolaum potius appellato me. ſi ſpecioſis nominib. delectaris: quod penè oppreſſa ab Hydra vetuſtati, velut

ti, velut Herculi clamanti ſum praſto cum face. Tu tamen indulgens amori (quod & parentes alii facere ſolent) nomen impoſuiſti filio, non quod aptiſſimum, ſed quod pulcherrimum. Vale.

ANGELI POLITIANI
EPISTOLARVM LIB. VII.

MACARIVS MVTIVS
Eques Angelo Politiano,
S. D. 1.

P*Eruenit ad me nuper auſpicio quidem tuo, ſed ductu Guarini Camertis Centuria tua, vario ſplendore, multiplicique apparatu: nihil ſanè latius, nihil felicius memoria noſtra prodiit in lucem. Praibat enim Centurio non Latiam, ſed Ethruſcam vitem gerens, omnis infantia, atque inſcitia acerrimus expugnator M. T. Cicero iam lato, hilarique vultu, patrocinio tuo deterſa macula grauioris cenſura Argyropyli, reſtitutoque ordine literarum ſuarum, & Philoteoron, & Sciamachiam agnoſcere latabatur. Proxime Catullus, eiectis Cer-*

cophitis, & Caprotinis longiore itinere Carpatinas crepidas reſumpſerat, ac ſubinde commodis, atq; Hioniis Arrii fluctib ridens aſpirabat. Hunc Oarion, atque Harpocrates iam noti, libera longo ignorantiæ ſitu facie ſequebantur. Horatius Chamelopardali, Lucretius equo Durateo, Martialis compare mulo vehebatur, circum dulciſſimi modulí poeticis concentibus reſpondebant. Genialia Ouidius naulia praeferebat. Martiali Graecula re antabat echo. Ornabant Cludiano tempora purpureae roſa, colore Veneris colorata. Delectauit mirifice me hoc ſpectaculum, in quo pulcherrimum planè erat aſpicere, induſtria, atque opera tua, omnes ferè principes linguæ Latinæ, aliquid ornamenti ad ſuam priſtinam dignitatem recepiſſe. Praeteris vero Iuuenalis pulſis Domitii umbris purius nitebat, tandē Cotytto, & Cacoethes *approbabat. Faſtidiebat p'eraq; in primis braſſicas reponi. Inde Laconicum petere videbatur, quo ſeſe agnito per te denique Pityliſmate ſuo exerceret. Praeclara deinde controuerſia viſa eſt, dum quisque magis ſe tibi debere contendit. Hinc Suetonius ſalutis augurium. Aſcoperam, Tetraones, automaton, Naſo Sibaritidos authorē, Ariſtidis libellos, Priapi carmen, Teuthrantiam turbam: Inde Quintilianus ceratinas, & crocodilitas; Propertius ocnum, cum ſparto, & aſello, Valerius duriam noctem, Liuius canſarios milites: Alii quoque alia tibi acce-*

accepta referebant. Poſtremo ferè ordine Iuſtinianus, qui pluribus cicatricibus deformis fuerat, clara fronte, rectoque ſupercilio omnibus ſe paſſim exhibebat. Tibi ciuicã parabat, te vindicem, te aſſertorem imperatoriæ maieſtatis ingenue fatebatur. Verum extrema centuria ſub triſtes quidam incedebant. Dolebat ſiquidem. A. Gellius ænigma Varronis, quod ad exercenda ingenia inuolutum reliquerat. Et Auſonius legem puto ſphingis veritus, ſcirpos qui hactenus inſolubiles habiti ſunt, te omnibus explicuiſſe. Longe vero ab his Domitius, nubila frõte, ac deiectis ad terram oculis, præterea candidus & comptus videbatur, vbi proxime acceſſit fucatus, accerſitis quoque pigmentis ornatus, compoſituſque apparuit. Fœdiſſima tamen macula cenſura tua relictis tectoriis, qui de ſe quave hominis natura eſſet, facile indicabant. Iamque Attegias, in quibus hæſitauerat, quam præclariſſimas illas Medicæ familiæ ædes malebat, vbi præſtigioſis commentis fortaſſe locum inueniret. Cum iſthinc quæ corrupta, inuerſa, aut ſuppoſita olim Laurentio, ac Iuliano Medicibus, perſuadere conatus eſt, deprehenſa à Politiano, reiecta atq; exploſa perſpiceret. Verũ dum hæc, vel illa intentus ſpectarem, non potui ſub primum aſpectum ſingula colligere, quæ mediam Centuriam vario decore pulcherrime aſpergebant. Effugerant ſiquidem Pliniani Poppiſmi ad Fulgetas. Leo quoque Nemiaus

à Luna deſiliens, & canis Herculeus, qui purpuratis forte labris tyro delectabat. Multaque præterea quæ ſupremum ingenium, operoſam induſtriam, exactam atq; multiplicem doctrinam purum, erectū, elegans, perpetuoq; ſibi cōſtans dicendi genus apprime commendarent: & quæ doctiſſimus, quiſque, & ſyncera veritatis ſtudioſus, qui vel ipſos antiquorum codices archetypos cupiat ſine controuerſia omni laude, ac fauore cumulabit. Equidem ſi citra inuidiam, & reprehenſionem, vel infimum mihi in eo numero locum vindicem, nō infimas tamen, aut vulgares tibi laudes debere ſum viſus, nec officio deeſſe volui. At vbi me collegi. Quid ago inquam? quid lucis, aut ſplendoris à me accipiet, qui clariſſima quæque Romanæ linguæ lumina quotidie ſuſcitat, & accendit? Abunde quidem & nitidus, & ſplendidus videri debet, qui alios illuſtrat. Nō video profecto quid vnius aut alterius approbatione, ad conſummatam laudem tuam poſſit accedere, cum oratores poetæ, atq; hiſtorici, eorumque interpretes ſtudium tuum, ad doctrinam ſingularem neceſſario teſtētur. Hoc Cicero, hoc Quintilianus, Catullus, Propertius, Plinius, Liuius, ac cæteri demū qui Centuriam implent vel inuiti præ ſe ferent. Nemo ſanè leget illorum monumenta, qui vbi eos locos attigerit, quos tu aut correxeris, aut reſtitueris, vel fidelius fueris interpretatus, nominis tui poſſit obliuiſci. Viues igitur cum illis, & per-

& perpetuo viues, vt par eſt, quorum ſcripta ab iniuria audacis inſcitiæ, & ignauæ poſteritatis vindicaſti. Nam qui apud Latinos aliquandiu docti ſunt habiti, dum multa minus cognita, minusve inſpecta temere tranſeunt, approbare ſunt viſi. Inde frequentes maculas clariſſimis authoribus inuſtas cernimus, quos modo Politianus ſi polit, ſi abſtergit, ſi emẽdat, & ad propriam reducit dignitatem, merito ſane cum illis immortalitatem aſſequitur. Prodeant ergo aliæ Centuriæ, & tota acie cum barbarie decernantur. Nam ſi vna vertit in fugam, tota claſſis, aut legio facile triũphabit. Muſſet inuidia, vel liberius murmuret. Hæc mea ſunt, ego prior inueni, ita ſenſi, hæc abſtulit, hæc ſurripuit, ſibi illa ſuppoſuit Politianus, rugæ & rapinæ. Ego ſanè vt de me loquar, antequam Venetias annauigares, Harpocratem ex Varrone & Ouidio ſatis noueram: In aſpiratione Arrij nunquam dubitaui. Ocnũm apud Propertium ex lectione Plinii iampridem emendaram, Ænigma Varronis pluribus ſolui, & ne quæ dãno vitia ſubeam, pleraq; alia noui & docui. Cur autem non ſcripſi? cur non edidi? Mea eſt culpa, tua eſt laus, tua eſt gloria, cõueni tecum. Cui mirum? Communi literatorum iure hæc ſunt communia, patent occupantibus. Verum illis tantum adſcribuntur, è quorum ſinu iam ſua prius euolarunt. Gaudeant aliæ vmbra, vel intra limẽ ſe cõtineant, ibi ſignũ ſemper expectent, ibi obſtre-

L

pant, ibi contendant. Tu vero cũ laude per ſtadium curras, tu coronatus incedas, qui rhinocerotes, aut maſtiges non horruiſti, nec liuidæ cenſuræ aleam ſubire. Fruere igitur parta victoria, & præclari certaminis, in quo nec laboribus, nec periculis ceſſiſti. Conſenſum doctorum nomini tuo ad æternitatem præmia repone. Tu quoq; felix Centuria quantum præſtantiſſimo duci debes, qui ad amuſſim omnis diſciplinæ te inſtruxit. Abi victrix, tutus eſt tibi congreſſus, nihil obſtabit. Nam (vt verbis Papinii te alloquar, quibus ille Thebaidem eſt affatus) iam fama benignũ Strauit iter, cœpitq; nouam mõſtrare futuris. Iam te magnanimus dignatur noſcere Cæſar (Quo etenim Cæſare Laurentius tuus vnicum literarum præſidium habetur inferior?) Ita iam ſtudio diſcit, memoratque iuuentus. Nec meritis honorib, mors expectanda, ſed authori viuenti decus, atq; ſentiendi literarum ſtudioſi iam merito impendunt. Hæc ad te ſcripſi tumultuario ſtylo, ac licentiore epiſtola. Excuſabis tantum occupationes meas, quibus nimium diſtringor, & primum ingenij motum quem celeritas maturare non potuit. Malui tamen hæc quæcunq; eſſent, ad te mittere, quam diutius à me officium deſiderari. Omnia enim tibi debere ſum viſus, ex quo te ſemel Venetiis ſum allocutus. Cepiſti enim me nimirum aureis eloquentiæ tuæ hamis, & tenacioribus filis implicuiſti, quib. nec volui, nec potui vnquam expli-

explicari. Vtinam mihi par eſſet ingenium laudibus tuis, vel ſaltem, quod olim fuit, vt cupiditati meæ ſatisfacerem fuit fuit, inquam Macarius. Nunc tantum reliquiæ ſunt ſæuiſſimæ apoplexiæ, quæ me non multo poſtquam à me diſceſſiſti, dum publice Horatium profiterer, repente corripuit. Nota eſt peſtis inueniet nec hæc fidem? (vt præteream biennium, quo attonitus ſiniſtra quoq; corporis parte penè ſyderatus per omnem difficultatem vitam traxi) me aliquandiu nullas literas tenuiſſe. Cognoſcebam libros, literas ignorabam, qua parte nihil ſæuius, nihil crudelius expertus ſum. Tandem ad me redii, ac paulatim diuino auxilio, induſtria medicorum, & benignitate patrii cæli liberatus ſum. Nondum tamen Macarium agnoſco, reliquias video tantum, quas viris doctis, & tibi in primis dedicaui. Neque quod morbus ille teterrimus reliquit, alia vis vnquam Politiano meo eripiet. Vale Camerini.

ANGEL. POLITIANVS MAcario Mutio equiti Camerti, S. D. 2.

ACcepi ſuperioribus diebus elegantem abs te epiſtolam, doctam, copioſam, grauem, ſummo etiam artificio conſcriptam, ſummo ingenio, qua Centuriam noſtram, velut in Circenſi pompa vario tu quidem ornatu, variisq; inſignibus oſtentabas. In ea vero mihi non magis

oratorem facundum, quàm poetam diuinum videris exhibuiſſe, qui ſic excellenter pulcherrimas, atq; admirabiles viſiones non modo animo conceperis, ſed & oculis repræſentaueris. Viuunt imagines in tuis verbis, & ſpirant. Vegeta ſunt, actuoſaq; non otioſa, non lenta, non ceſſantes, hilaria ſtili. et ipſa mediusfidius expreſſiſti. Sic vbiq; perſonata occurrit varietas. Nec tam profecto apud me, quàm apud te culta Miſcellanea mea ſunt, ac plus fortaſſe iam tibi quàm authori, parentiq; debent. Agnoui Macarium prorſus illum, qui mecum Venetiis olim congreſſus, quodam penè facundiæ ſuæ torrente me rapuit, agnoui nec ei quicquam morbus ille peſtifer detraxerat, quod non etiam magno cũ fœnore bona valetudo reſtituerit. O ſi mihi concederes vſuram paulisper eloquentiæ tuæ, quàm penitus in eius epiſtolæ me laudes inſinuarem. Quæ mihi pro clypeo, & muro contra liuoris impetus, immo quæ non epiſtola mihi, ſed quadam propè immortalitas. At enim quoniam id rerum natura non patitur, circumferam certe dimittam, ſpargamq; eam per omnium aures, videlicet vt enixe laudetur ſemper ab omnibus, nec tamen vnquam putetur laudata ſatis. Vale. Varinus ciuis tuus, auditor meus, ad ſummum linguæ vtriuſq; faſtigium, pleno gradu contendit, ſic vt inter doctos iam conſpicuus digito monſtretur.

TY.

TYDEVS ACCIARINVS
Angelo Politiano, S.D. 3.

INciderunt in manus noſtras veluti mutilata ramenta quædam interpretationum tuarum in Papinii ſyluas, quibus aut intacta à Domitio explicas, aut explicata ab eo meliora reddis Angele vir eruditiſſime. Hæc ego diligentiſſime penſitata, non potui non vehementer probare, ſumq; coactus & ingenium tuum ſuſpicere, & doctrinam ſingularem tuam mirificis laudibus perſequi. Tametſi ſua luce clariſſimi viri alienis igniculis minus indigeant. Igitur & ſi non ſum de te benemeritus, nullaq; extent in te officia mea, peculiari tamen humanitate tua, qua cæteris omnibus te præſtare vna, & conſtanti omnium voce audio, rogo, immò obſecro & obteſtor, vt tuis mihi literis ſignifices an aliud, vel in eundem Papiniũ, vel in alios Latinos authores edideris, quod à cæteris diſcrepet interpretibus. Ariolari enim licet multa & præclara, & cognitione digna abs te acris ingenii viro collecta. Quibus ſi me impertire volueris, non parum me tibi debere profitebor. Non ſum neſcius tibi non deeſſe librarios, pecunias ego ad te per colybiſtas numerabo. Age igitur, & amicitiæ meæ auſpicem voluntatem ne cõtemne, vt apud me amicum ineuntem authoritas imminuatur tua. Tu vero ſi quid à me exigis, impera, polliceor imperata factuꝝ. Sum ego ex agro

Piceno oriundus. Sed fatis volentibus, & nouercante fortuna in Brutiis Cōſentiæ profiteor. Et qui hactenus principum familiaritate ſum vſus, nunc ſideribus aduerſantibus ludum aperui. Bene vale, & me ama, cum te venerer, & obſeruem. Conſentiæ 4 Nonas Iunias.

ANGELVS POLITIANVS TYdeo Acciatino, S.D. 4.

NOn tam auerſus equos noſtra ſol iungit, ab vrbe, vt huc quoq; tui nominis fama non penetret. Illa te vindicat à fortunæ iniuria, nec patitur Conſentiæ deliteſcere. Qua tamen in ciuitate ſi ludum aperuiſſes, ſcribente adhuc Lucilio, Siculis tantum profecto non etiam Conſentinis ille ſcripſiſſet. De interpretationibus noſtris, quas ais in Papinii ſyluas caſu quodam perueniſſe ad te, ſic habeto, neq; dictatas fuiſſe à nobis, neq; cōpoſitas. Studioſus forſitan ea aliquis, enarrante me (qua licuit) orationis curſum calamo ſubſecutus exceperit. Nec autem quicquam habemus quod in hoc genere tibi tunc mittamus. Spargere enim talia ſolemus in populum, nec inde nobis quicquam retinemus. Tibi tamen habemus gratiam, vel quod noſtra friuola tanti facias, vel quod amicitiam tam diligenter expetas: dignus hoc ipſe nimirum, qui iam non in veteribus modo noſtris ſed & in magnis amicis numereris. Vale.

BACCIVS VGOLINVS ROberto Saluiato, S. D. 5.

MErito te Roberte docti diligunt, quos miro quodam ardore coluiſti ſemper, & ſtudioſi omnes amant: quos non modo opera, ſed & impenſa iuuas, vt commodius proficiant. Ego vero & ſi nec doctus, nec ſtudioſis quidem annumerandus, plurimum tamen tibi debere me fateor, quòd per te nobis, vel remotioribus copia facta ſit diuini admodum operis, editi nuper à Pico Mirandula, viro ſane præ omnibus qui ſint, quique fuerint, admirando: quem rectè non iam Picum, ſed ſuam vocat Phœnicem, in ſacra Medicum lauro nidificantem Politianus meus; aliud ætatis noſtræ miraculum. Illius tu librum de ſeptiformi ſex dierum Geneſeos enarratione, vera philoſophia, & Chriſtianæ religionis argumentum, magno Laurentio Medici, patrono meo dicatum, cum diligentiſſime imprimendum, tum ad loca diuerſa ac diſtantia tranſmittendum, & plurimis eius lectionis percupidis vel gratis habendum curaſti. Quos inter & mihi contigit, per Victorium Catanum tuum, hominem multi ioci, multaque ſuauitate aſperſum, & ſalibus, optato hoc munere potiri. Hoc tuum in viros claros ſtudium, hanc in omnes virtutis amatores officioſam liberalitatem, qui non laudet, & gratiora affectu proſequatur, is ab omni

humanitate diſcors, & à litteratorum conſuetudine alienus proculdubio eſt habendus. Non enim publicæ vtilitati conſuli à te amantius, rectius, celeriusue potuit. Quare hoc apprimè tibi eſſe exploratum velim, haud tenui mercede ſumpſiſſe te huiuſmodi prouinciam, cum inde & bonorum gratiam & non mediocrem gloriam ſis conſecutus. Vale. Neapoli.

ANGEL. POLITIAN. BACcio Vgolino, S. D. 6.

LEgit epiſtolam mihi nuper tuam Robertus noſter Saluiatus, in qua cum gratias ageres, quod eruditiſſimo te libro Pici noſtri Mirandulæ donauiſſet: mentionem quoque obiter noſtri facis. Nec autem me dubitas, vt amori nimium indulgens, appellare alterum noſtræ ætatis miraculum. Negare non poſſum Bacci, quin tua mihi grata voluntas omnino fuerit, gratus animus, vtinamque vere addere poſſem, gratum teſtimonium. Sed nimis magna iſta laus, nec noſtræ mediocritatis eſt, qua non efferor, ſed obruor. Quis enim vel illud ſaltem patiatur, me cum Pico Mirandula conferri, qui tam multis vnus bonis abundat, vt vnus omnium laudes exhauriat. Quare te rogo, ne me illius poſthac, ſed me modulo metiaris: contentus in me vulgatis iſtis laudatiunculis, quæ ſecunda notæ hominibus competant. Sed heus tu, nimis bella profecto tua mihi, illa epiſtola eſt

v iſta

viſa. Nec enim puto laudatio impoſuit, quam non agnoui. Latine ſcribis (ita me Deus amet) & eleganter: nec quaſi diuerteris in hæc ſtudia, ſed quaſi migraueris. Vale.

ALDVS MANVTIVS ROmanus, Angelo Politiano S. D. 7.

ANnum ab hinc tertium, quo Veneti Ferrariam oppugnabant, me vt vel Dei (vt aiunt) ne dum hominum bellum fugerem, ex vrbe Ferraria Mirandulam contuli ad Ioannem Picum, principem ætatis noſtræ doctiſſimum, quod & amaret literatos viros, & faueret ingeniis. Ibi Emanuel Adramyttenus, familiariſſimus meus, tuam mihi Græcam, quam ad ſe dederas oſtendit epiſtolam, ornate quidem & docte, atq; copioſe ſcriptam; quæ non à Romano viro, ſed à mero Attico, qui Athenis ſemper fuiſſet, elucubrata videbatur. Quãobrem cœpi mi Angele, amare te vehementer, doctrinam tuam, atq; ingenium non mediocriter admiratus. Deinde Emanuel ſuo cum principe Ticinum profectus eſt, vbi paucis ante menſibus, quàm ad te ſcriberem, exceſſit è vita. Cuius interitu ita quidem moueor, vt multis annis grauius nihil & moleſtius tulerim. Erat enim homo & morib. apprime ornatus, & Græcis literis ſanè quàm doctus, meiq; amantiſſimus. Non poſſum igitur non mœrere, tale amico

orbatus, quanquam meo magis ipſius incommodo, quam illius. Nam illi ad ſuperos facillimum fuiſſe curſum, quoniam, & bene, & beate ſemper vixit, non ſum neſcius. Quapropter malum ſi quod accidit, meum eſt. Iuit, inquam ille Ticinum, ego vero Mirandulæ Carpum perrexi: quò cum aliquot poſt menſibus veniſſet & Picus noſter, Ruſticum mihi oſtendit tuam, quæ, mi Angele, mirifice auxit amorem erga te meum. Ibi enim perſpici facile poteſt, quantum abundes ingenio, quanti homo ſis ſtudii, quanta tibi bonarum literarum ſit copia. Nec vereor tibi me adulari ducas, εἰ σεαυτὸν γινώσκεις. Scis enim quàm ipſe ſcripſerim eſſe impendio plura. Taceo autem & quæ de te mihi dixit is ipſe Picus, & dicit quoties in tui incidimus ſermonem (nactus es enim dignum præconem laudum tuarum) & quæ retulit mihi Alexander Sarcius Bononienſis, homo verus, ac integer vitæ, ſcelerisq; purus, nec non quantum ex ipſius ſermone colligere potui, tui ſtudioſiſſimus. Quid plura? Hiſce tuis impulſus laudibus, non potui ad te non aliquid literarum dare, vt facerem te certiorem me ita eſſe tuum, vt poſſes omnia de me tibi conſtantiſſime polliceri. Incredibilis enim erga doctiſſimum quenque meus eſt amor: qui me etiam coegit, vt ad te ſcriberem, peteremque, vt me pro tua erga ſtudioſos viros humanitate, inter tuos, mi Angele, connumerares: quod vt facias, te quantum

poſſum

poſſum rogare, rogo. Quod profectò feceris, ſi me vteris familiariſſime, mihiq; quoties vſu venerit, nõ ſecus iuſſeris, ac cuiuis ex domeſticis tuis. Sic enim tua virtus poſtulat, facitque, vt ſim tuus, quoad viuam. Val. Carpi. v. calend. Nouembris.

ANGELVS POLITIANVS Aldo Manutio Romano ſuo, S. D. 8.

REddita mihi fuerunt literæ tuæ, quæ perſpicue declarant, non modo quam ſis homo doctus, verumetiam quã mei ſtudioſus. Eſt enim ſcribendi genus illud tuum minime triuiale cultum quinimmo ſubactumq; velut exercitatione multa, ſparſumq; deniq; fruge bona veterum lectionum. Tum epiſtolam ſi laudas noſtram, Græce ſcriptam, quippe ad Græcum hominem, magis vt amorem videaris habuiſſe in cõſilio, quam iudicium. Sed tamen vtcunque ſit, equidem tibi vel ob id placuiſſe eam lætor, quod quanto ego tibi fuero doctior, tanto minus fortaſſe pœnitebit amicitiam te noſtram tam cupide, tam vehementer expetiſſe. Facit autem, vt in ea mihi epiſtola faueam, nonnihil Emanuel ipſe Adramyttenus, qui reſpondens ita prorſus vltra modum laudauit, vt omnibus me ſuis Græcis, quicunque aliquot ante ſeculis ſcripſerũt, hominem citra mare natum, non dubitauerit anteferre. Iurare illum ſolitũ

quoque Picus meus literis ſignificat, dum legere hanc epiſtolam, ne ipſas quidem tam eſſe Athenas Atticas. Quare placerem profecto mihi Græci hominis teſtimonio, niſi Cretenſis fuiſſet Emanuel. Etenim hoc genus ut mendaces notauit Epimenides: qui tamen & ipſe Cretenſis, ut mentiri non minus potuerit : ideoque non mendaces illi. Sic ergo uerus Epimenides. atque ita rurſus illi mendaces. Vides hunc dialecticorum ψευδόμενον [fallacem.] *Mihi tamen extra iocum, ueros eſſe omnino Cretenſes libet. Iam quoniam de epiſtola me amo , ne palpum quidem reiiciam , quod obtrudis Ruſtici nomine: monſtrum enim prorſus, imo autem ſcelus inexpiabile, ſi laudatori ſuo Poeta non crederet. Sed cupio præſens te præſente frui aliquando , ſi quidem abſens ita delectas. Accipio uero iam nunc inter amicos , & quidem primi ordinis. Nec enim explorandus ultra quem Picus noſter receperit. Ille, inquam Picus, cuius nunquam nec ceſſauit ingenium , nec errauit iudicium. Alexandro Sartio quotidie plus debeo, tibique eſſe eum familiarem ſummopere gratulor. Vir eſt profecto ſyncerus, candidus, amœnus, idem fidus, acer, ingenioſus, experiens. Hunc uelim meo nomine plurima ſalute impertias, quando me aſſidue laudat , eſtque non inter poſtremos Pici noſtri familiares. Vale.*

MAT-

MATTHÆVS VERONENSIS Canonicus regularis, Roberto Saluiato, S. P. D. 9.

VT cæteros ſoles qui gratia tibi digni videntur, ita me quoque cum veneratione, tum meritis es proſecutus. Quin & quæ mea legiſti, probata non modo tibi, acceptaque fuere, verum etiam illa ſparſiſti cum laude, & longe ſplendidiore, quam ea ipſa prædicari mereantur. Tum mihi ſæpe & amice illud ſuaſiſti, vt noſtra ſalutaria gaudia imprimēda preferrem. Quod & Ioannes Mirandula, & dulcis Politianus noſter fecere: quorum alterum obſtupeſcimus, tanquam fulgorem ſeculi noſtri, altero optimarum etiam literarum magno, grauique magiſtro inſignis & læta eſt omnis Hetruria. Impreſſa itaque ſunt, & vno veluti partu volumina ſupra ſexcenta in lucem edita ſunt: de quibus vnum tranſmittimus tibi, vt noſtrum aliquid in manibus habeas. Quod quoties legas (ſi non id ante feciſti) ſpreta terrenarum omnium rerum amara dulcedine, inani falſaq; lætitia, felicitatem alto, atque firmiſſimo animo quæras: & certum illum, directumq; callem mi Roberte ſequare, qui te ducat vbi maxima bona, & ſempiterna ſunt gaudia. Quoniam vero nullis ornamentis adiunctis, ſed qualis duntaxat euaſit ab arte purus, & nudus proficiſcitur ad te libellus, illū tu Roberto, & ornare minio-

& amicire tegumento curabis, qui es liberalis & diues. Vale.

ANGELVS POLITIANVS Matthæo Boſſo Veronenſi canonico regulari, S. D. 10.

HOnorifica mentio, quam tu feciſti de nobis in literis ad Robertum, magis ibi tamen amorem tuum, quam meas agnoſco laudes. Sed illud ex arte, quod falſo me laudaturus, à veris Pici laudibus incœpiſti, videlicet, vt per illum de me tibi credatur. Fortaſſe autem me talem credis etiam qualem prædicas, propterea quod ſic amor à Pico: ſed non ob iſta me Picus, ob amorem potius amat, ob amorem qui non cæcutiat. Hoc eſt enim cur vnus omnium penitus hunc amo, quod vnus omnium penitus inſpicio. Vale.

ANGELVS POLITIANVS Ioanni Baptiſtæ Midæ, S. D. 11.

AGerem tibi gratias, quod vbique me laudas, ſed vereor ne laudes ipſa quibus me afficis, fidem perdant, ſi pro iis tibi gratias agam, quaſi debeam, quaſique veræ laudes non ſint. Nam pro veris, hoc eſt, pro ſuis laudibus, nemo cuiquam debet. Quis enim pro ſuo debeat? At ego tibi me debere tamen dicerem, niſi mihi nimis magnam faceres in hoc iniuriam, quod es amicus. Ob id enim tibi non creditur,

enim

cum me laudas. Sed interim te quoque furtim laudas. Nam ſi non laudari ego merito putor, haberis tu tamen ingenioſus: ſi merito, bonus. Vt autem rectius egeno, quàm diuiti datur: ita rectius qui caret, quam qui ſuis laudibus abundat, laudatur. Mihi certe non minus tua grata ſunt laudes, hoc eſt, aliena, quam ſi mea laudes forent. Non.n.minus proſunt Vt ergo non minus aliquando bene paſcimur alieno ſumptu, quam noſtro: ſic nõ minus aliquando decenter alienis ornamur laudib quam neſtris. Vale.

ANGELVS POLITIANVS HIEronymo Porcario, S.D. 12.

A*Ntonius Zenus homo cum cæteris in reb. tum maxime in amicitia diligẽtiſſimus, multa mihi ſæpe de ingenio, de literis, de morib. etiam tuis, præcipue tamẽ de humanitate narrauit, & vt ad te ſcribam, vehementer hortatus eſt. Ego vero libenter obſequor candidiſſimo viro, ſuauiſſimo amico. Tibique nunc has literas ob id ſcribo, quo certiorem te faciam, me quanquam adhuc os tuum non vidi, tui tamen eſſe ſtudioſiſſimum. Vale.*

ANGELVS POLITIANVS cuidam, S.D. 13.

M*Vlto æquiꝰ fuerat denegare ſtatim, quod tam vehementer rogaueram, quàm poſtea non perficere, quod tam liberaliter vir*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

grauis promiſeras. Non enim tunc fuiſſet iniuria, quia nōdum debebas: at nunc eſt: quia iam debes. Debes, quia promiſiſti. Non enim credo adhuc te quoq; eſſe ex illo hominum genere, quos promiſſa non alligant. Crediturus idem nec ne ſim, deinde tibi eſt in manu tantum rogo ſi beneficium tribuere mihi non vis, deſinas tamen eſſe iniurius. Deſines autem, ſi ſperare diutius fruſtra vetueris. Denique debebo tibi multum ſi quod opto praſtiteris: mirabor multum ſi non praſtiteris. Vale.

ANGEL. POLITIANVS Antonio Zeno ſuo, S.D. 14

AMorem fugitiuum, quē penè puer adhuc è Graeco in Latinum conuerti, non ſententiis modo ſed numeris etiam ſeruatis, ac lineamentis penè omnibus cupienti flagitantiq; diu tibi mitto tandem. Cauſa vero cur tam ſero miſerim fuit, quod aliquandiu mecum deliberaui prius, an mitterem. Multa enim longo poſt interuallo retractanti diſplicuerunt, quæ tunc fortaſſe, cum ſcribebam, viſa ſunt optima. Corrigere nimis durum, quod ita diu iam inueterauerat. Mitto elegiam quoque de violis, alterum eius ætatis luſum. Nam & eam te nimis cupere ſignificaſti. Mihi certe nihil eſſe in iis videtur quod probes, præter indolem fortaſſe. Rogarem vero, ne cui nugas iſtas oſtenderes, niſi me ſcirem prorſus fruſtra rogaturum. Non

Non enim ob aliud puto noſtra requiris, niſi vt quam plurimis oſtendas: quoniam (qui tuus eſt erga nos amor) placitura ſtatim, quia noſtra ſunt, omnino confidis. Epigrammata tibi non mitto, quod ea ſimul cum Græcis publicare ſtatim cogito. Vale.

Amor fugitiuus è Græco Moſchi.

Cum Venus intento natum clamore vocaret,
Si quiſquam in triuiis errantem vidit amorem,
Hic fugitiuus, ait, meus eſt, precium feret index
Baſiolum Veneris: quod ſi ad me duxeris illum,
Non tantũ dabo baſiolum, plus hoſpes habebis,
Inſignis puer eſt, en omnia percipi ſigna.
Non eſt cãdidulus, verum ignem imitatur ocelli
Acres, flammeoli, mala mens, ſuauiſſima verba.
Quod loquitur, non ſentit idem, vox mellea, ſed cum,
Ira inflammatur, tum mens eſt aſpera, fallax,
Fraudator, mendax, ludit crudele puellus,
Criſpulus eſt olli vertex, facieſque proterua.
Exiguæq; manus, procul autem ſpicula torquet,
Torquet in vmbriferumque Acheronta & regna ſilentum.
Membra quidem nudus, mentẽ velatus, auiſque
More quatit pinnas, & nunc hos, nunc petit illos,
Sæpe viri preſſans, præcordia, ſæpe puellæ.
Arcum habet exiguum. ſed & arcu impoſta ſagitta eſt.
Parua ſagitta quidem, ſed cælum fertur aduſque,
Parua pharetra olli dependet, & aurea tergo.
Sunt & amari intus calami, quibus ille proteruus
Me quoque ſæpe ferit matrem, ſunt omnia ſæua.
Omnia, ſeque ipſum, multo quoq; ſæuius angit,
Paruula fax olli, ſolem tamen vrit & ipſum.

Verbere ſi prendes, age, ne miſerare puellum.
Si flentem aſpicias, mox ne fallare caueto.
Sin arridebit, magis attrahe: baſia ſi fors
Ferre volet, fuge, tu ſunt noxia baſia, in ipſis
Multa venena labris, ſi fors ita dixerit: heus tu
Accipe, nempe tibi cuncta hæc mea largior arma.
Ne continge caue, fallacia munera amoris.
Omnia quippe igni ſunt infecta illius arma.

ELEGIA DE VIOLIS.

Formoſæ ô violæ Veneris munuſculæ noſtræ,
  Dulce quibus tanti pignus amoris ineſt,
Quæ vos? quæ genuit tellus? quo nectare odoras
  Sparſerunt Zephyri mollis & aura comas?
Voſne in Acidaliis aluit Venus aurea campis?
  Vos ne ſub Idalio pauit amor nemore?
His ego crediderim citharas ornare corollis,
  Permeſſi in roſeo margine Pieridas.
Hoc flore ambroſios incingitur ora capillos,
  Hoc tegit indociles gratia blanda ſinus.
Hoc aurora ſuæ nectit redimicula fronti,
  Cum roſeum verno pandit ab axe diem.
Talibus Heſperidum rutilant violaria gemmis,
  Floribus his pictum poſſidet aura nemus.
His diſtincta pii ludunt per gramina manes.
  Hos fœtus vernæ Chloridos herba parit.
Felices nimium violæ, quas carpſerit illa
  Dextera, quæ miſerum me mihi ſubripuit.
Quas roſeis digitis formoſo admouerit ori
  illi, vnde in me ſpicula torquet amor.
Forſitan & vobis hæc illinc gratia venit
  Tantus honor dominæ ſpirat ab ore meæ,
Aſpice lacteolo blanditur vt illa colore,
  Aſpice purpureis vt rubet hæc foliis.
Hic color eſt dominæ, roſeo cum dulce pudore
  Pingit lacteolas purpura grata genas.
Quàm dulcem labris, quàm latè ſpirat odorem.

En

En violæ in vobis ille remanſit odor.
O fortunatæ violæ, mea vita, meumque
Delitium, ô animi portus, & aura mei.
A vobis ſaltem violæ grata oſcula carpam.
Vos auida tangam terque, quaterq; manu.
Vos lachrymis ſatiabo meis, quæ mœſta per ora.
Perque ſinum, viui fluminis inſtar eunt.
Combibite has lachrymas quæ lentæ pabula flammæ
Sæuus amor noſtris exprimit ex oculis.
Viuite perpetuum violæ, nec ſolibus æſtas,
Nec vos mordaci frigore carpat hyems.
Viuite perpetuum miſeri ſolamen amoris,
O violæ, ô noſtro grata quies animo.
Vos eritis mecum ſemper, vos ſemper amabo,
Torquebor pulchra dum miſer à domina:
Dumq; Cupidineę carpent mea pectora flammæ,
Dum mecum ſtabunt & lachrymæ & gemitus.

ANGELVS POLITIANVS
Paulo Comparino ſuo, S.D. 151

ROgaſti me ſuperioribus diebus, vt quoniam fabulam Plauti Menæchmos acturi eſſent auditores tui, prologum facerem genere illo verſiculorum qui ſint comœdiæ familiares: ſimul vt obiter notarem quoſdam noſtræ ætatis, non quidem Plautos, ſed tantum piſtores, qui comœdias abſq; verſibus, nullo nec artificio, nec elegantia docent, & vt acta primum ſunt, tenebris ipſimet (in quo nimis eos laudo) perpetuis damnant: Quæ tamen ab imperitis aliquando non improbentur, quoniã ſcommata ſæpe iſti quædã commiſcent antiquorũ, quæ tamen ipſa quoq; dũ male collocant, infamant. Poſtremo vt & ſtylum Plauti laudarem, to-

tumq; hoc agendi genus ab indoctis quibuſdã, ſed moleſtis prædicatoribus defenderẽ: qui moribus officere clamitent, quicquid vſquam ſit elegans, aut eruditum, contraq; ſtudium, propoſitumq; hoc veſtrum plebeculam concitent. Geſſi tibi morem, nec minus libenter, quàm celeriter candido amico, atque nobis benemerito, quanquam (vt ſcis) otii non ſatis habebam, Romam tum maxime proficiſcens, itinerique iam paratus, atque accinctus. Et eum quidem prologum, qualiſqualis eſt, mitto ad te, cum gratia (ſi nihil aliud) celeritatis. Vale.

Prologus in Plauti Menæchmos.

Heus, heus, tacete, ſultis vos ego vt loquar.
Nam noſtra conducta eſt huc lingua, veſtri oculi.
Vos ſpectare decet, nos loqui, & fabulam agere.
Alioqui capite ipſi hunc ornatum ſcænicum,
Atque exporgite lumbos, tũ nos ſeſſum ibimus,
Spectabimuſque vos taciti aut ridebimus,
Aut ſi actio frigebit, dormitabimus.
Comœdiam Menæchmos acturi ſumus,
Lepidam & iocoſam & elegantem, vt nil ſupra:
Sed mendoſam alicubi tamen, culpa temporum
Inerunt in ea nonnullæ, ne nobis quidem
Satis intellecti, ſed hæc erunt pauca admodum.
Quæ ſi minus placebunt, auribus expuite,
Aut deuorate ſeu ſo itis cataputia.
Romanus eſt hic ſermo, Romani ſales
Nihil inuenuſtum eſt, aut ineptum, & Græculum,
Quale ſolent nugari molitores cæteri,
Quorum nec vllis verſibus Comœdiæ,
Nec argumento conſtant perplexabili,
Nec quicquam habent Comœdiæ, preter titulos.
Non ipſę ſecum congruunt, nec adeſt fides
Rebus agundis, ac nec perſonis indoles,

Tan-

Tantumq; ſi quid furtiuum eſt, id eis placet.
Quippe alienis inſidiantur laboribus.
Facient profecto maiora operæprecia nunc
Longe adoleſcentes iſti, ſiquidem inſueuerint
Puro ſermoni Romæ vrbis vernaculo,
Quam ſi magiſtris freti triuialibus
Linguas tenellas polluant ſtribiligine.
Siquidem ita traditum eſt à laudatis viris,
Latine vellent etiam ſi Muſæ loqui,
Nullis vſuras, niſi Plautinis vocibus.
Quod ſi qui clament nos facere hiſtrionicam,
Atque ita reprehendant, minime diffitebimur,
Dum nos ſciant diſciplinam antiquam ſequi.
Etenim formandos Comœdo veteres dabant
Pueros ingenuos, actionem vt diſcerent.
Sed qui nos damnãt, hiſtriones ſunt maxumi.
Nam Curios ſimulant viuunt Bacchanalia.
Hi ſunt præcipue quidam clamoſi, leues,
Cucullati, lignipedes, cincti funibus,
Superciliosum, incurui ceruicum pecus.
Qui quod ab aliis habitu & cultu diſſentiunt,
Triſteſq; vultu vendunt ſanctimonias,
Cenſuram ſibi quandã, & tyrannidem occupant,
Pauidamque plebem territant minaciis:
Sed iam valete ſpectatores, & gregi
Fauete noſtro, vobis quod vortat bene.

ANGEL. POLITIANVS CÆ-
ſari Carmento ſuo, S.D. 16.

Contemni te putas, quod non reſcribo. Contemnerem, ſi reſcriberem. Quos enim contemno, reſpondere his audeo vel occupatus, tibi nec otioſus. Vale.

ANGELVS POLITIANVS
Iacobo Modeſto ſuo, S.D. 17.

Doles quod non reſcribam, dolere deſine, iam reſcribo. Vale.

ANGELVS POLITIANVS cuidam, S.D. 18.

NOn præſtas quæ pollicitus. Conqueror ſi oblitus, magis etiam ſi non oblitus. Oblitum fuiſſe, vix amici eſt: non præſtare cum recorderis, prorſus inimici. Vale.

ANGEL. POLITIANVS PIco Mirandulæ, S.D. 19.

QVæ vellem corrigeres, tu laudas. Hoc vero facile facis, quod ſemper facis. Vale.

ANGELVS POLITIANVS amico. S.D. 20.

IRaſceris quod iſte me Simius carpit. Non ideo me carpit, vt carpat: ſed vt ſibi victum quærat homo famelicus apud quoſdam, qui multum gaudent aſſentatoribus, plus tamen detrectatoribus. Vale.

ANGELVS POLITIANVS amico, S.D. 21.

SI te ob diuitias amare cœpiſſem, deſiſſem tibi nunc eſſe amicus, cum tu deſiſti eſſe diues. Verum ſi nunc deſiſſem, ne tum quidem cum fuiſti diues, fuiſſem tibi amicus, ſed adulator: quod eſſe qui poteſt, is eſſe liber non poteſt Vale.

ANGELVS POLITIANVS amicis ſuo, S.D. 22.

MVlti ſimul epiſtolas poſcitis. Multis ecce mitto, ſed vnicã. Conuenit vnica multis, quos

quos vnicè diligo: quæ tamen erit vt multa, quando multi legetis. Valete.

ANGELVS POLITIANVS
inuido. 23.

INuides omnibus omnia, præter inuidiam. Sed & hanc inuides tuo compari, qui magis inuidus etiam, quam tu. Sic inuidiam tibi non inuidet, quam tu illi tamen inuides. Ita rurſus ille minus inuidus. Qui ſitis non dicam, ne miſeriores faciam, quam nunc eſtis. Nam ſi nomen veſtrum proferrem, nomen quoque ipſum vobis inuideretis, nec vterque vtrique modo, ſed & vterque ſibi.

ANGELVS POLITIANVS
maledico. 24.

MAledicenti non remaledico, ne maledicere mihi tu forſitan, hoc eſt ne laudare me deſinas. Quis enim laudatur verius, quam cui maledicitur à malo viro? Te vero appellare malum virum, tantum à maledicto abeſt, vt nihil dici poſſit melius.

ANGELVS POLITIANVS
Laurentio Medici. S. D. 25.

CYgno poeta ſimilis, vterq; candidus, vterque canorus, vterq; fluuios amans, vterq; Phœbo gratus. Sed negatur canere cygnus, niſi eum Zephyrus ſpirat. Quid igitur mirum, ſi taceo tandiu tuus poeta, cum tu tandiu non ſpires meus Zephyrus. Vale.

ANGELVS POLITIANVS
Pico Mirandulæ, S. D. 26.

VIncebar abs te prius doctrinâ, vincebar ingenio ſed vinci tamen lætabar, atque adeo lætor, quoniam te diligo: quin ob hoc ipſum diligo, quod his vincor. At nunc & humanitate me vincis. Hoc equidem ferre nequeo, quoniam turpe, ſed iam fero. Nihil enim turpe mihi, quod honeſtum tibi. Vale.

ANGELVS POLITIANVS
amico, S. D. 27.

DOles quod amicus in diſputatione te vicerim, dolere non debes. Nam ſi ſunt amicorum communia omnia, non magis quam tu victor ego: nec minus quam tu victus, Sed hoc tu fortaſſe doles, quod hac amicorum lege, nec ego planè ſum victor, qui te vici. Vale.

ANGELVS POLITIANVS
amico, S. D. 28.

REprehendebam tacitus, quod te diutius oblectares in agro, cum mihi redditus abs te calathus floribus plenus, & quidem roſidis adhuc multicoloribus, ac ſuauè olentibus. Inuidere (fateor) tibi agrum volebam, qui flores tam pulchros educaret. Sed vt epiſtolam tuam deinde legi, floribus aliis multo pulchrioribus cumulatã, quam calathus fuerat, inuidere potius

nius agro cœpi, qui de tuis (vt mihi videtur) epiſtolis floruiſſet. Vale.

ANGELVS POLITIANVS amico, S. D. 29.

DOlui vehementer, lætatus ſum vehementer, quod ægrotaſti, quod & conualuiſti. Vale.

ANGELVS POLITIANVS cuidam, S. D. 30.

MItto lilia, non vt gratum faciam tibi, quanquam tibi quoque, ſed vt ipſis liliis, hoc eſt, ne marceſcant. Vale.

ANGELVS POLITIANVS Puccio Florentino Iuriſconſulto, & ad ſummum Pontificem legato, S.D. 31.

NOn deſinam de te ſolicitus eſſe, quandiu Romæ fueris, vbi peſtilentia laboretur. Etenim te periclitante, maior ac melior pars, animæ meæ periclitatur. Quanquam vero tu legatione fungeris iſthic honeſtiſſima, partemq; magnã ſuſtines tuæ reip. quæ difficillimis temporibus carere opera tua vix poteſt, tamen has noſter amor conſolationes nõ accipit, immo iam nec audit. Præcipit autem poeta Heſiodus mercatoribus, vt viliſſima quæque nauigiis imponant, videlicet vt ſi iactus in mare fiat, ſaluis rebus tamen potioribus euadant. Cæterum Florentiana ciuitas quæ putatur in mercatura tenere principatum, neſcio quo conſilio te Romæ

nunc talem ciuem quaſi precioſiſſimam mercem, mari turbido commiſit. An quia lucrum ſape ſit ibi maius, vbi maius eſt periculum? Iam vero illud quoq; mihi valde auget metũ, quod vt nimium de tua rep. ſolicitus, ita nimiũ diceris eſſe de te ipſo ſecurus. Eſt omnino familiare veſtræ domui magna facere, magna pati pro rep. Sic videlicet auus tuus homo prudens à factioſis ciuibus, cum magno Coſmo relegatus eſt, dum patriæ conſulit, qui cum maiore deinde gloria cum eodem illo reuocatus à bonis. Sic pater in caſtris occidit, dum victoriam nobis aduerſus Ligurem procurat, nec labori parcens, nec periculum fugitans, nec omnino vllam ſuæ ſenectutis rationem ducens. Cui quidem, ſi mos antiquus maneret honeſtandæ virtutis, ſtatuã ſicuti Romani Seruio Sulpitio, foro medio poſuiſſemus. Sed alia tamen patris tui ratio fuit, alia tua debet eſſe. Pater pro qua ciuitate tantum laboris longa atate ſuſceperat, eidem vitæ quoque reliquias libens conſecrauit. Tua vero mi Pucci atas, vigens & florens, ad multos vſus deinceps, & ad alia reip. tempora ſeruari debet. Conſule igitur in primis tuæ ſaluti, qui primus de iure conſuleris: ac tibi tute caue, qui tam bene cateris cauere ſoles. Nam ſalutem neglegere non potes, quin laudem quoque tuam neglegas. Non enim (mihi crede) laudaberis, ſi talem ciuem periculis expoſueris. Quod ſi te ratio temporum cogit, & ſenatus authoritas, vt omnino

omnino iſtic agites, habe quæſo ſemper de tua ſalute prudentes medicos in conſilio. Quando etiam Marcus Varro doctiſſimus ille Romanorum, ſe ſuamq; familiam, ratione certa dicitur à peſtilentia vindicaſſe. Sed in primis tamen expoſce quotidie ſummi Dei pacem per ſacra & aras. cui non dubito quin ſalus tua cura futura ſit, cum fides cordi eſſe debeat ea, quam patriæ præſtas. O quando igitur te reducem complectar mi Pucci? quando diem tecum totum (quod ſoleo) noctiſque etiam partem iucundiſſimis & fabulis, & ſermonibus conſumam? Sed interim tamen fratre tuo Iannoctio perfruor, homine ſuauiſſimo, ſtudioſiſſimoque noſtri, quem iure meus alumnus, publicum patriæ præſidium, Petrus Medices vnice diligit, amoris ac prudentiæ merito: quin idem quoque de te ſic honorifice quacunque occaſione loquitur, vt teſtimonium tibi reddat ampliſſimum perfectæ laudis. Tu me velim diligenter Alexandro affini tuo, Cardinali Farneſio commendes, quem colo, & veneror ob alia quoque: ſed ob id inprimis, quod non minus honoris adiiciunt ipſius dignitati literæ, quàm literis dignitas. Vale.

ANGELVS POLITIANVS
Pandulfo Collenutio ſuo,
S. D. 31.

GRatiſſimum feciſti, quod ſpecimen herbarũ Gnaphalii, Gallicæq; Nardi miſiſti mi-

hi, quas nuper in Germania repereris, nec dubitari poteſt, quin ſint (vt Plautus inquit) ipſiſſima. Nam & Nardus hæc ab Aſſyria, & Ciliſſa, neq; ſpecie multum, neq; colore diſtat. Et in Gnaphalio ſigna congruunt, albedo, mollitiaq; foliorum. Quamobrem pro Tomento veteribus fuerit; quod & Artemidorus in quinto libro de ſomniorum euentibus oſtendit, ſcribẽs, eum qui ſibi viſus eſt triticum, pro Gnaphalo habere in Culcita marem filium ſuſcepiſſe. Sed de hoc aliâs. Diligentiam vero, ſolertiamque iſtam tuam peruestigandis, agnoſcendiſque rebus obliuiis, dici non poteſt quàm complectar, atque exoſculer; præſertim tamen hac parte, quod ad eam plurimum ſcilicet medicina quoque ipſa noſtri temporis caligat. Miror autem perſæpe, quomodo tu tam multis queas vnus, tamque diuerſis muneribus par eſſe. Res enim principis adminiſtras, vt vix quiſquam circumſpectius. Caues tuis conſultoribus, vt pauci prudentius. Orationem ſcribis (quod Apuleius inquit) & proſam, & vorſam, ſic eleganter, vt concedas ferè nemini. Sed & diſciplinas attingis has interdũ remotiores, in quibus aliquid eruis quotidie, vel ipſis profeſſoribus ignoratum. Poſtremo curam tuam ſic in diuerſa feliciter ſpargis, tanquam ſi totam collegeris ad ſingula. Nec abſunt domeſticæ (ſicuti Cicero inquit) tricæ, quæ multum quoque ſibi vel cogitationum, vel operæ tuæ decerpunt, vt

inuita prorſus, & indigante fortuna, fouere otium literatum videri poſſis. Quod vero ſcribis in exemplaribus Digeſtorum iuris veſtri ciuilis, deſiderari verbum, quo Græce nominetur edulis vua, *quam tu vocari* cibariam *dicis à Plinio: ſimulque petis, vt ſcribam quo pacto denique res ea Græce dicatur, vt reſtitui ſuo loco poſſit. Scito non aliud eſſe omnino, quàm* τρώξιμον. *Quæ vox incolumis adhuc in archetypis Iuſtiniani. Sed & apud Theocritum primo Idyllio.* Ἀμφὶ ἂν ὄρχως φοιτῇ. σινομένα τὰν τρώξιμον *Conſulis etiam, num recte, Latine q; dicamus, ab* iina die, *cum ſignificare diem vitæ ſupremum volumus. Nam te quidem dicis apud Scæuolam reperire, titulo Digeſtorũ de legatis tertio:* Titia iina die diſpoſuit. *Sed vereri nonnihil, vt emendate ſit ſcriptum, propterea quod idem alibi non reperias. Recte vero mi Pandulfe, ſuſpicaris. Non enim verba illa ſunt in archetypo, ſed pro his Græca magis, quorum exemplum ad te mitto.* Τιτία διεθέμην, καὶ βούλομαι δοθῆναι Καλλιμάχῳ μισθοῦ χάριν δηνάρια δύο. *Quod ita commodius ad Latinos transferas:* Titia teſtamẽtum condidi, ac placet, vt Callimacho dẽtur mercedis nomine denarii duo. *Niſi mauis tamen, vt ipſe quoq; denaria dicam neutro genere: ſicuti rudis iſte quiſquis omnino fuit interpres, qui pecunias quoq; fortaſſe neruã eſſe belli,* non neruos *putauiſſet. Ago etiam tibi gra-*

tias, quod indicem miſiſti librorum veterum, quos in Germania reperiſti. Mallem tamen orationem miſiſſes tuam, quam diceris habuiſſe magno conſeſſu principis tui legatus, ad Imperatorem deſignatum Maximilianum: quæ tamen oratio penè dixerim, nobis ab ipſa vſque Germania exaudita eſt. Sed mitte tamen, nec te moueat, quod ei multum ſit virium, multumq; gratiæ deceſſurum, quoties alius ipſam, quam tu pronunciauerit. Etenim videre mihi Pãdulfe videor, lingua iſtius fulmine Germanos attonitos, pẽdere de verbis quidem, ſed oculos tamen oratoris Itali, vultumq; & ſtatum, & geſtum, defixos ac penè ſtupentes contemplari: ſicuti Florentina quondam ciuitas, cum tu præter vrbanus, pleno foro, me quoq; multum mirante, grandes illos heroicos intonabas pro roſtris. Verum (vt dixi) mitte omnino deſcriptam nobis. Nam quoniam verſatur adhuc ante oculos illa tua pronũciantis carmen imago ſic verba etiam ſoluta legemus: non quaſi nos recitemus, ſed quaſi modo quoq; tute pronuncias. Vale.

ANGELVS POLITIANVS Baptiſtæ Guarino ſuo, S. D. 33.

AGo tibi gratias, quod librum miſiſti eum, quẽ Picus abs te noſter meo nomine petierat. Vtar ad paucos tantum dies, ac protinus remittam. Retulit idem quoq; mihi Picus, cuperé

pere

pere te admodum, vtq; de Thymele, ac Latino, aduerſus Merulæ ſententiã breuiter attigi, magis tibi perſpicua faciam. Libenter obſequar tibi viro & literis, & morib. præſtantiſſimo, deque nobis optime merito. Fuiſſe igitur Thymelem Merula prodit vxorẽ Latini, quam ſi etiã proſtituere ſolitus, ſic vt à mœchis (inquit) nonnũquam cæderetur: Adeoq; notum foret Thymeles adulterium, & ipſius Latini opprobrium, vt de illis noua induceretur perſona à Mimographis in ſcenã. Sed ego præfatus honorem docti alioqui viri, quæcunq; hoc loco tradit, partim manifeſto falſa deprehendi, partim nulla nec authoritate probari poſſe, nec ratione dico. Quanquam autem Merulæ magis incumbit ipſi probatio, vel ſi quis Merulam defenſurus eſt, quam mihi proponam tamen quibus eum credam ſuſpicionibus adductum fuiſſe, vt iſta quaſi comminiſceretur. Legebat videlicet apud Iuuenalem, quem ſic enarrabat : Et à trepido Thymele ſummiſſa Latino, *Quem locũ vulgo ſic interpretantur, vt ſi Thymele ſit vxor, quã ſummiſerit Latinus, hoc eſt (vt exiſtimant) lenocinio proſtituerit. Cui fauere ſentẽtiæ nonnihil & illos ad Domitianũ Martialis verſiculos putauit, quos etiã citat* : Qua Thymelen ſpectas, deriſoréq; Latinũ, Illa frõte precor carmina noſtra legas. *Et rurſus illud ex Iuuenale:* Zelotypus Thymeles. *Et itẽ:* Quẽ toties texit perituri ciſta Latini. *Nã caſum fuiſſe à mœ-*

chis, inde probat, quod ait idem Martialis: O quam dignus eras alapis Mariane Latini, Te ſucceſſurum credo ego panniculo. *Perſonam vero inductam ſuſpicari credo potuit, aut quod Zelotypus Thymeles legatur (vt diximus) apud Iuuenalē, aut quod apud Martialem ſpectet & Latinum pariter Domitianus, & Thymelē. Hæc autem quam friuola ſint argumenta quamque nihil efficientia, quiuis mediocriter doctus, etiam me tacente perſpexerit. Iamprimum igitur conſtat Latinum fuiſſe Domitiani familiarem, mimum temporibus illis celebrem. Cuius in ſcæna geſtus maxime populo Romano placuerint, cuiuſq; fabulis, ac iocis etiam princeps delectaretur. Hæc ita eſſe declarat epitaphium, quod ipſius Latini legitur apud Martialem libro* IX. *his verbis:*

Dulce decus ſcænæ, ludorum fama, Latinus
  Ille ego ſum, plauſus, delitiæque tuæ.
Qui ſpectatorem potui feciſſe Catonem,
  Soluere qui Curios, Fabritioſque graues.
Sed nihil à noſtro ſumpſit mea vita theatro,
  Et ſola tantum ſcænicus arte feror.
Nec poteram gratus domino ſine moribus eſſe,
  Interius mentes inſpicit ille Deus.
Vos me laurigeri paraſitum dicite Phœbi,
  Roma ſui famulum dum ſciat eſſe Iouis.

Declarat & Suetonius, ita ſcribens in Domitiano: Idq; ei cœnanti à mimo Latino, qui prateriens forte animaduerterat, inter cæteras diei fabulas referretur. Eundem vero deriſorem *vocat Martialis, aliorumque velut irriſioni negat*

gat expoſitum, ſcilicet vt naſutiſſimum, ſcribens ita in Xeniis:

Naſutus ſis vſque licet, ſis denique naſus,
Quantum noluerat ferre rogatus Atlas.
Et poſſis ipſum tu deridere Latinum,
Non potes in nugas dicere plura meas.
Ipſe ego quam dixi, quid dentem dente iuuabit
Rodere? carne opus eſt, ſi ſatur eſſe velis.

Deniq; moribus ipſius fauet epitaphium quoq; quod propoſui Nuſquam igitur hoc legit Merula, Thymelen fuiſſe Latini vxorem. Nec propterea quod ſummiſſa dicatur à Latino, continuo proſtituta ſignificabitur: ſed adhibita potius à Latino, quæ ſuam vicē palparet munere delatorem, quem palpabat & Carus. Nec abſurdum eſt, vt mimæ opera minus vteretur, etiam ſi non vxoris. Nam fuiſſe mimam Thymelen quoq; ſuper nominis Etymon, perſuadet illud quod itidē, vt Latinus à Domitiano ſpectabatur & ipſa. Cæterū mimæ (quantū legimus) ex ea ferè nota fuerunt, quæ corpus vulgarent: Quales Auguſti ætate celebrantur, Arbuſcula, Citheris, & Origo. Quo fit vt ferè nullus adulterio ſit locus in mima. Nam ciſta illa perituri Latini nihil ad Thymelen, quemadmodū ſcilicet & zelotypus Thymeles nihil ad Latinū. Sed ita poteſt accipi Latini ciſta, qua mœchus tegatur: vt ipſa generaliter mœchorū latibula deſignentur à ciſta illa, ſub qua lateret in ſcæna (ſic forſan argumento poſtulante) mœ-

chus aliquis, quem mimus hic nobiliſſimus agere ſit ſolitus. Nã periturus ideo puto vocatur, non quia re vera Latinus perierit opera delatorum, quem gratum principi fuiſſe mortuum quoq; Martialis innuerit: ſed quoniam pereat in argumento mimica fabula deprehẽſus adulter, aut omnino periturus videatur, niſi ſtatim ſub ciſta delituerit. Par coniectura de zelotypo Thymeles. Etenim, ſicuti exiſtimo, Thymele mima perſonam ſuſtinebat vxoris alicuius in ſcena, quæ viro zelotypo verba daret, quem virum quique nobilis ille iuuenis aiebat, is à Iuuenale zelotypus Thymeles appellatur. Adulteria vero potiſſimum fuiſſe mimorum ſi getem, declarat his ad Auguſtum verſibus, libro Triſtium II. poeta Ouidius:

Quid ſi ſcripſiſſem mimos obſcœna iocantes,
 Qui ſemper iuncti carmen amoris habent?
In quibus aſſidue cultus procedit adulter,
 Verbaq; dat ſtulto candida nupta viro.

Et paulo poſt:

Cumq; fefellit amans aliqua nouitate maritum,
 Plauditur, & magno palma fauore datur.

Et rurſus:

Luminibuſq; tuis, totus quibus vtitur orbis,
 Scænica vidiſti lætus adulteria.

Iane tibi liquet Baptiſta, nuſquã adhuc probari, vel vxorẽ fuiſſe Latini Thymelem, vel ab ipſo conciliari ſolitos adulteros, vel poſtremo nouã de tali adulterio inductã perſonam à mimographis? Quando nec author hæc quiſquam dixit, & inanes iſta quaſi nebulæ, nõ argumentorum,

rum,

rum, ſed leuiſſimarum ſuſpici num, vel inſomnia cuiuſdam potius ipſo pene ſpiritu difflantur. Reſtat vt ne caſum quidem fuiſſe doceamus à mœchis Latinum. Nam quod ille citat de Latini alapis ex Martiale, neque non de Panniculo magis accipi debet, vt Panniculum ceciderit ipſe Latinus, quam vt os præbuerit Panniculo. Quod eſſe verum, declarat & Martial. idem lib. 2. Epigrammaton, his verbis:

Heſterna factum narratur Poſthume cœna,
 Quod nollem, quis enim talia facta probet?
Os tibi percisſum, quanto non ipſe Latinus
 Vilia Panniculi percutit ora ſono.

Vides vt os percisſum non Latino à mœchis, ſed Panniculo ipſi potius à Latino. Percindi *vero dicitur os, cum bene pulſatur. Ita certe Seneca vſurpat libro naturalium quæſtionum 3. qui tamen vulgo quartus inſcribi ſolet, ac decimo ſubnecti. Verba Senecæ ſic ſunt:* Qui me vſque ad mendacia hæc leuiora, in quib. os percindi, nõ oculi erui ſolent, credulum præſto. *Panniculum vero ipſum quoque fuiſſe mimum docet illud eiuſdem Martial. lib. 3.*

Ne legeres partem laſciui caſta libelli,
 Prædixi, & monui, tu tamen ecce legis.
Sed ſi Panniculum, ſi ſpectas caſta Latinum,
 Non ſunt hæc mimis improbiora lege.

Sed fuit (vt videtur) Panniculus vilioris notæ mimus, cuius ob id ora quoq; vilia poeta dixit. Itaq; perſonã ſemper eam puto ſuſtinebat, quæ cæderetur alapis ex argumento. Quod vt ho-

mo facetus, ingenti ſono ſolitus eſt Latinus, vt ipſo Panniculi malarum grandiore crepitu cachinnum tollerent ſpectatores. Nam fuiſſe in argumento fabulæ cuiuſpiam (ſicuti diximus) alapas iſtas indicat Iuuenalis, inquiens: Ridere poteſt qui Mamercorum alapas. *Taxat enim ciues, qui delectarentur edente in ſcæna geſtum nobilitate. Sic vt ex ea quidam, vel præberent os alapis, vel caderent. Sed & illud quæri poterat, quæ ratio fuerit, cur à mœchis cæderetur Latinus, ſi vel vxorem mœchis proſtituebat. Aut quid opus denique contegi ciſta Latini mœchos, ſi iubente Latino coniunx proſtabat. Quapropter (vt antea quoque dixi) friuola ſunt hæc & falſa, ſibique prorſus ipſis obſtrepentia, nullaq; nec ratione munita, nec authoritate. Sed hæc hactenus. Quæſiuit autem Picus idem tuo quoque nomine, cum Gallus intempeſtiuum caneret, quo pacto illud vocis à Græcis diceretur. Etenim Iuuenalis meminit eius. & Quintilianus. Ego certo, mi Baptiſta, non aliud puto, quam quod aliquando reperi apud idoneos* ἀπῳδὸν, *quanquam mihi nunc authores ipſi non ſuccurrunt. Eſt vero* ἀπῳδὸς *ea vox etiam, quæ neque choro, neque fidibus concordat. Hæc nos ad te puſilla nimium, leuiaque, verecunde quidem, ſed tamen & libenter ſcripſimus. Quoniam ſicuti me tua multum deterret eruditio, ſic multum rurſus inuitat humanitas. Vale.*

BAPTI-

BAPTISTA GVARINVS Angelo Politiano ſuo, S. D. 34.

PErlectis literis tuis, non minus eruditis, quam humanis agnoui & Pici diligentiã, & amorem erga me tuum. Ille quod receperat, accurate perfecit. Tu ita ſatisfeciſti, vt expectationem meam ſuperaueris. Sed de grammaticis mihi gratias agis, perinde ac ſi rem acceperis quæ mea magis ſit, quam tua. Nam ſi vſus librorum, qui apud me ſunt, non ita vt cupis tibi ſuppetit, locorum interuallo animaduertas velim, non meæ poſſeſſioni. Approbo quæ ſcripſiſti de cæteris locis. Quis enim à Politiano diſſentiat? Sed de voce gallorum immatura ampliari iudicium opto. Commune eſt enim quod ſcripſiſti aliis etiam cantibus abſonis. Quærendum eſt aliud nobis, vt arbitror, aut ingenue fatendum nos homines eſſe. Quintilianus (vt credo) appoſuit, ſed in omnibus exemplaribus deſideratur. Si quid à me fieri poteſt, quod tibi commodum futurum ſit, optio tua eſt. Pico me commendes, rogo. Vale Ferrariæ. 9. Idus Auguſti. M.CCCCLXXXXIV.

ANGELVS POLITIANVS Pandulfo Collenutio ſuo, S. D.

35.

NEgant eruditi quidam (ſic enim ſcribis) verum videri, quod conſulenti reſponderam tibi, τρωξίμους eſſe apud Iuriſconſultos vuas, *quas non vini cauſa haberemus. Ac ne illud quidem credunt in Digeſtis archetypis ita reperiri Iuſtiniani principis titulo* de verborũ ſignificatione: *ſed & Latine dici contra quã nos opinati ſumus, affirmant* imam diem, *quæ ſit vltima vitæ. Damnant & quod ſpecimen accepiſſe me dixi Nardi & Gnaphali, cum tu mihi non formam, ſed ipſas potius herbas, aut (vt Iuriſconſulti veſtri loquuntur) ſpecies miſeris. Reprehendunt item, quod* Cottidie *noſter à manu ſcripſerit, non* quotidie, *quodque* quotiẽs. *nõ quod antea defenderim*, quoties. *Poſtrema* culcitã *pro* culcitra. *Quare accipe ad ſingula.* Τρωξίμους *in archetypis eſſe, non quod ipſi volunt* ἐδωδίμους, *nolo mihi, ſed archetypis credant. Qui ſic publice cuſtodiuntur, vt tamen etiam frequenter adeantur. Sunt igitur Pauli verba ſic in Pandectis ad liquidũ:* Qui fundum vendidit, pomum receperit, nuces, & ficos, & vuas duntaxat duracinas & purpureas, & quæ eiuſdem generis eſſent, quas non vini cauſa haberemus, quas Græci τρωξίμους appellarent, recepta videri,

ri. *Nec obnuerim tamen* ἰδδίμους *quoque re-ſte nuncupari, quo nomine quaſi verſo dixeram prius* edules. *Sed* ἰδδίμος *ad alia quoque pertinet:* Τρώξιμος *ad vuam duntaxat, etiam ſi non hanc adiicias. Nec vero me fallit, ita vulgo illud accipi,* ὑποχείτειον, *quaſi matura lædat vuam, non cibariam vulpes, cum ſit à verbo facta* τρώξιμος, *quod maxime ſecundis menſis congruit: à quo* Τρωγάλια *quoque* τραγήματα τραγηματίσμος. *Quare non aliam profecto quàm* τρώξιμον *Vergilius exprimere tentauit, cum dixit in Georgicis:* Non ego te diis & menſis accepta ſecũdis Trãſierim Rhodia. *Nec vtique tacuit Ariſtoteles* διαφέρειν τράγημα βρώματος ὅσπερ ἴδεσμα τρωγάλια. *Sed* ima dies, *an Latine dicatur, vos videritis, qui ſcilicet vſurpatis veſtro periculo. Certe nec authoritas Iuriſconſultorum, nec Horatii poetæ vos adiuuat. Nam nec apud illos (vt oſtendi) nec apud Horatium legitur,* ima dies. *Non enim quoniam dixerit,* Seruetur ad imum, *pro illo ad finem ſtatim ſequitur, vt & ima dies, pro vltima vita die recte dicatur quæ potius dici* ſumma *debet, vt.* Venit ſumma dies &: Summam nec metuas diẽ, nec optes. *Summus enim vere dies, quo ſumma dierum colligitur. Horatius autem ſic ait ab incœpto ad imum, velut ad pedes à capite, ducta ſimilitudine à pictoribus, qui prius laborant in capite. Cæterum ſpecimen*

quoque vocari, quaſi guſtum quendam mercis ab empturientibus. Hoc eſt, quod in Demoſthene Plutarchus δεῖγμα vocat, ut alii negent, indicat Cicero tamen, haud dubitans in Tuſculanis quæſtionibus, quin ſpecimen naturæ capi ex optima quaque natura debeat Quotidie *vero c litera ſcripſit amanuenſis meus, authore Quintiliano,* Quotiens *autem Priſciano. Nec tamen abſurdum eſt ſi nunc hoc, nunc illud, pendente adhuc lite, ſequor. Huc enim me proportio vocat, illuc authoritas. In* culcita *ſequor obſervationes veterum codicum, præſertim ſi nihil iis præter indoctam conſuetudinem refragetur. Poſſum vero proferre tibi ſexcentos, quoniam tamen procul abes, citabo paucos ex iis tantum, qui publice ſpectentur. Iube igitur adiri (potes enim) Suetonii, Martialisque vetuſtiſſima exemplaria: quorum illud quidem Romæ Vaticana bibliotheca patet, hoc vero Florentiæ publica Medica familiæ: reperiet is, cui negotium dederis,* culcitam, *vel in Tyberio, vel in Apophoretis: quod item Satyr. 5. Iuvenalis codice peruetere, quem doctiſſimus princeps, ac dux Vrbinatium Guido, de pulcherrima ſua librorum ſupellectile promſerit. Sed quid in iis laboro, cum ſit in Florentinis etiam Pandectis, titulo* de ſupellectile legata, *prorſus ad hoc exemplum:* Lecti etiam inargentati culcitæ toralia. *Nec abhorret à ratione, cum fieri poſſit à calco, ſecundum verborum ſer-*

formam, quæ ſæpius quid fieri oſtendunt, verſa tamen ſicut in compoſitis a *litera in* u. *Quod tamen qui reprehendit, velim doceat inuicem, quam rationem potius ipſe, vel authoritatem ſequatur. Siquidem mihi euenit interdum quod & Ciceroni, videlicet, vt habeam quem fugiam, non habeam quem ſequar. Nec tamen fore vnquam credidi, vt hæc ad obruſam ſic exigerentur in literis, præſertim non mea manu, ſed meo duntaxat ingenio formatis. Cũ detur idiographis quoque doctorum hominum venia, ſed à doctis: vel quod hæc orthographia pro friuolis habentur interdum, vel quod (vt Cicero inquit) vſum populo concedimus, ſcientiam nobis reſeruamus. Vale.*

ANGELI POLITIANI
EPISTOLARVM LIB. VIII.

ANGELVS POLITIANVS Innocentio octauo pontifici maximo, S. D. I.

CVm Romæ abhinc trienniũ fermè in comitatu eſſẽ Florentinæ legationis, quæ tibi ſanctè pater Innocẽti pontifex maxime, ad ſupremæ iſti⁹ dignitatis faſtigiũ

nuper euecto gratulatum aduenerat ; memini abs te mihi magna celebritate curã delegari vertendi in Latinam orationem Romanorum principum res geſtas, ſi qua adhuc inter Græcorum monumenta , noſtris intacta hominibus reperirentur. Quare cum cœleſtis animi tui iudicio, non plus mihi honoris additum, quam oneris iniunctum animaduerterem, vt primum Florentiam ſum reuerſus, altiſſima ſolicitudine circumſpicere cœpi, quem potiſſimum ex omni Græcorum copia interpretandum ſuſciperem. Occurrit autem inprimis Herodianus hic, excellens rerum ſcriptor; & qui diu in Palatina verſatus aula, affectaque iam ætatis, hiſtoriam de ſuis temporibus componere aggreſſus, neq; eloquentiæ caruerit laudibus, & fidem tamen in primis, libertatemq; retinuerit. Hoc vbi opus à nobis, neque multo ſanè negotio, neque inuita (vt arbitror) Minerua elucubratum eſt. ea mox tempora inciderunt, quibus & noſtra impedirentur ſtudia, & quæ plurimum valet in ſcribendo, omnis propemodum alacritas excuteretur. Poſtea vero quam pro tua prouidentia & pacem Italiæ cupienti reddidiſti, & cum patrono meo Laurẽtio Medice, ampliſſimæ quidem fortunæ, ſed amplioris ingenij, prudentiæq; viro priuatim affinitatem contraxiſti; ceſſit videlicet ille quaſi nimbus, ſuaque mundo reddita ſerenitas eſt. Sic vt nos iam ipſos colligamus, atque vt grauati pluuia flores , pleneque deciduj,

dui, ad noua lucis radios erigamur. Ergo & vetera edere in publicum, & noua procudere iam libet: unde aliqua modo vel tuo ſacratiſſimo nomini celebritas, vel noſtris temporibus claritas, vel ſtudioſis etiam hominibus vtilitas pariatur. Cæterum Herodianum hunc noſtrũ, donec maiora tibi, ac fortaſſe meliora parturimus, veluti præludium aliquod veri, iuſtiq́ laboris, læta rogamus fronte excipias ſumme pontifex. Magnam in eo negotiorum, perſonarumq́ varietatem, multam rerum nouitatem deprehenſurus; crebraque in vtramque partem fortunæ ceu vacillantis exempla, conſiliaque admirabilia & conſiliorum inopinatos euentus, grauesque pro tempore ſententias, & plenam vbiq́ dignitatis, plenam ſuauitatis orationem, copioſam videlicet quandam ad inſtruendos mores ſupellectilem, & ceu ſpeculum humanitatis, in quod inſpicere omnis vita, vnde ea capere, atq́ haurire documenta queat, per quæ vel publicis, vel priuatis rationibus conſulatur, quæ ſanè noſtræ fuerunt partes, tentauimus profectò, vtinamq́ etiam effecerimus, vti omnia ex fide reſponderunt, ne inepta peregrinitas, ne Græcula vſquam figura, niſi ſi quæ iam pro receptis habentur, Latinam quaſi pollueꝛent caſtitatem, vt eadem propemodum eſſet lingua vtriuſque perſpicuitas, eademq́ munditiæ, idem vtrobiq́ ſenſus, atq́ indoles, nulla vocum moroſitas, nulla anxietas. Tu quando

nobis aliquod ceu ſignum ex arce iſta tui pontificatus, ad bene ſperandum ſuſtuliſti, perge obſecro ſanctiſſime pater, perge inquam fouere, atq; illuſtrare bonas arteis, quæ ſeſe pedibus iſtis ſanctiſſimis aduoluunt ſupplices; numenq; tuũ aduerſus rudem inſcitiam, terramq; Barbariã implorant: vt à quo pax Italiæ, atq; adeo terrarum orbi reſtituta eſt, etiam ab eodem pacis alumnæ literæ, ab iniuria ſcilicet, atq; indignitate vindicentur.

INNOCENTIVS PAPA VIII. dilecto filio Angelo Politiano. 2.

Dilecte fili ſalutem, & apoſtolicam benedictionem. Librum quem nuper ad nos miſiſti, è Græco in Latinum traductum, grauiſſimo animo accepimus: tum propter rei nouitatem tũ quod doctrina, & ingenio ita cultus eſt multorum iudicio, quos apud nos doctos habemus, vt bibliothecæ noſtræ magnum ſit ornamentũ allaturus. Gratias tibi propterea maximas agimus, virtutemq; tuam in Domino commendamus: hortantes idem in poſterum facere perſeueres, vt his honeſtis laboribus, maiorem indies tibi laudem paries, & à nobis vberiorem gratiam promerearis. Nũc vero in ſignum tam grati animi, quàm amoris noſtri erga te paterni, ducentos aureos per dilectum filium Ioannẽ Dornabonum, ad te mittere decreuimus, vt eo

vita

vitæ præſidio facilius huiuſmodi labores ſubire queas. Datum Romæ apud ſanctum Petrum, ſub annulo piſcatoris, die 16. Auguſt. M.CCCC-LXXXVII. *Pontificatus noſtri anno 3.*

INNOCENTIVS PAPA VIII. dilecto filio Laurentio Medici. 3.

Dilecte fili ſalutem, & apoſtolicam benedictionem. Agimus deuotioni tuæ gratias, quod eius potiſſimum opera dilectus filius Angelus Politianus, vir eruditiſſimus, librum è Græco in Latinum traductum nuper ad nos miſerit, noſtro nomini dedicatum: non ſolum noſtro, verum etiam aliquorum peritorum, quibus illum oſtēdimus, iudicio maxime commendatum. Erit apud nos (vt decet) in magno honore, bibliothecæ noſtræ ornamentum, virtutis, ac doctrinæ illius teſtimonium. Hortamur te maxime, eundem Angelum, authoritate tua permoueas, ad huiuſmodi opera edenda, quæ nō vulgarem ſibi gloriam pariēt, & nobis delectationem maximam afferēt: quis tam honeſtis laboribus, partim in beneficiis, partim in aliis rebus dignam mercedem collocabimus. Et nūc in huius animi teſtimonium, ducentos aureos per dilectū filium Ioannem Tornabonum illi mittere decreuimus, ne hic liber indonatus remaneret. Datum Romæ, apud ſanctum Petrum, ſub annulo piſcatoris, die 16. Auguſti,

MCCCCLXXXVII. *Pontificatus noſtri anno tertio.*

ANGELVS POLITIANVS Innocentio octauo pontifici maximo, S.D. 4.

NEſcio quib. verbis gratias tibi agam ſanctiſſime pater Innocenti, ſumme pontifex, qui tã multis laudibus vigiliolas noſtras, tamque ampla liberalitate proſequaris. Quod ego factum ſic interpretor, voluiſſe beatitudinem tuam huiuſcemodi exemplo iacentes olim literatorum animos erigere: cum videlicet intellegant tantam eſſe in pontifice maximo noſtris temporibus humanitatem, tantamque beneficentiam, vt nunc poſtremus quidem, atq; infimus illius ordinis, non dicam inlaudatus, aut inhonoratus, ſed ne vacuus etiam munerum, atq; indonatus dimittatur. Mihi ſanè calcaria & ſtimulos, cum in me collata laudes, tum præſens quoq; & ſperata benignitas ſubdiderunt, maximamq; iniecerunt curam cauendi etiam atq; etiam, ne quo vel tempore, vel caſu liberalitate iſta, indulgentiaq; tua videri indignus queam Quocirca curabo, atq; enitar, vt hic noſter tenuis agellus, cui ſcilicet colendo tantum inſtrumenti tua nunc munificentia ſuppeditas, nouos ſubinde prouentus tuæ afferat ſanctitati. Spero autem fore, vt quamdiu ſub vmbra tui numinis recubuero, ita ab omnibus vel incommodi-

moditatibus, quas vita humana fert, vel languoribus, moleſtiiſq; exoluar, vt ab vmbra apoſtoli Petri, cuius tu locum in iſto faſtigio obtines, omni prorſus ægritudine homines liberabantur. Valeat tua ſanctitas. Florentiæ, pridie cal. Septembris. M.CCCCLXXXVII.

ANGELVS POLITIANVS Innocentio octauo pontifici maximo, S. D. 5.

ETſi me pudor prohibet, hominem tenuis fortunæ, nulliusque propemodum authoritatis, literas dare ad te Dei maximi vicarium, principemque generis humani; tamen in tanto, vel priuato meo, vel publico totius noſtræ ciuitatis gaudio, facere non poſſum, quin teſter apud te ſumme pontifex Innocenti ſubitum hoc animi gaudiũ, profitear lætitiam, gratias agam priuato quoq; nomine tuæ ſanctitati, quod adoleſcentem noſtrum Ioannem Laurentii filium, Florentinæ Reip. delitias, tuorum numero fratrum ſummique ſenatus collegio adoptaueris; quod ciuitatem florentiſſimã, familiamq; nobiliſſimam, tam inſigni munere, tamq; eminẽti dignitate cumulaueris. Tum gratulor etiam tibi, quod hac acerrimi iudicii conſtantiſſima fide, propè immortalem cæteris tuis egregiis virtutibus gloriam conciliaueris. Vt enim Laurentium ipſum taceam, quem tibi in perpetuum ſancte pater: beneficio iſto tanto deuinxiſti,

quid ipſo tandem Ioanne Cardinali noſtro perfectius? aut quid omnibus numeris abſolutius? Non indulgebo amori meo, nõ tuo iudicio blandiar Pontifex, nota cunctis, & teſtata loquar. Ita natus & factus, ita altus atque educatus, ita deniq; eruditus, atque inſtitutus hic eſt, vt nemini ſecundus ingenio, nec æqualibus induſtria, nec præceptoribus literatura, neque grauitate ſenibus conceſſerit. Natiua in eo probitas, & genuina, diligentia quoque parentis, ita impenſe culta eſt, vt ex illius ore, non modo non verbum dictu fœdius, ſed ne leuius quidem vnquam, aut etiam licentius exciderit. Non actio, non geſtus, nõ inceſſus in illo notatus, non aliud poſtremo quod in deteriorem partem conſpiceretur. Sic in viridi ætate cana maturitas, vt qui loquentem ſenes audiant, proauitam in eo, nos paternam certè indolem agnoſcamus. Cultum pietatis, & religionis penè etiam cum lacte nutricis exſuxit. Etiam tum ab incunabulis ſacra meditatus officia, quando nondum editum eum, tamen eccleſiæ iam genitor prouidentiſſimus deſtinauerat. Protinus autẽ quam eſt in lucem ſuſceptus, multis, magnisq; præſagiis in hanc erudiri ſpem cœpit. Et quoniam tale de ſe ſpecimen dabat, vt iſtius iam tum virtutis faceret fidem, compulſus fama Ludouicus ille Francorum ſapientiſſimus, idemq; ſanctiſſimus rex, ne ſummi quidem archiepiſcopatus faſtigio indignum hunc ipſum plane adhuc puerum

Digitized by Google

rum, eſt arbitratus. Illum tu igitur habes regem, collata iſtius dignitatis præluſorem. Telam rex maximus exorſus quam pontifex maximus pertexeret. Audires vtinam voces, fauſta tibi nunc, & proſpera ominantis Florentini populi. Aſpiceres geſtientem vbique, & concurſantem in atriis noſtris, ac lætitia ſua impotentem ciuium multitudinem, plebemq; ipſam vix gaudium capientem animis. Non ſenes grauitas, non matronas pudor, non pueros infirmitas ab officio retardat. Confluunt in ædes Medicas ſexus, ætasque omnis, omnis huc ordo (vt ad priuatas neceſſitudines) properant. Pro ſe quiſque primi haurire oculis aſpectum noui Cardinalis feſtinant, exultant, vociferantur, manus ad cœlum tendunt: propitii tibi Deum, proſpera, ſecundaq; omnia comprecantur. Pro tua vel ſalute, vel dignitate vota prorſus ab omnibus ſuſcipiuntur. Nec eſt quod annos, ac natales Cardinalis noſtri numeretis, virtus illi ante diem contigit. Ne dubita pontifex, implebit vtique auguſtam purpuram. Non ſub galêri pondere anhelabit, non fulgore caligabit nimio, non indecorem eum tanto ſenatui, non imparem tanto faſtigio recipies. Iam nunc ampla maieſtas, iam ſolito maior ſpecies. Conſtabit ratio collegis læti ſuffragij, nec te vnquam ſumme pontifex iudicij pœnitebit. Hoc tibi nomine (quod vnum valeo) gratulor, agoque gratias. Quos aliquando pedes

iſtos beatiſſimos præſens oſculabar, iiſdem nunc illis abſens lætitia plenus aduoluor. Deumque precor, vt te diu tuo perfrui beneficio gaudeamus, vt proſpera incœpta proſperrimi conſequantur euentus. Quod autem ad me attinet (quando non alia pro animo meo facultas eſt) dabo operam certe quandiu vires ſuppetent, vt iſtiuſmodi tua benefacta ſancte pater in omnem poſteritatem, ſempiterna literarum memoria propagentur.

ANGELVS POLITIANVS Iacobo Card nali Papienſi, S. D.

N*On poſſum facile explicare literis, in quãtam nos admirationem adegerit Laurentius Medices, patronus meus, teſtimonio laudum tuarum. Nam & ſi illa quidem vno omnium conſenſu maxima ſemper, admirabileſque prædicantur, & virtutis tuæ conſtans opinio in omnium pectoribus viuit, omnium linguis celebratur; tamen cum Laurentium Medicem (id quod ſæpenumero accidit) de te loquentẽ audio, cum te mihi totum (vt dicitur) atque integrum in oculis conſtituit, proculdubio intelligo priſtinam illa de tuis virtutibus famam parciſſimam ſanè tibi, minuſq; benignam fuiſſe. Exiſtimabam equidem antea Papienſis gloriam in otio tantum literiſq; cõſiſtere, eamq; per ſe ſatis amplam, atq; mirificam in principis animo ſtatuebam,*

tuebam. Alteram vero partem, quæ in rerum agẽdarum vſu, & ratione verſatur, & ſi haud omnino ademeram, non tamen vt propriam tibi, peculiaremq; aſcripſeram. Ecce nũc Laurentii teſtimonio in vtriuſq; gloriæ ſplẽdore maximus nobis, admirabiliſq; exoreris, & tanquam Homericus Aſteropæus dextra pariter, ac ſiniſtra manu iaculum intorques. Caue autem putes, me tibi nunc his laudationibus aſſentari. Teſtor enim meum in te animum, ac fidem, nihil me aliud ſcribere quàm quod ſentio; atque omnem gloriam, quantacũq; ea ſit, tua virtute inferiorem exiſtimare. Neq; ego hæc de teipſo ad te ſcribere auderem, niſi incredibilis meus erga te amor ea mihi ex intimo corde, ex ore, è calamo, quaſi ſuo iure extorſiſſet. Idem quoque ipſe & Homerum noſtrum, quem tu à Laurentio petieras, & meum ad te animum vno tempore pertulit. Hunc quidem velim Papienſis in tuum ſinum placide ſuſcipias: dignus eſt enim, quando tuus eſt, in quem omne genus humanitatis, ac beneuolentiæ profundas. Homerum vero noſtrum ſeminudum quidem adhuc, atque inuolucrem, ardẽtibus iudicii tui radiis aduerſum ſtatuimus, perinde atq; aquilã ferunt implumes pullos, & nuper calido ex ouo prolatos orienti ſoli obiicere. Quod ſi ille intrepidus ad tuum radium, non conniuenti pupilla ſiffiget intuitum, referemus eum in nidum, & vt legitimum fœtum educabimus. Sin vero oculorum

acies offenſa perſtringetur, veluti alienum ac nothum exponemus. Aut tute ipſum magis tãquam Muſarum hoſtem proiice, & in profluentem aliquem demerge. Erit enim perquamgratum nobis, ſi Rheni fluuii ingenium imitaberis; quem quidem ferunt puſillos Celtarum infantes intra ſuum ſinum coniectos, ſi quidem pelluta matris pudicitia ſuſcepti fuerint, tanquam impuri lecti vindicem, rapidis vorticibus ſuffocare: quos autem ſenſerit legitima fœtura editos eſſe, placido alueo leniter ſuſpendere, atq; in trementes genitricis manus iterum ſubuehere; ſalutem pueri quaſi intemeratæ pudicitiæ teſtimonium ferentem. Remitt as ergo item tu quoq; Homerum noſtrum vagientem quidem illum, atq; infantem incomplexum ſoliciti parentis ſi ea tibi eſſe indole videbitur, & quaſpei tandem noſtri reſponderit, & exquiſitiſſimo iudicio tuo faciat ſatis. Sin minus, aut Thetidi, aut Veneris largire marito. Vale Muſarum patrone, & animulum iſtum meum in delitiis habeas, rogo.

IACOBVS CARDINALIS PApienſis, Angelo Politiano, & Nicolao Michelotio, S.D. 7.

AEquo animo feretis ambo, ſi vacui temporis raro aliquid habens, ſero atq; vna tantum epiſtola vtrique reſpondeo. Legi traductionem tuam Angele diligenter ſatis pro otii copia,

pia,

pia. Quærenti quid ſentiam, promptius eſt quod reſpondeam, quàm quod bene reſponderi poſſe ab indocto confidam. Vos me eſſe aliquid creditis, ego infra opinionem veſtram ſum multum. Si quid olim huc attuli lucis, infuſcatum id eſt tenebris curæ. Paupertas dudum, nunc dignitas, diuerſa à primis inſtitutis coegerunt tractare. Intyba ſucceſſit ambroſiæ, & guſtui ingluuies; tam male nunc poſſum de oratoriis, & poeticis iudicare, quàm ineptè de muſicis capti auribus iudicant. Ne deſim tamen expectationi veſtræ, accipite, quod beneuolentiæ potius, quàm retentæ diſciplinæ ſit ſignum. Oratio tua, quantum remotior præterita, Latina eſt, & illuſtris, vt huic commendationi addi poſſit. Pleni etiam verſus, & ſuis numeris magnifice auribus ſeruientes. In tam recenti ætate, laudis & admirationis hæc ſunt. Neque ego ſuſceptum laborem inutilem puto. Ad ediſcendum Homerum pertinet, ad alendum grandibus ſpiritum, ad ea tandem ſuſcipienda, in quibus noſtro gradu, non alienis veſtigiis incedere habeamus. Homerum tamen ſi quis roget, num Latinum fieri ſe velit, verſumque verſui reddi, vereor ne videns tranſmarina multa inter Græcos quàm noſtros ſentiri, lingua porrò cuiuſque ſuam excellentiam eſſe, quam vix in aliena eſt aſſequi: denique barbam mēti nec Latinum planè arguere nec Græcum referre inquam vereor, ne reſpondeat,

malle ſe Colophonium quàm Florentinum haberi: & pallium, quàm togam Græcis membris aptius conuenire. Tum eorum iudicium laudet, qui magno ingenio præditi, cum diffiderent eundem reddi poſſe noſtris, qui eſt apud ſuos, maluerunt imitari quàm vertere. Cenſeo tamen (vt dixi) operam inchoatam non deſerendam: hocq́ exercendi ſtyli ſtudium, colendum aſſiduo à veteribus quidem laudatũ; & ad cõplendum pectus maxime neceſſarium. Si nõ aſſequeris, quod vis, rei nõ ſinit magis, quam noſtra facundia inopia, æqualis tui Phaëthontis laudem inuenies, vt idem de ſuſcepto à te cæleſti Homero, quod ab illo de cæleſti curru dicatur: Hunc ſi non tenuit, magnis tamen excidit cauſis. *Meũ hoc eſt, vt imprudens fidele tamen de labore tuo iudicium. Traductionem ipſam remitto, vt petis, & tibi gratias ago. Te vero in meũ ſuſcipio, tam altè amorem condens, quàm altè deſcendit admiratiõ virtutis inſolitæ. Eſt iam tuus Papienſis, tibiq́ in ſtadio literarum currenti, vocibus ſecundis acclamat, vt pergas, vt non fatigeris, vt calcem ipſum cõtentis oculis ſpectes, & huic palma nil ante ferendũ exiſtimes, viuenti ac mortuo profuturæ. Ad te vertor Micheloti. Attende quid agas, in bona tua videris iniurius. Ais cœpiſſe teipſum amare, mox vt à me amari es cœptus. Si nullum eſt iudicium meum, te autem ex meo amas iudicio, nõ ſentis ſine cauſa tuum de teipſo eſſe amorem?*

rem? Atqui magna ſunt cauſa, quibus teipſum extimatione propria debes diligere. Ingenium, literaqꝫ humanitatis ad obſequium dexter modus. In primis Laurentij noſtri fides, & gratia, quando principibus placuiſſe viris, non vltima laus eſt. *Quare caue poſthac ex meo magis, quam tuo iudicio ipſum te ames. Papienſi etiam hactenus tribuere, vt eius beneuolentiã ex dignitate, non meritis ornamento tibi eſſe exiſtimes. De Balduccio gratias habeo, cottidianis officiis tuum animum probas. Hunc ego quod ſolus Florentia ex omnibus neceſſarius eſt, commendo liberius, & benignius accipi cupio. Tua diligentia reliqua abſolue, & me ama. Inqꝫ amicorum rationarium, non inter poſtremos relatum te ſcito, fixum etiam cordi trabalibus clauis. Vale, Romæ, calendis Ianuarijs.*

ANGELVS POLITIANVS Aſcanio Sforriæ Vicecomiti Cardinali, S. D. 8.

DIu, multumque fateor dubitaui, an ad te principem, dominumqꝫ excellẽtem, homo infimæ ſortis, humiliſqꝫ fortunæ literas darem. Quippe à ſcribendo me magnitudo deterrebat tua, quaſique radiis quibuſdam noſtra aciem mentis perſtringebat. Contra autem experta mihi humanitas, clementiaque, vt aliquando ſcriberem adhortabantur. Nimis autẽ ſtultum

ANGELVS POLITIANVS Franciſco Piccolomineo, Cardinali Senenſi, S.D. 9.

ETſi ſcio pater ampliſſime, ita me tuæ debere humanitati, quam cum iſtic eſſem, egregiam mihi, ſingularemq́ præſtitiſti, vt ei nullis officiis, nulla opera, labore, induſtriaq́ mea poſſe videar ſatisfacere: tamen cogitans nihil tam ingrati eſſe animi, quàm diſſimulare quod debeas, cum perſoluere nequeas, decreui aliquid ad te literarum dare, quibus meum ſenſum aduerſum te, conſcientiamque teſtarer. Ego ſi mihi tecum danda, referendaque gratiæ certamen inſtaret, continuo ſcilicet manus dediſſem tibi, vtpote cuius etiam in ædibus ipſa habitant gratiæ. Sed quoniam maior tu es, quàm quò noſtri aſpirare conatus queant, velut imaginariis te quibuſdam officiis pro te, pro copia remuneramur, bene videlicet ſentiendo, loquendoque de te, fauendo tibi, omniaque bona cupiendo. Quod ſi officia officiis duntaxat, ac non voluntate potius, animoque penſantur, fateor ſoluendo non ſum: ſin (vt Cicero putat) etiam cum habetur gratia, in eo ipſo quod habetur refertur, non vereor, quin ſim qua debeo, ſaltem animo ipſo perſoluturus. Qui quoniam tibi totus humanitatis tuæ merito debetur, totum iam nunc eum tibi addico ea lege, vt nunquam manumittatur. Nos ad hiſtoriam de

Romanis principibus conſcribendam, magno ſpiritu, atque animo adgreſſi ſumus. Et quamuis oram nuperrime ſoluerimus, pauluмque adhuc à portu promouerimus, tamen ferentem nacti ventum æquo pede prouehimur. Neque dubitamus, quin proſpero Innocentii fauente numine, cuius ab auſpicio proficiſcimur, perpetuo nobis Alcedonia futura ſint. Te vero obſecro, vt ſi quando apud eius ſanctitatem noſtri inciderit mentio (inciderit autem quoties tu voles) hiſce me, ſi videtur, commendes verbis: Angelus hic Politianus neque malus homo eſt, neque planè indoctus. Tibi vero ſancte pater ita ſtudet, vt non ſit fortaſſe indignus, quem tu aliquando reſpicias. Hoc ſatis eſt ipſi, cætera mando Deo. *Antonii autem Lollii familiaris tui orationem illam aureolam de circumciſionè legi nuper, iterum, atque iterum: quam magis legi, tam magis placuit. Græcum autem eſt verbum:* Ter pulchrum eſſe, quod ter lectum placeat. *Commendarem tibi eum hominem, niſi abſurdum, præpoſterumque videretur, commendari à nobis illum tibi, quem ita habeas charum, vt tibi me ab ipſo vehementer cupiam commendari. Vale.* M CCCCLXXXV.

FRAN-

FRANCISCVS PICCOLOMIneus Cardinalis Senenſis, Angelo Politiano, S. D. 10.

COnceperamus eam de Politiano opinionẽ, vt augeri illam poſſe minimè putaremus, ad ſummum enim peruenerat. Auxit tamen ſuis & ornatiſſimis, & grauiſſimis literis. Et ita auxit, vt nos, qui rebamur ante de ipſo omnia concepiſſe, ne attigiſſe quidem quanti valeat, videremur. Laudamus ingenii tui dexteritatem, concinnitate delectamur, miramur grauitatem. Sed hæc omnia ſilentio potius quam infirmo ſermone obeunda ſunt. Nec putes in eorum nos eſſe numero, qui ſub capite conſuunt puluinaria. Amor enim verus adulari non nouit. Teſtis Deus teſtis conſcientia noſtra. Quod autem de Romanis principibus aggreſſus es opus, erit puto abſolutum, quia tuum erit: expectamus vltimam eius manum, quam fore non dubitamus conſummatiſſimam Nos quia virtuti debemus tibi debemus, cui & opera & induſtria nunquam deerimus. Roma. 8. Idus Aprilis. M.CCCCLXXXV.

ANGELVS POLITIANVS Antoniotto Gentili, Cardinali ſanctæ Anaſtaſiæ. S. D. 11.

PAruum quidem tuo nomini libellum dedico ſed (vt ſpero) nec inanem rerum nec in-

opem. Multa & remota lectio, multa illum formauit opera. Titulum Nuticia *diximus, quã figura & Statius* Sotetia. *Plenior hic enim mihi viſus & argumẽto coharentior, quam qui olim placuerat,* Nutrix. *Tu vero electus potiſſimum, in cuius appareat nomine, non quo rem tantillam tanta virtuti, fortunæque conuenire arbitrer: aut hoc eſſe denique putem, quod tuis erga me meritis debeatur. Verum cum prodire nollet in publicum liber ſine patrocinio, tuum præcipue ſibi nomen inſcripſit, ex quo tutior foret, atque honeſtior. Quare ſuſcipe quæſo, quicquid hoc eſt mei fœtus, qua me quoq; ipſum ſoles humanitate. Deinceps autem plura, melioraque forſitan accipies, modo hunc primũ quaſi guſtum non aſperneris. Nec enim vel ignoro, vel diſſimulo, quantum tua mihi apud Innocentium pontificem maximum ſuffragata ſit authoritas. Cui quidem & ipſi quotidie à me ſi non par gratia, certe aliqua tamen pro virili parte ſcribendo ſaltem, beneque & ſentiendo, & loquendo refertur. Vale, Florentiæ. 6. calend. Iunias.* M.CCCCLXXXI.

ANGELVS POLITIANVS Franciſco, epiſcopo Cephaledenſi, Hiſpano, S. D. 12.

N*On cauſam dico, neq; abſolui me poſtulo, quin ipſe mihi nigrum appono calculum, quod me tibi ſcripturum aliquando pollicitus,*

fidem

ſidem quam ad menſam etiam hoſpitalem dederam, non præſtiterim. Ipſum tibi igitur memet noxæ dedo. Abduc, vinci, quaſque eſt commodum pœnas irroga. Sed quid agas? Non ego ſcilicet ex ingenio emigraui meo, ſum quippe homo omnium hominum ad ſcribendas epiſtolas pigerrimus, diem ex die ducens, ac procaſtinator mirificus: præſertim ſi cum eis res amicis eſt, quorum mihi ſit & humanitas cognita, & explorata facilitas. Tute igitur accuſandus, qui ita me iſthic humane habueris, vt omnium quæ facturus eſſem, veniam mihi, & impunitatem pollicerer. Sed non erit profecto cur mihi inpoſterum ſuccenſeas. Nam ita crebras literas miſſiculabo, vt eas propediem aut ne lecturus quidem ſis, aut mihi ſilentium imperaturus. De Græco autem adoleſcente haud ante ſatis ex ſententia res cecidit. Illis enim ipſis quibus Romæ eramus diebus, alium ſibi patronum optauerant. Nos tamen haud quaquam deſtitimus, propter eos quorum conſilio fretus eſt, hominem illinc potioris ſpe conditionis eleƈtare. Sed vereor, ne ſi ad nos defecerit, tamen dies præuertatur, qua tibi in Siciliam ad tua procuranda negotia ſit abeundum. Laurentius Medices noſter magnopere his diebus ex inteſtinorum doloribus laborauit, qui nunc vt plane liberatus eſt, ita non plane recreatus. De te vero apud illum ſtatim vt huc peruenimus, multum ſumus diligentiſſime locuti: ſpe-

ramuſque nos illius in te amori, & ſi erat antea quoque maximus, nonnihil tamen addidiſſe cumuli, tuis in nos officiis exponendis. Vale, Florentiæ M.CCCCLXXXV.

ANGELVS POLITIANVS
Epiſcopo Siluenſi, S. D. 11.

ET doctrina quadam non vulgaris, cũ mihi haud dubium ſpecimen, & ſingularis quadam humanitas, cuius omneis impleuiſti aduerſum me numeros, exigere quaſi ſuo iure aliquid à nobis videntur literarum, quæ noſtri apud te memoriam foueant, nec tam planè refrigeſcere patiantur. Noſtra autem cautio eſſe debet, ne diutius quam par eſt hominem ſcilicet occupatiſſimum teneamus. Itaq; rem ipſam in pauca conferemus. Ego me præſtantiſſimo domino Cardinali Oliſipponenſi, germano tuo, viro excellentis ingenii, doctrina, atque humanitatis, tantum debere intelligo, quantũ nunquam ſim perſoluturus, etiam ſi me oppoſuerim pignori, aut ſi bonorum omnium meorum, atque adeo ipſius capitis fecerim actionem. Quare aut decidam cum ipſo oportet, aut certe addicar. Atque ego quidem addici malo, vt illius mihi periculo viuendum ſit, non meo. Sed heus tu, agas cum eo tamen te rogo, vti de nobis apud pontificem (vbi occaſio tulerit) ita aliquam faciat mentionem, vt intelligat eius ſanctitas, nos etiam tanti viri iudicio non improba-

probari. Neq; tu autem abſurdum, ineptumq; putaueris, ſi quo magis debemus, magis etiam debere nos poſtulamus. Mos hic videlicet debitoribus cũ ſint maxime obruti ære alieno, tum pecunias maxime mutuantur. Sed hæc hactenus. Nequeo autem quin obiter commendem Phædrum noſtrum, hominem candidiſſimi animi, elegantiſſimiq; ingenii, tibiq; in primis deditum. Scis eum minime dubitare, quin aliquando hortatu, impulſuq; tuo adduci Cardinalis tuus poſſit, vt cum pontifice de horologio illo aliquid explicetur. Quæ ne ſpes eum fruſtra habeat (ſi qua modo copia ſit) etiam atque etiam te rogo. Vale.

ANGELVS POLITIANVS Ioanni Petro Arriuabeno Vrbinati Epiſcopo, S.D. 14.

ETſi nunquam dubium fuerat, quin tibi omni laude præſtanti viro, nulli non honores iampridem, dignitateſq; deberentur, tamen poſteaquam auditum eſt præſulem te eſſe Vrbinatem factum, tanta vniuerſi quidem, ſed præcipue qui literarum ſacra veneramur, affecti lætitia ſumus, vt inexpectatum propè, nec ſpe vlla quaſi dixerim, præcontrectatum contigiſſe hoc nobis gaudium videatur. Etenim cum timere iam inciperemus, quicunque tibi vnice ſtudemus, ne qui delatus à fortuna fueras, etiam planè præteritus fuiſſes: quo grauior

ille fuerat, atque indignior metus, eo nunc & maior lætitia, & iuſtior, poſtqu m is euanuit, oborta eſt. Ad hanc autem quaſi publicam tanti gaudii, priuata etiam mihi, & peculiaris accedit cauſa, quod eum prouehi ad ingentes titulos aſpicio virum, cuius mihi & authoritas, & humanitas duriſſimis etiam meis temporibus ita ſuffragata eſt, vt tantum creſcere ſpes mea & fiducia, quantum tua vel fortuna, vel dignitas merito debeat. Quapropter in hac animi mei præcipua quadam voluptate, præcipuam quoque gratulandi rationem deſiderarem, niſi tecum mihi, hoc eſt cum homine peritiſſimo res eſſet. Cuius inſignis prudentia (ſi tuti credimus) quaſi Linceis oculis in ipſa quoque hominum præcordia introſpiciat. Illud autem neutiquam omiſerim, videri mihi Innocentium Pontificem maximum ceu via quadam regia, ad immortalem gloriam contendere, qui viros augeat honoribus & eruditos, & graues, nec deliteſcere ſub modio (quod dicitur) præclarum virtutis lumen patiatur. Nam vt omittam cæteros, inq; his Hermolaum Barbarum meum, quem tanto ſtudio pontifex ornandum ſibi prius, mox autem tuendum quoque, defendendumque ſuſcepit: etiam nuper Hieronymum ipſum Balbanum audio præſtantem doctrina, & moribus hominem tecum pariter præſulem eſſe factum, quo nobis excellentis huius lætitiæ, ac voluptatis ingens hinc etiam

quaſi

quaſi cumulus accederet. Cui tu quidem velim (ſi pateris) meo quoque nomine gratuleris. Vale.

ANGELVS POLITIANVS Leonello, epiſcopo Concordienſi, S. D. 15.

F*Ranciſcus Soderinus Volaterranus pontifex, epiſtolam nuper mihi ad ipſum tuam ſuper Miſcellaneis noſtris oſtendit, in qua certare dubia palma inter ſe doctrina mihi, & humanitas videbantur. Ac doctrinam quidem non modo ipſe ſtylus exhibebat, elegans, ornatus, & grauis: ſed illa etiam multo magis, quæ mihi abs te de authore ſtromateon Clemente obiiciebantur. Humanitatis autem, certiſſima illa viſa ſunt indicia, quod vir & authoritatis maximæ, & ſortis ampliſſimæ, multisq́; & magnis agendis rebus occupatus, etiam nonnihil ad te pertinere putaſti, quid ego in meis aliquãdo libris tenui fortunæ homuncio retuliſſem. Mitto autem quam benigne, quam blande, quam verecunde, quam amanter, quam lente etiam, & cunctanter erratum illud, ita enim videbatur, noſtrum protuliſti. Quam multis me prius laudibus, etiam ſi eloquentius longe, quam verius adobruiſti. Mitto quod & Soderinum delegiſti, qui mihi rem potiſſimũ ſignificaret: quo viro nec grauior, nec prudentior, nec item humanior ſed nec mihi amicior quiſquam*

deligi potuit: vt ſi me litera illa tua offendere aliqua ratione potuiſſent, hac vna tantum potuerint, quod nimium ſollicitus videbaris, ne aliorſum fortaſſe acciperem, quod obieceras. Ego mi Leonelle, non modo in iis quæ hactenus edidi, ſed & quæ ſcribere deinceps conor, omnibus hoc teſtatum volo, nihil mihi eſſe prius veri ſtudio, & recti. Si ſponte hoc aſſequor, bene habet: ſin minus, at ab aliis & placide admoneri gaudeo, & aſpere caſtigari non recuſo. Quin vt illis habeo gratiã ſic iſtis non iraſcor: hon ſtius ducens aliquando doceri, quam ſemper neſcire: non n. tam turpe refelli, quam pulchrũ corrigi. Quod autẽ ad Clementem attinet, artificis librarij vitiũ, non authoris eſt. Is in exemplarib. noſtris quædã male (vt fit) aut inducta, aut deleta repererat, eaq; tamen pro rectis, ac legitimis inconſulto excudit. Ita neceſſe habui curare protinus, vt errata ipſius omnia, niſi quæ relegentem fefellerant, primis ibidẽ paginis imprimeretur. In eas tu fortaſſe paginas nondum incideras, cum locũ notaſti, quas tamẽ ſe iã ẽ veſtigio miſiſſe ad te Volaterranus pontifex, etiã antequã tuas mihi literas oſtenderet. Ibi igitur primo ſtatim capite correctũ hoc à nobis erratum reperies. Nec vero vllis opus eſt ad hanc rem, vel Euſebiis, vel Hieronymis. Ipſos enim & legimus Græcos, & excerpſimus, octo Alexandrini Clementis libros, qui στρωματεῖς appellantur. In quis alterius etiam Clementis (quod vere ais)

Romani pontificis identidem teſtimonia citantur. Reliquum eſt, vt agam tibi gratias. Age igitur quàm poſſum maximas, vt tibi me deditiſſimum profitear, profiteor, & quidem ex animo. Sed & rogo te etiam, atque etiam adhuc, vt ſi quis locus apud te vacat, numeres me quoque inter tui ſtudioſos. Poſtremo quoniam verbis honorificentiſſimis in tua epiſtola Cardinalis Alexandrini feciſti mentionem, cuius ſæpe mecum de literis, & vita Ioannes Picus Mirandula meus diuine loqui ſolet. Ei me quoque (ſi fas eſt) velim des aliquo pacto in clientelam. Vale.

ANGELVS POLITIANVS
Paulo Corteſio ſuo, S.D. 16.

REmitto epiſtolas diligentia tua collectas, in quibus legendis (vt libere dicam) pudet bonas horas male collocaſſe. Nam præter omnino paucas minime digna ſunt, quæ vel à docto aliquo lecta, vel à te collecta dicantur. Quas probem, quas rurſus improbem, non explico. Nolo ſibi quiſquam vel placeat in his autore me, vel diſpliceat. Eſt in quo tamen à te diſſentiam de ſtylo nonnihil. Non enim probare ſoles (vt accepi) niſi qui lineamenta Ciceronis effingat. Mihi vero longe honeſtior tauri facies, aut item leonis quàm ſimiæ videtur, quæ tamen homini ſimilior eſt. Nec ii qui principatum tenuiſſe creduntur eloquentiæ, ſimiles in-

ter ſe, quod Seneca prodidit. Ridentur à Quintiliano qui ſe germanos Ciceronis putabant eſſe, quod his verbis periodum clauderent, eſſe videatur. *Inclamat Horatius imitatores, ac nihil aliud quàm imitatores. Mihi certe, quicunque tantum componunt ex imitatione, ſimiles eſſe vel pſittaco, vel picæ videntur, proferentib. quæ nec intelligunt. Carent .n. quæ ſcribunt iſti virib & vita, carent actu, carent affectu, carent indole, iacent, dormiunt, ſtertunt. Nihil ibi verum, nihil ſolidum, nihil efficax. Nō exprimis (inquit aliquis) Ciceronem. Quid tum? Non enim ſum Cicero, ne tamen (vt opinor) exprimo. Sunt quidam præterea, mi Paule, qui ſtylum quaſi panem fruſtillatim mendicant, nec ex die ſolum viuunt, ſed & in diem, tum niſi liber ille præſto ſit, ex quo quid excerpant, colligere tria verba non poſſunt. ſed hæc ipſa quoque, vel indocta iunctura, vel barbaria inhoneſta contaminant. Horum ſemper igitur oratio tremula, vacillans, infirma, videlicet male curata, male paſta, quos ferre profecto non poſſum. Iudicare quoque de doctis impudenter audentes, hoc eſt de illis, quorum ſtylum recondita eruditio, multiplex lectio, longiſſimus vſus diu quaſi fermentauit. Sed vt ad te redeam, Paule, quem penitus amo, cui multum debeo, cuius ingenio plurimum tribuo: quæſo ne ſuperſtitioſe iſta te alliges, vt nihil delectet quod tuum planè ſit, & vt oculos, à Cicerone*

nun-

nunquam deiicias. Sed cum Ciceronem, cum bonos alios multum, diuque legeris, contriueris, edideris, concoxeris, & rerum multarum cognitione pectus impleueris, ac iam componere aliquid ipſe parabis; tum demum velim (quod dicitur) ſine cortice nates, atque ipſe tibi ſis aliquando in conſilio, ſolicitudinemq; illam moroſam nimis, & anxiam deponas effingendi tantummodo Ciceronem, tuasq; deniq; vires vniuerſas pericliteris. Nam qui tantum ridicula iſta, quæ vocatis lineamenta, contemplantur attoniti, nec illa ipſa (mihi crede) ſatis repræſentant, & impetum quodammodo retardant ingenii ſui: currentique velut obſtant, & (vt vtar Plautino verbo) remoram faciunt. Sed vt bene currere non poteſt qui pedem, ponere ſtudet in alienis tantum veſtigiis; ita nec bene ſcribere, qui tanquam de præſcripto non audet egredi. Poſtremo ſcias infelicis eſſe ingenii, nihil à ſe promere, ſemper imitari. Vale.

PAVLVS CORTESIVS ANgelo Politiano ſuo, S.D. 17.

NIhil vnquam mihi tam præter opinionẽ meam accidit, quàm redditus à te liber epiſtolarum noſtrarum. Putabam enim illum tibi in tantis occupationibus excidiſſe. Nunc autem lectis tuis literis, video illum non modo à te guſtatum, ſed etiam planè deuoratum; cum & ſcripſeris puduiſſe te in eo legendo bonas ho-

ras malè collocaſſe, & eas ipſas minime tibi dignas videri, quæ vel ab aliquo docto lectæ, vel à me collectæ fuiſſe dicantur, præter neſcio quas hominum perpaucorum. Ego autem totum iſtud tibi remitto, nec plane iudicium meum interponam, cum nefas ſit quodammodo à te diſſentire; & ego is ſim, qui de altero iudicium facere (vt ait Marcus Tullius) nec velim ſi poſſim, nec poſſim, ſi velim. Sed veniam ad illud, in quo te dicis à me quam maxime diſſentire. Scribis enim te accepiſſe me neminem probare, niſi quæ lineamenta Ciceronis conſectari videantur. Ego vero quantum repetere memoria poſſum, nec iſtud recordor vnquam dixiſſe, nec dictum volo. Quæ enim ſtultitia eſſet, vt cũ tam varia ſint hominum ingenia, tam multiplices naturæ, tam diuerſæ inter ſe voluntates, eas velle vnius ingenii anguſtiis aſtringi, & tãquam præfiniri? Sed quoniã me in hanc diſputationem vocas, non erit fortaſſe alienum tempus purgandi iudicii noſtri, & tuendi mei, cum planè cognoſcam verba tua eſſe ſuaſoris, non laceſſentis. Et primum de iudicio libenter fatebor, cum viderem eloquentiæ ſtudia tandiu deſerta iacuiſſe, & ſublatum vſum forẽſem, & quaſi natiuam quandã vocem deeſſe hominibus noſtris, me ſæpe palàm affirmaſſe, nihil his temporibus ornate, varieq; dici poſſe, niſi ab his qui aliquem ſibi præponerent ad imitandum. Cum & peregrini expertes ſermonis, alienas regiones

giones malè poſſint ſine duce peragrare, & anniculi infantes non niſi in curriculo, aut nutrice praeeunte inambulent. Cum autem multi in omni eloquentia genere floruerint, memini me vnum Marcum Tullium ex doctorum acie abduxiſſe, in quem omnium ingenioſorum hominum ſtudia conferenda putarem. Non quod ignorarem multos dicendi gloriâ praſtitiſſe, qui & acuere induſtriam, & multis oratoriis virtutibus alere ingenia poſſent; ſed & quia videbam hunc vnum omnium ſeculorum conſenſu principem eſſe iudicatum, & quia à puero didiceram in omni numero ſemper optimum eſſe eligendum, corrupti ſtomachi, & intemperantis agri eſſe putabam, deteriorem cibum ſeligere, ſalutarem & optimũ aſpernari. Auſim nunc etiam affirmare idem, quod ſape, neminem poſt Marcum Tullium in ſcribendo laudem conſecutum, prater vnum, aut alterum, qui non ſit ab eo eductus, & tanquam lactis nutrimento educatus. Sed erat tum quadam certa imitandi ratio, qua & faſtidio ſimilitudinis occurrebatur, & nitidũ illud genus hilaritate quadam aſperſa condiebatur: nunc autem illa ab hominib. noſtris aut neglecta eſt, aut ignorata. Similem volo mi Politiane, non vt ſimiam hominis ſed vt filium parentis. Illa enim ridicula imitatrix tantum deformitates, & vitia corporis deprauata ſimilitudine effingit, hic autem vultũ, inceſſum, ſtatum, motum,

formam, vocem denique, & figuram corporis repræſentat: & tamen habet in hac ſimilitudine aliquid ſuum, aliquid naturale, aliquid diuerſum, ita vt cum comparentur, diſſimiles inter ſe eſſe videantur. Dicam idem iterum habere hoc dilucidam illam diuini hominis in dicendo copiam; vt exiſtimanti ſe imitabilē præbeat, experienti ſpem imitationis eripiat. Fit enim vndique ad eum concurſus, & quiſq; arbitratur illo modo ſe poſſe dicere. Homines enim naturâ ſuauitatis auidiores, difficillimam rem voluntate, non facultate metiuntur. Itaque dum abundantiam ſermonis, & (vt ipſi aiunt) facilitatem imitantur, neruos & aculeos deſerunt, & tum à Cicerone abſunt longiſſime. Nec autem refert alieno ornatu, & quibuſdam luminibus, ac quaſi inſignibus, noſtra ſcripta explere, niſi queamus id diſtincte, apteque facere. Fit enim neſcio quid monſtroſum, cum membra cohærentia male diſſipantur. Quare (vt de me loquar) nihil eſt Politiane, quod me à Ciceronis imitatione deterreas; ſed quod potius obiurges inſcitiam, quod nequeam bene illum imitari: quanquam ego malo eſſe aſſecla, & ſimia Ciceronis, quam alumnus, aut filius aliorum. Sed permagni intereſt, vtrum quis videatur quenquam velle imitari, aut neminem. Ego autem ſtatuo non modo in eloquentia, ſed in aliis etiam artibus, neceſſariam eſſe imitationem. Nam & omnis doctrina ex ante-

antecedenti cognitione paratur, & nihil eſt in mente, quin fuerit prius in ſenſibus perceptum. Ex quo intelligitur omnem artem naturæ eſſe imitationem, ſed naturã fieri, vt ex eodem genere diſſimilitudo naſcatur. Homines enim cum inter ſe diſſimiles ſint, ſimilitudine coniunguntur: & quanquam alij coloratiores, alij pallidiores, alii venuſtiores, alii proceriores ſint, vna tamen eſt omnibus figura, & forma. Illos autem quibus aut crus, aut manus, aut brachia deſunt, non omnino ex hominum genere excludendos, ſed aut mancos, aut claudos appellandos putarem. Sic eloquentia vna eſt ars, vna forma, vna imago. Qui vero ab ea declinant, ſæpe diſtorti, ſæpe claudi reperiuntur. Aſpice nunc eos homines, qui ſibi elegerunt Marcum Tullium imitandum, quantum ab eo diſtent, quantum etiam inter ſe diſſimiles ſint. Profluentem quandam ſine modeſtia vbertatem Liuius arripuit, acumen Quintilianus, ſonum Lactantius, lenitatem Curtius, elegantiam Columella; quorum cum eſſet vnum propè imitandi propoſitum, nihil eſt tam diſſimile, quã ipſi inter ſe, nihil tam diſtans (ſi comparentur) quam ipſi à Cicerone. Ex quo intelligi maxime, & cum iudicio ponderandum eſſe imitationem, & eum ipſum hominem mirabilem fuiſſe, ex quo tam diuerſa ingenia tanquam ex perenni quodam fonte defluxerint, omnino Politiane certis authoribus inſiſten-

dum eſt, quibus ingenia formentur & tanquā alantur. Relinquunt.n.in animis ſemina, quæ in poſterū per ſeipſa coaleſcunt. Qui autem neminem imitari, & ſine cuiuſquam ſimilitudine laudem conſequi videri volunt, nihil (mihi cred.) roboris aut virium in ſcribendo præſeferunt: & illi ipſi qui ſe niti dicūt ingenii ſui præſidiis, & viribus facere non poſſunt, quin ex aliorum ſcriptis eruant ſenſus, & iis farciant ſuis, ex quo naſcitur maxime vitioſum ſcribendi genus, cum modo ſordidi, & inculti, modo ſplendidi, & florentes appareant: & ſic in toto genere, tanquam in vnum agrum plura inter ſe inimiciſſima ſparſa ſemina: Fieri enim non poteſt, quin varia ciborum genera male concoquantur; & quin ex tanta colluuione diſſimillimi generis inter ſe verba collidantur. Nec minus huius corrupta orationis aſper concurſus aures ferit, quam ruentium lapidum fragor, aut ſtrepitus aut quadrigæ tranſcurrētes. Quid enim voluptatis afferre poſſunt ambigua vocabulorum ſignificationes, verba tranſuerſa, abrupta ſententia, ſtructura ſalebroſa, audax translatio, nec felix, ac interciſi de induſtria numeri? Quod neceſſe eſt his omnibus accidere, qui ex ſingulis ſenſus, & verba eruunt, & neminem imitantur. Horum ſanè omnis oratio eſt tanquam Hebræorum domus, quibus ſunt ad quoddam tempus diuerſorum hominum bona oppignerata. Nam ibi & lacerna, & ami-

& amictus, & penula, & multorum ſæpe pallia ſuſpenſa internoſcuntur. Ego autem tantum intereſſe puto inter eum qui neminem imitatur, & qui certum ducem conſectatur, quantum inter eum qui temere vagetur, & qui recta proficiſcatur. Ille deuius inter ſpinas volutatur, hic autem ex propoſito itinere ad conſtitutum locum, ſine lapſu. & moleſtia contendit. Praterea Politiane ſic habe, neminem eloquentiæ laudem conſecutum, qui non ſit in aliquo imitationis genere verſatus. Apud Græcos non modo oratores, Demoſthenes, Hyperides, Lycurgus, Æſchines, & Demarchus; ſed etiam illi ipſi philoſophi, virtutum magiſtri, alicuius imitatores eſſe voluerunt. De noſtris hoc loco taceo, ne videar tibi vni omnium doctiſſimo, quaſi ſcholam quandam explicare. Nec item aliquid de Marco Tullio dicendum puto. Exploratum eſt iam illud omnibus, vt qui ſe ad Marcum Tullium effingendum contulerit, ſi minus aliquam imitandi gloriam aſſequatur. in eo tamen ornetur quod illum ſibi elegerit exprimendum: vt illud fuiſſe naturæ, & ingenii videri poſſit, hoc iudicii. Vale.

ANGELVS POLITIANVS Baptiſtæ Mantuano theologo Carmelitæ ſuo, S.D. 18.

NEc dubito quin amer abs te, nec exigo quod ſit incommodum, ſed nec officio li-

teratum metior amicos; quippe quod & ab inimicis praſtari ſolet. Gratulatione tua, quod philoſophia ſim deditus, ipſe mihi medius fidius ita gratulor, daturus ut operam ſim quo poſſis indies magis merito mihi gratulari. Sed adoleſcens hic tuus conſilio noſtro ſi fuiſſet uſus, magis fortaſſe ſuis rationibus conſuluiſſet. Nunc quoniam conſilio noluit (ni fruſtra augurium) credo nec opera iam volet uti. Veruntamē ei cupio ſcribas, vt à me expectet omnia, tui quidem cauſa. Nihil enim moleſtius quàm fuiſſe hunc mihi abs te fruſtra commendatum. Vale.

ANGELI POLITIANI EPISTOLARVM LIB. IX.

ANGELVS POLITIANVS Matthiæ Dei gratia inuictiſſimo Pannoniæ regi, S.D. 1.

C*Vm ſuperioribus diebus ego, & Philippus Valor Florentinus, praſtans vir, tuaq; maieſtati deditiſſimus, de noſtri ſeculi principibus caſu loqueremur; ac tu primus nobis inuicte rex, immo vero ſolus occurriſſes, quem videremus audacter cum quouis laudatiſſimo veterum poſſe conferre: caſtigauit ille me verbis amiciſſimis, quod nunquam tibi, aut lucubra-*

tiones

tiones vllas nominatim dicauerim, aut epiſtolam ſaltem ſcripſerim, quo tibi ſi non ingenium quodcunque, doctrinaque mea, certe animus tamen, ac voluntas innoteſcerent. Etenim te regem temporibus eſſe noſtris aiebat vnum (quod ego illi facillime aſſentiebar) in quo vel maxime celebrando labores, induſtriam, vigiliasque ſuas omneis ponere literati homines certatim debeant; vt in cuius egregiis, innumerisque laudibus habeat vtriuſque linguæ facultas, vbi liberrime poſſet, & velut in patentibus campis exſpatiari. Quare ſumpſi animum (fateor) de ſermone prudentis, & amici viri, glorioſiſſime rex, cumque animo ſtatim ſumpſi calamum, videlicet in hoc, vt tuas eximias virtutes honore ſaltem quocunque ſtyli mei proſequerer. Sed cum ſe mihi illæ tam multæ, tam magnæ protinus obtuliſſent, vt facilius mundum pugillo poſſe crederem, quàm eas epiſtolæ breuitate complecti; mutato protinus conſilio, dilatis pauliſper tuæ claritatis præconiis, ſtatui duntaxat in præſentia ſignificare tibi, me quoq; vnum rex è multis eſſe, qui magno animi fauore te venerer, dariq; mihi occaſionem celebrandi tui nominis concupiſcam. Non quia me ſperem naturali facundia parem tuæ laudi fore, ſed quod eſt à ſapientibus hominibus obſeruatum non minus animi vires aliquando, quam ingenii valuiſſe. Quocirca ſi quid erit inclyte rex, in quo tibi mea gratifica-

ri profeſſio poſſit, rogo, obteſtorque perinde vtaris opera noſtræ, quaſi vnus ex eo ſim numero qui regni tui finibus continentur: vt autem Dinocrates ille nobilis architectus Herculeo ſeſe habitu ius dicenti obtulit Alexandro, cumque ſe cogitationes, ac formas afferre dignas illo rege, videlicet Athomontem ſtatuæ virilis effigie figurandum docuiſſet, ita regiam commendationem videlicet adeptus eſt. Idem mihi ego quoque vſu venturum ſperaui rex magne ſi pro leonis pelle non obſcuram indolem; pro claua, non abſurdum ingenium; pro corona populea, non incelebrem doctrinæ mediocritatem; pro vaſta illius molis compoſitione, multiplices tibi linguæ vtriuſque figuras obtuliſſem. Nec enim minor quouis architecto putandus, qui ſtudiis iſtis liberalibus claruerit: niſi forte diutius marmora, & camenta reſtituta vetuſtati, quàm literarum monimenta confidimus. Nec tu profecto Macedoni Alexandro (ſit vero venia) iure ceſſeris Matthia rex, ſeu victorias eius, ſeu beneficentiam conſideres. Quæ duo prima tanto in rege fautrix. miratur antiquitas, niſi forte credimus Arabas, Indos Armenios, Chaldæos, molliſſimas, fugaciſſimaſque gentes laborioſius vinci quam Turcos, & Myſios, & Triballos, & Illyricos & Liburnos, & Boemos, & Rhetos, & Vindelicos, & alias item bellicoſiſſimas nationes: quarum ipſa quoque nomina

Martium

Martium ſonant: niſique plus eſſe putamus, quod vnum, aut alterum donauit ille bene de ſe meritis hominibus oppidum, quam quod in omnium penè ſinus quoſcunque dos aliqua ingenii, virtutiſque nobilitat, è tuis iſtis beneficis manibus, quaſi perenne fluit aurum ſemper vt aqua de fontibus, & in maximam venire iam quæſtionem cœpit illud vndenam tibi tanta iſta, tamque inexhauſta diuitiarum copia, ſic omnibus vſquequaq; largienti; quanquam facile à prudentibus intelligitur, quæ plerique alij principes in ſuas cupiditates, ac libidines profundant, ea te tantum vel in ædificiorũ nobiliſſimas ſubſtructiones, vel in vſus publicos, vel in hanc poſtremo, de qua nunc agimus beneficentiam cõferre. Quapropter vehementer cupio labore aliquo meo tuam celſitudinem demereri: cupio ſtudiis, ingenioloq; meo, ſi detur, commendare me tibi rex inuicte. Qui ſim vero quemve inter literatos locum teneam, malo equidem ex aliorum tibi, quam ex meis indicari verbis. Tantum dixero, me Laurentii Medicis magni, ſapientiſq; viri tuarum virtutum ſtudioſiſſimi non diligentiâ minus, quam liberalitate de obſcuro, tenuiq; loco, qui naſcentem ſuſceperat, in aliquam certe lucem, dignitatemque, nullis adeo niſi literarum adminiculis perueniſſe; profiteri iam multos annos Latinas Florentiæ literas, magna (quod omnibus notum eſt) celebritate: ſed & Græcas ex pari cum

Græcis, quod neſcio an alteri Latinorum (dicam enim audacter) mille circiter annos ante contigerit; ſtylum denique ſic ipſum per omnia penè materiarum diuerticula duxiſſe feliciter, vt (quod erubeſco, quanquam penè teſtatum, referre) cunctos fermè quicunque in literis ætate mea claruerunt, habere meruerim laudatores. Atque hæc ego de me rex indulgentiſſime, noue ſcilicet & periculoſo more, multorumque reprehenſionibus obnoxio, ſimpliciter tamen, ſed & vere; nec enim hoc, niſi & illud ad te ſcribo, quod deliberare ſecum tua ſapientia, velutique præſcribere poſſit (modo non hac aſpernetur) vbi nos potiſſimum, ſcilicet in tua ſpem gratia noſtri neruos ingenij contendamus. Si quid igitur ipſe mandaueris, obibo libens; ſin minus, eligam tamen pro iuditio, captuque meo, quod tibi fore arbitrer quam gratiſſimum. Bibliothecam video iampridem comparas omnium (ſicut expectamus) non ornatiſſimam ſolum, ſed etiam copioſiſſimam. Poſſumus igitur multa (ſi res poſtulet) è Græco vertere in Latinum tibi, multaque rurſum quaſi noua cudere, quæ nec ab eruditis forſitan reſpuantur. Regiam conſtruis idem longe magnificentiſſimam, forumque tuum ſimulacris omne genus, vel aneis, vel marmoreis exornas. Nec autem ceſſant vbique terrarum nobiliſſimi pictores tabulas tibi pulcherrimas viuis animare coloribus. Et iſta ergo poſſumus, te iubente,

non erubeſcendis illuſtrare carminibus. Tam bella, & paces mandare victuris vtriuſque linguæ monumentis, & hiſtoriæ molli filo contexere pridem didicimus: tum vel vndanti ſoluta vocis eloquio, vel immortali Muſarum cantu totam poſteritatem ſacris implere præconiis. Quin philoſophiæ ſeria ne defuerint cupienti, milleque iocis tædium ſubinde, mille profecto argutiis fefellerimus. Nec autem vendito iſta tibi, dum ſic indico. Nec mihi referri ob ea gratiam quæro, ſed abunde relatam putabo, ſi placuerit ex me tibi, non ditam res ipſa, ſed animus. Vt autem guſtum ſumere aliquem iam nunc vigiliarum noſtrarum poſſis, en poema tibi multa lima cruciatum: quod laudes poeticæ, quod hiſtoriam continet omnium ferè vatum. Sed & mittam commentarios paulo poſt in id opus copioſiſſimos, in quibus quicquid de varia, multiplicique lectione condidimus, explicabitur. Ac (niſi me dulciſſimus amor ſuſcepti laboris fallit) tantas ex hoc libello velut è theſauro diuitias proferemus, vt magna ex parte ſtudioſæ iuuentutis quadam veluti inopia releuetur; ac tum denique puto quiuis intelliget, quàm multis iſta mihi lucubrationibus conſtiterint. Quare ne quæſo numeret Angeli Politiani carmina lector, ſed ponderet. Tu vero, Matthia rex regum, prorſus omnium celeberrime, dum tibi commentarios quoque multiplici pagina ſurgentes e-

uigilamus, accipe hunc interim rogo libellum vultu quo regem decet, hoc eſt, ſereno & hilari, quem tibi videlicet ego ſi non eruditiſſimus, at certe tuo nomini deuotiſſimus homo, quaſi Deo donum, religioſa mentis atque animi pietate conſecraui. Vale.

ANGELVS POLITIANVS Bernardo Riccio ſuo, S. D. 2.

A*Ccepi verſiculos tuos ingenioſos, eleganteis, venuſtos faciles, ſed ita tamen affectibus plenos, vt eos non fictos, quemadmodum tu vis, ſed veros eſſe amatorios exiſtimem. Delectatus lectione ſum, ſed & admiratus admodum ſuperfuiſſe tibi tempus in hos tam delicatos luſus à publico munere, quod & diligenter obire diceris, & prudenter. Quod autem me rogas, vt eos angulo cuipiam ſecretiori ſolus inſuſurrem, mox vero domi ſeptos, & incluſos habeam: quanquam tibi rebus omnibus obſequii ſtudeo, tamen in hoc vno minus obtemperabo, ne quid amor ſuccenſeat, ſi retineam tam bellos ipſius miniſtros, & velut in ergaſtulo ſupprimam: Sed de verſiculis alias. Scribis autem permultos iſtic eſſe, qui Ioannem Picum Mirandulam laudari à nobis in cognitione rerum, ſtudioque ſapientia non moleſte ferant, iidem tamen ornamenta dicendi, ſplendoremque illi quaſi oratorium tribui vix patiatur. Itaque rogas, vt ipſius vel epiſtolam tibi mittam, vel breue ali-*

quod

quod omnino ſcriptũ, quod circumferre tecum poſſis, & oſtentare, ne tuis tantum verbis, aut illius æſtimatio propugnanda ſit, aut noſtra fides abſoluẽda. Gero equidẽ morẽ, deſcriptamq; tibi epiſtolam Pici mitto, qua barbaros philoſophos aduerſus Hermolaum Barbarum ſed nihil minus quam barbarum defendit, ſimul ipſius Hermolai reſponſum luculente ſcriptum, quo conferre vtriuſq; ſtylum genuſq; dicendi poſſis. Æſtimabis igitur ex hac epiſtola Picum, ſed vt leonem (quod Græci dicunt) ab vnguibus. Etenim ſolitus ille tractare ampla quadã ſemper, & ſcribere, quod opera illius indicabunt. magnis de rebus quæ domi clauſa quotidie maturescunt ad argumenta deinde minora hæc, & leuiora vix exiguam partẽ conferre ſuarum viriũ dignatur. Quapropter hanc ipſam epiſtolã tam plenam tam ſpiſſam, tam diuitem, paucis antemeridianis horis extempore prope dictauit. In qua tamen (vt videbis) electa verba, caſta Latinitas, Atticus nitor, iunctura tenuis, numeroſus ambitus, grata continuitas, hilaris color, pura venuſtas, ornatus facilis, agentes figuræ, ſenſus acres, apta exempla, multa fides, argumẽta fortia, graue conſiliũ, ſubtile iudiciũ, vis alta, indoles rara, mira maieſtas. Sed hoc vſu plerunq; venit, quod & Marcus Cicero quodam loco ſcribit, vt in rebus diuerſis eundem præcellere nolint homines. Itaque Picus noſter, quoniam fidem fecit apud omnes diu, quantũ

emineat in ſtudio ſapientiæ, pro quo ſunt illi maxima bella pugnata: nunc impetrare non poteſt, cum ſit eloquentiſſimus, vt in dicendo ſaltem, nec incultus omnino, nec intelligens habeatur. Sed qui deinceps ſequentur dies (vt Pindarus inquit) teſtes erunt ſapientiſſimi. Tibi tamen interim ſtudioſo videlicet vtriuſque noſtrum, quaſi de lacu muſtum, quod deguſtes, hanc illius epiſtolam propino. Quæ diſplicere non debet, propterea quod eloquentiam deſtruit. Deſtruit enim ſic eloquenter, vt adſtruat hoc ipſo quod deſtruit. Ita nihil eloquentiam deſtruere præter eloquentiam poteſt, ideoque nec ipſa poteſt, quoniam ſcilicet hoc quoque poteſt, quod omnino non poteſt. Vale.

HERMOLAVS BARBARVS VEnetus, Ioanni Pico Mirandulæ, S. D. 5.

N*On poſſum tibi non videri planè barbarus, & ingratus, qui tibi totiens, & tam multa de me non minus ſcribenti ſemper, & prædicāti, ſed ſentienti quoq; gratias agere diſtulerim. Nulla enim vnquā venerunt hucà te litera, ex quo ſum tibi cognitus, quin mentionē in illis de me illuſtrem, & honorificā habueris. Sed vide quanti faciam teſtimonium tuum de me, ſiue id iudicio agas, ſiue propenſione volūtatis. Ego alioquin modeſtus, imò timidus, & parum mihi fidens, videor aliquid eſſe, quod tu me laudas, quod me approbas, quod in Themiſtio noſtra*

noſtro quemadmodum ſcribis, tanquam in iucundiſſimo diuerſorio ſæpe conquieſcis. Quid quod in literis tuis plerumq; me recognoſco? Ecquid arbitraris quicquam nobis eſſe poſſe iucũdius, quam cum te vel noſtrum aliquod inciſum, vel circuitum, vel figuram dicendi nõ adeo notaſſe, ſed imitatum eſſe perſpicio? Et niſi quod ad multos ſcribendo non videris hoc facere ſimulanter, & ex compoſito, magnæ mihi ſeſe rationes offerunt, quamobrem hoc à te repertum putem ad gratiam: Nec enim videre poteram, quare tu genus illud tuum dicendi fluens, ac floridum frangeres, & ad me deficeres: qui filum orationis aridum, & prætenue ſequutus, humi ſerpo, nunquam aſſurgo, non inſpiro, non circumduco, non eleuo, non abiicio, inuita ſcilicet & repugnante natura. Omnino de me neſcio quid in me laboris, & diligentiæ; cætero nihil ſum, niſi cum à te, vel ſimilibus tui quam pauciſſimis commendor, aut cum placere tibi mea, vel ad imitationem vſq; comperio. O præclarum, & planè diuinum ingenium tuum Pisce, qui cum optima ſint ea, quæ tu ſcribis, ita tamen exprimas, & effingas aliena, quæ ſunt peſſima, vt videantur eſſe tua, quæ ſunt optima: nam dimittere ſe, ac deſcendere, pluris eſſe deputo, quam in ardua conari. Vt enim ſit hoc honeſtius, illud certe laborioſius, & operæ maioris. Proinde ſiue tu talia credis eſſe noſtra, quibus imitandis operam impendas; ſiue hoc agis

demerēdi mei cauſa. vtroq; modo tibi plurimū debeo; relaturus aliquando gratiam, nolo dicere, cum potero (nunquam enim potero) ſed cum tu ipſe, vel tui poſſe me putabitis: tanta enim eſt familia totius veſtræ bonitas, & humanitas, vt beneficium quod non eſt, imputare pro beneficio ſoleatis: quamobrem ex vſu meo fecero, ſi vobis & modū & tempus repoſcendæ gratiæ reliquero, vt in expunctione rationum paralogiſmus omnis & impoſtura non à me, ſed à vobis tota proficiſcatur. Quæ vero de ratione ſtudiorum tuorum ad Scytham ſcripſiſti & cōmunicanda mecum eſſe voluiſti, maxima voluptate nos affecerunt. Gratulatus ſum huic ſeculo virum tāta doctrina, vt nihil ferè neſciat, tanta cura, vt nil omnino ſcire videatur. Video te poëtam egregium, oratorem eminentiſſimū. Animaduerto te philoſophum prius Ariſtotelicum nunc etiam Platonicum eſſe factum. Video literas Græcas, quæ in te ſola deſiderari poterāt, & ſine quibus nihil eras futurus, non didiciſſe modo, ſed hauſiſſe: idq; facilitate tanta, celeritateque, vt literas Græcas ignoraſſe aliquando te, neq; tu memineris, neq; perſuadere poſſis alios: id quod de Hieronymo Donato meo non plus libenter, quam vere prædico. Hortarer te ad has literas, vti eas tam plane familiariter, quam Latinas teneres: ſed non indiges calcaribus. Et Hercule verba prodigunt, quicunq; peritioribus ſe conſiliū dare pergunt. Vnum te ſcio

ſcire,

ſtire, nullius Latina lingua tot ſeculis extare monumenta, qui literis Græcis caruerit. Nec enim inter authores Latinæ linguæ numero Germanos iſtos, & Teutonas, qui ne viuentes quidem viuebant, nedum vt extincti viuant; aut ſi viuunt, viuunt in pœnam & contumeliam. Appellantur enim vulgo ſordidi, rudes inculti, barbari. Quis malit ſic eſſe, quàm prorſus non eſſe? At enim vtile aliquid dixerunt valuere ingenio, doctrina, bonarum rerum copia, non nego penitus quod & poſſum negare; ſed ſermo nitidus, & elegans, ſaltem purus, & caſtus, qualis vel in autoribus Chriſtianis Græcis, Latinisq; perſpicitur, laudem, & memoriam ſempiternam ſcriptoribus conciliat. Niſi quis pictorem & excuſorem, & ſtatuarium, & cæteros opifices laudari poſſe iudicet hoc ſolo, quod magni conſtet, & precioſa ſit materia circa quã verſentur. Aut ſi Chærilus, & Mæuius habuiſſent illam ſegetem canendi, quam Virgilius & Homerus, futurum fuiſſe vt primum à Criticis & Ariſtarchis mox communi Grammaticorum conſenſu redigerẽtur in numerum poetarum. An verius eſt Chœrilum & Mæuium quacunq; materia; Chœrilum & Mæuium futuros, neq; Chœrilum Iliada neq; Mæuium Æneida conſcripturos vnquam fuiſſe? Non plus vtiq; quàm Chœrilum Æneida, Mæuium Iliada. Qui enim poſſum non iocari, cum ſcribo de ridiculis? Sed nimis fortaſſe multa de nebulonis

bus, redeo ad propoſitum. Amplectere literas Gracas, non iam vt diſcipulus, ſed vt doctor, gloriareꝗ de nullo veriusdici poſſe tritũ illud, quàm de te, per omneis arteis multos diſcipulos meliores eſſe præceptoribus : *id quod ſenario Græco ſignificantius exprimitur, πολλοὶ μαθηταὶ κρείττονες διδασκάλων. Quod vero me ad Platonis libros, & placita hortaris, agnoſco beneuolentiam tuam. Habeo Platonem in manibus, & habebo ſemper cum ſponte mea ſatis inuitatus, tum à te fideliter, & amice commonitus. Verbum eſt Simplicii.* Nemo profiteatur Ariſtotelem, qui Platonem ab Ariſtotele diſſociet, vt diuerſa ſentientem. *Cui autem poteſt conſentire Plato cum Ariſtotele; niſi ei qui libros, & commentationes vtriuſque cognouerit? Codices quicunꝗ ſunt apud nos, ex iis quos deſideras, curabo tibi protinus exſcribantur. Vale. Venetiis. Nonis Aprilis.* MCCCCLXXXV. *Politianum meum ἀσπάζομαι.*

IOANNES PICVS MIRANdula, Hermolao Barbaro ſuo, S. D.

4.

E*Go quidem mi Hermolae, nec poſſum aut tacere quæ de te ſentio, aut nõ ſentire ea, quæ de illo debeant, in quo omnia veluti ſingula ſumma reperiantur. Sed vtinam eſſet is meæ mentis captus, vt pro meritis tuis de te ſentirẽ*

vtinam

vtinam ea dicendi vis, vt exprimere aliquando poſſem quod ſemper ſentio. Scio quæ de te concepi infinitum ſubſidere infra faſtigia doctrinæ tuæ. Scias & tu quæcunq; loquimur, longe eſſe minora iis quæ concipimus. Tam deeſſe ſcias animo verba, quam rebus animus deeſt. Et tamen ita me audere credis, vt ſperem poſſe imitari tua, quorum nec magnitudinem æſtimare poſſum. Admirari te poſſunt omnes, imitari tam pauci poſſunt, quam nemo reprehendere. Et vtinam ea mihi felicitas, vt quæ ſcribam Hermolaum meum aliqua ex parte imaginentur. Ipſe enim (vt taceam cætera) ſtylus tuus, cui tu adeo male faues, mirum quantum me afficit, atq; delectat. Ita eſt doctus, grauis, compoſitus, eruditus, excuſſus, ingenioſus, in quo nihil expoſitum, nihil vulgatum, nihil ſit triuiale, ſeu verba, ſeu ſententias ſpectes. Legimus ſæpe ego & noſter Politianus quaſcunq; habemus tuas, aut ad alios, aut ad nos epiſtolas. Ita ſemper prioribus certant ſequentia, & noua fertiliter inter legendum effloreſcunt Veneres, vt perpetua quadam acclamatione interſpirandi locũ non habeamus. Sed mirum dictu, quam perſuadeas, & legentis animum quocunque velis impellas. Expertus ſum ego, cum ſemper aliâs, tum hac proxima tua ad me epiſtola, in qua dũ barbaros hos philoſophos inſectaris, quos dicis haberi vulgo ſordidos, rudes, incultos, quos nec vixiſſe viuentes, nedum extincti viuant; &, ſi

nunc viuant, viuere in pœnam & contumeliã, ita Hercules ſum commotus, ita me puduit, piguitq; ſtudiorum meorum (iam enim ſexennium apud illos verſor) vt nihil minus me feciſſe velim, quam in tã nihili faciẽda re tam laborioſe contendiſſe. Perdiderim ego inquam apud Thomam, Ioannem Scotum, apud Albertum, apud Auerroëm meliores annos, tantas vigilias, quibus potuerim in bonis literis fortaſſe nonnihil eſſe. Cogitabam mecum, vt me conſolarer ſi qui ex illis nunc reuiuiſcant, habiturine quicquam ſint quo ſuam cauſam argumentoſi alioqui homines ratione aliqua tueantur. Demum ſuccurrit ex ipſis quempiam paulo facundiorem ſuam barbariem, quam poterit minime barbare, hunc in modum fortaſſe defenſurum. Viximus celebres, ô Hermolaë, & poſthac viuemus non in ſcholis Grammaticorũ, & pædagogiis ſed in philoſophorũ coronis, in conuentibus ſapientũ, vbi non de matre Andromaches, non de Niobes filiis, atque id genus leuibus nugis, ſed de humanarum, diuinarumq; rerum rationibus agitur & diſputatur. In quibus meditãdis, inquirẽdis, & enodandis, ita ſubtiles, acuti, acreſq; fuimus, vt anxii quandoq; nimium & moroſi fuiſſe forte videamur, ſi modo eſſe moroſus quiſquam, aut curioſus nimio plus in indaganda veritate poteſt. Atq; in his quidẽ ſi quis nos arguat hebetudinis, & tarditatis, age amabo quicunq; is eſt, pedem conferat, experietur

rietur

rietur habuiſſe barbaros non in lingua, ſed in pectore Mercurium, non defuiſſe illis ſapientiam, ſi defuit eloquentia quam cum ſapientia non coniunxiſſe tantum fortaſſe abeſt à culpa, ut coniunxiſſe ſit nefas. Quis enim cincinnos quis fucum in proba virgine non damnet? Quis in Veſtali non deteſtetur? Tanta eſt inter oratoris munus, & philoſophi pugnantia, ut pugnare magis inuicem non poſſint. Nam quod aliud rhetoris officiũ, quam mentiri decipere, circũuenire, praſtigari? Eſt enim veſtrum (ut dicitis) poſſe pro arbitrio in candida nigrum vertere. in nigra candidum poſſe quacunq; vultis tollere, abiicere, amplificare, extenuare dicendo. Demum res ipſas magicis quaſi (quod vos iactatis) viribus eloquentia, in quam libuerit faciẽ, habitumque transformare, ut non qualia ſuapte ingenio, ſed qualia volueritis, non fiant quidem, ſed cum non ſint, eſſe tamen audientibus appareant. Hoc totum eſt ne quicquam aliud, quam merum mendaciũ, mera impoſtura, merum praſtigiũ, cum à natura rei ſemper, vel augendo excedat, vel minuendo deficiat, & fallacem verborum concentum, veluti laruas, & ſimulacra pratendens, auditorum mentes blandiendo ludificet? Eritne huic cum philoſopho affinitas cuius ſtudium omne in cognoſcẽda, & demonſtranda cateris veritate verſatur? Adde quod nobis nulla erit fides lautitias vocum, & Veneres affectantibus, quaſi reb. parum fiden-

tes, nec vero nixi trahere in ſententiam his lenociniis homines quaramus. Eſt ob hanc cauſam legere res ſacras ruſticè potius, quàm eleganter ſcriptas: quod nihil ſit magis dedecens, & noxium in omni materia, in qua de vero cognoſcendo agitur, quàm vniuerſum iſtud dicendi genus elaboratum. Hoc forenſium eſt quaſtionum, nõ naturalium, atq; caleſtium. Nõ eſt eorum qui in academia, ſed qui in republ. illa verſantur, in qua qua fiunt, quaque dicuntur, populari trutina examinantur, apud quam flores fructibus longe praponderant. Nonne ſcis illud? Non omnia omnibus pari filo cõueniunt. Eſt elegans res (fatemur hoc) facũdia, plena illecebra, & voluptatis, ſed in philoſopho nec decora, nec grata. Quis mollem inceſſum, argutas manus, ludibundos oculos in hiſtrione, & ſaltatore non probet? In ciue, in philoſopho quis nõ improbet, arguat, abominetur? Si puellam viderimus moribus lepidam, atq; dicaculam, laudabimus, exoſculabimur. Hac in matrona dãnabimus, & perſequemur. Non ergo nos, ſed illi inepti, qui ad pedes Veſta agant Baccbanalia, qui grauitatem philoſophicarum rerum, & caſtitatem ludicris veluti, & calamiſtris dehoneſtent. Profecto quod Sineſius de adoleſcente, de oratione dici commode poteſt, comatam orationem ſemper cinadam. Quare nos noſtram malumus, capillis hirtam, globoſam inexpeditam, quàm cum impuritatis, vel nota, vel ſuſpicio-

ſpicione bellè comatam. Alioqui Palladis peplum non reuelaret, ſed à ſacris vti profana repelleretur. Et vt nihil ſint reliqua, hoc eſt veriſſimum, nihil eſſe diuerſum magis ab inſtituto philoſophi, quacunq; in re, quàm quod luxum, aut faſtum aliqua ex parte ſapit. Sicyonios calceos habiles aptoſq; ad pedem dicebat Socrates, ſed Socrati non conuenire. Omnino non eadem ratio ciuilis habitus, & philoſophici, ſicut neq; menſæ, neque ſermonis; vtitur his philoſophus duntaxat ad neceſſitatem, vtitur ciuilis homo etiam ad gratiam: quam & hic ſi neglexerit, non ciuilis; & ille ſi affectauerit, non erit philoſophus. Si poſſet Pythagoras viuere ſine cibo, holeribus etiam parceret; ſi ſua ſenſa aſpectu, aut demum minore, quàm ſermonis opera explicare, omnino non loqueretur, tantum abeſt vt linguam poliat, & exornet. Quod vel ob id cauendum nobis, ne illectus cute medicata lector demoretur ad eam, ad medullam, & ſanguinem non peruadat, quem ſubeſſe ſæpe ceruſſato ori infectum vidimus. Vidimus inquam in hiſce omnibus, quibus propterea in vſu venit, cum nihil ſit intus non inane, & vanum, detinere lectorem in prima facie, modulatu vario, atq; concentu: quod ſi fecerit philoſophus, clamabit Muſonius non philoſophum loqui, ſed tibicinem canere. Non ergo nobis vitio detur id non feciſſe, quod feciſſe vitium erat. Quærimus nos quidnam ſcribamus, non quærimus quo-

modo: imò quomodo quærimus, vt ſcil. ſine pompa, & flore vllo orationis, quam nolumus vt delectabilis, venuſta, & faceta ſit, ſed vt vtilis, grauis, & reuerenda, vt maieſtatem potius ex horrore, quàm gratiam ex mollitudine conſequatur. Non expectamus theatri plauſum, quod aures demulſerit æquabilis clauſula, vel numeroſa, quod hoc ſit ſalſum, illud ſit lepidũ; ſed expectamus paucorum potius præ admiratione ſilentium, introſpicientium penitus aliquid, aut de naturæ adytis erutum, aut de Iouis aula ad homines adductum; tum vel aliquid ita argutũ, vt defendendi, ita defenſum, vt arguendi non ſit locus. Admirentur præterea nos ſagaces in inquirendo, circumſpectos in explorando, ſubtiles in contemplando, in iudicando graues, implicitos in vinciendo, faciles in enodando. Admirentur in nobis breuitatẽ ſtyli fœtam rerum multarũ, atq; magnarũ. ſub expoſitis verbis remotiſſimas ſententias, plenas quæſtionum, plenas ſolutionum, quam apti ſumus, quam bene inſtructi ambiguitates tollere, ſcrupos diluere, inuoluta euoluere, flexanimis ſyllogiſmis & infirmare falſa, & vera confirmare. His titulis ô Hermolae vindicauimus hucuſq;, & vindicaturos poſthac ab obliuione memoriã noſtram non dubitamus. Quod ſi vulgo (vt dicis) habemur ſordidi, rudes, inculti, hoc nobis ad gloriam eſt, non ad contumeliam. Vulgo non ſcripſimus, ſed tibi, & tui ſimilibus. Nec aliter

quam

quam priſci ſuis ænigmatis, & fabularum inuolucris arcebãt idiotas homines à myſteriis; & nos conſueuimus abſterrere illos à noſtris dapibus, quas non polluere nõ poſſent amariori paulum cortice verborum. Solent & qui theſauros occultare volunt, ſi non datur ſeponere, quiſquiliis integere, vel ruderibus, vt prætereuntes non deprehendant, niſi quos ipſi dignos eo munere iudicauerint. Simile philoſophorum ſtudium celare res ſuas populum, à quo cum nõ probari modo, ſed nec intelligi illos deceat: non poteſt non dedecore habere aliquid quæ ipſi ſcribunt, theatrale, plauſibile, populare, quod demum multitudinis iudicio accommodare ſe videatur. Sed vis effingam ideam ſermonis noſtri? Ea eſt ipſiſſima, quæ Silenorum noſtri Alcibiadis. Erant enim horum ſimulacra hiſpido ore, tetro, & aſpernabili, ſed intus plena gemmarum ſupellectilis raræ; & precioſæ. Ita extrinſecus aſpexeris, feram videas; ſi introſpexeris, numen agnoſcas. At, inquies, non ferunt aures nunc aſperam, nunc hiulcam, ſemper inconſonam texturam, non ferunt barbara nomina, ipſo etiam penè timenda ſono. O delicate cum accedis choraulas, & citharœdos, pone te in auribus; cum vero philoſophus, auoca à ſenſibus, redeas ad teipſum in animi penetralia, mentiſq; receſſus. Aſſume illas Thianei aures, quibus cum omnino non erat in corpore, nõ terreſtrem Marſiam, ſed Apollinem cæleſtem

diuina cithara vniuerſi melos ineffabilib. temperantem modis exaudiebat. His auribus philoſophorum verba ſi delibaueris, mellea tibi ad Neſtoris inuidiam eſſe videbuntur. Sed has ſinamus nimio plus aſſurgentia. Profectò faſtidire in philoſopho ſubtiliſſime diſputante minus concinnam elocutionem, non tam delicati ſtomachi eſt, quam inſolentiæ. Neq; eſt aliter, ac ſi quem in Socrate de moribus docente offendat, aut laxus calceus, aut toga diſſidens, & ſectum praue ſtomachetur ob vnguem. Non deſiderat Tullius eloquentiam in philoſopho: ſed vt rebus, & doctrina ſatisfaciat. Sciebat tam prudens, quam eruditus homo noſtrum eſſe componere mentem potius quam dictionem, curare, ne quid aberret ratio, nõ oratio. Attinere ad nos ἐν διαθέσει λόγον, [in affectu orationem] *non attinere τὸν ἐν προφορᾷ* [in eloquẽtia, ſiue enunciatione.] *Laudabile in nobis habere Muſas in animo, & non in labris; ne quid in illo vel per iram ſonet aſperius, vel per libidinem eneruatius. Deniq; ne qua ſit diſcors à genuina ipſa, qua temperatus eſt modulabiliter harmonia, quam Plato cum intelligeret, theatrali iſta & poetarum ſæpè corrumpi, à repub. ſua poetas omnes eliminauit, gubernandam autem philoſophis reliquit, mox certe ſi per laſciuiam diſſerendi poetas fuerint imitati, exilio condemnandis. At inſtabit Lucretius, & ſi non egeant per ſe philoſophiæ cõmentationes amœnitate dicen-*

di, per

di, per eius tamen adhibitionem diſſimulandã eſſe ipſarum rerum auſteritatem; ſicut abſynthia per ſe pellunt morbos, melle tamen illinuntur, vt puerorum ætas improuida ludificetur. Hoc forte tibi faciendum erat, ô Lucreti, ſi pueris ſcribebas tua; ſi vulgo, faciendum vtiq; tibi, qui nõ abſynthia modo, ſed meraciſſima toxica propinares. Sed longe alia nobis habenda ratio, qui vulgus (vt ante diximus) non allectare quærimus, ſed abſterrere, nec tetra abſynthia, ſed nectar propinamus. Sed contendet Lactantius ſatis conſtare in auditorum animos, vel ſeniorum influere potentius veritatem, & vi ſua inſtructam, & luce orationis ornatam. Si fuiſſes ô Firmiane, tam frequens in ſacris literis, quam in fictis litibus fuiſti, & hoc non dixiſſes; & noſtra non minus bene fortaſſe confirmaſſes, quã deſtruxeras aliena. Dic quæſo quid mouet fortius, & perſuadet, quam ſacrarum lectio literarum? Non mouent, non perſuadent; ſed cogunt, agitant, vim inferunt legis rudia verba, & agreſtia, ſed viua, ſed animata, flãmea, aculeata, ad imum ſpiritũ penetrantia, hominẽ totũ poteſtate mirabili transformantia. Periclis orationibus elaboratis, & luculentis nihil ſe commoueri inquit Alcibiades; ſed Socratis verbis nudis, & ſimplicibus. Addit etiã, ſi ſint inepta, rapi in furorem, extra ſe poni, & velit & nolit. faciendũ ei, quod ille præceperat. Sed quid perdo verba, in re confeſſa? ſi non deſipit auditor à

fucato ſermone, quid ſperat aliud quã inſidias? Tribus maxime perſuadetur, vita dicentis, veritate rei, ſobrietate orationis. Hæc ſunt Lactanti, quæ philoſopho fidem conciliabunt: ſi bonus fuerit, ſi veridicus, ſi id genus dicendi appetens, quod non ex amœnis Muſarum ſiluis, ſed ex horrendo fluxerit antro, in quo dixit Heraclitus latitare veritatem. At dicet quiſpiam: Age amice, examinemus hæc depoſita contentione. Reuerendum quiddam atq; diuinum per ſe eſt ſapientia, nec exotico quoquam eget ornatu; ſed qua inuidia & hunc accedere? Quis negat, quæ per ſe decent, ſi adornentur, fieri decentiora? Ego amice hoc in pleriſque nego, adeo multa ſunt, quorum ſplendorem, ſi quid adiunxeris, elumines, & non illuſtres, ita ſunt ſcil. in ſua natura optimo ſtatu, vt demutari ab illo niſi in peius, nõ poſſint. Marmorea domus picturam non recipit, ſi opus albarium ſuperinduxeris, demas de dignitate de pulchritudine. Nõ aliter & ſapientia, & quæ tractantur à philoſophis, tectorio non clareſcunt, ſed offuſcantur. Quid plura? Nonne vulgatum bonas formas ceruſsâ deuenuſtari? in vniuerſum quicquid pulchri ſuperimponas, celat quod inuenit; quod affert ſecum illud oſtentat. Quare ſi quod prius fuerat aduentitia præſtat, iacturam fecerit illud quicquid eſt non lucrum. Ob eam cauſam nudam ſe præbet philoſophia, vndiq; conſpicuam, tota ſub oculos, ſub iudicium venire geſtit, ſcit ſe

habere

habere unde tota undiq; placeat. Quantum de ea veles, tantum de forma veles, tantũ de laude minuas, ſinceram, & impermixtam ſe haberi vult, quicquid admiſceas, infeceris, adulteraueris, aliã feceris, ſtat puncto inſectili & indiuiduo Quapropter nec ludendum tropis, nec verbis aut nimiis luxuriandũ aut translatis laſciuiendum, aut factitiis audendũ in re tam ſeria, tanti diſcriminis, in qua demere, addere, demutare aliquid ſit flagitium. At, inquies, age damus hoc vobis, vt non ſit veſtrũ ornate loqui, ſed veſtrum eſt certe, quod nec praſtatis, vt Latine ſaltẽ, vt ſi non floridis, ſuis tamen verbis res explicetis. Non exigo à vobis orationem comptam, ſed nolo ſordidam, nolo vnguentatam, ſed nec hircoſam Non ſit lecta, ſed nec neglecta. Non quarimus vt delectet, ſed querimur quod offendat: bene habet iam ſcilicet ad nos deficis. Sed amabo incognoſcam⁹ quid iſthec ſit Latinitas, quam ſolam dicitis debere philoſophos, & non perſoluere: ſi dicendo incurrat exempli cauſa, à Sole hominem produci, cauſari hominem noſtrates dicent. Clamabis actutũ hoc non eſt Latinum hucuſq; vere, non eſt Romane dictũ, hoc vero verius, igitur non recte, peccat argumentum. Dicet Arabs eandem rem, dicet Ægyptius, non dicent Latine, ſed tamẽ recte. Aut enim nomina rerũ arbitrio conſtant, aut natura, ſi fortuito poſitu, vt ſcilicet communione hominum in eandem ſententiam conueniente, quo ſanxe-

ſint vnũquodq; nomine appellari, ita apud eos recte appelletur: quid prohibet hoſce philoſophos quos nuncupatis barbaros, conſpiraſſe in vnam dicendi normam, apud eos non ſecus ſanctam, ac habeatur apud vos Romana? Illam cur rectam non appelletis, appelletis veſtram, nulla eſt ratio. Si hæc impoſitio nominum tota eſt arbitraria, quod ſe dignari illam Romani nominis appellatione non vultis, Gallicam vocetis, Britannicam, Hiſpanam, vel (quod vulgares dicere ſolent) Pariſienſem. Cum ad vos loquentur, cõtinget eos pleraq; rideri, pleraq; non intelligi. Idẽ accidet vobis apud eos loquẽtibus, Ἀνάχαρσις παρ' Ἀθηναίοις σολοικίζει. Ἀθηναῖοι δὲ παρὰ Σκύθαις, *id eſt,* Anacharſis apud Athenienſes ſolœciſmum facit, Athenienſes apud Scythas. *Quod ſi nominũ rectitudo pendet ex natura rerũ, debemusne rhetores, an philoſophos, qui rerum omnium naturam ſoli perſpectã habent, & exploratã de hac rectitudine conſulere? Forte quæ aures reſpuunt, vtpote aſperula, acceptat ratio, vtpote rebus cognatiora. Sed quid oportuit nouare eos linguam, & ſi nati erant inter Latinos, non Latine loqui? Non poterant illi ô Hermolae, dum legebant in cœlo fatorum leges euentorum notas, ordinem vniuerſi: legebant in elementis naſcendi vices, & obeundi ſimplicium vires, mixtorum temperaturas. Non poterant, inquam, eodem tempore in Cicerone, in Plin. in Apuleio Romana lin-*

gua

guæ proprietates, leges, obſeruantias adnotare. Quærebant quid abhorrens, quid receptum in natura, quid à Romanis interea non curabant. Verumenimuero iam te loco meliore ſtatuo, do tibi eloquentiam, & ſapientiam mutuo nexu inuicem conſpiraſſe. Abiunxerunt philoſophi ſapientiam ab eloquentia; abiunxerunt hiſtorici, rhetores, poetæ quod deflet Philoſtratus, eloquentiam à ſapientia. Hos tu victuros celebri fama minime dubitas, illos nonniſi in pœnam & contumeliam. Vide quid agas, indiſertam mauult Cicero prudentiam, quam ſtultā loquacitatē. Non quærimus in pecunia, qua moneta percuſſa ſit, ſed qua materia cōſtet. Nec eſt qui purum aurum non malit habere ſub nota Teutonum, quam ſub Romano ſymbolo factitium. Peccāt qui diſſidiū cordis & linguæ faciunt, ſed qui excordes toti ſunt lingua, nonne ſunt mera (vt Cato ait) mortuaria gloſſaria? Viuere ſine lingua poſſumus forte non commodè, ſed ſine corde nullo modo poſſumus. Non eſt humanus, qui ſit inſolens politioris literaturæ. Non eſt homo, qui ſit expers philoſophiæ. Prodeſſe poteſt infandiſſima ſapientia, inſipiens eloquentia, vti gladius in furentis manu, nō obeſſe maxime non poteſt. Ergo inquies & ſtatua non à figura, ſed à materia commendatur. Et ſi Chœrilus eadem quæ Homerus, & de eiſdē Maximus, ac Vergil. ceciniſſent, futurum erat vt æque illi, atq; iſti inter poetas reciperentur. Non-

ne vides diſparilitatem ſimilitudinis? Illud & nos aſſeueramus, à ſpecie rem æſtimari, non ex ſubiecto. Eſt enim à ſpecie res id quod eſt; ſed alia ſpecie quippiā inter philoſophos, alia inter poetas recipiendus. Scribat Lucretius de natura, de Deo, de prouidentia; ſcribat de iiſdem ex noſtris quiſpiam, ſcribat Ioannes Scotus, & quidem carmine vt ſit ineptior. Dicet Lucretius rerum principia atomos, & vacuum, Deum corporeum rerum noſtrarum inſcium temere omnia fortuito occurſu corpuſculorum ferri ſed hac Latine dicet, & eleganter. Dicet Ioannes, qua natura conſtant ſua materia, ſpecieq; conſtitui, eſſe Deum ſeparatam mentem, cognoſcētem omnia, omnibus conſulentem. Nec propterea quod vniuerſa etiam infima videat, ac moderetur, è ſua pace minimū dimoueri, ſed quod dici ſolet, κατιόντα μὴ κατιέναι. [i. deſcendentem non deſcendere.] *At dicet inſulſe, ruditer, non Latinis verbis. Quaſo quis in dubium reuocet, vter poeta melior, vter philoſophus? Extra omnē eſt controuerſiam, tam rectius Scotum philoſophari, quàm ille loquitur ornatius. Sed vide quid differāt: huic os inſipidū, illi mēs deſipiens. Hic Grammaticorū, ne poetarum dicam, decreta neſcit; ille Dei atque naturæ. Hic infantiſſimus dicendo ſentit, ea qua laudari dicendo ſatis nō poſſunt; ille fando eloquentiſſimus eloquitur nefanda. Hac illi fortaſſe afferēt Hermolae chariſſime, in defenſionem ſua barbariei,*

barici, aut quæ ſunt ſubtilitate multo fortaſſe meliora. Quorũ ſententiã nec ego planè accedo, nec ingenuo cuiquam & liberali accedendum puto; ſed exercui me libenter in hac materia, tanquã in ſami, vt qui quartanam laudant, cũ vt ingeniũ periclitarer, cum hoc conſilio, vt veluti Glauco ille apud Platonem iniuſtitiam laudat, non ex iudicio, ſed vt ad laudes iuſtitiæ Socratem extimulet. Ita ego vt eloquentiæ cauſam à te agi audiam, in eam licentius repugnãte paulisper ſenſu, atque natura inuectus ſum; quam ſi vel negligendam, vel poſthabendã barbaris exiſtimarem, nõ ab illis ad eam, quod nuper feci, ad Græcos literas, ad tuum nunquam ſatis laudatum Themiſtium penè totus defeciſſem. Quamuis (dicam libere quod ſentio) mouent mihi ſtomachum Grammatiſtæ quidam, qui cum duas tenuerint vocabulorum origines, ita ſe oſtentant, ita venditant, ita circumferũt iactabundi, vt præ ſeipſis pro nihilo habendos philoſophos arbitrẽtur. Nolumus, inquiũt, haſce veſtras philoſophias. Et quid mirum? nec Falernum canes. Sed nos hac fini epiſtolam claudamus. Si decus aliquod, nomenque ſibi promeruerunt barbari illi ſola rerum cognitione, non eſſe facile dictu, quem locum, quid laudum tu tibi vendices, qui ſis inter philoſophos eloquentiſſimus, inter eloquentes, vt dicam Græcè, φιλοσοφώτατος. Florentiæ. 3. Nonas Iunias.

M.CCCCLXXXV.

HERMOLAVS BARBARVS Ioanni Pico Mirandulæ ſuo, S. D.

5.

EXpectabam quidem iſthinc vſuras aliquas omnino ex iis literis, quas ſuperioribus diebus ad te dediſſem; ſed tu eas (qua tua liberalitas eſt) etiam in ciuilibus, & immodicis remunerandas eſſe cenſuiſti, non epiſtolam reſcribens, ſed volumen fere iuſtum. Ea mihi res, vt par erat, attulit incredibilem voluptatẽ, quod videbam te quanquã occupatiſſimum, delectari lectione literarũ mearũ, adeo vti ne minima quidem in iis, & friuola præterire inexplorata patiare: id quod ego nuper ex hac epiſtola tua facile animaduerti. Nam cũ ipſe in quodam literarum ad te mearũ angulo quaſi aliud agens & in trãſcurſu philoſophos æui noſtri barbaros inſectatus eſſem, quib. te quoque infenſum eſſe factum, & nuncium remiſiſſe ſcriberes, occaſione hinc arrepta litem, & controuerſiam veterem inter nos & illos de genere dicendi philoſophorum multis millibus verſuum comprehẽſam, & explicatam, opus elegans, eruditum, elaboratum ad nos miſiſti, perfectum celeritate tanta, vt niſi quod opes ingenii tui perſpectiſſimas habebam, crediturus fuerim paratum fuiſſe tibi pridem hoc argumentũ, vt ad primam quamq; occaſionẽ proferre poſſes. Sed vt ea mihi res & feſtiuior, & iucundior eueniret, homo

lepi-

lepidiſſimus, humaniſſimus Latiniſſimus; barbaros contra Barbarum defendis, vt hoſtis *pro* hoſte, ſocius *contra* ſociū, *ipſe* cōtra teipsū ſtare, *patrocinariq; ſimulares. Illud ſanè plurimum me delectat, quod ſub ſpecie defenſionis exitialiter iugulas, quos defēdis. Primùm, quod hoſtes eloquentiæ tueri ſe, niſi per eloquentes viros non poſſunt, quaſi mancipia, quaſi bruta; deinde, quod ſi te patrono, te vindice, te aduocato non elabuntur, neq; colluctari, neq; tergiuerſari præterea poterunt. Proinde ab amicis quos habeo Patauii, certior factus ſum, apologiam tuam, quæ Scytharum & Teutonum eſt inſcribi cœpta, quaſi Typhonis, & Eumenidum laudatio moleſtiſſimam accidiſſe maiori eorum parti, quos defendis: aliis aliter factum tuum interpretantibus. Nam vobis quibus cū verbo litigas, corde ſentis, gratiſſimam omnibus rem feciſti, quia & ductum, & emphaſim intelligim⁹,* Ἀλλὰ μὴν γὰρ Λεύκων, ἄλλα, ὁ Λεύκωνος υἱός. [i. Alia n. Leucon, alia vero Leuconis fili⁹.] *Alioquin* transfugā *appellare te poſſemus, ſi quemadmodum ſcribis, etiā ſentires. Quanquam vt tecū iocer, ſi transfuga non es, præuaricator ſis oportet, qui parietes duos linas, & cauſam quā ſuſceperis ſchemate corrūpis. Nihil enim intereſt, quacunque ratione barbaros clientes tuos prodas. Quod autem ſchema callidius adire poteras, quàm reos eloquentiæ confitentes, & noxios eloquentia cona-*

ri ſumma defendere? idq; rationibus quas vel ipſi facillime diluant, quos tueris; modo ſi quis eſt ex illo grege, qui poſſit ea capere quæ dixiſti, tanto cultu prædita, tot luminibus, tot emblematis oculos adeuntium ſtrigentia, adde tot ſententias prurientes, tam multas hiſtorias & exempla remetioris doctrinæ, quaſi floſculos, & omnino ϑάλασσαν ἀγαθῶν, [i. mare bonorũ] *ad quæ ſi qui ſunt ex illis paulo minus aſini, volebam dicere* ἄμουσοι [inelegãtes] *auriculas tantum mouent, cæteri diffugiunt, reſpuũt; deteſtantur. Quorum è numero vnus aliquis à gymnaſio Patauino (nihil confingo Pice, ridiculum omnino; ſed veram hiſtoriam denarro) audaculus & inſolens, cuiuſmodi fere ſunt, qui literas humaniores & odio, & ludibrio habent: Picus, inquit; iſte quiſquis eſt, Grammaticus opinor; paruo pedi calceos magnes circumdedit. Quid enim opus eſt tam multis rhetoriis? aut quid ranis propinat? addidimus ipſi, & quidem Seriphiis. Ecquid eſt, inquit, tam ſtolidus; atq; ſenſu carens, qui patronum hunc egregium cum altero quiſquis eſt nephario Grammatiſta colludere non intelligat? Mihi quidem videtur flere ad tumulum nouercæ; nullam homini fidem habeo. Accedit quod nec prima huius cantionis, nec media, nec poſtrema teneo, non ſecus Hercule, quam ſi Græce nos vel Ægyptie defenderet, & omnino litoribus loquitur. Sed finge patrocinium eius fidele: ſi vincimur, male factum;*

factum; ſin vincimus, peſſime. Futurum enim eſt uti non iure noſtro erepti, ſed eloquentia vitibus dicamur, cui ſumus, & ſemper eſſe voluimus infenſiſſimi. Quid autem poteſt ingenuo moleſtius accidere, quam ei vitam, & ſalutem debere, quem ſublatum, & perditum velit? Atque iſte ipſe noſter inopinatus, & magnus patronus ſi ſuperabitur; quoniam ſuperari eum eloquentia non poſſe prædicant, ratione ipſa ſuperatus, & veritate putabitur; ſin ſuperabit (quod abominor) deficiet ad ſuos illiso, decus hoc & victoriam eloquentiæ ſuæ tribuet. Malo non defendi, quam hoc periculo defendi, ſuſpectum mihi hoc hominum genus eſt. Lepori canis fauet: intēpeſtiua beneuolētia (*n ſcio qui poeta dixerit*) nihil à ſimultate differt. *Iam quis vnquam hominem ſic defendit, vt ea quæ dicuntur, intelligat ſolus accuſator? Aut quis ita cauſam ſuā agi patiatur, vt is qui ſententiam eſt laturus, ex aduerſa parte iudex idem & arbiter coeptandus ſit? Ita ne reiectioni quidem locus eſſe poſſit, vt conditione ſimus peiore futuri multo, quàm fabri, quam mancipes tabernarū, & inſtitores, & venalitii. Sed audeo eum exemplis, hiſtoriis, fabulis, teſtimoniis poetarum vti nec enim percipio ipſe quæ pro nobis ſcripſit. Quod ſi hæc vera ſunt, miſeri quò recidimus? Adeon rem rediſſe, vt tenere iura noſtra per fabulas, & apologos oporteat? At vero eſſe, vbi & hypotheticus, & indu-*

ctionibus, & enthymematis agatur. Quidni? Philoſophus ſum, apodixin deſidero, cætera oratorib. relinquo. Dices non omnia poſſe per apodixin doceri, probabilibus interim locum eſſe. Reuocatur ergo res ad aleam, probabilia multa contra nos, pro nobis item multa, quis arbitrabitur? Finge dictum eſſe ab iſto philoſophiam rebus conſtare, verborum pompa nihil indigere. Credo enim hanc eſſe ſummam omniũ, quæ pro nobis dicantur. Contra illi philoſophiam, quæ ſit munus diuinum, ſanctum, religioſum, religioſe adiri oportere, manibus non illotis, ſed puris ſed nitidis ſermone caſto, non ſpurco, non lutulento contrectari. Vtrumque probabile, tam illud prius, quæ ſua vi polleant, extrariis non egere, quam hoc poſterius, rem nobilem, & eximiam, & viſendam ſordidis verbis, & ignobilibus inquinari, contaminari, pollui non debere. Vendibilius hoc fortaſſe, non quod philoſophia ſine verborum delectu pellucentium, & nitentium deſinat eſſe ſummum bonum ſed quemadmodum numina, quanquam nihil indigent humanis opibus, tamen & donari, & coli volunt: ita philoſophia ornari ſe non modo patitur, ſed amat inquiunt, & laborat. Deo perfectius, abſolutius nihil eſſe, nuſquam tamen plus auri, plus argenti, plus marmoris, plus precioſæ veſtis, plus gemmarum, quam in templis, & in altaribus conſpici. Non igitur licere deos colere, philoſophiam nefas eſſe. Nouerunt

runt

ſunt enim & oratores locum à repugnantibus, & contrariis; eoq; vel frequentiſſime vtuntur, qui eſt inter omnes (vt ipſi prædicant) inſtantiſſimus, & acerrimus. Quid autem ſit inſtans, & acer ſermo, nihil docent; ſed nos ad Ariſtotelem nunquam à nobis lectum, nunquam legendum remittunt. Iam ne illi quidem philoſophos eloquentibus poſtponunt. Non enim tam parum pudentes ſunt. Sed philoſophos eloquentes infantibus præferunt. Nempe, quia plus ſit bonis duobus eſſe præditum quam vno. Dicunt enim hoc argumentum à toto duci: Themiſtium id eos docere, quem è Græco in Latinum vertiſſe gloriantur. Nam totum & quantitatis eſſe, quantitatem porrò aliam numeri, aliam modi faciunt. Quia verò nos argumento reſpondebamus (ſæpe enim cum iſta grammatiſtarum, & nebulonum manu congredior) alterutrum duorum aut eloquentiam bonum non eſſe, aut bonum quidem eſſe. Cæterum nihil attinere ad eam de philoſophia, vtiq; non plus quam ad ſutoriam, ſtatuariam, excuſoriam, vtramque diſiunctionis partem longiſſimo, & profundiſſimo riſu exceptam amoliuntur, & diluunt in hunc modum. Primum quod philoſophia omnis bonum ſit. Rhetoricen porrò philoſophiæ partem eſſe teſtari Peripateticos omnes ferè contendunt. Speciem enim eſſe ciuilis ſcientiæ Rhetoricen Ariſtoteli credendum eſſe, qui hoc dicat. Hoc genus interpellatio-

nem ab Ariſtotele vocari affirmant eam, quæ generaliter obnunciet, & ad primam tantum ſyllogiſmorū figuram pertineat: ſicut eam quæ particulariter concipitur, in figuram ſummam. nec aliter reponi poſſe. Hoc ego verum ſit, an contra, neſcio: nec enim Ariſtotelem vbi hoc dixerit inuenio, ſed ſatis intelligitur argumentum à genere ſumptum eſſe. Quanquam dicat hæc Ariſtoteles portenta, nec ne, ipſi parum laboramus. Quandoquidem philoſophi eius omnes ferè libri nimiam propter obſcuritatem à nobis deſerti ſunt, ab illis, vt jactant, occupati: propterea nos qui boiillas edimus, & ſuillas, quique pomenta nobis hæc delicatos, & ociosos homines ſuffurari facile paſſi ſumus, congreſſum hunc in Ariſtotele, quaſi ſcopulum vitamus, in cætera pertinaces, & imperterriti. In altera porrò diſiunctionis parte ſic eludimur, ſi ad rhetoricen philoſophia nihil pertinet, nec animal ad hominem. Pertinet autem animal ad hominem, quis hoc non viderit? ad rhetoricen ergo philoſophia pertinet, ſiue quaſi partem, ſiue quaſi formam, & ſpeciem, quod & magis probant. Reſpondi, philoſophia partem eius eſſe, quam practicen vocamus, non eius quam theoriten. Studebamus, inquiunt, vobis hoc exprimere. Philoſophi vultis eſſe dimidiati, ſemiperfecti, mutili, Rhetoricen philoſophiæ partem eſſe conceditis, & tamen fœdum, & turpe ducitis Rhetoricen à philoſopho teneri,

teneri, ſine qua philoſophus perfectus, & cumulatus nemo ſit futurus. Cui enim deſit aliquid, hoc perfectum, & conſummatum eſſe non poſſe; alioquin ſi philoſophia omnis ad animi noſtri perfectionem pertinet, Rhetorice non pertinet: ſyllogiſmum figura ſecunda necti, qui ſit elenchus, philoſophiam aliquam non eſſe philoſophiam; quod genus ex contra poſitis *appellatum ab Ariſtotele p imo volunt. Quod ſi animus eloquentia perficitur, quæ inuidia eſt contendere philoſophum eundem, & eloquentem eſſe non oportere? His quaſi cumulum quendam, & corollarium hoc addebant.* Valeat au. horitas, & exempla maiorũ. *Ariſtotelem, & Platonem, quorum ſectam, & placita profitemur, eloquentiſſimos viros fuiſſe, nihil vt ſit oratione illorũ ſuauius, purius, luculentius. Proinde qui philoſophiam cum eloquentia pugnare dicerent: quia rhetoris officium aliud non eſſet, quàm d. cipere, quam mentiri, calumniis euidentẽ eſſe, & quæ Peripateticũ nihil ſapiat, & quæ ignorare videatur inter oratorem & ſophiſtam quid interſit: quod diſcrimen in Topicis, & Rhetoricis Ariſtotelem reddidiſſe perhibent. Nec minus auide cauillari, qui dicant orationẽ in philoſopho mollem, & delicatam eſſe non oportere, quaſi ſit aliquis qui hoc requirat in philoſopho, quod ne in oratore quidem feratur. Sed quẽadmodũ oratio luxu diffluẽs, atq; fracta, ſic ſqualoroſa, illuuioſa, lutulenta, ſor-*

dida grauitatem, & maieſtatem philoſophiæ comminuunt; medium quendam tenorem, & filum dicendi probant. Atticam volunt eſſe, non Aſiaticam, non Germanicam, ſicut neque menſam. Diſplicet Cynica, diſplicet Perſica; ſumptuoſa hæc, illa ſordida; placet frugi; ſic oratio. Propterea ridendos eſſe, qui tam licenter in re confeſſa mentiantur, dicentes orationem, qua philoſophi modo vtuntur, ſetoſam, & ſqualidam, & horrentem venerationis cuiuſdam, & maieſtatis plenam eſſe. Iam hic ego fateri verum adigor; nam impudens mendacium ne in patrono quidem & aduocato ferimus. Si ſermo noſter ſordidus non eſt, non video quod genus dicendi ſordidum eſſe poſſit. Aut ſi hunc horrorem, & maieſtatem habet, eundem habebit & cerdonum & ruſticorum oratio. Nec enim cultius ipſi loquimur, quàm cerdones; & populus vernaculo melius vſuri, quàm ſic Latino. Aliterne loquuntur agrarii ſacerdotes, & pædagogi, tabelliones, & formularii, quam nos loquamur? Quis tamen vnquam in illorum ſermone religionem, & maieſtatem notauit? Nec minus intemperanter verſari, qui teſtimonio Ciceronis contra ſe nitantur ſcribentis quodam loco; & tamen à philoſopho ſi afferat eloquentiam, non aſperner, ſi non habeat, non admodum flagitem. Nec enim potuiſſe maximum oratorem, qui ſententiam Epicuri contemſeret, aliter reſpondere Lucio Torquato, qui ſic di-

ſis dixiſſet: Sed exiſtimo te ſicut noſtrum triarium minus ab eo delectari, quod iſta Platonis, Ariſtotelis, Theophraſti orationis ornamenta neglexerit. Nã illuc quidem adduci vix poſſum, vt eá quæ ſenſerit ille tibi non vera videantur. *Tum Cicero:* Vide quantum fallere. Torquate, oratio me iſtius philoſophi non offendit. Nam & complectitur verbis quod vult, & dicit plane quod intelligam: & tamen à philoſopho ſi afferat eloquentiã, non aſpernet; ſi non habeat, non admodum flagitem. Re mihi non æquo ſatis fecit. *Hæc illum nõ tam ex animi ſententia, quam ad hominem dixiſſe. Multa enim in diſputando non plus ex animi ſententia dixi, quam vel captandi, vel molliendi gratia, vel docendi. Alioquin multos in Cicerone locos eſſe, ex quibus id commonſtrant. Primum eodem libro De finibus.* Sed ex eo, *inquit*, credo quibuſdam venire vſu, vt abhorreant à Latinis, quod inciderint in inculta quædam, & horrida, de malis Græcis Latine ſcripta deterius; quib. ego aſſentior, dum de eiſdem rebus ne Græcos quidem legendos putẽt. Res vero bonas, verbis electis grauiter, ornateque dictatas quis nõ legat? *Item alicubi;* Philoſophiã, *inquit*, iacuit ad hanc ætatem, nec vllum habuit lumen literarum Latinarum, quæ illuſtranda, & excitanda nobis eſt. In

quo, *inquit*, eo magis nobis elaborandum eſt, quod multi iam eſſe libri Latine dicũtur ſcripti inconſiderate ab optimis illis quidẽ viris, ſed parũ eruditis. *Fieri autẽ poteſt, vt recte quis ſentiat, & id quod ſentiat, polite eloqui nõ poſſe; ſed mandare quenquã literis cogitationes ſuas, qui eas nec diſponere, nec accurate illuſtrare poſſit, nec delectatione aliqua allicere lectorẽ, hominis eſt intemperatè abutẽtis & otio, & literis. Itaq; ſuos libros ipſi legunt cũ ſuis, nec quiſquam attingit, præter eos qui eandem ſcribendi licentiã ſibi permitti volunt. Mille alios eſſe locos, quibus hoc oſtendant, tam vbi nouitatẽ verbi non ſatis apti fugiendã eſſe Cicero præcipiat, quam vbi commoditatem in dicendo non negligendã cõtendat.* Nolim (*inquit*) niſi Latine quidem dici poſſit ſpeciebus, & ſpecierũ dicere. *Heus tu quiſquis es, patrocinij fides vbi? hoc tu defendere appellas, non prodere teſti denunciare, qui nos iuguletꝰ Sciebas quid is dicturus eſſet perfidia, neſciebas imprudentia teſtẽ citare ſubiectũ ab aduerſario, qui authoritatem habiturus ẽſſet, nõ arguentis modo, ſed etiam confitentis. Quis hoc peccaſſet tantũ non orator? At vero arbitraria eſt vocabulũ non profectũ natura ſed ex aliqua quaſi conuentione hominum, & pactione. Quis hoc negat? ſed & petaſus, & tunica; nemo tamen tunicã pedibus circundat petaſo latus integit. Non omnia quæ placeant, etiam bona eſſe.*

Bra-

Brachatum os Mæcenatum, quaſi Sarmatam, potuiſſe quidẽ ſuis dicere; quoniã arbitraria res eſſet. Sed qui non reprehenderit fuiſſe neminem, vt calceos à ſutoribus, & veſtes ab inſtitoribus ita rationem dicendi ab oratoribus petendam, & condiſcendam eſſe. Quid tam arbitrarium eſt quam leges, quam iura, quam ceremoniæ? Quis tamen ferat hæc philoſophum, quam lubet egregium, quam lubet Deo proximum, vel nouare, vel immutare cupientem? Præſertim nobis, qui de contemplatore modo loquimur, & ab eo practicen diſcludimus, ſine qua homo non philoſophus eſt: inquiunt, ſed ſtupor. Hæc illi neſcio quam vera certe veriſimilia, neq; tamen protinus herbã dedi: eſt enim hic noſter in diſputando mos, rigere ſemper, nunquam dare terga, nunquam manus: confugia ſemper aliqua, ſiue latebras habere, à quibus ne Ariſtoteles quidem ipſe ſi reuiuiſcat, poſſet nos reuellere. Quanquam & hac parte nos inceſſunt, ruſticitatem, & impudentiam appellantes: Natam ex hoc ipſo, quod literas bonas contempſimus; mirum dictu liberalium artium profeſſores, non ſatis eſſe liberalibus literis carere, niſi eas & odiſſent, & omnibus modis laceſſerent: vt nemo ſit liberalibus ſtudiis infenſior, quàm qui liberalium artium doctores vocari volunt. O iocularẽ ambitionem, aliquos eſſe, qui nomine glorientur, rẽ cõtemnant! Quãobrem, inquit hæc ſumma eſt, aut ratione aliquã eu:dẽtem, & ne-

ceſſariam pro nobis habent, aut non habent; ſi habent, preferant hanc quamprimum: hæc vna mihi ſufficit, nec in ea re deſidero patrocinii hominis eloquentis; ſin non habent, loci ſunt cõmunes, & tranſlatitii, non minus contra nos, quam pro nobis fortaſſe valituri; & quod in pari cauſa facilius perſuadent, qui appoſite loquuntur, quam qui contra; & quod præiudiciis clarorum virorum premimur, Ariſtotelis, & Platonis & omnium antiquorum, quos non ſolum philoſophiæ, ſed etiam eloquentiæ præſides; & antiſtites fuiſſe conſtat. Proinde aut quæſtio tota iaceat, aut ſuſcipiatur ab his, qui loqui neſciunt, hoc eſt, qui partibus noſtris & verbo, & animo fauent. Hanc tu quiſquis es, anagyrim (*vt prouerbio medicorum vtar*) ne moueris. *Malumus cauſa tota cadere, quam per te ſeruari: ſatius enim eſt fortiter vinci, quã turpiter vincere. Quandoquidem & ita vinci minus erit moleſtum; & victoria per hoſtes quæſita, dulcis, & ſpecioſa eſſe non poteſt. Hæc Patauinus ille ſimius, quæ omnia ſcripſi ad te libenter, vt intelligeres, nullam tibi popularem auram apud iſtos quæſitam eſſe, plurimã apud nos. Cæterum ſuſcepiſti rem non ſolum (vt ſcribis)* ὑποζυγιώδη, [iumento indigentem] *ſed etiam* ἀδύνατον [impoſſibilem.] *Quid enim eſt aliud* αἰθίοπα λευκαίνειν [Æthiopem dealbare,] *quam rationem philoſophandi barbaram, & ineptam velle defendere? Quid, inquam,*

quam, eſt cotem alere, niſi gratiam expectare ab iis quos ipſa dea Gratia nunquam nouerunt? Quocirca mirum nō eſt (patere tecum in re faceta iocer) ſi non modo nobis contra, quos egiſti, ſed ne illis quoque pro quibus egiſti, cauſam tuam probaris. Ὁ μὲν γὰρ λόγος θαυμαστός, ὁ δὲ λέγων ἄπιστος. [Ipſa quidē oratio admiranda, qui autē dicit non credendus.] *Tu vero (nec enim deſino iocari) credebas ex actione tua barbaris extorquere tritū illud,* Ἄνθρωπος ἀνθρώπου δαιμόνιον, [Homo homini Deus, aut Dæmonium] *ceu per te ſeruatis, & quidem ex inſperato, ſed* αὕτη ἡ μήρινθος οὐδὲν ἔσπασε, [iſtic funis nihil attraxit] *captaſti ventos retibus. Quamobrem moneo te mi Pice,* χερσαῖος ὤν, μὴ ζήτει θάλασσαν· καὶ μὴ Σύρος ὤν, μὴ Συρίζε· καὶ νέους φίλους ποιῶν λῶστε τῶν παλαιῶν μὴ ἐπιλανθάνου. [Terreſtris cum ſis, ne quæras mare: & cum non ſis Syrus, ne Syriſſes; & nouos amicos parans optime, veterumne obliuiſcaris.] *Alioquin feciſti quod liberales & opulenti ſolent,* ὁ γὰρ ἔχων πολὺ τοῦ πεπέρεως, τίθησι κἂν λαχάνοις. [Nam qui multum piperis habet, admiſcet vel holoribus] *Vale. Politianum ſaluta. Venetiis.*

IACOBVS ANTIQVARIVS Bernardo Riccio ſuo, S.D. 6.

Politianus noſter magnus literarum arbiter, immo cēſor, immo aſſertor, id agit quod

diuini hominis ſimulacro: cui publice ſerta, ac thura debeantur. Vale. Mediolani, Nonis Iunij, M.CCCCLXXXXIV.

ANGELVS POLITIANVS
Iacobo Antiquario ſuo, S. D. 7.

EPiſtolam quam tu dederas ad Riccium, protinus vt accepi legendam, Pico miſi; quoniam pertinere magis ad ipſum, quam ad me viſa eſt, vt in qua laudor ego abs te, nihil ob aliud, niſi quia Picum laudo: quod qui non facit, aut omnino brutus, aut inuidus eſt. Scripſit igitur homo omnium gratiſſimus, & ipſe ad te hanc epiſtolam ſtatim, quam tibi nunc mitto, doctam (ſicuti videbis) acutam, cordatam, plenamque humanitatis. In qua facile perſpicies, quanti non modo officium tuum, ſed & voluntatem fecerit. Interim conſules tuis pariter, noſtriſque rationibus, ſi laudanti putabis ei credendum, qui mentiri ferè ſit neſcius, etiam in amicorum laudibus. Ego certe me vere laudatum ſoleo credere, quoties à Pico laudor. Multoque nunc verius, quia tecum laudor: niſi (quod opinor potius) in te laudando veras omneis laudes exhauſit, ac iam falſis vtitur, contentus veris in te, quibus abundat. Vale.

JOANNES PICVS MIRANDVla Iacobo Antiquario ſuo, S. D. 8.

INter voluptates, quas cum eram Florentiæ, de Politiani cõſuetudine maximas capiebã, viri mea ſententia noſtro æuo omnium literatiſſimi, non erat illa mediocris, quod tuas ad ipſum epiſtolas graues illas ſemper & eleganteis, vt quamq; accepiſſet, ſtatim mihi dabat legendas, Delectabat in illis me vehementer, & prudentia quædam ſingularis, qua magnis etiam in rebus, negotiisq; tractandis à prudentiſſimis commendaris, & orationis cultus atque ſobrietas. Tum quod in nonnullis honorificam noſtri mentionem faciebas, non ſolum mihi tuæ literæ placebant, ſed in illis quoq; ipſe mihi placebam, ſcilicet teſtimonio tanti viri cedente conſcientia; quæ nonnihil diſſimulans quod ſentiret, quaſi ipſa ſe proderet, non magnopere pugnans, & propemodum volens fallebatur. Ita duplici nomine tibi eram deuinctus, inde tuæ virtutis, hinc collati ſæpius in nos non officij modo, ſed beneficii. Cogitaui non ſemel agere tibi gratias per epiſtolas, ne forte parum gratus, aut ne tecum ruſticus exiſtimarer. Verum cum tu, Politianusque noſter pulcherrimum quoddam inter vos literarum commercium exerceretis, nolui Muſis importuna Pica obſtrepere, quaſique male vocalis anſer, alterne ſibi concinentes olores inter turbare, alioqui tibi animũ noſtrum

noſtrum per Politianum ipſum patere ſciebam. Tum conſcius infantiæ meæ, interprete libens vtebar eloquentiſſimo. Nunc ab ipſo miſſæ ad nos tuæ literæ ſunt, quas ad Bernardum Ricciũ nuper dediſti, iuuenem ingenioſum; in quibus tantum tribuis mihi, quantum nec optare auſim, nedũ mereri me credam. Rupit officij magnitudo noſtrum hactenus, neſcio an ciuile, certe non ſuperbum ſilentium. Nec potui tibi non agere gratias immortaleis, non quod premas me laudibus immodicis, quas non agnoſco; ſed quod ita me ames, vt tuum illud alioqui conſtans robuſtumque iudicium, tantopere tamen in nobis ſub amoris pondere vacillauerit. Debeo igitur tibi ſupra quam vel ego poſſim perſoluere, vel tu facile credere. Nec eſt quicquam tam arduum, tam difficile, quod non æque pro tua dignitate ſim facturus, ac pro mea ſalute. Tu quidẽ in Politiano me poſſidebas hactenus, nunc vero nihil mutata re, tuis tantum rationibus Pici nomen, quod ſuberat, explicabis. Vale. Ex agro Ferrarienſi, 4. Calend. Iulias, M.CCCCLXXXXIV.

IACOBVS ANTIQVARIVS
Ioann Pico Mirandulæ, S. D. 9.

P*Olitianum merito laudare potes, me non potes: amari abs te cupio, laudari vero puto ineptiſſimum; ſed neque antiquius mihi quicquam eſſe poteſt, quam cum Antiquarium in*

tuis nominibus habes. Debeo enim tibi plurimum, cum mea cauſa, tum magis ſeculi, quod à te tantopere illuſtratum cernimus; adeo vt non dubitem gentilem, atq; cognominem auem tuam à poſteris cõſecratum iri miraculo tenus. Sed ſi Ægyptius figmentis in tegenda rerum fide non delectaris, certe illud palam eſt, quod philoſophantium omnium maximum, viuentium optimum ſcribentium præclariſſimũ nemo eſt qui te non arbitretur. Id ſi inficiaris, caue ne maxima deorum munera penes te depoſita diſſimules, & male habeas. Iſta enim animi ingratitudine, quam in te nullam eſſe nobis olim perſuaſimus, effiteres, vt quicquid ex omni ætate, de viris vnquam clariſſimis fuit prædicatum ſentiremus deſideratũ fuiſſe potius quam compertũ. Nam ſi quicquã vel ſtudio non quæſitum, vel non tributũ à natura, aut à fortuna tibi minus præſtitum fuiſſe cenſes, alium poſt natos homines ſi adeptum oſtendes non Picum tenemus, ſed Phœnicem. Nihil damus auribus tuis, adulationes Graculas odimus ſemper, vera & ſolida eſt gloria tua. Quod animus de te ſentit, lingua depromit. Neque aliter laudauerim quam probem. Nam qui te laudibus proſequendi finem facit, is admirandi rurſus quærit initium. Nec putes quoniã me nuper tuis literis exornaſti teſtimonium à me tibi mutuo reddi. Meipſum nemo melius nouit, quam ego. Ex otio nullã, ex negotio autẽ vel minimam opinionem

vſurpa-

uſurpaui. Principum benignitas effecit, ne omnino in turba deliteſcerem; quibus præterquam fidem & diligentiam quid rependere poſſim non video. Itaq; ſi quid in hoc vitæ meæ inſtituto contigit aliquando, quod tibi placeret, totum illis acceptum refero, qui non ſolum multitudinem ſuorum magnis liberalitatibus extulerunt, verum etiam ſæpe in regna reſtituerunt hoſtes, quos vicerant. Vale. Mediolani, Nonis Auguſti MCCCCLXXXIV.

IACOBVS ANTIQVARIVS Angelo Politiano ſuo, S.D. 10.

D*Ebebam tibi antea quantum ſat erat, nec addere poteram aliquid amori erga te meo: ſed tu viſus es quod non putaram, tuis de meipſo rationibus permultum adiicere, conciliata nuper omnium qui viuunt clariſſimi Pici beneuolentia. Sciebam eum mirum in modum comem eſſe, ſed tam cito fieri poſſe familiarem non credebam. Fecerunt planum id nuper eius literæ quas (vt noſti) ita elegantes expuit, vt homo ad gratiam natus, atque expoſitus, & obuius, quicquid à philoſophis præclarum in omni æuo memoriæ fuerit mandatum, tum ad vitæ inſtitutum, tum ad animi ſui ornamenta libenter uſurpans, vtr ꝙ; philoſophia in admirationem adducta, priſcam illam Barbariæ expultricem eloquentiam reſtituiſſe cenſeatur: neq; aliud magis videatur egiſſe, quam oratorem & philoſophum iuxta bonum atque*

humanum eſſe. Inde quoq; neminem oſtenderet inſoleſcere, niſi agreſtibus moribus conſperſum. Reſcriberem porro nec ne ad eum aliquantulum dubitaui, quoniam tam ſuaue de me conciniſſet. Verebar enim ne de illius opinione in aliorum cenſuram incurrerem, & quem doctum, idoneumq; ad ſcribendum ipſe iudicaſſet, ſi longe aliter eſſe deprehenderent. Sed quanquam nihil tutius ſit quàm ſilentium, hæſitationem tamen euicit meam de memoria nunquam exituri Pici manſuetudo, ad quem quod videbis reſpondeo, verum fides tua mihi ſpem fecit. Nam proculdubio tua opis egemus, tum aduerſus ſciolos, quorum fœtura his temporibus multa contingit; tum præcipue cum eodem Pico, quem orabis, ne literarum condimenta ex me requirat, ſed mea ſingulari aduerſum ſe obſeruantia contentus; Antiquarium inter ſuos habeat, neque antiquari vnquam patiatur ſuſceptæ ſemel amicitiæ legem. Vale. & me ama. Mediol. Nonis Auguſti. MCCCCLXXXXIV.

IACOBVS ANTIQVARIVS Angelo Politiano ſuo, S. D. 11.

Complicaueram iam Politiane literas ad Picum eas ſuperſcripturus, ac illius nomen adiecturus; quid ex omni fortuna, ac etiam virtutum conſummatiſſimi hominis aceruo potiſſimũ deligerem, non occurrebat. Nam ſi

quid

quid ſpeciatim illi tribuiſſem, videbar non habuiſſe rationem reliquæ multitudinis. Itaq; explorata diligenter trutina, nihil magis placuit, quàm felicem appellare illum, in quem dii ſuorum munerum ſinum prorſus effuderūt. Quod omnino haud feciſſem, niſi à te rectè factum cenſeri crederem. Vale. Nonis Auguſti. MCCCCLXXXXIV.

MARSILIVS FICINVS
Angelo Politiano ſuo, S.D. 12.

CONtra multos aſtrologos, qui more gigantum eripere cœlum Ioui, tā fruſtra, quàm impie moliuntur, merito & Picus alumnus Palladis, & tu miles Herculeus ſæpe feliciter q; certatis. Nempe Palladem Orpheus gigantum expultricem canit, & ab Hercule poeta multi gigantem Antæum à terra ſimul, & è vita ſublatum ferunt. Ego autem quid? Profectò tanquam in omni vita vobis vnanimis, in hoc quoq; ſtudio conſpiro vobiſcum. Et ſi forte non decerto ſtrenue, tamen ita planè decerno. Cæteri quidem Platonici, cæleſtes imagines, quas deſcribunt aſtronomi, pro opportunitate commemorant, neque reprobant eas, neque rurſus comprobare ſtudent. Plotinus autem talia extra controuerſiam ridet. Ego quoque in commentariis meis in eum tanquam interpres æque derideo, partim quidem eius authoritate confiſus, partim etiam quoniam nullam ha-

beo certam eiuſmodi imaginum rationẽ. Multas præterea ibidẽ aſtrologorum regulas in controuerſiam ſimili ratione deduco. Sed in libro de vita, vbi profiteor medicinam, ac remedia vitæ vtcunque, & qualiacunque poſſum, vndique diligenter exquiro; neque deſpicio prorſus imagines illas, neque omnes reſpuo regulas. Etſi enim arbitror certam his rationẽ nullam ineſſe, tamen vt ſtudioſiſſimus humanæ medicinæ curator, remedia non ſolum ſapientibus certa, ſed etiã multis probabilia ſector, vt ſubſidia paſſim accumulem quomodolibet profutura; ne quid denique prætermiſerim intentatum, quod ad vitam vtcunque conducturum cuiquam videri poſſit, nonnulla tamen interſero firmiora, multa quoq; paſſim congero, quæ & ſi forte minus ſpero, tamen opto prodeſſe. Quod autem in principio libri tertii dicere videor, imagines ab antiquioribus Platonicis in cœlo diſpoſitas eſſe, non id equidem volo. Non enim conſilium ibi meum eſt Platonicos affirmare cæleſtium imaginum aſſertores, de quibus aut nihil aut parum quid loquuntur; ſed Platonicorum quorundam fuiſſe ſententiam, mũdi animam cæleſtia ſibi corpora peperiſſe, ſtellaſq; cum cælo; atque vltra ſtellas ſingulas, ſi modo ibi vlla ſint imagines, eiuſmodi quoque imagines genuiſſe. Narro autem illic diſpoſitiones ſignorum imaginumque, non quales apud Platonicos, ſed quales apud aſtrologos obſerua-

ſeruauerim. Iam vero quantum imaginib. vel cæleſtibus credam, vel arte factis confidam, progreſſio libri declarat. Præterea in libro de ſole, non tam aſtronomica doceo quam per hæc morales allegorias affecto, anagogiasq; ad diuina perquiro. Deniq; tam in libro de vita, quam de ſole & lumine, cum philoſophicis poetica miſcens, liberius ſum interdum, & forte licentius euagatus. Cum Plotino partius, & ſeuerius ago; vt mihi tandem nõ ingratum ſit futurum, aſtrologica portenta fuiſſe à Pico noſtro Mirandula ſingulariter confutata. Quæ enim ego nuſquam affirmo, immo & cum Plotino derideo, explodi à Mirandula gaudeo. Superſtitioſam præterea vanitatem ab illo, tanquam à Phœbo Pythonicum virus extingui, tecum Politiane cõgratulor. Tu enim ſemper hac in cauſa, vt vbique ſoles, te Herculem præſtitiſti. Soles profecto iam diu hæc aſtrologorum prodigia, vt alia monſtra paſſim acriter inſequi, vt non terris ſolum, ſed etiam in cœlo monſtra fortiſſimus Hercules expugnaueris. Vtinam denique ſicut Herculi, ſic & tibi ſuperata tellus ſidera donet. Interim in terris viue diu. Vale feliciter. XII. Galendar. Septembris,

M CCCCLXXXXIV.

ctiuſq; prorſus immortalib. comparari. Vt enim quæ penè puer aduerſus impias Africæ contumacis gentes prælia geſſeris, ut fuſos diuerſorum hoſtium validiſſimos exercitus, ut capta oppida vi, prædas abactas, impoſitas nationibus aſperrimis leges, ut item domeſticas artes, & decora pacis minime bellicis conceſſura præterirē. Quanta ſe mihi tandem rerum vix credibiliū facies aperirent, ſi laceſſitos, confractoſq; remigio tuo rudes, intactoſq; prius Oceani tumentis fluctus commemorarem, deſpectas Herculis metas, redditum ſibi ipſum, qui fuerat interuulſus, orbem terrarum, Barbariamq; illam, ne rumoribus quidem nobis antea ſatis cognitam, fatuā, immanem, incultā, ſine more, ſine lege, ſine religione, ferino propè ritu degentem nunc humanitati, nunc vitæ, nunc docilitati, & cultui, nunc etiam pietati reſtitutam? Porro mihi tum narrandi locus idoneus hic eſſet, quanta noſtris hominibus illinc inuecta commoditates, quam larga compendia, quam multa importata viuendi ſubſidia, quanta etiam veteribus hiſtoriis acceſſio facta, quanta rebus antiquis olim ſanè vix credibilibus adiecta fides, quantaque rurſus eiſdem ſit admiratio detracta. Tum mihi etiam Plato ille magnus, & Ægyptiorum compares ſeculo annales, omni mendacii ſuſpicione forent abſoluendi, qui de iſtius à te perdomiti Oceani, magnis quibuſdam exercitibus, non magno tamen aſſenſu memine-

runt. Ergo & Macedonem iure ingenuiſſe Alexandrũ faterer, qui mundòs adhuc alios ſuũ reſtare victoriis ſuſpirabat. Etenim quid tu aliud obſecro rex nobis, quam terras alias, mare aliud, alios mundos, aliaq́ue poſtremo ſidera non magis inueniſti, quàm ab æternis tenebris, & à veteri penè dixerim chao, rurſus in hanc publicam lucẽ protuliſti? Sed quorſum hæc ego nunc tam multa? Nempe vt te rogem, non ſeculi modo iſtius ſed omnis etiam poſteritatis, omnium gentium verbis, ne perire rerum tantarum, neve intercidere conſecrandam ſcilicet æternitati memoriam patiaris quin ferrea doctorum hominum atque adamantina potius ſignari iubeas voce, qua nec æui quidem tacite ſe voluentis edaci dente conſumitur. Et cur autem qui virtuti faueas, non & comiti virtutis gloriæ faueas? Aut cur vnus generoſi maxime ſpiritus animiq́ue rex, non hanc inſtabilem vitæ humanæ breuitatem quæ ſic exigua ſpe, tenuique pendet, quæq́ue tam anguſtis limitibus concluditur, immortali gloria ſemper florentis curriculo promoueas? Cur non memoria rerum maximarum, vel ad ſucceſſores tuos propagetur, vt præclara iſta facinoris, caritura ſemper exemplis, ad inſtitutionem quoque ipſorum, regulamque profic[i]ant? Cur non aliquam rogo formulam [illegible] nepotibusque deinceps tuis relinquas, ne quis ab hac [illegible] perenni conteſtataq́ue ma-[illegible]

rum potiſſimum regalis effingatur indoles? Cur non poſtremo cæteri quoque ſub omni, qua latiſſime patet ambitu cæli naſcituri principes habeant ex te, ſi non quod imitentur, at certe quod admirentur. Nihil autem intereſt, vtrum pulcherrimos quiſpiam filios gignat, nec cibis tamen enutriat, an ingentia edat facinora, nec literis tamen illuſtret. Abſit hoc, abſit excellentiſſime rex, vt tuæ iſtæ immortalitate digniſſimæ laudes, in vaſto illo noſtræ fragilitatis æterno deliteſcant. In quo videlicet omnium labores obruti iacent, quicunque doctiſſimorum virorum ſuffragiis caruerunt. Memineris Alexandri, memineris Cæſaris, quæ duo nobis præcipue nomina faſtoſa vetuſtas obiectat. Quorum vidélicet alterius nobilis illa ad Achillis tumulũ fertur exclamatio, fortunatũ vocantis adoleſcentem, qui ſuarum laudum præconẽ Homerum inuenſſet. *Alter etiam in procinctu, ac pene in acie quoq; ipſa, rerũ ſuarũ cõmentarios tam diligenter conficiebat, vt nihil à quoquam tam putetur accurate perſcriptum, quod non illorũ puriſſima elegantia ſuperetur. Hi tibi ſunt igitur inſequendi ſaltem rex optime, quos longo interuallo in cæteris antecellis. Atque id quidem tum denique vere à me, nec adulandi ſtudio dictum intelliges, cum tute rex in temetipſum diuinæ mentis aciem reflexeris, cum tanti honoris, tantæ maieſtatis, tanti denique iſtius imperii pulcherrimos titulos*

intentis (quod dicitur) oculis perſpexeris, quantumq; teneas in rebus humanis faſtigium, toto penitus obnutu conſideraueris. Etenim Luſitaniæ te regem cernes, hoc eſt (vt ſemel dixerim) Romanæ multitudinis, cuius olim tam multis (ſicut accepimus) colonis iſta potiſſimum regio frequentabatur. Cernes Africæ te vindicem, quæ tertia pars orbis, magna ſui parte iam per te catenis exuta Barbaricis, etiam in dies magis, magiſque plena libertatis expectatione triumphat. Cernes eundem te vaſti illius, & indignantis Oceani domitorem, cuius ad primos quoque impetus, etiam domitor orbis Hercules expauit. Occurres tute tibi ſanctæ Chriſtianæ fidei, veræque religionis propugnator, ac maximus aduerſus Maumeticam perfidiam, pacis, armorumque arbiter, rabiem illam teterrimam ſola maieſtate proſternens, ſolo nomine, ſolo virtutis miraculo grauiſſima bella conficiens. Idemque mundi alterius ſequeſter, & ianitor, tot illos ſinus, tot promontoria, tot litora, tot inſulas, tot portus, tot oppida, tot maritimas vrbes, vno veluti pugillo concludens, & numeroſiſſimas nationes penè ſub manu tenens, ad quas antea tamen ne ipſius quidem famæ quamlibet prapetes alæ peruolarunt. Quid illa? Quanta ſunt obſecro, quod te viſere ignotiſſimi reges, tua geſtiunt adorare veſtigia, quod tuis aduoluere ſe genibus, perque tuam iſtam tam fide, quam armis potentem

tentem

tentem dexteram rigari ſe certatim ſalutari fonte feſtinant? Quid quod exciti virtutis amore, priſcis inaudita ſeculis, extremi quoq; hominũ cõuolant ad te populatim, totuſq; iam meridies ſuis penè funditus ſedibus reuulſus, ad eũdem te venerabundus accurrit; vt vultum propius iſtum parem Cœlicolis, vtque regia frontis decus, diuinamq; penitus maieſtatem contempletur. Conferat iis nunc aliquis captam Babylona, quanquam lateritio muro ſuperbam, profligatos. Orientis etiam ſuapte natura fugaciſſimos barbaros. Conferat Scythas campeſtres, & vagos, ne ſatis quidem fortiter irritatos, dũ ne occiſum quoque inter pocula chariſſimum quemq; laudi tribuat, dũ ne peregrinos cultus, & indecoras adulationes turpiter aſcitas. Conferat & Gallias etiam toto decennio vix ſubactas; aut minora his alia rurſum, dum ne ciuilem quoque, & cognatum toto orbe fuſum crudeliter ſanguinem præconio dignetur. Tu tu igitur præcipue dignus (rumpatur inuidia licet) tu præcipue dignus, vnice rex honoribus ſempiternis. Tibi aduigilare noſtras lucubrationes, id eſt, omnium quicunque Muſarum veneramur ſacra, præ cæteris conuenit. Quapropter (ſi qua mihi eſt apud te, quamuis ignoto homini, tui tamẽ ſtudioſiſſimo fides) delegetur obſecro magne rex idoneis hominibus officium mandandi literis (interim quidem) quorunque ſtylo, quacunque linguæ, materiam, ſegetemq; rerum, &

te tuiſq; geſtarum: ſed in qua deinceps operoſius excolenda tam cæteri quibus idem eſt ardor animi, quam nos ipſi quoq; neruos qualeſcunque noſtros intendimus. Et quidem rogaui ego nuper hos tuæ ditionis adulescentes ingenio, moribusque præſtantes, Ioannis Teixiræ Cancellarii tui maximi liberos, vt mihi iſthic ipſorũ operarum à vobis geſtarum (ſi qui modo extent commentarii) deſcriberentur. Qui quanquam ſe diligentiſſime curaturos pro eo quod præceptori debent officium pollicerentur, deeſſe tamẽ ipſemet mihi nolui, ſed has vltro ad te literas indulgentiſſimũ, clementiſſimumq; regem iam meum quoq; dare decreui: malens vtiq; audacis animi ſubire ſcribendo crimen: quam tacendo puſilli. Iam quod ad perſonam meam deinde attinet, homo equidem ſum non mediocris fortunæ, ſed literarũ tamen profeſſione me quoque non omnino poſtremæ credunt, eſſe aliqui celebritatis. Ionutritus autem pene à puero ſum (ſi quid hoc ad rem facit) caſtiſſimis illis penetralibus magni viri, & in hac ſua florentiſſima rep. principis Laurentii Medicis; qui cum ſit ipſe quoq; in primis tui cupidiſſimus etiã me verbis aliquando ſuis in iſtius amorem virtutis ita inflammauit: vt dies, noctéq; de tuis cogitare præconiis non deſiſtam: nec omnino quicquã nunc exoptẽ magis quam vt ea mihi vis, ea facultas, eadeniq; detur occaſio, qua nomen tuum cæleſti prædicatione digniſſimum qua pietatis, integritatisq;,

tatis, innocentiæ, religionis, continentiæ, prudẽtiæ iudicii, quæ iuſtitiæ fortitudinis, prouidentiæ, liberalitatis animique magnitudinis, quæ poſtremo tot operum, tot illuſtrium facinorum tuorum teſtimonia, ſic etiam per me fidelibus; ſeu Græcæ ſeu Latinæ linguæ conſecrentur monumentis, vt nulla humanarum rerum viciſſitudine, nullo vnquam fortunæ variantis incurſu, nullo etiam ſqualentis æui ſenio deleantur. Vale.

IOANNES DEI GRATIA REX Portugalliæ, & Algarbiorum citra & vltra Mare in Africa, dominuſq; Guineæ, Angelo Politiano viro peritiſſimo, & amico ſuo, S.P.D. 2.

EX ſuauiſſimis tuis literis doctiſſime vir, iãdiu perlectis, & maxime ex dilecti Ioannis Teixiræ, Cancellarii noſtri maioris frequenti relatione vberrime intelleximus, te gloriæ noſtræ (ſi qua in humanis eſt) fore percupidum, & nomen noſtrum cum rebus geſtis, tuo literario beneficio ab obliuionis rubigine reddere exemptum. Quæ & ſi ſtatus magnũ ſummæ in nos beneuolẽtiæ, ac obſeruantiæ argumentũ teſtãtur, tamẽ ea magis ab animi tui probitate, ingeniique acumine atq; doctrinæ copia; quæ lõge maiora ſuſpirant credim⁹ emanaſſe. Pro quib. magnas tibi habemus gratias quas dum tẽpus, & res exegerint, cumulatiores referemus, ſperan-

muſq; tuæ erga nos affectionis te non pœnitere. Et vt tibi breuibus ad propoſitum reſpondeamus, ſcies nos tui officii, & pii laboris, quem in noſtræ mortalitatis redemptionem tam crebro polliceris eſſe admodum gratos, idque amplectimur, vehementerq; laudamus. In cuius executionem curabimus dilig ẽter; vt annales noſtri, quos vulgari, & patrio ſermone pro regni inſtituto poſteris tradendos iubemus; hi Hetruſca lingua, vel Latina ſaltem familiari demum conficiantur, ad te ſcilicet quàm primum deferendi, vt eos iuxta veritatis tenorem, noſtram in memoriam ita tuis ſalibus, & grauitate, doctrinaq; reſpergas, limaq; expolias, vt ſaltem tua cõiuuante facundia, lectione dignos efficias. Nam multum intereſt (vt melius noſti) quo dicendi modo vnumquodq; licet egregium ſit, referatur. Quia quemadmodum vſu videmus optimos natura cibos prudenter reiici, cum ſordidius parati ſint; ſic etiam hiſtoriam, quæ ornatu ſuo, ac nitore vacat, contemnendã, reiiciendamq; exiſtimamus. Sed his erroribus minime metuendum eſt quando tibi viro laudatiſſimo, omniumq; diſciplinarum genere prædito, erit curæ rebus noſtris conſulere. Habes igitur quæ nobis ſit ſententia menti. Reliquum eſt Angele noſter, vt præfati Cancellarii filios, regia noſtra generoſos, omnium tibi habeas commendatiſſimos. Quod & ſi tua ſponte, atq; humanitate eras facturus, tamen vt noſtro intuitu ali-

tu aliquid cumuli accedat, te nimium rogamus. Hi enim ſunt, quibus te in omni genere gratitudinis debes credere obnoxium: nam viciſſim pater & filij, alter meritis & laudibus, & alii approbatiſſimis doctrinæ tuæ teſtimoniis, non ceſſant apud nos te ſæpius extollere, nomenque tuum in hos mundi fines propagare, quod tuæ gloriæ, & exiſtimationi haud parum conducit. Sed adoleſcentibus ipſis plurimum congratulamur, in id ætatis, & temporis incidiſſe, quo à tuo literarum fonte aliquid doctrinæ poſſint feliciter haurire. Cum qua Deo præcipue, & nobis deinde ſeruientes vtramque cæleſtis, & terreſtris regni felicitatem promereantur, eamque ſibi vindicent. Vale. Ex Vlixbona 23. die Octob. M.CCCCLXXXXI.

ANGELVS POLITIANVS Ioanni Teixiræ Maximo regio Cancellario, S. D. 5.

COnatus perſæpe ſum ſcribere aliquid ad te vir clariſſime, quo tibi meus animus, ſtudiumq; & voluntas innoteſcerent. Verum neſcio qui ſemper ingenuus dixerim an ruſticus obſtitit pudor, vt qui nec me tibi ſatis notum ſciebam, & virtutis, fortunæq; tuæ quodã quaſi fulgore deterrebar. Sed impetrauit à me tandem qualeſcunque has literas, vel mei officii ratio, vel tuæ humanitatis opinio. Quod igitur epiſtola huius, vel mihi accõmodatius, vel tibi

acceptius fore argumentum ſperem quam ſi de tuis liberis iiſdemq; meis diſcipulis, ex vero quid ſentiam perſcripſero? Miſiſti tu quidem illos in Italiam vir excellens, vt moribus, vt literis, vt omnibus denique ingenuis artibus ad ſummæ fortunæ cultum formarentur. Sed eos domo ſecum credo paternos attulere mores, vt exempla non magis accipiant ipſi, quam præbeant cæteris. Nihil in illis ineptum, nihil improbum, nihil immodeſtum, nihil durum. Non inuerecunda frons, non elatum ſupercilium, non licentes oculi, non proteruior lingua, nõ inconſtans vultus, non aliquid poſtremo vel in facie tota, vel in geſtu, vel in ſtatu, vel inceſſu, quod offendat, quod moleſtum, quod putidum, quod odioſum ſit. Ædes quotidie ſacras frequentant, magiſtris operam dant, non aſſiduam modo, ſed & alacrem. Doctores condiſcipulos humanitate ſibi, & obſequio deuinciunt: quos moribus obfore, vel famæ credant, eorum conſuetudine penitus abſtinent. Nullum inter ipſos, niſi de ſtudiis, ac de iis perpetuum certamen. Nullibi ſæpius aut libentius, quam aut in oculis præceptorum, aut in cœtu condiſcipulorum verſantur. Horas quoque tempeſtiuas bonæ valetudini dicant, eamq; ob id proſperrimam tuentur. Ingeniis autem ſic excellunt, vt facile ſe (ne multa dixerim) tuos eſſe liberos declarent. Percipiunt facile quæ traduntur, pronunciant eleganter, retinent fideliter, imitantur feliciter.

Iam

Iam de ſtudio quid dixerim? Nihil equidem ego ardentius nihil vidi perſeuerantius. Tantos ergo iam lingua vtraq; facere profectus, vt ipſe quoque non imperitiſſimus ingeniorum magiſter obſtupeſcam. Quem vero eis domi cuſtodem, moderatoremq; dediſti, ſic eos prudenter, amanter, diligenter curat, excolit, gubernat, inſtituit, vt omnino deſiderari nihil poſſit. Non fallo equidem te, ſed nec ipſe rurſus fallor. Ita eſſe rem, vel admirans inuidia fateretur. Quocirca multum equidem fortunæ iſti tuæ, non minus animo tamen propoſitoq; gratulor. Nec enim leuis hinc ad te quoq; redundat honos, filios tot aetales imbecilla adhuc ætatula, tam procul abeſſe à tuis oculis à laribus, à patria, tamq; diu, non quidem fœnori multiplicando, nec mercibus commutandis, vt noſtri ſolent, ſed vt optimis inſtitutis, vt optimis artibus, ac diſciplinis imbuti, viaticum ſibi ad ſenectutem parent; in quod ipſa quoq; fortuna nullum ius habeat. Quæ res tibi iam non modo ſupra ſpem, ſed opinor etiam ſupra vota ſuccedet. Mihi autem crede vir magne, nō tibi illi apud nos minus acquirunt gloriæ, quam ſibi literaturæ. Iam equidem vel tua, vel ipſorum cauſa ſic eos amo, ſic me redamari ſentio, vt in tuum penè mihi locū videar amore, & diligentia ſucceſſiſſe. Qua fiducia videlicet auſim rogare te clariſſime vir, vt epiſtolæ meæ, quæ iudicium regis tui tanquā Apollinis ſubitura iā nunc tota tremit,

atque horreſcit, tantum fauoris impertias authoritate, qua polles, vt indulgentiam potius, quàm cenſuram tantæ illius maieſtatis experiatur. Vale. Florentiæ, 16. calend. Septembris. MCCCCLXXXIX.

ANGELVS POLITIANVS Marquarto Breiſatio. S. D.

4.

CVm ſuperioribus diebus Petrus Medices Florentinæ decus reipublicæ, quem nos à tenero educatum lingua vtriuſque literis erudiuimus, Romam te proficiſcentem ſalutauiſſet, ac me ſibi comitem forte in diuerſorium adduxiſſet memoria tenes ortam ibi eſſe mentionem commentariorum quorundam, quos in ius ciuile Romanorum multis dicebar vigiliis elucubrare. Quo quidem loco, cum tu ex nobis humaniſſime quæſiſſes quæ ratio ſuſcepti operis foret, atque ego eam breuiter (vt in illis temporis anguſtiis) expoſuiſſem: rurſus te cupere adhuc ſignificaſti, vt illud ipſum, quod ibi tum perſtrinxeram, poſteaquam Romam te ſuſpicarer perueniſſe, ſcripto repeterem. Sed ego ne tibi confeſtim, tanti regis obeunda legatione multum forſitan occupato, moleſtus eſſem, dies complusculos etiam de induſtria expectaui. Nunc autẽ quoniam nonnihil iam remiſſum tui laboris exiſtimo, propterea quod in iſtiuſmodi munere prima quaſi coitio ſolet eſſe acerrima: viſam

ſum mihi tempus eſt, quod tibi eram pollicitus dependendi. Principio igitur ſcire te illud opinor: Imperatorem Iuſtinianum poſteaquam ius ciuile perpurgauit, in ordinem q; redegit, cauiſſe illud in primis, vt in omnibus ciuitatibus, quæ diginitate aliqua præcellerent, exemplaria legũ quam emendatiſſima publice aſſeruarentur, quaſcunq; ipſe vel nouas condidiſſet, vel etiam antiquas enucleaſſet. Sed nullum ex his clarius tamen, aut celebratius, quàm quod adusq; vrbis eius captiuitatem Piſis magna religione ſit custoditum. Nam & maximus iuris interpres Accurſius, & alii pleriq; viri doctiſſimi, quoties de ſinceritate lectionis ambigitur, literam Piſanam (ſic enim ipſi vocant) quaſi fideliſſimum quoddam teſtimonium citant, mendum q; eſſe omnino putant, quicquid vſquam aliter, quàm in quo diximus volumine, reperiatur Capitis autem deinde Piſis, liber idem Florentiam, cum præda reliqua videlicet in vrbem victricem translatus eſt. Ibi vero in ipſa curia, loco celeberrimo monachorum quorundam, ſummique magiſtratus diligentia, & religione ſeruatur Tum quoties profertur (quod ipſum non ſine graui cauſa fieri ſolet) accenſis funalibus (ita enim mos traditus) monachi illi quos dixi ſummusq; magiſtratus capite aperto, venerabundi circumſiſtunt. Nulla in eo libro interpunctiones, nulla ſcribendi compendia, grandes vbique literæ, & compares: Græcum in

fronte epigramma, Græcæ præfationes, authorum, librorumq; index: quorum hæ leges à fontib. emanarunt, prorſus vbiq; argumenta plurima quæ breuitati ſeruiens omitto, quibus eſſe eum librum Iuſtiniani ætate deſcriptum non dubitemus: inprimiſq; voluminis ipſius veneranda facies, & quæ ſanctam illam vetuſtatem procul oſtentet. Hoc ergo mihi inſpicere per otiũ licuit, rimariq; omnia & o facere quæq; vellem excerpere diligenter, & cum vulgatis exemplaribus comparare. Tribuit enim hoc mihi vni Laurentius ille Medices vir optimus, ac ſapientiſſimus, fore illud aliquãdo arbitratus, vt opera labore, induſtriaq; noſtra magna inde omnino vtilitas eliceretur. Deprehendi igitur multa nouis in codicibus vitia, multa in interpretibus quoniã videlicet inerudito nati ſeculo, cũ latinitatis ipſius imperiti fuerunt, tum Græcam linguam penitus ignorauerunt: multæ vero ſunt ibi leges Græcis editæ verbis quas aut omiſerunt iuniores, aut in Latinum ſermonem peſſime cõuerterunt. Quapropter operæpretium me facturum credidi, ſi commentarios aliquos euigilarem, quibus in integrum corrupta diu lectio reſtitueretur, & lingua Latina vis, quæ tota penè in legibus eſt, explicaretur. Quod vt ex ſententia perficiam, multum quoq; me adiuuat, quod eos quoq; ſum libros nactus, quos è Latina in Græcam linguam Iuſtinianus idem transferendos curauit. Vnũ duntaxat eſt, quod quidem me non

me non tam impedit. quam remoratur; quod publicis lectionibus dum linguam vtramque, dum philoſophiam profiteor multum mihi opera ſubtrahitur, multumque temporis eripitur. Etenim quæ res præcipuum laborem deſiderabat, in eam videlicet ſtudia tantum ſubſecundaria conferimus. Sed erunt noſtræ vigiliæ tamen authoritate quoque Maximiliani veſtri Romanorum inuictiſſimi regis muniendæ. Qui cum deſignatus iam (ſicuti ſperamus) imperator ſit, cuius eſſe legibus armata maieſtas debet, fauebit opinor illius ſtudio, qui tam tempere ſit in armis ipſius, aut expoliendis, aut reconcinnandis occupatus. Vale, Florentiæ 3. Nonas Februar. M.CCCCLXXXXIII.

LAVRENTIVS MEDICES ANgelo Politiano, S. D. 5.

EX literis quas ad Michelotium dediſti, factus ſum certior filiolos noſtros aduerſa valetudine vexari. Id vt humanum parentem decet, grauiter moleſteque tuli. Quam profecto moleſtiã tu præuidens, ita multis verbis, ac rationibus animum noſtrum confirmare conatus es, vt in maximam de noſtra cõſtantia dubitationem incidiſſe videare. Quod tametſi ab amore in nos tuo proficiſci certus ſum, multo tamẽ maiori moleſtia nos affecit, quam ſignificatio vlla aduerſæ valetudinis liberorum. Quamuis enim parentis ſubſtantia liberi eſſe dicãtur.

multo tamen magis propria eſt animi ægritudo, quam filiorum. Quibus enim integer, ac ſoſpes eſt animus, cæterarum facile rerum incolumitatem conſequuntur; quibus vero infirmus, nullus vnquam portus eſt à fortunæ fluctibus tutus, nullum eſt tam placatum æquor, tam quieta militia, quin perturbatione vexentur. Exiſtimasne me adeo naturâ imbecillum, vt tam parua re mouear? Si vero eiuſmodi noſtra natura eſt, vt facile huc atque illuc perturbationibus agatur; at multarum rerum experientia confirmatus animus, ſibi conſtare iam didicit. Ego filiorum nō valetudinem tantum, ſed fatum quandocunque expertus ſum. Pater immatura morte præreptus, cum annum agerem primum & vigeſimum, ita me fortunæ ictibus expoſuit, vt quandoq; me vitæ pœniteret meæ. Quapropter exiſtimare debes, quam nobis virtutem natura negauit, experientiam attuliſſe. Verum cum tu in epiſtola ad Michelotiū, imbecillitati animi noſtri diffidere non parum videaris, atque in tuis ad nos literis ſummopere virtutē, atq; ingenij noſtri dotes extollas, hæcq; ſimul pugnare videantur, aut alterum falſum eſt, aut non ea es animi magnitudine, quam in me deſiderare videris, cum ea in tuis ad nos literis ſilentio prætereas, quæ ſcripta ad Michelotium ſunt, tanquam non tua à me accipienda ſint; vtpote qui exiſtimas, multo magis nuncium, quam liberorum valetudinem mihi

mole-

moleſtiam allaturum. Sed nolo eſſe in paruis longior, vt non idem incurram vitium, quod in te vitupero, neq; in iiſdem literis & parua ſpernere, & prolixioribus verbis proſequi videar. Si quid eſt in epiſtola quod te mordeat, id totum condones amori noſtro, atq; exercitationi, cui vt puto abundantius materiam ſuppeditat, ſi in quenquam inuehimur, quam ſi laudemus; multoq; latior campus eſt in vnoquoq; vituperationis, quam laudis. Gaudeo mirum in modum Iulianum noſtrum ſe totum literis tradidiſſe, illi gratulor, tibiq; gratias ago, quod eum ad hac proſequenda ſtudia excitaueris. Tu vero fac, vt hominem ad literas inflammaſti, ita ſedulo cures, ſtimulóſque adiicias, vt perſeueret. Ego propediem vos reuiſam, comitemque vobis in hoc felici Muſarum itinere me adiungam. Bene Vale. Piſis, pridie Calend. Aprilis. M.CCCCLXXVII.

ANGELVS POLITIANVS Laurentio Medici ſuo, S. D. 6.

NOn quod tuæ conſtantiæ, ſapientiæq; diffiderem, propterea literas dedi ad Michelotium potius quam ad te, de liberûm tuorum valetudine; ſed quoniam ſum veritus, ne forte inconſultior viderer, ſi grauior tibi à me nűcius alieno tempore obiiceretur. Tabellarius enim ſæpe literas non apte, non loco reddit; ſcriba ve-

re temporum captat omneis articulos. Reuerſus igitur iureſum Laurentium Medicem, cui male ſi palpare, recalcitrat vndique tutus. Nec vero iſta repugnant, quod hîc te reuereor, ibi laudo. Non enim ob aliud reuereor, quam quod omni laude puto digniſſimum. Molles vero illæ tuæ morſiunculæ, tantum abeſt vt me lædant, vt ipſas quoque neſcio quo pacto, pene mihi magis blanditias commendent. Iulianus tuus vere frater, hoc eſt vt docti putant, fere alter, ipſe ſibi in ſtudiis eſt non modo iam mirificus hortator, ſed & præceptor. Nihilque nobis ad ſummam voluptatem deeſt, niſi quod abes. Vale.

ANGELVS POLITIANVS Laurentio Medici patrono ſuo, S. D. 7.

B*Aptiſta Leo Florentinus, è clariſſima Albertorum familia, vir ingenii elegantis, acerrimi iudicii, exquitiſſimæq; doctrina, cùm complura alia egregia monumenta poſteris reliquiſſet, tum libros elucubrauit de architectura decem quos propemodũ emendatos, perpolitoſq; editurus iamiam in lucẽ, ac tuo dedicaturus nomini, fato eſt functus. Huius frater Bernardus, homo prudens, tuiq; inter primos ſtudioſus, vt vnâ operâ tanti viri memoriæ, voluntatiq; conſuleret, & tuis in ſe meritis gratiã referret; deſcriptos eos ex archetypis, atq; in volumen redactos, tibi repræſentat Laurenti Medices. Et*

cupie-

ſupiebat ille quidem, vt ipſum apud te munus, authoremq; muneris Baptiſtam ornarē verbis. Quod ego mihi nulla ratione ſtatui faciendum, ne tam abſoluti operis, tamque excellentis viri laudes culpa deterrere ingenii. Namq; operi quidem ipſi maius multo ex lectione præconiũ accedet, quam quantum ego vllis verbis conſequi poſſim. Authoris autē laudes, non ſolum epiſtolæ anguſtias, ſed noſtra omnino paupertatem orationis reformidant. Nullæ quippe hunc hominem latuerunt, quamlibet remota literæ, quamlibet recondita diſciplina. Dubitare poſſis vtrum ad oratoriam magis, an ad poeticen factus, vtrum grauior illi ſermo fuerit, an vrbanior. Ita perſcrutatus antiquitatis veſtigia eſt, vt omnem veterum architectandi rationē, & deprehenderit, & in exemplum reuocauerit. Sic vt non ſolum machinas, & pegmata, automataq; permulta, ſed formas quoq; ædificiorum admirabiles excogitauerit, optimus præterea & pictor, & ſtatuarius eſt habitus. Cum tamen interim ita examuſſim teneret omnia, vt vix pauci ſingula: quare ego de illo, vt de Carthagine Salluſtius, tacere ſatius puto, quàm pauca dicere. Huiꝰ autem libro Laurenti, cum vel præcipuum locum in tua bibliotheca velim attribuas, tum eum & ipſe legas diligenter, & legendum vulgo, publicandumque cures: nam & ipſe dignus eſt, qui volitet docta per ora virûm, & in te iam vno propemodum recum-

R 2

bic deſertum ab aliis patrocinium literarum. Vale.

ANGELVS POLITIANVS Ramberto Malateſtæ Principi, S.D. 8.

NOn poſſum facile conſequi verbis, quantũ mihi epiſtola tua pariter & admirationis attulerit, & voluptatis. Admiratus enim te ſum loco, fortunaq; iſta iuuenem, cũ popularib. regendis, tum vero militaribus ſtudiis occupatum, ſic iam profeciſſe in literis, vt conferendus propemodum cum profeſſoribus ipſis, & hoc vnũ ſemper agentib. videare. Voluptati autẽ fuit amor erga me quidem tuus non vulgaris, cuius in epiſtola eadẽ non ſignificationẽ modo aliquã mihi, ſed expreſſã propè imaginẽ oſtẽdiſti. Quare habeo gratiam meis libellis, quamuis & paucis adhuc, & rudibus, quod animum mihi tuũ tã facile conciliauerint. Qui tamen vtinã digni forẽt laudibus, quas in eos nimis homo humanus cõtuliſti, magis illud cogitans, quomodo indulgeres amori tuo, quam quomodo pudori meo parceres. Quod vero ad cauſam tuam attinet, non concedo tibi prorſus, vt eam rem vehementius optes, quam ego. Quapropter enitar, faciã, experiar, denique nullum remittam ſtudium, quo tua iſti voluntati, atq; honeſtiſſimo deſiderio ſatisfaciam. Cæterum illud moleſtum eſt, quod certi adhuc, quod quidem ad te ſcribam, nihil

nihil habeo. Non enim conueniendi Petri Medicis copia mihi fuit hos dies; quoniam ſcilicet adhuc animi cauſa ruſticatur. Cum primum ſe in vrbem receperit, praſto erimus operamq́; dabimus, vt illius erga te voluntas aut eliciatur, aut ſi opus etiam fuerit impellatur. Rumor certe vanus apud vos de belli apparatu, deq́; militum delectibus increbuit. Nam contra res ad pacem magis, quod bene vertat, & concordiam ſpectat. Librariam prouinciam Marcellus ipſe ſuſcepit, nos ei operam polliciti omnem ſumus. Picus Mirandula noſter, ex tuis literis vel ad me, vel ad Marſiliũ, mirifice te diligit: cuius etiam nomine ſalutem tibi aſcribo. Vale. Florẽtiæ, Non. calend. Auguſti. MCCCCLXXXIII.

ANGELVS POLITIANVS LAVrentio Medici, Petri Franciſci, F. S. D. 9.

C*Ogis tu quidem me Laurenti carmen edere inconditum inemendatum, & quod in publico ſemel pronunciatum nimis fuiſſe impudens viſum ſit. Satis profecto fuerat vixiſſe vnum diem quod tã foret imperfectũ animal, ac poſſe etiam inter inſecta illa, quæ vocentur* Ephemera, *connumerari. Namq́; ego id ad præſentem duntaxat celebritatem, quaſi Adonidos hortum cõcinnaueram. Prorogare tu noſtræ Mantûs (ita enim inſcribimus) nõ tam vitam cupis, quam dedecus; ferreus ſim, ſi tibi quid*

denegem, tam nobili adoleſcẽti, tam probo, tam mei amanti, tanto deniq; eam rem ſtudio efflagitanti. Quare habe tibi quicquid hoc libelli, ac tu quoq; deſiderio noſtro aliquando ſubueni, & quæ tibi Muſa amatoria carmina vernacula ſuggerunt, ne patere quæſo à nobis expectari diutius. Vale Florentiæ. 4. Nonas Nouembr. MCCCCLXXXII.

ANGELVS POLITIANVS IAcobo Saluiato ſuo, S. D. 10.

EN Ruſticum tibi, id ſcilicet ab argumento inditum nomen. Tuo coactu prodit in vulgum, tibi eſt vni quicquid acciderit imputatus. Iamne ſentis, quam tibi tuendus ſit, vel tuo ipſius nomine, vel meo? Tua enim fides in eo, meus honos agitur; cuius quidem & ſi ſemper cura apud te iam inde à pueritia excubuit, tamen eum tueri nunc vel ob idipſum impenſius debes, quod es nuper Laurentio Medici, principi viro, cuius ego cliens, alumnuſq; ſum, vnus ex omni Florentina iuuentute genere aſcitus. Profer igitur in tali patrocinio authoritatem omnem, atq; gratiam, quam videlicet tibi & viri excellentis affinitas & tua egregia indoles morumq; ſuauitas conciliant. Vale, & me vt facis, ama.

ANGE-

ANGELVS POLITIANVS
Laurentio Tornabono ſuo,
S. D. 11.

D*Ebetur hæc ſylua tibi vel argumento, vel titulo. Nam & Homeri ſtudioſus es, quaſique noſter conſectaneus & propinquus Laurentii Medicis, ſummi præcellentiſque viri; qui ſcilicet Ambram ipſam Gaianam, prædium (vt ita dixerim) omniferum, quaſi pro laxamento ſibi delegit ciuilium laborum. Tibi ergo poemation hoc qualecunque eſt, nuncupamus, vt ſit amoris noſtris monimentum, ſit incitamentum tibi ad ſtudia literarum præſertim Græcarum in quibus tamen ita tantum proceſſiſti, vt videare ad ſummum breui, ſi modo perrexeris, euaſurus. Vale. Florentiæ. Pridie Non. Nouem.* M.CCCCLXXXV.

ANGELVS POLITIANVS
Petro Medici ſuo, S. D. 12.

F*Acere non poſſum, quin tibi agam gratias mi Petre, quod authoritate, operâq; tua curaueris, vt in collegium noſtrum Matthæus Francus, homo (vt ſcis) mihi amiciſſimus, coôptaretur. Eſt autem non modo iſto (licet inuidi quidam rumpantur) ſed quouis honore digniſſimus. Prima illi commendatio contigit apud patrem tuum, ſapientiſſimum virum, iocorum, & vrbanitatis, cum faceta illa ſcriberet carmi-*

na patrio ſermone, quæ nunc Italia tota celebrantur. Quin idem parens tuus pene infantem adhuc te, quædam ex his facetiis ridiculi gratia docebat, quæ tu deinde inter adductos amicos balbutiebas, & eleganti quodam geſtu, qui quidem illam deceret ætatulam, commendabas. Nec tamen inſuauior Francus in ſermonibus, vſuq; domeſtico, ſiue tu dicteria, ſiue fabulamenta, ſiue id genus oblectamenta alia requiras, in quis non eius ingenium magis eminet, quam prudentia. Nihil enim vnquam ſcurriliter, nihil immodeſte, nihil non ſuo loco, nihil extra rem, nihil incaute, nihil ſine delectu. Quare ſiue ruſticaretur animi cauſa, ſiue balneis operam daret Laurentius parens tuus (quod te meminiſſe non dubito) Francum ſibi adducebat comitem, cuius lepore quaſi recrearetur. Adhibuit eum deinde conſiliarium Magdalenæ ſorori tuæ Romam proficiſcenti ad virũ, videlicet vt rudis adhuc puella, quæ nunquam de materno ſinu ſe prompſerat, paternum aliquem circa ſe haberet amicum, ad quem de re dubia referret. Hic ſe Francus (vt homo eſt eximia patientia, ſed & dexteritate) ſic ſe neſcio quo pacto diuerſis, innotiſque moribus accommodauit, vt & vniuerſorum beneuolentiam collegerit, & ſorori ipſi tuæ facile vnus omnia paterna domus ſolatia repræſentet. Gratus eſſe Innocentio quoq; pontifici mire dicitur, gratus aliquot è purpuratis patribus; tui certe illum ciues,

ues, qui Romæ negotiantur, in oculis geſtant. Quid quod breui cauſarum foriq; Romani ſic peritus euaſit, vt idm non inter poſtremos habeatur? Eſt autẽ omnino ingenio verſatili Frãtus noſter, & quod rebus, ac perſonis omnibus congruat. Cæterum diſpenſatione domeſtica nemini ceſſerit, quippe gnarus omnium quæ poſtulat vſus non tam præſcribere familiæ poteſt, ac ſolet, quid quiſque agat, quàm quomodo, & quatenus agat. Addam vnum adhuc illius inſigne, nemo diligentius amicos parat, nemo fidelius retinet. Meus certe in ipſum, contraq; ipſius in me ſic amor innotuit, vt quod gratiſſimum eſt, & nos inter rara admodum paria numeremur. Itaq; bis me eſſe canonicum puto abs te factum, quando illum quoq; nunc, id eſt alterum me, noſtro cœtui aggregaſti. Non enim minus in eo mihi, quàm in meipſo videor honeſtatus. Vale.

ANGEL. POLITIANVS FRANciotto Vrſino ſuo, S.D. 13.

E*Xigebas à me ſuperioribus diebus, vt ponderum nomina, & menſurarum breuiſſime tibi colligerem, ſed quorum potiſſimum ſit apud Vegetium Renatum mentio libro, quem nunc in manum ſumpſeris, quo medicinam veterinariam pertractat. Geram tibi morem, ſed & libenter mi Franciotte. Nam cum tu Petri Medicis alumni, patronique mei ſis amitinus, iiſdem cum ipſo laribus educatus, excellen. is*

& indolis & virtutis, & ingenii iuuenis, idemque ſingularis erga me ſemper humanitatis, nihil eſt vtique quod magis ex animo faciam, quam quod eſſe tibi quam gratiſſimũ ſentiam. Prius igitur de ponderibus accipe; mox vero & de menſuris. Minimum pondus eſt, qui Latine ſcrupulus, *& idem Græce dictus* obulus: *pendere is putatur ſiliquas omnino ſex, quæ* ceratia *Græce nominantur, hoc eſt quantum lentis octo ſemina. Tres vero ſcrupuli drachmam faciunt, quod eſt argenti põdus. Duplex drachma* ſicil cũ *facit. Drachmæ additus ſcrupulus ſextulam creat. Sextulas vncia ſenas habet. Sextulæ duæ* duella *vocantur. Octo drachmæ reddunt vnciam, quæ ſcrupulos omnino continet quatuor ac viginti. Sed & vnciis duodecim Romana libra conſtat: namq; Attica minor eſt, vt quæ drachmis conficiatur ſeptem & ſeptuaginta, cum Romana ſex & nonaginta. Sic drachmæ centũ minam conſtituunt, maiorem drachmis quatuor Romana libra. Talentũ vero Atticũ maius eſt ac minus; quod minus his minas habet ſexaginta, quæ ſex milia drachmarum ſunt; quod maius tres & octoginta minas, ſed & vncias inſuper quatuor; nec maius vllũ pondus Attico talento. Dixi de ponderibus dicã vero & de menſuris. illis, inquã, non quib. agros, ſed quibus aut fruges, aut liquores demetimur. Incipiendũ vero ab amphora conſecratæ Romanis in Capitolio, ne cui violaretur. Capi-*

has

hac omnino quantum teſſera quoquo verſus in area pedum quatuor. Pes autem ſedecim conſtat digitis. Duplex amphora modius eſt, aut ſi ma-uis Græce, medimnus. *eademque triplex efficit ſextarium; ſextarii dimidium* cotula *vocatur, & hemina; quatuor vero ſextarii* chœnica *cō-plent, ita ſex cōgium, qui Latine* chus *dicitur: inde forſitan ſextarii nomen, quod eum ſexies congius capit. Scribit tamen Pollux cotulam chœnicis eſſe tertiam partem, chœnicas octo & quadraginta medimno contineri. Sed & hemi-na ſex impletur cyathis, cyathi vero pondus fe-re drachmæ decem, ſicut oxybaphi quindecim. Cyathi pars quarta myſtros, huius tertia cya-me, quæ duo cochlearia capit. Sunt &* Artabæ, *quæ terna denos capiunt modios. Et omniū ma-ximus culleus, quem viginti amphoræ cōplent. Addam notas etiam quaſdam, quæ legentem perturbent. Sextarii nota hæc eſt* *. Scrupu-li* *Vncia* *Semis* *Libra* *Ab-ſolui iam quod mihi penſum dediſti. Si quid eſt quo in eo genere adhuc deſideres, etiā atq; etiā potes audacter vti opera noſtra. Reſtat vt te laudē Franciotte, quod ſtudiū tantū adhibeas comparandis equis bellatoribus, & alendis, ſic vt libros etiam diligenter, quibus ipſorum cura continetur, & exquiras, & euoluas, ad peritos, id eſt, veterinarios conſulas, quorum ſcilicet ope vocabula quædam deſita, ne doctiſ-*

ſimis quidem viris intellecta conſequaris. Decet hoc te bellicis laudibus inhiantem, veſtigiiſque maiorum, gentiliumque tuorum fortiter inſiſtentem; qui ſemper in armis incredibili gloria floruerunt, & nunc cum maxime florent: ſic vt familia Vrſina nihil eſſe aliud videri, poſſit, quam militum fortiſſimorum, ducumque magnanimorum quoddam quaſi ſeminarium. Vale.

ANGELVS POLITIANVS Marſilio Ficino ſuo, S. D. 14.

QVanta me voluptate, quantoq; putas affici gaudio Marſili Ficine, cum te, Picumque meum, ſic eſſe concordes video, non modo vt idem velitis in vita, ſed & idem ſentiatis in ſtudiis: quanta rurſus, vbi me vobis non minus eſſe charum perſpicio, quam vos eſtis vterque vtrique. Quid quod omnes in hoc incumbimus, vt recta ſtudia pro virili iuuemus, ac non vllo pramio, ſed operis amore ſolicitati, ſemper hoc agimus tamen, ita diſpenſatis inter nos officiis, vt nulla ferme ſtudiorum parte ceſſetur. Etenim Picus ipſe Mirandula ſacras omnes literas enarrat, aduerſus eccleſiæ ſeptem hoſtes directa fronte decertat, inter Ariſtotelem iam meum, Platonemq; ſemper tuum, caduceator incedit. Tu Platonem, quanquam & alios veteres, ſed Platonem tamen ipſum maxime, Platonicoſq; omnes, & Latine loqui doces, & vbertimiis

timis commẽtariis locupletas. Mihi vero (quãdiu, catechumenos in Philoſophia veſtra ſum) varietas iſta certe literarum ceſſit, qua non minus habent iucunditatis; etiam ſi minus authoritatis. Nam quod ad aſtrologos attinet, de quibus epiſtolam mihi pulcherrimam ſcripſiſti, lætor ſummopere, quod à Pico *noſtro tu quoque vel nunc primum ſtes, vel olim iam ſteteris. Nec enim referre arbitror, vtrum tibi aliud aliâs viſum ſit, an ex aliorum potius opinione aliquando ſcripſeris. Nam nec mutate ſententiã turpe philoſopho, qui quotidie plus videt, & ad opinionem vulgi ſæpe ſe non inutiliter accommodat, quod & Ariſtoteles in* Exotericis *libris, & in dialogis Plato fecit, qui quidem dogmatici non habentur. Quin ipſe quoque Iuſtiniani principis leges, in quibus aliquid repugnare contra leges eſt, aliud in Inſtitutionibus, aliud in Pandectis decernunt, hoc eſt (vt mihi videtur) aliter rudibus, aliter eruditis præcipiunt. Ago vero tibi gratias ingenteis, quod me dignatus honore tanto fueris, vt mihi potiſſimum tuam ſententiam participaueris. Illud vero neſcio ſatiũe probem, quod* Herculem *vocare me pergis. Tu quidem opinor iocaris. Sed tamen anſam timeo ne præbeas cauillandi, ridendique maleuolis & inuidis, quibus nemo vnquam vir bonus, ac doctus caruit. Quod enim tu, ſi non amore deceptus (quanquam id potius) at leui certe ſimilitudine, qua*

parua ſæpe magnis comparamus, adductus, mihi tribuis; hoc isti maligni interpretes adulationi credo, potius aſſignabunt, ac me quoque ridebunt, ceu ſi de eo mihi cognomine multum placeam. Mihi tamen omnino longe pluris eſt argumentū hoc amoris erga me tui, quam quid omnes iſti vel ſentiant, vel loquantur. Contemno enim falſa, & leuia, vel conſcientia mea fretus, vel authoritate tua munitus. Sed hæc tamen coràm commodius. Tu velim quando Caregianum tuum Sextili menſe nimis æſtuat, ruſculum hoc noſtrum Faſulanum ne faſtidias. Multum enim hîc aquarum habemus, ut in conualle minimum ſolis, vento certe nunquam deſtituimur. Tum villula ipſa deuia, cum pene media ſylua deliteſcat, totam tamen æſtimare Florentiam poteſt. Et cum ſit in proximo celebratas maxima, ſemper apud me tamen ſolitudo eſt mera, qualem profecto ſeceſſus amat, uti poteris autem duplici ſpe. Nam ſæpius è querceto ſuo me Picus inuiſit improuiſus obrepens, extractumq; de latebra ſecum ducit ad cœnulam, qualem noſti frugi quidem ſed & ſcitam, plenamq; ſemper iucundi ſermonis, & ioci. Tu tamen ad me potius. non enim peius hîc cœnabis, bibes fortaſſe vel melius. Nam de vini quidem palma, cum Pico quoq; ipſo valde contenderim. Vale.

ANGE-

ANGELI POLITIANI EPISTOLARVM LIB. XI.

ANGEL. POLITIANVS LVDOuico Sforſiæ Vicecomiti principi clariſſimo, S.D. 1.

Etſi minora fortaſſe videri poſſunt, optime princeps, de quibus ego nunc ad te ſcribam, quàm vt animaduerſione curaq́; tua digna ſint; tamen qua tua eſſe humanitas dicitur, æquo animo laturum confido ſi dum probari tibi quam maxime ſtudeo, deuocare paulisper ad hæc inferiora, velut ab excelſiore quodam faſtigio te coner. Nam cum tu princeps habearis ingenii perſpicaciſſimi, prudentiaque ſingularis, idemque bonas arteis, & hæc ingenua ſtudia, quæ profitemur, præ cæteris foueas, omni ope contendere debemus, vt tu quam honeſtiſſime de nobis & loquaris, & ſentias. Eſt enim bonorum principum cum viris eruditis tacita quadam naturalisq́; ſocietas. vt alteri ab alteris illuſtrentur, ac dum ſibi mutuo ſuffragantur & gloria principibus, & doctis authoritas concilietur. Sed vt ad id veniam aliquando, quamobrem ſcribere hanc epiſtolam inſtitui, Georgium habes Merulã prouidentiſſime prin-

ceps, hominem doctiſſimum, qui non ſolum docendo politiores quotidie tuos ciues reddit, verũ ſcribendo quoque res tuas geſtas, maiorumque tuorum, non poſteritati modo, ſed etiam (vt credimus) æternitati commendat. Hunc ego virum cum antea ſemper dilexi & colui, tũ poſteaquam ſub tuum quaſi vexillum ſe contulit, quibuſcunque officiis potui, ſum proſecutus. Nam & quotiens incidit mentio, laudaui, ſic vt neminem magis; & obtrectatoribus eius, quibus profecto non caret, audaciſſime reſtiti: & eiuſdem poſtremo nomen, quam honorificẽtiſſime potui, ſcriptis meis intexui; ſperauique fore, ne minor eſſe inter nos animorum, quam ſtudiorum coniunctio diceretur, qua me tamen ſpes valde fefellit. Nam triennio iam, & literis ſuorum familiarium, & multorum ſermonibus, & fama denique ipſa quotidie certior fio, non modo eum de nobis aſpere & acerbe, quacunque occaſione, ſed etiam contumelioſiſſime ſolere loqui. Poſtremo librum quoque aduerſus Miſcellanea noſtra compoſuiſſe dicitur, plenum fortaſſe (quod ipſe ait) erratis noſtris, certe plenum conuitiis. Quo equidem libro tantum abeſt vt offendar, vt etiam gratias agam, modo aliquando edatur. Sed hoc moleſtum, quod cum diu vulgo recitet, adhuc tamen domi retinet, multa iactans, multa minitans. Itaq; viſum mihi eſt dare ad hominem literas honoris mei cauſa: non quidem vt in his iniurias vllas ex-

poſtu-

poſtulem, ſed vt eum tamen rogem verbis amiciſſimis, vt mihi etiam aliquando poteſtatem faciat audiendæ accuſationis; ne ſcilicet indicta cauſa condemner, ac ſi non excuſandi quæ ſcripſi, certe caſtigandi copia quandoq; fiat. Hoc eſt denique quod ab ipſo non ſolum multis precibus ſed loco etiam maximi cuiuſdam beneficii peto. Verum ne quis fortaſſe ad te mearum literarũ ſententiam ſecus deferret, ex quo tuus animus offenderetur, mitto exemplum ipſius epiſtolæ, qua videlicet æquitatem poſtulationis meæ cognoſcas; quod etiam vt impetrem, rogo me adiuues nutu, authoritateque tua. Nam ſi mihi reſpondendi facultas dabitur, neminem equidem alium, niſi teipſum iudicem nuncupabo. Tum vt alia multa poſthac, ita nunc reſponſum meum tuo clariſſimo nomini dedicabo. Quanquam enim adhuc non contigit, vt te vllis officiis demererer, curabo tamen ſapientiſſime princeps, vt intelligant aliquando homines fuiſſe etiam Politianum gloriæ ſplendoriſq; tui ſtudioſiſſimum. Vale. Florentiæ, pridie Calend. Februar. M. CCCCLXXXXIII.

ANGELVS POLITIANVS
Georgio Merulæ ſuo, S. D. 2.

EX literis, & ſermone multorum cognoui, iam diu te parum amice de nobis & ſentire, & loqui: ſcripſiſſe etiam contra Miſcellanea noſtra librum crimininoſiſſimum, quem ſoleas

quoque libenter vt in quenq; incideris, recitare; deniq; meipſum abs te (quod vix equidē credo) tertio quoq; verbo contumelioſiſſime appellari. Quæ quoniam res magis rumoribus increbuit, quam vt diſſimulari iam poſſit, viſum mihi eſt dare ad te has literas, quibus voluntatem ſenſumque omnem tibi meum declararem. Ego te ad hanc diem, mi Merula, ſemper & dilexi, & colui, cottidianiſq; ſermonibus atque hoc ipſo Miſcellaneorum opere, quod reprehendis, collaudaui: Nullaq; deniq; eſt à nobis in te vnquam (cuius quidem mihi ſim conſcius) orta iniuria. Quapropter non video quæ cauſa ſit, cur tu ſuſpicionem dare maleuolis alienati à nobis animi concupiueris; aut cur non potius ipſe ad me libere ſcripſeris, copiamque feceris amiciſſimo tibi homini, vel agnoſcendi errores ſuos, vel refellendi. Non enim mihi fieri iniuriam puto, ſi quis aliter atque ego ſentiat, aut ſcribat: quoniam ſententiarum diuerſitate, præſertim in literis, amicitiam diſtrahi non eſt neceſſe: quin potius debere me illis magnopere intelligo, qui me ab inueteratis erroribus aliquando reuocant. Quare tu quoque ſi quid in me tale vel peperiſti iam, vel adhuc parturis, vnde ego bonam frugem, ſim laturus, adeo non offendar, vt etiam perpetuo me tibi debiturum profitear. Rogoq; te per amicitiam noſtram, per communia ſtudia, perque tuas vigilias obteſtor, vt iſtud quicquid eſt, edas aliquando in lucem,

lu'em, neve mihi occaſionem vel emendandi mei eripias; ſi vero, vel defendendi, ſi falſo accuſer. Illud me fateor valde mirari ſcripſiſſe ad me familiares quoſdam tuos, quibus adhuc ego tui honoris cauſa, ne reſpondi quidem, ſolere te in omnes inuehi noſtræ ætatis profeſſores, ac ſuſtuliſſe animos de libellis quibuſdam modo repertis, unde etiam lactis gallinacei (quod dicitur) hauſtū ſumpſiſſe te iactes. Quos ego tamen ſermones ab obtrectatoribus tuis confictos, quàm abs te vſurpatos libentius crediderim: non enim decent canos iſtos. Nam quid habes in hoc ſeculo Merula, quod contemnas? Aut cur tantum libris iis cenſeri te poſtulas, quos auſpicio Ludouici Sfortiæ, ſapientiſſimi principis inueneris? Cuius tu beneficium ſi ſupprimes quod patere quàm latiſſime debet, magnam profecto in te calumniam concitabis. Cæterum de eo tu videris. Multo enim tu melius perſpicere quam nos, quod tuum officium ſit, & potes, & debes. Ego illud à te breuiter peto notas vt iſtas ſcriptorum meorum (quas aiunt) aliquando publices, locumque mihi des vel purgandi meipſum, vel corrigendi: quod ſi feceris, polliceor me quoq; par pari relaturum. Vale.

IACOBVS ANTIQVARIVS
Angelo Politiano ſuo, S.D. 3.

BErnardus Riccius inter diſciplinas, & alumnationes tuas ſanè iuuenis non pœnitendus, poteſtatem mihi fecit legendi exempla earum literarum, quas cum ad Merulam, tum ad ſapientiſſimum principem Ludouicum eadem de re nuper conſcripſiſti, & quid à me conſilii poſtulares oſtendit. Conueni cum eo in ſententiam, vt literæ ipſæ ordine ſuo redderentur, ne illis forte ſuppreſſis, aut diſſimulatis, ſi res ad aures perueniſſet de Miſcellaneis tuis, in aliquo metu fuiſſe videreris, cum defenſio longe validior, quam accuſatio ſit parata. Quid iſte ſenex vir, alioqui (quod noſti) lectionis multæ, atque eloquentiæ non indiligentis, ex literariis tumultibus velit, plane iam cerno. Satis gloriæ ſibi comparauit; quoniam quæ commentatus eſt, & quæ ſcripſit, magna poſteritatis ſpe, & viuentium gratia ſunt recepta, nunc alienæ, ſi quo fato imminet famæ, tam male audiet, quàm maledixerit alteri, laudis oblitus, aut prodigus ſuæ: Inter profeſſores primas ſibi partes vendicat: id ambienti concedatur & merenti, ſed ea lege, vt ab illo ſecundus eſſe non debeas, niſi ætatis conceſſu. Spero tamen (ne à ioco abſim) hominem tibi non multum nocere poſſe, cui vndique dentibus ſit os vacuum. Interea vero pietatis erga illum mea fuerit, & amoris

ris quoque in te maximi diligenter curare, ne te mordicus laceſſat. Sed quod æquiſſime petis, ſi quis in tuis libris à veritate, aut à maieſtate Latina, cuius aſſertor ſtudioſiſſimus ſemper fuiſti, remotum deprehendit, & alienum oſtendat boni conſulentis more; quia ſis paratus herbam dare, neq; puditurus errata corrigere, qui plurimum prodeſſe ingeniis concupiſti. Vale. Mediola. XV. *Febr.* MCCCCLXXXXIV.

LVDOVICVS MARIA SFORtia Angelo Politiano, S.D. 4.

ID ab natura, & maiorum inſtituto erga doctos nobis inſitum eſt, quod fieri tu optas, vt eos diligamus, & vbi accidit, etiam libenter ornemus. Hoc autem tecum eo ſtudioſius agimus, quod ad doctrinam hoc plus habes; quia in Medicum gente nobis amiciſſima & vixiſti hactenus, & illi charus haberis. Itaq; minime grauatim cum Georgio Merula id egimus, quod petiiſti; non modo vt tu clarius intelligas, quæ per obſcuros hominum ſermones de illius in te accuſatione iſthuc ferri dicis; verumetiam quia minime probamus, vt viri eruditi aut mutuo odia exerceant, aut quod inuicem fraterne agi deberet amice monendo, id durius agendo ad mordacitatem transferant. Reſcribit tibi ille, quod ſcriba oratoris apud nos agentis dedimus. Itaque putamus eum tibi ſatisfacturum, & oſtenſurum, quamuis moleſte tulerit, quæ ſua

putat ab aliis tanquam ſua vſurpari; non obliuiſci tamen quod veteri amico, & homini liberato à ſe debeatur. Vale, Vigleuani, die II. *Martii*, MCCCCLXXXXIV.

GEORGIVS MERVLA Angelo Politiano, S.D. 5.

Conquereris ô Angele per literas, quod maledictis, ſiue profitear, ſiue in circulis aduerſus literatos ſermo habeatur, te inſecter; criminoſiſſimum præterea libellum confecerim, quem & ſi nondum edidi, tamen vt in quemq; incido recitem: atq; non parũ miraris, cur hæc in te moliar, qui me colueris, laudaueris, & nulla iniuria affeceris. Ego, mi Angele, priuſquam te noſſem, fama nominis tui adductus, quibus potui officiis ſum proſecutus; libros Græcos, in quibus eruditio ampla & recõdita continetur, Florentiam ad te miſi, nihil ſanè veritus, quod æmulus, & imitator ſtudiorum fores. Quid quod de te ſemper honorifice ſum locutus; tantumq; tibi deferebam, vt qui audirent, plus amicitiæ, quàm veritati me tribuere exiſtimarent. Meminiſti credo, quid in frequenti auditorio Venetiis, cum ad me acceſſiſſes, palam dixerim, te illum eſſe, quem priſcæ, & Romanæ doctrinæ inſtauratorem mihi pollicerer. Nihil vnquam contumelioſius ſum locutus, nec eſt, qui audiuerit Merulam aduerſum tua ſcripta (Miſcellanea excipio) quicquam quod te offen-

dere

dere debeat, protuliſſe. Notauere alij ſyllabas in metris vitioſe poſitas, alii ſolœciſmos tetigere. Ego hæc, & talia in Politiano nec exigi, nec culpari debere dixi. Miſcellanea vt primum mihi oblata ſunt, titulo ipſo permotus, carptim legi. Cum in eum incidiſſem locum, vbi cum honeſta præfatione mentionem de me facis, non potui non gaudere teſtimonio tuo. Quis enim, à viro erudito laudari non expetat? Cæterum familiares quidam, & diſcipuli animaduertiſſe ſe mihi retulere, non admodum pauca, quæ iampridem à me didiciſſent, & literis prodidiſſem, ceu author eorum eſſes, in Miſcellaneis à te vſurpari, atq; ſuppreſſo nomine, alia velut peruerſe interpretata damnari. Mouit ea res mihi ſtomachum, extra tamen iram, & obtrectationem. Deinde paulo curioſius dum capita percurro, plura inueni, quam à familiaribus accepiſſem. Ita dum mea partim ſubrepta partim ſubdole deſignata cognoſco, pauca tumultuario in aduerſarius magis, quam in codice aſcripſi. Dices, cur non continuo mecum iniuriã expoſtulaſti? Non æqua facere me exiſtimabam, quaſi tu errata nec cognoſcere, nec corrigere ſcires; ita ſatis habui in ſumma magis quàm particulatim quid peccaſſes indicare, Potuiſti, niſi tua nimis amaſſes, vbi te notari ſenſiſti, diligentius Miſcellanea explorare, tũ retractare, ſi quid perperam ſcripſiſſes; & quod bona nomina facere ſolent, ſi non erat vnde de-

bitum redderes, ſaltem apud creditorem, quantum debeas profiteri. Quod autem indignaris, & ægre fers, quod dixi item noſtri temporis profeſſores, non admodum doctos mihi videri, abſtineas quæſo ab ira, & indignatione. Satis enim conſtat ex commentariis noſtris, qui circumferuntur, quid in re Latina præſtare valeat Merula. Exibunt in publicum, & in aciem elucubratæ noſtræ Centuriæ, quarum vim, & impetum quis ſuſtinebit? Terga protinus dabunt, & diffugient. Cæterum vt ad libros redeam, quos auſpicio Ludouici principis excellentiſſimi à ſitu, & propinquo interitu vindicauimus, quid reum calumnia me facis? quaſi beneficium ſupprimere velim. Publicaui authorum nomina, & operum titulos. Geſtiunt credo vmbræ, & ſcriptorum manes, ad quos diligentiam, & fidem Merulæ iam perueniſſe puto. An exiſtimas ex ingenio, ſi non tuo, certe multorum me eſſe, qui ſi theſauros hos inueniſſent, iterum eos defodiſſent? Canos mihi obiicis, importuni non ſunt; ſupereſt animi vigor, corporis robur, celeres ingenii motus, manet præterea pertinax, & ampla illa tam rerum, quam literarum memoria. Et hæc ſatis ad Politianum noſtrum. Vale.

Ex Mediolan. 6. Calend. Mart.

M.CCCCLXXXXIV.

ANGE-

ANGELVS POLITIANVS Georgio Merulæ ſuæ, S. D. 6.

GRata mihi omnino literæ tuæ fuerũt, gratiores futuræ tamen, ſi quod ego inprimis optabam, petebamq; à te, ſecum quoq; Miſcellaneorum noſtrorũ notas attuliſſent. Nam iſta quidem ratio ſcribendi tua, nec diluendi criminis mihi poteſtatem, nec agnoſcendi fecit: ſed quoniam in manu mea non fuit, quo tu tandem pacto reſcriberes, breuiter ad hæc ipſa quoque epiſtolæ tuæ capita reſpondebo. Commemoras officia, quæ adhuc ignoto præſtiteris. Miſiſſe enim Græcos ais libros ad me Florentiam, plenos eruditionis reconditæ, nihil veritum quod æmulus, & imitator ſtudiorum forem. Non ſoleo Merula nec facile obliuiſci, nec libenter diſſimulare, ſi quod aliquando in me quiſquam beneficium contulerit. Cæterum tu quidem ad me libros miſiſti nullos, ac ſi qui Florentiam Venetiis allati ſunt, eorum copiam ſenatus Venetus Laurentio noſtro Medici ſemper fecit. Sed nec ego æmulus, aut imitator ſtudiorum tuorum: quanquam enim tu vir omnino in literis magnus, nõ tamen planè tantus, vt te mihi vnquã ad imitandum propoſuerim. Nam quod te ſemper de nobis honorifice ais locutum: malo equidẽ tibi, quã tuis familiarib. credere. Solent enim minuti quidam, & puſilli, famam quoq; libenter magiſtrorum ſuorum detrectare. Cuiuſmodi

hominum malignitates, ingratumq; animum nos quoq; interdum, magis etiam, quam volumus, experimur. Videlicet cõmittere me tecum ſtuduerunt, falſiſq; ob id ſuſpicionibus impleuerunt. Sed vitioſas deprehendi ſyllabas inquis in noſtris verſibus. Rogo, quas? an eas forte dices, quas in fronte ipſa ſtatim, ſicuti alia errata librariorum collegimus? At hoc periniquum eſt: non enim præſtare alienam culpam debeo, quã præſertim correxerim. Neſcis quam ſæpe ſemidocti illi qui librorũ excuſoribus operã nauant, ita explicare ſe ſoleant, vt in quoque hæſitauerint vt aut inducta pro receptis ſupponant, aut ipſi ex tempore ad ſuum commodum falſa quæpiam comminiſcantur? Præſertim ſi confuſe, ac perturbate ſcripta ſint exemplaria, ſicuti plerunque ſolent, quæ prima procudimus. Nam & illud vſu quandoque venit, vt ne ipſi quidem ſcripta noſtra facile relegamus. Quod ſi calumniæ iſti ſit locus quomodo, quæſo, illa tua defendes: Non ſtratum non vlla valent velamina pati. *Et item:* Cui dat latratos obuia turba panes. *Nõ enim ſaltem codices proferre antiquos potes; qui corruptæ lectioni adſtipulentur, ſicuti nos in Catulliano illo verſiculo, quem quidam fruſtra inuadunt:* Iſta tamen lingua ſi vſus veniat tibi poſſis. *Fit autem interdum profecto, vt ne noſtra quidem relegentes, mendum ſi quod ibi eſt librariorum deprehendamus. Ecce enim quam multa me*

præ-

preterierunt,quæ nemo bonus, & æquus obiecerit. Eulabiam *ſcilicet artifices iſti, pro* ablabi. *Sabadium pro* ſabazio Theodoritũ *pro* Theodoreto *ſubdiderũt. Iidem capite duodeuigeſimo,* Pedianum *pro* Pompeio, *pro Iuuenale* Vmbritium. *Capite rurſum duodequinquageſimo,* quintum ac vigeſimũ Plinii volumen, *pro,* quinto & trigeſimo. *Sexto autem octogeſimoque, Martialis ſeptimũ pro* vndecimo *citauerunt.* Muſtelariam *quoq; alibi quam* moſtelariã: *&* Cæcilianos annales, *quam* Cælianos *maluerunt. Solœciſmos porro adhuc nemo mihi ex doctorib. obiecit. Nam quæ viliſſimi quidã nugatores in angulis garriebãt, ea nos propalam citatis autheribus confutauimus. Verum hæc, & talia, inquis, in Politiano nec exigi, nec culpari debere duxi. Recte tu quidem, quando hæc errata noſtra non ſunt. Nam ſi noſtra ibi culpa vlla foret, magis aliquanto in nobis & exigenda fuiſſent, & reprehendenda, quàm in quibus nulla iactura fieret, quocunq; modo tandem vel loquerentur, vel ſcriberent. Venio ad Miſcellanea, in quibus offenſum te ſcribis, quod tua quædam ſubripuerim, quædã autem ſubdole (ſic enim inquis) deſignauerim. Ita nobis & plagium Merula obiicis, & dolum malum: graue vtrumque crimen, ſed vtrumq; falſum: nihil .n. eſt apud me, quod tibi ſubreptũ dicas quoniam quæ ſcripſi partim nihil ad tuos commentarios attinent, partim ab iiſdem ma-*

gnopere diſſentiunt. Tantum de baptis nõnihil apud te, ſed rude tamen adhuc, & inchoatũ, de quo mihi tacendũ putaui, ne ſtatim ibidem reprehẽdere in cotytto nominatim te cogerer. Nã quod Ouidianum tu quoq; verſiculum citaſti de naulis in cõmentariolis quibuſdã, quos adhuc equidẽ non viderã, tam puſillũ, minutũ, tamq; nihil eſt, vt illius etiam fortaſſe te pudeat. Vbi autẽ ſubdole tua notauerim, nondũ profecto intelligo. Bis equidẽ toto opere te laudaui, prius à doctrina poſterius & à moribus. Sed tu fortaſſe iniuriam tibi factam credis, quod de rebus iiſdem non eadem tecum prodiderim; quaſi vero maior tui mihi, quam mei ipſius habenda ratio fuerit. Satis opinor amicitiæ dedimus, quod vt quæq; fuit occaſio, te laudauimus, nunquam reprehendimus. Iam noſtra illa errata, quæ te aliis indicaſſe prædicas, rogo nobis quoque ipſis aliquando indices. Efficiam credo, efficiam Merula protinus, vt ſententia decedas. Nec tamen ſi quid vſquã peccaſſe oſtenderis, defendam: ſed agnoſcam protinus, agamq; tibi merito gratias. Nam & ipſe poſterioribus ſcriptis non dubitem quædã interdum ex prioribus, exemplo doctiſſimorum virorum retractare: ſicuti pytiſma *illud apud Iuuenalem, quoniã* pytiſma *quoq; pulchre videor poſſe tueri, quo poeta illos innuat, qui conceptos ore aquarum hauſtus, per Laconicum ſpargant: verbum enim ipſum* διαπυτίζειν *etiam apud Alexandrinũ Clementem, qui Stro-*

Stromateus dictus, inuenitur: cuius ſimplex, & grammaticus declarat quiſpiam, ſicuti nos ante meminimus, & vulgaris etiamnum Græcorum lingua vſurpat: à quo Terentianum quoq; illud pytiſſare *formatum crediderim. Quod ſi tibi idem ſenſus atq; animus eſt, vt indicari à nobis viciſſim tua tibi vel optes, vel ſaltem non moleſte feras, profiteor hoc me quoq; laute munus adminiſtraturum. Nam quod & tu Centurias facis, ac ne titulis quidem noſtris abſtines, facile patior. Sed quid eſt, quod ais fore, vt tergadent protinus ac diffugiant? An ex Parthorum gente tua iſta Centuriæ ſunt, vt videlicet fugientes prælientur? Sed hoc iocatus, neque enim me fugit aliud planè ſenſiſſe te, quàm quod in tuis omnino verbis expreſſeris. Libros autem recens inuentos, ſi publicaueris, optimi viri officio fueris functus. Ita nos quidem Græcos è tenebris permultos eruimus, quorum quotidie noſtris quoq; non modo æmulis, ſed etiam obtrectatoribus copiam facimus. Illud miror, quod obiici tibi canos pro vitio putas; vtinam enim mihi quoq; ſic aliquando obiiciantur. Non enim turpis canities homini docto præſertim, ſicuti tu es, verſantique ſemper, quod ipſe facis, in ſtudiis literarum. Vale.*

GEORGIVS MERVLA LVDOuico Sfortiæ duci, S. D. 7.

P*Oſtulat apud te princeps excellentiſſime, Merulam titulo iniuriarum Angelus Poli-*

tianus, atq; acrius premit, quod in illius ſcripta inuectus ſim, neq; parcam quotiens de literis agatur; & proinde iniquum, & ingratũ me eſſe, qui cum me coluerit, & aduerſus obtrectatores defenderit, non aliquid gratiæ reponam, aut crimina impingam. Poſtremo petit, vt ab obtrectatione deſiſtam, & quod domi, & in capſis clauſum contineo, cur id aliquando non publicem, vt cauſam is dicere poſſit. Ego princeps clementiſſime, ſi quicquam de Politiano paulo licẽtius locutus ſum, citra contumeliam id feciſſe fateor, poetas & oratores enarramus, & ſi quid in illis habetur quod interpretationis indigeat, illud palam aperimus, etiam cũ offenſa grammaticorũ, noſtri temporis, quibus fortiter repugnamus. Hunc morem tenuere priſci, quotiens difficiles quæſtiones, aut occultum quiddam, & abſtruſum enucleare, & expedire oportuit. Interceſſiſſe inter nos amicitiam non diffiteor. ſed prior Merula magis beneficiis in Politianum prouocauit. Græcos libros eruditionis variæ partim meos, alios mea opera, & diligentia Venetiis transſcriptos, Florẽtiam miſi, quos optarem, vt paulo curioſius tractaret; gratiam ſe retuliſſe exiſtimat, quod de Merula in Miſcellaneis cum præfatione honeſta mentionem fecit. Quorſum tendit agnoſco. Pugnant facta cum dictis: nam quotiens explicare quippiam, & obſcuros ſenſus explanare tentat, Merulam perſtringit. Hæc animaduertunt, & rident, qui

Miſcel-

Miſcellanea legunt. Et quod non bene literati hominis eſt, interuertere, ne dicam circumducere iis Merulam conatur, quæ aliquot abhinc annos expoſuimus & literis prodidimus. Hermolai manibus & vmbris bona optamus; ut ingenue fatetur, per quos profecerit, ita ſortem facit ex vſura. Politianus plus æquo ſibi arrogat, nec pati poteſt, ſi contra quam ſentiat, aut ſcripſerit, quippiam proferatur. Mutuis aſſentationibus quidam ſibi aures permulcent, & vt audio, velut diſciplinarum proceres triumuiratum in literis ſibi vendicant, qui ſine Sole, puluere, & lucta parari minime poteſt. Pugnãdum eſt perpetuo pro literis: tantum abeſt ab iniuria huiuſmodi concertatio, vt nihil honorificentius, aut quod magis conducat ſtudioſis, fieri poſſit. Cæterum quid tantopere depoſcit, vt quæ iam triennium conſcripſi, edam? an non videt datum ſibi ſpacium, vt ea retractare, & corrigere poſſit, quæ minus erudite conſcripſerit? Illud vt conieƈtor, hominẽ ad viuum pungit, quod libros, te auſpice, & noſtra diligentia inuentos, Florentiam non miſerim, ſemel, atq; iterum illos efflagitarunt, breui exibunt in publicum, tibiq; gratias habebit poſteritas, quod tuo auſpicio magis renatæ, quam reſtitutæ literæ Romanæ fuerunt.

Vale princeps potentiſſime. Ex Mediola. 4. Calend. Mart. M. CCCCLXXXXIV.

IACOBVS ANTIQVARIVS
AngeloPolitiano ſuo, S. D. 8.

GEorgio Merula nunquam videor familiarior fuiſſe, quã cum è vita modo diſceſſit, neque ſenem vnquã tanti feci, quanti cum illũ amiſſimus. Ipſe enim tum docẽdo, tũ quoq; ſcribendo admodũ occupatus, niſi cum animũ contemptim tamen aliquando relaxaret, nihil de ſe nobis reliqui faciebat. Et ego principis negocio aſſidue implicitus ad eũ non accedebam, niſi in via fortè fortuna conſpicatus, greſſum ad ſalutandũ deflexiſſem, filij officium præ me ferens. Cœperat proxime ægrotare, de cuius ancipiti morbo, cum ad principem Ludouicum, qui tum prandebat, nuncius eſſet allatus, animum, & menſam nõ mediocriter conturbauit. Eſt enim princeps ipſe natura ſua in omnes bonos facile procliuis. Sed Georgium in primis vehementer amabat, quia de ſe, & de maioribus ſuis ab eo ſingulari fide, ne dicam æternitatis ſpe, ſcribendi ſtudium ſuſceptum fuiſſe animaduertebat. Itaq; de miniſtrantium, atque aliorum turba, quæ menſam circumſtabat, ſenſim me ſubtrahens, ad ægrotantem conuolaui. Offendo non ſynanche, & anginâ, ſed quodam nouo faucum caſu oppreſſum, libero alioquin vocis meatu loquentem. Saluto, hortorq;, vt bene ſperet. Animo reſpondit valido ſe eſſe. Et quanquam cerneret medicos animi pendentes, ipſe tamen nihil

metue-

metuere ſtatuerat. Qui inſecutus eſt, ac tertio etiã die ad ipſum redeo, alebatur fiſtula argentea in eiuſmodi vſum fabrefacta: quoniam craſſioris materiæ neq; manſum, neque pinſum deglutire per ſe quicquam poterat. A vino prorſus, cuius alioquin per ætatis indulgentiam, ac etiam per morbũ auidus erat, Medici tẽperandum fore præceperant. Dies decem produxit, præter poſtremum biduum, in bonam ſpem. Vbi vero è vita diſcedendum eſſe cognouit, expiato animo, & religione Chriſtiana rite recognita, in ſomnum abeuntis more, vt ſperamus, cœlo receptus eſt Concordiam tibi, complexũ & oſculum teſtamento reliquit. Atq; in his quas ſcripſerat Latinarum literarum nõnullis obſeruationibus, & cæteris id genus, ob Miſcellaneæ tua, nomini tuo parci mandauit. Nam vt totã eam amaritudinem mihi cõdonaret, tempeſtiue rogaueram. Mi Politiane, nullis equidẽ verbis conſequi poſſem, quantum mors eius, qui principi gratus, qui vtilis inſtituendæ iuuentuti, rerũ memoria, & iucũditate omnes oblectabat, doloris mihi attulerit. Verum abs te illud contenderim, vt iacturam noſtram tibi communem exiſtimes, & quod ſemper feciſti fato functum illa tua pietate conſequaris, per quam in tuo nomine illius nomen ſemper cõiunctum appareat, & quæ forte in diuerſum alterius fuerat cenſura, vtriuſq; ſtud um pari voluntate ſemper copulaſſe cernatur. Vale. Mediolani.

ANGEL. POLITIANVS IAcobo Antiquario ſuo, S.D. 9.

AN vero Merulam noſtrum fato functum? O incertam ſpem, fragilemq; hominum vitam! O nimiam profecto ſtudiorũ iacturam! Sed quo me vertam Antiquari? quodve conſilium capiam? Tacebone penitus, & ipſe me prodam? an potius iniquiſſima conditione certabo cum mortuo? cui ſcilicet in inuidiæ locum miſericordia ſucceſſit? At, inquies, teſtamento cauit, ne nominatim taxareris; quaſi vero quicquam interſit, nomine an ſignis noſcitur. Sed quicquid futurũ, rogo, obteſtor, cures ne diutius animi pendeã: notæq; illæ ſcriptorum meorũ, quales quales omnino ſunt, vt quam ocyſſime publicentur. Dederam in hoc ad eum iam literas, quibus hominẽ leuiter pungens ad edenda quæ ſupprimeret, euocabam. ſed retraxi ſtatim, poſteaquã tu me certiorẽ de illius interitu feciſti. Fuit autẽ impetus etiã concerpere quæ ſcripſerã. Nec abfuiſſet quin facerẽ: niſi tu eum deceſſiſſe dimiſſo prius in nos aculeo, ſignificaſſes. Libuit ergo mittere eas ad te literas, quanquam ſcio intempeſtiuas, immo vero etiam inuidioſas, illo iam mortuo. Sed tamen perire vigiliolas meas pati non quiui. De cætero, quod mihi conſilium dederis, id exequar. Nam cum viuente illo, retaxatio quoq; foret honeſta, nunc mihi neſcio quo pacto, parum etiam ſpecioſa

vida-

videtur defenſio. Quod vero tutam officioſ[illegible] rebus omnibus erga me ſis, ago equidem gratias; ſed ita tamen, vt fatear gratiam, quæ tibi à nobis maxima debetur, nulla ex parte agendis tantum gratiis poſſe referri. Vale.

ANGELVS POLITIANVS Georgio Merulæ ſuo, S. D. 10.

D*Ederam commodum literas ad te, quibus ad eas reſpondebam, quas proxime acceperam, cum redditum mihi eſt eius ipſius epiſtola exemplũ quam tu pauloante ad Ludouicũ Sfortiam ſapientiſſimum principem ſcripſiſſes. Miratus in ea epiſtola ſum, non quidem quod in ordinem me coegeris, aut quod viros in literis præcellẽteis, quibus ego ſim charus obliqúe perſtrinxeris. neq; enim hæc in te iam quiſquam miratur: ſed quod apud eũ principẽ tam multa, non dico mentiaris, ſed certe fingas, cuius & authoritatem vereri debueras, & ingenium. Cæterum ego ad conuitia illa tua ſiue quæ propalam aduerſus me, ſiue quæ aduerſus homines me mihi ipſo chariores obſcure fudiſti, nihil in præſentia reſpondebo. Non quia non & facultas nobis, & materia ſuperſit, ſed quoniã certare maledictis tecum, hoc eſt cum homine exercitatiſſimo, non libet. Illud adhuc vt taceam perſuaderi mihi non poteſt, nullum me vnquam abs te beneficium accepiſſe, præter hoc vnum forte, quod arrogantem me vocas apud*

ingenium, doctrinamq; præterea memoriam illam amplam tuam, quam prædicas, deſideramus. Cæterum quoniam epiſtolam ſcribo, non librum, ludoq; tecum blande potius, quam adhuc certo, paucula tantum de multis, eaq; breuiter attingam. De ſatyra non bene ſentis, confundis ſpecies, confundis authores. Quod ſi non ſtatim fateris profiteor argumentis euicturum. Peccas idem, quod ais cauſas primum reddere poetam, cur relicta frequenti poetarum materia ſatyras adgreſſus. Non enim hoc ille primũ, ſed cur omnino carmen componat; deinde autem cur & ſatyras potiſſimum, quo loco ita ſubdit: Cur tamen hoc libeat potius decurrere campo. *Nam de Rhinthone bis peccas, & quod ruſticos authores hic quoque contaminas, & quod viliſſimum fuiſſe nugatorem falsò credis, cuius etiam Græco epigrammate poemata celebrantur. Nego vero vſquam legi; quod aſſeris excogitatum fuiſſe tum primum vt rubigo vulneribus adhiberetur: cum Telephum curauit Achilles; in quo te Plinius quoq; tuus nihil adiuuat. Sed à ſpadonibus vxores duci ſolitas, notari credis epigrammate Martialis; in quo nõ magis vxor, quam meretrix non magis ſpadonis eſſe videtur Egla quam ſenis. Lacernã credis vbiq; militarem veſtem, parum memor exemplorum, quæ paſſim refragantur; quale nunc illud ſubit.* O quantos riſus pariter ſpectata mouebit, Cũ Palatina noſtra lacerna to-

ga. *De Latino & Thymele vaniſſima omnia: nam nec illa vſquam Latini vxor, nec eius celebre adulterium, nec à mœchis Latinũ caſum ſignificant alapæ, nec ipſius vnquam noua perſona inducta eſt à Mimographis. quæ ſi mentior, refelle. Sequitur velut extra ordinem corruptus à te Naſonis verſiculus, vbi pro* Teuthrantia turba, *de qua nos in Miſcellaneis, tu* Theſtitiam *ſuppoſuiſti. Vt igitur & erratum tuum pariter agnoſcas, & beneficium meum, qui de hoc etiam tanta illa occaſione cum iactura aliqua debitæ mihi gloriæ tacuerim, dico te quater in vna voce peccaſſe. quod antiquam pariter, & vulgatam dictionem ſuſtuleris, ac pro* Teuthrantia, *contra omnium fidem exemplariũ,* Theſtitia *ſubdideris, quod Theſtium credideris fuiſſe, qui ſit apud Euſtathium* Theſpius, *quod à Theſtio Theſtitiam cõtra analogiam deduxeris, quod antepenultimam feceris longam, quæ breuis eſſe in Theſtio debuerat. Hinc ſi te Merula extricabis, virum putabo. Nolo nunc tibi quæſtionem ſuper* Ichthyocolla *mouere, ſatis enim te (ſi modo ſentis) Hermolaus ipſe Barbarus confutauit. Illud quæro, præſepia pro meretricibus, aut quod mox adiicis, pro ipſarum locis, vbinam legeris, aut cur neceſſe habueris ad lupanar confugere, cum ſtatim illud ſequatur:* Dum peruolat axe citato. *Quid autem pugnantius, quam per amicam laternatam puerum ſignificari Sporũ, quod virilis habitus*

bitus lacerna ſit, eundem q; tamen dicere muliebriter fuiſſe veſtitum? Quid porrò tam ridiculum, quàm ſupinum accipere pro ſuperbo, & erecto, tum authores ibidem aduocare, qui delicatum, & mollem tueantur? quod & vſus doctorum comprobat, & hiſtoria fides. Quid poſtremo tam rude, quàm putare traductam gyaris turbam ſignificare in gyaras relegatã? Quid quod & tabulam doces, in quam teſſera mitterentur, etiam dici latruncalariam? Quare ad authores te voco. De lithoſtrato nihil dixerim, quoniam quamuis exceptione iſta non vteris, conferre tamen in librarios culpam facile poſſes. Criſpinum certe ſignificari per hominem, qui ſit ad Euphratem natus, mihi Merula non perſuadebis: cum fuerit Criſpinus (vt aperte Iuuenalis oſtendit) Ægyptius, non Armenius. Volo de hemeſtichio quoq; illo taceamus: Quid cõfert purpura magis, *vbi te nõ ſentis hexametrum verſum pyrrichio clauſiſſe. Nam rancidula illi tua ciconia, qua repræſentari concordiam putas, nullus opinor, idoneus author, ſicuti noſtra cornici ſuffragatur. Docebo alias quã multa præteream, ſed & hæc ipſa vides quam preſſe, quam aſtricte, quam breuiter, necdũ ſatyram vnã exhauſi, nimis tamen epiſtola extenditur. Itaq; ne mihi in libellum ſurgat, carptim paucula tantum ſequentibus delibabo, videl. vt quæque in oculos incurrerint. Ergo ſecunda ſatyra vuluam dici vis in reliquis animalibus in mu-*

liere vterum: Nos e diuerſo vuluam quidem mulieris ibidem legimus; vterum vero cerui, & equi, apud Virgilium. Defende igitur hoc quoque ſi potes: Defende illud etiam, Creticum deriuari à Græco iudice, reclamantibus opinor, & orthographia; & ſyllaba. Tum doce nos magiſter, vbi ſit is locus, à quo præclara iſta Cocytos, repugnāte ſpatio ſyllabæ cognominetur. Etenim de Lyde ſatis dictū opinor in Miſcellaneis. Illa vero tua ratiocinatio in ſatyra tertia eiuſmodi eſt; vt planè palmarium repereris: colligis enim (ſicuti video) peracute alium eſſe hunc apud Iuuenalem Vmbricium, alium de quo Plinius vt haruſpice meminerit. Quoniam hic inquis, haruſpicina imperitum ſe dicit: ſed oſtendas velim quo loco dicat hoc Vmbricius. Nam ranarum viſcera tu quoq; ad veneficium transfers, & rectè quidem: non enim pro victimis credo ranæ quoq; cædebantur. Iam palliolum, quod eſſe linteum putas; crederem fortaſſe. niſi tute met aduerſus te Martialis hūc verſiculum aduocaſſes: Succida palliolo vellera quinque petit. *At opicos pro frendentib accipis, & barbaris. Sed opicos eſſe authores idonei perſuadent illos, qui Græce neſciant, etiam ſi Latine non indocti ſint. Itaq; feſtiue mures opici vocantur; qui Græca rodebant carmina, quæ nec intelligebant & male Græciſſantis amice vitia velut opica mulier illa mera Cecropis caſtigabat. Verum deos etiam Phæcaſios apud Appianum legiſti,*

giſti, nos calceos ibi Phacaſios legimus, nō Deos. Sed & ſtrigiles corrupte profers, Perſiumq́ aduocas in ſyllabæ quantitate reluctantem. Iam ſi placet, ad quartam deſcendamus, niſi nimiū fatigatus, verum quieſtas paululum, mox tamen opus repetemus. Nego Aritinos axes ad bouillas pertinere: Nego te verum ſcripſiſſe in pegmatis etymo. Nam chironomonta tam corrupte legis in quinta, quam indocte explicas: quæ enim de tribus nominibus aliena prodidiſti ſatis vt arbitror, in Miſcellaneis arguuntur. Nec illud in ſexta defendere à riſu poſſis: Et agello cedo paterno. *Vbi pariter & latinitatis obliuiſceris & intellectium confundis.* Glaphyram *vero, qui tamen eſt apud te* Glaphyrus, *nunquam profecto comœdum, citharœdum ve credidiſſes, ſi Græca teneres Antipatri epigrammata, & Philippi. Nec inter Veneris figuras Græcus vſpiam concubitus reperitur, vt ad has cōfugere ineptias neceſſe habueris, cum taxentur ibi fœminæ etiam inter coeundum Græco ſermone blandientes. Certe Capitolina quercus, quomodo conſulatum triumphum ve ſignificet, haud intelligo. Nec tu quercum doces fuiſſe in Capitolio ſed (quod nihil ad rem facit) in palatio: numeroſum hic agmen quaſi tranſmitto, breuitati ſeruiens, ad columnas tamen delphinorum te voco, rogoque videas aliquando, ſi potes, quæ Dion hiſtoriæ ſcriptor, libro vndequinquageſimo de Agrippa prodidit. Intelliges profecto quam male iſtud intellexeris. Vis &*

ſeptimam percurramus? An tibi Cacethos *defendes? pro quo nos* Cacoethes, *quod ſiue vlcus. vt multi, ſiue etiam febris eſt, vt Galenus tradit malū certe conſuetudinē ſignificat. Etenim de Parnaſi iugis Helicone illo Cithoroneq; tuis, leuauit onere nos Beroaldus, à quo ſimul cum Seruio refelleris. Beroaldus, inquam ille doctus homo, & celeber, qui tuis & ipſe conuitiis irritatus, dentes acuit timendos, vt in te morſibus incurrat. Hic tibi credo non concedet, vt hydros à crinibus caſuros ad Turni galeam referas. ſicuti nec eſt Hermolaus noſter paſſus, à quo te laudari falſo credidiſti. Satum lacertam ditiſſimum videri cauſidicorum, qui noſtram quoq; cū laudauit Crambē, nō ſine magno credo tuo dedecore, laudauit. Chryſogonū quoque, & Pollionem rhetores credis, oblitus qua ſupra legeras qua citaueras. Octaua iam nos appellat, vbi Numantinos ortus, nobilemq; tuam de luciferi ortu non ſatis aſtronomiam percipimus; quanquam illud omnino teneamus, quoniam rotunda terra ſit, aliis ſidera tardius, atque aliis gentibus exoriri. Me quidem interprete, per nox alea luditur ante Numantinos, hoc eſt, in atrio pleno imaginibus maiorum, quos poeta per Numantinos potiſſimū triumphales homines, ac fama celebres indicauit. Tum* ortu luciferi *legerim, nō* ortus, *vt ſit oriente lucifero. Nolo quicquam de Laureato mimo. Tantum polliceor indicaturum me vbi voles, non*

modo

modo vana te, ſed & pugnantia ſcripſiſſe. Teſtē pręterea idoneum non habes, qui coronari pinu doceat eos, qui Nemea vicerint. Nam Lucianus Apio teſtatur. Nec tamen illa me prętereunt, quę de pinu & Apio ſcribit Plutarchus in quarto Sympoſiacôn, vbi victores Iſthmiis vtroque coronat. Gręcum quoque neſcio quid in ſatyra nona reperitur, quod ſi quis legat, vt adhuc ipſe legis, non eum equidem dicam nullas, ſed nimis potius longas habere aures. Librarium vero partiendis penſis pręficis, ipſo quem aduocas Vlpiano ſtomachante. Sed ſtrumam tergo, gibbum pectori aſtruis in decima, quibus obſecro autoribus? Non enim hoc vſpiam Celſus. Sed & in vndecima laniſta ille coquum ſe negat eſſe & laniū. Nam pytiſmati noſtro puto iam credis, ſaltationemq; tuam Lacedęmoniam derides, ſicuti artificem Partheniū duodecima. Tum ſicubi ſanū fuerit ſinciput, non ſemper eſſe quid tute in tertia decima coctum ſinciput ęſtimabit: Remitto ſpithamen tibi, & pleureſin; quoniam quartadecima nos vrget, quę vitē libello poſci, non poteſt libellos ait. Sed quo libello principi ſupplicatur Nam de Attegiis & Cerealibus nihil tibi compertum credo, nec de Petauro. Non enim ſcimus vnde expiſcatus, ludum eſſe in quo homines per aera rotarum pulſibus iactarentur. Duę reſtant ſatyrę quarum prior minime illos innuit qui currentes facem tenerent poſterior de Bardaico non conſentit, Mar-

tialiq́; verſiculum tribus abs te plagis defor-matum grauiter fremit. Hac atq; alia multa in tuis iſtis famoſis commentariis nos homines indoctiſſimi deprehendimus. Sed erit operæpretium credo aliquando etiam in emendationes Plautinas in quibus Herculem te facis, inquirere. Qualem enim te ſpondes in cæteris, qui emuſitata *legas in Milite, pro eo quod eſt* amuſitata*: quod nemo ignorare poterat, qui modo vulgatiſſimum ſcriptorem Nonium Marcellum ſumpſiſſet in manus. Verum de hoc, & item de ruſticis authoribus alias prolixius. Nunc autem rogo te Merula concedas hæc, aut defendas: quoniam in altero ingenuus, in altero etiam doctus haberi poteris. Des etiam veniam noſtræ inſcitiæ, ſi tibi paulo aſperior videtur craſſa hæc, & ruſtica veritas indocti hominis, cui delinimenta illa verborum nota non ſunt, quibus epiſtolæ videlicet eruditiſſimorum virorum, tuiq; ſimilium condiuntur. Vale.*

ANGELVS POLITIANVS LVdouico Sfortiæ, principi clariſſimo, S.D. II.

I*Ta mihi contingat in otio & literis molliter conſeneſcere clariſſime princeps, vt hoc tam ſubito, tamq; inexpectato Merulæ noſtri obitu non leuius commotus ſum, quàm ſi ei diſcipulus, aut alioqui familiariſſimus fuiſſem. Quod fortaſſe parum credent, ſi qui certamen hoc in-ter*

ter nos de communibus ſtudiis exortum, puerum benigne interpretabuntur. At enim quod ego ſæpiſſime ſum teſtatus, non video quod impediat, quo minus diſſidere inter nos de literis, ſaluo tamen amicitiæ iure potuerimus. Cæterum contracta hæc opinio eſt quorundam immodeſtia, qui lædi ſe capitaliter ab iis exiſtimant qui dictum, ſcriptumq; ipſorum de leuiſſimis etiam rebus confutauerint. Ego certe ſemper & ſum profeſſus & præ me tuli maximi loco beneficii poſiturum ſi notas aliquando meorum ſcriptorum mihi Merula noſter indicauiſſet. Dediſſem vero protinus manus, & gratias ingentes egiſſem, quod admonitu illius eſſem conſecutus, vt (iterũ quod dicitur) ad eundẽ lapidem non offenderem. Deniq; certamen hoc inter nos eiuſmodi futurum videbatur, vt ego nec vinci turpiter ab homine tam docto, nec eũ contra vincere, niſi magna mea cum gloria potuerim. Dolendum profecto ſtudioſis omnibus illius deſiderio eſt, in quo publice res Latina iacturã fecit. Sed quoniam ſic ille vitam, quaſi bonus poeta fabulam magna laude, magnaq; omnium approbatione peregit, non lachrymis eius interitus, verum dulci, grataq; potius mentione proſequendus eſt. Quod ego profecto, quãtum ratio ſtudiorum meorum patietur, polliceor quacunque occaſione libenter, cumulateq; facturum. Hunc autem quando illa hiſtoriam familiæ veſtræ luculenter ſcriptam, libroſq; item

quoſdam vetuſtiſſimos, auſpicio tuo repertos, quoniam mors præuertit, publicare non potuit: rogamus te princeps quicunque in ſtudiis literarum verſamur, vt iſta latere diutius non patiaris. Quod ſi tibi ad vtranq; editionem, quã uis doctiſſimis hominibus abundes, conferre aliquid tamen noſtra quoq; mediocritas valet, vtere quæſo audacter, nõ dicam ingenio, & doctrina, ſed labore induſtriaq; noſtra. Nam cum defungi hoc vltro tam honeſto munere cupio, tum vero tibi quem merito plurimi facio, gratificari: profiteorq; ſi velis, me vel hiſtoria, vel antiquis publicandis codicibus, præfationes additurum, cum tua (quod primum eſt) illuſtri gloria ſic tamen vt ne Merulam quidem noſtrum debito ipſius doctrinæ, diligentiaq; teſtimonio fraudemus. Vale.

IACOBVS ANTIQVARIVS Angelo Politiano ſuo, S. 12.

Conſilium ego tuum ſemper ac valde probaui, qui nec aduerſius pugnãtem remittis quicquam, neq; vbi aduerſarius ceſſit loco, victoriam vllã honeſtiorem eſſe putas, quam vincere potuiſſe. Sed Merula prouocator tantũ fuit: quem cum cœpti ſui pœniteret mors nobis ſubtraxit. Itaq; in eũ qui deſiit eſſe inter homines, quod cudas nihil eſt amplius: ſi teipſum fueris imitatus, qui ad omnia humanitatis officia magnis paſſibus ire conſueſti. Nam quid cõpſcere potue-

potueris, dilectus ad prælium ex illius commentariis in Iuuenalem variis locis, probe, atque ſatis oſtendiſti. Sed quia ſua erga te optima voluntatis ſequeſtrem me eſſe voluit, tu nunc reconcilianda cum fatis eius priſtina beneuolentia ne deprecatorem auerſeris, etiam atque etiam rogo: curaturum diligenter, ne vllius vnquam aculei veſtigium inter vos ſuperfuiſſe cernatur. Vale Mediolani, Non. Aprilis, M.CCCCLXXXXIV.

LVDOVICVS MARIA SFORtia Angelo Politiano, S. D. 13.

FAcile credimus tibi viro eruditiſſimo mortem Merulæ noſtri, doctrina, & eruditione multarũ rerum excellẽtis grauem fuiſſe. Quid enim minus ei conueniat, qui bonus eſſe, & haberi cupit, quam ita literariam contentionem ſuſcipere, vt eam ad odium pluſquam ad veri inueſtigationem exerceat? Facis ergo probe, qui fateris viuentem amaſſe Merulam adeo de literarum ſtudiis meritum, licet in quibuſdam ambo diſſideretis, & nunc amiſſum mentione amoris plena proſequeris. Quod monumenta eius mortis ne perire patiamur, & operam tuam offers ſiue in hiſtoria eam, ſiue in vetuſtis codicibus, Merulæ diligentia inuentis deſideremus: agnoſcimus in eo bonitatẽ tuam, ac magna nobis voluptati eſt, quod vir literatiſſi-

mus tantopere, & famam nominis noſtri, & rei literariæ cauſam curare videatur. Nos vero & ſi minime neglecturi ſumus, quod ad vtramquerem pertinet, tamen quia recens caſus amiſſi Merulæ, & maiorum cura nos ab hac cogitatione auertit, dum quid agi vellemus conſtituendi facultas fuerit. Quicquid autem agi continget, ſi aliunde quam hinc opem ab literatis petendam duxerimus, oſtendemus & virtutis, & eruditionis, & in primis amoris erga nos Politiani rationem minime in obſcuro apud nos fore, & pergratum habuiſſe, quod tam ſtudioſe, & amanter operam tuam nobis obtuleris. Vale, Vigleuani.

ANGELVS POLITIANVS Bartholomæo Chalco ſuo, S. D. 14.

OBſecro vos Chalce, ne tolli patiamini ſcriptorum meorum notas de Merulæ cõmentariis. Multo enim vos mihi grauiores notas inuretis; occupabunt hanc inuidi anſam, credituri ſemper, immo futuri ſimiles credentibus, hoc me à vobis imbecillitatis mea conſciũ multis precibus impetraſſe. Si iure me carpit, cur ipſius inuidetis laudi? Si iniuria, cur mea? Reſpondeas forſitan ad biceps argumentum. Si iniuria te carpit, illi parcimus ſi iure tibi. Nempe igitur à veſtra iſta indulgẽtia veritas rurſus in Democriti puteum demergitur, ſed teſtamento

cauit

cauit, vt tollerentur. Eſto ſcio quale iſtud teſtamentum, graui malo expugnatus, ac præſenti iam morte ſolicitus, roganti hoc Antiquario, multumq; inſtanti negari non potuit. Quod vtinam vt faceret, Antiquario noſtro nunquam veniſſet in mentem. Hoc enim illius officium, quanquã ſcio ſedulo, ac pie ſuſceptũ, metuo mihi ne valde offecerit. Sed pauca ſunt, & leuicula (ſic enim audio) quæ mihi obiecerit Merula: cur ergo ea deletis, tanquam ſi multa, tanquam ſi grauia? Iubet, inquis, princeps Ludouicus. Ille vero iubet, quoniã ſe mihi beneficium facere, non iniuriam putat. Notum enim quantopere mihi faueat, quam de me bene ſentiat, honorifice loquatur. Rogate meis amabo eum verbis, meis dico, ſtudioſorum immo omnium, ne fœdari doctiſſimi viri lucubrationes turpiſſimâ liturâ patiatur. Imitetur Auguſtum Cæſarem, qui Vergilii Æneida contra ipſius teſtamenti verecundiam vindicauit à flammis. O ſi liceat iſthuc excurrere, quam me ſuppliciter aduoluam principis genibus, quibus eum verbis, quibus (ita me Deus amet) etiam lachrymis obſecrem, ne tantũ fieri flagitiũ, ne rurſus extingui Merulam permittat, ne illius fructu vigiliarum ſeculum noſtrũ, poſteritatemq; defraudet, ne mihi Lydium lapidem quaſi de manibus excutiat. Non quo aurum purum, ſubaratumq; diſcernam, ſed quo verum falſumq; diiudicem in meis ſcriptis. Per fortunas Chalca

circumfuſi omnes exorate principem, ne quid ibi mutari, neve quid interlini ſinat. Edantur autem quamprimum, nec vero interpolentur, non modo quæ ille abſoluta reliquit, ſed & quæ rudia, quoniam magni artificis opera ſperamus illa optima, quæ poſtrema fruſtraq; ſumma deſiderata manus eſt in Apellea Venere, ſiquidem tantopere inchoata protinus oculos tenuit. Vale.

IACOBVS ANTIQVARIVS Angelo Politiano ſuo, S. 15.

REm ambiguam, & ancipitis conſilij plenam, ex obitu Georgii Merulæ tibi euenisſe cerno; quoniam nec cum viuo licet referre pedem, neq; iacentem decet, ac deloricatum vulnerare. Nulla tamen res tam difficilis vnquam fuit, aut moleſta, in qua ſi animum ſedabis, non reperias modum, & laudem pares. Centurias quaſdam in te ſcripſiſſe aiebat. Ferebat grauiter quod eas non ederet. Nos vero qui putabamus aliquid eſſe quod cudendum cenſuiſſet, vt eſt tui nominis dulcis cura, ne rumuſculis adoleſcentium inter vos diſſidium aleretur, agere cœpimus, vt vtrinque rediretur in gratiam. Ego quoque iocabundus ſæpe id ſtatus hominem aggreſſus, ne ſe ad Vergilianum Entellum referret hortabor. Iam in amicorum preces totus conceſſerat. Iam te vt antea diligebat, cum ſubito in eum morbum incidit, vnde à nobis deſiit

poſſe

poſſe amplius videri. Prius tamen quam è vita diſcederet, quam tibi concordiam inſtituiſſet, ſatis noſti; verum adhuc patienti fronte velle inſpicere videris, quod ille admodum ſegniter de literis certamen parauerat. Morem tibi profecto gereremus, niſi Ludouici ſapiẽtiſſimi principis decreto Chalcus vir optimus, & rariſſimæ; id genus quicquid Merula ſcripſerit vnquam, diligenter collectum conteciſſet in vincula Centuriis inprimis neque quidem reluctantes, non enim ſunt eiuſmodi quæ lucem perferre poſſint. Vix 30. adnotamenta ſunt, inquis tam ad alienas lautitias compellere muſcas, quam inde abigere quæ alioquin nuſquam erant, viſus eſt, adeo vt vicem hominis doctiſſimi pudenter doleam. Repetit (vt audio) pauca quædam de Miſcellaneis tuis tanquam ſua; non multa rurſus per te ab aliis accepta, quod tua eſſe volueris, ſomniculoſe conqueritur. Quæ igitur exanida fuit illius, ac edentula morſicatio, tam ad te eã pertinere credimus, quam ad elephantum culices Indum. Neq; tibi ex vſu amplius foret illius manes ad pœnitentiam reuocare: quoniam hiſtoriæ quam de Vicecomitum geſtis, ab ipſius gentis primordio fuerat orſus, omnem ſcriptoris authoritatem ſaluam eſſe oportet.

Vale.

ANGELVS POLITIANVS
Iacobo Antiquario ſuo,
S.D. 16.

VTar igitur cōſilio tuo, prudentis hominis, & amici: quoniamq; non poteſt fieri quod volo, id volam quod poſſit. Sed quid tu ais? Adeon pauca Merula noſter, adeon incondita reliquit, vt iuſſu principis etiam ſupprimantur? Vbi ergo Centuriæ illæ, tam paratæ, tam inſtructæ, tam formidabiles? Vbi tamdiu nobis expectatæ, toties promiſſæ Plautinæq; quæſtiones? An eas ſecum forſitan tulit ad manes: nec dignos putauit nos quicunque ſuperſtites eramus, indoctos prorſus homines rerum tantarum lectione? Sed extra iocum. Parcam ego Merulæ ſemper, quando nos euaſit, cui tamen iratus nunquam fui, ne me ſimultatem credas exercere aduerſus vmbram. Defero hunc honorem libenter ſapientiſſimo quoque principi Ludouico Sfortiæ, cuius authoritas non minus tueri nunc extinctum, quam olim viuentem debet, Vale.

BARTHOLOMÆVS CHALcus Angelo Politiano, S. 17.

EX literis quas nuper ad me dediſti, intellexi te ſummo deſiderio teneri, vt quæ Georgius Merula iampridem aduerſus Miſcellanea tua conſcripſit, aliquando in lucem prodeant. Idq;

Idq; vt magis animum tuum oſtendas, non ſolum multis rationibus, ſed multis etiam precib. contendis, vt Ludouicum principem cõprecer, vt aſſentiat, velitq; Georgii ſcripta, quod iniuriam tibi atque illi faceret, litura non deſtrui. Eſt quidem tua hæc petitio non honeſta tantum, verum etiam ingenua, quando non tam vt te ab offenſione, & nota vindices, quàm vt ſtudioſi homines iacturam in ſuge, quam ex ſcriptis Merulæ ſperant, non faciant: id vt optes, te adduci profitearis. Neque vero nos hoc ipſum abs te deſiderari permiſiſſemus, niſi Ludouicus princeps, qui acceptis abs te literis, te ſubmoleſtum id ducere animaduertit, & ne in lucem proferentur, anxie per vicarium agere deprehendit, in eam ſententiam deuenisſet, vt ne offendereris, edi ea non debere ſtatuiſſet, & Antiquarius, quod tu ſcribis, idem etiam ab Merula vt velle videretur, extorſiſſet. Verũ quando vtraque res in gratiam tuam facta eſt, tuq; nihil minus quam id voluiſſe videris, & maximopere copiã tibi horum ſcriptorum fieri petis, dabimus operam, vt & principis ſententia, qui te omnino promereri optat, & violentũ (vt ita dixerimus) decretũ tibi quo minus mos geratur, non obſtet; ſed quod quæris, tibi largiter ſuppetat. Sed quoniam ea adhuc vix notata prima in forma ſunt, neq; Georgius morte occupatus, ea elimare, & meliore nota conſcribere potuit, primum curabimus, vt prius quam edan-

tur, cenſeantur, & in eum ordinem quem prætendiſſe Georgius videtur, redigantur, moxque ita abſoluta ad te mittentur. Vale.

ANGELVS POLITIANVS Bartholomæo Chalco ſuo, S. 18.

A Go tibi gratias ingentes, quod de Merulæ ſcriptis edendis rem confeceris ex animi noſtri ſententia. Ludouico autem ſapientiſſimo pariter humaniſſimoq; principi, quantopere debere me, vel hoc ipſo nomine ſentiam, nõ explico: tantum enim mihi ille tribuit, quantum ego vix optare unquam auſus. Nam & antea ſupprimens, & nunc emittens, honori præcipue meo conſultum voluit. Sed quid ais animaduertiſſe eum de meis literis moleſte me laturum, ſi publicarentur? An ego vnquam aliud precatus, quàm vt copia fieret audiendæ accuſationis? Deniq; quos ego iſthic habeo vicarios? Aut quid vnquã cuiquam mandaui, niſi vt omneis machinas adhiberet, quo nota iſta de latebris eruerentur? An forte amicus iſthic aliquis plus in mea reuidere ſe, quàm ego videbam, credens; meumq; animum ſpectans ex animo ſuo, quicquam vel egit inſcio me, vel dixit, quod ego nollem? Expoſtulabo iniuriam, ſi reſciero, quamuis ille ſedulo, quamuis amice, quamuis officioſe fecerit. Sed cui magis credendum, quam tot epiſtolis meis vulgatis, conteſtatis, Latinæ (vt *arbi-*

arbitror) ſcriptis, & perſpicue? Quare apage quæſo à me iſtam calumniam, quo nemo unquam fuit & confeſſioni paratior, & defenſioni. Quo maiorem tibi nunc habeo gratiam, qui ut mihi utriuſque fieret poteſtas, opera & authoritate curaueris. Vale.

IACOBVS ANTIQVARIVS Angelo Politiano ſuo, S.D. 19.

I*Am in Merulanis rebus nihil melius ſentio, ut qualē ſe effinxit, plane relinquamus, per hiſtorias, & epiſtolas quaſdam ſine aliis monumentis ſuperſtitem. Plautinæ quæſtiones apparent nullæ, commentarios in Iuuenalem vix illius fuiſſe crediderim, niſi ipſe ſuos edendo affirmaſſet. Tu quidem recte facis, qui ab eius nomine temperandum ſtatuiſti, cuius retaxatio impietatem non effugeret, etiam ſi Ludouici nobiliſſimi principis authoritas non interceſſiſſet. Qui te amant, ut in literariam, & communem rem pro conſuetudine tua ſtudium conuertas, magnopere cupiunt. Quippe id tuum erit, quod poſt te non deſiderabitur. Vale.*

ANGELVS POLITIANVS Bernardo Ricciolo ſuo, S. 20.

S*Ignificas deſperandam plane mihi eſſe publicationem Georgii Merulæ ſcriptorū quod friuola, quod paucula, quod imperfecta, quod perturbata ſint, & interlita. Sed à Corycæo ta-*

men quodam tuis ais eſſe auribus inſuſurratũ, reprehẽdi ab illo me quodam loco, quod alba lineæ prouerbium ſecus acceperim, quam debui, videlicet in bonam partem. Reſpondebo leuiter, & quod aiunt, ſuſpenſa manu. Non.n.defenſio grauis, vbi leuis oppugnatio Græcum prouerbiũ celebratur λευκὴ ϛάθμη, *quod A Gellius* albã lineã *tranſtulit. Poſſis tu tamen &* amuſſim *dicere, filum ſcil.illud fabrorũ, quod oblinitur rubrica. Valet ergo in eos prouerbiũ qui ſine diſcrimine dicunt aliquid, aut faciunt. Vt autem recte dixerimus haberi odio malos omnes ſine diſcrimine, ſic rurſus & amari bonos. Certe Socrates in Charmide Platonis, is qui nullius rei ſcientiam ſibi præter amoris vindicat, albam ſe tamen eſſe lineam dicit erga formoſos: propterea quod omnes amaret ex æquo. Quod idẽ trãſtuli ego prorſus ad hominem non doctum quidem, ſed amatorem tamen vtcunq; doctorum, cuius amori pudenter (vt mihi quidem videor) iudicium delectum, diſcrimenq; detraxi, ne mihi ſcilicet ob eum quaſi iam plane docto nimiũ dicerer tribuere Nec amico tamen iniuriam feci. Nam vulgo quoq; laudatoribus noſtris dicimus, falli quod ament. Eſt vero integrum, ſicuti quidam referunt, hoc adagium,* λευκῷ λίθῳ λευκὴ ϛάθμη *quod ita commode vertas*: In albo lapide alba linea, *videlicet quæ nullum faciat diſcrimen. Id eſſe autem ſic integrum in Cidalione Sophoclis, tam Græci quidam Platonis*

nius

nis interpretes, quàm Suidas ipſe (ſi qui modo hic vnquam Suidas) non omnino malus author, teſtati ſunt.

LVDOVICVS MARIA SFORtia dux, Angelo Politiano. 21.

Non eſt quod verearis Angele, ne tibi notam aliquam inurat, ſi ſupprimantur ſcripta, quæ in te Merulaparaſſe dicebatur. Tua enim opera minime factum putari debet, qui non quæſiuiſti vt occultentur: ſed multis precibus per noſtros agere apud nos non deſtitiſti, vt ea in lucem venire pateremur. Quod ſcribere ad te voluimus, vt hæc noſtra apud omnes teſtari poſſent te ſcripſiſſe, non modo non futurum graue tibi, ſi in manus hominum viri literatiſſimi ſcripta venirent, ſed etiam ſi ita pateremur, nobis te gratias ingentes debiturum affirmaſſe. Vale.

ANGELVS POLITIANVS Ludouico Sfortiæ principi ſuo, S.D. 21.

Non tam gloriæ meæ conſulis, quam tuæ, quod & veritati ſuffragaris, & litterarum profeſſorem vindicas ab iniuria. Sic itur ad aſtra, mi princeps. Non enim tam ſolidam, tam veram laudem vanæ prædicationes quam ſua cuiq; recte facta conciliant. Sed tamen & recte factorum memoria ipſa parum per ſe fida,

nis iter rum teſtimonio roboretur. Equidem quantum tibi debeam, nec ipſe ignoro, nec tu fateris ab aliis ignorari. Si tamen aſtimas, quantum præſtare tibi volo, ſoluendo ſum: ſi quantum valeo; non ſum. Vale.

LVDOVICVS MARIA SFORtia Angelo Politiano. S. 23.

A*Ngele ſi, dum tibi operam damus, vt veritas locum ſuum habeat, gloria noſtræ cõſulimus, in lucro nobis labor noſter eſt, & deſiderium nobis ſæpe pro te laborandi relinquitur. Eſt autem hic fructus eo gratior, quod etiam præter exſpectationem contingit. Satis enim putabamus, ſi dum mutuè præſtitimus officium noſtrum, in eo conſuetudo noſtra nõ intermitteretur, benigne cum omnibus agendi: quanquam id etiam tecum libentius agebatur, cuius virtus, & doctrina iam diu nobis nota eſt, & in quem beneficium noſtrum eſſe ſemper optauimus. Itaq; iam plus eſt, quàm quod ſpectabamus, ſi cum tuo etiam noſtrum beneficium coniungitur. Te autem ſoluendo eſſe nobiſcum, & dum vis, & dum qua potes agis, ducimus; & plura tibi videmus ſuperfutura cum ſolueris, quam ea erunt, quæ ſoluendo quod debes, impenderis.*

Vale.

PHI-

PHILIPPVS BEROALDVS Angelo Politiano ſuo, S. D. 24.

QVod Merula impoſturam fecerit poſteritati, minime miror. Sic enim glorioſi milites facere conſueuerunt, qui verborum ſtrepitu vigentes, reſlacceſcunt. Nimirum egregius hic noſter imperator, dum Centuriarum impetum impatibilem minitatur, nondum decurias in acie collocauerat; & dum haſtatos, triarioſque terrificos cum ſolicitudine præſtolamur, vix rorarios, accenſoſque centuriauerat. Sed iam vinat, valeatque Merulæ apud Manes cum ſua canina facundia, qui vt belliſſime, veriſſimeq; ſcripſiſti iam perierat, niſi periiſſet: prout ſementem feciſſet, ita meſſem plane facturus. Quod ad nos attinet, ſcito mi Politiane, te hic prope plures quam iſthic habere fauiſſores, buccinatoreſque tuæ politiſſimæ eruditionis, quæ velut frutex odoratiſſimus fragrat inenarrabilem quandam ſuauitatem. Scribo quod ſentio ſentio quod ſcribo, concordat calamus cum corde, lingua cum animo. Vale.

ANGELVS POLITIANVS Ludouico Bolognino, equiti ac Iureconſulto Bononienſi, S. D. 25.

VEllē Ludouice vir clariſſime, cæteris quoque Iureconſultis, quæ tibi eſt corrigendæ,

reſtituendiſq; legibus, in veram, atq; eam ipſam lectionem, qua ab imperatore Iuſtiniano publicata ſunt, & olim fuiſſet, & nunc eſſet diligentia. Non enim nos puderet multorum, qua tum ridicule, tum perperam leguntur in legibus, ſed emaculata omnia, & vera haberentur. Scripſiſti tu ſuperioribus diebus ad Laurentium Medicen, atatis noſtra Macenatem alterum: nam vt Romanus ille Macenas conſilio diuitiis, operaſauebat ſui ſeculi literatis viris, ita & hic noſter facit; quandoquidem doctos omneis doctus ipſe iuuat ſemper, ſuſtentat, alit, dat munera prodeſt omnibus ſtudioſis. Scripſiſti inquam, vt legem quartam, titulo de verborum obligationibus, *de Pandectis, qua olim Piſana fuerunt, nunc Florentina, ad vnguem exſcriptam ad te mitteret; propter contextum eius, §.* Cato, *in vulgatis exemplaribus incuriâ temporum dèprauatum. En igitur ea tibi ex ipſo archetypo eius ipſius Laurentii Medicis iuſſu excerpta à nobis ſumma fide. Eſt autem liber characteribus maiuſculis, ſine vllis compendiariis notis, ſine vllis diſtinctionibus, nec Gracus, ſed Latinus, videlicet ille ipſe, quem inter cateros publicauit Iuſtinianus, quod & hoc pulcherrimum in fronte libri Gracum epigramma oſtendit:*

Βίβλον Ἰυστινιανὸς ἄναξ τεχνήσατο τήνδε·
Τὴν ῥα Τριβωνιανὸς μεγάλῳ καμε παμβασιλῆι.

Olu:

Οἷά τις Ἡρακλῆι παναίολον ἀσπίδα τεύξας,
Ἡ ἐπιμαρμαρίουσιν ἀγάλματα πάντα θεμίστων.
Ἄνθρωποι δ' Ἀσίης τε, δορυκτήτου Λιβύοσης,
Εὐρώπης τε πίθονται ὅλον σημάντορι κόσμου h.e.
Librũ Iuſtinianus Imperator conſtruxit hũc vero,
Quem vtique Tribonianus magno elaborauit omnium imperatori:
Qualiter quis Herculi varium ſcutũ fabricatus.
In quo ſplendent imagines omnes legum.
Homines vero Aſiæque captiuæque Libyæ,
Europæq; confidunt totius imperatori mundi.

PAVLVS LIBRO DVODECIMO ad Sabinum.

EAdem dicemus & ſi dolum abeſſe à te hæredeque tuo ſtipulatus ſim & aut promiſſor aut ſtipulator pluribus hæredibus relictis deceſſerit Cato libro quintodecimo ſcribit pœna certæ pecuniæ promiſſa ſi quid aliter factum ſit mortuo promiſſore ſi ex pluribus hæredib. vnus cõtra quã cautũ ſit fecerit aut ab omnib. hæredib. pœnã cõmitti pro portione hereditaria aut ab vno pro portione ſua ab omnib. ſi id factum de quo cautũ eſt indiuiduũ ſit veluti iter fieri quia quod in partes diuidi non poteſt ab omnibus quodammodo factum videretur at ſi de eo cautum ſit quod diuiſionem recipiat veluti amplius nõ agi tum eum hæredem qui aduerſus ea fecit pro portione ſua ſolum pœnam committero differentiæ hanc eſſe rationem quod

in priore caſu omnes commiſiſſe videtur, quod niſi inſolidum peccari non poterit illam ſtipulationem per te non fieri quo minus mihi iure agere liceat ſed videamus ne non idem hic ſit ſed magis idem quod in illa ſtipulatione Titium hæredemque eius ratum habiturum: nam hac ſtipulatione & ſolus tenebitur quæ non habuerit ratum,& ſolus aget à quo fuerit petitum, idq; & Marcello videtur, quamuis ipſe dominus pro parte ratum habere nõ poteſt, ſi is qui duplã ſtipulatus eſt deceſſerit pluribus heredibus relictis vnuſquiſq; ob euictionem ſuæ partis proportione ſua habebit actionem, idemq; eſt in ſtipulatione quoque fructuaria & damni infecti, & ex operis noui nunciatione reſtitui tamen opus ex operis noui nunciatione pro parte non poteſt hæc vtilitatis cauſa ex parte ſtipulatorum recepta ſunt ipſi autem promiſſori pro parte neque reſtitutio neque defenſio contingere poteſt.

ANGE.

ANGELI POLITIANI EPISTOLARVM LIB. XII.

ANGELVS POLITIANVS IOanni Pico Mirandulæ ſuo, S.D. 1.

QVantopere me ſemper dum vixit Hermolaus Barbarus dilexerit, quantumque ego illi viciſſim tribuerim, notum tibi, mi Pice; qui ita vtrumq; amabas, ita rurſus ab vtroq; amabaris: vt ſicut vterq; ſe eſſe apud te primum, ſic tu primum te eſſe apud vtrunq; exiſtimares. Adeoq; ſingularis hinc inter nos amor alios delectabat, alios rurſus perſtringebat, vt qui vnũ vel laudabat è tribus vel vituperabat, idẽ ſibi cæteros vel laudandos eſſe, vel vituperandos arbitraretur. Edidit ille paulo ante quàm diẽ obiit, opus (vt ſcis) elegans, & eruditũ Plinianarũ caſtigationũ; quo in opere, quantũ equidẽ æſtimare poſſum, iuuit apprime rem Latinam: ſiquidem multũ ingenio niſus, & ſtudio, vetuſta diligenter exemplaria contulit, & authores vtriuſq; linguæ penè omnes aduocauit. Libertate autem vſus eſt omnino aliqua, ſed modeſta; nec tam in alios, quàm in ſe quoq; ipſum: multa enim poſterioribus confutauit, quæ prioribus commentariis defendiſſet. Ita (quod ego in pri-

mis laudo) nihil ſibi prius eſſe ſide putauit ar genti negocium poſteriorum, qui ſententiam de nobis ſine gratia, ſine inuidia laturi ſunt. Sed in me vnum tamen paulo fuit indulgentior: vbi enim occaſio laudandi, nominatim me citat; vbi rurſus diſſidet, rem refellit ipſam, nomini parcit. Et cupiebam defenſionem omittere, quoniamque ſunt vtriuſq; noſtrum ſcripta in manibus, doctiorum iudicio relinquere. Sed occurrunt interdum ſcioli quidam, male inaugurati literis qui pro damnato accipiunt, quicquid non protinus defendatur. Quocirca tu mihi nunc adeundus, mi Pice, doctorum omnium doctiſſime, non quidem vt iudex, ſed vt arbiter honorarius, qui videlicet inter amicos diſceptantis litem dirimas. Defenſus à nobis Cicero eſt, quod Endelechian *ſic exponat,* motionem quandam continuã, & perennem. *Placet hoc Hermolao, veteremq; ſuam reuocat ſententiam. Cenſet autem nihilominus* Entelechian *ſcribi* τ *litera, oportere quod in hanc vertere* δ *ſoleant Attici. Tum id authoritate Luciani tuetur, & grammaticorum quorundam ignobilium, qui de dialectis conſcripſerunt. Cæterum ſi Luciani verba ipſa Græca perpendas, nihil ibi aliud inuenias, niſi furtum obiici* τ *litera, quod ea quæ ſit* Endelechia, *vocare malit* Entelechian. *Quare cum conſtet apud omneis vocabulum id ab Ariſtotele primitus fuiſſe confictum, non dubium eſt,*

eſt, quin Endelichian, quod prius fuerit, non Entelechian, *quod poſterius, & author ipſe protulerit, & authorem Cicero ſecutus. Apparet autem naſutiſſimum hominem Lucianum carpere indoctos iam tum linguæ philoſophos, qui dum vocem contaminant, etiã intellectum non aſſequerentur; quem tamen Luciani ſalem parum deguſtantes, quicunque iſti inſipidi literatores ad Attici ſermonis diſcrimina detorſerunt. Quod & ipſum tamen Hermolao quoque non fauet, quando vtrumque in confeſſo eſt, & authorem fuiſſe vocis eius Ariſtotelem, & in* d *locum* τ, *literam ſucceſſiſſe. Nec ego tamen, quod ille (vt video) putauit, occaſione abutor deprauati exemplaris. Nemo igitur me magis defendit, quam qui ſic accuſauit. In Tetraonibus vero mecum plane ſentit aduerſus Erythrotaonas,* g *tamen inſertat, & ſcriptos calamo Plinianos aduocat codices. Ego vero contra, tam Suetonianos profero quam etiam Plinianos, ſed vetuſtos vtroſque, quales in Medica quoque gentis bibliotheca patent.* tetrax *apud Athenaũ libro nono, nihil ad* tetraonos. *Illi enim à Plinio dicuntur abſoluta eſſe nigricia, & quaſi coccinis ſuperciliis, quidamque tamen vulturum colore. Tetracem vero Porphyrioni ſimilem tradit Athenæus, eiuſque volucris admiratur* τὸ διαυγὲς, [conſpicuum] *quaſi picturatum ſignificans, & floridum, quod Hermolaus forma conſpicua con-*

uertit Tum pendere utrinque ab auribus paleã, ſicut gallinaceis oſtẽdit. Palcam enim interpretari τὰ κάλλαια *malo, quam quod Hermolaus* cristas *Melos quoque defendi apud Perſium poſſe putat, authore in hymnis Homero: quaſi uero non conſtet hymnos iſtos, quos etiam uatis eſſe Homeri quidam dubitant, plurimis eſſe locis mendoſiſſimos; quod & Demetrius Chalcocandyles in præfatione quadam ſua conqueritur. Scio autem verſiculum citari quendam male compaginatum de hymno ipſo, puto in Mercurium: quem ob id opinor Hermolaus ipſe non citat, quoniam videlicet in eo fides vacillabat. An igitur cum uniuerſis Græcorum latifundiis unus iſte infamis angulus conferetur? nec quicquam profuerit, quod etiam tum, cum locum ipſum tractabamus, friuolis iſtis authoritatibus occurrimus? Iam quod Aſcoperam nos inueniſſe putat in codicibus antiquis, non meminit ad liquidum. Sicut enim* ſcopa *eſt peruulgatis exemplaribus, ita in vetuſtis* Aſcopa. *Quod ipſe tamen ob id rectum putat, quod eo ſit uſus Hieronymus: nec autem animaduertit idem eſſe utrobique lubricum mendum, nec Græcum tamen probari* Aſcopa *nec Latinum. Cæterum ſecunda editione quaſi priorem ſententiam pertæſus, Græcos quoque allegat authores, apud quos Aſcoperam reperiſſet. Illud etiam quidem pertinere ad nos contendunt, quod Dionyſium non à Priſciano, ſicuti ego prodi-*

prodideram, ſed à Rhemnio Fannio conuerſam dicit. Verum quoniam nec argumentis hoc ille, nec authoritatibus obtinet, & æquo iure vtimur omnes in literis, ad noua pariter, & vetuſta, quæ indicari poſſunt, exemplaria prouocamus. Illud equidem miror, quod vt Theodorum Gazam defenderet, à nobis in ſuada reprehenſum, cui tamen nec ipſe pepercit, mella neſcio quæ poetica miſcuit, quæ nihil omnino (vt videtur) ad rem. Deniq; iſta ſunt fere in quibus aliter quam nos Hermolaus noſter prodidit: cum tamen idem pleraq; inuenta noſtra nunc edito, nunc ſuppreſſo nomine tuetur. Declarant hoc illa quæ de Bœotia, de Crambe, de Oaxi, de Cicuta, de ſalutis augurio; de Hecale, de Prœtidibus, de Cauſariis Harpocrate, de Ocno, de Priapeis, de Philyra, de Poppyſmo, de Catulliano paſſere diſputat. Quin idem, quæ fabulatus ego cum eo Florentiæ inter cœnam de ſolſtitiali herba de Elutriato vellere, ſed & de Dioſcoride domi tuæ ſum, retulit in hoc ipſo ſtatim libro mei honoris cauſa. Quanquam ego inibi tamen etiam Dorcada non recipio. Sed cum mihi pleraq; omnia placeãt in Hermolai ſcriptis, tũ illud inprimis, quod vtiq; ſentit, quanta in perplexitate verſemur librorum enarratores quos & barbaria confudit, & veritas obſcurauit, vt vituperandi non ſint, quorum etiam ſedulitas retrahere illa non poteſt, quæ maioribus noſtris (vt Varro inquit) ademit obliuio fugitiua,

digni magis æternis honoribus, qui hæc aſſequi, tam remota, tamque obliuia quoquomodo potuerunt; quo minus ferendi qui vel ſe, vel alios refellit talibus in rebus ægre ferunt. Contra ego profiteor, tam magis reprehenſoribus debiturum, quàm magis erraſſe me docuerint. Etenim vt idem teſtatur Marcus Varro, non ſi non potuero indagare, eo ero tardior, ſed velocior ideo ſi quiuero. Non mediocres enim tenebræ in ſylua, vbi hæc captanda. Tantum illos nec ferre interdum, nec diſſimulare poſſum, qui de me tacent, & mea ſuppilant. Vale mi Pice. In ruſculo Faſulano. VI. Nonas Maias, MCCCCLXXXXIV.

ANGELVS POLITIANVS PIco Mirandulæ ſuo, S. D. 2.

Q*Vam vellem te quoque hodie nobiſcum Paulus Vrſinus inuitaſſet ad epulas, vir vt in omni militari gloria celeber, ita nec abhorrens à literis, nec à literatis. Filiolus eſt illi Fabius vndecim natus annos, inſigni cum pulchritudine, tum virtute. Flaui puero crines in terga molliter fluentes, alacres oculi, facies liberalis, vultus ingenuus, ſtatus elegans, decorus habitus, atque iis militaris. Vt ergo diſcubuimus, canere quædam iuſſus notata Muſicis accentiunculis carmina, ſimul cum peritis aliis, ſtatim ſuauiſſima quadam voce ſit in aures noſtras illapſus, immo vero in præcordias*

cordia eſt, vt me quidem (cæteros neſcio) penè extra me rapuerit, certe ſenſu tacito diuinæ prorſus cuiuſdam voluptatis affecerit. Pronunciauit heroicum deinde carmen, quod ipſemet nuper in Petri Medicis noſtri laudem compoſuerat. Id ab ipſo reuera, non (quod ego tamen ſuſpicabar) ab alio factum, ſignis euidentiſſimis, argumentisq; poſtea cognoui. Roges quale carmen: quale ferè nec meum dici ſanus recuſem. Vox ipſa nec quaſi legentis, nec quaſi canentis, ſed in qua tamen vtrumq; ſentires, neutrum diſcerneres: varie tamen prout locus poſceret, aut æqualis, aut inflexa, nunc diſtincta, nunc perpetua, nunc ſublata, nunc deducta, nunc remiſſa, nunc contenta, nunc lenta, nunc incitata, ſemper emendata, ſemper clara, ſemper dulcis, geſtus non ocioſus, non ſomniculoſus, ſed nec vultuoſus tamen ac moleſtus. Roſciolum prorſus aliquem diceres in ſcena verſari. Poſtularunt ſubito quidam carmen, vt illud in proſam retexeret, & oratione ſoluta totum rurſus vt argumentum colligeret. Cunctatus paululum quaſi deliberabundus cœpit mox dicere, verecunde quidem, ſed tamen admirabiliter. Et fluebant ex ore tenello verba lectiſſima, tãto curſu, quãtum facile nec ſtylus ipſe ſuppeditat. Miraris hæc Pice? dabo aliud maius, maiusq; quod mireris. Impleuerat hoc iam munus, & eum pater iuſſerat ibidem cibum capere ſtantem, non enim ſolet aliter Iam ſecunda menſa cum pro-

ponere iubeor, quot & quæ argumenta epiſtolarum velim, quas ille ſimul pluribus dictaret ex tempore, propoſui quinque duntaxat (non enim plura libuit, ne forte puerū fatigarē, plura ille tamen blande adhuc depoſcebat) ſed quæ propoſui nata ibidem ſtatim ſunt varia, noua, quædamq; ridicula, ſic vt ad ea comparare ſe prius non potuerit. Collocati quinque igitur per ordinē librarii cum ſtylis & pugillaribus, excepturi quod ille dictaſſet. Conſiſtit in ſummo puer, terrā intuens modeſte, cogitat aliquantulum, mox tamen oculos attollit, imperat ei qui ſummus conſederat, vt iam ſcribat, vbi pauca dictauit; innuit & ſecundo, & dictat huic alterū argumentū; pergit ad cæteros deinceps, donec ad infimum, rurſus quoq; ad primū reuertitur, ſarciens quod omiſerat, fulciēs quod pepēderat; diffidebat ibi nihil, claudicabat nihil. Ita ſæpius in orbem remeans, epiſtolas vno tempore (quis credat?) quinq; abſoluit. His actis equos conſcendimus, vt concurrentes haſtatos, inq; iis Petrum Medicem noſtrū ſpectaremus. Ibi res accidit, quæ ſicuti me ſtatim maxime turbauit, ita diuinitatē pene quandam poſtea pueri huius oſtendit. Vehebatur equo Fabius, quo plurimū delectatur, pulcherrimo illo quidem, ſed qui nimium freno repugnet. Hoc perſultare campū ſolet, hoc decurrere, citat, flectit, vt ſcienter, ita ferociter. Ibat ergo mecum ſermonibus captus, ac fabulis inhians literatis, aureſq; mihi penitus, ani-

animumq́ dediderat, cum repente collapſus equus in limite quodã ſuper equitem ruit ipſum reſupinus. Clamat puer quiritatur, vt in extremo periculo; accurrunt vndique famuli pro ſe quiſque ſubleuatum quorum vnus etiam dum ſalit incautius, ſibi miſer crus defregit. Plena omnia tumultu, me terror, horror obſtupefecerant. Pater adeſt, hortatur animo bono ſit. Ille vbi patrem vidit (vt generoſi ſpiritus facile indolem cerneres) nullum vltra clamorem, nullos gemitus edere, tantum hortari pedetẽtim, cautimque agerent, ne forte iſum grauius, dum conſurgere conatur equus affligeret. Abſciſſa igitur cingula iacenti equo, ſubtractus q; ita Fabius, nobis multum pauefactis incolumis reſtitui quanquam tamen vexatus nonnihil. atq́ ob id in ædibus detrà derelictus. Ego vix mei cõpos, omiſſo ſpectaculo, nec mihi ipſi adhuc de ſalute pueri ſatis credens, domum ſum reuerſus pene attonitus, ac periculi tanti metu quaſi præſentis exanimatus. Habes dici vnius hiſtoriam de Vrſino Fabio, qui ſi ſuperſtes fuerit, ætatiſq́ numeros (quod ille ſinat Deus) impleuerit, ſi iam quo gradu cœpit, ad excellentem gloriam perrexerit, auguror euaſurum talem, qualis tu ſolus, mi Pice, noſtro ſeculo eſſe videris, hoc eſt, vt eum quicquid propter admirabilem virtutem mortales omnes, tanquam ſi cælitus demiſſus venerentur. Vale.

ANGELVS POLITIANVS
Pico Mirandulæ ſuo, S. D. 3.

QVod honoris mei cauſa, tu quoque ſederis inter auditores meos, non habeo gratiam, Nam ſi placui, iam retuli; ſi non placui, nec debeo. Vale.

IOANNES PICVS MIRANDVla Angelo Politiano ſuo, S. D. 4.

NArrabas mihi ſuperioribus diebus, quæ tecum de ente, & vno Laurentius Medices egerat, cum aduerſus Ariſtotelem, cuius tu Ethica hoc anno publice enarras, Platonicorũ innixus rationibus diſputaret, efficaci adeo vir ingenio, & multiformi, vt videatur factus ad omnia. In quo illud præcipue admiror, quod cum ſit ſemper in Rep. occupatiſſimus, quaſi tamen otioſiſſimus literarium ſemper aliquid aut loquitur aut meditatur. Et quoniam qui Ariſtotelem diſſentire à Platone exiſtimant, à me ipſi diſſentiunt, qui concordem vtriuſq; facio philoſophiam: rogabas quomodo & defenderetur in ea re Ariſtoteles, & Platoni magiſtro conſentiret. Dixi quæ tunc mihi in mentem venerunt, confirmans potius quæ tu Laurentio inter diſputandum reſponderas, quam nouum aliquid afferens. Sed non tibi hoc ſatis. Efflagitas enim, vt quanquam de iis fuſius in ipſa, quam adhuc parturio Platonis, Ariſtoteliſque

teliſque concordia ſim ſcripturus, breui tamen ad te commentariolo perſtringam ea quæ tunc tibi coram de hac quæſtione ſum locutus, cum forte & Dominicus Beniuenius adeſſet, utriq; noſtrum pro ſua & doctrina, & integritate chariſſimus. Ego vero negare tibi quid poſſum, in re præſertim literaria, ſocio pene dixerim indiuiduo? Liceat autem mihi per te lingua politioris vindicem verbis vti quibuſdam nondum fortaſſe Latii iure donatis, quæ tamen ipſa rerum nouitas, & quædam prope neceſſitas expreſſit, nec elegantioris ſtyli lenocinium quæras: vt enim Manlius inquit: Ornati res ipſa negat contenta doceri. *Vale.*

ANGELVS POLITIANVS Pico Mirandulæ ſuo, S. D.

5.

ARſi pene ſemper (nimis improbe forſitan) ſedarſi tamen ſemper ſtudio famæ perpetua, ſic vt pro nihilo diuitias, dignitatem, potentiam, voluptates habuerim, ſi cum ſuperſtite gloria conferrentur: ſed quoniam quæ ſcribebam, vix etiam vetuſtatem nominis pollicebantur, extitiſti tu Pice, qui quod ego mihi non poteram præſtiteris, dedicato commentario de vno & ente (*ſic enim titulum facis*) *in quo riuos per Lyceum decurrentes, & Academiam reuocas ad verum caput, & cum philoſophia magis vna, quam gemina noſtram quoque Theologiam copulas. Quod igitur iam Glauci*

gramen requiram victurus æternum per te, ſed & tecum? Narrabit autem quandoque poſteritas fuiſſe olim Politianum quendam, quem tanti fecerit ipſe quoque Picus, omnium doctrinarum lux, vt librum quidem nuncupare illi pulcherrimum de rebus altiſſimis non dubitauerit. Ago itaque tibi gratias pro immortalitate, ſed immortales. Vale.

ANGELVS POLITIANVS Pico Mirandulæ ſuo, S. D. 6.

CElebrauit hodie noſtra iuuentus equitum certamen haſtis concurrentium, quo mihi ſpectaculo carere pene non licebat, certe non libuit. Etenim plerique certatorum de ſchola noſtra prodierant, tu tamen à me ſolos fieri poetas aut oratores putas; at ego non minus facio bellatores. Et vicerunt omnino quos optabam, Petrus Medices, ac Laurentius Tornabonus, noſter vterquè non diſcipulus modo, ſed & alumnus. Duplex tibi palma, prioremq; Petrus, alteram Laurentius abſtulit, ſed inſigni tamen populi totius acclamatione, plauſuque multiplici; videlicet admiratio quadam ſuffragabatur, quod primæ nobilitatis iuuenes, aliâs in toga, & foro conſpicui, cum militibus exercitatiſſimis concurrerant, & eos in ipſorum (quod dicitur) harena ſuperauerant. Scis autem quam gratus multitudini ſit, & ciuibus Petrus noſter, non minus iam ſua, quam familiæ gloria, ſcili-

ſcilicet in quo patris ingenium, patrui virtus, patrui magni humanitas, aui probitas, proaui prudentia, pietas abaui reuiuiſcit: omnium vero maiorum ſuorum liberalitas, omniumque animus. Sed & ipſi Laurentio mire fauetur, non ob opes modo, & nobilitatem, quanquam ob has etiam; verum multo magis, quoniam cum Petro aſſiduus eſt, vtpote conſanguineus, vtpote ſimul educatus, vtpote fidiſſimus. Itaq; ſicuti rem nummariam curat eius vniuerſam diligenter, caute, fideliter: ita diligit ipſum vehementer, ſic tamen vt colat, & imitetur. Eſt enim Laurentius quoque doctus admodum lingua vtraque, poetarumque, vel ex tempore. Dat & Muſicis operam, vires etiam corporis exercet, omniaque feliciter vni Petro longe concedens id quoque feliciter, vt qui plus ei fauet etiam quàm ſibi. Denique cum receſſeris à Petro, nihil apud nos inuenies Laurentio placidius, manſuetius, dulcius, nihil etiam blandius, humanius, benignius: poſtremo nihil modeſtius, candidius, amabilius. His igitur artibus celeberrimi iuuenes fauorem colligunt, plauſus excitant, acclamationes eliciunt. Optarem profecto tu quoque adfuiſſes nobiſcum; quanquam popularia iſta vos philoſophi magni contemnitis, mihi tamen philoſophaſtro adhuc venia dabitur credo, ſi pluris id ſpectaculum feci, quàm tuum quoque conuiuium. Tu certe, cuius ho-

die vocatores feſelli ſcio dabis facile: nam (ſi te noui) non minus libenter hanc à me accipis epiſtolam, quam me accepiſſes conuiuio. Vale.

ANGELVS POLITIANVS IOanni Pico Mirandulæ ſuo, S. 7.

C*Vm ſuperioribus diebus enarrarem Florentinæ iuuentuti Ruſticum noſtrum, cui tu quoq; poemati nonnihil tribuis: & ad eum iam locum deueniſſem, quo lunares dies Heſiodum ſecutus, alios aliis aut inſpectionibus, aut operibus tribuebam; dubitare mecum cœpi doctiſſime Pice, nunquid iſtiuſmodi tam veteres obſeruationes à natura cauſis, an à vulgi magis credulitate profectæ ſint. Quare quoniam tu nunc librum cum maxime componis aduerſus aſtrologos, multiplici doctrina, magnisq; argumentis inſtructum, quibus hæc eſſe vel propria, vel certe finitima videri poſſunt, adeundus præcipue mihi es, qui præſcribas quatenus his antiqui vatis legibus, quas iam noſtras imitatione fecimus, obtemperandum ſit. Ac ne tibi grauioribus, & quaſi ſanctioribus literis occupato, requirendi, relegendiq; Ruſtici poetæ onus imponam, breuiter hac epiſtola complectar, & quid ille prodiderit, & quas ego vel rationes, vel cauſas partim de Procli, cæterorumque lectione, partim vero de mea coniectura poſſe videar afferre. Summa igitur*

igitur eſt Heſiodi partitio, dies vt alios admittat, vel ad inſpiciendum, vel ad efficiendum, rurſus vt alios velut emortuos prætereat. Tres tamen Iouis appellat, vt primum diem menſis, quartumque & ſeptimum. Primum puto, quoniam princeps vnitas numerorum, principiumque omne diuinum (ſicuti Plato docet) ex quo menſis apud Orpheum μονόχειρος μόσχος *dicitur. Quartum vero, quoniam in eo rationes omnes muſicæ continentur, quæ de numerorum proportionibus euocantur, quarum prius in vnitate ſemina latitabant, ex quo veteres eum* Pana *vocabant. Septimum denique, quoniam ſola hunc numerum producit vnitas, qui tamen & quaternario congruit, propter quadruplam proportionem, quæ videlicet in vnitate, binario, quaternario reperitur, & omnino inter hos numeros Arithmetica eſt proportio, ſed quaternarium nuptiis accommodat, quoniam de binario naſcitur, ſiue componas eum, ſiue ducas in ſe. Porro binarius fœcundus appellatur; eſtque duntaxat inter duos matrimonii copula, quod illa tamen quã diximus harmonia præ cæteris indiget. Sed & denarium conſtituit quaternarius, modo partes ipſas inter ſe iunxeris, qui primum limitem cludit, at perfectiſſimus habetur. Iubet item vates quarto die naues ædificari, fortaſſe quoniam ſolidi natura quaternario debetur, ſub quo videlicet tria, ſuperficies, linea, pun-*

ſtum comprehenduntur. Idemque primus eſt numerus pariter par. Nec à nauibus conſtruendis abhorret harmonia, ſic vt Homerus Harmonidem quendam putetur ob id appellaſſe. Septenarium tamen etiam ſacrum vocat Heſiodus, vt in quo natus Apollo ſit, vt ipſe ait, atque ob id arbitror conſtare ſeptenis fidibus Apollinis lyram. Sextum puellis inutilem, maribus generandis vtilem perhibet. Credo quod à binario, ternarioque naſcitur, hoc eſt, à fœmina, maſculoq́; in eo maſculus tamen pollet, vt ex cuius partibus ipſe reſultat. Itaque tum maxime caſtrare agnos iubet, vt planè videlicet emaſculentur, ſed & includere ſeptis pecora, quo ſcilicet perfectus numerus (talis enim ſenarius etiam vt ſuis æqualis partibus) ipſum quaſi recenſeat numerum. Cauillis etiam, mendaciis, blandimẽtis, & clanculariis omnino ſuſurris hunc diem dedicat; quoniam Lunæ facies ipſa quoque tunc mentitur, vtpote quæ dimidua videtur, cum tamen ex æquo lumen vmbramq́; non habeat. Octauum laudat, vt operibus efficacem, ſuibusque tamen, & bubus caſtrandis accommodat. Eſt enim primus hic cubus, cuius interualla tria ſunt: ideoque Neptuno ſacer, cuius inſigne tridens, cui maxime verres, ac tauri cadũtur: quoniam ſiſtere impetum creditur: itaque contra terramotus etiam colitur; atque ob id ἀσφάλειος appellatur. Nonum vocat innoxium, pangendis arboribus aptum,

aptum, gignendiſque liberis. Hic enim primus ab impari quadratus, in cuius etiam radice principium, medium, finiſque ſit; ſed & componitur è cubis duobus, hoc eſt, ex vnitate, & octonario; quorum alter reuera cubus, in altera cubi ſemen. Tum ſibi rurſus adiiciens vnitatem, numerum creat pleniſſimum, quo limes ipſe tandem numerorum primus excurrat, vt merito tot eum priuilegia genituris, incrementiſq; præfecerint. Vndecimum meſſi, tondendiſque lanis; ſane quoniam ſecundi limitis initiũ, quo Luna maxime lumen augetur, idque lumen ipſius eſſe vel pabulum, vel indumentum non abſurde dixeris. Huic tamen duodecimus præfertur, vt quod initium præ ſe agat incrementi maioris; ſed & numerus ipſe nouenariũ cum latere continet, repetitumq; ſenarium perfectum, ſicuti diximus. Eſt vero deorum quoque numerus. Tot enim colligit Ennius geminis verſibus, hoc igitur telæ congruit, vt cuius cauſa tonſura peragitur. Igitur in hoc araneus (vt ipſe ait) fila ſua net, in hoc & exaceruo formica prædatur. Caſtrari quoque mulos eodem præcipit. Mulis enim Lunam fabulantur inuehi. Bos quippe Soli ſacer, aſinus Typhoni, qui terreſtris Deus. Inter hos media Luna eſt vtriuſq; particeps, hoc eſt, obſcuritatis, & luminis. Sed & numerus eſt hic primus impariter par: itaque progreſſum quaſi ſiſtit quod & domitor facit; & vt mixtus numerus

ta mixtum eſt animal. Tertius decimus conſerendis arboribus idoneus, quod (vt ait Plutarchus) inſita vis radicibus pleniore iam lumine diffunditur. Idem ſeminibus iaciendis incommodus, quod iactum ſemen pluuiis magis adiuuatur, vt cōputreſcat, & germinet. Quartus decimus & ipſe ſacer dictus, fœminis gignēdis, bubuſq; & ouibus, prætereaq; mulis, caniбuſq; manſue faciendis laudatur, in quo ſit & dolium deguſtandum. Diues hic luminis videlicet, vt in quo Luna ſub occaſum ſolis oriatur. Tenet & dimidiam partem numeri, quo ſuum m Luna peragit orbem. Perfectio vero circuli totius in ſemicirculo, præſertim tamen in Luna, cuius à medio ſint incrementa vtrinq;, & decrementa; & humidius lumen eſt, ideo fœminis conuenit. Ita ſextus decimus quoq; maribus magis quam fœminis congruit, quod eſt eius tepidius tunc, & minus humidum lumen: vnde nec habilis plantationi, quod germina non euocet. Nec idem nuptias amat, vt in quo Sol à Luna procul abeſt, vt ob id Athenienſes Lunæ ſilentio Theogamia celebrarēt, quaſi naturales hæ ſint nuptiæ, cū Sol ac Luna coeant. Decimoſeptimo cædi arbores tempeſtiuū, quod decreſcere Luna incipit, & humor qui cariem faciat, imminuitur. Comportari quoq; iubētur in areā fruges quoniam venti poſt plenilunium ſurgūt, quibus à grano palea ipſa, & gluma diſcernantur. Vndeuigeſimi pomeridianum tempus duntaxat

taxat in tranſcurſu laudatur, quod tunc Athenienſium more ciuitas luſtrabatur. Vigeſimus ideo magnus opinor vocatus, quod è tribus portionibus ipſe duas occupauerit. In quo gigni prudentes ait, & gnaros, fortaſſe quoniam ſatis ille doctus haberi poteſt (vt ſunt humana) cui plura ſint perſpecta, quam ignorata. Vigeſimusquartus mane, quam veſperi laudatur fortaſſe, quoniam veſperi iam vigeſimaquinta coniungitur: vt. n. quartas omnes laudat Heſiodus, ita quintas vituperat. In quibus errare Furias, & vindicare periuria teſtatur. Hunc enim Pythagorei numerum iuſtitiæ tribuebant. Vetat autem vigeſimoquarto die conficere animum curis: Non quod idem cæteris quoq; diebus facere non ſit vtile, ſed quod ſacris potiſſimum diebus retinenda ſit animi tranquillitas. Trigeſimus quoque laudatur, in quo ſit Lunæ coitus, qui veritatis imago creditur, vt cuius propria ſit vnitas, ſicuti mendacii multiplicitas. Præcipit igitur, vt opera inſpiciamus, & cibaria familiæ diuidamus, hoc eſt (vt arbitror) quod Latine demẽſum *vocabatur. Tũc enim ceſſatur ab opere; quod & formicam facere dicunt. Eſt vero vulgatum præceptum, quæ ſint vſui faciendo operi, præparanda eſſe, cum vacamus: Sed proceſſit epiſtola longius, & vides quam multa comprehenderim quàm paucis, quæ mihi tamen ipſi vix interdum probantur. Quamobrem te rogo, dicas ad hæc aliquid ab-*

V 5

ſtruſum remotum, & (vt Horatii verbis vtar) inſigne, recens, adhuc indictum ore alio, quod potes vel in epiſtolam (quod omnibus tua fiat) colligere, vel (ſi hoc ratio ſtudiorum tuorum nõ patitur) in aliquam noſtram (ſicuti ſoles) longiuſculam deambulationem conferre. Mitto etiam ad te Græcum hoc epigramma, quod effutiui nuper, aſtrologis iſtis tuis iratus, qui cum profeſſione ipſorum rixantem, diutius etiam quàm velim, ruri te remorantur. Vale.

ANGELVS POLITIANVS Bartholomæo Scalæ ſuo, S. 8.

E*Gi tecum liberius (ita enim ſoleo) qui quoniam te culicem muliebri genere, quod contra virili decuit, vſurpaueras in epigrammate luſerim ſic ex tempore Culicis verbis:*

Non ſum fœmina Scala: nec Latinis,
Nec Græcis, ideo placet puella.

Quos tu meos verſiculos aliis eiuſdem generis remuneratus es, bellis me Hercules, & facetis, ſed in ſyllaba tamen vna, & altera negligentibus, vt in quibus hoc ſit: Congreſſum petis ſic meę puellę *Rurſusq;:* Sed tu ni caueris, ſcio iacebis. *Poſſis tamen in priore, ſicuti veteres illi ſolebant, cum fluerent, adhuc lutulentiores, elideres literam: quod hendecaſyllabis tamen puto non licet, ſicuti nec hexametris iam liquidioribus: niſi tu grammaticis credis, parum doctè putãtibus ita legendum eſſe apud Maro-*

Maronem: Inter ſe coiiſſe viros, & decernere ferro. *Sed & illa videntur* ἄκυρα [impropria] *citare ſomnum, bonam cutem ferire: ſicut* ὑποσόλοικον, [ſubſolœcum, & fere abſurdum.] Paſce meas carnes, *pro illo*, veſcere meis potius carnibus. *Cæterum quoniam tu verſiculos ais iſtos ad imitationem te feciſſe Græci cuiuſdam epigrammatis, libuit etiam mihi nunc epigrammate Græco tueri cauſam Culicum. Quod an quibuſdam placiturum ſit, neſcio: immo plane ſcio non placiturum, quia non tranſmarinum, quamuis ipſi quoque iampridem (ſicuti vides) tranſmarini homines muſſent. Vale.*

Τοὺς κώνωπας ἐρᾷ μᾶλλον πλέξειν, ἤπερ ἄνδρας,
    Φωῦτας τῶν χειμώνων αἷς Κύπρις ἐξυδάτων.
Καὶ μιμνησαμένους ἀεροσιπότην τὸν ἔρωτα
    Εἰρεσίῃ πτερύγων τῷ τ' ἐμῷ αἱμοπότας·
Τὸν κῶμον τ' ἀδόντας ἐγερσιγυναικα πλανήτην
    Αἰνῶς ὑπναπατῶν ἱεμένους ὀάρων.
Ἐς λέχος ἐμπταίοντας, ἐς αὐτοὺς πολλάκι μορφὰς,
    Καμφαφόοντας ὅλες ἄψεα θηλυτέρης,
Ψαύοντας χειλῶν τε καὶ ἐκμυζῶντας ὀπωπῆς
    Μαρμαρυγὰς γλώσσης τ' ἠρέμα γευομένους.
Ἀγρύπνους, ἰταμοὺς, σκοτοδερκέας, ἄρα τίς ἄνδρων
    Ὅσσα γε κώνωπες δείγματ' ἔρωτος ἔχει; h. e.

Culices amare magis decet, quam viros.
Productos fertilibus vt Venus ex aquis,
Et imitatos altiuolum amorem
Remigio alarum, vt ſint ſanguinis potores.
Comum cantantes ſuſcitatorem mulierũ vagum
Grauiter ſomno captarum cupidos mulierum,
Ad lectum inuolantes, ad ipſas ſæpe mammas,
Et cõtrectantes totius mẽbra effœminatioris,
Tangentes labraque, & exugentes faciei
Splendores, linguamque paulatim guſtantes,
Vigiles, impudentes, tenebris videntes nunquis
virorum
Quanta ſane culices ſigna amoris habet?

BARTHOLOMÆVS SCALA
Angelo Politiano ſuo, S. D. 9.

AGo iam errori illi meo, quo fœminino appellaui culicem genere, gratiam; & quod cauſam dedit tibi elegantiſſimo diſticho illo hendecaſyllabo admonendi mei, & mihi vtcũque reſpondendi. Fateor, vix putaui, vt quicquam ſuccederet adeo inexercitato, adeo id carminis genus ignaro; ſed ridicula ego non minus forſan ipſe ridiculus ſum perſecutus. Vale.

BARTHOLOMÆVS SCALA
Angelo Politiano ſuo, S. D. 10.

NImis emunctæ es naris Politiane. Nõ ſcribuntur (mihi crede) noſtratia hac tibi, qui ad antiquitatem plane acceſſeris propius. Nos quoque popularibus iſta, & qui noſtra hac mediocritate elimandi qua ſcribimus, contenti ſunt. Quid enim iſtis tuis erudititiſſimis auribus

auribus conuenire poteſt? Quid iudicium implere tuum quæſo? Te tamen vide, ne quando vel iniuria acrior eſſe accuſator ſcriptorum alienorum videare, conſuetudine docendi credo, qua Florentinam iuuentutem tot iam inſtruis annos, reddiſque pro viribus meliorem, In hendecaſyllabis in tuum Culicem meis, nondum à me editis, quædam carpis feſtinantius meâ ſententiâ quam grauem virum deceat. Non quod refugiam, faſtidiamq; limam tuam, qua nihil accidere talibus in rebus quicquam poteſt optatius; ſed neſcio quã præcox illa (vt ita dixerim) vileſcere ſic videtur ſeueritas. Mitto vero alia quæ legeris poſtea forſan emendatoria. Illud rigidius à te caſtigatum eſt, quam ë re fuerit. Solet amor mutuus etiam, quæ minus firma poſita ſint, vt quandoq; accidit, excuſare, & munire. Tu contra, quod rectum eſt (vt mihi quidem videtur) intorques. Citare *certe mouere eſt, verbum (vt puto) à* cio *per frequentiam ſignificandi factum, vnde* concito *eſt, &* incito *&* oſcito *&* excito, *& alia huiuſcemodi, in quibus eſt omnibus commouendi vis, quæ nihil ſomno eſt magis contrarium; ſiquidem otio is ali ſolet, & quiete, quæ & ipſa ſomnus eſt, authore Vergilio, apud quem* Venus placidam per membra quietem Irrigat *Non ſatis video, cur citare ſomnum non ſit commouere, & turbare. Adde quod quantum ego nouerim, nemo de ſomno inducendo ſic, vt tu inter-*

preſ eſſe vis, nunc loquitur. Veruntamen ſi diſplicet, velim mutes, fugare *ſit pro* ciıare, *Fit aliquando difficilis mutatio, ſi quid dempſeris, vt quod quadret reperias, hic nihil negotii fuit.* *Non placet*, paſco meas carnes, *nec tam bonam cutem ferire. Non miror, delicatior guſtus eſt tuus, vix appoſueris quod ſapiat. Etiam acipenſer fatuus erit, ſi inciderit in palatum. Sed paro hac minus doctis, non Perſio, quem & C. Lucilius non curat ſua lege apud Marcum Tullium. Volo ego quoque L. Decimum, qui hæc omnino non contemnat, vt rideam. Sic eum amicũ in iſtis æſtatis feruoribus, cum otium eſt, non quod poſteritas cuſtodiat & miretur cudo, aut quod ditet informatores hos librorum, quorum tam cupide quidam implorant operam. Græcum epigramma, quod ad me miſiſti, tanta inopia linguæ eſt Græcæ, vix verbis interpreter, nedum elegantiam perſpicere poſſim carminis, ſed puto tuum eſt. Vale. Venit neſcio quid in mentem de Græco epigrammate, poſtquam hæc ſcripſeram: vereor ne Venerem læſeris, & eius filium* ἀεροπότητον, [in aere volitantem] *vt tu appellas, an ex aqua ortus culex, vt è mari Venus? Niſi Thaletem indicas, vix perſuaſeris hyemis tempeſtatib. potius, aut veris aquoſis magis natura ortum oportuit, feruentioribus magis æſtibus naſcitur, ſæuitq;. An tu amorem Deum ita terrificũ numen, atq; hominum culici confers? Vide ne tibi*

quo-

quoq; Palinodia opus ſit, nec cœcus canities. Quid age culici eſt rei cum mulieribus, id eſt cũ hominibus? Amoris is ludus eſt, non fœdiſſimi inſectuli, natiq; in ſterquiliniis. Naturam melius imitantur figmenta poetarũ. Nam ſi ita libera fiant carmina, quid iam non carmẽ erit? Piſcis mihi videtur Veneri magis ſimilis, ſi originis captes ſimilitudinem. Si volatus, Aquilæ; ſanguinis vero ſugendi Hirudinis palma eſt. Nam & Veſpertiliones quoq;, & Noctua, & id genus volantes in tenebris aues, vident per noctis vmbras; arbitror & quidem culicibus minus obſcuriter. magis forſan appoſite cæcum induxeris, ſi Cupidini comparandum putas. Nam quod ais eum mulierum excitatorem, aduertas & hic licet, ne Comum tu alterum numen offendas, cuius officium id eſſe Græci putant. Neque culice Cupido indiget adiutore, fratres habet ſedulos eius officii miniſtros. Homini tu quoq; ipſi tandem in amando præfers culicem. Ridiculum eſt, dabunt veniam. Sed tu videris melius: Ego ſic indocte, ſicque amice garrio. Iterum vale.

ANGELVS POLITIANVS Bartholomæo Scalæ ſuo, S.D. II.

Offendit (vt video) te nimis, quod in tuis verſiculis de culice quadam parum probauerim, quo etiam nomine me nimis acrẽ vocas accuſatorem ſcriptorũ alienorum: nec grauẽ ſa-

tis virum putas, quod feſtinantius carpſerim, quæ necdum fuerant edita. Tu negas iſta tua ſcribi mihi, nimis videlicet emunctæ naris, & cui ſit fatuus vel acipenſer Vteris idem vulgata & publica iudicum reiectione, quæ ſit apud Lucilium; ſed & tentas quædam tueri contra meam ſententiam, cum de cæteris taceas: arceſque deniq; à tuis etiam ſcriptis ipſam poſteritatem, nec vel eis omnino parcis quicunque ſuas vigilias formis iſtis nouitiis excudunt. Poſt hæc tandem ludis in epigramma noſtrum, quod ad te Græce ſcripſimus. Pudet igitur (vt verum fatear) me reſcribere ad hæc tam leuia. Sed vt tibi ſatisfaciam, reſpondebo tamen. Offendi Scala te non oportuit amici magis officio, quàm vt tu parum benigne interpretatus es, accuſatione: ſcilicet qui ſecum non ita dixerit (vt eſt apud Horatium) Cur ego amicum offendam in nugis? quoniam videlicet ſequitur. Hæ nugæ ſeria ducunt. *Nã quod ita ſuperſcripſiſti literis tuis.* Angelo Politiano, monitori meo, & patrono: *quanquam ſubeſſe ſtomachus, & ironia quædam videri poteſt inſueto titulo, tamen ego libeter homo ſimplex agnoſco: propterea quòd & monui te ſedulò, & contra male ſenſuros exhibui patrocinium. Quod vero edita negas, quia iam publicaſti, quodq; ab iis me relictis, quæ ſcripta mihi tua manu miſiſti, mox etiam epiſtola dicaſti, nõ queo ſatis mirari. Sed nec feſtinantius carpſi, qui pene ſero te vt emendares*

dates admonui, quæ iam periculoſe vulgaueras. Iam quod in me grauitatem deſideras, non eſt moleſtum, videlicet homo grauior etiam quam velles; vt cui ſit res (etenim liberius iocabor) diu iam cum podagra. Sed & grauitatem prorſus aſpernatur culex iſte tuus, qui nobis materiam ſcribendi præbuit. Nec inſipidus mihi tamen fuit acipenſer (*vt ais*) *immo rana, & gobios quos te mihi, non acipenſerem poſuiſſe, vel illud indicat, quod & tu quædam ex iis ipſis etiam tenuiuator expuiſti. De illo autem citare fruſtra laboras: quoniam ne ſi mouere quidem ſomnum pro illo* fugare *dixeris probabitur: ſicuti nec authores ipſi fugantur, qui quidem citantur. Nec rurſus qui fugatur exercitus, is ideo ciatur. Vt autem* bona crura, bonam formã puellæ *dixerim: ſic* bonam cutem *facile non dixerim, ſed* nitidam *potius*, teneram, beneque curatam, *quanquam hæc duntaxat impropria. Minus illud ferendũ:* paſce meas carnes, *quod tamen ſine authoribus defendis. Ego certe ne triuialibus quidem literatoribus, vt ita loquantur, permiſerim: ſicuti nec vt hendecaſyllabos duodecim, tredecimque ſyllabarum faciant, quales in tuis nonnullos reperies. Certe* ſtridaculum *tibi, &* clangacem, *quæ nunquam lecta ſunt apud idoneos, ideo concedimus: quoniam Perſio te non ſcribere teſtaris, & poſteritatis negocium non curare. Sed heus tu, quæ tandem inuidia eſt, ideo quoniam tuas ipſe præ-*

damnaueris, nos vigiliis noſtris fidere nonnihil, ac dare formis propagandas, quæ ſic flagitētur, celebrētur, laudentur à doctis, eademq́; rurſus (quod fortaſſe non minus optandum) ab indoctis vituperentur? Non enim (quod tu putas) operam nos librariorum, ſed illi noſtram potius implorāt, dum ſuum compendiū ſectantur. Venio nunc ad epigramma, cuius elegantiam perſpicere te negas (vt homo es modeſtus) ob inopiā Græcæ linguæ; ſed putare tamen ais eſſe meū, quod in vtram partem mihi ſit accipiendum, non video. Nec enim adhuc ſcio, de noſtro ingenio quid omnino ſentias. Cauillaris tamen, & quaſi totum mox vellicas argumentū, veteriſq; ne Venerem læſerim, ne Cupidinem, quod cū iis culicem contulerim. Læſerit ergo Troianos pariter Vergilius, quod formicis; læſerit & Græcos Homerus, quod eos muſcis comparauerit. Nec vero putas ex humore natum culicē, quem Vergilius idem vocat humoris alumnum: *cuiuſq́; gratia conopæum illud Ægyptiis militibus vtpote paludoſis exprobratur: nec rurſum quod æſtate magis cōparent, ideo nō ex aqua naſcuntur, niſi ſi ſtagna tam penitus ebibi credas. Illa certe nimis friuola, ſed & nihil ad rem, quæ tu de piſcibus, aquila, noctuis, hirudine congeris. Non n. ideo non ex aqua culex quia ſit & piſcis ex aqua: nec ideo nō volat ille, quia volet altius Aquila. Nec* ἀερσιπότητος [in aere volantem] *Aquila, ſed araneus vocatur ab Heſiodo. Nec item*

item abeſt à ſuctu ſanguinis culex, quod hoc ſit magis hirudinis. Nam certe hirudini comparat amorem Theocritus nec amorem creditur offendere. Deniq; eodem pertinent, quæ tu de Noctua, quæ de Como ſubieciſti. Nos autem non piſcem, non aquilam, non hirudinem, non etiam veſpertiliones, & noctuas non illum poſtremo comeſſationis Deum, ſed omnino ipſum tuũ culicem tractabamus. Nec item ſi paſtor quidem apud eundem Theocritum, cæcum dixit eſſe amorem, propterea nos eum quoq; velut exoculabimus, cuius etiã ſunt (ait vt Moſchus) ὄμματα δριμύλα καὶ φλογόεντα [oculi acres & flãmantes.] *Iam ne illud quidem abſurdum eſt, vt homini culicem præferamus, quando hoc ſemel argumentum ſuſceperamus in amoribus; vtpote qui columbis quoq; cedant, lepuſculis, gallinaceis, cuniculis, paſſerculis. Nec ſi ſit argumentum poetæ, contra quam natura ferat ſuſceptum, ideo minus artis habebunt, quæ ſuſcepto ſemel argumento reſpondeant, quod & culex Virgilianus, & ipſa Homeri Batrachomyomachia declarant. Ac de iis hactenus. Non enim ſatis mihi digna videntur, in quibus opera diutius noſtra ponatur, videlicet ne fiat Elephantus è culice. Tantum illud addidero, nihil me habere obſcurum, nihil fictum, nihil clancularium, nec eorum blandimentis præſentem capi qui facile obtrectent abſenti. Placet enim mihi illud Homeri:*

Ἐχθρὸς γὰρ μοι κεῖνος ὁμῶς ἀΐδαο πύλησιν
Ος χ' ἕτερον μὲν κεύθη ἐνὶ φρεσὶν, ἄλλο δ' εἴπη.
Hoſtis enim mihi ille perinde ac inferorum portæ.
Qui aliud quidem celat in præcordiis, aliud vero dicit.

Vale.

BARTHOLOMÆVS SCALA Angelo Politiano ſuo, S. 12.

VIx adducor, ut credam hanc poſtremam quam ad me miſiſti de culice, epiſtolam tuam eſſe. Leuior eſt, moroſior eſt, ſuſpectior eſt, uarior tandem. Ah quis credo ex tuis diſcipulis, dum tu in penetralib. iſtis philoſophiæ verſaris, & contemnis iſta leuiora, id ſibi muneris reſpondendi mihi deſumpſit. Non ſapit ſalem tuum, multa miſcet, omnia confundit, nihil probat. Aut ego fallor. Tuo nomine indigna eſt. Ferunt præ ſe tua neſcio quid tuum, id eſt, expolitum, candidum, luculentum, elegans. Quid multa? Tuum. Tu quoq; ſi incideris in hendecaſyllabos, una plus, alterave ſyllaba, meos eſſe ſcies, ut ego quoque habeam meum aliquid. Vale.

ANGE-

ANGELVS POLITIANVS
Bartholomæo Scalæ
ſuo, S. 13.

SItibi reddita eſt illa ipſa epiſtola quam dedi, non eſt quod dubites quin mea ſit. Quaſi te tamen nimis læſit, in cauſa tuæ ſunt aures, quas habes profecto nimis teneras. Soletis enim quidam blanditi ſemper inter vos & quod dicitur, mutuum ſcabere; nos e diuerſo ſicuti verum libenter audimus, ita facile dicimus. Sed & clamas, pene dixerim, rabioſius in epiſtolam meam: quo tamen ego non modo non offendor, ſed & propemodum delector, vt qui videam tui iudicii rem non eſſe. Nam de epigrammate ſi quaris quid ſentiam, ſimillimum cæteris tuis eſt, & omnino (quod dici vulgo ſolet) eiuſdem farinæ. Vale.

BARTHOLOMÆVS SCALA
Angelo Politiano ſuo, S. 14.

HEſterno die veſperi redditæ fuerunt mihi literæ ex Faſulano tuo: & quod erat aliquid mihi cum podagra negocii, quæ dextram manum pro arbitrio (vt ſæpe ſolet) cruciabat, nec tum quidem amanuenſis alicuius copia erat, differebam in aliquod felicius tempus reſponſum. Iam cœnaueram, & captabam ſomnos attentus; prius vero quam cum ſomno venirem in gratiã, voluebam (vt fit, cum aliquid

cura impendet) cum animo, ſic reſpondebo, ſic agam, hoc ſic diluam. Illud rectum eſt, & ſapit barbatum magiſtrum Sed nihil lædere Politianum poteſt. Num amicus eſt? num bonus vir? num etiam apprime eruditus? Num ex Mediceo tandem communi gremio, & ſi meritis valde diſparib fortuna tamẽ pari, ſi illa deſæuierit? quod dii prius omen in hoſtes conuertant. Non ſunt monitis tuis teneræ meæ aures, auidas dixeris potius velim. Ne me precor ex quorũdam metiare exemplo, qui vel tantillo dicteriolo cõmouentur. Error meus fuit, ſi fuit illa epiſtola tua. Id. n ſatis iam ſuperq; eſt, ſi tua eſt. Neſciui rectũ videre: quidam ex amicis, qui etiam ante me lectitarant (nam tu nõ ſignatas mittis epiſtolas) tuã eſſe enixe aſſeuerabant. Hoc ſic agebam. Nam quod verũ & audire, & dicere libenter ſolere vos ſcribis, O fauſtam, & felicem iſtam ſortem! Perrarum eſt, at præclarum: neq; qui id audiat, aut ipſe dicat facile inuenire eſt, hoc quidem tempore: nam veritas odium parit, *Comico prouerbio: & hoc ſic. Nam de epigrammatibus meis vt feras tu tuum iudicium, opus non eſt, neq; ea de cauſa ad te ſcripſi Satis ipſe quàm curta ſint illa quidem didici, & quidam familiares mouerunt, ſi ſim in meis iudex iniquior. Volui ludere tecum amice, vt mos eſt meus, ſimul vt tu lætior tuis fieres, qui tanto te ſuperiorem facile cognoſceres. Illud mirabar, cum ridicula penè omnia ſint in meis*

ſcriptis,

ſcriptis, te tamen nihil ridere, neque te ἀγέλαστος [à riſu alienus] *es quod Græci vocant: qualis Craſſus apud Romanos fuiſſe fertur, & apud nos vna familia qui inde cognominantur, quod non rident. Sed arbitror, vos veri auditores minus ridetis, nugarum magis comes riſus eſt. Sic agebam & iſta, & oblanguéſcere cœpit agitatio, ſopore circumeunt. Itaque ea omiſſa, dormiendo indulgebam & aucupandis & inescandis ſomnis, quos mihi difficiliores & morbus cum ille plus ſæuit, efficere ſolet. Et ecce nocte fere intempeſta, cum obdormiſſem tandem, multa prius cum moroſiſſimo Deo colluctatus, venit ad me Merula: Et quid Scala, inquit, inſanis? Tu cum Politiano certamen inis literarium? Lethale eſt. Atque illinc ego ad te vmbra venio. Miſit me vero Laurentius Medices ex alto cælo, vt te ſic admonerem, tibi ſubtinens. Cum hæc dixiſſet, cum vmbra pariter ſomnus diſceſſit. Mi Politiane vale Non inſaniam profecto gratis, audacior tu quidem es, pugnacior es, ſternatior es; mileſq; & dux, neque ego reſiſto. Vale, & me ſerua amicum, & cultorem tui.*

ANGELVS POLITIANVS Bartholomæo Scalæ ſuo, S. D. 15.

Literas accepi tuas multo blandiſſimas, in quibus receptui canis, ac multa repetēs recōciliare te mihi ſtudes, quo nihil accidere mihi

quidem potuit optatius. Nam quis non tecum malit officiis, humanitate, gratia, quam iniurijs, altercationibus, odiisq; contendere? Nec ego profecto tam fuiſſem tuis reſpondendo literis inciuilis, niſi te viderem nimis agi iam præcipitem, non dico aduerſus nos (nam de nobis facile eſt) ſed omnino aduerſus eruditos omnes. Itaque putaui beneficium tibi me facturum, ſi te tibiipſi tanquam in ſpeculo oſtenderem, perſuaſionemque iſtam ſcientiæ falſiſſimam de pulmone reuellerem: quæ facit, vt ſuper ætatis noſtræ doctos homines etiam veteres illos cõtemnas, quos tamen extra aleam tot ſeculorum conſenſus diu poſuerit. Non enim credo reputaſti fortuna dulci nimis ebrius, tantundem te deſcendiſſe in literis, quantum aſcenderis in honoribus; vt cõpenſatione quadam paria tecum literati fecerint. Quod ad nos attinet, nec aſpernamur amicitiam tuam, nec inimicitias deprecamur. Tantum illud breuiter teſtamur, vt tu fortunam, ſic nos te Scala feremus. Vale.

BARTHOLOMÆVS SCALA
Angelo Politiano ſuo, S. D. 16.

M*Odeſtius, vt mihi videtur, feciſti tandẽ, qui obſignatas ad me miſiſti literas. Puto enim inter alias quoque cauſas antiquæ huius conſuetudinis ſignandarum literarum, modeſtiam quoq; ipſam non in poſtremis locum ſibi vindicaſſe. Conſtitueram vero modum facere ſcri-*

re ſcribendi ad te, quia iratior ſemper in reſpondendo fueris. Sed vel Merulam interea potius, quam ita modo vel amicitiæ, vel antiquitatis cauſam indefenſam ſiuerim. Mouit me videlicet impudens, da veniam, neſcio quo appellem pacto, iſta diſputandi conſuetudo. Fingitis, refingitis, machinamini, demolimini, aſſeritis, diluitis pro arbitrio. Quis quietus ſit? quis nõ animo commoueatur? Appellant te quidem Herculem, neq; te inuito quod audio. vt puta qui tibi temporis huius monſtra, præſertim quantum ad literas pertinet, ſuperanda ſuſceperis. O ego tardi ingenii, qui quid id rei ſit neſciuerim hactenus perſpicere! Nũc ſenſi, & video, es tu quidem Hercules, vel multo etiam meliore conditione, quam ille Iouis filius Alcides, quem imperii neceſſitas trahebat in periculũ. Ille iuſſa adibat monſtra, tu tibi ea confingis, inſtruiſq;, vt ſuperari à te queant. His demis arma, hæc eneruas viribus, priuſquam aggrediare, etiam quæ nulla ſunt; & quæ tu pro ingenio effinxeris, euicta à te trahis in popularem gloriam. Si placet, volo & ego indere tibi aliquod cognomentum. Volo vt ſis mihi Hercules factitius, nomen certe factum ex re, habiturum apud te quoque authoritatem. Habeat ille ſua nomina, habeat ſacra, habeat cœlũ, nos hic fortunâ noſtrâ gloriemur. Quæſo te bone vir, quid tibi cum amicitia, quid cum inimicitia, cum ridicularia, ita vt nos fecimus, ſcribuntur ab amicis? An ita le-

uis eſt apud te amicitia, vt vel leuiſſima etiam quaq; de aura fluctuet? Conſtantior illa multo eſt, ac firmior, multo virtus elegantior, quàm quæ hos amicorum ludos pertimeſcat. Arbitror non tenere te penitus amicitiæ vim, quam quidem in animo conſtituiſſe ſedes oportuit, & iecisse grauiſſimas ancoras, vt contra tempeſtatũ omnium vim illæſa, & quieta maneat. Quæ quidem ab amoris conſuetudine nomen habet, vt quædam plebeia magis amicitiæ, & in horas mutabiles ab hamo eſſe appellatas duxerim; vt ſunt illæ quæ ob formã, quæ ob auaritiã, quæ ob ambitionẽ, cæteraq; peruerſa animi deſideria conciliantur. His cauendũ eſt ne vacillent. Illa ſtabiliora ſunt, atq; vt rem facilius intelligas, velim induas patris alicuius perſonã, qui vnicũ habeat filium, atq; eum quidẽ haudquaquam ſatis morigerũ. Nunquid ex omni eratulo abiiciet? An vincet potius paternus amor? & quoad ſpes aliqua effluxerit mutandorum morum, tolerabit? Naturam melius & reliquæ amicitiæ imitantur. Peruicacior eſt (vt ita dicam) vera amicitia, vix cũ vapulauerit, diſceſſerit. Parum multa ſcio eſſe hæc ad amicitiæ cõditionem; ſed ipſa ſe melius tuebitur, quæ teſtis mihi eſt, de ea cantanda tecum, aut minuenda, ne cogitationem quidem vllam in animum incidiſſe. Sed quid tu mihi antiquitatem narras? an ego nõ ſum ſemper eam admiratus? Profer ſcripta mea, profer dicta. Non legiſti (vt

video) *Apologum meum de antiquitate, qui facile arguat hac in parte tuam de me antiquitatis opinionem. Noſtrorum piget temporum, pudetq́; Hoc ego ſcripſi, hoc aſſerui, hoc potes pro meo lacerare ſi ita ferat impetus. Volunt tamē laudari quidam, & collocari inter diuina monumenta antiquitatis, non poſſum. Date quæſo veniã. An ego ſum tanti, vt iſtam beatiſſimã fortunam veſtram violem? Neque ego auidior gloriæ ſum, gratius fecerit qui me præterierit, vt ego præteritum eſſe à vobis diu putauerã. Quid tu mihi fortunam, quid tu honores vitæ obiicis? Sed teneo in fortuna quid agas. Confingis tibi tuo more monſtrum, quem deuincas. Cum honore meo difficilior tibi colluctatio erit. Veni nudus omniũ rerum bonarum, egenus ad remp. viliſſimis ortus parẽtibus, multa cum fide, nullis omnino diuitiis, aut titulis, nullis clientelis, nullis cognationibus. Coſmus tamen pater patriæ noſtræ me complexus eſt, recepitq́; in familiæ obſequia. Interea Florentinus populus ad prioratum me euexit, deinde ad vexilliferatum; tandemq́; & in ſenatorium me ordinem, equeſtremq́; collocauit, tanto profecto ſuffragiorũ cõ enſu, vt nihil eſſe factum vnquam popularius multi putarent. Extat & illa de me Laurentii Medicis præclariſſima vox, qua nuſquam collocatum melius fuiſſe honorem homini nouo teſtificatus eſt. Cum illo nunc tibi de honore meo agenti, cum Florentino omni populo res*

habenda eſt. Hoc ego affirmauerim, me multū fuiſſe conſecutum, plura quam aut putauerim, aut optauerim. Neq; habui quod referrem, niſi fidei integritatem. Ea in me (volo eſſe vanus) ſemper fuit quam excellētiſſima. Atq; hoc quoque aſſeruerim in calce epiſtolæ, nullum me honorem ſine honore geſſiſſe. Reſpub. ipſa, reſq; à me geſta in magiſtratibus citentur teſtes velim. Sed nondum claudere poſſum epiſtolam. Irritant tua mōſtra. Nam illud quod ſcribis, vt reuellerem de pulmone ſciētiam, ex illo genere eſt, Herculis indiget viribus Scribis, in quibus receptui canis, ac multa repetēs reconciliare te mihi ſtudes. Sūt & hæc ex eodem genere monſtrorum, quæ tu ad vanitatē alis. Quando ego non fui tibi conciliatus? quæ argumenta contra hates? non tulī te tandiu ita inſanientem, ita inſultantem ſæuientemq; pænè in mortuum? Relege epiſtolas ad te meas, videbis vanam eſſe omnem reconciliationis mentionem. Sed vt video, de amicitia, vt ſupradixi, non recte ſentis. Apud me inuiolata eſt, atq; maior multo iis, quæ ita inferri poſſunt iniuriis. Receptui canis, inquis, ô præclarum duellum! De culice concertauimus. Canant ſigna, effundat ſe ad ſpectandū vniuerſus orbis. Taceant deinceps Philenorum aræ. Dent vitam Curiatiorū, Horatiorumq; ſepulchra Culex maior eſt quē tu ex aqua ortum inter monſtra tua confingis. At Græcus excellētiſſimus poeta telluris animal appellat γαίης

κνώδαλα

κνώδαλα διπλέρυγα, [terræ beſtias binis alis præditas.] *Putauiſti facturum te mihi beneficium, ſi tanquam in ſpeculo me mihi oſtenderes. Laruam tu mihi meam oſtendiſti, qua ad-eo ipſe contremiſco ſi quando in eam incĩdo neceſſarius, vt nihil magis ego iam de induſtria refugiam Rectius feceris, ſi tute aſpexeris quē iſta ætatis deformitas non tangit. Multo id tibi erit vtilius, ſi ille contutus falſum de pulmone reuellit. Expurgaui iam mi, Politiane, virus, quod tuæ literæ excitarant Redii ad me, quietus animus eſt meus, & de amicitia quod eam aliam facere poſſet, ne cogito quidem. Velim autem vt ad beneficium conuertas animum. Da mihi hanc veniam, vt hanc epiſtolam meam illi tuæ, cui reſpondetur, apponi cures. Nolo enim defraudare te tua gloria. Tu ſi durior fueris, quæcunq; te cauſa mouerit, mutaueris conſilium meum. Adibo formatores hos librorum, & curabo ipſe, vt & mea impreſſa legatur: quod non feci hactenus, nec putaui eſſe me facturum. Vale.*

ANGELVS POLITIANVS Bartholomæo Scalæ ſuo, S.D. 17.

ACcepi literas tuas, *neſcio magisne virulentas, an ineptas, omnino tamen ridiculas. Itaque me magnopere delectarunt. Quibus tamen adhuc non reſpondeo, quia nondum conſtitui (quando ego tibi Hercules ſum facti-*

tuus) quomodo tum mihi ſis tractandus, monſtrum furfuraceum. Cogito etiam pauliſper mecum, vocandusne tu ſolus ad partes, an cum tuis omnibus. Quicquid decreuero, ſtatim ſcies. Vale vt meritus.

ANGELVS POLITIANVS Bartholomæo Scalæ ſuo, S. 18.

H*Erculem factitium me vocas in epiſtola tua propterea quod (vt inquis) monſtra mihimet fingam, quæ ſuperem. Tum negas iniuriam te mihi vnquam feciſſe, negas antiquitati derogaſſe, pigere tamen, ac pudere tuorum temporũ præfers, multa quoq; de tuis honorib. falsò iactas, falſius nonnulla de noſtris meritis. Poſtremo quaſi iubes, vt exprimi formis, & interſeri epiſtolis epiſtolam tuam curẽ. Quare tibi ad ſingula reſcribam, ſed breuiter, ne nimium temporis in nugis tuis ponam. Vocari me igitur* Herculem *Scala non epiſtolis modo ſed & libris editis Marſilii Ficini tanti philoſophi, profectò (vt verũ fatear) nõ moleſte fero. Nam ſi cognomẽ hoc mihi (quod equidẽ non puto) congruit illius iudicio; ſi minus, illus amore delector. Auget autẽ voluptatem, quod tu nec hoc iam ferre, nec diſſimulare potes.* Factitium *vero cur appelles* Herculẽ, *non intellego. Nam nec tale ſignificas quale natiuo repugnat, nec item quale fit à ſono vocis, vt ſunt murmur, & ſibilus. Ita-*

que

que tute videris, quid hic aut ſenſeris, aut expreſſeris. At ego monſtrũ vocaui te furfuraceũ, Monſtrum quidẽ, quod ex colluuione monſtrorum compoſitus es. Furfuraceum vero, quod in piſtrini ſordibus natus, & quidem piſtrino digniſſimus. Audes autẽ negare factam mihi abs te iniuriam, quam neq; clam tuleris, neq; diſſimulaueris, vt qui dux, & ſignifer vſquequaq; contra me fueris. Poſſum tibi (ſi ſit opus impingere, at q; inculcare longam illam, quam ſcis amici quondam tui, nunc vero mei epiſtolã, quæ frontis integumentũ detrahet, neq; tergiuerſari te diutius patietur. Eam tamẽ adhuc nõ oſtendo, ne ſimul domeſtica (quod nollẽ) tuæ maculæ proferantur. Non enim tam quid te, quam quid me dignum ſit, reſpicere debeo. Sed & antiquitati fauere te dicis, in quam penè ſolenniter ſic vbiq; declamitas, vt ſit hæc iam notiſſima fabula, nihil Ariſtotelem ſcire, nihil Ciceronem ſapere iudicio Scalæ. Nam ſeculũ tibi tuum diſplicere non miror, cum tu viciſſim quoq; tuo ſeculo diſpliceas. Diſplices autem meritiſſimo, quoniam nihil ei ferme deerat ad ſummam laudem, ſi te vel non tuliſſet, vel certe non extuliſſet. Etenim tibi maximum ſemper ſtudium fuit extirpandi radicitus bonas artes (vt vtar Liuiano verbo) ſuboleſcentes, *ſic vt nec ei quidem viro peperceris, qui vel ſolus illuſtrare quodlibet ſeculum poſſet: nec inſtauratori Platonicæ familiæ, cuius famam publice per*

te, perque tuos ire oppugnatum non dubitaſti. Quorum quamuis hoc loco neuter nominetur, vterque tamen ſuo ſibi titulo agnoſcitur. Reliquos taceo doctos viros, qui mecum maxime nunc celebrant, affectantur, adorant, quod vnus extiterim, qui fumos inaneis tuos contemnam, qui publicam ſeculi cauſam ſuſtineam, qui nimiam iſtam inſolentiã retundam. Nam de honoribus quidem nihil eſt quod tibi nimiũ placeas: vetus enim ludus hic, vt indigni tollantur in altum, videlicet, vt hocquoque ſe poſſe fortuna declaret, cuius tu ſolius opus es, quæ iam tamen (ſicuti credo) longe alio vultu te reſpiciet, exactura ſortem cum fœnore ac puluiſculo. De Coſmo quæ iactas, deque Laurentio Medice falſa omnia. Certe Laurentius (hunc enim familiariter colui) quotiens de te mecum loquebatur, ſatis indicabat, alienum ſe iudicium fouere, non ſuum. Scis autem tu quoque literas illum ſæpe tuas publice ſcriptas reieciſſe, nobiſque dediſſe formandas, quæ prima odii, liuoriſque in me tui cauſa extitit. Nec me paſſus Iambicum carmen, quod in te ſcripſeram, concerpere; quippe qui diceret eſſe indignum nimis. vt ita bonum carmen interiret. Illa duo ſunt apud te veriſſima, quod & de tua fide locuturus, vanum te eſſe velle profiteris: es autem profecto vaniſſimus, id eſt mendaciſſimus. Et omnium bonarum rerum egenum veniſſe te ais ad rempublicam. Debueras hoc tamen adiicere,

dicere, rerum omnium malarum veniſſe te diuitem. Stultiſſimum vero eſt, quod excellentiſſimum poetam vocas neſcio quem iſtum qui de culice ſcripſit, & qui mihi fraterculus eſſe tui culicis potius, hoc eſt ipſe quoq; terræ filius videtur. Quid quod epiſtolam cupis tuam, quippe bellam, propagari formis opera noſtra? Sed fruſtra, mi Scala, cupis, non enim tam mihi es odioſus, vt tuam prodere inſulſitatem velim, pueriſque te deridendum propinare, lecturis vel hoc ita ſcriptum in ea epiſtola, monſtrum quem deuincas: ſic enim tu monſtrum virili genere nunc dixiſti, quemadmodum prius muliebri culicem. quæ ne in ludo quidem triuiali dicerentur impune. Mitto enim dehoneſtamenta illa Romana lingua, vexilliferatum, prioratũ, mille alia prorſus hauſta de vulgi fece: quæ publicari nolim Florẽtinorum cauſa, ne tam præclara ciuitas habere ſcribam dicatur qui literas omnino neſciat. I nunc igitur & nega Politianum tibi eſſe amiciſſimum. Vale.

ANGELVS POLITIANVS BARtholomæo Scalæ ſ. o. S. D. 19.

VTrum pugnantia ſcribam, poſt videro. Tu certe reprehendis apud nos vt mõſtra quæ bonorum defendit authoritas. Inelegans enim tibi videtur illud, reſpõdeo ad literas. At e regiõe Quintiliano, qui dixit, ad propoſita reſpõdeat. Monſtrum putas quod reſpondere me tuis literis nego, cum tamen aliquid ad te ſcribam. Sed

Auguſtino monſtrũ hoc non videtur: qui cum ſe reſpondiſſet dixiſſet epiſtolà cuidam Paulini ſic adiicit: ſi tamen reſpondi, tanquam non reſpondiſſe videatur, qui paria nõ retulerit. Itaq; monſtrum erit (vt tu vis) cum quis taceo dicit: non enim tacebit is qui ſic loquetur. Monſtrum quoq; illud Terẽtii: Quęre qui tibi reſpõdeat *negat.n. ſe reſpondere qua reſpondet. Tectius etiam tibi videtur furfuratei nomen; quod tamẽ ego ſi vis, in tuam gratiam retegam. Sed ſi Latine dictum negaueris, & ego Latine dictũ probauero. Sapere monſtrum videtur, & illud mecum cogito; ſapiet ergo tibi monſtrum Terentianum quoque hoc:* Cœpi egomet mecum inter vias, ita vt fit, vbi quid in animo eſt moleſtiæ, aliam rem ex alia cogitare. *Verum exactiora, inquis, à philiſopho expectantur. At nos à philoſopho didicimus, loquendum eſſe vt multi, ſentiendum vt pauci. Nec tamen pro philoſopho me gero, quamuis Ariſtotelis publice libros enarrem. Nam quod perobſcurum dicis illud, vocandus ad partes, non noſtra, ſed Iuuenalis eſt culpa, cuius verba retulimus. Illud ſtultam, quod in tuis mundanos omnes accipis: hoc vſus argumento, quod & tu mundanus es: tanquam ſi quoniam lactuca hortenſis eſt, diceres, quæcunq; in horto ſunt, eſſe lactucas. Quis acumen hoc tuum non admiretur? Plus ipſe nimirum vidiſti, quam Cicero, qui ſic in prima ſtatim ad Lentulum epiſtola ſcribit:*

ſcribit: Amorem tui abſentis præſentes tui cognoſcet. *Et ad Appium*: Velim ita fortuna tuliſſet, vt quanti omneis ego tuos facio, tanti tu meos facere poſſes. *Sed & inſulſius multo, quod fieri nō poſſe credis, vt quod ego nunc neſciā, ſcire alius à me quandoq; poſ ſit. Ergo ſi cras didicero Vergilianos puta verſus, quos hodie neſcio, docere ipſos perēdie nō potero? Vides quam te demonſtrent iſta, nō ſolum literas vllas non habere, ſed ne ſenſum quidem communem? Quare teſtor me poſthac ad hac ita frigida, & inania non reſponſurum: non enim reſpondendum eſt (id quod Ariſtoteles præcipit) iis qui ſine ratione loquantur.* Vale.

Ἄγγελος ὁ Πωλιτιανὸς Ῥαφαήλῳ τῷ Βολατεῤῥάνῳ εὖ πράττειν.

Ἐξεπλήξεν ἐμὴ Ῥαφαῆλε, τὰ σὰ γράμματα, καὶ νὴ Δία, πολλοῦ χρόνου ἠπίστουν αὐτοῖς, ἀδύνατον ἡγούμενος τὸ οὕτως ἐξ ἀπροσδοκήτου. εἰς ἄκρον ἐληλακέναι τὸν Ἀττικισμόν. Πῶς γὰρ ; ὀῆν τις δύειν ἐμὲ ῥᾳδίως, ὡς αὐτὸς ὑπῆρχες ὁ αὐθέντης, οὕτως ἀκριβῶς ἠττικισμένης ἐπιστολῆς. οὐ ἐγὼ καὶ πέρυσι πάντως ἄπειρον οἶδά σε ἀνήκοον τῆς Ἑλλάδος ὄντα φωνῆς. Ὑπερτεθαύμακα γοῦν, πόθεν ἐξαίφνης ἐκπορίσαιο δυσπόριστον οὕτω χρῆμα, καὶ πῶς οὕτως ἐν βραχεῖ διανύσειας ἤδη τὸ στάδιον. ὃν οὔπω οὐδ' ἐφ' ὕσπληγγος ἑωρακαμεν. ἄπιστον γὰρ, ὡς λόγος, τὸ παράδοξον. Ἐγὼ μὲν οὖν καίτοι τεταλαιπωρημένος τὸν ἅπαντα βίον τοῖς γράμματι-

ταῖς ἀγρυπνίαις, καὶ ὀλίγου δεῖν ἐγγεγηρακὼς τοῖς τῶν Ἑλληνικῶν βιβλίων ἀνελιγμοῖς, οὔπω τοσοῦτον προσεσχηκέναι μοι δοκῶ, ὅσον σὺ νῦν εὐθὺς ἕνα οὐδ' ὅλον ἐνιαυτὸν ἐσχολακώς, καὶ ταῦτα κατὰ μόνας, καὶ ἀδιδάκτως. Τίς γοῦν εἶπέ μοι θεῶν σοι, τὴν ἀποτομωτάτην ἐδακτυλοδείκτησε τὴν ὁδόν; ἢ πῶς οὕτως ἐν ἀκαρεῖ, Ἕλλην ἡμῖν κατέστης ἐν Ῥωμαίοις; ποῖαι δέ σοι μέλιτται, ὅλας τὰς ὑμηττείους ἐνέσταξαν σίμβλους; αἰδοῦ καινὴ τὸν λόγιον, ἀντεπιστέλλειν σοι μεταξὺ Ῥαφαῆλε, καὶ δοκῶ μοι γέλωτα ὀφλισκάνων ὁ τέως κεκλημένος διδάσκαλος, καὶ τῶν καθ' ἡμᾶς Ἑλλήνων τοῖς δοκιμωτάτοις, ἀνεκτεταγμένος. Οὐ γὰρ μόνον τὴν ἀκρίβειαν ἀποδέχομαι τῆς σῆς ἐπιστολῆς, ἀλλὰ δὴ καὶ ὅτι πολλῷ ῥεῖς κατὰ τὸν Πύθωνα. καὶ κρουνηδὸν καταφέρῃ, ἀλλ' οὐδὲν καὶ τῶν Χαρίτων ἀπολειπόμενος, ἴυγγος δέ γε καὶ παντοδαπῆς περιβρύων, καὶ ταῦτα μὲν ἐπὶ τοσοῦτον, τὸν πίνακα δὲ τῶν βιβλίων οὐχ οἷόν τέ σοι τό γε νῦν πέμψαι. κεῖται γὰρ ἅπαντα μίγδην καὶ πεφυρμένως μᾶλλον ἢ σωρηδόν. ἐμφορούμενα δ' ὅμως, καὶ ἐντεθησαυρισμένα πως, ἕως αὖ τὸ τῆς βιβλιοθήκης οἰκοδόμημα παντῶς ἀποτελεσθῇ, καὶ δὴ καὶ Ῥωβέρτον οὐ χρὴ συνιστάναι ἐμοί. ἔχω γὰρ αὐτὸν ἐν παιδὸς μοίρᾳ. ὑπονώθρον μὲν, καὶ ὀκνηρῶς ἔχοντα, ὡς σὺ φῄς, ἄμωμον δ' ὅμως τὸ ἦθος καὶ ἀνεπίληπτον ἔρρωσο. Μαΐου κδ. ἐκ Φλωρεντίας.

ANGELVS POLITIANVS Raphael Volaterrano, S.

IN admirationē tuæ literæ Raphael me adduxerunt, & nimirum diu ſuſpenſum, dubiumque tenuerunt, fieri. ſcil. me nulla ratione poſſe exiſtimantem, vt ex inſperato ad ſummum Atticiſmum ita ſis prouectus. Qui enim mihi facile credendum fuit, ex tua ipſius officina adeo exactam epiſtolam, Atticoq; lepore refertā exiiſſe, quem ipſe ſuperiore anno Græcæ norim linguæ penitus exper tē? Supra modū igitur ſum admiratus, vndenā inuentu rē tā difficilē ſubito cōpereris, quibuſq; modis tātillo temporis momēto ipſum percurreris ſtadium quē nondum ne in carcerib. quidē cōſpeximus. Incredibile ſane (vt ita dicam) paradoxum. Quinimmo, qui nunquā ego grauiſſimis vigiliis totā ætatem inſudaui, ac propemodū voluendis Græcarum litterarū libris conſenui, nō protinus tantū mihi profeciſſe videor, quantum tu ipſe modo annum neq, ſol.dū in ſtudio verſatus: idq; per ſolitudinē, & citra omnē præceptoris operam. Quis igitur, quæſo; deorum compendiariam tibi, breuiſſimamq; viam indicauit? aut qua ratione factū eſt, vt ita repēte nobis ex Romano Græcus enaſceris? Quænā vero apes cunctos iſtis la-

bellis fauos Hymettios expreſſe fuit? Vereor ita Mercuri⁹ me amet ad te Raphael interim reſcribere, ac mihi videor ridiculus fore, antea & præceptor vocitatus, & Græcorũ eminẽtiſſimo cuiq; ſæculi noſtri collatus Neq; .n ſolum accuratã tuæ epiſtolę, diligentiã amplector: quandoquidẽ & multo veluti agmine pręcipitatus effluit, torrentiſq; in morem deferris, à Gratiis tamẽ ne digito quidẽ tranſuerſo diſcedes, quin potius variis vbiq; & illecebroſis oblectamẽtis perpetuo ſcaturiẽs. Sed de his hacten⁹ Librorũ indicẽ in præſentia quidẽ ad te mittere non licet: miſcellanea enim, ac cõfuſa iacent omnia: aſſeruantur tamen vtcunq; recondita, quoad ſuprema bibliothecę manus impoſita fuerit. Nihil eſt præterea quod Robertum mihi commendes, eum namque habeo vel filii loco, pigellum tamẽ & remiſſiorẽ? quemadmodum tu ais, cæterum morib. inculpatis, & ab omni prorſus crimine alienis. Vale. Florentiæ, octauo Idus Maii.

PETRVS CRINITVS
Alexandro Sartio, S. 20.

SCripſeram pridem ad te Alexander, tum & illud monueram, vt quos collegiſti adhuc Politiani labores, pro tua nũc diligentia in bonorũ uſum proferendos curares. Tu enim quod omnes iã norũt, ſiue Politiani manibus hoc debeas,

beas ſiue debere te putes, hoc totum in te oneris reclinaſti, ne quid omnino ab eruditis deſideretur, quod ingenio partum Politiani, & induſtria effectum eſt; rem profectò & te dignam; & in qua laudem tuo nomini haud immeritò amplam concilies. Atque vt tu quidem Alexander Politiani noctibus, & vigiliis proſpiciendum putaſti; ita hercle crediderim & ſtudioſorum ingenia plurimum tibi debitura, qui onus ſis author, ne tot tam varia, tam multiplices eruditorum lucubrationes intereant. Cæterum literis me tuis rogas, vt locos tibi aliquot recenſeam, de quibus in ſecundam Centuriam Politianus retulerat; quod à me credas vel obſeruata de iis quæpiam, vel potius coram ab eo percepta, quitum de literis ſæpè agebam. Ego vero Alexander nihil in votis maius aut antiquius habeo, quã vt ſuus cuiq; aſſignetur labor, ac in proprios hæc aliquando referantur: alioqui malim ego non viuere, quã per alios cum eorum iniuria viuere. Quo ingratitudinis vitio quidam ex Græcis notati ſunt, ſicuti ex Latinis Iulius Solinus, qui vt parum de Plinio gratus, à doctis inceſſitur: vel ipſe item Macrobius, qui dapibus partim emendicatis, partim ſuffuratis ſuas cænas inſtruxit. Minus autem hi ferendi qui aliena pro ſuis non vertunt tantum, ſed tranſcribunt ad verbum. Vtinamque plebei quidam grammatiſti tantundem hac ætate non agerent? qui ſatis

ſe nunc putant conſpicuos, ac ſupra cæteros cenſeri, ſi alienis ornati titulis extumeſcant, reprehendentes ea inprimis, quæ anxie, ac percupide conquirant: ſicut diuitias auari ſolent, qui dũ eas reprehendunt, tum inhiant. Sed ineptã horum impudentiam noſter merito Aldus, velut admotis facibus extimulat. Dixi alias tecum quemadmodum Politianum alteram Centuriã abſolueras, quod ab eo te prope hortante factum eſt, qui tantopere ſuis fauebas laboribus. Sed dequeri nunc boni iuuenes poſſunt, quod hoc publicum munus quidam priuati iuris fecerunt; in eorumq; manus deuenerit, qui aut talia non agnoſcant aut ſi agnoſcant, diſſimulent. Nos autem tuo nunc animo ſatisfeciſſe videbimur, ſi locos tibi aliquot ex ea ſubiiciamus: quod à me tamen breuibus abſoluetur, ne bonorũ otio & abutar & ſtudioſis illudam. Inter cætera igitur quæ in Centuriam ſecundã retulerat, hæc olim mecum Politianus cum ad Arni forte praeripia ageremus. De Thalamego naui, Trechedipna veſte, Callima h. athiis, ſed & de poeta Dorſenno, de Amabæo verſu, de Capitotinis, de nodo Herculeo. Cæterum vt ingenio fuit parato, memoriaq; ad cuncta exprompta, alia tum permulta commemorauit. Sed illud inprimis ſcito, quod in Suetonio quidem Tranquillo Plinioq;, ac noſtris habetur, ſecus multa expoſuit. Iam & locos ex iure ciuili multos, præterea que ex ipſis philoſophia gyris quæpiam

parum

parum cæteris intellectu adnotauerat. Sed erit ſatius aliquam velut notam retexere, vt ex iis & rerum iactura conſideretur, ac furta quorundam deprehendi facilius poſſint, ſi hæc aliquando qui togati obambulant, pro ſuis depromant. Hæc igitur Politiani manu inter exchartabula quadam deprehendimus, quæ & noſter Fabianus, cum legit iniuriam factam Politiani manibus non ferendam inclamauit. Subiiciam autem vt in pagella erant, ad hunc modũ Capita Centuriæ ſecundæ. De diuinatione, Stratocles, Sybotes, Mãſuetiores, Manupretium; Oſyris, Erynna, Oculatiſſimus, Flaccus, vmbræ, Pauſanias: pro Plinio cõtra reprehenſores, caſtratio, Polyphemus, quadrupes nodus apud Terentium, decuſſare, Creſphontes, Taras apud Statium, ſororiantes mammæ, Phrine meretrix. *Et hæc Alexander, aliaq; permulta à Politiano in ſecunda Centuria explicata ſunt. Sed ego dum ſingula reſpicio, dum ex ipſa ſtellographia maiora quædam quam antea cõcipio, vix me comprimo, vix retineo, quin ſtudioſos nunc omnes adhorter, vt milite collecto Fidentinos in iſtos & plagiarios impetum faciant. Commodum vero erit, ſi de paucioribus plura ſuggeram, qui de multis notaui perpauca. De Thalamego igitur naue afferri hæc poſſunt: quemadmodum apud Suetenium Politiani obſeruatione, tum veterum codicum teſtimonio, quod nec tu-*

ignoras, ſic vtiq; legendum in Iulii Cæſaris vita: Cum Cleopatra Cæſar conuiuia in primam lucem ſæpe protraxit, & eadem naue Thalamego pene Æthiopia tenus Ægyptũ penetrauit. *Hæc enim vera, & genuina lectio. Caterùm quæ nauis Thalamegos, quæ forma, & habitu fuerit, docent ex Græcis permulti. Vt enim Appianum modo Alexandrinũ mittam; Suidas de hoc, & Pollux, Athenæus quoque in quinto Dipnoſophiſtôn copioſiſſime, cuius rei teſtimoniũ & Azarolo noſtro damus.* Ædificauit, *inquit Athenæus*, Ptolemæus Philopater nauẽ etiam fluuialẽ, quę Thalamegos vocabatur, longitudo eius ſemiſtadiũ, latitudo quæ eſſet, ampliſſima triginta cubitis, altitudo ipſa cum ſuggeſtu tabernaculi paulo minor quadraginta cubitis; figura eius neque longis nauibus neque rotundis adſimilis, ſed ex vtroque mixta. *Proſequitur dein parteis omnes, & ornatum nauis, quod ego breuitati ſtudẽs, præter eò Ad Trechedipnam veſtem accedam. Apud Iuuenalem de Trechedipna ad hunc modum*:

Ruſticus ille tuus ſumit Trechedipna Quirine
Et cæromatico fert niceteria collo.

In hoc autem loco, Recydina, *vulgo legitur, ſed Plutarchus in Sympoſiacis de* Trechedipna *veſte meminit. Athenæus quoque libro Dipnoſophiſtôn ſexto, cum de paraſitis loquitur, Alexim Comicum citat, mentionemq; de Trechedipna*

dipna veſte pluribus facit. *Quibus adductus credo Politianus, Iuuenalis carmen atque cæteri aliter exponebat. Poſſent & alia afferri, ſed ea parum nunc ſuppetunt. De æthiis Callimachi verſiculus eſt poeta Martialis:* Nec te ſcire iuuat æthia Callimachi. *Quid autem operis hoc titulo à Callimacho editum ſit, ex multis elicitur; nec enim contra quenquam dicturi ſumus. In epigrammatis igitur Græcis cum locis permultis, tum libro maxime primo:*

Καλλίμαχος τὸ κάθαρμα, τὸ παίγνιον, ὁ ξύλινος
νοῦς

Αἴτιος ἐγράψας, αἴτια Καλλιμάχου: *h. e.*

Callimachus piaculum, ludicrum, ligneum commentum.

Author qui ſcripſit æthia Callimachi.

Afferuntur de Callimachi æthia à Stephano de vrbibus, & Clemente Alexandrino in Stromatis. Sed vt grammaticos nunc Græcos mittam, illud à me quoque obſeruatum, quemadmodum & Probus Valerius de iis, & Priſcianus ad Iulianum, qui verſiculos quoque ex æthiis citat. De iis nonnihil etiamnum apud Politiani libros in aduerſariis. De Dorſenno poeta dictũ à nobis in libris de poetis, quos propediem editari ſumus; deductus enim is labor prope ad vmbilicum, quod aliis ad te literis ſcripſimus. Porro autẽ de Fabio Dorſenno in Sextianis collectaneis, apud Plinium quoque, Horatium, & Anneum Senecam mentio eſt. Epiſtolam nos Beſſarionis adiecimus ad Theodorum Ga-

ȥam, in qua de hoc ageretur. Et id Alexander eſt illud, ex quo Politiani Centuriam auidius conquirebam. De Amabæo verſu, Creſphonte, Caprotinis, & nodo Herculeo tam multa Politianus ſcripſit, vt niſi omnem ego nunc explicem bibliothecam, parum mihi ſatisfaciam. Quanquam de nodo Herculeo nõnihil ab Hermolao, multaq; à me locis de hoc iam dictum, ex Annæo Seneca, Plinio, Macrobio, Seruio, & aliis. Nam & de Nonis Caprotinis, vt breuiter tecum agam, Varro Terentius, & in Cœnis Macrobius, ac Plutarchus locis multis, qui tamen inter ſe diſſentiunt Putauit autem Politianus de Caprotinis apud Ouidium intelligendum verſiculis illis:

Porrige & ancillæ quæ pœnas luce pependit,
Luſa maritali Gallica veſte manus.

Iam & illud alias ad te ſcripſi, quod apud Iuuenalem de Pytiſmate ſententiam commutauerat, affirmans in Pytiſmate ludum magis quendam in Laconicis frequentem ſubinnui, cum quis alter alteri aquulam inſpuens colluderet, quod in Herone de ſpiritalibus id eſſet, vnde illa Terentii pytiſſatio, quanquam & Epictetus alicubi patrocinetur, & Clemens in Stromatis. De Amyſtide quoq; Threicia apud Horatium nunc ſubit:

Baſſum Threicia vincat Amyſtide.

De hac autem veſte Politianus multa ex Græcis ſcripſerat, non vt plebei quidam agunt literato-

ratores, qui coniecturis, non authoribus nituntur. De Amyſtide enim Athenæus quidem libro Dipnoſophiſtôn ſexto, qui loco Epicarmi etiam Comici verba citat, ſed & libro idem Atheneus X *Euſtathius quoque in* XI *Homeri Rhapſodia. Hæc ſatis pro tempore Alexander, in quibus noſtram olim eruditionem probes, ſed ingenuam magis ſimplicitatem, qui ſua velim authoribus reſtituta. Alia dein cum inciderint, ad te mittã. His enim ſeptus anguſtiis, vix otium ad authores reſpiciendi ſum nactus, nedum ſchedulas omnes, commentariaq; prope innumera liceat euoluere. In ſumma noſtrum magis tibi obſequium probari nunc volo, quàm ingenium. Vale, & Altum noſtrum ſaluta. Idibus Martiis.*

PETRVS CRINITVS
Alexandro Sartio, S. 20.

Nimis tu mihi, nimis ingenio faues Alexander, qui noſtrũ hoc ſtudium tantopere indies proueh as, vt multi iam probent. Facis tu autem quam par eſt humanius, qui nimium quandoq; tuis tribuas. Ego enim aureis adhuc meas teneriuſculas iſta nolim perſuaſione tua oppleri, ne ſic extra omnẽ hominis ſenſum videar, vt quod cæteri de me nõ ſentiant, credam: immo quod tu magis credas, ſentiam. Si accedas propius, ſi me introſpicias, Crinitum dices tuum in literis quidem exudare, ſed nec tamen

ita premouiſſe, vt ſtudioſi nomẽ tranſiliat. Satis id mihi, ſi intra meam me claſſem retineo, & ſtudioſi gradum tutor. Ignoſco tamen & tuæ de me opinioni, & officio. Quippe nec is reprehendendus, qui ad bonas arteis ſtudioſorum ingenia inuitet, acuat, impellat. Sed veniam ad epiſtolam nunc tuam, qua nos iterum mones, vt à promiſſis me abſoluam, ac ea mittam ad te, quæ ex Medicea bibliotheca inter Politiani libros inuenta ſunt; ne pars hæc etiam tãti muneris non rependatur. Mitto igitur prælectiones illas, vt ſum pollicitus. Sed addis ad hæc, vt & capita ſubtexam ex ſecunda Politiani Centuria, quorum vix argumenta inueniamus, quod in parte aliis ad te literis fecimus. Futurum enim inquis, vt ex rerum ſaltem indiciis, facilius iſtis plagiariis pudor imponatur ſi quando talia pro ſuis edent. Subiiciam vero ex Politiani autographis, quæ multi etiam è caris legerunt. Hæc igitur ſunt de periochis Terentianis, de Pygmea matre apud Ouidium, de Lyde Antimachi, de ſeruis orcinis, quid diribitorium, quid Auguſti clauis, quid tintinabulum, & padagogia, quæ apud Suetonium contra reliquorum ſententiam explicauerat. Ita enim ipſe Politianus mihi retulit, atque illi hoc itidem ſciunt, qui pudore ſequeſtrato ſeclu ſa hæc domi detinent. Illud autem teneo, quod & verbum hoc quod eſt nouiſſimum, contra Gellii ſententiam apud Tullium

lium obſeruarat, Quam rem & iuniores quidam non ignorant, qui Gellium quoque in eo defendant quoniam ſemel id, inquiunt, apud Ciceronem ſit: quod enim fieri ſemel dicitur, ac ſi nunquam fiat, vt Padianus ait, accipi ſolet. Ego tamen Alexander, vt non Gellium quidem in hoc defendam, ita & amicos puto excuſandos, quoniam proprium viri ſit hallucinari interdum & incurrere. Tu autem ſcito id à me verbum ſapius in Marco Tullio obſeruatum, reperies non in libro tantum de Oratore ad Brutum, quod omnes ſciunt; ſed vel in epiſtola ad Octauium, & in oratione pro Roſcio Comœdo: quæ tamen oratio rariſſima adhuc eſt inuentu. Sed ad Politianum redeo, is apud Terentium obſeruauit argumenta illa, quæ ſenariis conſtant, ac initio fabularum apponuntur, haud quaquam eſſe poetæ Terentii, vt multis fere perſuaſum, ſed Apollinaris Sulpitii: quod eſſe verum neutiquam putamus addubitandum, modo antiquitati fidem non derogemus. Hic autem Sulpitius Apollinaris Gellii præceptor fuit, ab eoque in Atticis lucubrationibus pro viro doctiſſimo laudatus. Verum ſuo loco de Apollinari à me dictum. In vetuſtiſſimo itaque Terentii codice, litteris, vt noſtræ Pandectæ, maiuſculis, ad hunc modum ſuper Terentianis argumentis: C. SVLPITII APOLLINARIS PERIOCHA. *Cuius rei eſtis mihi*

& Petrus Bembus, mira iuuenis & indole, & ingenio. De Pygmea matre in Ouidiano verſiculo: Altera Pygmeæ fatum mirabile matris. *Facta vero eſt de re hac mentio cum locis multis, tum apud ipſum Athenæum libro Dipnoſophiſtôn decimo. De iis autem locis apud Suetonium, de quibus ſumma adhuc eruditorum concertatio, paucula quædam in Politiani autographis deprehenduntur. Sed vnum in eis agitur, vti lectorem ferè ad Centuriam alteram releget, quoniam de iis copioſa illic explicatio ita nos in eum demittit locum, vt facilius cerui corniculos deprehendamus. Illud autem ſcito Alexander, non idem me ſemper de iis ſenſiſſe, quando & iuniorum ſententiæ inter ſe longe diſſentiunt: ac ipſe quidem Politianus non eadem credo repetiſſet, quæ in Commentariis vulgatioribus extrita ſunt. Tantum de Lyde, nunc Antimachi, ea ſubiiciemus, quæ haud tibi erunt ingrata. Verſiculus eſt Ouidianus ad vxorem:* Nec tantum Clario Lyde eſt dilecta poetæ. *Fuerunt autem qui Clarium poetam de Apolline intellexerint: tum de Lyde alia quoque non minus abſona confinxerint. Cæterum in eo quidem loco de poeta Antimacho intelligendum, qui Colophonius fuit, hoc eſt Clarius, vbi & Clarii quoque Apollinis templum. Nam & Nicander ipſe Colophonius Antimachi ciuis fuit, ſicuti de ſeipſo in Alexipharmacis. Conſtat autem ab*

Anti-

Antimacho Lyden dilectam, ac de eius obitu carmen eũ ſcripſiſſe. De qua re permulta Suidas aſtipulatur & Plutarchus, qui in conſolatione ad Apollonium poetam, inquit Antimachum Lyde vxoris titulo, quam vehementer amabat elegiam ſcripſiſſe, qua ſeipſum ſit conſolatus. Sed & de Lyde Antimachi frequens apud Græcos grammaticos mentio, veluti apud ipſos quoque Apollonii interpretes, Lucilium Tharreũ, Sophocleum, & Theonem. Sed hæc Alexander à me alibi copioſius. Venio nunc ad eam partem epiſtolæ, qua meos poetas flagitas: quoniã ſuperiorib. noſtris ſcripſeram hoc me operis ita vrgere vt creſcat indies & labor, & laboris amor. Facis tu autem amice, qui noſtris quoq; vigiliis ſtudeas: mittam mox librum ad te primum quo antiquiores complexi ſumus; eos videlicet ex Latinis omnes, qui ante Vergilii tempus ſcripſerunt. Ex eo tu facile, quæ tua eſt eruditio, de cæteris coniectabis. Aldum noſtrum etiam, atq; etiam ſalutes. Vale. Calend. Aprilis.

Epigramma de ANGELO POLITIANO.

Hac huc viator paululum gradum ſiſte.
Vatem potentis ſpiritus vides clarum.
Qui mente promptus acri, & arduum ſpirans.
Ac ſumma quæque, & alta conſequi ſuetus,
Is ille ego Angelus Politianus ſum.
Fouit benigno me ſinu Flora, & illic
In fata ceſſi, Parthenopeos reges.

Cum Gallica arma irruerent minabunda.
Tu vale, & hoc ſis menti memor noſtri.

MICHAEL ACCIARIVS VTIAnenſis Angelo Politiano ſuo, S. 21

SVm tibi togatus iam decennium, & cũ lautiore cœna comites ſuos princeps iam nullus accipiat nondum te dimitto. Mirum me hercle liberalitatis exemplum, cum plura quotidie exquiſitiora, & precioſiora multo, ex vberrimo isto ſinuoſi pectoris tui penu nobis apponas. Si Græcum enim ſcriptorem, ſi Latinum enarras, quam acute ſenſum exquiris? quam prudenter elicis? quam etiam pure, quam eleganter eloqueris? Tum demũ ſcriptor ille doctus quiſquis eſt, tum facundus te promente pernoſcitur, tum extat ingenium, tum virtutes apparent. Non enim tu modo capis, quid ſcriptorum omne genus dicat, verum (mirabile dictu) quid itẽ dicere, vel cogitare debeat, quibus etiam ſingulis ſitu longiore iam ſqualentibus, & diuturno propemodum ſilentio mutis, crudelem vicem miſeratus, pie ſimul & liberaliter affuiſti, atq; e oraculo certius mentem omnibus rectam; & ne inuiti barbare loquantur, ſuam queq; ipſorum linguã reddidiſti. Quod ſi quis temere, vt eſt hominum ingenium, liuidus homo neget, iuuenum claſſes, & marmora loquentur, atque adeo Miſcellanea ipſa liquido teſtantur: cuius plane eruditiſſimi operis gratia, eos quidem qui legunt,

legunt, & qui per te ipſi leguntur, omnes tibi vno, eodemq; munere deuinxiſti. Tu lumen obſcuris, & fœdiſſime mutilatis membra, formamq; reſtituiſti: tu quaſi peritiſſimus gubernator ſcopulos, qui in Latina, & Græca lingua latebant, loco procul ſignato ſtudioſæ iuuentuti pariter indicaſti. Ergo cum te vel audio, vel lego, non equidem priſcis Romanis inuideo. Illi ſuo, nos de noſtro Cicerone lætamur. Et ne videar laudationem aggreſſus, quoniam pro rerum omnium ſcientia ſumma & vberrima facultate dicendi, vnde multi iam doctiſſimi deſierunt, inde cœpiſſe videris, iam ſilebo. Cur enim te laudem, tuas cũ laudes niſi tute conſequi dicendo nemo poſſit? tua culpa ſcilicet, qui tãtum ingenio, & doctrina cæteris antecellis, vt ſperare auxilium niſi à teipſo non queas. Tranſeo verſus, ſyluasq; tuas haud certe Statianis abſimiles; immo vero ſi materiam, ſi flores, ſi fructus inſpectes, illi ſyluæ facile relinquentur; tuæ vero ſyluæ iure potius amœniſſima viridaria, pomariaque dicentur. Præterirem quoque Herodianum; ſed ecce mihi iratus, aurem vellit, qui ſe ait in Latium te duce honeſtiſſimo tralatum. Itaque in Romanam ciuitatem omnibus quaſi punctis allectum, vt pene patrii ſermonis oblitus, melius multo Latine libentiusq; loquatur. Omnia præterea nunc prudens omitto, ne vltra terminum vager, teque tantum vehementiſſime rogo, poſt epiparas

adeo ſplēdidasq; dapes, guſtum vt iterũ acuas, bellaria ponas, id eſt, epiſtolas edas, quæ tanquã ſingularia modo, conuulſaq; membra, velut ſine ſpiritu iacent, in ſuum deniq; coacta corpus reuiuiſcant: vt academia Florentina teneat tandem quod optat, poſſitque te audacter in omni eruditionis genere cum ipſa quoq; antiquitate conferre. Atq; adeo ſi codices, & teſtimonia vetera literarum incurſu barbarorum, vel omnia pereant, pro cunctis vnum te habeat, ſecura quaſi nihil amiſerit, quem libentiſſime legat, imitetur, & colat. Vale.

SCIPIO CARTEROMACHVS Angelo Politiano, S. D. 22.

PVdet equidem Politiane præceptor optime, eam potiſſimum expectaſſe ad te ſcribendi occaſionem, vnde neceſſitudinis potius quàm voluntatis, aut officii ratio appareret. Nam cũ debuerim initio ſtatim quo huc profectus ſum, ſcribere ad te vt eſt amici officiũ, ac multo magis diſcipuli, ego id prætermiſi tum cũ poteram honeſtiſſime facere, vt nunc ſcilicet non ſponte (vt videor) ſed coactus efficerem. Verum ſi cogites cur id officii, aut qua ratione ſubterfugerim, inuenies nulla alia de cauſa id eſſe factũ, quam nimio tui ſtupore, ac potius reuerentia. Quoties enim mecum ipſe cogitabam, ad quem eſſet ſcribendum, ſi ad te ſcriberem, continuo animus decidebat, omneque ſecum auferebat ſcriben-

ſcribendi conſilium, ut fatear imbecillitatem meam, quæ ſiue timiditas eſt, ſiue reuerentia, ſiue vtrunq; me certe nunquam ante hũc diem promptũ alioqui; cupidumq; ſemper ſcribere ad te paſſa eſt. Atq; in hoc ego (niſi fallor) non accuſandus magis, quam venia dignus videor, quod eius viri iudiciũ tantopere perhorruerim, qui ob ingenii præſtantiam, multiplicemq; doctrinarum omniũ cognitionem, omniũ animos in ſui admirationem ſolus conuerterit. Sed cur nunc demũ inquies, εἰς τουτονὶ τὸν ἀγῶνα εἰσῆλθες [in hoc certamen veniſti?] *Quoniam vt ſcis,* φιλία πρόφασιν οὐ προσδέχεται [amicitia excuſationẽ non admittit]. *Cum enim eſſet aut amici perdenda ſalus, aut ad te ſcribendũ; turpiſſimum eſſe duxi non periclitari potius in re minima, quàm maximam perdere. Cũ præſertim ſi ad te ſcriberem, & amicum aliquando, & diſcipulum me gererem:* εἰ δὲ μὴ [ſi vero non] *præterquam quod & amicum perderem, & diſcipuli officio nunquam perfungerer, in te quoq; minimum confidere viderer; à quo tantum me amari ſcirem, quantum poteſt à præceptore diſcipulus. Cur igitur verear amici ſalutem tibi commendare? nam ſi meam ipſe diligis; vt profectò diligis, proculdubio & amiciſſimi nobis non negliges. Is enim eſt, de quo ad te ſcribere inſtituimus, quo nemo nobis in hac vrbe familiarior, cognitus à teneris annis Romæ, cum eiſdem ſtudiis, ſub eiſdemq; præce-*

ptorib. amabo erudiremur. Atq; (vt verũ fatear) nihil me hic vel inuitum tædius retinebat, quã ne ab huiꝰ cõſuetudine diſtraherer. Quin & cum profectionis noſtræ nos ſtatim pœnituiſſet, hac vna tamen re huc me veniſſe gratulabar, quod amiſſum iãdiu amicũ recuperarã: de quo .n. iam decẽio nihil reſciuerã: is nimirum amiſſus mihi credebatur. Qui & iterũ nunc amiſſus per te denuo recuperandus eſt, atq; eo honeſtius quam prius, quo tunc è nullis infortuniis, ſed ex abſentia tantũ, & quaſi obliuione eſt nobis reſtitutus: nunc è ſummis miſeriis, & calamitatibus eſt reſtituendus. Quid .n. homini miſerius eſſe poteſt, quam viuentẽ, volentẽq; (quod dicitur) cottidie mori? Id autẽ eſt carcer; cui hic noſter ſupplicio damnatus eſt; quia monachum eiuſdem ordinis, cuiꝰ & ipſe eſt, vulnerauit, quo illum vulnere mori contigit, τὸ τοῦ Φωκυλίδου: Πολλάκι καὶ πλήξας ἀέκων φόνον ἐξετέλεσσας, [iuxta illud Phocylidis: Sæpe .n. percutiẽs inuitus necẽ perfeciſti.] *Cum .n. ille in eorũ cœnobio verbis in hunc noſtrũ aſperioribus, neſcio qua de cauſa prorupiſſet, percitus ira noſter, cũ primæ animi motiones (vt dicũt) noſtra non ſint in poteſtate cõuiuali cultello, quem ſecum habebat hominẽ attigit, non ſecũ interempturum exiſtimans, quando nec vellet. Nam quis eiuſmodi gladiolo hominẽ ſe occiſurum crederet?* Ἀμφὶ δὲ ἀνθρώπων φρεσὶν *(vt Pindarus inquit).* ἀμπλακίαι ἀναρίθμητοι κρέμανται,

[circa

[circa autem hominũ mentes errores innumeri pendent.] *Exceptus namque ictus in dextrã mamillam profundius, quam ſperaſſet quiſpiã, pulmonẽ interius commaculauit. Ex eo paucis ille ſuperſtes diebus deceſſit miſer. Atque hic noſter continuo captus à ſuis, in carcerem eſt truſus, vt vitã ibi finiat, nec cœlo fruatur amplius, niſi tu auxilio ſis. Qui cum plurimũ gratia & authoritate valeas apud Medicem Petrũ, ob incredibiles tuas virtutes, admirabilẽq; ſapientiam facile (vt puto) impetrabis, vt generalẽ eius ordinis exoret, quo noſtrũ hunc carcere liberet; aut ſi hoc nimium eſt, alio quouis ſupplicio afficiat, aliove potius traducat, quam hic eum ſinat marceſcere. Quod eo etiam libentius extorquebit, quo generalis idipſum cupere, ac velle dicitur, ſi modo aliqua honeſta ratione id ſe facturum videat. Nouit quippe quem hominẽ ſit liberaturus, Græcis, & Latinis literis adeo eruditum, vt mirum ſit, & antea inauditum in eo ordine talem extitiſſe virum, philoſophiæ vero ſtudiis nulli eius ordinis inferiorem. Nam de integritate, ac moribus quid attinet ſcribere, cum vel hoc ipſo perſuaſum tibi putẽ, virum eſſe optimũ, quod ſit tãtopere nobis probatus. Denique is erat hic, qui & ordinẽ ſuũ illuſtraret, & gloriã illi (ſi viueret) pareret immortalẽ Nomẽ viro Ioanni Benedicto Fulginati. Qui ſi per te reuixerit nobis, neq; n. viuit, vt nunc viuit, primum eius patriæ ſuum columen, & ſalutẽ red-*

Y 4

dideris: deinde cõmuni literatorum collegio non parũum attuleris & ſolatium & adiumẽtum, poſtremo & mihi ipſi amicum recuperaris, quo beneficio vitã & illi, & mihi ſimul reſtitueris: illi, quia in carcere (vt dixi) viuere, non eſt viuere; mihi, qui ſine illo viuere non me exiſtimem. Et quanquã non vna ſemper, & vbiq; victuri ſimus, attamẽ vel hoc ſatis eſt nobis futurum, quod eum viuere ſciamus vbi ſit, ne nos angat cõttidie memoria ſæuiſſimi carceris. Pluribus apud te mihi opus eſſe non exiſtimo: aut enim cauſa ipſa te perſuadebit, vel quia de optimo viro; vel quia noſtra; aut ſi hoc non perſuadeat, nec quæuis noſtra oratio te perſuaſerit. Vale. Patauii IV. *Calendar. Maias.*
M.CCCCLXXXXIII.

SCIPIONIS CARTEROMACHI carmen.

Nelidæ ſimiles, ſua ſi bis quinque tuliſſet
  Terra viros, citius Pergama victa forent.
Angelus at nobis viuat precor vnus, & omnis
  Barbaries Latio cedat abacta breui.
Cliniadẽ geminum nunquam oſtendiſtis Athenę:
  Lyſandros nec habes Oebali terra duos.
Angelus & nobis ſic non erit vnus, & alter.
  Natura oſtendit quid bene poſſet in hoc.
Aurificis quondam ditata eſt inſula Solis
  E pluuia guttis tota, volente Deo.
Nunc Latium totum pluuio perfunditur auro,
  Labitur hic cum vult Angelus ipſe Tagus.
De patria magni certatum eſt ſemper Homeri,
  Vindicet vt tantum hunc vrbs ſibi quæq; virũ.
Tu maioris eris certaminis Angele cauſa,
  Terra etenim, ac cœlum te volet eſſe ſuum.

EIVSDEM GRÆCE.

Ἄγγελε τῶν ἀγαθῶν ὄφελος μέγα, καὶ ὄχα περὶ ἐσθλόν;
Πᾶσιν ἄπιστον, ἐών, Ἄγγελε θαῦμα βροτοῖς,
Καί τε νέων ψυχαῖς, φῶς ἠέλιός τε μαθόντων,
Εἷς μὲν Ἀθηναίῃ φίλτατος, εἷς δὲ σοφός.
Χαῖρε φίλη κεφαλή, καὶ ὅπως μοι μακρὰ βιώσῃ.
Θηβαίου, μὲν ὑπὲρ Τειρεσίαο βίον.
Ἀθάνατοι τοῦτόν γε φυλάξατε εἵνεκα πολλῶν,
Τῆς σοφίης δὲ μάλιστ', ἠδὲ διδασκαλίης.
Μὴ τοσσόνδ' ἀφέλεσθ' ἀγαθὸν δέομαι φθονέοντες.
Εἰς τοῦτον καὶ γὰρ πάντες ἀναβλέπομεν.
Ὢν γὰρ ἐν ἀνθρώποις πάντων ἀνάξιος ἄλλων,
Ὑμετέρου τις γοῦν ἔμμεν ἔοικε γένους.
Ἀλλὰ σύ τ' αὖ σκότει ἄρ κατακείμενα πάντα διδάσκεις;
Ὡς θεὸς ἐκ βηλοῦ θεσπεσίοιο πεσών.
Ἀμβροσίῃ δ' ἄρα γῆν, καὶ νέκταρι περισκαζίπατε.
Ταῦτα γὰρ ἐκ στόματος, ἀλλά τε καλὰ ῥέει. h 6.

Angele bonorum vtilitas magna & valde bona,
Omnibus incredibilis exiſtens Angele admiratio mortalibus:
Atque iuuenem lumen ſolque diſcentium
Vnus equidem Mineruæ amiciſſimus, vnus vero ſapiens.
Salue charum caput, & vt in longe viuas,
Thebani quidem ſuper Tireſiæ vitam.
Immortales hunc quidē ſeruare cauſa multorū,
Sophiæ vero maximæ, & doctrinæ.
Ne tantum vero auferre bonum (quæſo) inuidentes.
In hunc etenim omnes ſuſpicimus.

Exiſtens enim in hominibus, omnibus par aliis:
Veſtri quiſpiam igitur dignus eſt eſſe generis.
Sed tu in tenebris vtique iacentia omnia doce;.
Vt Deus ex cœlo magno labens.
Ambroſia vero vtiq; terram & nectare aſperge.
Hæc vero ex ore, aliaque pulchra fluunt.

HERMOLAVS BARBARVS M.L. Phoſphoro Epiſcopo Signino, S. 231.

QVod tu Octonariolos meos probes, amicitia eſt, quod alii felicitatis: quod ad eos populi concurſus fiat partim lætor, partim doleo; alterum, vt adeuntes æmulatio exacuat; alterum, quia fore video vt multi me rideant, quaſi aut cũ Plauto certare ſalibus, & eloquentia voluerim, aut rem Latinã ſuppoſititio, quodam partu velut auctario iuuare cogitauerim, ceu non multo melius ſit, Comœdias eius poetæ ambuſtas, & mutilatas circũferri, quam recõcinnatas, interpolataſq; de meo, nõ ſecus Hercule quam qui ſtatuas antiqui operis ſine capite, aut pedibus inuentas reficiũt, ferruminantque, nec vident longe minus ſic integras placere, quam truncas. At enim, inquies, Plauti gloria ex cõparatione creſcet. Id curat ſcilicet eminẽtiſſimus poeta, qui tot ſeculis in ſupremo ſtetit, in comparationem modo veniat, in ordinem ſe cogi, & vulgari ſentiat. Alioquin ſtultitiæ proximum eſt, vt aliena fama conſulam meo ipſius nomini officere. Sed ſi hoc videbam, cur non temperaui à ſcribendo? Ingenium (vt fit)

exer-

exercui. Nec in eam rem (ita mihi manes Plautini non iraſcantur) amplius ſeſquihora impenſum eſt, ſed nec edendum id putaui, nec editum volo, tu me inuito reclamitanteque ſubinuolaſti. Vitium non eſt ſcribere quæ ſcripta non placent, ſed emittere: nec fama ſcribentis agitur in eo quod ſcribit, ſed in eo quod probat; ſcripſi fateor, non probaui; tu probaſti, non ſcripſiſti; tua res agitur, non mea: ſi fabulam edi voles, penes te ius, & poteſtas eius rei tota eſto. Itaque iam non doleo, mecum belliſſime deciditur. Labor meus eſt periculum tuum. Quid ſi laus aliqua ſequatur, vtrius futura eſt? tua qui probaueris, an mea qui condiderim? Dubium non eſt quin mea, vide quem in locum rationes tuas conieceris; ſi laudatur, aliud agis; ſi damnatur, male agis; ſi nec recipitur, nec exploditur, nihil agis. Vale. Pridie Nonas Decemb.

HERMOLAVS BARBARVS M. L. Phoſphoro Epiſcopo Signino, S. P. D. 24.

L*Ocum in Plinio de cometis, vbi legitur, O*ſcenis autem moribus, *&c vt interpretarer à te rogatus. Quia nullam moram dabat tumultuario imperio, ſubitarius miles parui, & hercle tam inuitus, vt nihil vnquã fecerim inuitior. Eram forte cũ puer tuus affuit, non dico impeditus ſed obrutus negotiis. Nihil minus cogitabam, quam de Plinio, aut etiã Cometa:*

ſed Mallianum erat edictũ; nec vitari, nec differri poterat quod iubebas. Proinde ſtudium meum fuit, non interpretandi ſubtilitate, ſed obedientia placere. Non probo ex omni parte quod ſcripſi; alia mihi venit in mentem expoſitio. Dixi ſigna ingenii eruditionis eſſe geminos, & virginem, aut his ſimilia. Verum id quidem eſt in ſe, vt Ptolemaus, & apud nos Manilius, & Maternus docent. Sed verba qua ſequuntur, ad alium ſenſum me trahunt, vt lectionem eius loci corruptam arbitror, atque ita reſtituendam putem: Tibiarum ſpecie arti muſicæ portendere. Obſcœnis autem moribus in verendis partibus ſignorum ingeniis, & eruditioni ſi triquetram figurã, quadratamve paribus angulis ad aliquos perennium ſtellarum ſitus edant: *& ſane vetuſti codices non* edunt, *ſed* edant *habent. Vale.*

HERMOLAVS BARBARVS F. Piccolomineo, Cardinali Senenſi, S. 25.

I*Nterrogatus Ariſtoteles* quamobrẽ argẽto indignũ quendã, & improbum donaſſet: *Reſpondit*, eam ſe pecuniam nõ perſonæ, ſed homini credidiſſe. *Si tu quoq; hoc exemplo erga me liberalis eſſe voluiſti, recte facis, & grauiſſimi philoſophi conſilium authoritate tua redimis, ab omni culpa; ſin ratus es eum eſſe me cuius te memorem eſſe vel abſentis oportet.*

oporteret; late falleris. Alioquin nihil miror, quandoquidem ex candore tuo metiris alios, & pietas (vt Bianti placet) facile decipitur, calliditas, & inuidia circumſcribi ſe nõ patitur, hallucinatur, & conniuet bonitas, præſertim tot præſidiis munita, quod in te cernimus. Hæc ad animum tuum donantis. Quod vero ad manus ipſum attinet, ſcito ſacchareas tuas placentas, non modo ſalutares, & voluptarias nobis fuiſſe, verum etiam eruditioris cuiuſdam interpretationis occaſionẽ dediſſe, vt videlicet aut ab inuẽtore Martios panes *appellatos dicamus (nã &* Martios paſtillos, & martiatũ vnguentum *in medicina legimus) aut ſi hoc hoc parum placet, à maza & pane,* mazapanes *vocatos exiſtimemus. Eſt autem* maza *Græcis modo pauis offa, quæ aut vinum, aut oleum, aut omnino liquidũ acceperit, modo panis genus hordeacei, modo libum, placentave, ſed ſui; atq; certi generis, cuius ſpecies Athenæus innumeras fere cõmemorat. Quia porro miſcellea hæc Ethruſca ex amygdalis, ſaccharo, farina, latice roſaceo precioſiſſima videtur; hodie per quandam exogen* Mazapanis *dicitur, vt poeta qui ſit Homerus aut Vergilius. Ethruſcã dixi, non quod alibi nõ pinſatur fingaturve, ſed quod iſthic apud vos egregie præcipua in eo gratia; quod nõ ſicceſcat, ſed diu recens, molliſq; ſeruatur; nec periculum eſt vt heſterna, quaſi caſeus Xenocratis obſoleat. Nos quidem tecum iſta velut cum magno lite-*

rarum cenſore luſitamus, perſonam depone principis, ſume Grammatici, qui ſis in vtroque ſummus; quod & reges aliquando factitauerunt. Ego aliâs, vt noſti, multa de ſaccharo cõmentatus ſum. Sed dii boni quantum intereſt, ego ſaccharum ſcribo, tu donas. Vale.

HERMOLAVS BARBARVS Orator, patriarcha Aquileienſis clariſſimo viro Antonio Caluo, patritio Veneto, S. D. 26.

AMantiſſimis literis tuis Antoni ſuauiſſime non reſpondi, quod propediẽ ſperabam caſtigationi Plinianæ extremam manũ imponere, ſed creuit opus, & labor, & laboris amor. Quis crederet? nullum vtraq; lingua extare authorẽ, quem fere non legerim, vt hæc noſtra lucubratio cõmuniri poſſet, idq; ſpacio nõ amplius ſemeſtri; quinq; millia in eo librariorum errata cõperimus, nõ pridie, nudiusve tertius, ſed multis retro ſeculis inolita, & recepta lectorib. Peruenit quidem res ad vmbilicũ. Sed nullus tamẽ dies eſt, quo non aliqua fiat acceſſio. Nunc cum impreſſoribus agitare cœpi lente, de induſtria rẽ differens, vt diutius in fermento ſit, nihil time. Diligentiam adhibituri ſumus, qualẽ in altera editione prætermiſſam ſæpe mecum queſtus es. Erit autem ordo noſter talis. Verba Plinii corrupta primo loco ponimus, per ſingula cuiuſque libri capita. Deinde quemadmodum corrigenda ſunt

da ſunt adiungimus citatis authoribus, unde id quod volumus, facile comprobari poſſit. Idq; præfationibus ſummotis omnibus, & ſine ulla verborum pompa; ne, quod multi faciunt, dum nimis labores ſuos mirantur, lectorē finis alicuius auidum, oratione ambitioſa detineam. Ita defatigatur animus, antequam paſcitur, & bona alioqui res faſtidiũtur, antequam diſcũtur. Multo autem plus operis & laboris adii, quam putabam, quod omnium rerum quæ in cælo, & ſub cælo ſunt, gnarum eſſe oportet, qui Plinium profitetur, intelligere tāto magis caſtigare. Nihil vero me torſit æque, quàm ſitus ipſe terrarum. In quam maxime partem negligentia librariorum carnificinam exercuit. Optaui quidē ſæpenumero, ut optimus vir adeſſet Antonius Leonardus noſter, cuius conſilio adiutus, & authoritate confirmatus, difficultates & nodos in eo genere inextricabiles non tā multiplici negocio ſoluiſſem. Mille & quingenta, & amplius, in ea tantum parte loca manifeſtiſſime deprauata reſtituimus: ut totidem vulnera ſanaſſe videamur, imo vero monſtra domuiſſe, minora quidē omnino ſed longe plura, quam Hercules Cur. n. tecū non iocer: hoc præſertim tēpore, quo minuti quidā, & exilis animæ philoſophi cōcedendũ mihi putant, ut doleam. Alii feſtam frontē parum decere fortuna minus læta prædicant. Alios noſtra lædit, uritq; conſtantia, & hæc natura. Multo plus æſtuant qui nocent, quam quib;

nocetur. At ego nihil vnquam expertus in me ſum hoc animi; quo me Deus muniuit robore præſtantius, nihil iucundius, vt (quēadmodum alias ad te ſcripſi) non ſolum feram modice, quæ patior, verum etiam multo ſæpius fructum, & voluptatem ferendo ſentiam. Nihil queror, nihil quæro, nulli ſum infenſus, accuſo neminem; pax, hilaritas, & gratiarum actio vigilantem me ſolantur, dormientem fouent. Non tam compoſitio ſunt animo, non dico qui me perſequuntur ſed quos nemo perſequitur. Non ignauia eſt hæc, aut ſtupor, non item cōtemptus, aut ſuperbia, ſed humanæ ſortis expenſio, & meditatio interitus. Si magna ſunt, pro quibus vita dimicat, parui æſtimanda ſunt, quia breui duratura: ſin parua, noſti quod ſequitur. Vale XIII. *Calen. Ianuarias* MCCCCLXXXXI. *Nunc nunc literas alteras accepi tuas, quibus reſpondebo, cum primum licuerit, quamquam ſpero fore, vt hæ ſatisfaciant parte aliqua. Didymus plurimum ſe tibi commendat.*

HERMOLAVS BARBARVS Orator, patriarcha Aquileienſis Antonio Caluo patritio Veneto, S.D. 27.

Q Vam tibi nouum fuit audire factum me de pagano ſeculi militem CHRISTI, *tam mihi vetus eſt intelligere Caluum meum ex Hermolai ſui honore ſolidam voluptatem cepiſſe,*

cepiſſe. Quicquid hoc eſt, qualiſcunque mihi ſtatus obtigit, quacunq; fortuna vtor, vſuruſve ſum, Antoni ſuauiſſime, tibi, commodiſque tuis, perinde ac mihi ſeruit, ac ſeruiet. Agnoſce pietatem tuam erga me, ſtudium, charitatem, fidem, ita plane cerno, ac ſentio, vt nihil poſſim magis. Ago gratias, & referre cogito, cum primum licuerit, ſtudium mihi ſemper fuit, vt gratus erga omnes eſſem. Hanc virtutem cooptatus in ſorrem domini, augere cogito, non perdere. Tu interea mecum preces ad Deum funde, vt hæc dignitas mihi non ad inanem gloriã, quæ mortis eſt imago, ſed ad vitam, ſalutemq; proficiat, vt & cum Auguſtino doceamur terrena calcare, & ſitire cæleſtia. Vale. Romæ, octauo Idus April. M.CCCCLXXXXI.

HERMOLAVS BARBARVS Orator, patriarcha Aquileienſis, Antonio Caluo, patritio Veneto, S. D. 28.

ANtoni vir præſtantiſſime bono ſis animo, qui me ad ſacerdotium dormientem, atq; adeo reluctantem vocauit, etiam conſtantem, & fortem eſſe voluit; æquiore animo aduerſa hæc fero, quam ſecunda illa tuli. Deum iuſtitiæ & innocentiæ meæ teſtor, ita ſine omni ſolicitudine ſum, ita liber curis, vt verear, ne tanta ſecuritas aut temeritatis, aut negligentiæ argumentum ſit maleuolis. Miſit mihi Dominus

dideris: deinde cõmuni literatorum collegio non parũum attuleris & ſolatium & adiumẽtum, poſtremo & mihi ipſi amicum recuperaris, quo beneficio vitã & illi, & mihi ſimul reſtitueris: illi, quia in carcere (vt dixi) viuere, non eſt viuere; mihi, qui ſine illo viuere non me exiſtimem. Et quanquã non vna ſemper, & vbiq; victuri ſimus, attamẽ vel hoc ſatis eſt nobis futurum, quod eum viuere ſciamus vbi ſit, ne nos angat cottidie memoria ſæuiſſimi carceris. Pluribus apud te mihi opus eſſe non exiſtimo: aut enim cauſa ipſa te perſuadebit, vel quia de optimo viro, vel quia noſtra; aut ſi hoc non perſuadeat, nec quæuis noſtra oratio te perſuaſerit. Vale. Patauii IV. *Calendar. Maias.* M.CCCCLXXXIIII.

SCIPIONIS CARTEROMACHI carmen.

Nelidæ ſimiles, ſua ſi bis quinque tuliſſet
 Terra viros, citius Pergama victa forent.
Angelus at nobis viuat precor vnus, & omnis
 Barbaries Latio cedat abacta breui.
Cliniadẽ geminum nunquam oſtendiſtis Athenæ:
 Lyſandros nec habes Oebali terra duos.
Angelus & nobis ſic non erit vnus, & alter.
 Natura oſtendit quid bene poſſet in hoc.
Aurificis quondam ditata eſt inſula Solis
 E pluuia guttis tota, volente Deo.
Nunc Latium totum pluuio perfunditur auro,
 Labitur hic cum vult Angelus ipſe Tagus.
De patria magni certatum eſt ſemper Homeri,
 Vindicet vt tantum hunc vrbs ſibi quæq; virũ.
Tu maioris eris certaminis Angele cauſa,
 Terra etenim, ac cœlum te volet eſſe ſuum.

EIVSDEM GRÆCE.

Ἄγγελε τῶν ἀγαθῶν ὄφελος μέγα, καὶ ὅλι περὶ ἐσθλόν,
Πᾶσιν ἄπιστον, ἐὼν, Ἄγγελε θαῦμα βροτοῖς,
Καὶ τε νέων ψυχαῖς, φῶς ἥλιός τε μαθόντων,
Εἷς μὲν Ἀθηναίῃ φίλτατος, εἷς δὲ σοφός.
Χαῖρε φίλη κεφαλὴ, καὶ ὅπως μοι μακρὰ βιώσῃ.
Θηβαίε, μὲν ὑπὲρ Τειρεσίαο βίον.
Ἀθάνατοι τοῦτόν γε φυλάξατε εἵνεκα πολλῶν,
Τῆς σοφίης δὲ μάλιστ', ἠδὲ διδασκαλίης.
Μὴ τοσὸν δ' ἀφέλεσθ' ἀγαθ' δεόμαι φθονέοντες.
Εἰς τοῦτον καὶ γὰρ πάντες ἀναβλέπομεν.
Ὧν γὰρ ἐν ἀνθρώποις πάντων αὔξιος ἄλλων,
Ὑμετέρου τῆς γοῦν ἔμμεν ἔοικε γένους.
Ἀλλὰ σύ τ' αὖ σκότει ἀρχαϊκείμενα πάντα διδάσκεις
Ὡς θεὸς ἐκ βηλοῦ θεσπεσίοιο πεσών.
Ἀμβροσίην δ' ἄρα γῆν, καὶ νέκταρ περσοναζάτεις.
Ταῦτα γὰρ οὐκ σόματος, ἀλλά τε καλὰ ῥέει. h e.

Angele bonorum vtilitas magna & valde bona,
Omnibus incredibilis exiſtens Angele admiratio mortalibus.
Atque iuuenem lumen ſolque diſcentium
Vnus equidem Mineruæ amiciſſimus, vnus vero ſapiens.
Salue charum caput, & vt in longe viuas,
Thebani quidem ſuper Tireſiæ vitam.
Immortales hunc quidé ſeruare cauſa multorũ,
Sophiæ vero maximæ, & doctrinæ.
Ne tantum vero auferre bonum (quæſo) inuidentes.
In hunc etenim omnes ſuſpicimus.

Exiſtens enim in hominibus, omnibus par aliis:
Veſtri quiſpiam igitur dignus eſt eſſe generis.
Sed tu in tenebris vtique iacentia omnia doce,
Vt Deus ex cœlo magno labens.
Ambroſia vero vtiq; terram & nectare aſperge.
Hæc vero ex ore, aliaque pulchra fluunt.

HERMOLAVS BARBARVS M.L. Phoſphoro Epiſcopo Siguino, S. 23.

*Q*Vod tu Octonariolos meos probes, amicitia eſt, quod alii felicitatis: quod ad eos populi concurſus fiat partim lætor, partim doleo; alterum, vt adeuntes æmulatio exacuat; alterum, quia fore video vt multi me rideant, quaſi aut cũ Plauto certare ſalibus, & eloquentia voluerim, aut rem Latinã ſuppoſititio quodam partu velut auctario iuuare cogitauerim, ceu non multo melius ſit, Comœdias eius poeta ambuſtas, & mutilatas circũferri, quam recõcinnatas, interpolataſq; de meo, nõ ſecus Hercule quam qui ſtatuas antiqui operis ſine capite, aut pedibus inuentas reficiũt, ferruminantque, nec vident longe minus ſi eintegras placere, quam truncas. At enim, inquies, Plauti gloria ex cõparatione creſcet. Id curat ſcilicet eminẽtiſſimus poeta, qui tot ſeculis in ſupremo ſtetit, in comparationem modo veniat, in ordinem ſe cogi, & vulgari ſentiat. Alioquin ſtultitiæ proximum eſt, vt aliena fama conſulam meo ipſius nomini officere. Sed ſi hoc videbam, cur non temperaui à ſcribendo? Ingenium (vt fit)

exer-

exercui. Nec in eam rem (ita mihi manes Plautini non iraſcantur) amplius ſeſquihora impenſum eſt, ſed nec edendum id putaui, nec editum volo, tu me inuito reclamitanteque ſubinuolaſti. Vitium non eſt ſcribere quæ ſcripta non placent, ſed emittere: nec fama ſcribentis agitur in eo quod ſcribit, ſed in eo quod probat; ſcripſi fateor, non probaui; tu probaſti, non ſcripſiſti; tua res agitur, non mea: ſi fabulam edi voles, penes te ius, & poteſtas eius rei tota eſto. Itaque iam non doleo, mecum belliſſime deciditur. Labor meus eſt periculum tuum. Quid ſi laus aliqua ſequatur, vtrius futura eſt? tua qui probaueris, an mea qui condiderim? Dubium non eſt quin mea, vide quem in locum rationes tuas conieceris; ſi laudatur, aliud agis; ſi damnatur, male agis; ſi nec recipitur, nec exploditur, nihil agis. Vale. Pridie Nonas Decemb.

HERMOLAVS BARBARVS M. L. Phoſphoro Epiſcopo Signino, S. P. D. 24.

LOcum in Plinio de cometis, vbi legitur, Obſcenis autem moribus, *&c vt interpretarer à te rogatus: Quia nullam moram dabat tumultuario imperio, ſubitarius miles parui, & hercle tam inuitus, vt nihil vnquã fecerim inuitior. Eram forte cũ puer tuus affuit, non dico impeditus ſed obrutus negotiis. Nihil minus cogitabam, quam de Plinio, aut etiã Cometa:*

ſed Mallianum erat edictũ; nec vitari, nec differri poterat quod iubebas. Proinde ſtudium meum fuit, non interpretandi ſubtilitate, ſed obedientia placere. Non probo ex omni parte quod ſcripſi; alia mihi venit in mentem expoſitio. Dixi ſigna ingenii eruditionis eſſe geminos, & virginem, aut his ſimilia. Verum id quidem eſt in ſe, vt Ptolemaus, & apud nos Manilius, & Maternus docent. Sed verba quæ ſequuntur, ad alium ſenſum me trahunt, vt lectionem eius loci corruptam arbitror, atque ita reſtituendam putem: Tibiarum ſpecie arti muſicæ portendere. Obſcœnis autem moribus in verendis partibus ſignorum ingeniis, & eruditioni ſi triquetram figurã, quadratamve paribus angulis ad aliquos perennium ſtellarum ſitus edant: *& ſane vetuſti codices non* edunt, *ſed* edant *habent. Vale.*

HERMOLAVS BARBARVS F. Piccolomineo, Cardinali Senenſi, S. 25.

INterrogatus *Ariſtoteles* quamobrẽ argẽto indignũ quendã, & improbum donaſſet: *Reſpondit*, eam ſe pecuniam nõ perſonæ, ſed homini credidiſſe. *Si tu quoq; hoc exemplo erga me liberalis eſſe voluiſti, recte facis, & grauiſſimi philoſophi conſilium authoritate tua redimis, ab omni culpa; ſin ratus es eum eſſe me cuius te memorem eſſe vel abſentis oportet.*

oporteret, late falleris. Alioquin nihil miror, quandoquidem ex candore tuo metiris alios, & pietas (vt Bianti placet) facile decipitur, calliditas, & inuidia circumſcribi ſe nõ patitur, hallucinatur, & conniuet bonitas, præſertim tot præſidiis munita, quod in te cernimus. Hæc ad animum tuum donantis. Quod vero ad manus ipſum attinet, ſcito ſacchareas tuas placentas, non modo ſalutares, & voluptarias nobis fuiſſe, verum etiam eruditioris cuiuſdam interpretationis occaſionẽ dediſſe, vt videlicet aut ab inuẽtore Martios panes *appellatos dicamus (nã &* Martios paſtillos, & martiatũ vnguentum *in medicina legimus) aut ſi hoc hoc parum placet, à maza & pane,* mazapanes *vocatos exiſtimemus. Eſt autem* maza *Græcis modo panis offa, quæ aut vinum, aut oleum, aut omnino liquidũ acceperit, modo panis genus hordeacei, modo libum, placentave, ſed ſui, atq; certi generis, cuius ſpecies Athenæus innumeras fere cõmemorat. Quia porro miſcellea hæc Ethruſca ex amygdalis, ſaccharo, farina, latice roſaceo precioſiſſima videtur, hodie per quandam exogen* Mazapanis *dicitur, vt poeta qui ſit Homerus aut Vergilius. Ethruſcã dixi, non quod alibi nõ pinſatur fingaturve, ſed quod iſthic apud vos egregie præcipua in eo gratia; quod nõ ſicceſcat, ſed diu recens, molliſq; ſeruatur; nec periculum eſt vt heſterna, quaſi caſeus Xenocratis oboleat. Nos quidem tecum iſta velut cum magno litera-*

rarum cenſore luſitamus, perſonam depone principis, ſume Grammatici, qui ſis in vtroque ſummus; quod & reges aliquando factitauerunt. Ego aliâs, vt noſti, multa de ſaccharo cõmentatus ſum. Sed dii boni quantum intereſt, ego ſaccharum ſcribo, tu donas. Vale.

HERMOLAVS BARBARVS Orator, patriarcha Aquileienſis clariſſimo viro Antonio Caluo, patritio Veneto, S. D. 26.

AMantiſſimis literis tuis Antoni ſuauiſſime non reſpondi, quod propediẽ ſperabam caſtigationi Plinianæ extremam manũ imponere, ſed creuit opus, & labor, & laboris amor. Quis crederet? nullum vtraq; lingua extare authorẽ, quem fere non legerim, vt hæc noſtra lucubratio cõmuniri poſſet, idq; ſpacio nõ amplius ſemeſtri; quinq; millia in eo librariorum errata cõperimus, nõ pridie, nudiusve tertius, ſed multis retro ſeculis inolita, & recepta lectorib. Peruenit quidem res ad vmbilicũ. Sed nullus tamẽ dies eſt, quo non aliqua fiat acceſſio. Nunc cum impreſſoribus agitare cœpi lente, de induſtria rẽ differens, vt diutius in fermento ſit, nihil time. Diligentiam adhibituri ſumus, qualẽ in altera editione prætermiſſam ſæpe, mecum queſtus es. Erit autem ordo noſter talis. Verba Plinii corrupta primo loco ponimus, per ſingula cuiuſque libri capita. Deinde quemadmodum corrigenda ſunt

da ſunt adiungimus citatis authoribus, vnde id quod volumus facile comprobari poſſit. Idq; præfationibus ſummotis omnibus, & ſine vlla verborum pompa; ne, quod multi faciunt, dum nimis labores ſuos mirantur, lectorẽ finis alicuius auidum, oratione ambitioſa detineam. Ita defatigatur animus, antequam paſcitur, & bona alioqui res faſtidiũtur, antequam diſcũtur. Multo autem plus operis & laboris adii, quam putabam, quod omnium rerum quæ in cælo, & ſub cælo ſunt, gnarum eſſe oportet, qui Plinium profitetur, intelligere tãto magis caſtigare. Nihil vero me torſit æque, quàm ſitus ipſe terrarum. In quam maxime partem negligentia librariorum carnificinam exercuit. Optaui quidẽ ſæpenumero, vt optimus vir adeſſet Antonius Leonardus noſter, cuius conſilio adiutus, & authoritate confirmatus, difficultates & nodos in eo genere inextricabiles non tã multiplici negocio ſoluiſſem. Mille & quingenta, & amplius, in ea tantum parte loca manifeſtiſſime deprauata reſtituimus: vt totidem vulnera ſanaſſe videamur, imo vero monſtra domuiſſe, minora quidẽ omnino ſed longe plura, quam Hercules Cur. .n. tecũ non iocer: hoc præſertim tẽpore, quo minuti quidã, & exilis animæ philoſophi cõcedendũ mihi putant, vt doleam. Alii feſtam frontẽ parum decere fortunæ minus lætæ prædicant. Alios noſtra lædit, vritq; conſtantia, & hæc natura. Multo plus æſtuant qui nocent, quam quib.

cepiſſe. Quicquid hoc eſt, qualiſcunque mihi ſtatus obtigit, quacunq; fortuna utor, vſuruſve ſum, Antoni ſuauiſſime, tibi, commodiſque tuis, perinde ac mihi ſeruit, ac ſeruiet. Agnoſce pietatem tuam erga me, ſtudium, charitatem, fidem, ita plane cerno, ac ſentio, vt nihil poſſim magis. Ago gratias, & referre cogito, cum primum licuerit, ſtudium mihi ſemper fuit, vt gratus erga omnes eſſem. Hanc virtutem cooptatus in ſorrem domini, augere cogito, non perdere. Tu interea mecum preces ad Deum funde, vt hæc dignitas mihi non ad inanem gloriã, quæ mortis eſt imago, ſed ad vitam, ſalutemq; proficiat, vt & cum Auguſtino doceamur terrena calcare, & ſitire cœleſtia. Vale. Romæ, octauo Idus April. M.CCCCLXXXXI.

HERMOLAVS BARBARVS Orator, patriarcha Aquileienſis, Antonio Caluo, patritio Veneto, S. D. 28.

ANtoni vir præſtantiſſime bono ſis animo, qui me ad ſacerdotium dormientem, atq; adeo reluctantem vocauit, etiam conſtantem, & fortem eſſe voluit; æquiore animo aduerſa hac fero, quam ſecunda illa tuli. Deum iuſtitiæ & innocentiæ meæ teſtor, ita ſine omni ſolicitudine ſum, ita liber curis, vt verear, ne tanta ſecuritas aut temeritatis, aut negligentiæ argumentum ſit maleuolis. Miſit mihi Dominus

auxilium de ſancto, & de Sion tuebitur me; illi in curribus, illi in equis, nos autem in nomine Dei noſtri inuocabimus. Iterum dicam bono ſis animo, ſurreximus, & erecti ſumus. Mirabiles elationes maris, mirabilis in altis Dominus; qui tam multos annos philoſophatus ſum aliis, credo fore, vt mihi quoq; philoſophari poſſe videar. Dices fortis es, quia breui ſperas futurum, vt tempeſtas iſta tranquilletur, & qui modo te oderunt, ament & amplectantur. Nihil hoc cogito, nihil me ſpes in latiorem exitum collata ſubleuat: non eſt fortis, qui fortis eſt ſpe; fortis eſt qui præſentia mala ſentit, & perfert, atque ita perfert, vt etiam ſi duratura viderit, contemnat, in futurum nihil reſpiciat; alioquin ſi præſentia incommoda expectatione commodorum tolerat, compenſatio eſt, non fortitudo; aut ſi fortitudo, non ingenua certe illa, & abſoluta, ſed mercenaria plane, atque mutila. Cum ſpem à fortitudine ſummoueo, non illam ſpem intelligo, de qua dicitur: Bonum eſt ſperare in Domino: *ſed illã, de qua ſcribitur;* Maledictus homo qui confidit in homine. *Tibi porro Antoni ſuauiſſime quantũ debeam, quantum ſemper debere velim, ex magnitudine, & puritate amoris erga me tui penſa. Literæ tuæ adeo pietatis, & charitatis plenæ ſunt, vt omnibus quos diligis, & voluptatem in proſperis, & ſolatium in aduerſis afferre poſſint. Nicolaum Foſcarenum non minus*

mihi,

mihi, quam tibi amiciſſimum ſaluta meo nomine. Vtinam mihi aliquando liceat, vt aliquando licuit, vrbaniſſimis, & feſtiuiſſimis altercationibus veſtris intereſſe. Vale. Romæ Idibus April. MCCCCLXXXXI.

HERMOLAVS BARBARVS Orator, patriarcha Aquileienſis Antonio Caluo patritio Veneto,

S. D. 29.

DIſtinuit, & deſtinet me, quanquam ad vmbilicum perducta ferè Pliniana caſtigatio, quo minus aliquid tibi de rebus non dico, meis ſed communibus, immo tuis planè ſcriberem. Dolore aliquo, aut mœrore id factum putēt alii. Tu qui me noſti caue ſuſpiceris. Fortunæ ludum video, tempeſtatis vim intelligo, aculeos detrahentium conſidero. Quid dicatur, quid item dici poſſit audio, & cogitatione conſequor, animaduerto quanta mihi fieret iniuria niſi fieret à patria, à qua nihil in ciuem crudeliter, & iniuria factum videri poteſt. Non ideo dolore careo, quia hæc aut non percipiam, aut parum ſentiam. Cognoſco Antoni omnia hæc, & quanti ſint æſtimo fortaſſe ſubtilius quàm cæteri; quia multo ſæpius in mentem noſtra, quàm aliena veniunt: vtcunque, multa ſunt, quibus efficitur, vt dolore non ſolum frangi, ſed tentari me non ſinam: primum conſcientia ſuſcepti, non modo ſine ſordi-

bus, ſed ſine vlla cupiditatis, aut precum ſuſpicione ſacerdotii, quàm cunctanter imperium admiſerim, qua lucta mentis fuerit, quanta cum pudore prælia; Deum appello, cito, nuncupo cognitorem, teſtem, vindicem. Quæ innocentia tantum iudicem non horreat? inuicem quis puer, quæ fœmina, quod mancipium patrono, & aſſertore tanto formidet? Ego vero nedum vt dolori laus dem, etiam lætari poſſum & debeo, cum fortuna gloriæ (vt inquit ille) carnifex tam parce graſſetur, vt multo plus in patientia ſit commodi, quàm in ipſo eius vulnere diſpendii. Vide quantum abſim, vt expoſtulem, aut vices meas conquerar, qui vltro fortunam ipſam defendo. In quo nam obſecro illa mihi leuius obeſſe potuiſſet, quàm ſtante Rep. superſtite familia, incolumi re domeſtica, valetudine corporis & animi proſperrima ſauiſſe in particulam honoris aduentitii: quid honoris dico, non oneris potius? quod ſanè tãtum eſt, ac tam late patet, vt qui hoc non videt, aut diſſimulanter videt, non poſſit eſſe non tardiſſimus. Nihil te fortuna inceſſo, nihil damno. Si magnam fore mihi cladem hinc rebare, falleris; ſi exercere cogitabas, gaudeo; ſi fortitudinem experiri fortaſſe deliteſcentem volebas, ago gratias. Nihil eſt hac virtute animi præclarius, nihil erectius, nulla plus enitet, nulla pacis, & voluptatis maior opifex. Et cũ omnia impotẽti fortunæ pareant, ſola fortitudo cominus it obuiã, & innectit

nectit fortunæ vincula. Sed finge magnum me aliquod, & inſigne vulnus accepiſſe, quantum mihi cēſes extare præſidii, & ſupereſſe ſolatii ex iis literulis, quas à puero hauſi? Quæ mihi ſano mente ac corpore, tanta poſſet accidere calamitas, vt ſtudia mea mihi excuteret? quibus ſeruatis exceptisq; non poteſt mihi vita eſſe nō tranquilla, non iocunda, non ſplendida. Literis natus, literis dicatus, ſine literis eſſe nō poſſum, ſine iis poſſum quæ literas impediunt, interpellant ſubmouent. Honores in Rep geſſi multos & magnos qua fide, qua opinione, qua gratia, non dixerim. Placet quidem impendiſſe annos penitus duodecim, ſed octo Reip. continuos, totum id tamen tempus literis fere periit. Appellabant me quidem illa, ſarcíriq; id ſibi à me idem tidem iubebant. Ego contra in diem ducere, ac differre, non quidem honorum, & magiſtratuum dulcedine: ſed vt patri, fratribus, & amicis obſequerer, qui meam operam in Repub. profuturam putabant, ipſe non videbam. Cum ergo toties cōmonitus profeſſionis & voti, poſtliminie reuerti nollem, aut non poſſem, retractus, ſum à fuga vi, nec vnde ea mihi ſit illata video, præterquam à literis: quæ ſibi me iam cornua erigentem, & excubātem libertati vindicare voluerunt in ſeruitutem, excogitata ratione, vt otium non ſine dignitate conſecutus à negotiis publicis excludere. Hæ ſunt illa mea, quas multi ſic appellant, ærumnæ; hæc illa cla-

des, illa calamitas, quæ me plerique profligatum, & conſternatum putant; hæc illa fortuna ſcil. acerbitas, cui me paſſim imparem fore amici timent, inimici prædicãt. O felix calamitas, quæ literas mihi, & me literis, immo ipſum mihi me reſtituit! ô beata clades, quæ meã mihi pacem reddidit! ô cãdida tempeſtas, quæ mihi ſecuritatem peperit! ô dulcis acerbitas, quæ me in ſuauiſſimum portũ è longa iactatione, ne dicam naufragio reduxit! Si tranquillitas quæritur, parabunt literæ: ſi gloria, literæ; ſi cætera, quæ partim ſuppetunt iam, partim contemno, literæ. Viuẽs experior tam modica in me doctrina, quantũ viri literati ſperare poſſent in morte; ſi qua nomen noſtrum voluntate Dei fungitur, nemo id legationibus, aut magiſtratibus, quos geſſi acceptum refert, ſed literis, multoplures Hermolaum, quàm canditatum me diligunt. Falluntur quidem fortaſſe illi, ſed ita eſt, honores in Republ. ſoli mirantur municipes, literarum decus æmulatur orbis. Vale. Quintilianum à te patri reſtitutum ſciebam, quanquam non reſtituit qui ſuum reſtituit; etenim tua eſſe volo mea omnia Romæ. XI. calend. Auguſti. MCCCCLXXXXI.

HERMOLAVS BARBARVS PAtriarcha, Antonio Caluo ſuo, S. 30.

L*Iteras tuas, quibus dolorem noſtrum ex Zacharia patris obitu vehementer, atque iuſtum*

iuſtum lenire voluiſti, gratiſſimas habuimus. Non ibitur inficias tibi præſertim Antoni amicorum fidiſſime, duorum id nobis, & perquam triſte nuncium fuiſſe. Quid enim obſecro magis alieno tempore aut illi, aut mihi poterat cõtingere? Atque vt alia præteream, quæ tibi æque ac mihi ſunt cognita, vtrum ei moleſtius fuiſſe putas, quod decederet, an quod abſente me decederet? Noſti quo affectus erat in me, quã non cõmuni, & promiſcuo, ſed vltra quam patres ſolent. Compertum, & exploratum habeo, ſi fuit ei graue mori, nõn propter ſe, ſed propter me tantum fuiſſe. Angebat & illud eum certo ſcio, quod neſciebat quam æquo animo tantam cladem meam laturus eſſem, & qui ſecurus ibat ad mortem, erat de mèo tantum dolore ſolicitus; qui ſi affuiſſem, & robur illud noſtrum, quô me non virtus, non doctrina, non vſus rerum aliquis, ſed ſolus Deus ſepſit, videre potuiſſet, nihil dubito, quin ſi non alacriter, certe nullo dolore abiturus fuerit è vita. Quanquam vt ex literis tuis, & aliorum intelligo, ea fuit hominis in adeunda morte conſtantia, vt non dico animi conſternati, ſed ne mœroris quidem tantilla ſigna prætulerit, vſque adeo ſemper intrepidus, vt in domũ aliquam è domo, non è vita migrare videretur. Triduum continuum de Deo, de religione, de animorum immortalitate, vel differentes audiret, vel ipſe diſſereret,

Sacramenta illa extrema, quæ nemo non reformidat, & quorum ægroti fere à neceſſariis ſero, & cunctanter interpellari ſolent, non modo non refugeret, ſed prior & vltro depoſceret. Senſus omnes mentis, & corporis quibus pauci eum mortales vincebant, nõ ſolum integros, verumetiam longe ſubtiliores, quam prius vnquam ad extremum vſq; oſtenderet. Demum ecunculas duas, alteram Chriſti, alteram virginis in ſinum manu ſua compoſitas, & ad pectus applicitas, arctiſſime complexus, deoſculatuſque, halaret animam. Hoc genus, non dico mortis, ſed glorioſæ mortis, immo vero ſalutis, & melioris vitæ, quantas vires habeat ad temperandum dolorem, explicari ſatis non poteſt. Accedit quod ſeptuageſimũ ingreſſus annum, quandiu in familia noſtra vixit nemo, quod functus omnibus honoribus, quod Rep. incolumi, quod liberis honeſto loco poſitis, incredibili deſiderio, & amore ciuitatis exceſſit. Frequentia funeris tanta (vt audio) quanta in ciue nunquam. Reliquum eſt, vt fratres tibi meos commendem, & quando mecum eſſe non potes, illos mihi, nõ modo vt conſolator ſedulitate, ſed vt pater amore proſequaris. Vale. Romæ Idibus Decemb. M.CCCCLXXXXII.

HER-

HERMOLAVS BARBARVS Patriarcha Aquileienſis, M. L. Phoſphoro pontifici Signino, S. D. 31.

PVtabam Signina tantum villa, atque pira celebrari, ſed video & Signinis epiſtolis ſuū decus eſſe. Placent mihi tua ſemper omnia, ſed quæ cum piris proxime ſcripſiſti, mirifice probauimus, adeo vt præ illis pira, quæ alioquin præſtantiſſima fuere ſorduerint. Interpretationem tuam de Gellio ita plane ſequor, vt nihil magis poſſim. Delector vero maxime, quod Plinium à nobis iure laudatum cenſeas, quod ſunt nonnulli, qui ſiue quod libros eius non intelligunt, ſiue quod præpoſteris imbuti ſunt literis, iniquo animo ferant tantum vni viro tribui, quantum ipſi perſpicere, & aſſequi coniecturâ non poſſunt. Ita eſt, idemque ſemper fuit. Damnat quiſque quod ignorat. Dolemus fere in eo quenquam videri ſapientem, in quo ipſi nullo modo ſapientes eſſe poſſumus. Nec eſt hoc vulgi modo vitium, magna quoque ingenia plerunque implicat. Obrepit hæc multis, hæretq; labes alioquin honeſta ſpecie, quaſi quod ſentiant, libere loqui velint; bene autem ſentire, cuius quiſque ignarus ſit, non poteſt. Ita fit, vt qui ſe ipſi noſſe debuerant, & ſuſpendere iudicium de aliena profeſſione, petulāter & temere pronuncient, quodque ſequens eſt maxi-

me rideantur, & ſugillentur. Huic peſti contraria virtus eſt candor, qui bonis, & ſimplicibus ingeniis, etiam ſi non ſumma illa, & eminenti doctrina cultis adeſſe ſolet, ſua vitia cognoſcere; alienas virtutes extollere, quæ ſciunt ipſi parua ducere, quæ alii ſaltem non contènere, vires ſuas ex alienis laboribus expendere, non ex ſuis alienas æſtimare: quid ſuo ſeculo profecerint, quanti ſit, quod ſunt, quod ſpirant, quod in cœtu verſantur hominum, quantum operæ literis impenderint, quantum diei, quantum noctis, in iocos in nihili res abſumpſerint, quantum legerint, quam multa non legerint. Faciunt hoc alba, & (vt Græci dicunt) bene nata ingenia; quorum ſumma, & certa proprietas eſt, nunquam docere, doceri ſemper velle, iudicium odiſſe, amare ſilentium; quibus duobus tota Pythagoricorum, & Academicorum continetur præceptio. Hæc illa eſt, aut non magnopere diſſimilis virtus humilitatis nomine celebrata Chriſtianis; quæ vt ad ſalutem, æternitatiſque gloriam certiſſima eſt via, ſic in omni vita homini præcipue literato neceſſaria comes eſt, ſine qua nec dociles in inueniendo, nec prudentes in iudicando futuri ſumus. Sed tranſuerſos rapit audacia, & ſuperbia. Imperitia ſua cuiq; mala eſt, ſed ignorata peſtis. Initium ſapientiæ (vt Plato ſcribit) imperitiæ ſuæ agnitio, neglectum hoc confidentes, & miſeros facit. Euectus ſum, non dico inuectus, vltra

tra

tra quam volui; ſed nunquam ſatis eſt arrogantiam inceſſere, alioquin ſi nominibus parcas, nulli hominum generi conuitia periculo minore facimus, quod nunquam de ſe dictum putant qui omnia ſibi tribuunt. Caſtigatio Pliniana, quando ita vis, imo iubes, vrges, increpitas, exibit quocunq; abite. Mirum dictu, quãtum doctis viris improbari hac noſtra cupiam, vt mihi, quod aliis quoque pluribus eueniat, non fuiſſe iſthac errata, ſed parum intellecta, qua mihi errata videantur. Nam indocti noſtra recipiant, an reiiciant, parum intereſt; ab iis enim laudari etiam laudanda, laus non eſt. Hũc mihi ſtomachum, vel authoritas tua, vel Signina certe pira faciunt. Vale. 6. Calend. Nouemb. MCCCCLXXXXII.

HERMOLAVS BARBARVS PAtriarcha Aquileienſis, Pico Mirandulæ ſuo, S.P.D. 32.

S*Aluus ſis. Accepi literas tuas, quibus magnopere latari te ſcribis, quod Plinianam caſtigationem ſuſceperim. Iactare me hoc opus naturalis hiſtoria nobiliſſimum, & ſine dubio caleſte, in quo vno barbari, & Graci nobis inuidere poſſunt, minus auide à veteribus exceptum fuiſſe, ſero in manus haberi, parciſſime legi cœptum. Reſpondeo verum eſſe. Ita pradicare ſoleo, eiuſque rei argumenta duo ſunt. Primũ quod eũ pauciſſimi citant, idq; in leuiſ-*

ſimis ferè cauſis, aliqui etiam coarguunt. Gellius dum maligne laudat, in ordinem quoque redegit. Macrobius poſt Q. Fabium miratur quidem eum, ſed ſi legiſſet, cœnas ſuas fortaſſe lautiores feciſſet, nec aliqua parũ vera in ſecundas, & arborarium ſuum contuliſſet. Hieronymum aliquanto plus ſtudioſum eius hominis fuiſſe conſpicio. Nam Seruius Grammaticus videtur eum non guſtare, ſed olfacere, imo quaſi canis Ægyptius currendo lambere. Alterum indicium, quod nullus ferè liber maioribus, & pluribus non dico vitiis, ſed portentis ſcatet, nempe quia diu iacuit infrequens, & cunctanter aditus. Sunt libri eodem quo arua fato ſi negligentur, ſentes alunt, & monſtra, quibus tollendis non vnus Hercules ſit ſatis. Dixi rem, nunc cauſam eius accipe. Duo ſunt propter quæ ad nouos libros concurſus fiat, res & verba; vtroque veteres affluebant, nobis emendicanda ſunt: turpiſſime vel minime: illis Romana lingua decus ſtabat, nobis concidit; Latinus illis ſermo quaſi verna erat, nobis alienus, externus, venalitius. Illis vtraque lingua ſuppetebant authores, à quibus omnia ea tanquam à fontibus haurire non ſolum facultas, ſed voluptas erat. Vnde iſthæc præſidia nobis? vnde viui latices? vnde auxiliares illæ copiæ? In tanta librorum non iactura, ſed naufragio, non clade, ſed interitu, non ſumus omnino diis odioſi, quando ſuperſtes eſt Plinius, ſuſtentat ille nos

le nos vtcunque mutilus, decurtatus, lacer. Niſi extaret, actum eſſet; tunderemus aquam omnes, ſi eadem quæ cæteros ademiſſet nobis eum calamitas, profligata ſpes omnis eſſet Latinæ rei conſtituendæ. Nunc eo duce quanquam ſemianimi, & exangui viuimus; & niſi ipſe mihi blandior, videtur in dies proficere; h[illegible]tur in manibus, celebratur, colitur. Ad e[illegible] as omnia fere ſcripta, & dicta relegamus. C[illegible]tur indoctius, qui Plinium non legit; indoct[illegible], qui lectum contemnit; indoctiſſimus, cui non ſapit. Debet ætati noſtræ plus quã ſuæ Plinius. ſed nos ei magis. qui per illum maxime ſubſiſti[illegible]mus. Alii rem Latinam iuuerunt, ille ipſe nob[illegible] eſt Latium. Tria millia, & quingenta errata in eo, necdum toto comperi, & quãtum in me fuit, reſtitui, edenda primo quoq; tempore, ſi amic[illegible] probauerint. Vale.

HERMOLAVS BARBARVS Paulo Corteſio, S.P.D. 33.

PEriculoſius mihi eſt iſta, quæ poſtulas decernere, quam laborioſius. Sunt enim talia, in quibus diu hæſitauerim; vtcunque, tibi nec poſſum negare, nec debeo, alioquin ſi tua cauſa periculum adiero minus dolebit. Dicam igitur quod ſentio. Sturionem Græci modo appellant* hyſcam, *ſiue* hyccam, *id nomen porcum ſignificat. De* lampreda *non conſtat, ipſe tamen* Lampetras *dici crediderim fontanas* tin-

eas, & vulgo nominatas lampetras, *quaſi à lambendis petris. Sunt qui à fulgore* lampyndas *vocent eas, ſed authorem nullum habent.* De trutta *non video quid ſit*, *niſi* troctam *quis vocet. Ita enim piſcem nominat Ambroſius in Hexamero, itemque Ælianus, ſed inter marinos. Vale.*

HERMOLAVS BARBARVS Ioanni Pico Mirandulæ, S. D.

34.

TV vero Pice adeò nihil mihi debes, aut ſilentii, aut officii alicuius erga te mei nomine, vt mihi literæ tuæ magno etiam rubori fuerint; qui negligentiam meam pro tua deprecaris apud me, cum vtrunque à nobis apud te prius quacunque mercede redimi debuerit. Hæc ingenii tui bonitas, candor, æquitas. Agnoſcis alienam culpam, cum aut vitare, aut partiri certè poſſis, in mutuò crimine ſolicitus es, qui & anticategoria, & cauſa etiam meliore ſecurus eſſe poteras, aut reus eſt vterque, aut non tu. Alioquin iam quod ad te attinet, purgaſti. Reliquum eſt, vt & ipſe ſatisfaciam. Sed quid à me ad te potiſſimum ſcribi poteſt? Inhortabor, vt literas amare pergas, in quibus es eminentiſſimus? Monebo vt virtuti, & bonis moribus dedare? in quibus tantum profeciſti, vt difficile cognitu ſit, vtri philoſophiæ parti maiorem operam impenderis, ei quæ ſpectatiua

uas & inſtrumenta continet, an ei quæ dogmaticen, paraneticenque complectitur. Omnino ſummum, & humano captu maius eſt, quod tu aut genio, aut certe opifici tuo debes, tam tenera ætate conſecutus, quod extrema ſenectute impudentiſſimum ſit optare. Non ſunt hæc Pice tua, naturæ ſunt, Dei ſunt; quanquam ſi aliquid tuum eſt, hæc maxime tua ſunt. Vide quanto minus tua dici poſſunt, nobilitas fortuna, valitudo, forma, quibus bonis tam nulli cedis, quam nec illis, quæ magis tua ſunt. Huc te hortor conuerte, hoc diu, & noctu volue, quantum nomen ei ſis, qui te vſque adeo ditauit, vt nec ſoluendo, nec expungendo ſis vnquam futurus, quæ poſſides. Cogita quantum poſſit, qui te iſta poſſe voluit, quantum amet, qui te de tam multis milibus ſibi legit, qui ſenes puer fere vinceres; quique nondum ephebus, eruditorum hominum coronas in admirationem doctrinæ tuæ verteres. Niſi hoc vides, niſi æſtimas, iã nunc affirmo tibi, & libera voce prædico, te non tantum eſſe, quantũ es. Immenſum, & infinitum eſt quod mihi de te pridem ſpopondi, & ſpondeo; ſed opinionem præſumptam nec oratio, nec prædicatio conſequitur. Facio ego vt ſolent, qui quanto plus aliquem mirantur, & explicare volunt quod ſentiunt, eo minus id aſſequuntur quod volunt; vt quãquam magnum aliquid animo concipiunt, verba tamen deſint, & moliri potius quam dicere

potuiſſe videantur. Proinde tunc hæc auſcul-ta, quæ nunc deſcribo, foraſque promo, ſed illa potius intellige, quæ intus de te ſolus, & tacitus loquor, tanto hercule maiora, quanta cogitatio ſermone hoc eſt. Marſilium ſaluta, & Saluiatum tuum. De Politiano nihil opus eſt laboreſ, qui breui (vt audio) mecum erit, quo nihil mihi poterat in hac legatione tota iucundius accidere. Bibliothecam iſthic indies maiorem, & ornatiorem inſtitui, tam gaudeo, vt nihil ſupra. Debent Florentinis literis; & inter Florentinos Medicibus, & inter Medices Laurentio, qui gentilitium hoc familiæ ſuæ decus, non minori cura fouet, quam rempublicam, cuius adminiſtrandæ, conſtituendæq; ius habet. Vale, Mediolani, Calendis Ianuariis. M.CCCCLXXXVII.

HERMOLAVS BARBARVS Roberto Saluiato, S. D. 35.

F*Alleris Saluiate, ſi quid aliud præter occupationes meas ſuſpicaris fuiſſe, quamobrem tibi nondum reſponderim. Vulgaris hæc, & iactata ſilentii redemptio; ſed mehercule tam vera, vt niſi tu eam probes, de meo in te amore, fide, ſtudio male meritus eſſe videaris. Gratiſſimæ mihi ſemper literæ tuæ omnes, ſed illæ ſupra modum in quibus Mirandulani mei nomen, atque mentio; nihil eſt vno eo mirius in literis, nemo quem laudari, ornari, in cælum tolli*

tolli malim, nemo à tuius prædicatione digredi minus poſſim; in quo ſum fortaſſe nulli tamen eſſe videor intemperans, tam multa in eo laus, tam nulla fini, vt iam & ambitioni, & aſſentationi locus deſit. Apologiam eius legi, & in ea me. Quid ille mihi tantum tribuit, tam parum merenti? cur ordinario teſti, ne dicam gregario, tam honorifica præfatione denunciat? illo præſertim opere, quo nihil ſubtilius, vehementius, acutius; de quo tamen ſatius eſt iudicium meum differam tantiſper dum planè totum perlego. Quoniam autem reſcire cupis quid agam; ecquid aliud poſſum dicere, quam ſtudeo? Publica quidem curatio nonnihil inſtantiæ illi meæ detrahit, imò ſtudiis non inſtantia, inſto enim atrius, & penſum exigo acerbius, quod mihi vis maior abſtulit, aſſiduitate ſarcio; quanto mihi negotiorum plus acceſſit, tanto auiditatis, & alacritatis plus incuſſit. Itaque ferias illas omnes, quas valetudini priuatus homo dabam, in publica diſtribuo, ita quod mihi ex vna cauſa deperit, ac decidit, alia ratione corrogo. Credo alias ad te ſcripſiſſe aut dixiſſe tibi qui ex me audierint inſtrumentum *Ariſtotelis, ita enim Logicen Peripatetici ferè appellant, itemque libros octo De auſcultatione phyſica, & treis eius Rhetoricos in Latinum à me pridem conuerſos eſſe. Dioſcorides iam perfectus eſt, manus ei nunc à me ſumma imponitur, parata filiæ dos eſt, propediem locabitur.*

Tum leuatus onere Ariſtotelem aggrediar totũ totum, qui niſi aliõ me Deus aduocet, ab Dioſcoridis editione biennio ferè prodibit, abſolutus utiq; in logicis, & cum eo commentarii, quos in Poſteriores analyticos iam perfecimus. Poſt emiſſa hæc inibo naturalia, & diuina, item Rhetorica, & Poetica, partim commentationibus, partim annotationibus, omnia eius philoſophi volumina pro virili mea inſtruens. Sunt enim & in Problematis, & in Animaliũ hiſtoriis nõnulla, quæ claritatẽ, lucemq; deſiderant, ea curſim, & breuis annotamenti lumine præterfluã: paratus nihil præterea nouum aggredi tota vita: etenim comprimenda mihi eſt auiditas, immo improbitas hæc ingenii, ne dum reſtibile, ac fertile haberi ſe vult, id eſt, operoſum, & ambitioſum eſſe videatur; quotidie verius experior, quam dici ſolet, paria eſſe amplecti omnia, & nihil. Vale. Mediolani. 12. Calend. Nouembres. MCCCCLXXXVIII.

HERMOLAVS BARBARVS Ioanni Pico Mirandulæ, S. D. 36.

HExaëmeron tuum nudiuſtertius ad nos Saluiati opera delatum, ita auide legi, ut prima ſtatim die, nec tota ſine interſpiratione totum hauſerim. Tria me in eo mirifice delectant. Primum, quod oratio tua docet, & mouet, id quod & in ſacris literis veteres theologos, & in-

& in philoſophia etiam naturali Pythagoricos & Platonicos obſeruaſſe conſtat, recentioribus in docendo tantum ſudantibus. Alterum, quod in tanta rerum copia, & impunitate diripiendi, tam caſtas, & innocentes manus habes, vt in hoc ſcribendi genere teipſum, non alium ſequutus eſſe videare; atque hoc iam nec cum veteribus, nec cum neotericis cõmune, ſed tibi peculiare, atq; tuũ eſt In quo quidem (ſenſum tibi meum aperiam) ita ſum affectus, vt quoniã hæc priores illi non dixerunt quæ tu dixiſti, nihil fere dixiſſe mihi videantur. Tertium, quod video te nõn tam Ariſtotelis quam Platonis, & ſectarum eius ſacris initiarum, plenos inde hauſtus in hanc lucubrationem contuliſſe. Omitto quam multa ex Plotino egregia, quam curſim, & eleganter attigeris, vt quicquid fere quatuor eius & quinquaginta volumina in ſex nouenarios à Porphyrio digeſta continent, non plus legiſſe, quam edidiſſe videaris. Nec illud præterire poſſum, quod inter nouos & veteres theologos ita medium te geris, vt nec illorum ſimplicem maieſtatem oderis nec horum ambitioſa ſubtilitate rapiaris. Ita fit, vt dum alteros potes, vtriuſque generis optima decerpſeris, id quod in ipſa quoque Dauidici poematis enarratione facturum te ſperamus. Vale. Venetiis, Pridie Nonas Septembres. M.CCCCLXXXII.

Sacramenta illa extrema, quæ nemo non reformidat, & quorum ægroti fere à neceſſariis ſero, & cunctanter interpellari ſolent, non modo non refugeret, ſed prior & vltro depoſceret. Senſus omnes mentis, & corporis quibus pauci eum mortales vincebant, nō ſolum integros, verumetiam longe ſubtiliores, quam prius vnquam ad extremum vſq; oſtenderet. Demum ecunculas duas, alteram Chriſti, alteram virginis in ſinum manu ſua compoſitas, & ad pectus applicitas, arctiſſime complexus, deoſculatuſque, halaret animam. Hoc genus, non dico mortis, ſed glorioſæ mortis, immo vero ſalutis, & melioris vitæ, quantas vires habeat ad temperandum dolorem, explicari ſatis non poteſt. Accedit quod ſeptuageſimū ingreſſus annum, quandiu in familia noſtra vixit nemo, quod functus omnibus honoribus, quod Rep. incolumi, quod liberis honeſto loco poſitis, incredibili deſiderio, & amore ciuitatis exceſſit. Frequentia funeris tanta (vt audio) quanta in ciue nunquam. Reliquum eſt, vt fratres tibi meos commendem, & quando mecum eſſe non potes, illos mihi, nō modo vt conſolator ſedulitate, ſed vt pater amore proſequaris. Vale. Romæ Idibus Decemb. M.CCCCLXXXXII.

HER-

HERMOLAVS BARBARVS Patriarcha Aquileienſis, M. L. Phoſphoro pontifici Signino, S. D. 31.

PVtabam Signina tantum villa, atque pira celebrari, ſed video & Signinis epiſtolis ſuū decus eſſe. Placent mihi tua ſemper omnia, ſed quæ cum piris proxime ſcripſiſti, mirifice probauimus, adeo vt præ illis pira, quæ alioquin præſtantiſſima fuere ſorduerint. Interpretationem tuam de Gellio ita plane ſequor, vt nihil magis poſſim. Delector vero maxime, quod Plinium à nobis iure laudatum cenſeas, quod ſunt nonnulli, qui ſiue quod libros eius non intelligunt, ſiue quod præpoſteris imbuti ſunt literis, iniquo animo ferant tantum uni viro tribui, quantum ipſi perſpicere, & aſſequi coniecturâ non poſſunt. Ita eſt, idemque ſemper fuit. Damnat quiſque quod ignorat. Dolemus fere in eo quenquam videri ſapientem, in quo ipſi nullo modo ſapientes eſſe poſſumus. Nec eſt hoc vulgi modo vitium, magna quoque ingenia plerunque implicat. Obrepit hæc multis, hæretq; labes alioquin honeſta ſpecie, quaſi quod ſentiant, libere loqui velint; bene autem ſentire, cuius quiſque ignarus ſit, non poteſt. Ita fit, vt qui ſe ipſi noſſe debuerant, & ſuſpendere iudicium de aliena profeſſione, petulāter & temere pronuncient, quodque ſequens eſt maxi-

me rideantur, & ſugillentur. Huic peſti contraria virtus eſt candor, qui bonis, & ſimplicibus ingeniis, etiam ſi non ſumma illa, & eminenti doctrina cultis adeſſe ſolet, ſua vitia cognoſcere, alienas virtutes extollere, quæ ſciunt ipſi parua ducere, quæ alii ſaltem non contemnere, vires ſuas ex alienis laboribus expendere, non ex ſuis alienas æſtimare: quid ſuo ſeculo profecerint, quanti ſit, quod ſunt, quod ſpirant, quod in cœtu verſantur hominum, quantum operæ literis impenderint, quantum diei, quantum noctis, in iocos in nihili res abſumpſerint, quantum legerint, quam multa non legerint. Faciunt hoc alba, & (vt Græci dicunt) bene nata ingenia; quorum ſumma, & certa proprietas eſt, nunquam docere, doceri ſemper velle, iudicium odiſſe, amare ſilentium; quibus duobus tota Pythagoricorum, & Academicorum continetur præceptio. Hæc illa eſt, aut non magnopere diſſimilis virtus humilitatis nomine celebrata Chriſtianis; quæ vt ad ſalutem, æternitatiſque gloriam certiſſima eſt via, ſic in omni vita homini præcipue literato neceſſaria comes eſt, ſine qua nec dociles in inueniendo, nec prudentes in iudicando futuri ſumus. Sed tranſuerſos rapit audacia, & ſuperbia. Imperitia ſua cuiq; mala eſt, ſed ignorata peſtis. Initium ſapientiæ (vt Plato ſcribit) imperitiæ ſuæ agnitio, neglectum hoc confidentes, & miſeros facit. Euectus ſum, non dico inuectus, vl-

tra

tra quam volui; ſed nunquam ſatis eſt arrogantiam inceſſere, alioquin ſi nominibus parcas, nulli hominum generi conuitia periculo minore facimus, quod nunquam de ſe dictum putant qui omnia ſibi tribuunt. Caſtigatio Pliniana, quando ita vis, imo iubes, vrges, increpitas, exibit quocunq; abite. Mirum dictu, quãtum doctis viris improbari hæc noſtra cupiam, vt mihi, quod aliis quoque pluribus eueniat, non fuiſſe iſthæc errata, ſed parum intellecta, quæ mihi errata videantur. Nam indocti noſtra recipiant, an reiiciant, parum intereſt; ab iis enim laudari etiam laudanda, laus non eſt. Hũc mihi ſtomachum, vel authoritas tua, vel Signina certe pira faciunt. Vale. 6. Calend. Nouemb. MCCCCLXXXXII.

HERMOLAVS BARBARVS PAtriarcha Aquileienſis, Pico Mirandulæ ſuo, S.P.D. 32.

Saluus ſis. Accepi literas tuas, quibus magnopere lætari te ſcribis, quod Plinianam caſtigationem ſuſceperim. Iactare me hoc opus naturalis hiſtoriæ nobiliſſimum, & ſine dubio cæleſte, in quo vno barbari, & Græci nobis inuidere poſſunt, minus auide à veteribus exceptum fuiſſe, ſero in manus haberi, parciſſime legi cœptum. Reſpondeo verum eſſe. Ita prædicare ſoleo, eiuſque rei argumenta duo ſunt. Primũ quod eũ pauciſſimi citant, idq; in leuiſ-

ſimis ferè cauſis, aliqui etiam coarguunt. Gellius dum maligne laudat, in ordinem quoque redegit. Macrobius poſt Q. Fabium miratur quidem eum, ſed ſi legiſſet, cœnas ſuas fortaſſe lautiores feciſſet, nec aliqua parũ vera in ſecundas, & arborarium ſuum contuliſſet. Hieronymum aliquanto plus ſtudioſum eius hominis fuiſſe conſpicio. Nam Seruius Grammaticus videtur eum non guſtare ſed olfacere, imo quaſi canis Ægyptius currendo lambere. Alterum indicium, quod nullus ferè liber maioribus, & pluribus non dico vitiis, ſed portentis ſcatet, nempe quia diu iacuit infrequens, & cunctanter aditus. Sunt libri eodem quo arua fato ſi negligentur, ſentes alunt, & monſtra, quibus tollendis non vnus Hercules ſit ſatis. Dixi rem, nunc cauſam eius accipe. Duo ſunt propter quæ ad nouos libros concurſus fiat, res & verba; vtroque veteres affluebant, nobis emendicanda ſunt: turpiſſime vel minime: illis Romana lingua deturſtabat, nobis concidit; Latinus illis ſermo quaſi verna erat, nobis alienus, externus, venalitius. Illis vtraque lingua ſuppetebant authores, à quibus omnia ea tanquam à fontibus haurire non ſolum facultas, ſed voluptas erat. Vnde iſthæc præſidia nobis? vnde viui latices? vnde auxiliares illa copiæ? In tanta librorum non iactura, ſed naufragio, non clade, ſed interitu, non ſumus omnino diis odioſi, quando ſuperſtes eſt Plinius, ſuſtentat ille nos

le nos vtcunque mutilus, decurtatus, lacer. Niſi extaret, actum eſſet; tunderemus aquam omnes, ſi eadem quæ cæteros ademiſſet nobis eum calamitas, profligata ſpes omnis eſſet Latinæ rei conſtituendæ. Nunc eo duce quanquam ſemianimi, & exangui viuimus; & niſi ipſe mihi blandior, videtur in dies proficere; h[illegible]tur in manibus, celebratur, colitur. Ad [illegible] omnia fere ſcripta, & dicta relegamus. C[illegible]tur indoctus, qui Plinium non legit; indoct[illegible], qui lectum contemnit; indoctiſſimus, cui non ſapit. Debet ætati noſtræ plus quã ſuæ Plinius, ſed nos ei magis, qui per illum maxime ſubſiſtimus. Alii rem Latinam iuuerunt; ille ipſe nobis eſt Latium. Tria millia, & quingenta errata in eo, necdum toto comperi, & quãtum in me fuit, reſtitui; edenda primo quoq; tempore, ſi amici probauerint. Vale.

HERMOLAVS BARBARVS Paulo Corteſio, S.P.D. 33.

PEriculoſius mihi eſt iſta, quæ poſtulas decernere, quam laborioſius. Sunt enim talia, in quibus diu haſitauerim; vtcunque, tibi nec poſſum negare, nec debeo, alioquin ſi tua cauſa periculum adiero minus dolebit. Dicam igitur quod ſentio. Sturionem Græci modo appellant hyſcam, ſiue hyççam, id nomen porcum ſignificat. De lampreda non conſtat, ipſe tamen Lampetras dici crediderim fontanas tin-

cas, & vulgo nominatas lampetras, *quaſi à lambendis petris. Sunt qui à fulgore* lampyndas *vocent eas, ſed authorem nullum habent.* De trutta *non video quid ſit, niſi* troctam *quis vocet. Ita enim piſcem nominat Ambroſius in Hexamero, itemque Ælianus, ſed inter marinos. Vale.*

HERMOLAVS BARBARVS Ioanni Pico Mirandulæ, S. D. 34.

TV vero Pice adeò nihil mihi debes, aut ſilentii, aut officii alicuius erga te mei nomine, vt mihi literæ tuæ magno etiam rubori fuerint; qui negligentiam meam pro tua deprecaris apud me, cum vtrunque à nobis apud te prius quacunque mercede redimi debuerit. Hæc ingenii tui bonitas, candor, æquitas. Agnoſcis alienam culpam, cum aut vitare, aut partiri certè poſſis, in mutuò crimine ſolicitus es, qui & anticategoria, & cauſa etiam meliore ſecurus eſſe poteras, aut reus eſt vterque, aut non tu. Alioquin iam quod ad te attinet, purgaſti. Reliquum eſt, vt & ipſe ſatisfaciam. Sed quid à me ad te potiſſimum ſcribi poteſt? Inhortabor, vt literas amare pergas, in quibus es eminentiſſimus? Monebo vt virtuti, & bonis moribus dedare? in quibus tantum profeciſti, vt difficile cognitu ſit; vtri philoſophiæ parti maiorem operam impenderis, ei quæ ſpectatiuæ

dias & inſtrumenta continet, an ei qua dogmaticen, paraneticenque complectitur. Omnino ſummum, & humano captu maius eſt, quod tu aut genio, aut certe opifici tuo debes, tam tenera ætate conſecutus, quod extrema ſenectute impudentiſſimum ſit optare. Non ſunt hæc Pice tua, naturæ ſunt, Dei ſunt; quanquam ſi aliquid tuum eſt, hæc maxime tua ſunt. Vide quanto minus tua dici poſſunt, nobilitas fortuna, valitudo, forma, quibus bonis tam nulli cedis, quam nec illis, quæ magis tua ſunt. Huc te hortor conuerte, hoc diu, & noctu volue, quantum nomen ei ſis, qui te vſque adeo ditauit, vt nec ſoluendo, nec expungendo ſis vnquam futurus, quæ poſſides. Cogita quantum poſſit, qui te iſta poſſe voluit, quantum amet, qui te de tam multis milibus ſibi legit, qui ſenes puer fere vinceres; quique nondum ephebus, eruditorum hominum coronas in admirationem doctrinæ tuæ verteres. Niſi hoc vides, niſi æſtimas, iã nunc affirmo tibi, & libera voce prædico, te non tantum eſſe, quantũ es. Immenſum, & infinitum eſt quod mihi de te pridem ſpopondi, & ſpondeo; ſed opinionem præſumptam nec oratio, nec prædicatio conſequitur. Facio ego vt ſolent, qui quanto plus aliquem mirantur, & explicare volunt quod ſentiunt, eo minus id aſſequuntur quod volunt; vt quãquam magnum aliquid animo concipiunt, verba tamen deſint, & moliri potius quam dicere

tolli malim, nemo à tuius prædicatione digredi minus poſſim; in quo ſum fortaſſe nulli tamen eſſe videor intemperans, tam multa in eo laus, tam nulla fini, vt iam & ambitioni, & aſſentationi locus deſit. Apologiam eius legi, & in ea me. Quid ille mihi tantum tribuit, tam parum merenti? cur ordinario teſti, ne dicam gregario, tam honorifica præfatione denunciat? illo præſertim opere, quo nihil ſubtilius, vehementius, acutius; de quo tamen ſatius eſt iudicium meum differam tãtiſper dum planè totum perlego. Quoniam autem reſcire cupis quid agam; ecquid aliud poſſum dicere, quam ſtudeo? Publica quidem curatio nonnihil inſtantiæ illi mea detrahit, imo ſtudiis non inſtantia, inſto enim atrius, & penſum exigo acerbius, quod mihi vis maior abſtulit, aſſiduitate ſarcio; quanto mihi negotiorum plus acceſſit, tanto auiditatis, & alacritatis plus incuſſit. Itaq; ferias illas omnes, quas valetudini priuatus homo dabam, in publica diſtribuo, ita quod mihi ex vna cauſa deperit, ac decidit, alia ratione corrogo. Credo alias ad te ſcripſiſſe aut dixiſſe tibi qui ex me audierint Inſtrumentum *Ariſtotelis, ita enim Logicen Peripatetici ferè appellant, itemque libros octo De auſcultatione phyſica, & treis eius Rhetoricos in Latinum à me pridem conuerſos eſſe. Dioſcorides iam perfectus eſt, manus ei nunc à me ſumma imponitur, parata filia dos eſt, propediem locabitur.*

& in philoſophia etiam naturali Pythagoricos & Platonicos obſeruaſſe conſtat, recentioribus in docendo tantum ſudantibus. Alterum, quod in tanta rerum copia, & impunitate diripiendi, tam caſtas, & innocentes manus habes, vt in hoc ſcribendi genere teipſum, non alium ſequutus eſſe videare; atque hoc iam nec cum veteribus, nec cum neotericis cõmune, ſed tibi peculiare, atq; tuũ eſt In quo quidem (ſenſum tibi meum aperiam) ita ſum affectus, vt quoniã hac priores illi non dixerunt quæ tu dixiſti, nihil fere dixiſſe mihi videantur. Tertium, quod video te non tam Ariſtotelis quam Platonis, & ſectarum eius ſacris initiatum, plenos inde hauſtus in hanc lucubrationem contuliſſe. Omitto quam multa ex Plotino egregia, quam curſim, & eleganter attigeris, vt quicquid fere quatuor eius & quinquaginta volumina in ſex nouenarios à Porphyrio digeſta continent, non plus legiſſe, quam edidiſſe videaris. Nec illud præterire poſſum, quod inter nouos & veteres theologos ita medium te geris, vt nec illorum ſimplicem maieſtatem oderis nec horum ambitioſa ſubtilitate rapiaris. Ita fit, vt dum alteros potes, vtriuſque generis optima decerpſeris, id quod in ipſa quoque Dauidici poematis enarratione facturum te ſperamus. Vale. Venetiis, Pridie Nonas Septembres. M.CCCCLXXXIX.

HERMOLAVS BARBARVS Ioanni Pico Mirandulæ, S. D. 37.

SAlue humaniſſime Mirandula. Ego vero de te tam libenter vbiq; prædico, vt nihil maiore voluptate faciam, non ſolum quia nihil (vt inquit Plato) iucundius auditur, quam veritas, ſed etiam quia (vt Polemo inquit) multo eſt dicere, quam audire vera iucundius. Accedit quod labore nullo (vt eſt apud Æſchylum, Menandrum, & Euripidem) ſæpe etiam non quæſita veritas prodit, inuitiſſimo etiam plerunque homini exprimitur, nullis quæſtionibus, ſed ſua tantum vi. Hæc eſt tyrannis illa, quam tu candorem tuum ſequutus, humanitatē, & bonitatem interpretaris. Et hercule tu iam tātus es, vt qui te non laudat, iudicio, & exiſtimationi ſua detrahat. Rem ſuam agunt, rationibus ſuis conſulunt, ſuam famam redimunt, qui fauent & cupiunt tuæ. Multa ſunt in diario tuo nomina, quæ tu neſcis, tibi creditores tui debent. Multi conſilium Prodici ſequuntur, dant vt accipiant; manus manum ſcabit, vt Epicharmus recinit: quanto ſane creditoribus, id eſt, laudatoribus tuis minus debes, tanto plus tibi, qui eos velint nolint, creditores fa-ſis tuos. O inauditum genus æris alieni, creditores eſſe, non eſſe debitorem! Sed occupatior ſum, quam vt tecum diutius luſitare poſſim. At tu quam-

tu quam ſolutus es dii boni, ut quenquam patiare feriantem, hactenus obſecro me tuleris; longiorem iocum aliquem ut admittas, non poſtulo, oſcitatiunculam breuem poſt lo. Vale cum Politiano meo. Romæ Idibus Auguſti. M CCCCXC.

HERMOLAVS BARBARVS Orator Venet. patriarcha Aquileienſis Ioanni Pico, S. D. 38.

BEne eſt, bene conuenit, qui multum amas, multum ut mihi pontificatum Aquileienſem congratuleris, multo etiam maiora mihi tribuas, & omineris, quam aut poſſim optare, ſi ſim cupidiſſimus, aut promereri, ſi modeſtiſſimus. Scio pietatem tuam erga me, video quanti me facias, agnoſco vim amoris tui; nihil habeo compertius. Vtinam aliquando ſit, ut mihi tecum viuere, de natura, de Deo, de ſanctis moribus philoſophari liceat. Quantum hoc cupiam, quantum ſecundis meis rebus acceſſionis factum iri iudicem, ſi hoc eueniat: nec poſſum exprimere, nec ſi poſſim, hoc utiq; loco velim. Obſecro ſi me vnquam beneuolentiâ tuâ dignum exiſtimaſti, eodem numero, & loco etiam meliore ſi fieri poteſt, apud te cenſeat Hermolaus, & ſacerdos: ut quem paganum ſeculi dilexeris, militem CHRISTI *factum arctius colas, & chariorem habeas. Ego te, & clariſſimas virtutes tuas tam poſſum non prædicare,*

non admirari, non tollere, quam tu non augere. Si aſſentior, aut mentior, tibi, hoc eſt, doctis omnibus ſim contemptui. Tenuit me pridem ſuper te, rebuſq; tuis, ... nunc ſtupor, & ectaſis ſcientiæ. Patienter hæc leges, nec exultatum erit cor tuum, nec elatos habebis oculos. Cur enim tibi placeas? qui noueris hæc bona quæ poſſides, non tua, nec de peculio tuo eſſe, ſed profectitia, & dominica. Ignoſce rapuit, & euexit me tranſuerſum veritatis Aquilo, & charitatis Fauonius. Vale. Romæ, pridie Calend. April. M.CCCCXCI.

HERMOLAVS BARBARVS Georgio Merulæ, S. D. 39.

PLato in diuina illa ſua inſtitutione. De legibus inter prima commemorat, in omni repub. præſcribi; cauerīq; oportere, ne cui liceat quæ compoſuerit, aut priuatim oſtendere, aut in vſum publicum edere, antequam ea conſtituti ſuper id iudices viderint, nec damnauerint. Vtinam hodieq; haberetur hæc lex Merula vir doctiſſime, neq; enim tā multi ſcriberent, neq; tam pauci bonas literas diſcerent. Nunc & copiâ malorum librorum offundimur, & omiſſis eminentiſſimis autoribus, plebeios, & minutulos cōſectamur. Et quod calamitoſiſſimum eſt. periti iuxta, imperitiq; de ſtudiis impune, ac promiſcue iudicant. Ex hoc fonte perſuaſio illa exitialis, & monſtroſa manauit, philoſophos,

interem-

iureconſultosque non poſſe eoſdem eſſe & eloquenteis. Quam ſententiam quia multis locis tum fando coràm, tum ſcribendo taxauimus, non dubito quin odia, & offenſionem multorum incurrerim, aut quod tibi frequens prouerbium eſt, irritauerim crabrones. Sed quando militiæ huius ſacramentum adimus, capitale eſt decedere præſidio. Equidem ſtatui, modo in me aliquid facultatis ſit, non rixando, iurgandove, ſed ſcribendo, interpretandoque probare cauſam meam viris doctis: vt ipſa mihi res teſtimonium afferat, nullam eſſe omnino materiam, quæ genus illud dicendi preſſum, ac floridum æque recipiat, atq; hiſtoriam naturæ. Non ea modo, quæ rationes eius particulares, & ſenſiles continet (nam hoc Plinius ſecundus extra omnem controuerſiam continet) ſed eam quoq; in qua vniuerſales, & ſpectatiua quæruntur. Quod genus in Themiſtio primus attigiſſe, quod ſciam, credo. Hoc meum propoſitum, rogo te Merula, quibuſcunque potes rationibus prouehe. Eſto mihi non defenſor adeo, ſed adiutor, & cenſor. Quoniam vero negari non poteſt, incidere in philoſophia locos, quibus explicãdis fingere, ac nouare quadam neceſſe ſit; idq; & M. Tullius, & omnes veteres concedunt, modo id nobis cum præfatione quadam, ceu præſtito honore agatur: aut vt ille ait, modo quæ ita nouis nominibus nota-

mus Latina moneta videantur percuſſa, in hoc te æquiſſimum habere velim æſtimatorem, & iudicem: vt ſi qua in libris iis inueneris, aut omnino factitia, aut licenter, ne dicam immodice, ac duriter translata, aut per abuſionem audacule tranſpoſita, aut imitatione aliqua fortiter afformata, culpam tu nobis hãc totam præſtes, atque condones. Nec tamen multa te, vt arbitror, offendent. Decem ſummum, aut circiter verba opere toto comperies, quæ arrepta de foro dici non poſſint, atque horum etiamnum aliqua iam Latinis auribus trita deſumpſimus, aliqua ipſi pepterimus. Cætera non abhorrent ab vſu vel doctorum. Sed explicare non poſſum, quam mihi hæc quæ ſcripſi non ſatisfaciant. Non quod melius potuerim tum cum illa ſcribebam, ſed quod nunc ſi mihi eadem exigenda ſtylo eſſent, infinitum quam videantur mihi poſſe & commodius, & locupletius dici. Nec mihi aliquis illud obiiciat, cum te excuſaris, Barbare quid loqueris? Non enim ad id valere hoc quod modo dixi, volo, quo qui perfrixiſſe ſequerentur, ſed vt declarem me in illa hæreſi conſtantius perſtare, vt putem fere facillimum eſſe philoſophiam Latinis literis mandari: quandoquidẽ illa ipſa minus Latina, quæ aut quod in rariore ſunt vſu, aut quod priuata & ſua philoſophis ſunt, quæſita venia dicere neceſſe habuimus, nihilominus arbitramur poſſe illuſtrius, & elegantius nominari. Alioquin

quin

quin ego ea non proinde ſignanda eſſe, recipiendaque cenſeo, ſed tantiſper dum aptiora aut inuenio, aut ab aliis doceor, tanquam precario iis vtemur. Dicauimus porro tibi libros Themiſtii de ingenio animæ, vtranque ob cauſam, & vt argumentò hoc vtcunque ſcires te à nobis amari, colique; & vt agnoſcens in nobis impetus aliquos; bonæ frugis indices, pro tua bonitate, humanitateq; quibuſcunque rebus poſſes, faueres. Vale. Venetiis. M.CCCCLXXX.

HERMOLAVS BARBARVS
Petro Caræ Iureconſulto, & oratori
facundiſſimo, S. D. 40.

D*Vxit vxorem clarus bello, & pace vir Triulcius. Neapolitanam, prænobili familia. Inuitatus ſum ad conuiuium, immo ad pontificiam, & adipalem cœnam. At ego ad epulas primas ſatur, ſpectator potius quam conuiua fui. Credo gratum fore vel tibi, vel poſteris, ſi fercula quam breuiſſime deſcripſero: non vt Macrobius apud noſtros, nec vt apud Græcos Athenæus iuſtis voluminibus, ſed vt occupatus homo, & ad epiſtolæ menſuram. Primum aquâ manibus datã, non vt apud non ſtantib. ſed accumbentibus, vtique roſaceâ. Tum illati pugillares ex nucleis pineis, & ſaccharo paſtilli. Item placentæ nucleis amygdalis, & ſaccharo cõfectæ, quos vulgo* Martios panes *vocamus. Secundum fertum, altiles aſparagi. Tertium,*

pulpulæ; *ita enim popinæ appellāt, & iecuſcula. Quartum, caro dorcadu toſta. Quintum, capitula iunicum, vitulorumve, vna cum pellibus elixa. Sextum, capi, gallinarum, columborumq́; pulli, bubuleis comitati linguis, & petaſonibus, ac ſumine omnib elixis, addito* Lymoniacæ *pulsario, ſic enim Cupediarii Mediolanenſes vocant, quam noſtri* ſermiacam. *Septimum, hœdus integer toſtus, in ſingulas ſinguli capidas, cum iure, quod ex amaris ceraſis, ſiue vt quidam malunt appellare*, lauroceraſis *condimenti vice fungitur. Octauum, turtures, perdices, phaſiani, coturnices, turdi, ficedulæ, & omnine plurimi generis auitia, molliter, & ſtudioſe toſta. Colymbades oliuæ condimenti loco appoſitæ. Nonum, gallus gallinaceus, ſaccharo incoctus, & aſpergine roſacea madefactus, ſingulis conuiuis ſinguli patinis argenteis, vt & cætera quoque vaſcula. Decimum, porcellus integer toſtus, in ſingula ſinguli crateria iuſculento quodam liquore perfuſi. Vndecimum, paui toſti, pro condimento leucopheon ius, immo ferrugineum è iocinoribus piſtis, & aromate precioſi generis, ad portionem, & ſymmetriam additum Hiſpani. . . . . appellant. Duodecimum, tortus orbis ex ouo, lacte, ſaluia, polline ſacchareo, ſaluiatum vocamus. Tertiumdecimum, ſtruthea cotonea ex ſaccharo. Quartumdecimum, carduus, pinea, icolymon, ſiue* cynaram *potius appellare con-*

re conuenit. Quintumdecimum, à lotis manibus bellaria, & tragemata omnis generis ſaccharea. Inducti mox hiſtriones; pantomimi, petaturiſta, aretalogi funambuli, choraulæ, citharœdi. Singulis porro ferculis præibant faces, atq; tubæ; ſub facibus incluſa caueis altilia, quadrupedes, auiculæ, omnia viuentia generis eius videlicet, cuius ea quæ magiſtri, & ſtructores cocta menſis inferebant: menſæ per atrium abacis ſingulæ ſingulis diſpoſitæ, ſed & priui priuis miniſtri. Ante omnia ſilentium, quale ne Pythagorici quidem ſeruare potuiſſent. Vale. Mediolani, Idibus. Maiis. MCCCCLXXXVIII.

ἙΡΜΌΛΑΟΣ Ὁ ΒΆΡΒΑΡΟΣ

Ἰουστίνῳ τῷ Δεκαδύῳ εὖ πράττειν. 41.

ΚΑὶ πολλὰ φιλῶν, καὶ διὰ τὴν φιλίας, ἀρετὴν ἄξιος αὐτὸς φιλεῖσθαι πέφυκας, ἄλλως τε καὶ ἁπάντων τοῦτο μεγάλῃ τῇ σπουδῇ. ἐγὼ δὴ πρῶτον μὲν, τοὺς παρ' ὑμῶν ἐπαίνους κατὰ πολλὰ μείζους καὶ πλείους τῶν προσηκόντων ἐπίσταμαι ὅμως συγγνώμη σοι τὸ πρῶτον ἐπιστέλλειν ἀπὸ ψευδοῦς ἀρχομένῳ. αἴτιος γὰρ, τούτου σαφῶς οἶδα οὐ σὺ καθέστηκας ἀλλ' ἐκεῖνος οὗ τῷ λόγῳ πεισθείς. σαυτόν τ' ἔλαθες τοὺς τῶν ἐγκωμίων νόμους ὑπερβάς. καὶ τὴν περὶ ἐμοῦ τ' αὐθρὸς ἐδέξω γνώμην οὐκ ἀληθῆ μᾶλλον ἢ καὶ παρελήλυθας. πλὴν οὐκ ἄκων γε σύ. πῶς γὰρ ἀπιστεῖν οὐκ ἔδει τῷ τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα ἐς ἡμᾶς

ἄδοντι, καὶ μὴ μελαγχολᾶν ἡγεῖσθαι τὸν διηγούμενον, ἐπλόνηται περὶ φίλους Αὔγουστος ἐπλόνητο. μαρτυρήσει περὶ τούτων ὦ γαθέ. εἰ καὶ συμβὰς τοῖς ὅρκοις καὶ θεῶν ὀνόματος ὑγιὲς οὐδέν. τῇ τε ἄλλῃ γενναῖος ὢν καὶ τοῦ ψεύδεσθαι φειδόμενος, ταύτῃ αὐθάδης καὶ πανταχοῦ σαθρὸς φανήσεται. Χάριτας μὲν οὖν αὐτῷ πολλὰς ὀφείλων οἶδα. ὅτι μου μετ' εὐφημίας ἀεὶ μεμνημένος διατελεῖ. σκοπείτω δ' ὅμως τὸ Εὐριπίδειον ἐκεῖνο. αἰνούμενοι γάρ φησιν οἱ ἀγαθοί, τρόπον τινὰ μισοῦσι τοὺς αἰνοῦντας ἐὰν αἰνῶσ' ἄγαν. ἔσω δ' μέντοι λέγει. σύ, ἐπειδὴ τῷ τοῦ διαστήματος πολλῷ κεκώλυσαι καὶ γνωρίζειν ἡμᾶς. καὶ ἡμῖν γενέσθαι γνώριμος; χρῆναι δεῖν σε τῷ δευτέρῳ δηλονότι τῷ γράφειν ἐπιστολάς. ποίει τοῦτο παρακαλῶ σε πιθόμενός μοι Ἰουστῖνε συνεχῶς. καὶ τοῦ πνεύματος ἁμαρτὼν, φασὶν, ἐπὶ τὰς κώπας χώρει. ἐμὲ δὲ, τῇ τε ἄλλῃ πάσῃ προθυμίᾳ καὶ τῷ πρὸς τὸ ἀντεπιστέλλειν ἐπιμελεῖ, μηδέ ποθ' ἡττώμενον εὑρήσεις. κἂν ἴδωσί ποτε τὴν ὄψιν (τοῦτο γὰρ ἴσως οὐκ εἰς μακρὰν θεῶν τὰ δίκαια ποιούντων συμβήσεται,) ὥσπερ νῦν καὶ φιλῶν καὶ γράφων, οὕτως ἐν ποιῶν τότε κατὰ δύναμιν οὐ παύσομαι. ἱκανώτερον ἅμα ἐλέγξαι φιλοτιμούμενος. τήν τ' ἐπωνυμίαν ὡς ἄρα βάρβαρος οὐχ ὑπάρχω, καὶ τὴν παροιμίαν, ὅτι καί τῇ Βαρβάρῳ χάριτες. ἔρρωσο. ιε' τοῦ Ἰουλίου.

HERMOLAVS BARBARVS

Iuſtino Decadio Salutem.

ET quod mirifice amas, & ob vim ipſius amicitiæ, cur in amore viciſſim reſpõdeatur,

deatur, digniſſimus es, quũ id præſertim tute ingenti ſtudio efflagites. Ego primũ à vobis quidẽ me plus æquo laudari certo ſcio. Ignoſcẽdum tamen tibi falſa ſcribere nunc primum aggrediẽti. Huiuſmodi enim rerum authorem exploratum habeo te haudquaquam extitiſſe: ſed illum, cuius verbis facile adductus imprudens laudandi leges prȩuaricatus es, & minime veram de me ſententiam acceptam præteriiſti, nec id tamen inuitus. Quomodo enim credere oportuit homini talia, tãtaque de nobis decantanti, & non inſanire potius ipſum narrantem autumar? Auguſti mentem excuſſerunt amici, excuſſerũt inquam. Teſtabitur de his ô præclare intercedente etiam iureiurando nihil veri, quum vir alioqui generoſus ſit, & mendacii abſtinens hoc vno impudens, & rimoſus vbique, & vanus videbitur. Veruntamen gratias ei permultas habeo, quod de me cum laude & benedicentia nunquam non meminerit: perpẽdat tamen Euripideum illud, quum enim laudãtur (inquit) boni, neſcio quo modo laudantes odio proſequuntur, ſi plus ſatis laudent. Eſto. Quod autem dicis, quando per multam locorum intercapedinem non tibi licet nec me cognoſcere, nec à me cognoſci, iterum videlicet ad nos literas ſcribere

velle: ſcribe queſo, chariſſime mihi Iuſtine creberrimas. Et vẽti (quod dici ſolet) impos remos arripit. Cæterũ quum reliqua omni ſedulitate, animiq; alacritate, tũ vero reſcribẽdi cura & dilıgẽtia nunquã abs te cõperiar ſuperari. Quod ſi te corã tueri aliquãdo nobis datũ fuerit (quod diis forſan bene iuuantib. breui ſuccedet) quemadmodũ nunc & amore, & literis, ſic tunc quoq; ꝓ virili beneficiis proſequi nõ deſinam: vtrunq; ſimul arguere cõtendens, tũ cognomẽ, quod barbarꝰ nõ ſim, tũ parœmiã, quod etiã in barbaro gratiæ. Vale.

ἙΡΜΌΛΑΟΣ Ὁ ΒΆΡΒΑΡΟΣ ἈΝΤΩΝΊῼ ΠΥῤῬΟΠΎΛῼ ἘΝΔΟΞΟΤΆΤῼ ἸΑΤΡῷ ΚΑῚ ΦΙΛΟΣΌΦῼ ΕὖΠΡΆΤΤΕΙΝ.

Καὶ πολλῶν γε πολλάκις ἀκούειν ἡμῖν ἐστὶ διεξιόντων περὶ σοῦ, τήν τε γνησίαν ἐκείνην καὶ πάνυ φιλοσόφου προαίρεσιν περὶ, τε τὴν ἄλλην σοφίαν. καὶ δὴ τὴν περὶ τὰ μαθήματα καὶ τὴν φύσιν, καὶ τὸ ταύτης ἀξιολογώτατον μέρος ἰατρικὴν, καὶ τέλος ὡς ἄρα μόνος ἁπάντων ἀνθρώπων εἴης, ᾧ γε καὶ ὑπὲρ τοῦ χρόνου φίλον καὶ διαλέγεσθαι παρόντα. πάντα δέοι φιλοτιμεῖσθαι. καὶ οὐδένα πόνον ἡγεῖσθαι τούτου κρείττω. οὕτω τοίνυν πολλῶν καὶ μεγάλων ὄντων σοὶ πλεονεκτημάτων κατ᾽ ἀρετὴν, ἀθυμίας ἔχομαι τῆς ἐσχάτης κατ᾽ ἀμφότερα. καὶ δὴ κινδυνεύων σοι διὰ τελῶν τοιούτῳ ἀνδρὶ ἄγνωστος. Καὶ ἐπεὶ τοῦτό γε θεραπεύειν ἔξεστι ταῖς πρὸς ἀλλήλους ἐπιστολαῖς, ἀλλὰ νῦν διὰ οὐδὲ μίαν ἐλπίδα ἔχω τοῦ ἐντυγχάνειν

σοί ποτε κατ' ὄψιν. ἔστι δ' ὅμως ἡμῖν παραμυθία τῆς λύπης ὑπόλοιπος ἐλαχίστη μὲν ἐκείνη ὦ Ζεῦ καὶ Θεοί. μόνη δὲ καὶ ἄλλως ἀγαπητή. τὸ ἐπαινοῦν σου τὴν ἀρετὴν αἰεί. καὶ τὸ γράφειν συνεχῶς πρὸς σέ, εἴπερ μὴ δι' ὄχλου ἔστι, ἀλλὰ καὶ βουλομένῳ σοι μάλιστα συμβήσεται. Κἀγὼ μὲν οὐκ οὕτως ἀήθης οὐκ οὕτω σκαιός εἰμι, ὥστ' ἀγνοεῖν τῆς τοιαύτης φιλίας τὸ ἄνισον. καὶ ὅτι τὸ συμφέρον ἐμοὶ τὸ παρὰ σοῦ, πολλῷ μεῖζον προσέσται ἢ σοί τι παρ' ἐμοῦ. Ἐπεὶ δὲ τὸ τῆς φιλίας τίμημα ψυχικόν ἐστι μᾶλλον καὶ μέτρον οὐκ ἔχει τὸ λυσιτελές, ὡς ὑμεῖς οἱ φιλοσοφοῦντες φατέ. μεγάλου ἂν ἀνδρὸς εἴη, καὶ τὸ ἦθος σεμνοῦ καὶ μετρίου, προσδέξασθαι τοὺς αἰτοῦντας εἰς φιλίαν, μήτε βαρβάρους μήτε κακοὺς τὸν τρόπον ὑπάρχοντας, καὶ ὅλως μέντοι σὺ καλός, κἀγαθὸς ὢν εἴπερ τις ἄλλος, ἀντιφιλήσεις οἶμαι τοὺς φιλοῦντάς σε· εἰ δὲ μὴ τό γε φιλεῖσθαί σε καὶ θαυμάζεσθαι, τοῦτο σαφῶς εἴδ' ὅτι οὐκ ἂν ἡμῶν ἀφέλοις. τὸ μὲν γὰρ μεμνῆσθαί σου καὶ τιμᾶν τὴν μνείαν, ἐφ' ἡμῖν ὂν τυγχάνει. ὅπως δὲ χαίρω, καλούμενος ὑπὸ σοῦ εἰς φιλίαν καὶ ξένος σοι γενόμενος, τοῦτο ἐπὶ σοὶ καθέστηκεν. εἰ μὴ οὐδὲ τοῦτο ἤδη ἐπὶ σοί. πῶς καὶ οἷός τ' ἦς ἀντέχειν σοφὸς ὢν καὶ πάνυ γενναῖος ἀνήρ. καὶ τὸ οὕτω προσανακείμενον σοι τὴν διάθεσιν μὴ προσίεσθαι. ἔρρωσο, ἀπὸ Ἐνετῶν γαμηλιῶνος ἕκτῃ ἱσταμένου.

HERMOLAVS BARBARVS Antonio Pyropylo Medico philoſophoque clariſſimo, S.

ET ex multis, & ſæpe audire nobis licet referentibus generoſum illud tuũ, & philoſopho digniſſimum inſtitutum a-

moremq; non tam in cæteras diſciplinas, quã mathematicas, & phyſicam, & huius partem dignitate præcellentem medicinam. Denique quod vnus omnium hominum ſis huiuſmodi, quem ſibi parare amicum, & coram compellare nullus non certatim eniti debeat, & huic pulcherrimo certamini cętera omnia poſthabere. Quãdo multis & ingentibus virtutibus ſic anteis, & emines, duplici mœrore, & quidem ſummo cõficior: & quod in periculum adducor, ne tibi tanto viro perpetuo ſim ignotus, & quod id quidem mutuis curare epiſtolis licet. Quippe tua olim conſuetudine vtendi ſpes me omnis deſtituit. Eſt tamẽ nobis medela doloris reliqua minima quidẽ illa dii boni, vnica vero & alioqui gratiſſima, in tuas continuo laudes ire, & ſæpiſſime ad te literas dare, modo id tibi moleſtum non ſit futurum. At recte & tibi maxime deſideranti forſan præſtabitur. Nec ego quidem tam hebeti ſum ingenio, & rudi, vt huiuſce amicitiæ me lateat inæqualitas: quodq; emolumentum mihi abs te maius, quam tibi à me ſit obuenturum. Verum enimuero, quando amicitiæ operæpretium animorum magis eſt, nec vtilitatis modo venit metiendum, vt vos philoſophi aſſeritis, magni viri fuerit, & moribus præditi grauiſſimis, ac mo-
deſtiſ-

deſtiſſimis, amicorum in album admittere vltro ſeſe ingerētes, qui neq; barbari ſint, neq; improbi. Deniq; quum ſis ipſe honeſtus & probus, ſi quiſquam alius, tui ſtudioſos puto redamabis: ſin ſecus, tui certe amorem admirationemque certo ſcio te nobis nequaquā adempturum. Nam tui meminiſſe memoriamque colere noſtri eſt arbitrii. Quod autem me abs te in amicitiam aſcitum, & hoſpitem tibi factum eſſe lętabundus exultem, id in te ſitum eſt. At ſi iam non in te eſt, quomodo poteris, quum vir ſis optimus, & ſapientia ſingularis, reluctari, & hominem ita tibi affectum & addictum non admittere. Vale. Venetiis, octauo Idus Ianuarij.

HERMOLAI BARBARI IN PAraphraſin Phyſices Themiſtij præfatio, ad Antonium Galateum. 43.

PHiloxenum Eryxidis, & Gnathonem Siculum gulæ proceres, immo vero extremos, ac perditos gulones, eupediuoraſque infamant literæ, quod conuiuiis adhibiti emungere ſe in pultarios ſoliti eſſent, vt abſtinentibus cæteris, ſoli epulis ampliter fruerentur. Idem mihi videntur peccare, qui ſtudia liberalium artium docere, aut ſcribere ingreſſi, vocabulis ſordidis, & ex intima plebei ſermonis fece acceptis, fœdant, & contaminant omnia, vt bonis mentibus, & præclaris ingeniis, aut auerſis, aut per-

terrefactis, ſoli rerum potiantur, voluptenturque citra æmulum. Ita fit, vt qui paulo modo humanius educati inſtitutique ſunt, non reformident hæc adeo, ſed fugiant; oderint, deſpuant. Cõtra rudiſſimus quiſque, infantiſſimusque admoliri manus iis audeat. Quod non contingeret, niſi quod (vt in prouerbio eſt) balbi balbos intelligunt. At ſunt quidam nonnulli tam male affecti, animatiq;, vt putent quæ in philoſophia, matheſi iuris ſcientia tractantur, Latine dici, aut explicari non poſſe; non tã propter egeſtatem linguæ, & rerum nouitatem (vt Lucretio videtur) quam quod ſentiunt humanas literas; quaſi negocium faceſſere, & impedimento eſſe maioribus doctrinis. In quo alii etiam importunius, ſtolidiusq;, affirmant pugnantia eſſe hæc non alio genere, quàm ea quæ diſparata, & contraria aientibus dicuntur. Proinde vitio vertunt, ſi quis vtrunq; aut iunctim condiſcat, aut ab eloquentiæ ſtudiis ſe ad philoſophiam conuertat. Hi ſunt qui plauſus modo in celebritatibus captant, qui per vrbes vehuntur conſpicui, qui vnicos ſe Ariſtotelis lectores, narratoreſq; & credunt & prædicant. Durius fortaſſe verbum, quam vt vel homo minime iurgioſus, immodeſtuſq; afferat, vel vt abeſſe ab eo inuidia poſſit. Sed, fortis fortuna, dicendum eſt. Nihil æque pernicioſum in omni republica eſt, quam iſta perſuaſio: nihil tota vita incommodius, indignius, fœdius, quam peruer-

peruerſio hac, & deprauatio ſtudiorum. Addicerem hoc neceſſariis rebus & teſtibus, ſed nolo eſſe longior in re non dubia. Illud non poſſum tacere, hoc quod vulgo creditur, philoſophos non eſſe rebus gerendis aptos, naueſq́; non aliunde habuiſſe ortum, quàm quod ex iis plurimi, dum ſe totos ponunt in vna illa, cui addicti ſunt arte, aſpernantur, & deſerunt cætera, eloquentiam abdicant, id eſt, cultum, & elegantiam vitæ, hiſtoriam negligunt, id eſt, magiſtram, & ducem bene, ac beate viuendi, de qua & vſus rerum omnium prouenit, & peritia tota reipublicæ admiſtranda, conſtituendaque paritur. Hi cum legati ad externos mittuntur, cum prætores iuri dicundo ſedent, cum in ſenatu ſententiam rogantur, mirum non eſt, ſi aliquando præſentibus riſum excutiunt, ſi fatua, ſi delira, ſi extrema deblaterant, ſi tota eorum non plus incampta, quam imprudens oratio eſt. Et Hercules nullum hominum genus viſitur tam abhorrens à ſenſu communi, tam diſtorto, & corrupto iudicio, quàm qui aut philoſophiam, aut ius ciuile ſine literis cultioribus adierunt. Sed mittamus, obſecro hos, qui non verbis, ſed ferula commonendi eſſent: niſi quod ſenex eſt pſittacus negligit ferulam. Prius tamen quàm hinc decedo, de genere hoc ita ſtatuo, quemadmodum luſcitioſi exquiſitius cernunt veſperi quam interdiu: ita hi facilius præpoſtera, & confuſa, quam

recta, & explanata percipiunt: & quemadmodum qui miſere degunt (vt inquit Plato) dicunt humanum genus fœlix, ac beatũ eſſe non poſſe, ita qui diues ſunt à Muſis ingenium obtinent, negant habitare eas poſſe, in quibus ipſi artibus verſentur. Cæterum hortor te mi Galatee, vt adoleſcentib. iſtis veſtris nouitios philoſophos cum veteribus conferas, penſitesq́ue, vt quantum interſit intelligant. Incumbe omni ſtudio, labore, dexteritate, prudẽtia, vt opinionem illam, de qua ſuperius dixi, quæ fere in hominũ mentib. obduruit, aut diſcutias, aut molliás. Ita enim & illos priuatim, & literatos omnes in commune promeritus fueris. Multum te in hoc iuuabit Pontanus noſter, cuius tanta eſt, vel doctrina, vel autoritas, vel vtrunque, vt ſperare ſit eum (ſi vires intenderit) talem huic malo futurum, qualis aut ſphingi Oedipus, aut hydræ Hercules fuit. Quod ſi quos nactus fueris egregie pertinaces (ſunt enim & in volucrum, in terreſtrium genere animalia, quæ fœtidis gaudeant) ad hos tu ceu aui præpoſtera ortos, luſtratos, & intemperiis actos, ac planè depoſitos, deploratoſque ne manum quidem admoueas. Nunc reſtat, vt de meipſo tibi aliqua dicam. Mirari te nolim ſi infinitos errores, quas iſti partim imperitia linguæ, partim Ariſtotelicæ diſciplinæ inſcitia prælegunt, & defendunt in ſcholis, non coarguo. Nec enim hanc prouinciam ſuſcepimus ſcribendi

res

res phyſicas, vt cum illis tanquam in palaſtra (vt dicitur) certaremus de laude & gloria: quippe quos vincere nullum negotium ſit. ſed vt vel nobis ipſis commentaremus, hac ſi nullos habituri ſectores eſſemus; vel ſi quibus idem qui nobis ſtomachus eſſet, iis ad bonas literas aliquid opecula adderemus. Nec enim ſpiritus magis magnos in hoc, quam vtiles (vt ille inquit) aſſerimus. Nec de nobis quicquam magnopere arduum pollicemur, ſed quadam tamen inueniſſe non negamus, quæ aggredientes ad hæc tantiſper morari non inuenta potuerint. Illud tempus eſt in calce vti dicamus, nos tibi interpretationem in paraphraſin Phyſices. pro noſtra veteri, ac ſtabili neceſſitudine volentes dicaſſe: alioquin dicaturam hanc ſtipulatus à nobis es, cum eſſemus iſthic, oppigneratam tibi fidem reluimus; quanquam præſcriptione vti poteramus & fori, & decennii, ſed beneficio harum legum renunciant philoſophi, quibus in fraude ponitur, vel furioſo obiurare gladium. Vale, Venetiis, MCCCCLXXX.

HERMOLAI BARBARI IN Paraphraſin Themiſtii Peripaterici Præfatio ad Sixtum IV pontificem maximum. 44.

QVi tibi ſtudiorum ſuorum opera nuncupant, Sixte pontifex ſumme quarte, alii

id agunt vt te vtcunq; ſibi promereantur, alii vt fructum aliquem ſentiant iudicii tui de ſe, alii vt abs te tantum probentur, alii ob alias cauſas. Ego vero hæc tibi dedico, tum vt meam in te obſeruantiam, præſertimq; Zachariæ patris, qui iſtic ad te pro Venetis agit legatus, agnoſcas. Tum vel maxime vt te pro fide ea, quæ à me tibi vt principi meo debetur, ſumma, inſtituti illius tui præclari & diuini commoneam: quod protinus quam creatus pontifex es, flagrantiſſime amplexus videris adiuuãdi prouehendiq; literas, quæ proculdubio ſine authoritate & diligentia doctiſſimi principis, aut interitura penitus videbantur, aut ad priſtinam barbariem reditura. Nam & ingenia vndique conduxiſti, & bibliothecam opulentiſſimam ære tuo impenſaque publicaſti. Nunc te obſecrant, obteſtanturque bonæ omnes artes, ne quæ tuæ maximæ occupationes ſunt negligentiunculæ in poſterum habeantur. Errant qui credunt grauius eſſe cum quibuſuis hoſtibus, quam cum imperitis, & indiſertis bellum. Inteſtinum hoc, & intra parietes, ac perpetuum: illud externum temporariumque. In eo libertas, imperium, vita ſub alea eſt: in hoc labes animi certa: Per illud deſinas viuere, vt res peſſime cedat: per hoc viuas omnino, ſed viuas non homo. A Barbaris, à feris à vulgo differimus quod literas habemus, illi nõ habent. Cæteris vincimur. Tolle hoc diſcrimen,

dete-

deteriores ſumus, quam barbari, quam feræ, quam vulgus. Hoc tibi (quod cœpiſti) ſpectandum itenditem, premendumque aſſidue propoſitum eſt. Nulla ſint cogitationes tuæ tam multæ, tam arduæ, quæ curam tibi hanc, aut excutiant, aut offundant. Sub Nicolao principe exerere ſe, ac reuiréſcere ſtudia cœperunt. Niſi tu (quod facis facere perſeueres; neceſſe eſt conſeneſcant dinuo, atque decedant. Igitur Themiſtium è familia Ariſtotelis elegantem philoſophum, ad te in Latinum ſermonem conuerti; ratus non ingratiſſimum tibi rem me facturum, ſi philoſophia ea quæ de natura eſt, Latinis literis quanta modo legitur in ſcholis, contineretur. Videbam nihil incultius, horridius, ineptius, quam partem iſtam literaturæ haberi. Placuit periclitari in Themiſtio; an iſthac quoque proprietatem & lucem Romana lingua reciperent. Oppido quam laboratum mihi in hac interpretatione eſt. Non tam quod nihil iuuari ab iis authoribus potui, qui Ariſtotelem commentati fœde ac barbare pridem ſunt, quam quod ne ab illis quoque qui ætate noſtra Latinam eloquentiam profeſſi Græca eius philoſophi commentaria tranſtulerunt. Horum plerique dum alienam inſcitiam inſectantur, ſuam prodidere. Adeo omnia ab iis peruerſe deprauateque ſunt perſcripta, vt ſi quis interpretationes eorum cum illis veteribus conferat,

quas reprehendunt, vel in aliqua Ariſtophanis libra, aut Critolai appenſas examinet, vtra earum vergant, internoſci non poſſit. Perconſerem ſingillatim quaecunque peccaſſent, niſi plura eorum eſſent errata, quam verba. Alioquin non inceſſendi quenquam, lacerandiue ſtudio, ſed iuuandi bonas mentes hac ſcribimus. Magnam incomparabilemque iacturam iampridem fecimus pontifex maxime in Theodoro Gaza, qui vir Graecus Latinos omnes in hoc munere ſcribendi interpretandique ſuperauit. Is ſi diutius vixiſſet, linguam Latinam hac quoque parte locupletaſſet. Quod & fecit in libris illis abſolutiſſimis De animalibus Ariſtotelis, & Theophraſti de ſtirpibus. Hic vnus mihi certare cum vetuſtate ipſa viſus eſt, hunc mihi quem colerem, quem imitarer propoſui. Ab huius ſcriptis adiutum me & fateor, & praedico. Hunc ego non magnopere incurioſius legi, quam Marcum Tullium, Plinium, Columellam, Varronem, Senecam, Apuleium, & caeteros, quos in hoc genere commentandi diligenter euoluere neceſſarium eſt. Ne ille quoque minimus labor noſter fuit, quod in iis libris vertendis, non modo non expreſſimus verbum è verbo, quod interpretes indiſerto ſolere Cicero meminit, ſed libere & tranſlationibus, & figuris, & tropis vſi ſumus ad morem Romanum ſenſibus ſtantibus. Luſimus arbitratu noſtro, ſed ſententiam integram dedimus autho-

authori. Tantum vero abeſt, vt aliquid prætermiſerimus diſſimulauerimusve, vt illud periculum ſit, ne quod eruditioni impenſe ſtuduimus, addidiſſe aliqua potius quam detraxiſſe, inuiſoribus videri poſſimus. In plenum non tam Latinum reddere Themiſtium, quam certare cum eo volui. Hæc enim laus, vt ille ait, linguæ Latinæ eſt, vt Græcam proprietatem, & gratiam in transferendo, aut æques, aut etiam antecellas. Hoc me non dico aſſecutum fuiſſe, ſed crimen meum confiteor. Laborauit plane hoc ambitu. Sed an effecerim quod quærebam, alii iudicent. Ipſe certe mea, nec magnifacio, nec probo. Sed quid te princeps humaniſſime oratione longa detineo? Finem faciam, ſi quædam de Themiſtio dixero. Is Libanii ſophiſtæ, & Iuliani Cæſaris temporibus floruit? A quibuſdam abbreuiator creditus Alexandri ex Aphrodiſiade eſt, ſed falſo. Nam & ab eo diſſentit haud timide, cum collibuit, & ab ordine, ac ſerie eius euariat. Præterea ipſemet ſe paraphraſten Ariſtotelis facit. Eſt autem paraphraſis exercitamenti apud rhetoras genus. Ea finitur à Græcis hoc modo, vt ſit, quæ narrationi proportione reſpondeat, aut ſi in qua vertimus aliorum ſcripta, non in alia, quæ humiliora grādiorave ſint, vt à Metaphraſi differat, ſed in paria ſenſu modo ſeruato, quod & Fabius duobus locis ſic explicat: Tum mutatis verbis interpretari, tum Paraphraſi auda-

ea literarum dignitas, & quaſi prærogatiua ſemper fuit, vt dicari eas ſibi principes & honeſtum & glorioſum putarent. Adeoque nullum genus faſtiditum eſt, vt Iulius Pollux ad Commodum Cæſarem de grammatica, Vitruuius ad Auguſtum de architectura, Oppianus ad Antonium de piſcibus, Diophanes ad Deiotarum regẽ de agricultura ſcripſerint. Ego verò Plinianas caſtigationes, quas legatus Romæ, needum ſacris initiatus inchoaueram, optimis, & doctiſſimis viris ſuadentibus perfectas, emiſſurus grauiſſime reprehendẽdus fuiſſem, niſi eas (qualeſcunq; forent) numini, & maieſtati tuæ conſecraſſem. Futurũ enim erat, vt cũ alia, tũ illud quoq; diceretur: ideo me tibi eas dicare noluiſſe, quia neſcirem aut quantũ ſemper ingeniis fauiſſes, aut quo demũ animo princeps factus, in bonos, & ſtudioſos homines futurus eſſes. Nicolaus quintus, ã te ſeptimus, cũ ei renũciatũ eſſet, quoſdam eſſe Romæ, qui bonos verſus facerẽt negauit bonos eſſe. Cur enim inquit, ad me non veniunt, qui poetis etiam malis pateo? Moleſtè tulit homo ſapiens, in vrbe ſua eſſe, qui literas ſcirent, & neſcirentur. Quanto mihi iuſtius tu ſuccenſeas pontifex maxime, ſi & militiæ & ſacerdotii iure tibi ſecundum Deum, maxime deuinctus, auctoratuſque, teſtimonio tuo ſæpiſſime ornatus, patrocinio adiutus, authoritate ſeruatus, commiſerò, vt labores mei (quicunque ſit eorum Gra-

nius) atrati, hoc eſt, ſine auſpicio tuo prodeant? Iam ipſe Plinius, ſi quemadmodum reſtitutus fere creditur, ita redire poſſet ab inferis, cui quæſo alii ſalutem, & dignitatem ſuam, quam tibi commendaturus eſſet? Quem ſimul atque ſuſcepiſſes, periculum non eſſet, vti (quæ tua felicitas, & authoritas eſt) denuo peſſimorum latronum præda fieret. Quinque millia in eo fere vulnera librariorum ſanauimus, aut certe quemadmodum ſanari poſſent, oſtendimus. Dixi librariorum, ne quis aut me parum pudentem eſſe, aut Plinium erraſſe dubitaret. Fuit & hæc vtilitas, quod in Pomponio quoque Mela, quam nemo ignorat corruptiſſimum haberi, trecenta fere loca, totidemque in aliis authoribus mendoſa. propere in tranſitu, atque aliud agentes correximus. Nec omnium tamen par conditio. Prodigioſa quædam, & monſtris inſignia. Secunda tribus aliquan, minuſque fœda. Iam quædam ex confeſſo falſa, quædam ad electionem libera. Erunt & quæ tutiſſimũ fuerat omittere, ſi vtilibus ambitioſa prætuliſſem, aut placere magis, quã prodeſſe laboraſſem. Nuda aliqua, & quæ velut notare inter agnoſcentes ſatis habui, aliqua paulo pluribus verbis explicata. Paſſim vero authores poſuimus (id quidem verboſum fuit, ſed occurrendum erat inuidiæ) pauciſſimis exceptis, in quibus tamen non aleam, aut libidinem, ſed rationem aliquam ſecuti ſumus.

Nec

Nec mihi fiducia eſt, vt (quod Fabius quoq; dixit) ea ſola eſſe contendam. Scio quadam inuenturos adhuc, qui ſagaciùs indagare voluerint. Vtinamq; ſit tempus vnquam, quo noſtra hæc & leuia, & parum neceſſaria fuiſſe videantur. Ego vero tametſi quantum mediocritate valui, ſummum in iis quærendis, & exponendis ſtudiũ adhibui. Quia tamen nec ſcire omnia profiteor, & conniuere multo ſæpius, atq; falli proprium eſt hominis, paratus ſum, ſi in vllo vnquam opere, in hoc præcipue. quod ad bonorum iuuenum aliquam vtilitatem componitur, non pudorem modo adire deprehenſus, ſed & culpæ ſatisfacere. Reliquum eſt pontifex ſumme, vt Plinium, & in Plinio literatos omnes fidei tuæ creditos, ita tueare, vt omnes intelligant te non modo religionis, ſed etiam ſtudiorum, & bonarum artium eſſe principem. Falleris, ſi alium fuiſſe pontificem exiſtimas, de quo ſibi omnis ordo ſexus, ætas, vel maiora, vel plura ſpoponderit. Aſſentari neſcio, & ſi ſciam, nolim. Ridiculi ſunt, nec animi tui magnitudinem intelligunt qui ea te prædicãt feciſſe; quæ nouus princeps nondum facere potueris, imperium promouiſſe, authoritatem ſanxiſſe, innocentiſſimas manus habuiſſe, religionis & iuſtitiæ pertinacem fuiſſe. Flagitantur, & expectantur hæc à te: laudari ſine adulatione, priuſquam fiant, nec poſſunt, nec pateris. Atq; vt hæc ipſa priuatus cumulatiſſime præſtiteris, neſcio tamen quo-

pacto pinguiora quadam, & grandiora deſiderantur in principe. Illud citra ſuſpicionem captata gratiæ teſtari licet, cum tu maximo rerũ uſu, incomparabili prudentia, ſuprema gloria, incredibili felicitate, admirabili facundia, promptiſſimo ingenio, caſtiſſima eruditione polleas. Facere non poſſunt homines, præſertim eruditi atque ſtudioſi, quin ſumma omnia de te ſibi etiam tacente pollicetantur. Huius autem ſpei ſuæ fructum ſatis uberem conſecutos ſe putabunt, ſi Plinium, ſine quo uix poteſt Latina res conſiſtere, in clientelam tuam ſuſceperis, atque ita ſuſceperis, ut opinionem de illo iam receptam, non ſolum agnoſcere, ſed etiam approbare uidearis. Conuelli quidem exiſtimatio eius nullo modo poteſt. Habetur in manibus, celebratur, colitur, perſuaſiſſimum eſt indoctos eſſe quibus ille non ſapit. Vix tamen dici poteſt, quantum ornamenti atque præſidii eminentiſſimo authori patrocinium tuum afferre poſſe uideatur. Romæ, 8. Calendar. Septembr. M.CCCCXCII.

PRÆFATIO HERMOLAI BARbari, cum libros Ariſtotelis domi cœpit prælegere, quas lectiones ἑωθινὰ uocauit: cœpit autem mane ſub emerſum ſolis ferè.

QVod propoſitum meum eſſet in hac prouincia, quam ſuſcepi adoleſcentes optimi, quam

quanquam priuatim & ſeorſum vobis ſæpe dixi, tamen nunc quoq; dicendũ vniuerſis, & in commune puto. Animus eſt, & profeſſio quidem Ariſtotelis ipſius tũ verba, tum ſenſum interpretari, deinde quid expoſitores eius vtraque lingua dixerint, referre, ſed breuiter, & cum delectu, ita nec onerati, nec inanes abitis, id quod e conuerſo faciunt philoſophi ætatis noſtræ. Expoſitores enim ipſos magna cura prælegunt, Ariſtoteles ipſe negligitur. Quam quidem rationem docendi vtrum reprehendam, nec ne, non ſum dicturus hoc loco, certè non ſequor. Sed aliud eſt reprehendere, aliud non ſequi. Illud ſine iniuria cuiuſquam modeſte dictum arbitror, eos qui philoſophiæ præcepta tradunt Ariſtotele poſtpoſito, philoſophos fortaſſe magnos, & admirabiles dici poſſe: Peripateticos vtique, vel ſaltem Ariſtotelicos nec haberi, nec appellari poſſe; niſi quis contendat Peripateticæ ſectæ placita melius ab aliis, quàm ab Ariſtotele ipſo tradi. Neque tamen deterreri volo quenquam, ſi qui ſunt è vobis, qui præceptores huic inſtituto noſtro contrarios audierint, immo gratulari poſſunt vtrunque, & quod perſpicaciores futuri ſunt, & quod facile iudicabunt, quid interſit inter hoc, & illud præcipiendi genus. Contra quoq; ſi qui penitus rudes acceſſiſtis, nihil propterea deſperandum vobis eſt, niſi potius gaudendum; quibus cõtigerit incunabula philoſo-

phia ab ipſo protinus Ariſtotele doceri, & eam ſtatim viam ingredi, quam clariſſimi, & caſtiſſimi quique ſecutores eius ſolam nouerunt. Alioquin qui putant hunc aditum patêre nemini, qui ſcholas illas philoſophia nunquam intrauerit, in magno verſantur errore: quandoquidē tales ſcholas nec Marcus Varro, nec Brutus, nec Plantius, nec Calcidius, nec Boetius ingreſſi, non Alexander, non Themiſtius, non Porphyrius, non Iamblichus, non Simplicius philoſophi tamen eminentiſſimi, & Ariſtotelis interpretes iuratiſſimi fuere. Sed reuertor vnde ſum digreſſus, credo polliceri vobis poſſe duas res. Alteram, interpretaturum me vobis intra triennium, vel ſummum quadriennium. Ariſtotelis omnia volumina, hoc eſt, quicquid ad dialecticen, quicquid ad philoſophiam naturalem, quicquid ad tranſnaturalem pertinet, item quicquid ad moralem, ad rethoricen, ad poeticen. Nam de omnibus iis Ariſtotelem ſcripſiſſe conſtat. Quorum ne centeſima pars quidem legitur, nec ipſa planè legitur videlicet. Nam ex voluminibus Ariſtotelis centum & viginti quinque aut ſex, aut ſeptem tantum leguntur. Alteram, effecturum me pro viribus, vt nihil ſit in Ariſtotele tam difficile, tam obſcurū, quod aſſequi non poſſitis omnes intelligentia. Reliquum eſt, vt horter vos non ad hac ſtudia: video enim incitatiſſimos eſſe, ſed vt ad hoc deſiderium veſtrum ardens, & concitatum afferatis

feratis, & diligentiam, & conſtantiam: facile magis cogitamus, vt in auſcultatione naturali legitur, ſed magis facile non conſequimur. Nihil eſt tam arduum, quo humanum ingenium penetrare non poſſit: ſed ſine labore, ſine vigiliis peruenire nemo poteſt ad ea, quæ nos à vulgo ſeparant, & à populo. Cauendum autem vobis inter prima eſt, non dico, ne per ignauiam deſiſtatis ab incepto, ſed ne victi difficultate videamini, atq; ita in numero eorum eſſe, quos ipſemet Ariſtoteles à lectione commentationũ ſuarum reiecit. Omnes enim philoſophi diſcipulorum ſuorum ingenio probabant. Pythagoras ex inſomniis, quæ per quietem vidiſſent, Plato in cõuiuiis, atq; potu Ariſtoteles vtroq; melius ex ipſa ſermonis obſcuritate, ad quam non præſentes adeo, ſed & poſteros explorauit, quaſi aquila infantes ſuos, vt quorum oculos conniuere ſenſerit, præcipitet è ſchola tanquam adulterinos: quorum vero acies firma contra ſteterit, educet, & recipiat vt legitimos atq; ſuos. Quamobrem enitendum vobis eſt, vt huius aquilæ videamini generoſa ſoboles fuiſſe, non pulli degeneres & eiecti. Cæterum tacere nolo vnum, quod ego maximum, & præcipuum ad ſtudia philoſophiæ comperi: quod quidem qui ſequi volet, nemo eſt ingenio tam retuſo, tam hebeti, qui euadere non poſſit ad huius apicem doctrinæ. Quæritis quid hoc ſit? Abſoluo breuiter. voluptatum fuga, id quod verſu quodam Græco præcipitur:

Γαστρὸς μὲν πρώτιστα καὶ ὕπνου καὶ φιλότητος.

Quem per iocum nos expreſſimus paraphraſi:

Venter, pluma, Venus, laudē fugienda ſequēti.

Sed finem dicendi faciam, ſi addidero iis quæ dixi, breuem ſententiolam. Non ſum adeo tardius, nec impudens, qui magnitudinem huius profeſſionis meæ ignorem, ſed fretus ſum nō eruditione aliquā mea, ſed nonnulla fortaſſe diligentia, vt quod vel ingenio, vel doctrina non poſſum, labore ſaltem, & cura perficiam. Propter quā ſi ſunt è vobis aliqui vel ſtudioſi, vel amantes mei, hanc vnam mercedem poſtulo, vt Ariſtotelem non dico diligenter auſcultetis, ſed diligatis, atq; ametis. Atq; amari quidem & ipſe velim, ſed ſi amare ſimul duos non poteſtis, Ariſtotelem ſolum pro me diligite, atq; amate: amabitur autem tunc demum, cum cœperit intelligi. Illud vero perſuaſiſſimū habetote, nullam vobis maiorem voluptatem futurā, quam cum ita familiarem habebitis Ariſtotelem, vt libros eius legere cōtinenter, & inoffenſe, valeatis, expoſitoribus nō conſultis Hæc enim ſumma profectus eſt, hic finis librorum, vnde fructus ille cumulatiſſimus, & vere beatus capitur, vt cum ipſo plane viuo, & præſente loqui videamur. Sed accedendi tempus eſt ad inſtitutum noſtrum

DIXI.

ORA-

ORATIO HERMOLAI BARBAri Zachariæ F. legati Veneti, ad Federicum Imperatorem, & Maximilianum regem Romanorum, principes inuictiſſimos. 47.

POſtquam literæ tuæ ſacer Imperator iucundiſſimum Reipubl. noſtræ nuncium attulere, Maximilianum celſitudinis tuæ filiũ principem celeberrimum & fortiſſimum, admirabili populorum & optimatum conſenſu lectum; & ſalutatum eſſe Regem Romanorum, Senatus & vniuerſa ciuitas noſtra non contenta id per epiſtolam feciſſe, congratulatum vtriq; nos miſit, & in mandatis adiecit, vt magnitudinem gaudii ſui, quod pro tanta re merito concepiſſet, non duobus modo vobis principes inuictiſſimi, ſed Galliæ, ſed Germaniæ, ſed omnibus gẽtibus, omnibus nationibus, teſtatiſſimam & conſpicuam faceremus: cũ quia nihil tam amplum tam glorioſum ſacratiſſimæ maieſtati veſtræ poteſt contingere, quod ſibi quoq; pro ſua in vos obſeruantia, fide, beneuolentia commune non putet: tum vero maxime, quia cum Chriſtianum nomen & Romanum imperium hoc altiſſimo prouidentiæ veſtræ conſilio diuinitus amplificatum ſit, hoc tanto & tam communi bono ſic afficitur vniuerſa noſtra Reſpub. vt ſolicita ſit admodum, ne lætitiam incredibilem ſuam oratione conſequi valeamus Quan-

quam enim Cæſar glorioſiſſime, vt à te primũ, incipiam, nihil eſt fere, quod vel à natura, vel à virtute, vel à fortuna ſit expectandum, quin cumulatiſſime conſecutus eſſe videaris: & iam pridẽ eas res geſſeris artibus, pacis, & belli, quæ nomen tuum æternitati commendare poſſint: hinc tamen opinione noſtra fructum omnis anteactæ vitæ tuæ maximum cepiſti; quod filium generoſiſſimum, qui nobiliſſimas gentes, ferociſſimos populos, bellicoſiſſimas nationes non minus armis quam ſapientia viciſſet, regem Romanum te viuo renunciari permiſeris. Multa ſunt maiorum tuorum Cæſar egregia, cum bello tum pace monumenta, quorum perſecutio, neq; loci, neq; temporis huius eſt: ſed omnia ea, vt per ſe magna ſunt, vt immortali memoria digna, ita cum hoc vno tuo facto comparata multo reperiuntur eſſe minora, quam præ ſe ferunt. Ac geſſerunt quidem illi rem Romanam tam præclare, vt nihil addi potuerit, ſed quandiu vixerunt, & vtiq; ſibi. Tu autem filio tuo ad gubernacula tantarum rerum promoto, poſteritati quoq; conſulis, & pluribus in futurum ſeculis prouides, ratione inuenta, quemadmodum curam publicæ ſalutis retinere videaris etiam poſt mortem: ratus id quod eſt, imperatoris eſſe boni, proſpicere ne poſſit eſſe malus imperator. Principem eſſe malum, quem vitia ſucceſſoris commendent, & bonum videri faciant. Nam quotus quiſq; princeps non bonus ſit, ad alte-

alterū collatus? Congratulatur ergo tecum ſibi, & ſecum tibi princeps eminentiſſime, non Reſpublica modo noſtra, ſed Chriſtianus orbis vniuerſus, quod principem eum quem certatim omnes efflagitabant. & tibi facere, & ſibi habere contigerit. Rara & viſenda felicitas tua Cæſar, beatiſſime, filium genuiſſe, quem Galliæ, quem Germaniæ, quem Barbari, quem Romani, quem populus Chriſtianus imperatorem optare te viuo, te reluctante, non erubeſcunt. Dixi te reluctante: nam hæc tua diue Federice propria laus eſt, non minus tibi quam cæteris moderari. Verebaris audio, modeſtiſſimus & grauiſſimus imperator, ne ſi precibus populorum & principum omnium protinus annuiſſes, aut charitati patris in filium, aut ambitioni datū eſſe iudicaretur: parum tibi videbatur præſtare Cæſarem in alios, niſi aduerſus teipſum quoque præſtitiſſes, immo qui clementiſſimus, humaniſſimus, & facillimus es in cæteros, id quod ego non fama credo, ſed expertus loquor: in te parum æquus, & duriuſculus eſſe voluiſti. Nihil erat apud te fuga voluptatum & continentia, quas virtutes vno te, nullus ante te magis commendauit, niſi & paternum affectum, quo nihil eſſe conſtat in homine potētius, nihil tam legitimum, caſtigaſſes & compreſſiſſes. Nec enim vitium erat in Cæſare liberos ſuos, qui & ipſi ſunt Cæſares protinus, quam naſcuntur, reges eſſe cupere; quandoquidem non magis ho-

neſtum eſt regẽ vocari, quam Cæſaris eſſe filium. Iam patris in filios indulgentia popularis, & plauſibilis quoq; ſolet eſſe, nedũ vt vel inuidioſa ſit, vel probroſa. Nam in Cæſare commendabilis ſemper fuit, in te vero etiam expetitur quaſi debita. Nec iam indulgentiæ nomen habet, ſed iuris & æquitatis. Quis enim eſt filio tuo vel bello, vel pace clarior? quem res aduerſæ magis exercuere? Quis proſperis & ſecundis minus intumuit? quis in vtraq; fortuna conſtantior? in labore pertinax? in remiſſione diligens ac præcinctus? Mitto bellicas virtutes, quæ vt in eo præſtabiles & eximiæ, ita nec temporum ſunt omnium nec locorum. Attingãtur pacis artes, quæ ſemper & vbique ſunt vſui, ſapientia, temperantia, placabilitas, innocentia, religio, frugalitas: hæ in iuuene vno tam præclaræ, tam eminentes eſſe perhibentur, vt ne in ſene quidem imperatore maiora deſiderari poſſe videantur: futura prorſus incredibiles, niſi eum ex Auſtria gente celebratiſſima, & filium tuũ eſſe meminiſſemus. Quæ cum ita ſint, immortales tibi gratiæ prouinciatim, oppidatimq; habẽtur, & ſemper habebuntur imperator conſultiſſime, quod pro cõmuni bono verecundiam & modeſtiam tuam expugnari paſſus es. Ergo bis teipſum viciſti Cæſar inuictiſſime. Primò, cum oblatũ filio tuo regnũ minime diſſimulanter auerſatus, & deprecatus es, naturalemq; patris in filios pietatem virtute pluſquã heroica,

heroica, immo diuina quadam mentis & animi magnitudine ſuperaſti. Secundo cum hanc ipſam virtutem, qua modo te viciſſes, vtilitatis publicæ cõtemplatio peruicit: & impetrauit à Cæſare, quod impetrari non potuiſſet à patre. Sed iamdudum mihi Cæſar innuit, Maximiliane Auguſte *princeps generoſiſſime, vt à ſe digreſſus orationem ad te conuertam, obtemperabo lubens, atque lætus; cum quia laudes tuas pater æquiore animo quam ſuas audit; tũ quia per hunc modum imperio ſenatus, & deſiderio Reipubl. melius & vberius ſatisfecero. Ergo maieſtatis tuæ nomẽ apud nos tam celebre ſemper fuit, vt ad diligendum amandumq; te propenſos, etiam ad colendum & obſeruandũ impulerit. Eſt hic mos Reip. noſtræ peruetus atque ſanctus, pernicioſos & improbos tyrannos exitialiter odiſſe: Principibus bonis & fortibus non ſolum fauere, ſed etiam obſequi, dignitatem eorum & amplitudinem omnibus modis iuuare, tueri, defendere. Ætate porro noſtra nemo de regum & principum numero fuerit, quem colligi tecum & comparari poſſe iudicemus. omnino talis, & tantus es apud nos, in quo vel plura vel maiora quam præ te feras optare, comminiſci, deſiderare pudor ſit: vt nemo mirari debeat, ſi lætitiam immortalem, gaudium incredibile, voluptatem incomparabilem, quam te Romano rege declarato concepimus, dicendo repræſentare nullo modo poſſumus. Enitent ac*

prælucent in vno te, ſed iuuene, mirum dictu, virtutes omnes Imperatoriæ, iuſtitia, liberalitas, animi magnitudo, clementia, placabilitas, abſtinentia voluptatum omnium: & vt complectar vno verbo multa, quam immaturum aui te cernimus, tam maturum imperii te cognoſcimus. Peruidit hanc indolis altitudinem Carolus rex Belgarum, experientiſſimus belli dux, & acerrimi vir ingenii, qua vſque adeo exarſit, vt nihil prius habere videretur, quam vt vnicam ſibi filiam virginem magnæ ſpei, fœminam lectiſſimam, hæredem multarum gentium, nationumq́ futuram, & omnino quam multi reges appeterent, obſeruarent, ambirent, tibi vni fere puero, nec vxorio, nec quærenti deſponſare poſſet. Vndeuigeſimo autem ætatis anno, quum princeps ille cui mox aſcıſcendus gener eras, ab Leucis, & Heluetiis interceptus eſſet, ſoceri tui regnum à Gallis occupatum ingreſſus, parua manu fuſis & trucidatis ingentibus hoſtium copiis, ſeruitate liberaſti, vxorem defuncti ducis, & filiam fortunatiſſimas modo fœminas, tũ miſerrimas & exangues, nec plus mœrore quam metu confectas, omni diuina & humana ſpe deſtitutas erexiſti, ſubleuaſti, redemiſti, vitam earum, & dignitatem, & pudicitiam conſeruaſti. Hoc mater, hoc prouincia tãto & tam immortali beneficio deuincta, virginem ope tua recreatam, virtute tua defenſam, tuis armis inimicorũ ereptam iniuria, deſponſatam

ſatam à patre prius animo, tunc certatim opere tibi collocant, videlicet vt eundem generum atq; virum haberent, quem habebant & aſſertorem, & vindicem. Hactenus rudimenta virtutis, & fortitudinis tuæ diximus. Quid illa quæ mox egiſti? quam famigerata? quam mira? quam viſenda? Nato tibi filio ciuiles ortæ ſeditiones ſunt Morinis autheribus; quorum opera factum eſt, vt chariſſimũ tibi pignus, neſcio quo prætextu cuſtodiendũ & aſſeruandum eriperetur. Fuit hoc eorum non perfidia, non defectio princeps glorioſiſſime, ſed fati vis hoc agentis, vt per inteſtina quoque bella clarior & celebrior fieres. Nec enim plus eos amat fortuna, quos indulgenter habet, & quibus parcit, ſed quos iactat, quos exercit: alioquin clari nec bello, nec pace duces intelliguntur, quibus omnia proſpere cedunt, ſed quibus contingit per labores, per ærumnas, per incommoda ſplendeſcere. Nam vt ſecundæ res felicem, magnum certe faciunt aduerſæ. Alexandrum illum Macedonẽ, ſunt qui minus egregium bello ducem fuiſſe prædicent, quod ei nullius pugnæ non ſecunda fortuna fuerit, quodque in ipſo rerum incremento nondum vertentem fortunam expertus, vita deceſſerit. In te vero, quem certa ſyderum decreta ſceptro patris & ſolio deſtinauerant, quid mirum ſi aliqui operam dederunt, vt triſtiora tibi tempora inciderent, ne aut virtus quiete langueſceret, aut parum dignus imperio fuiſſe

videreris, qui omnino futurus eſſes imperator? Itaque continuos nouem annos in caſtris agens difficillima quinque bella profligaſti, Gallicum, ſiue Francicum, Eburonicum, Sicambricum, Batauicum, Morinicum; quod quidem poſtremum haud facile iudicari poteſt, utra tibi re glorioſius fuerit, eone quod filium tandiu tibi ademptum, auulſumque recipiſti, an eo quod nobiliſſimas gentes, ſcientiſſimos bellicæ rei populos, urbes opulentiſſimas ad deditionem & pœnitentiam compuliſti id quod nec Carolus *ſocer, nec pro ſocer* Philippus *excellētiſſimi duces, hic bello, ille ſapientia, conſequi potuiſſe memorantur. Non cogito Panegyricum rex clariſſime, non laboro verborum ambitu, nihil amplifico, nihil alleuo, ſed decurro per capita, & nudas rerum à te geſtarum ſummas attingo. Mirantur tamen hæc omnes, mirantur etiam citra fucum, & negligenter effuſa: plus mirentur ſi qui te propius introſpicerent & virtutes eas intuerentur, quarum præſidiis munitus, tot inſignes victorias, tam multa belli decora conſequutus eſſes: videretur iſtud os tam probum tam facundum, hæc tracta de cœlo ſpecies, iſta lacertorum & pectoris firmitas, hic totius corporis vigor, hæc animi tempeſtiuitas & volucritas, hic imperatorius ardor oculorum: præterea quam ferox in prælio, mitis in contubernio, effuſus aliis, tibi parcus, in caſtris non veſte, non menſa præcipuus. Aguntur*

hye-

hyemes cum cætero milite ſub pellibus, ſudantur æſtates æqualiter. Epulæ modico & caſtrenſi cibo contentæ. Iam quis te ſolertius caſtris locum capiat? commeatus expediat? hoſtem ludificetur? pugnæ tempus eligat? aciem inſtruat? vrbes obſidione cingat? Neque vero partes imperatoris, & optimi ducis imples, militis non imples. Nullum tibi caſtrenſe munus ſordet, non ſtare pro ſignis, non excubias ſorte agere, non vallum ferre, non ſpeculatum egredi, primus inire prælium, poſtremus excedere, vtrunq; iuxta doctus, opere militem, & conſilio ducem agere. Nullam tibi vel principalis fortuna, vel maieſtas imperii functionem remittit, nihil tibi parcis, nihil blandiris, indulgentiſſimus cæteris, tibi parum lætus: & omnino nihil gregario plus habes, niſi quod laboras; ratus id quod eſt, non tam honorem quam onus eſſe quod regnas: imperatoris hoc eſſe munus, vt opes & magnitudinem ſuam non ad ambitum quem priuatum, ſed ad ſalutem & cõmoda Reipublicæ conuertat, vtiq; non imperiũ ſibi, ſed ſeipſum imperio dedititium faciat. Sed & illa tibi peculiaria feruntur, diligere quidem omnes, ſed amicos etiã deligere, non oblatos iſtos & paſſim obuios, de palæſtra, de ſphæriſterio, de fritilla, ſed quos ad innocentiam, patientiam, continentiam, ad algores ad æſtus, ad opera militaria ſæpius exploraueris. Nec enim amici ſunt, quicunq; vos ſequuntur (alioquin tam multi,

quã ſunt, vt Plutarchus inquit, in culina muſca, quæ cum ipſo nidore confluunt & recedunt) ſed quos amicitia dignos eſſe iudicaueritis, eos debetis vos vltro ſequi. Itaq; cum iis, qui ſe tibi aliquando virtute commendauiſſent, conſuetudine delectaſſent, vtilitate demeruiſſent, in omnia familiaritatis officia deſcendis, & Cæſarem obliuiſceris, vt amicum præſtare poſſis. Neque vero poſtremũ inter laudes tuas poſuerim, quod literas & ingenia (ſicut audio) tam impenſe diligis, quoq; bonas artes non foues modo, ſed alis, atque promoues. Imperatorium & hoc decus, cum quod in nullo plus emicat hic nitor, & hoc lumen doctrinæ, quam in regibus: vnde natũ ſit illud ex Homero Platonis interpretatione, diſcipulos Deorum non alios eſſe quàm reges: tum vero maxime quod præcepta ſapientiæ non habentibus modo proſunt, ſed in alios (etiam ferè dixerim plus) redundant. Quis ignorat Anaxagoram in Pericle? Platonem in Dione multos inſtituiſſe? Nõ nauigaſſet, ab exercitu Cato Rhodon, vt Athenodorũ audiret, nec Panætium Scipio videre concupiſſet, niſi tãtum in ea re, vel ornamenti, vel fructus ineſſe iudicauiſſent. Præterea multo prudens atq; cõſcius, nihil me fugit, quam religioſe, quam innocenter, quam ſancte ineuntem iuuentutem tuam exigas; patet omnibus, obſequentiorem te patri filium, nec eſſe, nec fuiſſe quenquam. Scio, quam præclara, quam magnifica cogitationes

tiones

tiones tuæ ſint omnes. Non ignoro quapridem vota conceperis, nuncuparisq; digna principe Chriſtiano, digna maioribus tuis, digna Cæſare, digna teipſo. Hæ virtutes tuæ illæ ſunt imperator vnice, propter quas ducem ſuum te belliçoſiſſima terræ Galliæ pars Belga, non modo non dedignantur aduenam & Germanum, quibus alioquin tam ſunt infenſi, quam proximi, lingua, cœlo, moribusq; diſiuncti, ſed appetant, vt indigenam, venerantur vt principem, diligunt vt parentem. Hæc ingentia tua merita, propter quæ Federicus pater innocentiſſimus, & grauiſſimus imperator adduci, perſuaderique potuit, vti te regem Romanum ſe viuo renunciari pateretur. At differebat quidem ille primum, & cunctabatur ſimul vt verecundiam, & modeſtiam ſuam, quemadmodum prædiximus, ab omni labe ſuſpicionis aſſereret: ſimul vt explorarét, aſſentarenturve patri, qui pro filio tam enixe laborarent, an conſultum ſaluti ſuæ vellent. Sed exemplo patuit acclamationes illas, atque preces non adulantium voces fuiſſe, ſed ſtudentium. Nam adulatio ſemel eliſa protinus frangitur atque langueſcit. Studia quò plus arcentur, eò magis gliſcunt, & exardeſcunt. Quanto nunc diue Federice *gaudio perfunderis, quod filius tuus te incolumi placere poteſt imperator? quam iucundũ tibi, quod te comparari filio tuo ſentis? Et quoniam controuerſa res videtur, modo vincis, modo vinceris. Cæte-*

rum, quid prouidentia tua dignius, amplitudini glorioſius, clementiæ, pietati, felicitati, conuenientius facere potuiſſes, quam vti quem ex vtilitate publica fuit vt genuiſſes, eidem quoq; per patrem; & decus & nomen imperatoris accreſceret? Macte ingenti vtroque in Rempubl. merito; etiam ſi difficile percipitur, vt inquit ille, pulchrius & honeſtius fuerit genuiſſe talem, an cooptaſſe. Non multo minor tamen veſtra laus Germani principes integerrimi, quorum ius id eſt, regem Romanum mox futurum imperatorem eligere. Nec enim poſſunt non optimi cenſeri, qui principes ſibi optimos proſpiciunt. Proinde cum talis & tantus eſſet is quem legiſtis, vt & omnibus anteponi meruerit, & ab omnibus, ſcitote vos vtrunq; cumulatiſſime conſecutos fuiſſe. & vt gratiæ vobis ab omnibus immortales & incredibiles haberentur, & vt nomen veſtrum æternitati commendatum & conſecratum eſſet. Etenim vt nomine Vitelli, vel Othonis ſubinde admonemur eorũ, qui faces illas atq; peſtes, ad diſſipandum & inceſſendum orbem intuliſſent: ita hæc optimi principis electio nunquam memoria hominum ſine vobis recurret, quotienſq; poſteri veſtri res ab illo fortiter geſtas incognoſcent, totiẽs laudabunt, qui talem imperio præfecerint. Sed redeamus vnde nos contemplatio patris & eorum qui te legerunt abduxit. Magna per ſe res erat, omnibus punctis, omnibus ſuffragiis,

& (vt

& (vt ita dicam) tributum centuriatimq; declaratum eſſe regem Romanorum; ſed fecit occaſio maiorem. Ea ſunt enim Reipublicæ Chriſtianæ tempora, is habitus imperii, vt non tam ſpecioſum fuerit te regem creari, quam neceſſarium, nec ad futura modo, ſed ad præſentia rerum momenta ſalutare. Omitto ſigillatim enumerare publicas clades, omitto percenſ re quam luxata, quam conuulſa ſint omnia religionis Chriſtianæ membra, omitto bella quibus imperium hoc diſtinguitur: ſit enim piaculum in tam feſta præſentium gaudiorum luce miſceri triſtia; illud ſine periculo violatæ publicæ lætitiæ dicetur, hoc quod principes Germani de creando te ſibi rege cogitauerunt, non tã conſilium fuiſſe quam remedium. Ergo non ad otium, nõ ad remiſſionem, non ad quietem (alioquin tibi debitã poſt tam multos labores) ſed ad nouas expeditiones, noua bella, nouas difficultates, imperium tibi traditur, omninoq; per hoc non ſolatium tibi ſed aliis quæritur: nihil enim aliud cogitaſſe video ſummos viros, qui te patri tuo principi nobiliſſimo, ſed annorum pleno ſocium adhibere, quam vt ille cõſilio Remp tu laboribus & operibus adiuuare poſſes Quid illud, quam glorioſum tibi. quam lætum patri, quam omnibus in tempore? vt regem decerni tunc demum te contingeret, cum opem tuam, non imperium, ſed imperator, nec imperator, ſed pater expectaturus eſſe videretur. Acceſſit hoc ad cu-

mulum amplitudinis & fortunæ tuæ rex præſtantiſſime, vt qui filium infantẽ è penitiſſimis hoſtiũ munimentis eripuiſſes, apud eundem patris quoque recreati gloria ſtaret. Duos omnino legimus cognomento PIOS *fuiſſe, nec argumentum ignoratur, vnde ſic appellari meruerint. Inte poſteritas ambiget, vter euentus hoc nomen tibi conciliauerit, quod pius in parentẽ, an quod pius in filium apparueris. Sed iam tempus eſt, vt velaretraham, neu longius me quam volo; aut quam partes legati ſunt, laudum veſtrarũ ſplẽdore, numero, magnitudine detineri patiar. Quamobrem ſi nihil eſt in rebus humanis principe Romano maius & auguſtius, ſi talis & tantus eſt filius tuus Cæſar, vt ab omnibus legi debuerit, & ex omnibus: denique ſi nihil vel nobilius ad gloriam, vel certius ad ſalutem excogitari poterat, quam vt ille Remp. difficillimo tempore capeſſeret: nemini mirũ videri debet, ſi, quod per initia teſtatus ſum, ad huius magnitudinem lætitiæ nullius hominis facundia, nullius vis ingenii peruenire poteſt. Sed hæc translatitia ſunt, communia ſunt omnibus. Illa peculiares Veneto cauſæ, quod neq; gẽs eſt vlla, neque natio (abſit verbo inuidia) cuius vel plura, vel maiora, & in Chriſtianam Remp. cuius vos caput eſtis, & in Romanum imperiũ argumenta beneuolentiæ fidei, pietatis appareant. Non auderem iſta profiteri Cæſar optime, niſi & vera eſſe conſtaret, & tu vera libenter andires: alioquin*

lioquin ſciebam ſcelus eſſe coram te parum certa dicere, nedũ falſa. Sunt & illa nobis propria Maximiliane rex fortiſſime, quod clariſſimũ nomen Auſtriæ familiæ, qua nulla fuit vnquã regum imperatorũmque fœcundior, religioſum & venerabile ſemper habuimus; quod Federico patri tuo principi ſaluberrimo, quãcunq; ſe res tulerunt, enixe ſtuduimus, quibuſcunq; eũ locis & temporibus ſingulari ſignificatione voluntatis & obſeruantia proſecuti ſumus; quod ipſum te ſemper à teneris vnguiculis inductione quadam animi nõ occulta impenſiſſime coluimus, authoritati tuæ fauimus, amplitudinẽ quãtum vires fuere defendimus. Iam qui principib. Luſitaniæ nobiliſſimis & fortiſſimis, vnde maternum tibi genus eſt, qui ſocero tuo Carolo duci generoſiſſimo, qui Philippo eius patri ſapientiſſimo principi cariores vnquam fuere, quam Veneti? Tot modis copulati cum ſublimitate veſtra ſumus, tam multiplici nexu vincti, vt qui hæc non videt, nihil omnino videat: qui plus deſiderat, nihil omnino deſideret. Gratulatur ergo prorſus in vobis ſibi, & in ſe vobis ſenatus & vniuerſa ciuitas noſtra, non quantũ cæteri fecere, ſed quantum nulli: nec quantũ dici, vel cogitari poteſt, ſed quantum nec dici, nec cogitari fas eſt. Et quoniã ambo vos celeberrimi principes, hinc pater, inde filius, ita mutuo creuiſtis, vt neq; tu maior, neq; tu felicior eſſe poſſis: reliquum eſt vt Deum optimũ maximum

cõditorem huius & ſeruatorem imperii publica vice comprecer & obteſter, vt quando rem Romanam principum duorum patris & filii, huius maturitate ſenioris, illius virtute iuuenis florentiſſimam eſſe voluit, beneficio ſuo faueat, pietatemq́ ſuam, & voluptatem conſeruandi per optimos principes generis humani ſanciant, & perpetuam eſſe iubeat. Poſtremo, vt illuſtriſſimum ducem noſtrum, & inclytam Rempubl incolumitatis & gloriæ veſtræ cupidiſſimam, quæ te Cæſar ſemper & patrem, & principem Chriſtianæ religionis agnouit, coluit, & ſuſpexit, ſacroſanctæ maieſtati tuæ quanta maxima poſſumus veneratione, religione, deuotione commẽdemus, opes noſtras omnes atq; vires ad ornamentum & incrementum imperii, dignitatem & amplitudinem ſacratiſſimi nominis veſtri, promptas, expoſitas, & dicatas eſſe dicamus. DIXI.

HERMOLAVS BARBARVS I. Carondeleto ſupremo regis Rom. Secretario, S. 48.

ORationem à me nudiuſquartus habitam ad principes, amplitudini tuæ mitto recognoſcendã caſtigandamq́. Quanquam .n. mei moris eſſet, nihil vnquam temere, nihil non diu conditum atq; preſſum emittere, cum primum tamẽ deſiderari eam à te ſubodoratus ſum, intuli mihi vim, & peruici tandem, vt inſtituto

meo

meo decederem; ratus id quod erat, minus eſſe malũ, adire periculũ famæ, quam morari deſiderio tuo facere. Quæris unde tanti ſis apud me, quem ne de facie quidem norim. Perſpecta ſunt omnib' eruditio, fides, integritas tua. Compertum nobis eſt quantum Veneti nominis ſtudioſus ſis, exploratũ habeo quantum me diligas parum merentem, quantum orationẽ & actionem meam commendes. Sed heus tu docte vir, obſecro ne mirere, ſi qua leges in hoc libello, quæ tũc dicta non fuerunt. Nec enim addidi nunc ea ſed detraxi tunc; admonitus ab aulicis extemplo quam limen attigi, ne longus eſſem, ambitioſa reciderem, optima quæq; dicerem patientiſſimis omnino, ſed occupatiſſimis tamen principibus parcerem. Amputaui ſubito conſilio multa, quanquam quod poteſt conſilium fuiſſe ſi ſubitum? ea quæ tũc reſecui, modo ſunt annexa: vtcunq; veterum exemplo facimus, quos F. Quintiliano teſte conſtat longe aliter ſcripſiſſe, quam egiſſent. Exulanti Maſſiliæ A. Miloni quidam orationem M. Tulli non quam habuiſſet pro eo, ſed quam ſcripſiſſet, attulit. Tunc ille ſi ſic egiſſes, *inquit*, Marce Tulli, nõ eſitaret Maſſiliæ barbatos piſces Milo. *Cæterum non dubito quin niſi te amor fallat, vt audiendo tunc, ita nunc legendo non parum multa tibi diſplicitura ſint. Sed æquum te quæſo nobis & cognitorem & iudicem præbe, conſiderans hoc & æſtimans, quod ſeſquihoram ante-*

quam principes adiremus, ſignificatum nobis fuerit; nō duas orationes ſeorſum, vt cogitabamus, atq; parauer amus; ſed vnam duobus iunctim habendam, & recitandam eſſe. Plena difficultatis, plena diſcriminis res erat: tota mihi ratio dicendi puncto temporis immutādā fuit, orationis vniuerſa filium retexui; atq; vt breui rem complectar, & cutis, & facies ipſa prorſus interpolata eſt. Vale decus noſtrum, & me principi nobiliſſimo, cuius es inter eos, qui ſunt à ſecretis, merito ſupremus, commendatiſſimum rogo facias. Vtinam aliquando tanti ſim, vt res ab illo fortiter & magnifice geſtas poſteritati commendare poſſim. Tam facturus ſum id libenter, quam qui maxime deſideret. Ex Brugis, pridie Non. Auguſti. M. CCCCLXXXVI.

EPISTOLARVM LIBRI
XII. FINIS.

ANGE-

ANGELI POLITIANI
PRÆFATIO IN SVETONII expoſitionem.

INTER omne ſcriptorum genus, quibus vel Græca, vel Romana litera floruerunt, ii mihi haud dubie de humanis rebus egregie meriti eſſe videntur; per quos aut excellentium populorũ, aut ſummorum principũ, aut omnino illuſtrium virorum res geſtæ fidelibus hiſtoriarum monumentis commendatæ ſunt. Poſuere enim in medio nobis vitam, mores, factaque illorum, conſilia item, atque euentus rerum, in quæ omnis poſteritas, tanquam in exemplar inſpiceret, vnde ea capere, atq; haurire documenta poſſet. Per quæ vel publicis, vel priuatis rationibus conſuleretur. Nam & iuniores ex hiſtoria multiplici quadam exemplorum copia ad vitam redduntur inſtructiores, & maioribus natu viris multo plus inde peritiæ ſuppeditatur, quam quantum longiſſima hominis ætas afferre potuerit. Itaque L. Lucullum ſcribit Cicero cum eſſet Romã ad bellum Mithridaticum profectus rei militaris omnino rudis, tantam tamen inter nauigandum, quam percunctandis peritioribus, quam rebus geſtis legendis

operam poſuiſſe, vt cum in Aſiam plane dux factus perueniſſet, tantus in omni genere belli extiterit, vt maximi illius regis confeſſione, atque iudicio, omnibus quorumcunque ſeculorum imperatoribus anteferretur. Alexander autem Seuerus Romanus princeps, quoties ſibi deliberandum de negocio bellico foret, peritos hiſtoriæ homines inprimis conſulebat, neque id iniuriâ. Si enim ſapientiam, quod ait Afranius vſus quidem genuit, mater autem peperit memoria, qui nam tandem ſapientiores, velleſſe, vel haberi debent, quam ei, qui non ætatis vnius, atque vrbis, ſed omnis æui, omniumque nationum facta, atque mores animo & memoria comprehenderunt. Zenobia quoque illa, quæ poſt Odenatum maritum imperatoria occupauit inſignia, diuque Romanis principibus inſultauit, non ſolum Græce Latinam hiſtoriam perdidicerat, verum Alexandrinam etiam, atque orientalem breue ipſamet in compendium redegerat. Quo minus mirandum ſit, non virtutem modo, & conſilium, ſcientiam præterea gerendi imperii, ſed auctoritatem quoque ei tantam ſuperfuiſſe, vt ſe non Arabes, nunquam regnante, & fœmina, & Barbara, non Saraceni, non Armenii commouerent, vt ſuſpicari quidem poſſimus tale illi quiddam mulieri contigiſſe, quale de hominis ruſtici vxore fertur in fabulis. Agricola inquiunt deformi facie metuens, ne

ſibi

ſibi conſimiles libri gignerentur, hoc remedium commentus eſt, domi imagines egregie formoſas collocauit. In eas aſpicere uxorem quam minime conniuentibus oculis aſſidue iuſſit. Ita de ſe quam pulcherrimam ſobolem propagauit. Eodem hac videlicet pacto fœmina inſignis, magnam virorum excellentium ſimilitudinem contraxerat quorum ſibi exempla ad imitandum propoſuerat, quorum aſſidue facta, & mores in hiſtoria ipſa, quaſi in tabula aliqua, aut ſpeculo contemplabatur. Recte autem eam Cicero temporum teſtem, lucem veritatis, vitam memoriæ, nunciam vetuſtatis appellat hiſtoriam. Ea eſt, vna cuius ope aduerſus omnem fortunæ temeritatem, quaſi Vulcaniis armis munitiſſumus, atq; armati, ea hoc quoque nobis præſtat, vt quod ad rerum cognitionem attinet, ſuperioribus etiam vixiſſe ætatibus videamur, neq; non tum & illud hiſtoriæ ingens eſt meritum, quod & bonos viros laudando extollit, & improbos vituperando deteſtatur, ſola denique & cuſtos eſt fidiſſima temporum & ipſa à temporibus quaſi mutuo referentibus gratiam cuſtoditur. Negant ſanè philoſophi quidam, appetendam gloriam eſſe, eamque rectius à virtute velut minime neceſſariam negligi autumant. Virtus autem inquiunt ipſa ſibi eſt precium, ipſa eſt per ſeſe nullis extrinſecus illecebris expetenda. Atque hæc illi cum ſcribunt ſuum ta-

men eis libris nomen inſcribunt. Idq; vel maxime tum captant, vnde exterrere alios enitutur. Nemo eſt autem tam cornea fibra (vt ait Perſius) quin dulcedine aliqua laudis titilletur; nemo tam penitus frontem, vel proſtituit, vel amiſit, quin metu infamiæ aliquo vellicetur. Quocirca recte ille apud Prodicum Chium, Virtus quemadmodum quidem Xenophon Socraticus meminit, iis ad ſe Herculem illecebris contradicente voluptate conatur attrahere, vt inter prima decus ei, honoremq; polliceatur: Per me, *inquit*, iuuenes ſeniorum laudibus gaudent. Seniores ipſi iuuenum honoribus lætantur. Iucundæ præterita meminerunt, ſuauiter in præſentibus agunt. Per me dſiis amici, chari amicis, patriæ honorabiles ſunt, vbi aut e vita exceſſerunt, non obſcuri, non inglorii iacent, ſed perpetua memoria celebres vigent. *Eadem quoque apud Silium virtus ait:*

Mecum honor, & laudes, & læto gloria vultu,
Et decus & niueis victoria concolor alis.
Me cinctus lauro perducit ad aſtra triumphus.

Neque enim exiſtimandum eſt, aut hunc ipſum Herculem, cuius egregia toto orbe terrarum facinora celebrantur, aut heroas cæteros tanta illa fuiſſe pericula ſubituros, tanta adituros certamina, ſi ſuarum memoriam rerum iuxta ſecum intermorituram putaſſent. Pulchre itaque Valerius Flaccus de ſuo agens Iaſone ad hunc modum exclamat:

---Tu ſola animos,mentemque peruris,
Gloria,te viridem videt immunemque ſenectæ
Phaſidis in ripis ſtantẽ iuueneſque vocantem.

Ego vero etiam conditas à primordio vrbes, etiam poſita ciuitatibus iura, etiam multa in vſum hominum inuenta, atque excogitata ſola gloriæ cupiditate crediderim, quam niſi eſſe ciuibus neceſſariam, veteres rerum publicarum gubernatores exiſtimaſſent, nunquam tanta eis fomenta, tot coronas, trophea, palmas, tot arcus illos magnificoſque triumphos propoſuiſſent. Itaq; videre eſt noſtris his calamitoſiſſimis temporibus etiam cum virtutis fructu virtutẽ prope ipſam intercidiſſe, nam quis eam quæſo, amplectatur, vt Iuuen. inquit, præmia ſi tollas, præmium autem quod nam eſt honeſtius vera virtutis, quam ipſa gloria, quæ vt in reliquis monumentis temporarium aliquod habere diuerſorium poteſt: Ita in excellentium hiſtoricorum libris perpetuum ſibi domicilium fabricata eſt. Nam oratorem quidem facile, vt omnia extollentem in maius auerſeris, hiſtoria ſi quid vel gratiæ, vel offenſæ dederit, ſuum iam nomẽ non retinebit. Quamobrem, vt certior, veriorq; in ore muliebri, ingenuus & natiuus color quã vel ceruſſa, vel purpuriſſo illitæ buccæ, Ita hiſtoria ſincerum teſtimonium fucoſis oratorum præconiis diuturnius: quod ſcilicet & Cicero ipſe intelligens belle agit cum Luceio, ſui vt rei mores monumentis illius commendentur. Eſt

Plin. iunior homo ætate ſua inter primos eloquens habitus, optat Cornelii Taciti inſeri hiſtoriis, quod immortaleis futuras eas augurarerur. Sed neque orator quiſquam, vel mediocris ſine exemplorum varietate vnquam fuerit, quod ſine ipſis (vt ait Cicero) nihil recte docetur, neque hiſtoriæ munus implere alius niſi eloquentiſſimus poterit. Itaque & Plinius idem dies noctesque cogitare ſe ſcribit, qua ſe quoque poſſit tollere humo. Id autem ſolam prope hiſtoriam polliceri. beatosque putat, quibus deorum munere datum eſt, aut facere ſcribenda, aut ſcribere legenda, beatiſſimos, quibus vtrumque. Atque vtinam Ciceroni quoque ipſi parere aliquando hiſtoriam licuiſſet, quam tunc præcipue egregium illud ingenium parturiebat, cum ſcelere inimicorum caruit rebus humanis, talem iam illam quantum auguror haberemus, qualem adhuc ne ſuſpicari quidem poſſumus. Nam ſi in orationibus illis ſuis, vbi omnia ad præſcriptum dicerentur, ita ſunt quædam breues inſertæ narrationes per omneis ducta ſenſus, atque affectus, vt non diceres illa, ſed plane geri, atque eſſe oculis ſubiecta videantur, quanto vberiora tandem, amplioraque omnia in liberrimo illo hiſtoriæ campo, quaſi in Olympiaco curriculo apparuiſſent, cum forenſi aſperitate carens oratio fuſo, atque æquabili ſuo quodam tractu deferretur, cum crebrioribus vti, & ſenſibus, & aculeis,

culis, liberioribuſque verbis, figuris remotioribus, & ad poeticam ſublimitatemque quam proxime accedentibus liceret, cumque omne argumentum magis ad memoriam poſteritatis, famamque ingenii quam ad præſens iudicium ad exponendam rem geſtam, quam ad fidem faciendam componeretur. Et quoniam dicendo prouecti ſumus, vt de ſtylo etiam ipſo hiſtorico meminerimus, non alienum fortaſſe videri poterat, reliqua etiam, quæ eſſent in hoc opere obſeruanda, quæque item fugienda præcipere, quo vtendum principio, qui tener rebus, qui modus accommodandus, quæ ſubticenda, quibus immorandum, quæ carptim tantummodo perſtringenda, quo pacto fieri fides, quoque modo vacare omni ſuſpicione auctor poſſit, quæ ſint omnino in temporum ordine, locorum deſcriptione, cauſis, conſiliis, euentibus, rebus ipſis geſtis explicandis, obſeruanda, quid ſpectare in primis auctorem, à quibus auocare animum, quantum vtilitati ſeruire, quantum indulgere voluptati oporteat. Verum hæc, aliaque in præſentiarum breuitatis ſtudio, ſpatiiſque (vt Virgilius ait) excluſus iniquis, prætereo, atque aliis poſt commemoranda relinquo; iam nec poeticen quidem ſi ad gloriam ſpectes, vlla ex parte cum hiſtoria contuleris: quippe cui aut omnino fides abrogetur, aut tum denique habeatur,

cum ſeſe maxime ad hiſtoriæ imitationem conformet; & is haberi ſummus poetarum debet, qui quam facillime quorum velit auditoribus faciat fidem. Quapropter, & muſæ quoque ipſæ apud Heſiodum in libro eo, qui de Deorum generatione inſcribitur, ad hunc ferè modum de ſe prædicant, nam verſiculos ipſos, & ſi fortaſſe incondité, ad vnguem tamē Latine exprimere conabor. Scimus falſa quidem narrare ſimillima veris: Scimus item quoties libitum eſt, & vera profari. ſed & legumlatores, qui ciuitatibus iura inſtituant, niſi hiſtoriam planè tenuerint; mendoſe ſuum officium faciant, neceſſe eſt: vt enim pictor quidam interrogatus quonam potiſſimum magiſtro profeciſſet, populum digito demonſtrans; Illo inquit: ſic is qui leges ferat; in ipſos hominum cœtus diligentiſſime inſpicere, tanquam in exemplar debet, vt ex ſingulorum moribus, quæ ad communem omnium vtilitatem pertineant, eliceat; eaque in vnum contracta, & emendata, tum denique in mediam proferat, atque promulget. Ac neque ipſas quidē, quaſlibet ſacroſanctas leges, quod mihi pace omnium dixiſſe liceat, neque ipſas inquam leges vtiliores eſſe hominū generi, quam monumenta hiſtoriarum temere conceſſerim. Nam cum ſit finis idem legumlatori poſitus, & hiſtorico; cumque eundem quaſi in ſcopulum vterque aſpiciat; videlicet, vt quam optimis moribus inter ſe homines agant; tanto tamen eſſe

rerum

rerum geſtarum conditoris præſtabilius officium videtur, quã legiſeri, quanto doceri hominem, quam puniri, atq; torqueri præſtat. Ad hæc philoſophia queq; ipſa, neq; de moribus agere, neq; de domeſticarũ, publicarumq; adminiſtratione rerum ſine exemplorum multiplici copia, varietateq; ſatis poſſit. Id ſi cuiquam incredibilius videatur, maximorum clariſſimorumque de ea re philoſophorum libros, atque in primis Ariſtotelis in manus ſumat. In quibus nullum fere, aut præceptum, aut documentum inueniet, quod non ex ipſa hiſtoria, tanquam è capite, venaq; perenni, & fonte aliquo vberrimo emanauerit. Rerum vero naturam quo pacto tractabit is, qui ipſam naturæ hiſtoriam non calleat. Negent fortaſſe id arguti, quidam noſtræ ætatis philoſophi, vt qui nec Plinii ſingulare opus de eo negocio comprobent: Iccirco videlicet, quia eſt elegantiſſime ſcriptum, nec Ariſt. hiſtoriam De animalibus euoluant, quia Latine iam ipſa Theodoro Gaza interprete cœpit loqui: ii mihi ſimiles eſſe videntur ſeruis, qui dominorum hæreditate facti repente diuites, neque quo pacto induenda ſit herilis veſtis, neq; omnino ipſius tenere ordinem norunt: Sed ſæpe apro, aut lepore, turdo forte aut ficedula in menſa poſitis, ipſi tamen ius aliquod fatuum, aut pulmentum, & ſordiſſima quæque cibaria magna ingluuie deuorant. Atque vt prægnantes mulierculæ, cum circa tertium fere à conce-

ptu menſem morbo eo laborant, quem Græci medicinæ auctores κίτταν. Id Latine pica *eſt, appellauerunt. vtiles quidem, conſuetoſque cibos aſpernantur, cretam vero, & extinctos carbones, aut rudera aliqua auidius comedunt, quod multa videlicet in ſtomacho excrementa male concocta habeant. Ita ii noſtri bene quidem palliati philoſophi, cum ſint & ipſi corruptiſſima illa ſua diſciplina imbuti, elegantes quidem beneque ſentienteis ſcriptores, vtpote ſui diſſimillimos iure faſtidiunt. Inquinatiſſimum quenq; auctorum maxime quaſi blandū filiolum amplectuntur. Libuit mihi aliquando excutere ſcrupuloſius commentaria in Ariſtotelem nonnulla, quæ iſti inter prima adamant, ipſis etiā Getis barbariora. Deus bone, quæ mōſtra in illis, quæ portenta deprehendi, quam aut omnino nihil ſentiunt, aut contra eum ipſum, quem interpretantur ridicule ſentiunt. Contuli & Græcum Ariſtotelem cum Teutonico, hoc eſt, eloquentiſſimum cum infantiſſimo, & elingui.* Hei mihi qualis erat, quantū mutatus ab illo. *Vidi eū, vidi, & vidiſſe pœnituit non conuerſum è Græco, ſed planè peruerſum, ſic, vt ne minimū quidem alterius veſtigiū in altero appareret, nihilo tamen ſecius, quæ eſt hominibus duritia oris, arrogare ſibi venerandū philoſophi nomē haud erubeſcūt. Sed quorſum ego hæc, cū ſint, vel iſti inprimis, quib. inſana in gymnaſiis ſunt poſita præmia, vt tanta mercede Latini homines*

mines nihil ſapere diſcant etiam à barbaris, cũ iaceãt, proh dedecus, & neglectui habeãtur bona, hoc eſt Romanæ literæ, & quæ exerere caput, atq; attollere paululum oculos ſuperiore ſæculo cœpiſſent, neminem iam reliquum, aut ſane quam paucos habent, qui ſubleuare eas, qui erigere proſtratas conetur. Quæ quidem laus propria eſſe veſtra huius reipub. debuit Florentini, vt quæ in ciuitate nuper eæ ſunt renatæ literæ, in eadem etiam alerentur adoleſcerentque, priſtinumq; vigorem aliquando, atq; antiquam virtutem recuperarent. Sed redeo unde digreſſus ſum, ne ipſa quidẽ philoſophia inquam ſine hiſtoriæ adminiculo, ſuum curſum tenebit vnquam: non magis quam ſine velis nautæ, atque remigio. Vtq; valentius, efficaciuſq; docendi genus per exempla, quam per præcepta eſſe nemo non fateatur; ita prolixius humanum genus hiſtoria, quã philoſophia demeretur. Ac philoſophiam quidem multi ceu prorſus inutilẽ, & neq; imperantib. neq; rempub. adminiſtrantibus accommodatã reprehenderunt: multi etiam grauius inſectati verbis inceſſerunt, nonnulli autẽ, inter quos Cicero propugnarũt. Hiſtoriã nemo agit ream, nemo defendit, nullius quippe patrocíniũ, quæ ſit innocẽtiſſima deſiderat, nullis peti maledictis potuit, quæ præclariſſime de vniuerſo hominũ genere ſit merita. Age vero quid dicam de artibus cæteris? quarũ partim ad felicitatem nihil pertinet, partim (ut

inquit ille) plus aloes, quam mellis habet, neque tantos vſus hominibus, quanta affert detrimenta. Quædam etiam docent non tam quo pacto erigere verum poſſis, atq; fundare, quam quomodo proſternere, ac demoliri. Hiſtoria & felicitatem participat nobis, & citra vllum nocumentum prodeſt homini, & veritatem ipſam velis, equiſque (quod aiunt) inter prima proſequitur. Quapropter, vt in pauca conferam, vere hoc mihi videor eſſe dicturus, nullius aut facultatis, aut diſciplinæ tantam vtilitatem, quantam hiſtoriæ exiſtere: nam cum perpetua ſtigmata inurat improbis cum ſempiterna gloria afficiat bonos, illos à malis artibus metu dedecoris abſterreat, hos ad præclara facinora ſpe laudis adhortetur, magna merito ex parte præſtantiſſima quæq; excellentium virorum opera dicta, factaque ipſi accepta referentur hiſtoriæ. Sed quoniam de ea vniuerſa, ſatis (ni fallor) pro tempore locuti ſumus, pauca etiam de illuſtriũ vitarum ſcriptoribus perſequamur; qui mihi quidem tanto eos antecellere videtur, qui multifariam illam hominũ, locorum, temporumq; diuerſorum, quaſi ſyluam in mediũ exponunt, quanto & diligentius ſingula quaque exprimere, & facilius imitari, atq; effingere, quam vniuerſa quis poſſit. Itaque nunquam ego, aut Plutarchum minus hominibus, quam Herodotum; aut Suetonium, quam Salluſtium fatear contuliſſe. Vt enim Sertorianus robuſtiſſimus

ſtiſſimus

ſtiſſimus miles totam ſemel equi caudam manu comprehenſam auellere non potuit. quam deinde tamen lixa imbecillus, ſetas ſcilicet ipſas ſingulatim carpens, paulo negocio depilauit: Ita imitari congeſta in vnum varia exempla difficile ſit omnibus, ſeparata autem, atq; digeſta facile cuiuis liceat. Auctoris præterea mens cogitata illa ſua rectius quaſi ſagittas collineabit, ſi ſenſum totum, atque animum vnum ad argumentum, atque perſonam, vnamq; quaſi ad metam direxerit, quam ſi eodem tempore diuerſas in parteis circumegerit: neque autem maior continentibus illis ſcriptis voluptas ineſt, cum nihil æque hiſtoria lectorem afficiat, quam varietas ipſa rerum, in qua ancipites inſint hominum caſus, inexpectatiq; euentus. Itaque etiam quoq; modo ſcripta (vt Plinius inquit) delectat, quod ſunt natura homines curioſi & qui nuda etiam rerum cognitione capiantur ea, quæ haud minus hoc ſcribendi genere, quã perpetuis hiſtoriis exprimuntur: cætera vero ad ingenii modò oſtentationem pertinentia, neque ſi adſint, aſperner, neque ſi abſint magnopere deſiderem. Vt enim Nicoſtrato illi ab Hercule oriundo maximo quidem athletæ ſed turpiſſima facie homini, nemo idcirco Mileſium illi Alcæum, luctatorem & ipſum, in ſtadio præpoſuerit, quod eſſet adoleſcens formoſiſſimus; neque enim de forma illic agitur, ſed de virtute; ita nec hiſtoria, ſi qua ei extrinſecus orna-

menta, velut equo phaleræ ad iungantur, nudæ huic, atque ſobriæ ſuasque tantum parteis exſequenti anteferetur: Vt neque cytharœdum ſanus quiſquam optimum eſſe eum affirmauerit, qui quam pulcherrimam purpuram ſit indutus, ſed cui & in fidibus, & in cantu, numerorum, & modulationis ratio conſtiterit. Ad illa mihi pro ſe quisque aduertat animum, quantum domeſtica in iis interioraq; exempla, magis quam in ſuperioribus, repræſententur; quæ mihi haud dubio multo eſſe conducibiliora, vtilioraque videntur, quam eorum, quæ in foro, quæ in bello, quæ in luce, atque in oculis denique hominum gerantur. Altera enim perſæpe & ſimulata, & temporaria; altera propria ſemper, & perpetua eſſe ſolent. Nemo enim quod in prouerbio eſt, diutius perſonam ferre poteſt, atque ſingula. Ita Suetonius hic noſter perſecutus in ſua hiſtoria eſt, vt præter explicandi ſcientiam, qua mirifica eſt vſus, etiam diligentiam nobis, fidemque & libertatem ſuam plane probauerit. Nulla in his libris ſuſpicio eſt gratiæ, nulla ſimultatis, nihil ſtudio dictum, nihil ſuppreſſum metu, rebus ipſis data omnia, veritati in primis ſeruitum eſt. vt plane appareat ad perpetuam magis poſſeſſionem (vt Thucydides ait) quam ad intuitum hoc opus, pugnamque præſentem comparatum eſt. Nam qui, aut fœdis aſſentationibus, aut malignis obtrectatiunculis, ſupra quam

res

res ipſa poſtulet, quam ſi ſeruire hiſtoriam cogunt, ii mihi haud minus eam dehoneſtare videntur, atque ii, qui Herculem ipſum depingant Lydiæ Omphalæ in muliebri, & crocina tunicula famulantem, ſedentemque cum lana, & colo inter ancillulas, cum interim domina leonis induta ſpolium, clauam illius manu ſuſtineat, ac ſupplicantis Herois caput ſandalio commitiget. Quamobrem laudandus in primis Macedo Alexander, qui Ariſtobulo hiſtoriam de ſuis rebus geſtis ſibi inter nauigandum recitanti, vbi homo adulator multa ſupra veritatem affinxerat, ereptum manib. librum in Hydaſpen fluuium demerſit: & tu, inquiens ô Ariſtobule, eodem fueras pacto præcipitandus, qui iſto modo ſolus pro me depugnas, quiq; vel iaculo ipſo interficias elephantos, & iure id quidem. Res enim ab aliis accipere ſcriptorum decet, ipſum domo prudentiam, eloquentiamq; afferre. Nam vt Phidias, Praxiteles, Alcamenes, aliique inſignes ſtatuarii, non ipſi aurum, argentum, ebur, reliquam materiam conficiebant, ſed ab Eleis puta, Arginis, Athenienſibus acceptam perpoliebant, deſecabant, componebant, coagmentabant, formabant, auroque inſpergebant: Itaque ſe præclare artificio ſuo ſatis fuiſſe exiſtimabant. Sic eum profecto, qui ſit res geſtas poſteritati commendaturus redigere, quaſi in quadram quæ facta ſint,

atque in ordinem oportet, eaq; quam maxime aperte, euidenterq; diſponere, ſic vt qui audiat, non tam excipere ſibi auribus, quam vſurpare oculis videatur. Atque hanc in primis captare hiſtoricus laudem debet, vt libertate vſus maxima in ſcribendo, vt neque aſſentationi quaſi obnoxius, neque obtrectationi quaſi offenſus, ſed fidei ſeruiſſe, atq; incorrupta veritati exiſtimetur, ne quid in eo ſeruile, neve quid malignius deprehendatur, ſic vt nec vllis conditionibus ſollicitatus, neque mercedula cuiquam auctoratus, ſed ſui homo iuris, rectus, atq; intrepidus neutram in partem praeponderet. Neq; enim debet huius operis conditor, inanis illos praeſentium rumuſculos ſtatim quaſi manu precium aucupari, ſed ſolidum poſteritatis expectare iudicium. Id quod feciſſe Cnidium quēdam architectum dicunt, qui fabricatus regi maximam illam pulcherrimamque in Pharo Ægypti turrem, vnde videlicet nautis nocturna lumina oſtenderentur. Suum quidem nomen in muri ipſius lapide clam incidit, calcem deinde ſuperinducens, nomen inſcripſit Regis fore id quod accidit, auguratus, vt haud multo poſt litera illa cum lorica ſua defluerent, atque inſculptum ſaxo appareret: Soſtratus Dexiphanis Cnidius diis ſalutaribus ob nauigantes: non igitur ſaeculi tantum ſui leuiſſimum captabat applauſum, ſed ſibi in longum tempus, dum turris illa ſtaret proſpiciebat,

quod

quod idem eſt in hiſtoria aſpiciendum, præſtare autem hiſtorico perennem laudem veritas inprimis poterit Sunt enim poſteri rerum ſcripturarum acerrimi iudices, & qui à falſis atque diſcernant vera, atque aurum purum facile peritus argẽtarius ab adulterino dignoſcat. Quocirca tantum abeſt, vt hic noſter quidquam, vel metu, vel ſtudio adductus, rebus ipſis detraxerit, vt Neruæ etiam Traiani, Adrianique ſuæ ætatis imperatorum vitas tacere præoptauerit, quam aut periculoſe de viuentibus male ſentire, aut extollendo potentioris, parum videri liber, ſed neque aut obſcœnitatis apud hunc quiſquam, aut crudelitatis exempla reformidet, ſiquidem & Lacedæmonii, (vt eſt apud Plutarchum) ſoliti etiam ſunt per feſtos dies bene potos ſeruos atque ex eo parum ſui compotes, quos illi εἵλωτας *vocabant, oſtendere inter conuiuia, atque illo pacto docere adoleſcenteis, quantum in ſe mali ebrietas contineret, & Thebanus Giſmenias bonos iuſta, maloſque tibicinas diſcipulis oſtendens,* hoc modo, *aiebat,* canere oportet, illo nõ oportet, *videlicet collata vitiis virtutes, magis aliquanto, quam ſi ſeorſum inſpexeris dilucefcunt. Fuere autem ex Romanis omnibus imperatoribus nimis quam pauci probabiles, vt non ridicule à ſcurra quodam mimico dictum ſit,* in vno anulo bonos omneis principes perſcribi poſſe, atque depingi; *cuius*

quidem rei multæ in promptu cauſa ſunt, licentia inprimis, qua, vt Comicus inquit, deteriores ſumus; rerum deinde affluentia, quæ parens contumeliæ eſſe ſolet. Itaq; feris tauris faſciculos è fœno antiqui paſtores alligabant cornibus, inſinuantes, vt mihi quidem videtur, nulla adeo ab re alia nimiam illam ferociam, quam ab ſaturitate prouenire. Vnde in prouerbium quoq; adducta res eſt, vt cum cauendum à quoquam ſignificare velimus, illum dicamus fœnum in cornu gerere. *Poſt hæc amici, aulici, ſatellites, improbi, factioſi, deteſtabiles, in quoduis facinus conſpirantes, vt vere ab homulio quodã dictum Traiano imperatori fuit,* Meliorẽ eſſe rempub. & prope tutiorẽ, in qua princeps malus eſſet, quam eam in qua ſint amici principis mali; vnus quippe à multis facile corrigitur, multi ab vno ſuperari nulla ratione poſſunt. *Ad hæc ignoratio rerum omnium: pleriq; enim aut rapuerunt, priuſquam mererentur imperiũ, rem inuidioſiſſimam, aut ad ipſum tempeſtate quadam quaſi ad ſcopulum impegerunt, aut impoſitum ſibi illud onus, priuſquam vires conſuluiſſent ſubierunt. Quapropter vt homines equitandi parum periti, facile ab equo ſternace excutiuntur; ita ii ſunt à principali ſolio nullo fere negocio deturbati, vt à priuato adhuc Diocletiano vere videatur dictum,* Nihil eſſe difficilius quam bene imperare. *Sed de his hactenus. Nunc*

qua

quæ de Suetonio ipſo comperta habeamus, haud multa illa quidem, ſed multo conquiſita labore paucis perſtringamus. C. Suetonio Tranquillo pater fuit Suetonius lenis, Othonis auguſti clauius, & qui bello ad Bebriacum interfuerit tertiæ decimæ legionis tribunus. Ipſe Tranquillus Adriani principis epiſtolarum magiſter aliquandiu fuit, cui tamen ſucceſſor à principe deinde eſt datus, quod ſe apud vxorem Sabinam iniuſſu eius familiarius egerat quam reuerẽtia domus aulicæ poſtularet. Hunc nonnulli inter grammaticos recenſent, ac declamatorem fuiſſe perhibent, egiſſe eundem etiam cauſas, de epiſtola quadam Plinii colligimus. Cuius tamen in recentioribus libris mendoſa eſt inſcriptio Non, Suetonio Tranquillo, *ſed* Septio Claro. *qui præfectus prætorii apud Adrianum fuit noſtræ lectioni vetuſtiſſimorum codicum fides aſtipulabitur; familiare ei Suetonio fuit amare breuitatẽ. Idem à Flauio Vopiſco* emẽdatiſſimus, & cãdidiſſimus ſcriptor *appellatur, libertas illa, qua malorum principum vitia perſecutus eſt, etiam cuidam poſt eũ magno ſtetiſſe dicitur. Nã ſceleſtiſſimus imperator Cõmodus, eum qui Tranquilli librum vitam Caligulæ continentem legerat, feris obiici iuſſit, quod eundem diem natalis ipſe habuerat, quem & Caligula hiſtoria duodecim Cæſarum à Iulio in Domitianum vſque deſcendens, octo in volumina tantum diſtribuenda eſt. Scripſit*

item permulta alia, vt de Græcorum luſibus librum vnum, de Romanorum certaminibus, & ſpectaculis duos, de anno Romano vnum; de ſignis, quæ in libris reperirentur vnum, ad hæc de republ. Ciceronis contra Didymum grammaticum, de veſtium genere, atq; nominibus de ominoſis verbis: & vnde quæque fuerint appellata de Roma ipſa, eiuſq; inſtitutis, & moribus libros annales. Primum etiam ſtemma ſeriemque illuſtrium Romanorum, de quo ſcilicet volumine, & diuus Hieronymus meminerit, de officiorum inſtitutione, de prætoribus, cuius ex quarto octauoque libro, nonnulla verba, & Priſcianus adducit. Et ſcriptor alius de poetis, idemque de triumphis agens, Tranquillum vtrobique allegat auctorem: ſcripſit etiam de vitiis corporalibus, vt meminit Seruius in Bucolicis. Extat præterea, ſed mutilum atque dimidiatum, quod ei quoque aſcribitur opuſculum de claris grammaticis, & rhetoribus. Atque hæc fere ſunt, quæ de auctore hoc ex diuerſis, vel Græcis vel Latinis ſcriptoribus primi nos (quod arroganter tamen dictum videri nolim) ſed certe primi nos (abſit inuidia) collegimus, primi quantum video in medium extulimus. Nam de his omnibus apud Domitium quoque ipſum Ariſtarchum alterum, vt iſti volunt eſſe, mirum ſilentium eſt; qui tamen ſiniſteriora quædam de Suetonii moribus conſectatur Marii neſcio cuius teſtimonium citans.

tuns. Nos enim adoleſcentes, ipſum me ſæpe audiri Domitium, cum diceret habere ſe peculiarem Mari ruſtici librum, quem cæteris incognitum ſecum de Gallia attuliſſet, qui tamen codex, ne extincto quidem illo, nunquam comparuit. Atque ego quidem ſtudio incogniti mihi ſcripteris incenſus etiam ad ipſius Domitii parentis Benaci lacus accolas acceſſi, omnemq; eius librorum ſupellectilem ſcrutans Marium certe hunc ruſticum inueni nuſquam. Itaque neque obſirmabo temere, quæ ille ſcribat, neque ut commenticia refellam, quia neutra mihi pars ſatis conſtat. Vos qui rem, qui hominem noſtis, de eo pro arbitrio iudicaritis; ſcripſere, præter quos ipſe adducit Suetonius, Auguſtorum temporum hiſtoriam, qui quidem extent Græce Dion, atque Herodianus, cuius in Alexandro & Maximino improbatur fides, pauca Plutarchus, nonnulla Procopius. Latini, Cornelius Tacitus Suetonii æqualis, cuius ne libri lectorum incuria deperirent, iuſſit imperator Tacitus in omnibus bibliothecis collocari, denoſq; annis ſingulis publicitus deſcribi. Præter hunc Ælius Spartianus, Iulius Capitolinus, Lampridius, Treuellius Vopiſcus, Marcellinus, ac ſi cui etiam addendi videntur, Oroſius, Eutropius, Paulus, reliqui æuo interciderunt. Græci quidem Dexippus quo etiam duce victi ab Athenienſibus ſunt Gotti, item Callicrates, Linus Græcorum longe doctiſſimus

ſcriptor;alii etiam nonnulli, quos iuſſu Conſtãtini principis Tatius Cyrillus è Græco in Latinum conuertit. Latini Plinius Iunius Cordus loquacior paulo, & minutiſſima quæq; ſcrupuloſius conſectatus. Philippus item patris Alexãdri libertus, & qui Alexandri quoq; ipſius itinera conſcripſit Acholius. Præter hos Marius maximus, Ælius Sabinus, Fabius Marcellin⁹, Theoclius Aſclepiodot⁹, Aſtyanax, Cornelius Capitolinus, Gargilius, Martialis, Suetonius, Optatianus, qui Taciti imp. vitam ſcripſit. Ipſe quoq; imperator Seuerus vitas bonorum principum verſibus comprehendit. Et is qui nulla fide hiſtoriam contexuerit Gallus Antipater.

Hæc hactenus, reliqua ſi videtur, altera commentatione tranſigemus. DIXI.

FINIS.

Google